የስደተኛው
ማስታወሻ
ተስፋዬ ገብረአብ
የስደተኛው
ማስታወሻ
ተስፋዬ ገብረአብ

የስደተኛው

ማስታወሻ

ተስፋዬ ገብረአብ

xxxx አሳታሚ
Published by xxx

ተስፋዬ ገብረአብ
የስደተኛው ማስታወሻ

Tesfaye Gebreab
Yesidetegnaw Mastawesha
Netherlands - 2013

Copyright © Tesfaye Gebreab - 2013
የደራሲው መብት በህግ የተጠበቀ ነው - 2006

xxx አሳታሚ
Published by xxx

ደራሲውን ለማግኘት፣
Email: ttgebreab@gmail.com

<u>ቀደምት ስራዎች</u>

- ያልተመለሰው ባቡር
- የቡርቃ ዝምታ
- የቢሾፍቱ ቆሪጦች
- ተራሮችን ያንቀጠቀጠ ትውልድ (3 ቅፆች በጋራ)
- እፍታ (5 ቅፆች በጋራ)
- የጋዜጠኛው ማስታወሻ
- የደራሲው ማስታወሻ

ማውጫ

- እንደ መግቢያ 5

1. ጉዞ ወደ ገነት 7
2. የአድአ ጥንቸሎች 16
3. የተነቀሉ ዛፎች 24
4. የማርታ ብልግና 32
5. የጁገል ልባዊ ወግ 42
6. በግ ነጋዴው 49
7. ጫልቱ እንደ ሄለን 66
8. አፀደ አድዋ 101
9. ባልና ሚስት 114
10. ራያን ስንሻገር 123
11. የህይወት ጥሪ 128
12. የጨለለቃ ዝይ 139
13. ደስተኛ ዝይ 153
14. የከላራ ፈጣሪ 168
15. የሻምቡ ንጉስ 181
16. የክብር ዋጋ 188
17. የነገው ነፋስ 193
18. አፅም እና ስጋ 202
19. የጄኔራሉ ጎረቤት 205
20. ናደው እና ታሪኩ 216

21. ጥቁር ፅጌረዳ 226
22. አባት አገር 236
23. ኦሮማይ በአሉ 273
24. ሊነጋ ሲል ነጎዱ 277
25. የሎሚ ተረት 289
26. የጠፉ በጎች 295
27. የሳባ ንግስት 301
28. የፍስሃፅዮን ፖለቲካ 306
29. የማፅበሉ ወግ 319
30. ፓሪስ እና ፖለቲካ 325
31. የኢሃባ ስደት 338
32. የአንድ አባት ልጆች 344
33. ፍቅር በለጠ 348
34. ህሊና እንደ አምላክ 358
35. የፎቶ አልበም ትዝታ 366
36. ስጦታው ሲከፈት 370
37. የመለስ እረፍት 376
38. የመሪዎች አሟሟት 387
39. በረዶ ውስጥ 395

- ድህረ ታሪክ 413

እንደ መግቢያ

እነሆ! "ማስታወሻ" በሚል ርእስ የጀመርኳቸውን ቅፆች በዚሁ አበቃሁ። በዚህ መፅሃፍ 39 ትረካዎች ተካተዋል። በአይነታቸው የጉዞ ማስታወሻዎች፣ እውነተኛ ታሪኮች፣ በእውነተኛ ታሪክ ላይ የተመሰረቱ ትረካዎች ናቸው። የዚህ መፅሃፍ ይዘት በአብዛኛው "የስደት ማስታወሻ" ቢሆንም፣ ርእሱ፣ "የስደተኛው ማስታወሻ" ስለሆነ ስለ ስደት ብቻ ይተርካል ማለት አይደለም። የዚህ መፅሃፍ አላማ የስደትን ህይወት ማንፀባረቅ ወይም ስለ ስደተኞች ችግርና ሰቆቃ መተረክ አይደለም። ይህ ቅፅ ከቀዳሚዎቹ "ማስታወሻዎች" የሚለየው ተራኪው ስደተኛ በመሆኑ ብቻ ነው። ባጭሩ ስደተኛው ተራኪ እንደ ቀዳሚዎቹ የግል ማስታወሻውን ብቻ አስፍሮላችሁዋል።

ርግጥ ነው፤ የስደት ህይወት በእንጉርጉሮ የተዋጠ ነው። ከስደት በፊት በነበረ የህይወት ትዝታና ቁዘማ የተሞላ ነው። በመሆኑም ይህ "የስደተኛው ማስታወሻ" ከሃገር ሳይነቀሉ በነበረ ህይወት ላይ ብዙ ማለቱ ሊያስገርም አይገባም። ንፁህ የስደተኛው ማስታወሻ ከስደት መልስ እንጂ በስደት ወቅት ሊፃፍ እንደማይችል የገባኝ አሁን ነው። የስደት ትርጉሙ ያለፈ ህይወትን ተሸክሞ መንከራተት ኖሮአል?

የሚታተሙ መፃህፍትን scan እያደረጉ የሚያሰራጩ ሰዎች በዘመናችን ተከስተዋል። በዚህ ድርጊት ደራስያንና አሳታሚዎች ይጎዳሉ። በርግጥ በአንድ ጎኑ ጥቅም አለው። እውቀት በፍጥነት ይሰራጫል። ደራሲውም በስፋት ይነበባል። የጉዳት ጎኑን ማስተዋልም ግን ተገቢ ይሆናል። አሳታሚዎች አሳትመው መሸጥ ካልቻሉ ፀሃፍት የመፃፍ ትጋታቸው ይደከማል። እና ጋን ውስጥ ነደው ያልቃሉ። ለስነፅሁፍ ስራ የተፈጠረ የብእር ሰው "መነበብን ይፈልጋል እንጂ ለገንዘብ አይሰራም።" ቢባልም፣ የፃፈውን መፅሃፍ አሳትሞ በእጁ

መዳሰስን ግን ወልዶ እንደመሳም ይቆጥረዋል። ስለዚህ በከፊልም ሆነ በሙሉ scan ተደርገው የሚሰራጩ ህገወጥ ቅጂዎችን አለማበረታታት፣ ብአረኞች የበለጠ እንዲሰሩ ያግዛቸዋል።

"የደራሲው ማስታወሻ" በሚል ርእስ ሚያዝያ 2010 ባሳተምኩት መፅሃፍ ውስጥ አንዳንድ ስህተቶች ማጋጠማቸውን እዚህ መጠቆም ተገቢ ይሆናል።

ገፅ 264 ላይ ዋለልኝ መኮንን እና ማርታ መብራህቱ አውሮፕላን ለመጥለፍ ሲሞክሩ ተኩሶ የገደላቸው የፀረ ጠላፊዎች መኮንን 'ጄኔራል ተስፋዬ ሃብተማርያም' መሆኑ ተጠቅሶ ነበር። 'ጄኔራል ተስፋዬ አረሩ' ተብሎ ይታረም።

የደህንነት ሚኒስትር የነበረው ክንፈ ገብረመድህን መጠጥ ቤት ውስጥ በወንበር ስለመደብደቡ ገፅ 311 ላይ ተገልፆአል። ደብዳቢው ሳሙኤል ተክላይ፣ "የሰንሻይን ኮንስትራክሽን" ባለቤት አይደለም። "ሳትኮን ኮንስትራክሽን" ተብሎ ይታረም።

እንግሊዛዊው የስብሃት ነጋ ቅም - አያት ከናፒየር ጦር ጋር ወደ ኢትዮጵያ የመጣ ስለመሆኑም፣ ገፅ 211 ላይ ጠቁሜ ነበር። አብርሃም ያየህ በላከልኝ የማረሚያ ደብዳቤ፣ እንግሊዛዊው ማንስፊልድ ፓርክኒስ የእርሱም ቅም-አያት እንደሆነ ገልፆ ከናፒየር በፊት ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ የነበረ አንትሮፖሎጂስት ሲሆን፣ በናፒየር ዘመቻ ወቅት በድጋሚ ወደ ትግራይ መጥቶ የአፄ ዮሃንስን እህት አግብቶ ጆን የተባለ አያታቸውን እንደወለደ አረጋግጦልኛል።

በጥቅሉ ለተፈጠሩት ስህተቶች ይቅርታ እጠይቃለሁ።

"ግዕዝ" (ግ.አ.) ተብሎ ካልተጠቀሰ በቀር የአውሮፓውያንን የዘመን አቆጣጠር ተጠቅሜያለሁ። ይህ መፅሃፍ በተሳካ ሁኔታ እንዲጠናቀቅ እገዛ ላደረጉልኝ ወዳጆቼ ሁሉ ምስጋናዬ ከፍ ያለ ሲሆን፣ ሊገመት በሚችለው ምክንያት የምስጋና ስሞችን ከመዘርዘር ተቆጥቤያለሁ። እናም በመጨረሻ ቀደም ባሉት ቅፆች እንዳልኩት በወዳጅነት ያልተገዙ ሂሶችን ምንጊዜም በጉጉት እጠብቃለሁ። መልካም ንባብ!

ተስፋዬ ገብረአብ
ኔዘርላንድስ - 2013

- 1 -

ጉዞ ወደ ገነት

መስሎአቸው ውጭ አገር - ነፍስ የሚዘራበት
ሰው ሞቶ በስብሶ - አድጎ ሚያብብበት
መስሎአቸው አውሮፓ - የነፃነት አገር
የሚችል መስሎአቸው - ሰው ሁሉን መናገር
መስሎአቸው አውሮፓ - ያኛው ሌላ ገነት
አዳም ከሄዋን ጋር - የሚጫወትበት
እንየው አሉና - የአገር ልጆች ሄዱ - ሄዱ እየበረሩ
የአገር ልጆች ጓጉ - ባህር ተሻገሩ

(ግጥም - ገብረክርስቶስ ደስታ)

ከአምስተርዳም በፈጣን ባቡር ተሳፍሬ አመን ከተባለ ከተማ ከወረድሁ በሁዋላ፤ እንደገና በአውቶብስ አስር ደቂቃ ተጉዣለሁ። የያዝኩት ቁራጭ ካርታ እንደሚጠቁመኝ ከሆነ በሆላንድ ግዛት ጀርመን ድንበር ላይ እገኛለሁ። ቴር አፕል እንደሚባል ወደ ተነገረኝ የስደተኞች ካምፕ በእግር እየተጓዝኩ ነው። ሆኖም በርቀት ምንም የሚታየኝ ካምፕ አልነበረም...

አንዲት ብስክሌት ብቅ አለች...

ገና በሩቁ ብስክሌት ጋላቢው ጥቁር መሆኑን ለየሁት። እየቀረበ ሲመጣ ሶማሌ መሆኑን አወቅሁ። እጄን ብድግ አደረግሁ። ብስክሌቷ ልጓም ያዘች፣

“ሰላም ዓለይኩም!”

“ወዓለይኩም ኣ’ሰላም!”

“እንግሊዝኛ ትናገራለህ?”

“ትንሽ ብቻ....”

“ቴር አፕል የስደተኞች ካምፕ ከዚህ እሩቅ ነው?”

ወደምዳዝበት አግጣጫ እጁን ዘርግቶ አብራራልኝ፣

“ሃያ ደቂቃ ቀጥ ብለህ መሄድ....መሄድ...! ከዚያም ትልቅ በር አለ። እሱ አይደለም። በሩን አልፈህ መሄድ...መሄድ...! ከዚያም ወደ ግራ መታጠፍ። ሌላ በር ታገኛለህ። እሱን ማለፍ...! እንደገና 200 ሜትር ያህል መሄድ... መሄድ! በቀኝ በኩል ወደ ግቢ መግባት። ደጃፉ ላይ ቢጫና ቀይ ቀለም ኮንቴይነሮች ማግኘት! እሱ ሪሴፕሽን ነው። ከዚያም ሆላንዳውያኑ አንተን መቀበል...አላህ የተመሰገነ ይሁን! ጥሩ ሰዎች ናቸው።”

ማብራሪያውን እንዳበቃ፣

“አንተም ስደተኛ ነህ?” ስል ጠየቅሁት።

“ልክ ነው።” ካለ በሁዋላ መልሶ እሱም ጠየቀኝ፣

“ከኢትዮጵያ ነህ ወይስ ከኤርትራ?”

እየሳቅሁ መልስ ሰጠሁ፣

“ሁለቱም የኔ ናቸው...”

* * *

ሶማሌውን ተሰናብቼ መንገዴን ስቀጥል ለብቻዬ ከራሴ ጋር ማጉረምረሜ አልቀረም - እንደ ነጎድጓድ። “በርግጥ ምን አገር አለኝ?” ብዬ ነበር ያጉረመረምኩት። “....ማመን ስለማልፈልግ ግን ‘እኔም አገር አለኝ’ እላለሁ። አገር ግን የለኝም። አገር እና ህልም ያለው ሰው እንዴት ሻንጣውን ይዞ ካገሩ ይህን ያህል ርቆ ይሰደዳል?”

የሚቦረቡር ጥልቅ ሃዘን ልቤን ሞልቶታል። አንዳንድ ጊዜ በጣም የምናከብራቸው ሰዎች ድንገት በሞት ሲነጠቁ፤ ሞራላችን ድቅቅ ብሎ ምድር ባዶዋን የቀረች እንደሚመስለን አይነት ደባሪ ስሜት ነበር የደበተኝ።

ለምን እንዲህ ያለ ስሜት አደረብኝ?

ምክንያቱን በትክክል አላውቅም። በተፈጥሮዬ በምንም ነገር የማልረካ ሳልሆን እንዳልቀረሁ እገምታለሁ። ምናልባት ግን ከወገን በመራቄ ባእድነትና ብቸኛነት ተሰምቶኝ ይሆናል። አገር አልባ

ከሆንኩማ ቆየሁ። ቋሚ ማረፊያ ጎጆ ፍለጋ መጓዝ ከጀመርኩ አስር አመት ሊሞላ ምን ቀረው? ምንጊዜም የለመዱትን በመተው ርቆ መጓዝ በራሱ የሃዘን ስሜት የሚፈጥር ነው። በርግጥም ከፊትለፊቴ ሁሉም ነገር አዲስ ሆኖአል። አዲስ አገር... አዳዲስ ሰዎች... አዲስ ገጠመኝ...

በርቀት የሚታየኝ አዲስ ተስፋ ግን አልነበረም። በርግጥ ያለተስፋ ሰዎች አንዲትም ሌሊት ማደር አይቻላቸውም። በርቀት የሚታይ ተስፋ ባይኖርም ግን፤ በጨበጣ ተስፋ ማድረግ ለሰው ልጅ ተፈጥሮአዊ ነው። ያ ገና ያልተጨበጠ፣ የማይታይ ተስፋ ላልታወቀው የመጪው ዘመን ጉዞ ጉልበት እየመገበ በብርታት ያቆየናል። እና በየእለቱ አለም አዲስ ሆና ትወለዳለች - በተስፋ።

ይኸው እንደ ጃርት በድንች እና በበቆሎ እርሻ መሃል በመጓዝ ላይ እገኛለሁ። የበቆሎው እርሻ የረርና ከረዩን ያስታውሳል። እዚህ ግን ተራራ ቀርቶ መጠነኛ አቀበት እንኳ አይታይም። አገሩ እንደ ሰፊ ክብ ጠረጴዛ ሲሆን፤ ሰማዩ እንደ አክንባሎ ጠረጴዛው ላይ ድፍት ብሎባታል። ክብር እና ኩራቴ ላይም ጥቁር የብረት ቆብ የተደፋ መስሎ እየተሰማኝ ነበር።

ከአራት አመታት በላይ ከኖርኩባት ፕሪቶሪያ ዘጠኝ ሺህ ኪሎሜትር ያህል ርቄ ወደ ሰሜን ዋልታ ተጠግቼያለሁ። በአንፃሩ የ19ኛው የአለም የእግርኳስ ዋንጫ ጨዋታ ደቡብ አፍሪቃ ላይ እየተካሄደ በመሆኑ መላው አለም ቀልቡን ወደ ኔልሰን ማንዴላ ሃገር ልኳል። እኔ ኳስ አልወድም። የኳስ ተመልካቾች አለምክንያት የሚያብዱ ስራፈቶች መስለው ይሰሙኛል። በመሆኑም በዚህ ጊዜ ደቡብ አፍሪቃ ላይ አለመሆኔ አልቆጨኝም ነበር...

አጭር ሻንጣ እየጎተትኩ በመጓዝ ላይ ነኝ።

ከምሽቱ ሁለት ሰአት ሆኖአል። ፀሃይቱ ግን ገና አልጠለቀችም። ይህ ፈፅሞ የማይመች ከመሆኑም፤ የሚረብሽ ስሜት ይፈጥራል። በትሮፒካል የአየር ጠባይ ስር ተወልጄ ያደግሁ እንደመሆኔ ወፈፌው የአየር ጠባይ አልተመቸኝም። የሚመቸኝና የለመድኩት በቀን ፀሃይ፤ በማታ ጨረቃ ሲሆን ፀሃይቱም ሰአቷን ጠብቃ መግባትና መውጣት አለባት። እዚህ አገር ምን እየተካሄደ እንዳለ መገመት ያስቸግራል። የዚህ አገር ዶሮዎች ስንት ሰአት ላይ ይሆን ወደ ቆጥ የሚዘሉት? ለመሆኑ ቆጥ አላቸው?

መንገዱ ላይ ሰው አይታይም። መኪና የለም። ድንች ልትበላ

የመጣች የጃርት ፉጨት አይሰማም። እንደ አማራ አገር እረኞች ላሚ ርቃ ስትሄድ፣ “ሃይ! ነይ ተመለሽ ቡሬ” የሚል ዜማዊ ድምፅ በርቀት አይሰማም። አካባቢው እንደ ገልማ ቃሉ ፀጥ ያለ ነው። በቀኝ በኩል ከድንቹ ማሳ ወዲያ ማዶ አፍሮ ዛፎች ጥቅጥቅ ብለው ይታያሉ። ደደሆ ይመስላሉ። እንደ አፍሪቃዊ ከርዳዳ ጠጉር የብርሃን ስንጥር አያሳልፉም። የውሃ ቦዮች የመንገዱን ጠርዝ ተከትለው ተዘርግተዋል። ቀና ብዬ ሳየው ሰማዩ አልደፈረሰም። እሩቅ ነበር። ንፁህ! ሰማያዊ ሰማይ። በርግጥ እንደ አፍሪቃ ሰማይ ነው። የውሃ እጥረት ግን የለበትም። በአፍሪቃ የፀሃይ ጉልበት የተመጠጠው ውሃ እዚህ እንደልብ ይዘረገፋል። አፈሩ ዋልካ ይመስላል። የአፈር ሽታ ግን የለውም። ስቀምሰው ጣእም የለሽ እና አሸዋማ ሆኖ አገኘሁት። በቆሎውና ድንቹ በስርአት ከመዘራቱ በቀር ከኛው ድንችና ከኛው በቆሎ ለውጥ የለውም።

እነሆ! በመጨረሻ የተነቀሉ ዛፎች ከሚከማቹበት የስደተኞች ማጎሪያ ደረስኩ። ሶማሌው በጠቆመኝ መሰረት ቢጫና ቀይ ቀለም ከተቀቡ ተገጣጣሚ ቤቶች አንዷት ነጭ ወጣት ሴት ብቅ አለች። ከፈገግታ ጋር ከጨበጠችኝ በሁዋላ ስሟን ነገረችኝ፣

“ክላራ እባላለሁ።”

እኔም ስሜን ተናገርኩ።

ወደ ቢሮዋ ይዛኝ ዘለቀች። የተረጋጋች ነበረች። በትህትና ነበር የተቀበለችኝ። የጠበቅሁትን የሰው መጨናነቅ፣ ግፊያ እና ወረፋ ባለማየቴ እኔም መረጋጋት ተሰማኝ። “ይህ አውሮፓ ነው።” አልኩ ለራሴ። ወጣቷ ወደ ውስጠኛው ክፍል ስትገባ እኔ እኮሪደሩ ላይ ወንበር ያዝኩ። ወዲያው ተመልሳ መጣችና ጠየቀችኝ፣

“ከሶማሊያ ነህ አይደለም?”

“የለም። ከኢትዮጵያ ነኝ።”

“አው! ይቅርታ! ከሶማሊያ መስለኸኝ ነበር።”

ይዛው የነበረው ወረቀት ላይ ያሰፈረችውን፣ “ሶማሊያ” የሚል ቃል ሰርዛ፣ “ኢትዮጵያ” ስትል ሞላችበት። እናም “ፈርም!” አለችኝ። ፈረምኩ። ተመልሳ ደ’ሞ ወደ ውስጥ ገባች። ክላራ እንደገና ስትመለስ

ወረቀትና ሰማያዊ የላስቲክ ከረጢት ይዛ ነበር። ሁለቱንም ካቀበለችኝ በሁዋላ እየመራች ወደ ደጅ ይዛኝ ወጣች። እና በሩቁ አመላከተች፣

“የመጨረሻው ህንፃ ይታይሃል?”

“ይታየኛል።”

“እዚያ ህንፃ ላይ ቁጥር 38 ውስጥ ተመድበሃል። ከረጢቱ ውስጥ አንሶላና ብርድልብስ አለ። ነገ ጠዋት ስምንት ሰአት ተኩል ሲል ከመዝናኛው አዳራሽ ትገኛለህ። መዝናኛው ማለት ያውልህ። ከጎኑ ያለው የመመገቢያ አዳራሽ ነው። ከስምንት ሰአት በፊት ተነስተህ ሻወር ወስደህ ቁርስ ብላ። ፎጣና ሳሙና ከረጢቱ ውስጥ ይገኛል። ስለ ግቢው ህግ ነገ ከቃለመጠይቅ በሁዋላ ማብራሪያ ይሰጥሃል።”

ስለ ትህትናዋ አመስግኜያት ሳበቃ በዝምታ ወደ አዳራሹ አዘገምኩ። እኔ ሪሴፕሽኑን ስለቅ ሴት የሚመስል ጠይም አረብ በእኔ እግር ተተካ።

ግቢውን እየታዘብኩ አዘገምኩ። ግራና ቀኝ ከተዘረጉት ረጃጅም የስደተኛ ማከማቻ አዳራሾች ፊትለፊት ህፃናት ኳስ እየተጫወቱ ነበር። አብዛኞቹ አረቦች እና ሶማሌያውያን ናቸው። ምናልባት የኤሮ ኤዢያ ዜጎችም ሊሆኑ ይችላሉ። አርሜንያውያን፣ ቱርኮች፣ ኢራናውያንና አፍጋኖች ከኛ የባሱ ስደተኞች ሆነዋል። ኳስ ከሚጫወቱ ህፃናት ባሻገር በየአዳራሹ ደጃፍ ላይ ክብ ሰርተው የሚያወጉ ጎልማሶችን እያየሁ አለፍኩ። እንደ ዝሆን ኩምቢ የረዘመ አፍንጫ ያላቸው፣ በእድሜ የገፉ ወንድና ሴት በዝግታ እርምጃ ወዲያ ወዲህ ሲሉ አየሁ። ባልና ሚስት ሳይሆኑ አይቀሩም። ሃሳብ ገፅታቸው ላይ ጥቁር ድንኳኑን ጥሎአል። እልፍ ብለው ደ’ሞ ቁምጣ የለበሱ ጎልማሶች በየደጃፎቻቸው ላይ ተቀምጠው ሲጋራ ያጨሳሉ።

ከመላ አለም በተሰባሰቡ ስደተኞች መካከል አቋርጬ ወደተጠቆምኩት አዳራሽ አቀናሁ። ከመመገቢያና ከመዝናኛ አዳራሹ መካከል ላይ የልብስ ማጠቢያ ክፍል ይታያል። ደማቅ ረጃጅም ጀለቢያ የለበሱ የሶማሊያ ልጃገረዶች ደጃፉ ላይ ተኮልኩለው በከፍተኛ ድምፅ ምላሳቸውን ያምበለብሉታል። አንዷ ሌላዋን በምን አይነት ዘዴ እንደምታዳምጣት ለመረዳት በፍፁም አይቻልም።

በአይኖቼ አበሾችን ለማግኘት እየተመኘሁ ወደተጠቆምኩት አዳራሽ አቀናሁ። ሆደ ባሻ ሆንኩ እንዴ? የለም! የለም! ደህና ነኝ። ብዙ

ያየሁ እንደመሆኔ መንፈሴ በቀላሉ የሚጎብጥ መች ሆኖ? እንግድነት ተሰምቶኝ ይሆን? እሱስ ሊሆን ይችላል። በተለይ በዛሬው ሌሊት ስለማድርበት ክፍል ማሰቤ አልቀረም። በአንድ ክፍል ውስጥ ከሌሎች አገር ዜጎች ጋር ማደር እችል ይሆን? በርግጥ ከአመታት በፊት በደቡብ አፍሪቃ እስር ቤት ውስጥ ከማላውቃቸው አፍሪቃውያን ስደተኞች ጋር ስምንት ሌሊት አሳልፌያለሁ። ያኔ ግን ተገድጄ እንደመሆኑ፣ ምርጫ አልነበረኝም። አሁንስ ምን ምርጫ አለኝ? ከኢራናውያን አሊያም ከአፍጋኖች ጋር ባንድ ክፍል ውስጥ ታሽጎ፣ ተግባብቶ መኖር ይቻላል? ለምን ያህል ቀናት? ያን ለመፈፀም የሚያበቃ ትእግስት ይኖረኝ ይሆን? ሶማሌዎች ይገጥሙኝ ዘንድ ተመኘሁ። ምንም ቢሆን ጎረቤታችን ናቸው። እነሱ ይሻሉኛል።

እንዲህ ያሉ አሳቦችን እያኘኩሁ ከአዳራሹ ደጃፍ ደረስኩ።

"ተመስገን አምላኬ - የእንስሳት ፈጣሪ...

በረቂቅ ህሊና - ሁሉን አሳዳሪ" እንዲሉ አንድ አበሻ በፈገግታ ተውጦ ወደኔ ሲመጣ አየሁ። ሰላምታም አልሰጠኝ። ከመድረሱ፣

"አበሻ ነህ?" ሲል ጠየቀኝ።

"እንዴታ!" ስል በደስታ መልስ ሰጠሁ። "ከአበሻም ነገረኛ አበሻ!" አልኩ እየሳቅሁ። እሱ አልሳቀም። መቀለዴን ባይረዳ ይሆናል።

"ብሩክ እባላለሁ።" አለ።

ብሩክ ሻንጣዬን ከመቀበሉ፣ ሌሎች ሁለት አበሾች ከሁዋላችን ከተፍ አሉ። የያዝኩትን የፕላስቲክ ከረጢትና ላፕቶፕ የያዝኩበትን የእጅ ቦርሳ በመቀበል ተንከባከቡኝ።

ብሩክ የያዝኩትን ወረቀት ከተመለከተ በሁዋላ፣

"እኛ ክፍል ነው የተመደብከው።" ሲል በጎውን ዜና አበሰረኝ።

ወደ ፎቁ እየወጣን ሳለ ስሜታዊ ሆኜ ተናገርኩ፣

"አበሻ እንደማገኝ እንኳ ጠርጥሬ ነበር። ከሃበሾች ጋር በአንድ ክፍል እመደባለሁ ብዬ ግን አልጠበቅሁም ነበር። በእውነቱ እድለኛ ነኝ። አበሻ የሌለበት የአለማችን ክፍል የለም ማለት ነው? መቼም በዚህ አይነት ሳይቤሪያ ወይም ግሪንላንድ ብንሄድ አበሻ ይኖራል። የኛ ሰው ምን ያልገባበት አለ? ቁራ የሆነ ህዝብ!"

(አንድ የቆየ ቀልድ ታወሰኝ። አሜሪካውያን ለአፄ ሃይለስላሴ፣ 'ጨረቃ ላይ ደርሰን መጣን' ቢሉት፣ 'ታዲያ ትግሬ አላገኛችሁም?' ሲል ጠየቀ።)

ብሩክ እየሳቀ ደገፈኝ፣

"አበሻ ያልረገጠው መሬት በምድር ላይ ሊኖር አይችልም። እዚህ ካምፕ እኛ ብቻ አንምሰልህ። ሶስት ሴቶች አሉ። ሌሎች ሁለት ወንዶችም የመጀመሪያው ህንፃ ላይ አሉ። ይገርምሃል! ሴቶቹ በርበሬና ሽሮ ይዘው ነው የመጡት። ትናንት ወጥ ሰርተው፣ በድርቆሽ አፈርፍረው አበሉን። አንደኛዋማ ቋንጣ ሳይቀር ይዛ መጥታለች። አበሻ መሰደዱ ብቻ ሳይሆን ስንቁን እንኳ መች ይተዋል?"

እንዲህ እያወጋን ከተመደብኩበት ቁጥር 38 ክፍል ገባን።

ክፍሏ ጠባብ ነበረች። ተደራራቢ ሁለት አልጋዎች ሲኖሯት፣ በተጨማሪ ቀጫጭን አራት ቁምሳጥኖች እና አራት ወንበሮች፣ እንዲሁም አንድ ጠረጴዛ ይዛለች። ግድግዳው ላይ ባለ24 ኢንች ቴሌቪዥን ተሰቅሎአል። በአንዱ ጥግ ፊሊፕስ ጉርድ ፊሪጅ ይታያል። ለአራት ስደተኞች መኖሪያ የተዘጋጀችው ጠባብ ክፍል እነዚህን እቃዎች እንደምንም አብቃቅታ መያዝ ችላለች። እኔ በተመደብኩበት ክፍል ውስጥ ከብሩክ ሌላ ቀሪዎቹ ሁለት ሃበሾች ኤርትራውያን ነበሩ። አቤሴሎም እና ንአምን ይባላሉ። አቤሴሎም ጥሩ አማርኛ ይናገራል። አዲስ አበባ ተወልዶ አስመራ ማደጉን ነገረኝ። ንአምን የአስመራ ልጅ ነው። ቁጡብ አይነት ነበር። ብሩክ የድሬዳዋ ልጅ ሲሆን፣ እንደሚጠበቀው እንደልቡ የሚናገር፣ ለሁሉም ሰው ጓደኛ መሆን የሚችል ነበር።

አልጋዬን እያነጠፉልኝ ሳለ ጥያቄ ቀረበልኝ።

"በቀጥታ ከኢትዮጵያ መምጣትህ ነው?"

"የለም! ትንሽ ተንከራትቻለሁ - አስር አመት።"

"አስር አመት!? ትቀልዳለህ እንዴ?"

አልጋዬን አንጥፈው ጨረሱ።

ከተደራራቢ አልጋዎች ከታችኛው ላይ መስኮቱ ስር ነበር የደረሰኝ። ሻንጣዬ ውስጥ የነበሩ ቅያሪ ልብሶቼንና መፃህፍቶቼን ቁምሳጥን ውስጥ ደረደርኩ። የስደት ባልደረቦቹ በተቻላቸው አቅም

ተንከባከቡኝ። ሻይ አፈሉ። ዳቦ ላይ ማልማላታና ቅቤ ቀብተው አቀረቡልኝ። ፖም ተጨመረልኝ። ዳቦውን በሻይ እያጣጣምኩ በጥያቄ አጣድፋቸው ገባሁ፣

"መቼ መጣችሁ ወደዚህ ካምፕ? ከየት መጣችሁ? ሆላንድ እንዴት ገባችሁ? ምን ያህል ጊዜ እዚህ እንቆያለን? የሆላንድን የመኖሪያ ፈቃድ ማግኘት ከባድ ነው ቀላል? ምን ማድረግ አለብኝ? ምን ማድረግ የለብኝም?"

የቻሉትን ያህል ምላሽ ሰጡ።

ቴር አፐል ካምፕ የስደተኞች ጊዜያዊ መቀበያ ካምፕ መሆኑን ነገሩኝ። እዚህ ማስተናገጃ አንድ ስደተኛ ሁለት ሳምንት ብቻ ይቆያል። በሁለት ሳምንት የቴር አፐል ቆይታው አሻራ ይሰጣል። ስለማንነቱ አጭር ቃለመጠይቅ ያደርጋል። የሳንባ ነቀርሳ የጤና ምርመራ አለ። የHIV ኤድስ ምርመራ የለም። ከዚያም ዋናው ቃለመጠይቅ ወደሚካሄድበት ወደ ሌላ ካምፕ ይዛወራል። ሊነግሩኝ የቻሉት ባጭሩ ይኸው ነበር።

አቤሴሎም እንደዋዛ የተለየ ጥያቄ ጠየቀኝ፣

"ምን ትሰራ ነበር ኢትዮጵያ?"

ዳቦውን ገምጬው ነበርና መልስ ከመስጠቴ በፊት ከሻዩ ፉት አልኩለት። የጎረስኩትን እስካኝከው ጊዜ አገኘቼ ነበር። ምን እሰራ ነበር ልበል? 'ጋዜጠኛ ነበርኩ' ከማለት ይልቅ መቀለድ መረጥኩ፣

"በግ እሰራ ነበር።" ስል መለስኩ። 'በግ እነግድ ነበር' ለማለት ነበር የፈለግሁት። ብሩክ ወዲያውኑ በጥያቄ መልክ አረመኝ፣

"ምን ማለት ነው? በግ ነጋዴ ወይስ በግ አራጅ?"

አቤሴሎም በጣም ሳቀ። ንአምን አልሳቀም። ስሜቱ ባልታወቀ ሁኔታ በአይኑ ሲመረምረኝ ቀለብኩት። አቤሰሎም ምን ነካው? ስቆ እስኪጨርስ ብዙ ጊዜ ወሰደበት። በችግር ጊዜ ሰዎች ጭንቀታቸውን ለማባረር ሲሉ በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ ለመደሰት ይጣጣሩ ይሆናል። ከአቤሴሎም ጋር አብሬ እየሳቅሁ ስህተቴን አረምኩ፣

"የበግ ነጋዴ ማለቴ ነው።"

ከጥቂት ደቂቃዎች በሁዋላ፣

“እንግዲህ ደከመህ ይሆናል፣ አረፍ በል።” ተባልኩ።

“ልክ ብላችሁዋል። አረፍ ማለት እፈልጋለሁ።”

አያይዤም አከልኩ፣

“ላደረጋችሁልኝ መስተንግዶ በጣም አመሰግናለሁ።”

“እኛም ስንመጣ ሌሎች እንዲሁ ተቀብለውናል። ነገ የሚመጡትን ደ’ሞ አንተ በተራህ ተቀብለህ ታረጋጋቸዋለህ።”

“በትክክል። መቸም በስደት ጊዜ የሃገር ልጅን ማግኘት ፈዋሽ መድሃኒት መሆኑን ዛሬ አየሁ። የቃጅማው ጊዮርጊስ ይመስክር፤ ወደዚህ ስመጣ ሞራሌ በጎች እንደሸኑበት ሳር ወዳድቆ ነበር። አሁን እናንተን ካገኘሁ በሁዋላ በፀደይ ማለዳ እንደተወለደ የበግ ግልገል የመቦረቅ ስሜት ነው የተሰማኝ…”

ሶስቱም ሳቁ። እዚህ ላይ ግን በጣም የሳቀው ንአምን ነበር። ይሄ ዝምተኛ የሚመስል ልጅ ቀልድ ያውቃል ማለት ነው?

አልጋዬ ላይ ጋደም አልኩ። ብዙም ሳይቆይ የኳስ ጨዋታው በመጀመሩ የክፍል ባልደረቦቼ ትኩረት ወደ ቴሌቪዥኑ ሆነ። በመካከሉ ከበላዬ ተደራቢ አልጋ ላይ የተኛው ብሩክ አንገቱን ወደ ታች ልኮ አናገረኝ፣

“ተኛህ እንዴ?”

“የለም፤ እያነበብኩ ነው…”

ድምፁን ዝቅ አድርጎ፣

“በግ ነጋዴ አትመስልም።” ሲል ተረበኝ። ቀጠለና፣ “…ነኝ ካልክ ግን መቼስ ምን ይደረጋል?”

አያይዞ ስለማነበው መፅሃፍ ጠየቀኝ፣

“የፍቅር መፅሃፍ ነው?”

“ፍቅር? አይ! ስለ ፍቅር አይደለም። ስለ ጦርነት ነው…”

እለቱ ረቡእ ነበር። ወርሃ ሰኔ፤ 2010።

- 2 -

የአድአ ጥንቸሎች

የምሽት ጨረቃ...
ባር ባር በሚል ጣቷ - ገርፋ ስትሞዝቀኝ
እኔም የማላውቀው - እሱም የማያውቀኝ
የሆነ ሩቅ አገር - አለ እሚናፍቀኝ!

(ግጥም - ኑረዲን ኢሳ)

ዕለቱ ቅዳሜ ነበር፤ በግዕዝ አቆጣጠር 1971...

እንደተለመደው የቅዱስ ሚካኤልን ታቦት ለማንገስ ወደ ዱከም የተጓዝነው በእግር ነበር። በባዶ እግራችን መንገዱን ሸከሸክነው። ጫማ ምን ያደርጋል? መሬቱ እንደሁ የሰጠ ነው። እሾክ የለ ባልጩት - እንደ ወረደ ጥቁር ቅቤ። ከዋርካ ወደ ዋልካው ስንዘልቅ መሬቱ ይሰምጣል - እስከ ቁርጭምጭሚት። ክረምትና ጥምቀት ዞረው ሲመጡ፣ ድፍን አድአን በእግር ማዳረሱን ለምደነዋል። እንደ በቅሎ እየሰገርን እስከ የረር ተራራ ግርጌ! እስከ ጋራ ጭቋላ ራስጌ! እስከ ሉጎ ፅጌ! አንዳንድ ጊዜም እስከ አረንጓዴ ሃይቅ...

እነሆ! ዛሬም የሚካኤልን ታቦት ለማንገስ ገና በማለዳው ወደ ዱከም ገሰገስን። በአንድ ሰአት ተኩል ጊዜ ውስጥ ቅዱስ ሚካኤል ካረፈበት ሜዳ ደርሰን ጠበል ተረጨን።

> ታላቁ አለቃ....
> በነበልባል ክንፉ ሲመታው፣
> ሌጊዮን ክንዱ ተሰበረ...

ዘንድሮም ታቦቱን ካነገስን በሁዋላ ወደ ገበሬዎቹ ጎጆ ጎራ አልን። አምስት ነበርን። ጌትነት - ብሩ - ግሩም - ደረጀ እና እኔ።

በቅንጭብ ተክል ከታጠረ ግቢ አንዲት ወጣት የገበሬ ሚስት ብቅ ብላ በፈገግታ ጋበዘችን። የቅዱስ ሚካኤል እንግዶች ነን። በዚህ እለት በድፍን የአድአ ገጠሮች እንግዳ ብርቅ ነው። ማን ያውቃል? ቅዱስ ሚካኤልና መላእክቱ በህፃናት ተመስለው መጥተው ሊሆን ይችላል። ስለዚህ ማንኛውም እንግዳ እንደ ንጉስ ይከበራል።

በሰፊ ትሪ ጥቁር እንጀራ ተከምሮ ቀረበ። ወጡ በያይነቱ ተሞላበት። ጠላ በአንኮላ ተቀዳ። ወጣቷ የገበሬ ሚስት፣

"አረቄ ትሞክራላችሁ?" ብላ ጠየቀች።

"ጠላ ይበቃል።"

ጠላውንም አልቻልነው። ገና ሁለተኛውን አንኮላ ከመጀመራችን ጢው አልን። ደረጀ ግን ሶስተኛ አስቀዳ። ሰውነቱም ከሁላችን የተሻለ ደንዳና ነበር። ሌሎቻችን ሲባነ ነን። ፏ! ብለን አስተናጋጃችንን ተሰናበትናት። ዱከም በቀኝ በኩል ነበረች። በእግር የምንጓዝ እንደመሆናችን ሁዳዱን መሃል ለመሃል ሰንጥቀን፣ የደብረዘይትን አግጣጫ ያዝን። ፀሃይ በጉም ተሸፍናለች። እየዘመርን በሶምሶማ ሩጫ መንገዱን ተያያዝነው።

ሌጊዮን ክንዱ ተሰበረ...
ፈጥኖ ደረሰልኝ - ቅዱስ ሚካኤል፣
በህይወት መንገድ ላይ...

ድንግል ማርያም...
የናሆም መድሃኒት...
ማርያም! እናከብርሻለን...

የጠጣነው ጠላ ነው መሰለኝ መዝሙሩ ላይ ብዙም አልገፋንበትም። ከሸንኮራ ወደ አድአ ለጤፍ አጨዳ ከሚመጡ ገበሬዎች የሰማነውን ዜማ እያዜምን ጋለብን። ደረጀ ሲያዜም እኛ "ሆራ! ሆራሬ" እያልን ተቀበልነው፣

ሃምሌ እግር ብረቱ - (ሆራ! ሆራሬ!) ነሃሴ ሰንሰለቱ
መስከረም ዳገቱ - (ሆራ! ሆራሬ!) ጥቅምት ቁልቁለቱ
ህዳር አግድመቱ - (ሆራ! ሆራሬ!) ትሳስ ሆይ ጀብራሬ
እህሉን ሁሉ ይዘህ - (ሆራ! ሆራሬ!) ምነው እስከዛሬ?

ለጥ ያለውን ሁዳድ ከምኔው ላፍ እንዳደረግነው አልታወቀንም። ከቁርቁራ ወደ ቢሾፍቱ ከሚወስደው የገጠር መንገድ ላይ ብቅ አልን። ይሄን ሁሉ ስንጓዝ የረር ተራራ ጎን ጎናችን አብሮ ይጓዛል። የረር ጭንቅላቱ አይታይም። የከረዩ ጎረምሶችን ጎፈሬ መስሎ የየረርን ራስ የሸፈነው የሸውሸዌ ጫካ ጉሙ ውስጥ ተደብቆአል።

...ትእቢተኛው የረር ተራራ! ጭራውን እስከ ሸገር ለቆ ሲያበቃ፣ አፍንጫው ጨፌዶንሳን ተሻግሮ ምንጃርን ያሸታል። ልቡ ግን ምንጊዜም አድአ ነው። በክረምት እስከ ሉጎ እንጓዛለን። በእግር አንችለውም። መንገድ ላይ ፈረሰኞች ይጭኑናል። በልበላ ወንዝ ሞልቶ ከጠበቀን መሻገር አይቻልም። ጎረምሳ ፈረሰኞች ግን፣ “ኢጆሌ! ወረ አድአ” እያሉ በድፍረት ዘለው ይገቡበታል። ፈረሶቹና ወንዙ አንገት ላንገት እየተናነቁ አረፋ ይደፍቃሉ። የውሻ ዋና የሚችሉ ግን ጥብቆአቸውን ጀርባቸው ላይ አስረው በልበላን እንደ ዋዛ ያቋርጡታል...

...ሉጎ ከሄድን አንመለስም።

ከአንዱ ገበሬ ቤት ግርግም ላይ አድረን፣ በነጋታው እርጎ ጠጥተን ስናበቃ፣ በኪሳችን የተቆላ ሹምቡራ ሞልተን በሆራ ኪሎሌ በኩል እንሸከሸከዋለን። የአየር ሃይልን ካምፕ በጀርባ በኩል ታክከን እንደ ግማሽ ጨረቃ ከዞርነው በሁዋላ፣ አረንጓዴ ሃይቅን በርቀት ገላምጠነው ወደ ቀኝ እንጠመዘዛለን። ቢሾፍቱ ሃይቅን በደቡብ በኩል እየተሳለምን በጋራቦሩ አግጣጫ ብቅ ስንል የተወለድንባት መንደር ፏ! ብላ ትቀበለናለች። አርመን ሰፈር!

...በእነዚህ ረጃጅም ጉዞዎች የምግብ ችግር ፈፅሞ አይገጥመንም። እሸት እና ጥንቅሽ እየመዠረጡ መብላት ነው። የጫካ ፍራፍሬም ሞልቶአል። ደንካካን ስናቋርጥ ጥሬ እንቁላል እናገኛለን። ከባለቤታቸው የኮበለሉ የሜዳ-ዶሮዎች የጭድ ክምር ስር ጉድጓድ ቆፍረው እንቁላል ይጥላሉ። እንቁላላቸውን ስንወስድባቸው እንደ ነገረኛ ኮማሪ ይዘፍኑብናል። ጆሮ በሚበጥስ ድምፅ ያለቃቅሳሉ። እንቁላሉን በጥሬው ጠጥተነው ቅርፊቱን ወርውረንላቸው እየዘፈንን እንገሰግሳለን፤

አቡየ ፃድቁ...
አቡየ ፃድቁ...

ገደል እንዳከርማ የሚሰነጥቁ...
በዘንጋቸው ወግተው ጠበል የሚያፈልቁ...

ከጋራቦሩ ቁልቁል ወደ አርመን ሰፈር ስንወርድ ደጃፋቸው ላይ ቡና አፍልተው፣ የጤፍ ቂጣ ጋግረው የሚያወጉ እናቶች አይጠፉም። ጥያቄ ቢጤ ጣል ያደርጋሉ።

"...ጥንቸሎች! የት ውላችሁ ነው?"

* * *

እነሆ! ዛሬም የሚካኤልን ታቦት አንግሰን በመመለስ ላይ ነን...

የገጠር መንገዱን ስንይዝ፣ ሙሉ በሙሉ ጀርባችንን ለየረር ሰጠነው። አሁን ከፊታችን ጨለለቃ አለ። የጨለለቃን ሃይቅ ከፊት ለማየት እየጓጓን በሶምሶማ ስንገሰግስ ከሁዋላችን የመኪና ድምፅ ሰማን። አንዲት ከርካሳ ላንድሮቨር እየተንኳኳች በመምጣት ላይ ነበረች። ጋሽ በላይ ናቸው። ግራና ቀኝ በመቆም እጃችንን ማወዛወዝ ጀመርን።

"ጋሽ በላይ ውሰዱን! ጋሽ በላይ..."

ሳትቆም አለፈች። በዚያችው ቅፅበት ግን ደረጀ ሃይሉ ድምፁን ከፍ አድርጎ፣ "ከርካሳ!" ሲል ተሰማ።

ላንድሮቨሯ ፍጥነቷን ቀነሰች። ከዚያም ቆመች። በቆምንበት ደንግጠን ነበር። ደረጀ "ከርካሳ" ባይል ኖሮ በመኪናዋ መቆም እንደሰት ነበር። የፈራነው አልቀረም። "ከርካሳ!" የሚለውን ቃል ጋሽ በላይ ሰምተውት ነበር። እንደ ጥንቸሎች ተጠጋግተን በመቆም በዝምታ ጠበቅናቸው። አጠገባችን እንደደረሱ፣ በቀጥታ ደረጀን እጁን ከያዙት በሁዋላ፣

"ማንን ነው ከርካሳ ያልከው?" ሲሉ ጠየቁት።

"መኪናዋን ነው።"

"እኔን ነው ከርካሳ ያልከኝ?"

"ጎርጊስን! ርስዎን አይደለም።"

ጆሮውን ያዙና መዠለጉት።

በፀጥታ ከተመዝለገላቸው በሁዋላ ማልቀስ ጀመረ። እኛ በፍርሃት ትንፋሻችንን ውጠን ፀጥ ብለን ቆመናል። ደረጀ አምርሮ ማልቀሱን ሲያዩ ለቀቁት። ሲለቁት እሱም ማልቀሱን አቆመ፣

"ቁጭ በሉ!" ሲሉ ተቆጡ።

መሬቱ ላይ በተርታ ተደርድረን ቁጭ አልን።

"መኪናየንስ ቢሆን መስደብ ለምን አስፈለገ?"

መልስ የሰጠ ስላልነበር ቀጠሉ፣

"ውስጤ ያለ ብስጭት አይበቃኝም!? ከርካሳ ማለት? እኔን በአሽሙር ሽማግሌ ለማለት ነው? እኔም እንደናንተ ልጅ ነበርኩ። እናንተም ልክ እንደኔ ታረጃላችሁ። እኔ አያታችሁ እሆናለሁ። አያት ይሰደባል? አባት ይሰደባል!?"

ደረጀ ጣልቃ ገብቶ ተናገረ፣

"ይቅርታ አድርጉልኝ፣ ተሳስቼ ነው..."

ርግማናቸውን ግን ያወርዱብን ቀጠሉ፣

"እናንተ አሁን አድጋችሁ ሰው ትሆናላችሁ? የበርበሬ ተራ ሌባ ነው የምትሆኑት። ኪሳራ ብቻ!"

ግሩም ቆጣ ብሎ ምላሽ ሰጠ።

"እኛ ሌቦች አይደለንም።"

"ዝም በል! ኩታራ!"

ግሩም ፍጥጥ እንዳለ ፀጥ አለ።

"ማነው ስምህ?" ሲሉ ጠየቁት።

"ግሩም ላቀው።"

"እንዲህ ያለ ወርቅ ስም ተሸክመህ መንገድ ላይ ቆመህ አያትህን ትሳደባለህ? አንተኛውስ ማን ትባላለህ?"

"ተስፋዬ።"

"ተስፋ ቢስ ቢሉህ ይሻል ነበር! ተስፋ ብትሆን ብለው ነበር ተስፋዬ ያሉህ። አንተ ግን ገና ከአሁኑ አባቶችህን መሳደብ ጀመርክ።"

እኔን ገስፀው ሲያበቁ ወደ ሌላው ዞሩ፣

“አንተኛውስ ማነው ስምህ?”

“ጌትነት።”

“ወግ አይቀር መቸም። መንገድ ላይ ቆሞ ሽማግሎችን መስደብ ጌትነት ነው? ጌታ ለመሆን መማርና መስራት ያስፈልጋል። ጌትነት ዝምብሎ ከሜዳ ላይ አይገኝም። አንተስ ማነው ስምህ?”

“ብሩ ታፈሰ።”

“አልቀረብህም! ለእግርህ እንኳ ጫማ የለህ - ብሩ ታፈሰ! ብር በብላሽ የሚታፈስ የዋንዛ ፍሬ አይደለም። ሽማግሎችን በመስደብ ብር አይታፈስም። ለምሳሌ እኔን እዩኝ፣ ከቅዳሜ ገበያ ወደ ቁርቁራ ስምንት ባላገር አድርሼ መመለሴ ነው። ስመለስ ግን አንድም የሚሳፈር አጣሁ። ኪሳራ ብቻ። ባዶዬን እየተንኳኳሁ ስመለስ አታዩም? ብር ዝም ብሎ ከሜዳ አይታፈስም። አንተኛውስ ማነው ስምህ?”

“ደረጀ!”

የሚሉት ቸግሮአቸው ጥቂት ካሰቡ በሁዋላ፣

“የማን ልጅ ነህ?” ሲሉ ጠየቁት።

“የሃይሉ።”

“ሃይሉ የቱ? መካኒኩ?”

“አዎ።”

በአንድ አፍታ ስሜታቸው ተለወጠ።

“ጋሽ ሃይሉማ ወዳጄ ናቸው። እንዴት ያሉ ጥሩ ሰው። ይቺ መኪና ተበላሽታ በነፃ ሰርተውልኛል። ልክፈል ብል እንኳ እምቢ አሉኝ። እንዴት ያሉ ደግ ሰው፣ የተባረኩ...”

ደረጀን እንደገና እጁን ከያዙት በሁዋላ በቁጣ ጠየቁት፣

“ከነዚህ ዱርዬዎች ጋር ምን ታደርጋለህ?”

ጌትነት ጣልቃ ገብቶ መልስ ሰጠ፣

“እኛ ዱርዬዎች አይደለንም። እኔ የአስታጥቄ ልጅ ነኝ...”

“አስታጥቄ የቱ? አስተማሪው?”

“አዎ።”

“ወይ መከራ! መቼ ነው አንተ ደ’ሞ የተወለድከው?”

“ጥቅምት 1፣ 1961 አመተ ምህረት።”

“ታላቅህን ነው የማውቀው።”

“ከኔ በታች ሁለት ታናናሾቼ አሉ...”

“መቼም የዛሬ ልጆች ተሳስታችሁ ሰው ታሳስታላችሁ። የወዳጆቼ ልጆች ኖራችሁዋል? ኑ በሉ ተሳፈሩ?”

ላንድሮቨሯ ላይ ተሳፍረን መንገድ እንደጀመርን፣

“ለመሆኑ የት ቆይታችሁ ነው?” ሲሉ ጠየቁ።

“የሚካኤልን ታቦት ልናነግስ ሄደን ነው...”

“ጠላ ልንጠጣ ለምን አትሉም? ጠጥታችሁዋል አይደለም?”

“ሰጥተውን ነው።” አለ ደረጀ።

“ቢሰጧችሁስ? ‘አንጠጣም ልጆች ነን’ አትሉም? በዚህ እድሜያችሁ ጠላ ከጀመራችሁ መጨረሻችሁ ምን ይሆናል? ሌብነት! የጎማ ሌባ ትሆናላችሁ። አሁን ለምሳሌ የኔ የመኪና ጎማ ስንት ጊዜ ተሰርቆብኛል? ሰካራም ሌቦች አዲስ የመኪና ጎማ ሰርቀው ለሳፋ ማስቀመጫ በአንድ ብር ከአምሳ ይሸጡታል። አያችሁ? የመጠጥ ሱስ ጥሩ አይደለም። ትምህርታችሁ ላይ በርቱ! ስም ተሸክማችሁ እንዳትቀሩ። ጌትነቱም፣ ሃብቱም ተስፋውም የሚገኘው ከተማራችሁ ነው። መንገድ ላይ ቆሞ ሽማግሌ መስደብ ብልግና ነው...”

ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ ከሚወስደው መገንጠያ ላይ ስንደርስ ከላንድሮቨሯ ወረድን። እናም ለአይን ያዝ ባደረገው ምሽት ወደ ሰፈራችን ገሰገስን። ወደ መንደራችን ስንቃረብ፣ ከሃይቁ አግጣጫ በማታ ነፋስ እየተገፋ የመጣ ቅዱስ መዝሙር ጥርት ብሎ ይሰማ ነበር...

በሰይፍ ሲመታው...
ሳጥናኤል ክንፉ ተሰበረ
ታላቁ አለቃ....
ቅዱስ ሚካኤል - ፈጥኖ ደራሽ...

('በተወለዱበትና በአደጉበት መንደር ወልደው ከብደው፣ በመጨረሻ እዚያው ማረፍ የሚችሉ እድለኞች ናቸው' ይባላል። እኛ ዘንድ ግን ተገላቢጦሽነቱ ይበዛል። በዚያን እለት አብረውኝ የነበሩ የአድአ ጥንቸሎች ዛሬ አንዳቸውም አድአ የሉም።

ደረጀ ሃይሉ ሞስኮ ላይ የተቻለው የቢዝነስ ሰው ሆኗል። ራሺያዊት አግብቶ ሁለት ሩስያውያት ሴት ልጆችን ወልዶአል። ጌትነት እንደ አባቱ አስተማሪ ሆኗል። እንግሊዝ አገር Nottingham ዩኒቨርሲቲ የIndustrial Economics ሌክቸረር መሆኑን የሰማሁት ቢቢሲ Radio4 ላይ ነበር። በፕላኔታችን ላይ ካሉት ጥቂት የካንሰር ስፔሻሊስቶች አንዱ ለመሆን የበቃው ግሩም ላቀው ሚኒሶታ በተባለችው የአሜሪካ ክፍለሃገር ነዋሪ ሲሆን፤ በCoborn የካንሰር ማእከል ይሰራል። ይህን መፅሃፍ በመፃፍ ላይ ሳለሁ ብሩ ታፈሰ በህመም ምክንያት ማረፉን ሰማሁ...)

- ፤ -

የተነቀሉ ዛፎች

አልጨለመም ገና - መብራትም አልበራ
እያንዳንዱ ጎጆ - ይታያል በተራ
ብዥ ብዥ በሚለው - የጊዜ ሰንሰለት
ለጥ ባለው ሜዳ - በረጅሙ ርቀት
ያለአነጋጋሪ - ስጉዋዝ እንደ እረኛ
"ብእር ብቻ" ነበር - የልቤ ጓደኛ

(ግጥም - አሌክሳንድር ፑሽኪን)
- ታደለ ገድሌ ፀጋዬ እንደተረጎመው -

ከላራን ተከትለን ግቢውን ለቀን ወጣን። ከሃያ እናልፋለን። ህፃናት እና ሴቶችም ነበሩ። አንድ ጠይም አረብ ከጎኔ ይራመዳል። ጠጉሩን በቅባት ከማስተኛቱም፣ የዘፋኞችን በሚመስል አብረቅራቂ አለባበስ ደማምቆአል። ከብርቱካናማው ስስ ጃኬቱ ስር፣ ደረትና ጡንቻዎቹ እንዲታዩለት ሰውነቱ ላይ የተጣበቀ ቲሸርት ለብሶአል፣

"ከየት ነህ?" ሲል ጠየቀኝ።

"ከኢትዮጵያ። አንተስ?"

"ከሊቢያ።"

ከፊት ለፊታችን ትጓዝ የነበረች አንዲት ሶማሊያዊት ያቀፈችው ልጇ እያለቀሰባት ተቸገረች። የሚግተለተለው የስደተኛ ጎርፍ ህፃኑ ላይ ፍርሃት የፈጠረበት ይመስላል። እናቱ ደጋግማ "ወሪያ!" እያለች ብትንጠውም ማልቀሱን መተው አልቻለም። የልጁ ለቅሶ እየበረታ በመሄዱ ከላራ ጉዞው እንዲቆም አደረገችና ወደ አልቃሻው ህፃን መጣች። በአይኗ፣ በፈገግታዋ፣ በሁለመናዋ ስታባብለው ህፃኑ

ማልቀሱን ቀነሰ። በግማሽ ድምፅ እያለቀሰ ክላራን ያስተውላት ጀመር። ጉንጩን እየነካካች ልታስቀው ሞከረች። አልሳቀም። ማልቀሱን ግን ሙሉ በሙሉ ትቶ በመገረም ያጤናት ቀጠለ። እንደ ወረቀት በነጣ ፊቷ እና በሹል አፍንጫዋ አሻንጉሊት መስላው ሊሆን ይችላል። ለነገሩ አሻንጉሊት የት አውቆ? ከአሻንጉሊት ይልቅ ለቦምብ ይቀርብ ነበር።

“ማነው ስሙ?” ስትል ጠየቀቻት።

“ማሊክ።”

ክላራ ጠጉሩን እያሻሸች አባበለችው።

“ማሊክ! አትፍራ!”

ሌባ ጣቱን አፉ ውስጥ ጨምሮ በአትኩሮት ይመለከታት ቀጠለ። ንፍጡ መውረድ በመጀመሩ ክላራ ከኪሷ ለስላሳ ወረቀት አወጣችና ጠረገችለት። ከዚያም መንገዳችንን ቀጠልን።

ማሊክ በእናቱ እንደታቀፈ አንገቱን ወዲያ ወዲህ ሲያሽከረክር እኔ ከሁዋላ ነበርኩና አይን ላይን ተጋጨን። ልክ እኔን ሲያይ እንደገና ማልቀስ ጀመረ። እናቱ ልጇ ያለቀሰበትን ምክንያት ለማወቅ ነው መሰል ዘወር ስትል እኔን አየችኝ። ሰይጣናዊ ክፉ መንፈስ እንዳየች ሁሉ እሷም ፊቷን ጭምድድ አድርጋ ዘወር አለች። እኔ ምንም እንዳልተፈጠረ መንገዴን በመቀጠሌ እናትና ልጅ ከሁዋላዬ ሆኑ።

ማሊክ ማልቀሱን አቆመ።

ይህ የሶማሊያ ህፃን እኔን ሲመለከት ለምን እንዳለቀሰ ማሰላለሰል ያዝኩ። ልጆች እንኳ ይወዱኛል። የልጅ ማስፈራሪያ ጭራቅ አይደለሁም። ማሊክ ነጭ ቢሆን እንኳ፣ ጥቁር በማየቱ ፈርቶ ነው ያለቀሰው ማለት በቻልኩ። ሁለታችንም የአፍሪቃ ቀንድ ቸኮላታ ነን። ይሄ ልጅ ምናባቱ ሆኖ አለቀሰ? እናትየዋስ ስታየኝ ፊቷን ለምን አጠቆረች? ከሶማሊያ በቀጥታ መምጣታቸው ይሆን? ምናልባት ሞቅዲሾ ከዘመቱት ሃበሾች ጋር የተያያዘ ክፉ ትዝታ ይኖራቸው ይሆን? ወይ ደ’ሞ “አበሻ እባብ” እንደሚለው ነባር የሶማሌያ ብሂል እባብ መስዬ ታይቻቸው ይሆን? ማን ያውቃል?

የሚያሳስቡኝ ነገሮች አሉ። ለአብነት የአለማቀፍ ሜድያዎች ላይ፣ “ኢትዮጵያ! የሶማሊያና የኤርትራ ታሪካዊ ጠላት” ተብሎ ይገለፃል። የኦጋዴን የከርሰ ምድር ዘይት እና የቀይባህር ረጅም ዳርቻ

የፀብ መነሻ መሆን ባልተገባቸው። እነዚህ ሃብቶች የተወላጆቹ እንጂ የሌላ የማንም አይደሉም። እነዚያ ተወላጆች ያላቸውን ሰጥተው፤ የሌላቸውን በመቀበል ከአካባቢው ጋር በጋራ ከመኖር የተሻለ ጥቅም አይኖራቸውም። ቱሪዝምና ንግድ ዋናው ነው። ከአዲስ አበባና ከመቀሌ እለታዊ የአየር በረራ ወደ ምፅዋ፤ እለታዊ በረራ ከአስመራ ወደ አዋሳ፤ ከሞቅዲሾ ወደ ባህርዳር፤ የባቡር ጉዞ አስመራ ጎንደር - ህልም እና ተረት ይመስላል። አውሮፓውያን በሁለተኛው የአለም ጦርነት ሃያ ሚሊዮን ሰው ከሞተባቸው በሁዋላ እንኳ ይህን ማድረግ ችለዋል። የማይቻል አይደለም። ደም ያልተቃባው አዲስ ትውልድ ከሚያጋጨው ይልቅ የሚያግባባውን አማራጭ ይመለከታል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ…

ከአንድ አዳራሽ ገብተን ተቀመጥን…

በአዳራሹ ውስጥ በአንድ ጥግ ላይ ከሚገኘው መፃህፍት መደርደሪያ ጥቂት መፃህፍት ይታያሉ። የህፃናት መጫወቻዎች በብዛት አዳራሹን ሞልተውታል። ማሊክ ከእናቱ እቅፍ ወርዶ፣ መጫወቻዎቹን ለመሻማት ጊዜ አልወሰደበትም። በአዳራሹ ገብተን እንደተቀመጥን ከላራ ተሰናብታን ሄደች። እኛም ቀጥሎ የሚሆነውን መጠበቅ ጀመርን።

በመካከሉ ዛሬ ማለዳ የደረሱ አዲስ-ገብ ስደተኞችን እያንጠባጠቡ እያመጡ ከኛ ጋር ይቀላቅሏቸው ጀመር። በቅድሚያ የመጣው እንደ ህፃን ልጅ መልከመልካም የሆነ ረጅም ቀዥቃዣ ኢራናዊ ነበር። የኢራን ፕሬዚዳንት ከጥቂት ደቂቃዎች በፊት በጥይት የሳተው ይመስል ቁና ቁና እየተነፈሰ ወደ አዳራሹ ገባ። ገና ከመግባቱም ይለፈልፍ ጀመር፣

"አህመዲነጃድ ሊገድለኝ ሲል አምልጬ መጣሁ።"

ለኢራናዊው ስሜታዊ ንግግር ምላሽ የሰጠው አልነበረም። ቢሆንም ትኩረት ለማግኘት ግርግሩን ቀጠለ። ደጃፉ ላይ ቆማ ወደነበረችው ፖሊስ ጠጋ ብሎ ይወተውታት ጀመር፣

"አህመዲነጃድን አታውቂውም?"

ራሷን ግራና ቀኝ በመነቅነቅ እንደማታውቀው ገለፀችለት። እሷን ተወና ከአንድ አፍጋናዊ ጋር ከዚህ ቀደም ሰምቼው በማላውቀው ቋንቋ ይነጋገር ጀመር። ሁዋላ ግን ቋንቋው Persian መሆኑን አወቅሁ። ኢራናዊው ወዲያ ወዲህ መወናጨፉን ቢቀጥልም፣ ፖሊሶቹና

የኢሚግሬሽን ቢሮው ሰራተኞች እንዲህ ባሉ የማስመሰል ድራማዎች የተሰላቹ መስለው ታዩ። ኢራናዊው ትኩረት መሳብ እንዳልቻለ ሲረዳ ጥግ ላይ ሄዶ ብቻውን ቁጭ አለ። ቁጭ ብቻ ቢል ደህና! ለህፃናት የተዘጋጁትን የፕላስቲክ ጡቦች እየደረደረ ይጫወት ጀመር። አጠገቤ የተቀመጠው ሊቢያዊ ኢራናዊውን በንቀት እያየ፣

"የሚያወራው ውሸት ነው።" አለኝ።

"ማነው ስምህ?" ስል ጠየቅሁት።

"ሳሊም። ያንተስ?"

ነግሬው ጥያቄዬን ቀጠልሁ፣

"ለምን ተሰደድክ?"

አጫወተኝ።

"የእኔ ታሪክ ከባራክ ኦባማ ጋር ተመሳሳይ ነው።" ሲል ትክዝ ብሎ ጀመረ። "...እናቴ ጥቁር አሜሪካዊት ናት። ክርስትያን ነበረች። አባቴ አረብ ሙስሊም። አባቴ ለትምህርት አሜሪካ ሄደና ቺካጎ ላይ ተወለድኩ። እኔ ቺካጎ ስወለድ ባራክ ኦባማ ከአንድ ወር በፊት ሆኖሉሉ ላይ ተወልዶ ነበር። አጋጣሚውን ታያለህ? እኔና ባራክ ኦባማ በአንድ ወር እድሜ ብቻ ነው የምንበላለጠው..."

በጥድፊያ ወረቀትና እስክርቢቶ አውጥቶ መፃፍ ጀመረ፣

"ተመልከት፤ ኦባማ የተወለደው ነሃሴ 4፣ 1961..."

ፓስፖርቱን ከደረት ኪሱ ላጥ አደረገ፣

"እኔ የተወለድኩበትን ቀን ተመልከት..."

በጨረፍታ አየት አደረግሁ። ሃምሌ 4፣ 1961 ይላል።

"አመንከኝ?" በፈገግታ ጠየቀኝ።

የተጫነብኝን አሰልቺ ቋጥኝ ወዲያ ማዶ መጣል የሚቻል አልነበረም። በህፃናቶች ተከቦ እቃእቃ መጫወት የጀመረውን ኢራናዊ ለአፍታ ቃኘሁት። ሁሉም ያው ነው። እዚህም እዚያም፣ እኔም በድምሩ የተነቀሉ ዛፎች። የሃሪፖተር የፋንታሲ አለም ውስጥ የገባሁ ሳይመስለኝ አልቀረም። የምሸሸበት የለምና ግን ሳሊምን መስማት ቀጠልኩ፣

"አባቴ ከእናቴ ነጠለኝና ወደ ሊቢያ ወስዶ ሙስሊም አድርጎ

አሳደገኝ። የባራክ ኦባማ እናት ግን ልጇን አሜሪካ በማስቀረቷ ባራክ ኦባማ የአሜሪካ ፕሬዚዳንት ለመሆን በቃ። እኔም በርግጥ የዩኒቬርሲቲ መምህር ሆኛለሁ። ዋናው ጉዳይ... የተሰደድኩበት ችግር ምን መሰለህ? ወደ እናቴ ሃይማኖት መመለስ ፈልጌ መፅሃፍ ቅዱስ ማንበብ በመጀመሬ የሊቢያ ፖሊሶች ይከታተሉኝ ጀመር። አምልጬ ወደዚህ መጣሁ።"

ምንም አስተያየት ሳልሰጥ ቀረሁ።

"ብያዝ ኖሮ የጋዳፊ ውሾች ራት ያደርጉኝ ነበር።" ሲል አከለ።

አሁንም ምንም ባለመናገሬ፣

"አንተስ ለምን ተሰደድክ?" ሲል ጠየቀኝ።

"ጋዜጠኛ ነበርኩ። የኛን መሪ ታውቀዋለህ?"

"አላውቀውም። ማን ይባላል?"

"ዜናዊ ይባላል። ሊገድለኝ ሲል ለጥቂት አምልጬ መጣሁ።"

እንዲህ ባሉ ቦታዎች የሚገኝ አብዛኛው አፍሪቃዊ ስደተኛ ከግድያ እንዴት ለጥቂት እንዳመለጠ ሲናገር የጀምስ ቦንድን ፊልሞች ማስታወስ የሚቻል ነበር። የሳሊምን ተረት እያዳመጥኩ ተከዝኩ። አፍሪቃ! ምን ይሻልሽ ይሆን? የሃብታም ድሃ። እንደ አህያ አርቀሽ ማየት ያልቻልሽ! የታወርሽ ግዙፍ ቀበሌ።

...አንጎላዊው ገጣሚ አጎስቲኖ ኔቶ ለእናት አፍሪቃ የተቀኘውን በጨረፍታ አስታወስኩ። ፕሪቶሪያ ሳለሁ ከአንድ የአፍሪቃውያን የግጥም መድረክ ላይ በአድማጭነት ተሳትፌ የሰማሁዋቸው መራር ስንኞች። እንዲህ የሚል አሳብ ነበረበት...

"You taught me to wait and to hope" ካለ በሁዋላ ያልተማሩ ወገኖቹን ሰቆቃና ራስን የመካድ በሽታ እያነሳ ይወቅሳል...

ሃብታሞችን እምንፈራ
ባለስልጣናትን እምናከብር
ነጮች ፊት እምንሳቀቅ
በገልባጭነት እምንታወቅ
በማለዳው እምንሰክር
የተጠማን ረሃብተኞች
አንቺን እናት ብለን ለመጥራት እምናፍር
Hired to burn out our lives in coffee fields
Ignorant black men

My Mother
You taught me to wait and to hope
But in me
Life has killed that mysterious hope
I wait no more
It is I who am awaited
Hope is ourselves
Your children

ሊቢያዊው ሳሊም በአይኑና በከንፈሩ ፖሊሷን ማሽኮርመም ጀመረ። ፖሊሷ ያየችው ሲመስለው ከንፈሮቹን ፈልቀቅ እያደረገ ቶፓዝ የመሰለ ጥርሱን ያሳያታል። በፍቅር የወደቀላት በሚያስመስል ንቅናቄ ይቅለሰለሳል። አይኑን እየሰበረ፣ መልሶ ደ'ሞ እየገለጠ ሲመላገጥ ፊታቸውን አምበረጭቃ ለቅልቀው የወንድ ገበያ የሚጠብቁ ኮማሪዎችን መስሎ ታየኝ። በመካከሉ በአይኑና በከንፈሩ የጀመረውን ጨዋታ እንደታዘብኩ አስተዋለና ድምፁን ዝቅ አድርጎ እንዲህ አለኝ፣

"ፖሊሷ ታየኛለች። ሳትወደኝ አልቀረችም።"

* * *

አጭር ቃለመጠይቅ አደረግን። አሻራ ሰጠን። ዳቦ በቺዝና በማልማላታ ቀባብተው ምሳ አበሉን። አፕል መረቁልን። እንጀራ በምስር ወጥ ካላገኘ አይኑ የማይገለጥ አንድ ሃበሻ በመካከላችን ነበረ። ሌላ ማን ሊሆን ይችላል? እኔው ነኝ!

ተስያቱ ሊገባደድ አካባቢ ክላራ ልትወስደን መጣች። እንደ አመጣጣችን እየመራች ወደ ማረፊያችን ግቢ ወሰደችን። ከመዝናኛ አዳራሹ ይዛን ከገባች በሁዋላ ከስራ ባልደረቦቿ ጋር ተከፋፍለውን የግቢውን ህግጋት አንድ ባንድ ያስረዱን ጀመር።

ልዩ ነገር አልነበረውም።

መጠጥ ወደ ግቢው ማስገባት ክልክል ነው። ካሜራ ያለው ሞባይል መጠቀም ክልክል ነው። በመቀጠል የምሳ፣ የቁርስና የራት መከፈቻና መዝጊያ ሰአቱን ነገረችኝ። አስከትላ ቅያሪ ልብስና ቅያሪ ጫማ የሌለኝ ከሆነ ጠይቃኝ ነበር። ከሌለኝ ሊሰጠኝ እንደሚችል ጠቆመች። ክላራ ይህን ሁሉ አንድ ባንድ ገልፃልኝ ስታበቃ፤ በመጨረሻ

በቁጥር 38 ውስጥ የምንኖር ስደተኞች ምንጊዜም ሃሙስ የህንፃውን የጋራ ሽንት ቤት የማፅዳት ተረኞች መሆናችንን አሳሰበች። ገለፃው በዚሁ አበቃ። ካበቃች በሁዋላ፣

"ጥያቄ አለህ?" አለች።

ጥያቄ አልነበረኝም። ሆኖም አስተያየት ቢጤ ጣል አደረግሁ፣

"ሽንት ቤት የማፅዳት ልምድ የለኝም። ግን እሞክራለሁ።"

"አ! እውነት?" ባለማመን መልክ አተኮረችብኝ፣ "...እኔ ግን ከልጅነቴ ጀምሮ ሽንት ቤት እያፀዳሁ ነው ያደግሁት።" አለች።

ሽንት ቤት ለምን አፅድቼ እንደማላውቅ ከማብራራቴ በፊት አስተያየቷን ጣል አደረገች፣

"ከሃብታም ቤተሰብ የተወለድክ መሆን አለብህ።"

"አይደለም።"

"ታዲያስ?"

"ሽንት ቤቱ ራሱ አልነበረንም።"

ክላራ የቀለድኩ መስሎአት በጣም ሳቀች። በውነቱ የመፀዳጃ ቤቱ ወግ ቀልድ አልነበረም። ቀልድ አለመሆኑን ለክላራ ማብራራት ግን አይጠበቅብኝም ነበር።

(ደብረዘይት ግቢያችን ውስጥ አንድ አስፈሪ ጉድጓድ ነበረ። ጉድጓዱ የዋንዛ ግንድ የተደራረበበት ሲሆን፣ መካከሉ ላይ በግ ከነነፍሱ መዋጥ የሚችል ሰፊ ቀዳዳ ነበረው። ዙሪያው በዛገ ቆርቆሮ የታጠረ፣ በዳምትራ የተወረረ እንደነበር ትዝ ይለኛል። ቀትር ላይ ጥቋቁር መርዘኛ እባቦች ውሃ ፍለጋ ሽንት ቤታችንን ደጋግመው ይጎበኙት ነበር። በመሆኑም ቀትር ላይ ወደ ሽንት ቤት ስንሄድ የብረት በትር መያዝ ግዴታችን ነበር። እግዚአብሄር አዳምን "ፍራፍሬ በላህ" ብሎ ከገነት የመኖሪያ ቦታ ሲያባርረው፣ "የእባብን አናት ቀጥቅጠህ ትገድለዋለህ።" ሲል ያዘዘውን እኔ በተደጋጋሚ ፈፅሜዋለሁ። የፈጣሪን ቃል በማክበር ረገድ በተሟላ ሁኔታ ተሳኩልኝ ብዬ ከምኮራባቸው ትእዛዛት ዋናው፣ "የእባብን ጭንቅላት ቀጥቅጡ።" የተባለው ሳይሆን አይቀርም።)

ክላራ የምትጥም ሰው ሆና አገኘሁዋት። ባበረከትሁላት “ቀልድ” ምክንያትም ይበልጥ ተግባባን። በነጋታው ቁርስ ላይ ስንገናኝ፣ እኔ የነገርኳትን “ቀልድ” ለስራ ባልደረባዋ እንደነገረችውና አብረው እንደሳቁ አጫወተችኝ። አያይዛም፣

“ተመሳሳይ ቀልድ ልንገርህ?” አለች።

“ቀጥይ።”

“እዚሁ ሆላንድ እንዳጋጠመ አድርጌ ልንገርህ?”

“መልካም።”

ቢጫ ሳቅ ከሳቀች በሁዋላ ቀልዱን ነገረችኝ፣

“1991 ላይ አንድ ስደተኛ እዚህ ሆላንድ መጣና ጥገኛነት ጠየቀ። ለምን ጥገኝነት እንደጠየቀ ሲጠየቅ፣

‘ሃገሬ ለስራ ጉዳይ ወደ ሩቅ ቦታ ልካኝ ነበር። ከአመታት በሁዋላ ስራዬን ጨርሼ ስመለስ ሃገሬን አጣሁዋት። የላኩኝ አለቆቼንና የምሰራበትን ድርጅት ጭምር አጣሁዋቸው። ስለዚህ ጥገኛነት ትሰጡኝ ዘንድ መጣሁ።’

እንዲህ ያለ ታሪክ ተሰምቶ ስለማያውቅ፣

‘ሃገርህ ማን ትባላለች?’ ተብሎ ተጠየቀ።

‘ሶቪየት ህብረት።’

‘ስራህ ምን ነበር?’

‘ጠፈርተኛ።’

“የት ነበር የተላክኸው?’

‘ወደ ጨረቃ።’

በቀልዱ ክላራም አብራኝ ሳቀች።

– 4 –

የማርታ ብልግና

ያንቺው ፀሎተኛ
'የጦርነት' ቁስለኛ
ያንቺው ቅንዝረኛ
ልቤም ይጥፉ - ነፍሴም ይጥፉልሽ
ለዘልአለምና ለአንድ ቀን
ለዘልአለምና - ለቅፅበት ልተቃቀፍሽ

(*መወድስ - ስብሃት ገብረእግዚአብሄር*)

*በ*ዚያን ጊዜ ዲማ ነገዎ ከስራ ተነስተው ስለነበር፣ ምክትል ሚኒስትሩ ፊታውራሪ መኮንን ዶሪ ነበሩ አለቃችን። በተለመደው የማክሰኞ የሚኒስትሩ መደበኛ ስብሰባ ላይ ፊታውራሪ አንድ አንገብጋቢ ጉዳይ አነሱ። ጉዳዩ በቀጥታ የቅድመ ምርመራ ክፍሉን የሚመለከት ነበር። እንዲህ ሲሉ አጥብቀው ጠየቁ...

"ይሄ ዘፈን እንዴት ሊያልፍ ቻለ?"

የሳንሱር ክፍሉ ሃላፊ አቶ ሃብተዮሃንስ ዲሳሳ አብራራ፣

"እንግዲህ ክቡር ሚኒስትር..በእውነቱ ግጥሙ ላይ ምንም ብልግና አልነበረውም።" አያይዞም ቀጠለ፣ "... 'መንገደኛው ልቤ' የተባለው ግጥም ሲመጣ እኔ ራሴ አይቼዋለሁ። ግጥሙ ላይ 'ብድግ' የሚል ቃል ነበረበት። ማርታ ስትዘፍነው ምን አደረገች? 'ግ' የምትለዋን ዋጠቻት። ስለዚህ የትርጉም ለውጥ አመጣ። 'ብድግ' ከሚለው ቃል ላይ 'ግ' ፊደል ስትቀነስ ምን ትርጉም እንደሚሰጥ አዩት ክቡር ሚኒስትር? አዩት ችግሩን?"

ሁላችንም በአነጋገሩ ሳቅን። ሃብተዮሃንስ ቀጠለ፣

“...ሌላው 1ኛ 2ኛ 3ኛ ማርሽ የሚለው ነው። ይቅርታ አድርጉልኝና ክቡር ሚኒስትር ስለ መኪና ማርሽ ነበር የመሰለኝ። አስታውሳለሁ፣ ‘እነዚህ ዘፋኞች ግጥም አለቀባቸው’ ተባብለን ቀልደናል። ያው እንግዲህ፣ ‘የጭነት መኪና ሾፌር ፍቅረኛ ይኖራታል’ በሚል ነበር ያሰብነው። ግጥሙ ላይ ችግር አልነበረበትም። ስትዘፍነው ግን ማርሽ መለዋወጥ የሚለው ብልግና ሆኖ ቁጭ አለ። ‘ብድግ’ ከሚለው ቃል ’ግ’ ስትቀነስ ፀያፍ ሆነ። በተቀነባበረ መልኩ ዘፈኑ የወሲብ ሆነና ሌላ ትርጉም ያዘ...”

በርግጥ ዘፈኑ በመላ አገሪቱ ተዳርሶ ነበር።

ወጣቶች ከማርታ አሻጋሪ የብልግና ዘፈን በቀር ሌላ ዘፈን ያለ አልመሰል ብሎአቸው ነበር። የአዲስ አበባ ወግ ሁሉ ስለ ማርሽ መለወጥ ሆነ። ደርግ ወድቆ ወያኔ ገና ከበረሃ መምጣቱ ነው። ታጋዩ ስለማርሽ መለዋወጥ፣ ወይም ስለ ወሲብ አጠቃቀም ልዩ ልዩ ዘዴዎች ሊያውቅ ቀርቶ፣ ገና የአዳምና የሄዋንን እንኳ በቅጡ ያልጀመረ ይበዛል። ከተማዋ በዚህ የወሲብ ዘፈን መናወጥ በመጀመሯ የፀጥታው መስሪያ ቤት ለወቅቱ ፕሬዚዳንት ለመለስ ዜናዊ ሪፖርት አደረገ።

በርግጥም የኢህአዴግ ከፍተኛ አመራር አባላት መጀመሪያ ላይ ዘፈኑ ስለ መኪና ማርሽ መስሎአቸው ነበር።

“ታጋዮች መኪና መንዳት አይችሉም። ማርሽ አይለዋውጡም። በአንደኛ ማርሽ ብቻ መኪና እየነዱ የመንግስትን ንብረት እያወደሙ ነው።” የሚል ሃሜት በሰፊው ስለነበር፣ ማርታ አሻጋሪ እዚህ ጉዳይ ላይ መቀለዷ የመሰላቸው ነበሩ። ጎንደር የተወለዱ ታጋዮች ግን “ይሄ ነገር ሰምና ወርቅ ሳይኖረው አይቀርም።” እያሉ ሊፈትሹት ሞከሩ። በርግጥም ወርቁን ፈልገው ደረሱበት። እናም የማርሽ ነገር ለውይይት ቀረበ፣

“ማርሽ የተባለው የመኪና ማርሽ አይደለም።”

“ታዲያ ምንድነው?”

“የአክሱም ሃውልት!”

“የአክሱም ሃውልት ምንድነው?”

“ተክለወልድ ነዋ! አይገባህም እንዴ?”

ድርጊቱ ትኩረት ስቦ ነበር።

ኢህአዴግ ገበሬውን ማእከል ላደረገ ልማት፣ የላባደሩን ሃይል ለማጠናከር፣ ቅድሚያ ሰላምና መረጋጋት ያስፈልጋል በሚል ቆራጥ መርህ እንቅልፍ አጥቶ ሲባትል ጠላቶች ከጎን በጩቤ ወጉት።

በወቅቱ የሳንሱር ክፍሉ አልተዘጋም። የክፍሉ ሃላፊም ቢሆን ደርግ የሾመው ነው። ድርጊቱን ሆን ብሎ እንደፈፀመ አላጠራጠረም። ስለዚህ ጉዳዩ በበረከት ስምኦን በኩል፣ በአማረ አረጋዊ አቅራቢነት የሚኒስትሩ ስብሰባ ላይ ቀረበ። ፊታውራሪ መኮንን ዶሪ፣ "ይሄ ዘፈን እንዴት ሊያልፍ ቻለ?" ሲሉ መጠየቃቸው ለዚህ ነበር። ከአቶ ሃብተዮሃንስ ዲሳሳ ማብራሪያ በሁዋላ ፊታውራሪ እንዲህ አሉ፣

"እንግዲህ ካሴቱ ታትሞ ሰው እጅ ገብቶአል። እናግደው ቢባል ውጤቱ ምን ይሆናል? ሴትየዋ የምሽት ክበብ ከፍታ፣ የብልግና እንቅስቃሴ ጨምራበት አርብና ቅዳሜ ሌሊት እየዘፈነችው ነው የሚል ጥቆማም አለ።" በመጨረሻ ፊታውራሪ አጠቃለሉ፣ "... ጉዳዩን በሚቀጥለው ስብሰባ እንቋጨዋለን..."

* * *

ማርታ አሻጋሪ ብልግና ትዘፍንበታለች ወደተባለው የምሽት ክለብ የመሄድ ፍላጎት ያደረብኝ ቅዳሜ ተሲያት ላይ ነበር። በርግጥ አዲስ አበባ ላይ የምሽት ክለቦች መኖራቸውን እሰማ ነበር። ገብቼ ግን አላውቅም ነበር። የማርታ ክለብ እንደሚዘጋ ከስብሰባችን አዝማሚያ ከገመትኩ በሁዋላ፣ ከመዘጋቱ በፊት ክለቡን ለማየት ጓጓሁ። "የብልግና እንቅስቃሴ ጨምራበት..." የሚለው አባባል በተለይ ህዋሳቶቼን አነደደው። "ምን ማለት ይሆን?" ብዬ በስሜት አሰብኩ። "4ኛ ማርሽ! በእንቅስቃሴ ከቶ ምን ይመስል ይሆን?"

ከምሽቱ አራት ሰአት ሲል ማርታ ቤት ደረስኩ።

ደጁ በመኪኖች ተጨናንቆአል። በአዲስ አበባ የቀረ ሰው ያለ አይመስልም። እንደ ሃብታም ሰርግ ሰፈሩ ሞቆአል። ሙዚቃው እንደ ሃምሌ ጎርፍ ወደ ጎዳናው ገንፍሎ ወጥቶአል። ምርጥ የክት ልብስ የለበሱ ይገባሉ፣ ይወጣሉ።

ወደ ውስጥ ስዘልቅ ማርታ ራሷ እየዘፈነች ነበር።

"አንደኛ ማርሽ!" ስትል ሰው ሁሉ አብሮአት ቃሉን ደገመው።

ታዳሚው ከማርታ ጋር የህብረ ዘፈን ልምምድ ያደረገ እንጂ፣ ጥርቃሞ ተስተናጋጅ አይመስልም። የማይክል ጃክሰንን የትሪለር ህብረ ዳንስ ያስታውሳል።

እንዲህ ኖሮአል ነገሩ?

ሁለት ወጣት ሴቶች ከአንድ ጎልማሳ ጋር ከያዙት ክብ ጉርድ ጠረጴዛ ዙሪያ አንዲት ነጠላ ወንበር አየሁና ለመቀመጥ ፈቃድ ጠየቅሁ። ከትህትና ጋር እንድቀመጥ ፈቀዱ።

በውነቱ ማርታን ወዲያውኑ ወደድኳት። ስትዘፍን ከነብልግናዋ ምትወደድ ነበረች። ቃጠሎ ናት። ስትስቅ ፍቅር። ድምፅዋ! ለዛዋ! እንቅስቃሴዋ! ብልግናዋ ሁሉ ተመቸኝ። “ይህ ብልግና ከሆነ - እኔም ባለጌ ነኝ!” አልኩ ለራሴ። ገና ከመድረሴ ከታዳሚው ጋር ተቀላቅዬ የሞቀ ጭብጨባ ከልቤ ሰጠሁዋት። ደስታ ምን ፎርሙላ አለው? ማን ይፈራል ግምገማ?

ከማርታ ‘መንገደኛው ልቤ’ ቀጥሎ የአስናቀች ወርቁ ዘፈን በወጣት ድምፃዊት ቀረበ። ይህም ያበደ ፍቅር ነበር።

የሰማዩ ጌታ የምድሩ ባለቤት -
የምወደውን ልጅ አርግልኝ ጎረቤት!” እያለች ነበር።
“ስወድህ ውደደኝ ምን ይለጥጥሃል -
እንደኔ ሰው እንጂ ምን መልአክ ወልዶሃል?”
“አንጥፉ ልተኛ ወጉ ይድረሰኝ -
ይመጣ የለም ወይ ሊቀሰቅሰኝ።” እያለች አሟሟቀችን።

አጠገቤ ከተቀመጡት ሴቶች ጋር እንደ ዋዛ ወግ ጀመርኩ። አብሮአቸው የነበረው ወንድ አኩርፎ ነበር። በዚያ ሁሉ ጭፈራ ውስጥ አገጩን መዳፉ ላይ አስደግፎ ይተከዛል። የሃገሪቱ ቋጥኝ ጥያቄዎች በከረጢት ተቋጥረው አንገቱ ላይ የታሰረበት ይመስላል። እንደዋዛ ከኮረዶቹ ጋር ወግ ቀጠልኩ።

ስማቸውን ጠየቅሁዋቸው። ከጎኔ የተቀመጠችው ፅዮን ነበር ስሟ። ጠይም፣ ቀጭን፣ ክብ መነፅር ያደረገች ንቁ ልጅ ነበረች። ሌላዋ ሃና ትባላለች። እንደ ምፅዋ ቁራ ደቃቃ አይኖች ነበራት። ሰውዬውንም ስሙን ጠየቅሁት። አፉን ዘግቶ፣ ‘አቶ አባተ’ አለ። እራሱን “አቶ” ብሎ የሚጠራ ሰው ለመጀመሪያ ጊዜ መስማቴ ነበር። ከስዊድን እንደመጣ እና የሃና የሩቅ ዘመድ እንደሆነ ፅዮን ሹክ አለችኝ።

“ምን ሆኖ ነው የተከዘው?”

“አባቱን ተረድቶ ነው የመጣው። ሃዘኑ ቢለቀው ብለን ነበር እዚህ ያመጣነው። ጭራሽ ባሰበት።”

ጨምራ ጥቂት አጫወተችኝ።

አቶ አባተ ስዊድን አገር አስራአምስት አመታት ፋብሪካ ውስጥ ሰርቶአል። እንዳጫወታቸው ከሆነ ባለፉት አስራአምስት አመታት ከስራ ባሻገር ራሱን ያዝናናበት ጊዜ በፍፁም ትዝ አይለውም። ገንዘብ ብዙ ሰብስቦአል። ሚስት የለውም። ማግባትም አይፈልግም። ቀልድና ሳቅ አያውቅም። ቀልድ ሲነግሩት አይስቅም።

በርግጥም ግር የሚል ሁኔታ አየሁበት። ሰው ሲያይ እንደ አውራዶሮ በአንድ አይኑ ነው። በአይኑ የሚሰማ ይመስል፣ እንደ ዶሮ አንገቱን ወደፊት ይመዛል። አንገቱን ሲመዝ ሳቅ ያጭራል። በርግጥ አልሳቅሁም።

ስለኔ ስትጠይቀኝ ጋዜጠኛ መሆኔን ተናገርኩ። ፅዮን ስድስት ኪሎ ህግ እየተማረች ነው። ሃና የፈረንሳይኛ ቋንቋ ትማራለች። ቀዳሚ አላማዋ ወደ ውጭ ሃገር መሄድ ነው። ቪዛ ይገኝ እንጂ የትም ለመሄድ መቁረጧን ሳትደብቅ ተናገረች።

የአቶ አባተ ዝምታ ስለሚጨንቅ በወሬ ቀሰቀስኩት፣

“ሃዘን አታብዛ። የሰው ልጅ ከሞት አይቀርም...”

ቀጭን ፈገግታ አሳይቶኝ፣ መልሶ ወደ ዝምታ ጎሬው ገባ።

ማርታ ተመልሳ ወደ መድረኩ መጣች።

አተረማመስችው። የለበሰችው አጭር ቀሚስ ወደ ላይ እየተሰበሰበ ገላዋ እንደ አዲስ ጎራዴ ያብለጨልጫል። አ! ማርታ! ተወዳጇ ባለጌ!

እጄን ዘርግቼ ጣቶቼን እያንጣጣሁ አብሬያት ዘፈንኩ። “የታባቱ! መደሰት ነው።” አልኩ ለራሴ! ደስታ ምን ቀመር አለው? ባለስልጣን ብሆን ታዲያ ምንድነው? እንደፈለግሁ እደሰታለሁ። ማን ይፈራል ግምገማ? የጫካ ፈረስ እንጂ፤ የሳሎን ድመት አይደለሁም። እንደ ተወርዋሪ ኮከብ! አንድ ጊዜ ብልጭ ማለት! ከዚያም ለዘልአለሙ መጥፋት! ከሃምሳ አመታት በሁዋላ እዚህ ያለነው ሁላችንም አንኖርም። ሌሎች ናቸው የሚኖሩት። እኛን ደ’ሞ፣ “አባቶቻችን፣ እናቶቻችን”

ይሉናል። "ተራሮች ግን ይኖራሉ..." እንዲሉ።

"ጓደኛ አለሽ እንዴ?" ስል ጠየቅሁዋት።

"አብሮኝ የሚማር ጓደኛ ነበረኝ። አቁመናል።"

"ምነው?"

"አልተግባባንም። አንተስ?"

"ነበረችኝ። አቁመናል።"

"ምነው?"

"እንጃ! አባረረችኝ። ከኔ የተሻለ አጊኝታ ይሆናል..."

ሳቀች። በጣም ሳቀች።

"ምናሳቀሽ?"

ወደ ጆሬዬ ጠጋ ብላ፣

"ሽንት ቤት መሄድ ፈልጌ ነበር፣ ሸኘኝ።" አለች።

"ተገኝቶ ነው?" እጇን ይዤያት ተነሳሁ።

እንደ አበሻ አውራዶሮ ክንፌን ዘረጋግቼ ሸኘሁዋት። እዚያ ያለ እንግዳ ሁሉ ቆንጆዋ ልጅ ከኔ ጋር መሆኗን እንዲያውቅልኝ ፈልጌ ነበር። ፋሽኑ እንደዚያ ነበር።

ስንመለስ ብላክ ሌብል ዊስኪ ወርዶ ጠበቀን። አቶ አባተ ነበር ያወረደልን። እሱም መጠጣት ጀመረ። ባንድ አፍታ ወዳጅ ሆንን። ማርታ ብቅ እያለች፣ "መንገደኛው ልቤ!" አለች። እውነትም መንገደኛ ልብ! እኔም በጫጫታው መካከል ትምህርታዊ ንግግር አደረግሁ፣

"ዛሬ እኔ ከቤቴ ስወጣ እናንተን አገኛለሁ ብዬ አላሰብኩም። እንዲህ በአጋጣሚ እየተገናኙ ለቁም ነገር የበቁ ብዙ ሰዎችን አውቃለሁ። እድል እና እጣ ፈንታ የሚባል ነገር አለ..."

ቴኪላ መጣ። ቴኪላ! ቴኪላ! ሎሚ! ሎሚ! እባካችሁ ጨው አምጡ። 1-2-3- ቴኪላ! 1ኛ-2ኛ-3ኛ ማርሽ! አተረማመሰው! መንገደኛው ልቤ! የታባቱ!!

እጇን ያዝኳት። ዝም አለች። ይፋጅ ነበር መዳፏ። አልለቀቅሁትም። የነብር ጭራ ትዝ አለኝ! እና አይኖቿ ላይ አየሁዋት።

ከንፈሮቿ እንደዛጎል ያበራሉ። እየጠጣሁ ከንፈሮቼ ደረቁ። ረሃብ ገደለኝ። ምንድነው ይሄ መቃጠል? ፍቅር ነው ወይስ ብልግና? ምንድነው ይሄ የከንፈር ረሃብ? ምን ሆኛለሁ?

"እንደንስ?" ስል ጠየቅሁዋት።

መልስ መስጠቱን ትታ ዝም ብላ ትስቃለች።

መልሼ ጠየቅሁዋት።

"እንደንስ?"

ወደ ጆሮዬ ጠጋ ብላ፣

"እንደፈለግህ።" አለችኝ።

በወጣትነት የህይወት ታሪኬ ውስጥ በድፍረት ፈፀምኩ ከምላቸው አስደሳች ጀብዱዎች አንዱ ይሄ ነበር። ከፅዮን ጋር መድረኩ ላይ ደነስኩ። "እንደፈለግህ" ያለችኝንም እዚያው መድረኩ ላይ በማርታ ዘፈን ታጅቤ ደጋግሜ ፈፀምኩት። እሷ ብሶባት ነበር። "መንገደኛው ልቤ"ን እያዜሙ ብዙዎች ይፈፅሙት ነበር። እሳት ይዘንብ ነበር ከማርታ ቤት ጣራ ስር። አንድ የእንግሊዝ ባለቅኔ እንዳለው፣ "መሳሳም ከቀረ፣ በህይወት ለመኖር ከእንግዲህ ምን ቀረ?" አይነት ነበር። ገና ያልቀረው ነገር ከመቅረቱ በፊት ደህና አድርጌ ፈፀምኩት። በጣም መልካም ነበር።

* * *

በነጋታው ከእንቅልፌ ስባንን የት እንዳለሁ እንኳ አላወቅሁም። በቅድሚያ አንጎሌ ውስጥ ሲጮህ የሰማሁት፣ "መንገደኛው ልቤ" የሚለውን ዜማ ነበር። ጭንቅላቴ ሙሉ በሙሉ በዚሁ ቃል ተሞልቶአል። አይኔን ጠራርጌ ጣራውን አየሁ። የኔ መኖሪያ ቤት ጣሪያ አይደለም። አንድ ቀጭን አልጋ ላይ ተኝቼያለሁ።

ከወገቤ ብድግ አልኩ።

ጫማዬ ከመውለቁ በቀር ከነልብሴ ተኝቻለሁ። አልጋው ላይ ብቻዬን ነበርኩ። ዙሪያ ገባውን ተመለከትኩ። ሆቴል አይደለም። ምክንያቱም ግድግዳው ላይ ፎቶ ተሰቅሎአል። ኮመዲኖው ላይም ብልቃጦች ተደርድረዋል። የጥፍር ቀለምና የሽቶ ናቸው። የማን መኖሪያ ቤት ነው? የምጠቀምባት የመንግስት መኪና የት ናት?

አንድ በአንድ ማስታወስ ጀመርኩ። ዊስኪና ቲኪላ፣ ከዚያም ሰከርን። ፅዮንና ሃና። አቶ አባተ - ዝምተኛው ሃዘንተኛ። መኪና ለመንዳት ስላልቻልኩ፣ ቁልፉን አቶ አባተ ተቀበለኝ። እኔና ፅዮን ከሁዋላ ተቀምጠን ነበር። ወደ ቤታቸው አመጡኝ ማለት ነው?

ከአልጋው ወርጄ ጫማ ሳጠልቅ በሩ ተከፈተና ፅዮን ገባች።

"በሰላም ነቃህ?"

በጣም ሳቀች፣

"የት ነው ያለሁት?"

"እነ ሃና ቤት። ማንም የለም አትስጋ..."

"የት ሰፈር ነን?"

"ካዛንቺስ።"

እንደገና ሳቀች፣

"መኪናዬስ?"

"ደጅ አለች።"

ሻወር ወስጄ፣ ቁርስ በልቼ ለቡና ላይ ወግ ተዘጋጀሁ። ቡናው ይቆላ ጀመር። እጣኑ ጨሰ። ቀጤማው ተነሰነሰ። ፈንዲሻው ፈነዳ። ከዚያም ማርታ ቤት የፈፀምነውን ጀብዱ እያነሳን ወሬውን አሞቅነው። እንደዚህ ያለ አሪፍ ቀን አሳልፈን እንደማናውቅ፣ እንደየእምነታችን የመድሃኒያለምን፣ የቃጂማው ጊዮርጊስን፣ የሩፋኤልን ስም እየጠራን ማልን። እናም በዚህ መልኩ ውብ ሆና እሁድም ላትመለስ ለዘልአለሙ ነጎደች። እርግጥ ነው ከፅዮን ጋር ግንኙነታችን በዚሁ አላቆመም። ለረጅም ጊዜ ጓደኛዬ ሆና ዘልቃ ነበር።

('የጋዜጠኛው ማስታወሻ' የታተመ ሰሞን ፅዮን ዮሴፍ በኢሜይል አድራሻዬ በኩል በፃፈችልኝ ደብዳቤ፣ "የማርታ ቤቱን ታሪክ ትፅፈዋለህ ብዬ ፈርቼ ነበር።" የሚል መልእክት አስፍራ ነበር። በፃፍኩላት ምላሽ፣ "...ያንን ሌሊት በርግጥም እንደወረደ እፅፈዋለሁ። አጭር ቢሆንም ካንቺ ጋር ያሳለፍኩት ውብ ጊዜ በህይወት ውስጥ አልፎ አልፎ ብቻ የሚያጋጥሙ ናቸው።" ስል አሰፈርኩ። ያን ደብዳቤ ስትፅፍልኝ ፅዮን የዳላስ ከተማ ነዋሪ ነበረች። አሜሪካዊ አግብታ የአንድ ወንድ ልጅ እናት መሆኗን ጠቅሳ ነበር....)

* * *

ማክሰኞ ፕሮቶኮል ጠብቄ ከሚኒስትሩ ስብሰባ ላይ ተገኘሁ። የተከበርኩ የኢትዮጵያ ፕሬስ መምሪያ ሃላፊ ነኝ። ክቡር ሚኒስትሩ እንደተለመደው የእለቱን አጀንዳ አስተዋወቁ። በአጀንዳ የተያዘ ባይሆንም፣ የሳንሱር ክፍሉን ሪፖርት ስናዳምጥ የማርታ ዘፈንና የምሽት ክለቡ ጉዳይ በድጋሚ ተነስቶ ነበር። እና የተለያዩ አሳቦች ተሰነዘሩ።

"የቅድመ ምርመራ ቢሮው መዘጋቱ እንደማይቀር የሚጠቁሙ ሁኔታዎች ስላሉ፣ የማርታ ዘፈን 'ለመልካም ስነምግባር ተቃራኒ ነው' ከተባለ በፍርድ ቤት ነው መታየት የሚኖርበት።" የሚል ነገር መነሳቱ ትዝ ይለኛል። አማረ አረጋዊ ነበር መሰለኝ።

"ግጥሙ ችግር ስለሌለበት፣ ግድፈቱ የተፈፀመው አዘፋፈን ላይ በመሆኑ የቅድመ ምርመራ ቢሮ በዚህ ሊጠየቅ አይገባውም። ጉዳዩ ማስታወቂያ ሚኒስቴርን አይመለከትም።" የሚል አስተያየትም ተሰንዝሮአል። ማን ነበር? ዳኜ ወይም ጂብሪል።

እኔም ዝም አላልኩም።

እጄን አውጥቼ አጭር አሳብ ጣል አደረግሁ።

"ያለፈው ቅዳሜ እግረመንገዴን በዚያ ሳልፍ፣ ለመታዘብ ያህል ወደ ማርታ ቤት ጎራ ብዬ ነበር።" ስል ጀመርኩ፣ "... በርግጥ ማርታ ስትዘፍን እንደተባለው ቃሉን ጎተት ታደርገዋለች። ስሜቱም የብልግና ይመስላል። ቢሆንም ሰው ሁሉ ተደስቶ ነበር ያመሸው።"

ከባለስልጣናቱ አንዱ ሞቅ አድርጎ ሳቀ።

አማረ ካልሆነ ሌላ ማን ሊሆን ይችላል?

ፊታውራሪ መኮንን ዶሪ፣

"ከህብረተሰቡ ቅሬታ የሚመጣ ከሆነ እናያለን።" ብለው አጀንዳውን ዘጉት። ስብሰባው አልቆ ወደ መኪናችን እያመራን ሳለ፣

"ምንድነው ያሳቀህ?" ስል አማረን ጠየቅሁት።

"ያቺን ቆንጆ ልጅ ከየት አገኘሃት?"

"እንዴት?" አልኩ ደንግጬ።

አማረ እንደገና በጣም ሳቀ።

“አንተ በምን አወቅህ ስለዚህ ጉዳይ?” አልኩ።

“እኔም ማርታ ቤት ነበር ያመሸሁት።” አያያዘና አከለበት። “...እዚያ ማን እንዳመሸና ከልጅቱ ጋር የሰራኸውን ማን እንዳየህ ብነግርህ...”

“ከንፈ ነው?” አልኩ ቀለል አድርጌ።

ከንፈ ከሆነ ያየኝ አይገርመውም በሚል ነበር ማቅለሌ።

“ከንፈ አይደለም።”

“ማነው ታዲያ?”

“አልነግርህም።”

እየለመንኩት ሳይነግረኝ መኪናውን አስነስቶ ነጎደ። ማንኛው ባለስልጣን ይሆን ከማርታ ቤት አብሮን ያመሸው?

- 5 -

የጁገል ልባዊ ወግ

ይማጅ ኒሽሻና - ይማጅ ኒቄና
ይማጅ ዩቅ አለው - ይማጅ ፈረዶይ

(ትርጉም)

የተሻለውን እንፈልጋለን - የተሻለውን ግን አናውቅም
የተሻለውን የምታውቅ ፈጣሪ - የተሻለውን አምጣልን

(ግጥም - የሃረሪ ህዝብ ፀሎት)

በ1990 (ግ.አ) አጋማሽ ሃረር - ጁገል ሄጄ የእድሜ ባለፀጋ የሆኑ የሃረሪ እናቶችን አነጋግሬ ነበር። ያነጋገርኳቸው እነዚህ የሃረሪ አያቶች አሚና መሃመድ ወዚር፣ አመቱላ ሻሽ አቦኝና አሻ መሃመድ አዱስ ይባላሉ። በወቅቱ እድሜያቸው ከ80 እስከ 85 መካከል ላይ ነበር። ማንኛውም ጋዜጠኛ ወደ ጁገል ግንብ ገብቶ፣ የእድሜ ባለፀጎችን በቀላሉ ማግኘትና ማነጋገር ይቻለው ይሆናል። የሃረሪ አረጋውያንን የልብ ወግ ስለማግኘቱ ግን እርግጠኛ መሆን አይቻለውም።

እነዚህን ሶስት አረጋውያን ለማግኘትና በከፊል በአስተርጓሚ እርዳታ ማነጋገር የቻልኩት የክልሉ ርእሰ መስተዳድር ስላመቻቸልኝ ነበር። በወቅቱ አረጋውያኑ ከነገሩኝ መካከል ለፕሮፓጋንዳ ፍጆታ የሚያገለግለውን ብቻ መርጬ *"እፎይታ መፅሄት"* ላይ ማተሜን አስታውሳለሁ። ከአመቱላ ሻሽ አቦኝ ጋር ያደረግሁትን ቆይታ ግን፣ "ጊዜህን ጠብቅ" አልኩና ወደ ማስታወሻ ጎተራዬ ወረወርኩት።

እነሆ! ለመነበብ ጊዜው ደረሰ...

ርግጥ ነው ይህን ትረካ የማቀርበው እንደ ተራ ወግ ነው። ቃለመጠይቁ ያለፈውን ዘመን በጠባብ ሽንቁር ለማሳየት ይረዳል።

አመቱላ ሻሽ አቦኝ ያወጉኝ የኖሩበትን ዘመን ሳይሆን፣ ከአባታቸው እና ከማህበረሰቡ አያቶች የሰሙትን ነበር። አመቱላ በግዕዝ አቆጣጠር 1910 አካባቢ የተወለዱ ናቸው። ግብፆች ሃረርን የተቆጣጠሩት ከ1875 እስከ 1885 ባለው ጊዜ ሲሆን፣ አጤ ምኒልክ በጨለንቆ ጦርነት ድል አድርገው ሃረርን የያዙት በ1887 ነው። አሚር አብዱላሂ ግብፆችን ካባረረ በሁዋላ በስልጣን ላይ የቆየው ሁለት አመታት ብቻ ነበር።

* * *

"እስኪ የሆነውን ይንገሩኝ? የአጤ ምኒልክ ጦር ሃረር ሲገባ ሁኔታው ምን ይመስል ነበር? የሰሙትን የሚያስታውሱትን ሁሉ ይንገሩኝ?"

"እንደነገሩን እንግዲህ የኛ ወጣቶች ተሸነፉ! በቃ! ሃገራችን ዙሪያው ጫካ ነበር። ዝግባ ብቻ ነበር። እሱን እየቆረጡ ቤት ሰሩበት። አገራችን በረሃ ሆነ። 'ዛፎቹ ሲቆረጡ፣ ከልጆቻችን መሞት ያላነሰ ልባችን ተሰበረ' ብለው ነግረውናል። የሃረሪ ሰው ዛፎችን ይወዳል። አማሮቹ ከመምጣታቸው በፊት ዛፍ መቁረጥ ትልቅ ነውር ነበር። እንደዚህ ነው የሆነው..."

"ስለ ጦርነቱ ይንገሩኝ?"

"ወንዶቹ ወጣቶች አለቁ። ሙሽራ የነበሩት እንኳ አልቀሩም። ተዋግተው ወደቁ። የቀረ ወንድ አልነበረም። ህፃናት፣ ሽማግሌዎች፣ ሴቶች ብቻ ጁገል ቀሩ። እንደዚህ ነው የሆነው። ምኒልክ ወደ ሃረር ሊገባ ሲል ግን የፈረሱ አይን ታወረበት..."

"ምን ሆነ ፈረሳቸው?"

"የአላህ ምልክት ነበር። የኛ ሽማግሌዎች ፀሎት ሲበረታ ፈጣሪ ፀሎታቸውን ሰማ። ምኒልክ ፊቱን ወደ ሃረር ሲያዞር የፈረሱ አይን ይጨልማል። የፈረሱን ፊት፣ እንዲህ ወደ ሸዋ ሲመልሰው ደ'ሞ የፈረሱ አይን ይበራ ነበር አሉ። በዚህ ጊዜ ምኒልክ የአምላክ ምልክት መሆኑን አወቀና፣ 'ጁገል አትግቡ። ሃረሪዎችን አትንኩ!' ብሎ አዋጅ አስነገረና ለመታረቅ ሽማግሌዎችን ላከ። ሽማግሌዎቹም፣ 'የሃረሪን ሰው እንደማትነካ ብርሌ ሰብረህ ማልና ትገባለህ' ሲሉ መልእክት ሰደዱ። ምኒልክ በዚህ ተስማምቶ፣ ብርሌ ሰብሮ ማለ።"

"ይህ ሲሆን አጤ ምኒልክ የት ነበሩ?"

"ከነተከታዮቹ አቡበከር ጋራ ላይ ነበር። በዚያን ጊዜ 'ተይ ቅሪ ተይ ቅሪ - ቅሪ ይሻልሻል፣ ሃረርጌ ከገባሽ ቡዳ ይበላሻል' ተብሎ እየተዘፈነ ነበር።"

(የጨለንቆ ጦርነት ታሪክ አከራካሪ መሆኑ እውነት ነው። አጤ ምኒልክን የገጠመው ጦር መሪ የሃረሩ አሚር አብዱላሂ ቢሆንም፣ ተዋጊዎቹ ከሁሉም የምስራቅ ኢትዮጵያ ህዝቦች የተውጣጡ ናቸው ተብሎ ይታመናል። ሃረሪዎች ከደረሰባቸው ጉዳት ባላነሰ ኦሮሞዎችም በጨለንቆ ጦርነት ከፍተኛ መስዋእትነት መክፈላቸውን መሃመድ ሃሰን ፅፎአል።)

"በጦርነቱ አጤ ምኒልክ እንዴት አሸነፉ?"

"ብዙ ሰውና ብዙ ጠመንጃ ነበረው።"

"ይቀጥሉ ይንገሩኝ...?"

"ምኒልክ ብርሌ ሰብሮ ከማለ በሁዋላ እንዲገባ ተፈቀደለት። ወታደሮቹን አስከትሎ ሃረር ገባ።"

"ጁገል ገቡ?"

"ጁገል አልገባም። በዙሪያው ሰፈሩ። አማሮች ዝግባውን እየቆረጡ ቤት መስራት ጀመሩ።"

"እስኪ ዘርዘር እያደረጉ ይንገሩኝ?"

"ስራ ቆመ አሉ፤ በቃ። እርሻ ቆመ። አባቶቻችን የቀረው ሰው እንዳያልቅ ፈሩ። አማራ ይገድለናል ብለው በጣም ፈርተው ነበር። 'አህመራ' ነበር የሚሏቸው። 'ጭንቅ ማያ' ማለት ነው።"

"ስለ አለባበሳቸው ሰምተዋል?"

"ጫማ አልነበራቸውም። በባዶ እግራቸው ነበሩ። በብዛት ቆዳ ያገለደሙ ነበሩ። የእኛ አባቶች ያን ጊዜ የፈትል ልብስ ይለብሱ ነበር። 'አማሮቹ ቆዳ አገልድመው፣ ጠመንጃ ይዘው ስናይ የሚገድሉን መስሎን በጣም ፈራን።' ብለው ነግረውናል። ሲቀርቧቸው ግን ደህና ነበሩ። ብቻ ጭካኔ ነበረባቸው። ሃረሪዎችን ግን ያከብሩ ነበር። ጫማቸውን እያዩ፣ ልብሳቸውን እያዩ ተገርመው፣ 'ከየት አገኛችሁት?' ብለው

በአስተርጓሚ ይጠይቁ ነበር’ ብለውናል። በእነርሱ አገር እንደኛ የሚለብሱት መኳንንቱ ብቻ ነበሩ…”

“ያከብሯችሁ ከነበረ ጥሩ ሰዎች ነበሩ ማለት ነዋ?”

“እንደ ሰው አክብረውናል። ልጃገረዶችንም አልነኩም…”

“በእምነት ምክንያት ይሆን?”

“ይሆናል። ከምኒልክ በፊት ግብፆች እዚህ በነበሩ ጊዜ ጥሩ አልነበሩም። አማሮቹ ጭካኔ ቢኖርባቸውም መጀመሪያ ላይ ጨዋ ነበሩ። ሁዋላ ግን መሬት መንጠቅ ጀመሩ…”

“እስኪ ስለግብፆች ደ’ሞ የሰሙትን ይንገሩኝ?”

“ግብፆች ልጃገረድ ይደፍሩ ነበር ይባላል። ሁዋላ ግን የሴቶች የውስጥ ልብስ ላይ መስቀል በጥልፍ ተደረገ። ግብፆቹ መስቀሉን ሲያዩ ከልጃገረዶች ራቁ። መስቀል ያለበትን ገላ አንነካም እያሉ ልጃገረዶችን መድፈር ተው።”

“ግብፆች እንዴት ሃረር ሊመጡ ቻሉ?”

“መሃመድ ቢን አሊ የተባለው የኛ አሚር ከኦሮሞዎች ጋር ተዛምዶ ህዝቡን ከዳ። ሽማግሌዎች ’አድኑን’ ብለው ወደ ግብፆች ላኩ። ግብፆች መጥተው አሚሩን ገደሉት…”

“የአጤ ምኒልክ ወታደሮች አማሮች ብቻ ነበሩ?”

“አማሮች ናቸው ነው የሰማነ። ንግድ የሚነግዱ ጉራጌዎች አብረው መጥተው ነበር። እያሰሩ መለሷቸው። ጉራጌ ሃረር እንዳይገባ አዋጅ አውጀው ነበር። ጉራጌዎች እየተደበቁ ሃረር ይገቡ ነበር። ሲያገኟቸው እያሰሩ ይመልሷቸዋል።”

“ለምን ነበር ጉራጌ ሃረር እንዳይገባ የታገደው?”

“ንግዱን እየያዙባቸው አስቸግረው ነው።”

“ጦርነቱ ካበቃ በሁዋላ እንዴት ሆነ? እስኪ ይንገሩኝ?”

“አባታችን እንደነገሩን ሃረሪ ሃዘን ተቀመጠ። የሞቱትን ለማስታወስ የመኘታ መደብ ሁሉ ቀይ ተቀባ። ‘ጊዜው ሲደርስ እንበቀላለን’ ተብሎ መሃላ ተደረገ።”

“ውጊያው የተደረገው የት ነበር?”

“ጨለንቆ ነዋ! ’ጨለንቆ ዝም ያሰኛል - ወራበሌ ጅብ ያስበላል’ ተባለ። የወጣቶቹ ሬሳ በጅብ ነው የተበላው። ሃረሪ ቁጥሩ አነሰ። ያኔ ባለቁብን ወጣቶች ምክንያት ይኸው ዛሬም ድረስ የሃረሪ ሰው ትንሽ ነው። ስደት ደ’ሞ ተጨመረበት...”

“አጤ ምኒልክ ሃረርን ከያዙ በሁዋላ የሆነው ምን ነበር? እስኪ ዘርዘር እያደረጉ ይንገሩኝ?”

“ምንም የሆነ ነገር የለም። ‘ልብስ ላኩ’ ብሎ አዘዘና እየተፈተለ ተላከላቸው ተባለ። ጁገል ጠጉራም የቤት ውሾች ነበሩ። ‘ለንጉሱ ቤተመንግስት ይሆናሉ።’ ብለው ወሰዷቸው። ለማዳ እርግቦች ነበሩ። እነሱንም ወሰዱ። የማያውቁትን አዲስ ነገር ሁሉ እየነጠቁ ወሰዱ። ወደ ሃረር ከመግባታቸው በፊት ከምኒልክ ጋር ስምምነት ተደርጎ ነበር። ከገቡ በሁዋላ ግን ስምምነቱን አፈረሱና ’የደም መሬት’ እያሉ የእርሻ መሬታችንን እየነጠቁ ለአማራው ነፍጠኛ አከፋፈሉት። አማሮቹን ወደ ሃረርጌ እየመራ የመጣው የጋራ ሙለታ ሰው ነው። ...ለሱ ብዙ መሬት ሰጡት። ጉራዋዶጋ የሚባለውን ለውጠው ጋራሙለታ አሉት። የኛ መሬት ነበር አሁን ጋራሙለታ የሚሉት...”

“ጣሊያኖች ሲመጡ የሆነውን ያስታውሳሉ?”

“አስታውሳለሁ። ትልቅ ልጅ ነበርኩ። አግብቼ ነበር። ጣሊያን ሲመጣ ደስታ ሆነ። አማሮቹ ሸሽተው ሄዱ። ጣሊያን አገሩን ጥጋብ አደረገው። የምግብ አበላል አሳየን። ሩዝ አናውቅም ነበር። አምጥተው አሰራሩን አስተማሩን። ዘመናዊ ነበሩ። ልብስም ጫማም በያይነቱ ነበራቸው። እኛ የማናውቀውን ብዙ አይነት ይዘው መጡ። አማራ መስጊድ ያፈርስ ነበር። ጣሊያኖቹ ግን ለመስጊድ ደሞዝ መክፈል ጀመሩ።”

“ጣሊያን ይሻል ነበር ማለት ነው?”

አመቱላ ሻሽ አቦኝ እዚህ ላይ አመነቱ፣

“ጣሊያን አንድ መጥፎ ጠባይ ነበረው። ጥቁር እና ፈረንጅ ይለይ ነበር። ለጥቁር ሰው ጥቁር ዳቦ ይሰጣሉ። ለፈረንጆቹ ደ’ሞ ነጭ ዳቦ ይሰጣሉ። ጣሊያን አገሩን የጥጋብ ቢያደርገውም ዘር ይለይ ነበር። አማሮቹ እንደዚህ ያለ ዘር የመለየት ነገር አልነበራቸውም። ያከብሩን ነበር። በፍትህ በኩል ግን ጣሊያን ይሻል ነበር። አማራ ሲመጣ፣ ‘ሰው የገደለ ይገደል!’ የሚል አዋጅ አመጡና ርስበራስ መተላለቅ ሆኖ ነበር...”

“ከግብፆች፣ ከጣልያኖችና ከሃበሾች ማንኞቹ ይሻሉ ነበር?”

አሙቱላ ሻሽ አቦኘ ሳያመነቱ መለሱ፣

“ሁሉም አይሻሉም። ምንም ቢሆን የኛዎቹ አሚሮች ይሻሉ ነበር። አሚር አብዱላሂ ላይ ተቋረጠብን።”

“የመጨረሻ ጥያቄ ልጠይቆት? ከደርግ መውደቅ በሁዋላ የሃረሪ ህዝብ ራሱን በራሱ እያስተዳደረ ነው። የቀድሞ ግዛታችሁም ቢሆን ተመልሶአል። በአዲሱ ስርአት ደስተኛ ናችሁ?”

ፈጥነው ምላሽ ሳይሰጡኝ ቀሩ። እያቅማሙም እንዲህ አሉ፣

“ራሳችንን ማስተዳደር የምንፈልገው ነው። በርግጥ ጎረቤቶቻችን በበጎ አያዩንም። ‘ትግሬ ሲባረር በመሃረም ጠቅልሎ ይዞአችሁ ይሄዳል’ እያሉ ይዝቱብናል። ራሳችንን ማስተዳደር እንፈልጋለን። ሰላምም እንፈልጋለን። ሁለቱንም ብናገኝ በጎ ነበር። ከሁለቱ አንዱ ከጎደለ መልሶ ያው ነው።”

* * *

በአንድ ወቅት ገናና የነበረው የሃረሪ ህዝብ በቀዳሚዎቹ አስተዳደሮች በረቀቀ የማፈናቀል ዘዴ ጅገልና ሃረርን እየለቀቀ እንዲሰደድ በመደረጉ፤ ያ ህዝብ ከምድረ ሃረርጌ ጨርሶ ተጠርጎ የመጥፋት እድል ከፊቱ ተደቅኖ ነበር። የተጫነበትን የግዴታ ማንነትም ሆነ ጭቆና አሜን ብሎ የተቀበለበት አንድም የታሪክ ወቅት ግን አልነበረም። በግልፅ አነጋገር የሃረሪ ህዝብ ኢትዮጵያዊነትን እንደማንነቱ የተቀበለበት ዘመን አልነበረም።

ዚያድ ባሬ ኢትዮጵያን እንዲወር የገፋፉት እና በጦርነቱ ወቅት የሶማሊያን ሰራዊት እየመሩ የተዋጉት ግብፅ የሰለጠኑ የሃረሪ መኮንኖች ነበሩ። በዚያድ ባሬ ዘመን በተካሄደው የኢትዮ - ሶማሊያ ጦርነት ወቅት፤ በሶማሊያ ሰራዊት በኩል 42 ኮሎኔሎች ሃረሪዎች ነበሩ። ድል እየቀናቸው ሲሄድ ዚያድ ባሬ ከሃረሪዎች ጋር የገባውን ውል፤ ማለትም “ምስራቅ ሶማሊያ” የተባለች አገር የመመስረቱን ስምምነት አፍርሶ እስከ አዋሽ ያለውን መሬት ወደ ሶማሊያ ግዛት ለመጠቅለል በመመኘቱ ሃረሪዎች እጃቸውን ከዚያድባሬ ሰራዊት ውስጥ ለማውጣት ተገደዱ። ከዚያድ ባሬ ጋር ባለመስማማታቸውም ህልማቸው ከሽፎ እንደገና ወደ

ስደት አቀኑ። በብዛት ወደ አረብ አገርና ወደ ካናዳ ነበር የተሰደዱት። ይህን አስደናቂ የአመፅ ታሪካቸውን ሃረሪዎች ይኮሩበታል።

ከደርግ መውደቅ በሁዋላ የሃረሪ ህዝብ፣ ቢያንስ ከነባር ይዞታቸው ከጁገል ተጠርጎ ከመጥፋት መትረፋቸውን ማረጋገጥ ችለዋል።

ጥር 14፣ 2007 120ኛው የጨለንቆ ጦርነት ሲታሰብ፣ ታሪክ አዋቂው አብዱሰመድ እድሪስ ንግግር ማድረጉን በዜና ሰምቻለሁ። በንግግሩ የሃረሪ ህዝብ ብዛት ትንሽ እንዲሆን አስተዋፅኦ ካደረገው መካከል የጨለንቆ ጦርነት ዋናው መሆኑን ጠቅሶአል። በዚያን እለትም ለመጨረሻው የሃረሪዎች አሚር መታሰቢያ ተተክሎለታል።

(በሃረሪ አመፅ ጭብጥ ላይ ተመስርቼ "የቁንድዶ ፈረሶች" በሚል ርእስ አንድ ዳጎስ ያለ ታሪክ ቀመስ ልቦለድ በመፃፍ ላይ ነበርኩ። ከመካ፣ ከመዲና እና ከእየሩሳሌም ቀጥላ አራተኛዋ የሙስሊሞች ቅዱስ ከተማ ተብላ የምትታወቀው ሃረር የትረካዬ ማእከል ነበረች። በአንድ ወቅት ጥሩ ወዳጄ የነበረው አብዱሰመድ ኢድሪስ ለዚህ ስራ መሳካት ታሪካዊ መረጃዎችን በመጠቆም ብዙ አግዞኝ ነበር። በመካከሉ ኢትዮጵያን ለቅቄ እንድወጣ ሲደረግ የመፅሃፉ ስራ ተቋረጠ። ጠቅልሎ ከሚቀር በሚል ግን በሃረሪ አማፅያን የመሰልኳቸውን የቁንድዶ ፈረሶች ከዋናው ታሪክ ገንጥዬ "የጋዜጠኛው ማስታወሻ" በተባለው መድበል ላይ አተምኩት።)

– ፮ –

በግ ነጋዴው

ቧልትን ከፈገግታ - ሳቅን ከፌዝ ጋራ
ባንድ ላይ ቀይጠን - አቅልመን በጥብጠን
በሃዘን ባህር ላይ - ብናንቆረቁርም
ባህሩ ሰፊ ነው - መልኩን አይቀይርም

(ግጥም - በእውቀቱ ስዩም)

እነሆ! ቴር አፕል ካምፕ ሶስት ቀናት ሞላኝ።

እንግዲህ ቤተኛ ስደተኛ ሆንኩ ማለት ነው። ከመላመድም አልፎ ካንዲት ሶማሊያዊት ወጣት ጋር በልብስ አጠባ ለመጋጨት በቃሁ። የኔ ልብስ ገና ሳይደርቅ ከማድረቂያው ማሽን አውጥታ ወንበር ላይ ስትከምረው እጅ ከፍንጅ ያዝኳት። ይቅርታ መጠየቅ የጨዋ ሰው ተግባር ነበር። በሷ ብሶ፣

“ኢቶቢያ አባሃወስ!” ብላኝ ሄደች።

አልተናደድኩም። በርግጥ ስድቡ አስቀያሚ ብልግና መሆኑን አውቃለሁ። በአንፃሩ በዚህች የሶማሌ ኮረዳ ጭንቅላት ውስጥ ስለ ኢትዮጵያ ምን እንደታጨቀ ስለማውቅ አላዘንኩባትም። ይህች ቸኮላታ ወጣት ግራ ጉንጬን በጥፊ ብትለኝ እንኳ፣

‘እባክሽ እመቤት! በነካ ጣትሽ ቀኙን ድገሚልኝ?’ እላት ነበር።

በዚህ ላይ የከብሪት እንጨት የምታክል ሲቢጥሮ ነበረች። በለበሰችው ሰፊ ጀለቢያ ውስጥ ሆና ስትመናቀር፣ ጀለቢያው ውስጥ የሰው ገላ ስለመኖሩ በጣም ያጠራጥራል።

በዚያን ምሽት፣ አልጋችን ላይ ካረፍን በሁዋላ፣ በልብስ አጠባ ጊዜ ያጋጠመኝን ችግር ለክፍል ጓደኞቼ አጫወትኳቸው።

ብሩክ፣ "ከሶማሌ ሴት ጋር መሳፈጥ ይቅርብህ። የፈላ ውሃ ፊትህ ላይ ትደፋብሃለች።" ሲል አስጠነቀቀኝ።

በዚህ ንግግር አቤሴሎም በጣም ሳቀ።

አቤሴሎም አንድ የፊት ጥርስ የለውም። መሳቅ በጣም ይወዳል። ሳቅ ከተከለከለበት አገር የመጣ ይመስል አንድ ጊዜ መሳቅ ከጀመረ በቀላሉ አያባራም። ሲስቅ በወላቃው በኩል ምራቁን እንደ ጉድ ያዘንበዋል። ስለዚህ አቤሴሎም መሳቅ ከጀመረ ጃንጥላ መያዝ ግድ ነው። ስቆ እስኪጨርስ ጠብቄ፣

"ምንድነው እንዲህ ያሳቀህ?" ስል ጠየቅሁት።

በሳቅ ብዛት የወረደ እንባውን እየጠረገ፣

"የፈላ ውሃ የሚለው አንድ ታሪክ አስታውሶኝ ነው።"

"እስኪ ወዲህ በለው?"

"ፌስቡክ ላይ ነው ያነበብኩት።" ካለ በሁዋላ አጫወተን።

"...ባልና ሚስት የአራት አመት ወንድ ልጃቸውን ይዘው ቤተሰባቸውን ለማየት ከአሜሪካ ወደ አዲስ አበባ ይሄዳሉ። ምሽት ላይ ዶሮ ወጥ እየተሰራ ነበር። ምድጃ ላይ በትልቅ ድስት ተጥዶ የሚንተከተከውን ውሃ እየተመለከተ፣

'ለምንድነው ይሄ ውሃ?' ሲል ህፃኑ አያቱን ይጠይቃል። 'ለዶሮዋ ነው' ሲሉ ይነግሩታል።

እንደተባለውም ዶሮዋ ታርዳ፣ የፈላ ውሃ ውስጥ ስትነከር፣ ላባዋ ተመላልጦ እርቃኗን ስትቀር ቁጭ ብሎ ሲመለከት አመሸ። በነጋታው በዚያው በትልቁ ድስት ምድጃው ላይ ውሃ ሲጣድ ተመለከተ። ልጁ እንደገና ጠየቀ፣

'ውሃው ለምንድነው?'

'ለገላህ መታጠቢያ ላንተ ነው'

ከዚህ በሁዋላ 'ምን ተፈጠረ?' አትሉኝም? ልጁ እንደ አንቡላስ ጩኸቱን ለቀቀው። እንደ ዶሮዋ ሊቀቀል መስሎት..."

ንአምን ሲስቅ ቆየና፣

"በተመሳሳይ አሜሪካ ተወልዶ ስላደገ ህፃን አስቂኝ ቀልድ

ልንገራችሁ። አስመራ ላይ የተፈፀመ…” ካለ በሁዋላ እሱም አጣፍጦ አጫወተን፣

“…ባልና ሚስት የስድስት አመት ወንድ ልጃቸውን ይዘው ከአሜሪካ ወደ አስመራ ይሄዳሉ። አንድ ተስያት ላይ ምሳ ተበልቶ፣ ቡና ተፈልቶ እየተጨዋወቱ ነበር። ትንሹን ልጅ ይጠይቁታል።

‘አስመራ ይሻላል አሜሪካ?’

‘ማንን ነው የበለጠ የምትወደው፣ አባትህን ወይስ እናትህን?’

እንዲህ እያሉ ሲጨዋወቱ፣ ሲስቁ እንደቆዩ፣

‘ወደፊት ስታድግ ምን ለመሆን ትፈልጋለህ?’ የሚል ጥያቄ ያስከትላሉ። ልጁ ያልተጠበቀ መልስ ሰጠ፣

‘ሃይስኩል ከጨረስኩ በሁዋላ ኤርትራ መጥቼ ሳዋ እገባለሁ። ከዚያም እሰዋለሁ። ከዚያም ወደ አሜሪካ ተመልሼ ኮሌጅ እገባለሁ…’

እኔና አቤሴሎም በቀልዱ ስንስቅ ብሩክ ገረመው። ይህ ወግ እንዴት የሚያስቅ ቀልድ ሊሆን እንደቻለ ሊገባው አልቻለም። ካስረዳነው በሁዋላ ግን ለመተባበር አይነት በመጠኑ ሳቀ።

* * *

ካምፑ የሚለመድ ባይሆንም ለመድኩት…

ከምሳ በሁዋላ ፀሃይ በጣም ስለሚበረታ፣ አልጋችን ላይ ጋደም እንላለን። ኳስ ጨዋታው እስኪጀምር የተገኘውን ርእሰ ጉዳይ እያነሳን እንደ ቋንጣ እናኘከዋለን። ብሩክ ክራርና ዋሸንት ነበረው። ሲደብረን ሙዚቃ ይጫወትልናል። ለሙዚቃ የተፈጠረ መሆኑን መረዳት የሚቻል ነበር። ድሬዳዋ ላይ ኦሮምኛ ሙዚቃ እየተጫወተ ወጣቶችን ሲያዝናና፣ ወያኔዎች ኦነግ ሊሆን ይችላል ብለው ጠርጥረው አስረው እንደገረፉት አጫውቶናል። ጀርባው እስኩዌር ደብተር እስኪመስል ድረስ እየገረፉ ምስጢር እንዲያወጣ ሞከሩ።

ጀርባውን ገልጦ እያሳየኝ እንዲህ አለ፣

“ከየት አምጥቼ ምስጢር ልንገራቸው? ቢኖረኝ ወዲያው እሰጣቸው ነበር። አለመናገሬ ምስጢር መደበቄ ስለመሰላቸው እልህ ይዞአቸው ዱላውን አበረቱብኝ። እኔ ኦነግ አልነበርኩም። የዘፈንኳቸው

የኦሮምኛ ሙዚቃዎች የፖለቲካ አይደሉም። ችግሩ ምን መሰለህ? ገራፊዎቹም መርማሪዎቹም ትግሬዎች ነበሩ። ኦሮሞ የሚውጣቸው ስለሚመስላቸው ይፈሩታል። 'መስማት የተሳናቸው' ይላቸዋል ሰው ሁሉ። እስኪደከማቸው ቀጥቅጠውኝ ምንም ሲያጡ ለቀቁኝ። ከዚያ በፊት የስደት አሳብ አልነበረኝም። ከእስር እንደተፈታሁ በነጋታው ጅቡቲ ገባሁ። ዘጠኝ ወራት ከአገር አገር፣ ከበረሃ ወደ ባህር ተገላብጬ፣ እንደ ጨረቃ መሬትን ዞሬያት እዚህ ሆላንድ ደረስኩ። ተአምር ሆኖብኛል እዚህ መድረሴ ራሱ ...”

ስሜቱ መረበሹን አይቼ፣ እንዲረጋጋ ወሬ ለወጥኩ፣

“ወደ ሙዚቃው አለም እንዴት ገባህ?”

የጎርኪይ ልቦለድ ላይ ካነበብኩት የሚመሳሰል ታሪክ አወጋኝ፣

“አሳቤ እንኳ የጫት እርሻ መጀመር ነበር።” ሲል ታሪኩን ጀመረ። የድሬ ልጅ አይደል? ምን ጣጣ አለው? እንዲህ ሲል ቀጠለ፣

“...ወደ ጫት እርሻ ስራ ከመግባቴ በፊት ግን የአካል ዝግጁነት እንዲኖረኝ፣ ማለትም ሰውነቴን ለማጠንከር በቀን 10ሺ ሜትር መሮጥ ጀመርኩ። በ10ሺ ሜትር ሩጫ የምገባበትን ሰአት ስመለከት ከገለቴ ቡርቃ ጋር ተቀራራቢ ሆኖ አገኘሁት። 'እንዴት ነው ይሄ ነገር?' አልኩና ደጋግሜ ውጤቱን አየሁት። እንዲያውም በየቀኑ እያሻሻልኩ ከመሰረት ደፋር ጋር ተስተካከልኩ። በዚህ ጊዜ አትሌት ልሆን እንደምችል ገመትኩ። ከጫት እርሻ ጋር ከምንገታገት ባጭር ጊዜ ታዋቂነትን ከገንዘብ ጋር ለምን አላገኝም?

“...ሩጫውን እንደ መደበኛ ስራ ያዝኩት።

በየቀኑ እስከ አለማያ ሃይቅ እሮጥ ነበር። እንግዲህ ያንጊዜ አለማያ አልደረቀም። አሳ ጭምር ነበረበት። እግረመንገዴን አሳ ማጥመድ ጀመርኩ። እንደ ቀልድ የማጠምደውን አሳ ድሬዳዋ እያመጣሁ ስሸጥ የሚያዋጣ ሆኖ አገኘሁት። እንዲህ ነችና ቢዝነስ! ዋናው ገንዘብ ማግኘት ከሆነ አሳ ጥሩ ገንዘብ ያስገኛል። ገና ለገና ታዋቂ እሆናለሁ ብዬ በሩጫ ልቤ ብትፈነዳስ? ደ'ሞም በሴት ሰአት ገብቼ ከቀነኒሳ ጋር ልወዳደር አልችልም። ቀነኒሳ ፈረስ ነው። ማን ይቀድመዋል? በዚህ ላይ እኔ ሲጋራውን ላይ በላይ አቦነዋለሁ።

“...ስለዚህ አሳ ነጋዴ ልሆን አሰብኩ።

አሳ ለማጥመድ አለማያ መዋል ስጀምር እረኞች ክራር

አስተማሩኝ። ጥሩ ጊዜ ማሳለፊያ ነበር። መንጠቆዎቼ አሳ እስኪይዙ ክራር መጫወት ጀመርኩ። አያያዜን ስመለከተው ለሙዚቃ መፈጠሬን ጠረጠርኩ። በመሆኑም በዚህ እድሜዬ ትል እየለቀምኩ ከአሳ ጋር ቁማር መጫወት ጊዜ ማቃጠል ሆኖ ተሰማኝ። በዚህ ላይ የአለማያ አሳዎች ጫት ይቅማሉ መሰለኝ፣ ለትል ብዙም ግድ የላቸው።

"...ስለዚህ ሙዚቃው ላይ በረታሁ።

በአዝማሪ ቤቶች ስድስት አመት ሰራሁበት። ጥሩ ገቢ ነበረኝ። አልበም ለማሳተም አስቤ ነበር። የራሴን ስራዎች ወደ ህዝብ ከማቅረቤ በፊት የዘፈኖቹን ደረጃ ለመፈተን በሚል የድሬዳዋ ወጣቶችን እየሰበሰብኩ፣ በራሴ አዳዲስ ዜማዎች አዝናናቸው ጀመር። በዚህ ጊዜ ወያኔዎች ያዙኝና 'አነግ ነህ' አሉኝ። 'እኔ ሳላውቅ እንዴት አነግ እሆናለሁ?' ብዬ እየሳቅሁ ብጠይቃቸው፣ ለካስ ቀልድ አያውቁም። አስገብተው ተጫወቱብኝ። ተመልከቱ ጀርባዬን..."

ለሶስተኛ ጊዜ ከናቴራውን አውልቆ ጠባሳውን አሳየን።

እንደ ገጠር የእግር መንገድ የቀጠኑና የተሰባጠሩ መስመሮች ጀርባውን ወረውታል። ብሩክ መልሶ ከናቴራውን እየለበሰ እንዲህ አለ፣

"እንደምኞታቸው አነግ አደረጉኝ። ከዚህ በሁዋላ ግን ወያኔን ሳልበቀል እንቅልፍ አይኖረኝም። በተለይ እኔን የገረፈኝ ትግሬ፤ የገባበት ገብቼ ሳልበቀለው ህይወቴ አታልፍም..."

ትግሬ ማለት ለብሩክ እነኛ መስማት የተሳናቸው ጨካኝ ገራፊዎች ማለት ብቻ ሆኖአል። እነኛ ገራፊዎች ግለሰቦች እንጂ የትግራይ ህዝብ ወኪሎች አለመሆናቸውን ለብሩክ ለማስረዳት ከፍተኛ ጉልበት የሚጠይቅ መሆኑን በማሰብ በጣም አዘንኩ።

* * *

እንደተለመደው ኳስ ጨዋታው እስኪጀመር በየአልጋችን ላይ ጋደም ብለን እያወጋን ነበር። ካምፑን ጥዬ ለመኮብለል ጥቂት እስኪቀረኝ ድረስ የመሰልቸት ጥላ ወድቆብኛል። አቤሴሎም ከወገቡ በላይ እርቃኑን አልጋው ላይ ቁጭ ብሎአል። ብሩክ በጠረጴዛው ዙሪያ ተቀምጦ ዳቦ ላይ ማልማላታ ይቀባል። ነአምን ያለምንም ስራ ወንበር ላይ ተቀምጦ ብሩክ የሚቀባውን ዳቦ ያያል። እኔም እንዲሁ መፅሃፍ

ላይ ባቀረቅርም ማንበብ አልቻልኩም። ነአምን እንዲህ አለ፣

“እስኪ ስለ በግ ንግድ ንገረን?”

እንደዋዛ መልስ ሰጠሁ፣

“የበግ ንግድ? ምን የሚነገር ይኖራል?”

“እንዴት ነበር በግ የምትነግደው?”

“ከገጠር በግ ገዝተን፣ አደልበን ከተማ እንሸጣለን።”

“አስመራ ላይ በግ የሚሸጡት ገበሬዎች ናቸው። እናንተ ዘንድ እንዴት ነው? አንተ ገበሬ ነበርክ ወይስ በዘመናዊ መልክ አርብተህ ነው የምትሸጠው?”

“መካከሉ ላይ ነበርኩ።”

ሊተወኝ ግን አልቻለም፣

“ከበጎች ጋር ከኖርክ ስለ በጎች ጠባይ ማወቅህ አይቀርም። እስኪ ስለ በጎች ጠባይ ንገረን?”

“የበግ ጠባይ? በግ ጅል ነው። ሊታረድ ሲል አንገቱን ለቢላ ያመቻቻል። በየገበያው ከንፈሩን እየገለጡ ሲያዩት ይስቃል...”

ብሩክ እና ነአምን ሲስቁ አቤሴሎም ራሱን ነቅንቆ፣ “የሚገርም ነው” አለ። ምኑ እንዳስገረመው ግን አላወቅሁም። በመገረም ብቻ ቢያበቃ ደህና ነበር። ነአምን ላይ ተደርቦ “ስለ በግ ተጨማሪ ንገረን?” እያለ ያስቸግረኝ ገባ። ጥቂት ካሰብኩ በሁዋላ ተስማማሁ። ከብዙ አመታት በፊት አንድ የጎሃፅዮን በግ ነጋዴ ያጫወተኝን፣ በዚያው አገር የአነጋገር ቅላፄ አጫወትኳቸው፣

“በግ ከጮቄ እንገዛለን። ጮቄ ማለት እንግዲህ የት ነው? ጎዣም ነዋ! መልካም እንግዲህ! በጎች ገዝተን ስናበቃ የት እናደልባለን? ሸዋ ነዋ! ሸዋ የቅቤ አገር ነው! እዚህ ላይ ችግር ይገጥመናል። ማለቴ ምንድነው? ቀድሞ ላታቸው ይሰባል። ላታቸው ሲያለጠልጥ አንድ ወረዳ መጓዝ አይችሉም። ይከብዳቸዋላ! ስለዚህ ምን እንዳርጋለን? በጎቹ ማታ ላይ ጋደም ሲሉ፣ ላታቸውን በምላጭ ሰንጠቅ አድርገን፣ በቀሰም ጮማውን እንመጠዋለን። የመድሃኒያለም ያለህ! እንዴት እንደሚስማማ ብትቀምሱት! የተመጠጠው ላት በሳምንት ጊዜ ውስጥ እንደገና በስብ ተሞልቶ ያለጠልጣል። ለምን እንደሆነ ታውቃላችሁ?

የሚበሉት የጦስኝ ሳር ነዋ! የደባርቅና የደብረሲና በጎች ተወዳጅ የሚሆኑት ለምንድነው? የጦስኝ ሳር! የዳንግላ በግ ላት ሶስት ድስት ወጥ ይወጣዋል። የፍቼ በጎችስ ቢሆኑ? አጥንታቸው ሲቆረጠም፣ ጣእሙ 'ወየው ጉድ!' ያሰኛል። ጦስኝ ነው ምግባቸው። 'የሸዋ ቅቤ' ለምን ተወዳጅ ሆነ? የጦስኝ ሳር! ከብቶቹ የጦስኝ ሳር ስለሚበሉ... "

ብሩክ፣ "አቦ ተወን!" ብሎ አስቆመኝ።

ብሩክ ከመጀመሪያውም በግ ነጋዴ መሆኔን ስላልተቀበለ ስለ በግ በተነሳ ቁጥር ያላግጥብኛል። አቤሴሎም ግን በቁም ነገር ነበር የሚያዳምጠኝ። ስለ በግ የተጀመረው ወግ ሲቋረጥ ሌላ ርእስ አነሳሁ፣

"ለምንድነው አቤሴሎም ያሉህ?"

"ከመፅሃፍ ቅዱስ..."

"የአቤሴሎምን ታሪክ አንብበኸዋል?"

"አላነበብኩትም።"

"ወንድሙን የገደለና የአባቱን ሚስት የደፈረ ጥጋበኛ ነበር።"

ፊጥኖ ተቃውሞውን ገለፀ፣

"የንጉስ ዳዊት ልጅ በነበረው አቤሴሎም ነው የተሰየምኩት።"

"እኔም የምልህ እሱን ነው።"

ግራ ተጋባ። ሊሟገተኝ ፈለገና እርግጠኛ መሆን ተቸገረ፣

"በዚህ ስም የሚጠሩ ብዙ ትልልቅ ሰዎች አሉ። የንጉስ ዳዊት ልጅ አቤሴሎም ወንድሙን ገድሏል ነው የምትለኝ? እንጀራ እናቱን ደፈረ? እንዴት እንደዚያ ይሆናል?"

ርግጥ ነው፣ "አቤሴሎም" የሚለው ስም የቃሉ ትርጉም መልካም ሊሆን ይችላል። የመፅሃፍ ቅዱሱ አቤሴሎም ተግባሩ ሲታይ ግን ለመልካም ስነምግባር አርአያ ሊሆን የሚችል ሰው አልነበረም። አንዳንድ ወላጅ ለልጁ ስም ሲሰጥ ከስሙ ጀርባ ያለውን ታሪክ አያውቅም። ለአብነት ኤልዛቤል ጋለሞታ ነበረች። በዚህች ሴት ስም የሚጠሩ ብዙ ሴቶች አውቃለሁ። እስከዛሬ ለልጁ "አርዮስ" የሚል ስም የሰጠ ሰምቼ አላውቅም። ምክንያቱም፣ "አርዮስ ነፍሰ ገዳይ ነው።" ተብሎ ተደምድሞአል። አቡነ አርዮስ ግን በዘመናቸው ከነበሩት

ሊቃውንት ጋር በአሳብና በትርጓሜ ካለመስማማት በቀር አንድም የፈፀሙት ወንጀል አልነበረም። ታሪክ አዋቂ ሊቅ እንጂ፣ ገዳይ አልነበሩም። ለአቤሰሎም ይህንኑ ካጫወትኩት በሁዋላ፣

"ከአቤሴሎም አርዮስ ይሻልህ ነበር።" ስል ቀለድኩበት።

"የሚገርም ነው፤ በገብርኤል!"

ተመስጦ ሲያስብ ቆየና፣

"የአቤሴሎምን ታሪክ ማንበብ አለብኝ! አሁን የምትለውን ታሪክ ሰምቼ አላውቅም።" ብሎ ዛተ።

አቤሴሎም ቅዱስ ገብርኤልን በጣም ያምነዋል። ከገብርኤል ጋር ያለው ቁርኝት መገመት ከሚቻለው በላይ ነበር። ስሙን ሲጠራ ሃብታም የቅርብ ዘመዱ እንጂ፣ መልአክ ነው ብሎ ማሰብ ይከብዳል። ሆላንድ በህይወት መድረስ የቻለው ሙሉ በሙሉ በገብርኤል ጥበቃ እንደሆነ ሲናገር በፀጥታ ለመዳመጥ ተገደናል። ሲናገር ጠብ እንዳማረው ወይፈን፣ ግንፍል ግንፍል ስለሚል ብቻውን ይናገር ዘንድ እድል ያገኛል።

በዚያን እለት ተስያት የክፍል ጓደኞቼ ከወትሮው በከፋ ሁኔታ በአሳብ ተውጠው ሲተክዙ አስተዋልኩ። ዝምታውን ለመስበር ያህል እንደገና መናገር ጀመርኩ፣

"የበጎቹ ታሪክ ከደበራችሁ ስለ ጃርት ልንገራችሁ?"

"ንገረን።"

"መፅሃፈ አርዌ' ላይ ያነበብኩት ነው።" ብዬ በማስታወቅ ወግ ጀመርኩ፣ "...ጃርት ጦሯን እንዴት እንዳገኘች የሚያውቅ አለ?"

እየተደመጥኩ መሆኔን በማረጋገጤ ትረካዬን ቀጠልኩ።

"...መፅሃፈ አርዌ ምእራፍ 44 ላይ ሰፍሮአል። እግዚአብሄር እራቱን በመመገብ ላይ ሳለ ከጊዜ ጋር ለመሻማት እግረመንገዱን በግራ እጁ ጭቃ አድቦልቡሎ 'እፍ' ቢል ጃርት ሆነች።

"...አዳም አባታችን ፈቀቅ ብሎ ይመለከት ነበር። እና "ጃ እራት' ሲል ሰየማት። ትርጉሙ፣ 'የአምላክ ራት' ማለት ነበር። በጊዜ ብዛትም 'ጃርት' ተባለች። ጃርት ስትፈጠር መቀመጫዋ እንደ ፓፓዬ ሙልጭ ያለ ነበር። እግዚአብሄር ምንጊዜም እንደሚያደርገው ጃርትን

ወደ ገነት የጓሮ አትክልቶች ወስዶ 'አዳም ጥሮ ግሮ የተከለውን ድንች ቆፍረሽ ትበያለሽ።' አላት...

"...እርግጥ ነው በዚያን ጊዜ አዳምና ሄዋን ገና ከገነት አልተባረሩም። አዳም በሚስቱ አሳሳችነት ከገነት ለመባረር እንደሚበቃ ግን እግዜር ያውቅ ነበር። እና ጃርት ለሙከራ 'ድንች ቆፍረሽ አውጪ' ተባለች። ድቡልቡሌ ጃርት በታዘዘችው መሰረት ተንደርድራ መሬቱን ስትጎደፍር እግዚአብሄር ቆሞ ይመለከታት ነበር። አባታችን አዳም እና ቀበሮም እዚያው ነበሩ። ቀበሮ የጃርትን መቀመጫ ለመቦጨቅ በልቡ እንደተመኘ አምላክ በረቂቅ ከተረዳ በሁዋላ፣ እዚያው በዚያው መቀመጫዋን በእሾክ ሸፈነላት' ይላል መፅሃፈ አርዌ።"

* * *

ምሽት ላይ ወሬ ካለቀብን በየአልጋችን ጋደም ብለን እንቅልፍ እስኪወስደን በየራሳችን ስራ እንጠመዳለን። እንቅልፍ እንቢ ካለን ሌሊት እስከ ውድቅት እናወጋለን። ወጎቻችን ዞሮ ዞሮ ከስደት ታሪክ አያልፉም። ከመካከላችን አልጋ በአልጋ በሆነ መንገድ ተጉዞ ሆላንድ የደረሰ አልነበረም። በአጋጣሚ ሁላችንም በተለያየ ጊዜ የስደትን መራራ ገፅታ ማየት ችለን ነበር። አሁን በአንፃራዊ መልኩ የተሻለ ሁኔታ ላይ እንዳለን ተሰምቶናል። ወይም 'መስሎናል'። በተለይ ኤርትራውያን የጉዞ ታሪካቸውን ሲያወጉ፣ ከአስገራሚ የጀብዱ ፊልም ጋር የሚስተካከል ሆኖ አገኘሁት። የስደት ጉዞአቸውን ከሱዳን በሊቢያ በኩል ያደረጉ በርካታ ወጣቶች ህይወታቸውን እንደዋዛ አጥተዋታል።

በክፍላችን ካሉት መካከል እኔ በተሻለ እድለኛ ነበርኩ። ከመፃህፍት ጋር ያለኝ ቁርኝት በእጅጉ ጠቀመኝ። ከአስር ያላነሱ ዳጎስ ያሉ ያልተነበቡ መፃህፍት ነበሩኝ። እየቆጠብኩ እቆረጣጥማቸው ይዣለሁ። ከኔ ቀጥሎ ብሩክ ከክራሩ ጋር ስለሚጫወት ጥቂትም ቢሆን ጊዜ ይገድላል። ከጃርት ትረካ በሁዋላ ብሩክ የፍሬው ሃይሉን "እየተኙ ነቁ" የተባለ ዘፈን ማዜም ጀመረ። በጣም ስለወደድኩት አስደገምኩት፣

አለም ቅንዝረኛ - ብዙ ባል አግብታ
ውሽማዋ ብዙ - ከቤቷ አስተኝታ
ከሳሽ ሃዘንተኛ - ተከሳሽ ሰርገኛ
በል እንግዲህ ዶሴ - ተከናንበህ ተኛ

"ሌላ የማንን ትፈልጋለህ?" ሲል ጠየቀኝ።

"ደስ ያለህን?"

የላፎንቴኖችና የስለሺ ደምሴን "ባቡሬ" እንደወረደ ዘለቀው፣

ሳተናው ባቡሬ - መጣ ገሰገሰ - ገባ ከፍልውሃ
ወይ አገጣጣሚ እህልና ውሃ
"በየመንገዱ ዳር እሳት እየጣለ...
የድሃ ጎጆዬን ቤቴን አቃጠለ!"
ለካ ያለችው ግመል እውነቷን ነበረ።

እንዲህ ያሉ የዘፈን ስንኞች ይመስጡኛል። ግመልና ባቡር የዘፈኑ ባለታሪኮች ነበሩ። የግመል ቅሬታ ቤቷ በመቃጠሉ አልነበረም። ግመል ቤት የላትም። ቤቷ በረሃው ነው። ስራዋን በባቡር በመነጠቋ ልቧ ነበር የተቃጠለ።

የስለሺን ዜማ ብሩክ አሳምሮ ደገመው።

ይህ ልጅ ለሙዚቃ የተሰጠ መሆኑ ግልፅ ነበር። እውቀትና ስሜትን አዋህዶ ይጫወታል። ባለ አራት ቅልጥም ዋሽንቱ ላይ ጣቶቹ እንደልባቸው እየተሽከረከሩ ትንፋሹን ያለችግር ይቆጣጠሩት ነበር። ክራሩን ሲይዝም በተመሳሳይ እንደ ፌንጣ የሚፈናጠሩ ጣቶቹ፣ ከሽቦዎቹ ውስጥ የተቀናበረ ጣእመ ዜማ ያፈልቃሉ።

ዘፍኖ ሲጨርስ ጠበቅሁና፣ "አቢቹ ነጋ ነጋ' የሚለውን የቆየ የኦሮምኛ ዘፈን እንዲያዜም ጠየቅሁት። ሊዘፍን ጀመረና አቋረጠ፣

"ግጥሙን ረስቼዋለሁ..."

ሶስት መስመር ነግሬው ሳልጨርስ ራሱ ቀጠለበት። ዳሩ በመካከሉ ግጥሙ ጠፍቶበት ዘፈኑን አቋረጠ፣

"አማርቲ ዋሪ ስትዘፍነው ይመቸኛል።" አልኩ።

"የአበበች ደራራ ይበልጣል።"

በዚህ መካከል ከጎረቤት ክፍል አንድ ሶማሌ ብቅ አለና የመካ መዲና አግጣጫ በየት በኩል እንደሆነ ጠየቀን። ሰማዩ ቢጨልም እንኳ ከዋክብቱን በማየት፣ ማንኪያ የተባሉትን ከዋክብት ጭራ ፈልገን በማግኘት በቅድሚያ የሰሜንን፣ በመቀጠል የመካ መዲናን አግጣጫ ላመላክተው እችል ነበር። ልንረዳው ሳንችል ስንቀር፣

"በዚህ በኩል ነው?" ሲል በእጁ እያመለከተ ጠየቀኝ።

"ልክ ነህ!" አልኩት።

ሊሰግድ እየተቻኮለ ሄደ።

በዚያን ምሽት መሰልቸቱን ቀንሼ በመጠኑ መዝናናት ቻልኩ። ምናልባት "አቢቹ" የሚለው ቃል ስለተነሳ ሊሆን ይችላል። አማርቲ ዋሪ "አቢቹ" እያለች ስታዜም ድምፅዋ ውስጥ ያዳመጥኩትን አድናቆት በማስታወስ ስሜቱ አብሮኝ ብዙ ቆየ። 'አቢቹ' የሚለው ቃል ልቤ ውስጥ በፍቅር ጠልቆ የገባው በርግጥ ከጥቂት ወራት ወዲህ ነበር። ይህም በቼኮዝላቫኪያዊው አዶልፍ ፓርለሳክ ተፅፎ፣ በተጫኔ ጆብሬ የተተረጎመውን መፅሃፍ ካነበብኩ በሁዋላ ነው። በዚያ መፅሃፍ ውስጥ አቢቹ (ልጁ) የተባለ አስደናቂ ወጣት እናገኛለን። የነ እልፍነሽ ዜማ በዚህ መፅሃፍ ላይ ከተጠቀሰው አቢቹ ጋር የተያያዘ ይሁን አይሁን ግን አሁንም ርግጠኛውን አላውቅም።

ይህን ዘፈን በርካታ ኦሮሞዎች በፍቅር ይወዱታል። "አቢቹ ማነው?" ለሚለው ጥያቄ ግን ምላሽ የሚሰጥ ማግኘት ሊቸግር ይችላል። ሰው ነው? ቦታ ነው? ጀግና ነው? ንጉስ ነው? አቢቹ ማነው? ወይም አቢቹ ምን ነበር?

ያለፈው ዘመን ታሪክ ፀሃፊዎች የሙስሊሙንና የኦሮሞውን ታሪክ በመዝለልና በማጠልሸት ከፍተኛ ጉዳት ማድረሳቸው ይታመናል። ለኢትዮጵያ ውለታ ከመስራት አንፃር የወረጃርሶው አቢቹ (ልጁ) ከበላይ ዘለቀ የላቀ ሚና ነበረው። ኤርትራውያንን ጨምሮ ከመላው ኢትዮጵያ የተውጣጡ ወጣት አርበኞችን በመምራት ፋሽስት ጣሊያንን ያርበደበደ ጀግና ነበር። በታሪክ ውስጥ ግን የማግለል ወንጀል ተፈፅሞበታል። አቢቹ ዝነኛ ስለነበር፣ አፄ ሃይለስላሴ ስልጣናቸውን እንደተጋፋ ባላንጣ ሊመለከቱት ተገደው ነበር። በመሆኑም አፄ ሃይለስላሴ ለአቢቹ ታሪክ መጥፋት ቀዳሚ ተጠያቂ ለመሆን ችለዋል። በመቀጠል ደራሲዎቻችን ይወቀሱበታል። ምናልባት ወደፊት የአቢቹን ታሪክ ከተቀበረበት ፈንቅለው የሚያወጡ ብእረኞች ይፈጠሩ ይሆናል...

"ግጥም ልዝፈንላችሁ?" ስል ጠየቅሁ።

"ስለ በግ ወይስ ስለ ጀርት?" ብሩክ ቀለደ።

"ስለ ሰዎች..."

"እስኪ ንካው።" አለ ብሩክ።

“ፀጋዬ ገብረመድህንን ታውቀዋለህ?” ስል መልሼ ጠየቅሁት።

“ሎሬት ፀጋዬን የማያውቅ ማን አለ?”

አዜምኩላቸው። ወይም በብሩክ አባባል ግጥሙን ነካሁት!

ፀጉሩን አንጨብሮ ፂሙን አጎፍሮ
ጥግ ተቀምጦ ለሚታየኝ ወጣት
ሂድና ታዘዘው ስጠው አንድ ድራፍት
ቅዳለት ደብል ጂን ሃሳቡን ይርሳበት
በፂሙ መጎፈር በፀጉሩ መንጨብረር
ቁጥር ፈታ በሚል በግንባሩ መስመር
ይታየኛል ቋንቋ ይታየኛል ነገር

እዛም ከጨለማው ብቸኝነት ውጧት
ሲጋራዋን ይዛ ለቆመችው ወጣት
ሂድና ታዘዛት የሚጠጣ ስጣት
ምጋ በተፋችው በጭሶቹ መሃል
ሴትነት ሲበደል እህትነት ሲጣል
እናትነት ሲጎድል
ይታየኛል ቋንቋ ይታየኛል ፊደል...

ብሩክ በጣም ተመሰጠ። እኔም በስሜት ነበር ያንበለበልኩት። በነካ ምላሴ ታገል ሰይፉ ለስንዱ አበበ ልጅነት የገጠመውን ነካሁት፣

ልጅነት ሆነና እፍረት የሌለበት
አንገት ያለሃሳብ የሚመዘዝበት
ልብ ከግንባር ላይ የሚነበብበት
ለጋነት ባጠራው ይሉኝታ ቢስ ፊትዋ
በስልት ያልተገራው ግልጽ አስተያየትዋ
መልሶ ቢያሳየው የራሱን አንካሳ
የባህሉን ጅራፍ የወጉን ጠባሳ
“ምነው ዓይን በላች ይሉኝታ አጣችሳ!”
እያለ ጮኸና ልቧን አስበርግጎ
ወሰደው ከፊትዋ ልጅነትዋን ጠርጎ
በሞረድ ምላሱ ፈግፍጎ ፈግፍጎ

...የኳስ ጨዋታው ሰአት ከመጀመሩ በፊት አዲስ የመጡ አበሾችን ጨምሮ ሌሎች አበሾችም ወደኛ ክፍል ተሰበሰቡ። ብሩክ የድሬዳዋ ልጅ እንደመሆኑ የሁሉም ጓደኛ ሆኖአል። በብሩክ ምክንያት የኛ ክፍል ለኳስ እና ለሻይ መሰብሰቢያ ተመርጣለች። የኔ አልጋ

መስኮት ስር በመሆኗ ምቹ ነበረች። ነፋሻ አየር አገኛለሁ። ከኔ ቀድመው የመጡት ይህችን ጥሩ መኝታ ለምን እንዳልያዟት የተረዳሁት ዘግይቼ ነበር። ለካስ ቴሌቪዥን ለማየት አትመችም። ቢሆንም የአለምን የእግር ኳስ ጨዋታ ማየቱ ለኔ አጓጊ አልነበረም። ጎል ሲገባና ሲጮሁ ግን አንገቴን ጠምዘዝ እያደረግሁ እጠይቃለሁ፣

"ማን አገባ?" ብዬ ስጠይቅ ብሩክ ይቀልድብኛል።

"ጊዮርጊስ ቢራ!"

በጎረቤት ክፍል ውስጥ ከሚኖሩት አበሻ ስደተኞች አንዱ ዳዊት ይባላል። ኳስ ለማየት ወደኛ ክፍል ብቅ አለ። ዳዊት ከኔ አንድ ቀን ቀድሞ ወደ ካምፑ የገባ ስደተኛ ነው። የምግብ ቤት ሰልፍ ላይ በሩቅ አይቼው ነበር። የአዲስ አበባ የጨርቆስ ልጅ መሆኑንም ብሩክ ነግሮኝ ነበር። ወደ ክፍላችን መጥቶ ግን አያውቅም። ዛሬ በድንገት እንግዳችን ሆኖ ተገኘ። ብሩክም እንደተለመደው ቀልጠፍ ብሎ ከዳዊት ጋር ካስተዋወቀን በሁዋላ፣ ስለኔ ተጨማሪ ማብራሪያ ሰጠ፣

"በግ ነጋዴ ነበር።"

ዳዊት በጣም ተገረመ።

"በግ ነጋዴ!? ምነው ተሰደድሽ ታዲያ? የበግ ንግድ አሪፍ ቢዝነስ አይደለም'ንዴ? እኛ የተሸወድነው ከተማ ተወልደን ነው...."

የጨርቆሱ ልጅ ከልቡ መከረኝ፣

"የፖለቲካ ጥገኝነት ጥያቄሽ ላይ ግን ስለ በግ እንዳታነሺ። በጎቼን በትኜ መጣሁ ካልሽ በ24 ሰአት ያባርሩሻል። ግንቦት 7 ነኝ በይ። ብሬ (ብርሃኑ ነጋን ማለቱ ነው) ሞት ስለተፈረደበት የሚያዋጣ ኬዝ ነው።"

ምክሩን ቀጠለ፣

"እሱን ካልፈለግሽ ደ'ሞ ኤርትራዊ ጴንጤ ነኝ በይ። ካሳመንሻቸው ጠረጴዛ ላይ ይሰጡሻል። እኔ በኤርትራ ኬዝ ነው እጄን የሰጠሁት።"

ኢትዮጵያውያን 'ኤርትራዊ ጴንጤ ነኝ' በማለት የፖለቲካ ጥገኝነት መጠየቅ የተለመደ ሆኖአል። የጴንጤና የጆሆቫ እምነት ተከታዮች ኤርትራ ላይ ስለሚታሰሩ የመኖሪያ ፈቃድ ለማግኘት ጥሩ ምክንያት ለመሆን በቅቶአል። ማታ ማታ ጋደም ብዬ መፅሃፍ ሳነብ

ወጣቶቹ እንደ ጠያቂና ተጠያቂ ተቧድነው ሲያጠኑ ሰምቼያለሁ። አንድ ኤርትራዊ ሊያውቀው ከሚችለው እኩል መረጃውን ሲያምበለብሉ በመደነቅ አዳምጥ ነበር፣

"የኤርትራ ፓስፖርት ቀለሙ ምንድነው?"

"ቤዥ፣"

"የኤርትራ ፓስፖርት' የሚለው በስንት ቋንቋ ተፅፎአል?"

"በሶስት ቋንቋ፣ በአረብኛ፣ በእንግሊዝኛና በትግርኛ።"

"አስመራ ላይ ሰዎች የወጥ ቤታቸውን እቃ ሚያጥቡበት ኬሚካል ስሙ ማን ይባላል?"

"ሊሊ።"

"ዋናው ካቴድሪያል የሚገኝበት ጎዳና ስሙ ማን ይባላል?"

"ጎደና ሐርነት።"

"በለስ በምን ወር ይደርሳል?"

"በክረምት።"

"የተወለድክበት ሰፈር ማን ይባላል?"

"ጎዳይፍ።"

"የኤርትራ ጠቅላይ ሚኒስትር ማን ይባላል?"

"ኤርትራ ጠቅላይ ሚኒስትር የላትም።"

"የኤርትራ የዜግነት መታወቂያ ቀለሙ ምን አይነት ነው?"

"ሰማያዊ።"

"የኤርትራ ባንዴራ መካከሉ ላይ ምን አለ?"

"የወይራ ቅጠል።"

"የኤርትራ ገንዘብ መጠሪያው?"

"ናቅፋ።"

"የከተማ አውቶብስ ክፍያ ምን ያህል ነው?"

"አንድ ናቅፋ።"

"ከኤርትራ የወጣህበት ምክንያቱ ምንድነው?"

"ብሄራዊ አገልግሎት ተራዘመብኝ። ያለ ደሞዝ ስምንት አመት ሰራሁ። በዚህ ላይ የጴንጤቆስጤ ሃይማኖት ተከታይ በመሆኔ፣ ክትትል በዛብኝ። ለህይወቴ ስለሰጋሁ ሸሽቼ ወጣሁ።"

በአሰልቺዎቹ ምሽቶች ይህን የመሰሉ ፈጣን ቃለምልልሶችን እየሰማሁ በዛው እንቅልፍ ይወስደኝ የነበረ ሲሆን፣ ጥሩ ቀልድ እንደሰማ ሰው ሳልወድ በግድ፣ እንደ ባርማሽላ ጧ! ብዬ የሳቅሁበትም ቀን ነበር።

በርግጥ ለነፃነቷ ታግላ ሉአላዊ አገር ለመሆን የበቃችው ኤርትራ፣ በነፃነት እጦት ታውቃ ዜጎቿ በየደረሱበት ሁሉ የፖለቲካ ጥገኝነት በቀላሉ ማግኘታቸው የሚያሳቅቅ ሲሆን፤ በአንፃሩ ኢትዮጵያ 'ዴሞክራሲ የተጎናፀፈች' ተብሎ ታስቦ ዜጎቿ ጥገኝነት ለማግኘት መቸገራቸው የዘመናችን ምርጥ ስላቅ ነበር...

የኳስ ጨዋታው ከመጀመሩ በፊት በየአልጋችን ላይ ጋደም ብለን ነበር። ዳዊት ወንበር ላይ ቁጭ ብሎአል። ሙቀቱ 35 ዲግሪ በመድረሱ ደጅ መውጣት ከባድ ነበር። ዳዊት መለፍለፍ ጀመረ። ደጋግሞ የሚያወራው ስለ አዲስ አበባ ልጆች መልካምነት ነበር። "የአዱ ገነት ልጆች! የአራዳ ልጆች።" እያለ በጣም አስቸገረን።

ብሩክ ምን ጣጣ አለው?

እንዳመጣለት ይሞግተው ገባ፣

"አዲስ አበባ ስደተኛ ነው ያፈራችው።" ሲለው ሁላችንም ሳቅን። በዚያም ሳያበቃ ጨመረለት። "....የአዲስ አበባ ልጅ አገር ሲመራ አይተን አናውቅም። ስደት ብቻ። ጃንሆይ የሃረር ሰው ነበሩ። መንጌ የጅማ ልጅ። መለስ አድዋ። ነጋሶ ደምቢዶሎ። ከአዲስ አበባ ልጆች ወደ ስልጣን ቀረብ ያሉት እያሱ ሚካኤልና ታምራት ላይኔ ነበሩ። ሁለቱም ስኳር ቀመሱ ተብለው ተፈነገሉ። የተቀዋሚ መሪዎችም የክፍለሃገር ልጆች ናቸው። መረራ ጉዲና - አምቦ። ብርሃኑ ነጋ - ደብረዘይት። በየነ ጴጥሮስ - ሃዲያ። ልደቱ አያሌው - ቡግና። ታማኝ በየነ - ጎንደር። ሃይሉ አርአያ - ትግራይ። የአዱ ገነት ልጆች የት ገቡ?"

ዳዊት የሚመልሰው በማጣቱ አሳዘነኝና አገዝኩት፣

"ለአዲስ አበባ ብርቱካን ሚደቅሳ ትበቃለች።"

ይህን መረጃ ብሩክ ቀለበና መልሶ ለራሱ ተጠቀመበት፣

"ወንዶቹ ቢደከሙባቸው ሴቶቹ ተነሱ።" እያያዘናም ማጥቃቱን ቀጠለ፣ "...ስፖርተኛ ብትል ከክፍለሃገር ነው። ቀነኒሳ፣ ደራርቱ፣ ሃይሌ፣ ምሩፅ፣ አበበ ቢቂላ፣ ዋሚ ቢራቱ። ገጣሚና ደራሲ ብትል ከክፍለሃገር ነው። በአሉ ግርማ - መቱ፣ ሎሬት ፀጋዬ - አምቦ፣ አቤ ጉበኛ - ጎጃም፣ ብርሃኑ ዘርይሁን - ጎንደር፣ በእውቀቱ ስዩም ባህርዳር፤ ሃዲስ አለማየሁ - ጎጃም፤ ከፈለክህ ዘፋኝ ጥራ! በሙሉ ክፍለሃገር፣ ጥላሁን ገሰሰ፣ ንዋይ ደበበ፣ አሊ ቢራ፣ ጃምቦ ጆቴ፣ አለማየሁ እሸቴ፣ አበበች ደራራ፣ አስቴር አወቀ..." ካለ በሁዋላ አስቴር የት እንደተወለደች ተጠራጠረ መሰለኝ፣ "...አስቴር ስደተኛ ናት።" ብሎ ዘለላት። እና ቀጠለ፣ "... ምሁር ብንጠራ በሙሉ ገጠርና ክፍለሃገር ናቸው። አዲስ አበባ ከቴዲ አፍሮ ሌላ ማን አላችሁ? ጉራ ብቻ! ደሞ የገረመኝ አዲስ አበባ የግብርና ቢሮ መኖሩ፤ በሽንት ቤት ውሃ ጥቅል ጎመን አምርታችሁ የግብርና ቢሮ..."

በዚህ ጊዜ ዳዊት ተገልብጦ አዲስ አበባን አብሮ ማማት በመጀመሩ በጣም ተዝናናሁ። ብሩክ ሙግቱን ለማሸነፍ ሲል የሚመቸውን ስሞች ብቻ መጥራቱ ግልፅ ነበር። ዳዊት የመከራከሪያ አቅም ሲያጣ ከጥቂት ደቂቃዎች በፊት ሲያመልካት የነበረችውን አዱገነት አሳልፎ ሸጣት። ጭራሽ ለቀጣይ ህይወቱ ጠቃሚ መረጃ ያገኘ ይመስል፣ "እውነትህን ነው።" እያለ ብሩክ ላይ ተደርቦ ተጨማሪ መስጠት ሲጀምር ጉዳዩን በቁምነገር ተመለከትኩት። ሙግቱ ስለ ዘር ቢሆን ኖሮ፣ በዚያች ክፍል ውስጥ የፀብ አቧራ ይነሳ ነበር። የትውልድ ቦታን ማድነቅ በራሱ ጤናማ እና ሰላማዊ ነበር...

* * *

እኩለ ሌሊት ላይ ብሩክ አንገቱን ወደታች ልኮ ጠየቀኝ፣

"ምንድነው የሚያስቅህ?"

"የማነበው ነገር..." አልኩ።

"ቀልድ ነው?"

"አይ! ቀልድ አይደለም። እንባ ነው..."

"እንባ ያስቃል እንዴ ታዲያ?"

"እሱስ አያስቅም። ማሽላ ሲቃጠል ይስቅ የለ? እንዲያ ነው..."

(...2012 ሰኔ ወር ሃርለም - ኔዘርላንድስ ላይ በተደረገ የአውሮፓ የኦሮሞ ኮሚኒቲ ፌስቲቫል ላይ ብሩክን አገኘሁት። የኦነግ ባንዴራ ያለበትን ነጭ ቲሸርት ለብሶ ነበር። በፌስቲቫሉ ላይ ወረቀት ካቀረቡት ከእነ ዶክተር ሽጉጥ ገለታና ከእነ ዶክተር ጌታቸው ጂጊ ቀጥሎ እኔም ንግግር እንዳደርግ ተጋብዤ ነበር።

ከበርሊን የመጣችው ታዋቂዋ የኦሮሞ ታጋይ አደ አስቴር ገመዳ፣ የኦሮሞ ህዝብ ለሚያከብራቸው ሰዎች የሚሰጠው፣ "Obboo" የተባለው ማእረግ እንዲሰጠኝ አሳብ አቅርባ ነበር። ማእረጉ እንዲሰጠኝ አሳብ ያቀረበችው፣ የኦሮሞ ህዝብ ላይ የደረሰውን ጭቆና መሰረት በማድረግ "የቡርቃ ዝምታ" የተባለ መፅሃፍ በመፃፌ ምክንያት መሆኑንም ገለፀች። ከመላ አውሮፓ የመጡት የፌስቲቫሉ ተሳታፊዎች በደመቀ ጭብጨባ የአደ አስቴርን አሳብ አፀደቁ። እኔም የተሰጠኝን ማእረግ በደስታና በታላቅ አክብሮት ተቀበልኩ። እንዲህ በተፈነቀለ ሁኔታ የተደሰትኩባቸው ቀናት ምናልባት በጣም ጥቂት ሳይሆኑ አይቀሩም። በዚያን ቀን "Obboo" ሆኜ፣ ንግግሬን ጨርሼ ከመድረክ ስወርድ የመጨረሻው ረድፍ ላይ ከነበሩት ወንበሮች አካባቢ ነበር ብሩክን ያገኘሁት። እየሳቀ እንዲህ አለኝ፣

"በግ ነጋዴው! እንኳን ደስ ያለህ!"

በሞቀ ሁኔታ ተቃቅፈን ተሳሳምን።)

- 7 -

ጫልቱ እንደ ሄለን

የ'ድራችሁ ጣት ቅሳሮ - በዘር ጥቅሻ አሻግሮ
ቢሸነቁጠኝ አባሮ - ሰደደኝ ለዘር ቁፋሮ
ስንቅ የሚሆን ዘር ቋጥሬ - የዘር አደና ጀምሬ
ዘረኝነትን አየሁት - ወጉን ከ'ናንተ ተምሬ
እንጂ እኔማ አስተዳደጌ - ሰውኛ ከህነት ተክኜ
የተፈጥሮን አሪት ሞቲ - የቃሉን ፍቅር ታጥኜ
ዘሬን ባላሸተው ኖሮ - ተውሼ ከ'ናንተ አፍንጫ
ባልወረድኩኝ በመሰስታ - ለቅርምቻ የዘር ቅርጫ
ብጠመቀው ነው በ'ናንተ - ብቀምሰው ቅብዓቅዱሱን
ብቀራ ነው ከዳዊቱ - የጎሳን ስር ስር መማሱን
እንጂ የነፍሴማ እውነት - ያውላላው አለም ምስጢሯ
እንደ ዘሬ አስተምህሮ - ዘረ ሰው ነበር ዘሯ
ዘሬን ባላሸተው ኖሮ - በእናንተው ግድ ባይነት
እስከመቼውም አላውቀው - የእናንተንም ዘረኝነት

(ግጥም - በፍቃዱ ሞረዳ)

የጫልቱ ግለ-ታሪክ አስደማሚ ነው...

ከአቃቂ ጥቂት ኪሎሜትሮች ርቀት ላይ በምትገኝ ቆፍቱ በተባለች የገጠር ቀበሌ ተወለደች። እንደሚጠበቀው የገበሬ ልጅ ነበረች። ጫልቱ ገና በ25 አመት እድሜዋ ህይወቷ በአጭር ተቀጭቶአል። ርግጥ ነው፣ የተነገረላት ውብ የነበረችው ይህች ልጅ በምን ምክንያት እንደሞተች ወላጆቿ በግልፅ አያውቁም። ምናልባትም ጫልቱ የሞተችበት ምክንያት አከራካሪ ሊሆን ይችላል...

* * *

በልጅነቷ ዘመን የጫልቱ ዝና እስከ ዋጂቱ፣ እስከ ወልመራ፣ እስከ ሴራ፣ እስከ ደዋራ፣ እስከ በቾ፣ እስከ ጭቋላ፣ እስከ ድሬ፣ እስከ

ጊምቢቹ ድረስ ተሰምቶ ነበር። የዝናዋ መነሻ የቱለማ ታሪክ ላይ ከወንዶች ጋር ተወዳድራ በማሸነፍ ፈረስ በመሸለሟ ነበር። ለዝናዋ እንዲህ መግነን ቁንጅናዋ እና ፈረስ ጋላቢነቷ ተጨማሪ ሆኖአል። በ14 አመት እድሜዋ ዘመድ ለመጠየቅ ከቆፍቱ ወደ ቱሉ ዲምቱ ብቻዋን በፈረስ ስትጓዝ፣ ሊጠልፏት የተከታተሏትን ጎረምሶች በሽምጥ ግልቢያ አምልጣቸዋለች። ከዚህ በላይ ምን ጀብዱ አለ? ይኼን ታሪኳን የማያውቅ ኮበሌ ተፈልጎ አይገኝም።

ቁንጅናዋ እና ዝናዋ የሳባቸው ታዋቂ ቤተሰቦች ጫልቱን ለወንድ ልጃቸው ለማጨት ተሻምተው ነበር። ወላጅ አባቷ ኦቦ ሚደቅሳ፣ ለጋብቻ የሚመጡትን ባላገሮች አግደው ማዘግየት ሳይችሉ ቀሩ። በአንድ ጉልበተኛ ተጠልፋ ከመወሰዷ በፊት፤ ለአንዱ የተከበረ ቤተሰብ መስጠቱን መረጡ። እና ብቸኛ ልጃቸውን በ15 አመት እድሜዋ ከድሬ ለመጣ ታዋቂ የአድአ ቤተሰብ ዳሯት። ከግራና ከቀኝ ዘመድ አዝማድ ተቃውሞ ነበር። “ይህች ልጅ ብትማር በተሻለ” እያለ ምክሩን የሰጠ ይበዛ ነበር። ሳይሆን ቀረና ጫልቱ እያቅማማችም ቢሆን ጋብቻውን ገባችበት።

የጫልቱ ወላጆች በእርሻ የሚተዳደሩ ቢሆኑም፣ ከአካባቢው ገበሬዎች ጋር ሲነፃፀሩ የተሻሉ ነበሩ። የጫልቱ ቅድመ አያት የበንቲ ዳሞ ቤተሰብ በርካታ ልጆችን በመውለድ ሰፊ ቤተሰባዊ ግዛት መገንባት የቻለ ነበር። የቆፍቱ አብዛኛው ነዋሪ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ከበንቲ ቤተሰብ ጋር ይዛመዳል። ጫልቱ ለወላጆቿ ብቸኛ ልጅ ብትሆንም በሰፊ ዘመድ አዝማድ መካከል በኩራት ታጅባ የማደግ እድል አጊኝታለች።

በልጅነቷ የእድገት ዘመን የእናቁን የቤተሰብ ታሪክ እየመገበች ያሳደገቻት የአያቷ አክስት ነበረች። ከመቶ አመታት በላይ ኖራ ሞታለች። ጎዴ ትባል ነበር።

በንቲ ዳሞ የቤተሰቡ ሁሉ የኩራት ምንጭ ነበር። የዘር ሃረጋቸውን በትክክል ቆጥረው እስከ ዳጪ ያደርሱታል። በንቲ ዳሞ ታዋቂ ከሆነበት ፈረሰኛ ተኳሽነቱ ባሻገር ደም የተቃቡ ጎሳዎችን በማስታረቅ በጎ ስም ተክሎ አልፎአል።

ይህ የእናቁ ዘመን ታሪክ ከጫልቱ ደምና ስጋ ተዋህዶአል። በተጨማሪ ጫልቱ የቱለማን ታሪክና ባህል ልቅም አድርጋ ታውቃለች። ሆራ ፊንፊኔ ሄዶ እሬቻ ማድረግ እንደ ተረት ብቻ የሚነገር ቢሆንም፣ ሆራ - ቢሾፍቱ ሄዶ እሬቻ ማድረግ በልቧ ከነገሱ ምኞቶች አንዱ ነበር።

ጫልቱ የተሸለመችው ፈረስ ስሙ “ጉራቻ” ነበር።

ጉራቻን በሽልማት ካገኘች በሁዋላ ማን ይቻላት?

የቱሉ ዲምቱን ኮረብቶች ጋለበችባቸው። ግልቢያውን ማንም አላስተማራት። ጉራቻ በሽልማት የተሰጣት ቀን፣ ዝማው ፊት ዘልላ ወጣችበት። እንዲህ በማድረጓ “ጫልቱ! ወረ ገላን!” የሚለው ስም ፀደቀላት። በተፈጥሮዋ ለፈረስ የተፈጠረች ፈረሰኛ ነበረች። ጉራቻ የጫልቱን ጉንጭ ሲልስ ታየ። ከዚያ በሁዋላ ከጫልቱ በቀር ሎሻውን የሚይዝ ጠፋ። ሃይለኛ ነበር ጉራቻ። የአቃቂ በሰቃ ባለጋሪዎች ‘አንድ ሺህ ብር እንስጥሽ’ ብለዋት ነበር። “ጥፉ ከዚህ!” አለቻቸው።

ከሰንበት እስከ ሰንበት ጉራቻን ትጋልበው ጀመር። ራሷ ትመግበዋለች፣ ወንዝ ወስዳ እስኪያንፀባርቅ ታጥበዋለች። ማታ ከግርግሙ አስገብታ እንደ ህፃን ልጅ ትሰናበተዋለች። ጉራቻ ጫልቱን በድምፅዋ ያውቃታል። ስታፋዋጭለት የታሰረበትን ገመድ እንኳ በጥሶ ከተፍ ነው። የጫልቱና የጉራቻ ስም እንደ ባልና ሚስት አብሮ ነበር የሚጠራ።

ገበያ ሲቆም ጉራቻን እያስደነሰች ብቅ ትላለች።

የበንቲ ዳሞ የልጅ ልጅ - ጫልቱ ሚደቅሳ!

ምንም ጉዳይ ባይኖራት እንኳ የማክሰኞና የቅዳሜ ገበያ ሲቆም በሶምሶማ ገበያውን መዞር ለመደች። ከቱሉ ዲምቱ፣ ከጊምቢቹ፣ ከድሬ የሚመጡ ገበያተኞች ሳይቀሩ ጫልቱና ጉራቻን አጣምረው አወቋቸው። “ጉራቻ ጉድባ ይዘላል! ኮቴው አቧራውን አውሎ ነፋስ ያስመስለዋል።” ተባለለት። እሩምታ የመሰለ ሳቋን እየለቀቀች በፈረሷ ገበያውን ስታቋርጥ ጫልቱ መሆኗን ማንም ያውቃል። በሶምሶማ ወደ ገበያው ስትዘልቅ ስሟን የማይጠራ የለም፣

“Caaltuu! Warra Galaan!!” (ጫልቱ! የገላን ልጅ!!)

“Caaltuu! Haadha Gurrachaa!!”

(ጫልቱ! የጉራቻ እናት!!)

“Intalannana akka si hin bunnee!”
(እንዳይጠልፉሽ አንቺ ልጅ?)

“Digdama hori akka akaakilee keetii!”
(እንደ አያትሽ 20 ውለጂ አቦ!)

“Caaltuu! sanyii Bantii Dammoo!”
(ጫልቱ! የበንቲ ዳሞ ቡችላ!)

እሷም ጉራዋና ኩራቷ አይቻልም።

“Ijollee warra Galaan!” እያለች ስትስቅ፣ የገደል ማሚቶ የጫልቱን ሳቅ ከቱሉ ዲምቱ ተራራ አጋጭቶ፣ ብልቢሎ ጫካ ላይ ይበትነዋል። አንዳንድ ጊዜም ሳቋ የአድአ ሊበን ሰማይ ላይ ይንሳፈፋል። ከዚያም አልፎ ዳካ አራራ ሳይደርስ አይቀርም።

ርግጥ ነው፣ ዝነኛ ሆና ነበር...

ጉራቻን እንዴት እንደ ተሸለመች መታወቁ ለክብሯ ሆኖላት ነበር። ዘመዶቿን ለማየት ወደ ቱሉ ዲምቱ መጋለብ ስትጀምር ገና የ14 አመት ልጅ ብትሆን ነበር። ቁመቷና ቁንጅናዋ፣ እንደ ጉራቻ ጭራ ከሚዘናፈል ጥቁር ፀጉሯ ጋር ተዳምሮ፣ ጥርሶቿ እንደ አረፋ ሲያንፀባርቁ፣ ጫልቱ የብልቢሎ ጫካ ንስር ትመስል ነበር።

ጫልቱ የምር ገላን ነበረች።

እንደ ገጠር ልጆች አይናፋር አይደለችም። አንገት አትሰብርም። ማቀርቀር ጭራሹን አታውቅበትም። ወላጆቿ ወንድ ልጅ ስላልነበራቸው ጫልቱ እንደ ገጠር ወንዶች ነፃነት የማግኘት እድል ገጥሞአታል። በአናቱ ነፃ ተፈጥሮዋ ታከለበት።

ሽማግሎች ሲያወጉ ጣልቃ እየገባች፣

“Maal jechuu dha?” ብላ መጠየቅ ትወድ ነበር።

“አንኮ ጢኖ” (ትንሿ አንኮ) ይሏት ነበር በልጅነቷ። አንኮ ሃብታምና ሃይለኛ የከረዩ ጎሳ መሪ ነበረች። የአንኮ ገልማ የነበረበት ቦታ አንኮበር እየተባለ በስሟ እንደሚጠራ ጫልቱ እንደ ተረት ተወርቶላታል። እና አንኮ ለጫልቱ ሞዴል ነበረች።

በርግጥም ጫልቱ ነፃ መንፈሷና ልበ ሙሉነቷ፣ እንደ ገላን ፈረሰኛ ተዋጊዎች ነው። ከአገጯ የጀመረ ንቅሳቷ እስከ ደረቷ ወርዶ ቀይ ህንዶችን አስመስሎአታል። ቀይ ስለሆነች ንቅሳቷ በጣም ደምቆ ውበቷን ሰገነት ሰቅሎታል። በርግጥም ደረቷን ነፍታ የቆፍቱን ኮረብታዎች ስትጋልብባቸው ለሚመለከት ጫልቱ ዝንተአለም በህይወት የምትኖር የቱሉ ጭቋላ ልዕልት ትመስል ነበር። ምን ያደርጋል? ይችን የመሰለች ብርቅዬ ልጅ በ25 አመት እድሜዋ...

ነገሩ ወዲህ ነው...

በ15 አመት እድሜዋ ሰርግ ተደግሶ ባል አገባች።

በአካባቢው ልማድ መሰረት “ጥሩ ሚስት” መሆን ግን አልቻለችም። በተዳረች በሶስተኛው ወር ትዳሯን አፍርሳ ኮብልላ ወደቤቷ ተመለሰች። ባሏን በመተው የኮበለለችበት ምክንያት ግን በቂ ሆኖ አልተገኘም። ሰክሮ እየመጣ ሊደበድባት መጋበዙን ተናገረች።

ተመክራ ነበር...

...ባል ከገበያ ሲመለስ ጠጅ መጎንጨት ያለ ነው...

...አንዳንድ ጊዜ ሚስትን ዱላ ማቅመስም ያጋጥማል...

እንዲህ መክረው ወደ ባሏ ሊመልሷት ቢሞክሩም አልሆነም።

“ካስገደዳችሁኝ ወደ ሸገር እኮበልላሁ!” ስትል አስጠነቀቀች። አያይዛ ነገረቻቸው፣ “...የበንቲ ዳሞ ልጅ ነኝ። ሰካራም ሰው ባሌ ሊሆን አይችልም።”

ቤተዘመድ ግራ ተጋባ። ሽማግሎች፣ “በገላን ቤተሰብ እንዲህ ያለች ነብር ተወልዳ አታውቅም” ሲሉ ተናገሩ። ርግጥ ነው፣ በአካባቢው ባህል ያላገባች ሴት ፈረስ ስትጋልብ ታይቶም ተሰምቶም አይታወቅም። ያላገባች ልጃገረድ ድምፅዋን ከፍ አድርጋ ስቃ አታውቅም። በአካባቢው ባህል ያላገባች ሴት አንገቷን ሰብራ ትታዘዛለች እንጂ፣ እንዲህ ከአዋቂዎች ጋር ሙግት አትገጥምም። ጫልቱ አፈንጋጭ ነበረች። የቤተሰቧ ብቸኛ ልጅና የበንቲ ዳሞ የልጅ ልጅ ባትሆን ኖሮ ምናልባትም የቆፍቱ ልማድና ባህል ቦጫጭቆ ይጥላት ነበር። በአንፃሩ ጫልቱን ፈረስ ላይ ሲያዩ፣ “በንቲ ዳሞ ተመልሶ መጣ” ብለው እስኪነጋገሩ አያቷን መስላ ነበር።

እናም ጉዳዩ በቤተዘመድ ጉባኤ በሰፊው ተመከረበት።

“አንዲት ሴት አግብታ ከፈታች በድጋሚ የሚያገባት አይገኝም። የጫልቱ ደግሞ የተለየ ነው። ከመፍታቷ በተጨማሪ በዚህ ጠባይ ማንም አይቀርባትም። እንዲህ ያበላሸታት ጎዬ ናት። ከንግዲህ ማቃናት አይቻልም። እና ምን ይሻላል?”

ከብዙ ምክር በሁዋላ ሸገር ሄዳ እንድትማር ተወሰነ።

ጫልቱ በርግጥ ነብር ብትሆንም በመላ ቆፍቱ ተወዳጅ ልጅ

ነበረች። ቆንጆ ልጅ ናት። አእምሮዋ ብሩህ ነው። እንደ ሴቶቹ ተጨቋኝ እና አንገት ሰባሪ አይደለችም። ምንም እንኳ እድሜዋ ለትምህርት ያለፈበት ቢሆንም፣ እድሏን ብትሞክር ይሻላል ተብሎ ተመከረ።

ይህ አሳብ ለጫልቱ ሲነገራት በከፍተኛ ደስታ ነበር የተቀበለችው። በርግጥ ሸገርን አታውቃትም። ወሬ ግን ሰምታለች። አክስቷ ከአዲስ አበባ እየመጣች ትጠይቃቸው ነበር። ቀደም ሲል ከሰፈሯ ርቃ የሄደችው እስከ አቃቂ በሰቃ ብቻ ነበር። እሱም የአስር አመት ልጅ ሳለች ነበር። ስለዚህ 'ሸገር ሄዶ መማር' የሚለው አሳብ በከፍተኛ ሁኔታ ስሜቷን ቀሰቀሰው። የመማር ፍላጎቷ ውስጧ የተቀበረና ህልም ሆኖ የኖረ ነበር። የቱለማ ታሪክ ውድድር ሲደረግ የተፈጠረባትን የአሸናፊነት ስሜት የመድገም ፍላጎቷ የበረታ ነበር። እናም የጫልቱ ወደ አዲስአበባ መሄድ ቁርጥ ሆነ።

ርግጥ ነው፣ ወላጅ ለልጆቹ በጎ ይመኛል። ምኞቱን ለመፈፀምም ይተጋል። በተለይም አባት ለሴት ልጁ ስሱ ነው። የጫልቱ አባት አቦ ሚደቅሳ እንዲህ ያለ ፈተና ነበር የገጠመው። አስቦና መክሮ በመጨረሻ ልጁን እህቱ ዘንድ ወደ አዲስአበባ ለመላክ ቆረጠ። ከወላጆቿ ባሻገር ዘመድ አዝማድና ጎረቤት ሁሉ ለጫልቱ በጎ ተመኙላት። ሽማግሎችም በቱለማ ባህል መሰረት መረቋት፣

Waaqa Tokkicha Maqaa dhibbaa,
Roobaa Garaa Taliilaa
Waaqa Sagleen Bornaa, Sagaltama Garbaa
Waaqa Ciicoo Gurrattii Waaqa Bokkuu Gurrachaa
Waaqa Tuulama Sadanii,

አንድ አምላክ - በመቶ ስም የምትታወቅ
ንፁህ የምታዘንብ
የዘጠኝ ቦረና - የዘጠናዘጠኝ ገርባ አምላክ
የጥቁር ጭጮ፣ የጥቁር ቦኩ አምላክ፣ የሶስቱ ቱለማ

Waaqa Sadeen Daacii, Jahaan Bachoo, Jahaan Jillee
Waaqa Jahaan Galaan, Waaqa Torban Obboo,
Sadaan Soddoo፣ Waaqa Jahan Galaan, Shaneen
Kuraa Jiddaa, Sadeen Addaáa,

የሶስቱ ዳጪ፣ የስድስት በቾ፣ የስድስት ጅሌ አምላክ…
የስድስት ገላን፣ የቶርባን አቦ፣ የሶስቱ ሶዶ አምላክ
የአምስቱ ኩራ ጅዳ፣ የሶስቱ አድአ አምላክ

Lamaan Liban, Waaqa Sadeen Abbuu,
Waaqa Odaa Nabee, Caffee Dongoraa,
Caffee Tumaa, Waaqa Yereer Kormaa,
Waaqa Birbirsaa Fooqaa, Waaqa Malkaa Awwaas

የኦዳ ነቤ፣ የጨፌ ደንጎራ፣ የጨፌ ቱማ አምላክ
የየረር ኮርማ፣ የብርብርሳ ፎቃ፣ የአዋስ መልካ አምላክ

Caaltuu Midhaqsaa!
Bakka deemteettu nagaan geechii
Nama baratee abbaa fi haadha qarqaaruu godhii
Kan dudhaa fi safuu warraa beektuu Godhii
Hayyittiin Galaan, Ayyaanni Bantii Dammoo,
Adbaariin Qoftuu, Ateeteen hadhaa teetii,
bakka deemtu nagaan siyaa gechuu,
nama beekee biyyaaf taúu taíi. Guddadhuu.

ጫልቱ ሚደቅሳ!
የቆፍቱ አድባር፣ የገላን እመቤት፣ የበንቲ ዳሞ መንፈስ
በሄደችበት ሁሉ ይከተሏት...
ወደምትሄጂበት በሰላም ታድርስሽ፣
ተምሮ ለአገሩ ሚያግዝ ሰው ሁኚ! እደጊ!

ምርቃቱ ሲያበቃ ጫልቱ በበኩሏ ተስፋ የጣሉባትን ሁሉ አመሰገነች። የአካባቢው ሰውም ሆነ ዘመድአዝማድ እንዲህ ጫልቱ ላይ ተስፋ የጣለው ከሚያንፀባርቀው የተፈጥሮ ውበቷ ባሻገር በራስ የመተማመን መንፈሷ ከአካባቢው ወጣት ሴቶች ልማድ አንፃር ያልተለመደ ስለነበር ሊሆን ይችላል። እንዲህ ያለችን ብርቱ ሴት ቆፍቱ ላይ አፍኖ ማቆየት በርግጥ ወንጀል መስሎ ሊታይ የሚችል ነበር።

* * *

እነሆ! ጫልቱ አዲስአበባ ገባች።

አክስቷ ቤት ከደረሰችበት እለት ጀምሮም ባልጠበቀችው ሁኔታ በህይወቷ ውስጥ ብዙ ነገሮች ተለዋወጡ። በርግጥ ዘመዶቿ በጥሩ ግብዣ ተቀብለዋታል። የአክስቷ ባል ዶክተር ጌታቸው መምህር ሲሆን፣ ጥብቅ የኦርቶዶክስ ተዋህዶ እምነት የሚከተል የመርሃቤቴ ሰው ነበር። ሁለት ልጆች ነበሯቸው። ከመርሃቤቴ በቅርብ የመጣች የዶክተሩ እህትም አብራ ትኖራለች። ማሪቱ ትባላለች። ጫልቱን አማርኛ

የማስለመዱ ስራ ሙሉ ሃላፊነት ለማሪቱ ተሰጠ።

ጫልቱ አንዳንድ የአማርኛ ቃላትን ከማወቅ ያለፈ እውቀት አልነበራትም። እነዚያን ቃላት የሰማቻቸው ቆፍቱ፣ ቆቦ መድሃኒያለም ከቄሶች፣ አሊያም ከገበያተኞች ነበር። በተቀረ አማርኛ ለመናገር ሞክራ አታውቅም። መስማቱ እንኳ ያስቸግራታል። በመሆኑም በመጀመሪያው የእንግድነቷ እለት በአክስቷ አስተርጓሚነት ከቤተሰቡ ጋር ተዋወቀች።

በነጋታው ግን አክስቷ ቁጭ አድርጋ መከረቻት።

አማርኛ ቋንቋ መልመድ ለመጪው ዘመን ህይወቷ አስፈላጊ መሆኑን፣ ትምህርት ቤት ገብታ ለመማር ቢያንስ አማርኛ ቋንቋ መቻል እንደሚገባ፣ አማርኛ መስማት እና መናገር ካልቻለች ትምህርት ቤት ልትገባ እንደማትችል ነገረቻት። አማርኛ ፈጥና ለመልመድ ኦሮምኛ መናገሯን ማቆም እንደሚገባ አስጠነቀቀቻት።

ሁለተኛው ጉዳይ የመጠሪያ ስሟ ነገር ነበር።

ጫልቱ ሚደቅሳ የሚለው ስም ከቁመናዋና ከቁንጅናዋ የማይስማማ በመሆኑ ስሟን ከነአባቷ ስም መቀየር እንደሚገባ ነገረቻት። እና ሄለን ጌታቸው ተባለች። ትምህርት ቤት ከመግባቷ በፊት ለአንድ አመት ያህል አማርኛ ቋንቋ እንድትለማመድ ነገረቻት። አለሳልሳ እንዲህ ነበር ያለቻት፣

“ይህን የመሰለ ቁመናና መልክ ይዘሽ ጫልቱ ተብለሽ መጠራት ይጎዳሻል። ንቅሳት ባያደርጉብሽ ጥሩ ነበር። ግን አንዴ ሆኖአል። ምንም ማድረግ አይቻልም። አባትሽ መልክሽን አበላሽቶታል። ይህን የመሰለ ውበት እንዲህ ማበላሸት በጣም ያሳዝናል። ቢሆንም ግን አማርኛሽን ካስተካከልሽ ምንም አይደለም። በሚቀጥለው አመት መስከረም ላይ የማታ ትምህርት ቤት እናስገባሻለን።”

በዚህ መልኩ ጫልቱ የሸገርን ህይወት ጀመረች...

በርግጥ ጫልቱ ብዙ ያልገባት ነገር ነበር።

የስሟን መለወጥ መንፈሷ ፈፅሞ ሊቀበለው አልቻለም። ገና ከመነሻው ስሟን መለወጥ ለምን እንዳስፈለገ አልገባትም። ከልጅነቷ በስሟ እየኮራች ነበር ያደገችው። “ጫልቱ” ማለት “ከሁሉም የምትበልጥ ቆንጆ” ማለት ነው። በጣም ትወደዋለች ስሟን። እና ‘የአዲስ አበባ ሰዎች ይህን ስም ለምን ይሆን የጠሉት?’ ብላ በተመስጦ

አሰላስላለች። ሄለን ስለተባለው ስምም ቢሆን ብዙ አስባለች። የቃሉን ትርጉም ግን አከስቷን አልጠየቀቻትም።

በአገሯ ሳለች፣ “ጫልቱ! ወረ ገላን!” እያሉ በኩራት ስለሚጠሯት የቆፍቱ ጎረምሶች በማሰብ፣ የገጠማትን ፈተና ገንብታው ከኖረችው ከቱሉ ጭቋላ ነባር ኩራት ጋር ማስታረቅ ተቸገረች።

የአባቷ ስም የተለወጠበት ምክንያት በበለጠ አስጨንቋት ነበር። ጌታቸው የሚለው አዲሱ የአባት ስም ባእድ ሆኖ ኮሰኮሳት። በንቲ ዳሞ ከደሚ ጋር የተዋሃደና የኩራቷ ምንጭ ነበር።

በተመሳሳይ የንቅሳቷ ጉዳይ ግራ አጋብቷታል። ሸገር እስከትመጣ ድረስ ሴቶች በንቅሳት እንደሚዋቡ ነበር የምታውቀው። አከስቷ ግን “አባትሽ አባላሽሽ” አለቻት። ንቅሳት ውበትን ይጨምራል እንጂ እንዴት መበላሸት ሊሆን ይችላል?

በአእምሮዋ ለሚጉላሉ ይህን ለመሰሉ ጥያቄዎች በቂ ምላሽ ባታገኝም አከስቷ እንደማትጎዳት፣ የሚበጃትን መልካም ነገር ሁሉ እንደምታደርግላት በማመን የተመከረችውን ለመፈፀም በግማሽ ልብ ራሷን አዘጋጀች።

ውሎዋ ከዶክተሩ እህት ጋር በመሆኑ አማርኛ ለመልመድ ጥሩ አጋጣሚ ሆነላት። ወደ ቤተክርስትያንና ወደ ገበያ ከማሪቱ ጋር አብራ ትሄዳለች። ማሪቱ እንደ ጫልቱ ገና ከገጠር መምጣቷ ቢሆንም፣ የትም ቦታ ሄዳ እንደልቧ በቋንቋዋ ስትግባባ ስትሰማት ጫልቱ መንፈሳዊ ቅናት አደረባት። እና አማርኛ ለመልመድ ግፊት ፈጠረባት።

በርግጥም መላ ቤተሰቡ እስኪደነቅ ድረስ በጥቂት ሳምንታት ውስጥ አማርኛ መናገር ጀመረች። ማሪቱ ቤት ውስጥ ፊደል አስቆጠረቻት። ማንበብና መፃፍ ለመልመድ ጊዜ አልወሰደባትም። የተረት መፃህፍትን ረጋ ብላ ማንበብ ቻለች። የሂሳብ ትምህርት አልከበዳትም። ቆፍቱ ሳለች በባህላዊው መንገድ ተምራ ነበር።

Takkee
Takka maali? Takkittummaa
Lama maali?Lamaan mucha reée takkeen takkitumaa!
Sadi maali?Sadiin sumsummanii, Lamaan mucha reée takkeen takkitumaa!
አንድ - አንዷት ናት።

ሁለት - የፍየል ጡት ነው።
ሶስት - ጉልቻ ነው።
አራት - የላም ጡት ነው።
አምስት - የአንድ እጅ ጣቶች ናቸው።

በዚህ መንገድ እስከ መቶ ስትቆጥር በመስማቱ፣ አንድ ምሽት የአከስቷ ባል አድናቆቱን ገለፀ፣

"ሄለን አእምሮዋ ብሩህ ነው። ቶሎ ትምህርት ቤት ትግባ።"

"መስከረም የማታ እናስመዘግባታለን።" አለች አክስቷ።

በዚያው ሰሞን ወደ ቤተክርስትያን በመሄድ ላይ ሳሉ አክስቷ በስሜት ተውጣ አወጋቻት፣

"ሄለን የኔ ቆንጆ! ጎረቤቶቻችን ሁሉ ወደውሻል። ግልፅና ልበ ሙሉ ናት ብለው ነገሩኝ። ቁመናሽና መልክሽን የማያደንቅ የለም። አማርኛሽም ጥሩ ሆኖአል። ምላስሽን የሚይዝሽን በርትተሽ አስወግጅው። ይህን ካደረግሽ ህይወትሽ ይለወጣል። በጣም አኩርተሽኛል። ትምህርት ስትጀምሪ ደግሞ የበለጠ ታስደስቺኛለሽ። ሃብታምና የተማረ ባል ፈልገን ነው የምንድርሽ ..."

በርግጥ የዘመድቤት ህይወት ለጫልቱ አልጋ በአልጋ ብቻ አልነበረም። ብዙ ፈተናዎች ገጥመዋታል። እነዚያን ፈተናዎች በትክክል ለመረዳት በርግጥ ኦሮሞ መሆን ያስፈልግ ይሆናል።

አንድ ጊዜ የነፍስ ሃውልቷን የሚሰብር ሁኔታ ገጠማት። የአክስቷ ልጆች ህፃናት ነበሩ። የስድስት እና የስምንት አመት ወንዶች ናቸው። የምታበላቸው፣ የምታጥባቸው ጫልቱ ነበረች። ከናታቸው በላይ ጫልቱን ይወዷታል። ከማሪቱ ይልቅ ጫልቱን አማርኛ ያስለመዷት እነዚህ ልጆች ነበሩ። አክስቷና ባሏ ወደስራ፣ ማሪቱ ወደ ትምህርት ቤት ሲሄዱ ከምሳ በሁዋላ ብዙውን ጊዜ ጫልቱ ከልጆቹ ጋር እቤት ትውላለች።

አንድ ቀን እንደ ቀልድ የአቴቴን መዝሙር ስታዜም ልጆቹ ከአፏ እየቀለቡ ይደግሙት ጀመር። ምላሳቸው በጣም ስላሳቃት፣ መልሳ እያለችላቸው፣ እነሱ ሲደግሙት ዋሉ። ማምሻውን ልጆቹ ወላጆቻቸው ፊት እየተቀባበሉ የአቴቴን መዝሙር ያንበለብሉት ያዙ፣

Ateetiyoo waggaan gahee
Waggaan geenyaan caaccuu furree

Waggaan geenyaan sabaroo furree
Waggaan geenyaan Qorxii furree
Waggaan geenyaan Qoloo furree
Waggaan geenyaan Gaadii fi Okolee furee

አክስቷ አይኖቿ ፈጠው በቆመችበት ደርቃ ስትቀር፣ ዶክተር ጌታቸው ግን ይስቅ ነበር። ጫልቱ የአክስቷን የቁጣና የድንጋጤ ገፅታ እስክትመለከት የፈፀመችው ድርጊት ጥፋት መስሎ አልታያትም ነበር።

"ጥንቆላ ታስትምሪያቸው ጀመር?" አለቻት ኮስተር ብላ።

"የአቴቴ መዝሙር ነው።" ስትል መለሰች ጫልቱ።

አክስቷ ድምፅዋን ከፍ አድርጋ ጮኸች፣

"ዳግመኛ ለልጆቹ እንዲህ ያለ ነገር እንዳትነግሪ። የማያስፈልግሽን ነገር እንድትረሺ ነግሬሽ ነበር።"

ጫልቱ በአክስቷ ጩኸት ደንግጣ ሽምቅቅ አለች።

ይህን ጊዜ የአክስቷ ባል ጣልቃ ገብቶ ገላገላቸው፣

"ሄለን! አትደንግጪ። ይሄ ክፋት የለውም። እስኪ ንገሪኝ ግን፣ ልጆቹ የዘመሩልን ትርጉሙ ምንድነው?"

ምንም ሳትናገር አቅርቅራ ዝም አለች፣

"ተቀየምሽ እንዴ?"

"አልተቀየምኩም።" አለች ቀና ብላ።

"አክስትሽ ላንቺ አስባ ነው። ግን እንዲያው ለማወቅ ያህል ምንድነው ትርጉሙ? መዝሙር ነው ብለሻል? እስኪ ንገሪኝ?"

"በአማርኛ አልችልም።" አለች።

"ጨሌ፣ ቃልቻ፣ ውቃቢ የሚሉት ነው?"

እንደገና ዝም አለች፣

"እንደርሱ ከሆነ አክስትሽ እንደነገረችሽ እዚህ ቤት አያስፈልገንም። እኛ ክርስትያኖች ነን። አንቺም ክርስትያን ነሽ። ቃልቻ፣ ጨሌ፣ የሚሉት የሰይጣን ልማድ ነው። ሰይጣን እንዲህ ያለ ቀዳዳ እየፈለገ ገብቶ ንፁህ መንፈሶችን ያቆሽሻል። መድሃኒአለም እና እናቱ

የፅድቅ መንገድ ናቸው። በልብሽ መንገስ ያለባቸው እነሱ ብቻ ናቸው። እንዲያው ለመሆኑ አገርሽ ሳለሽ ቤተክርስትያን ሄደሽ ታውቂያለሽ?”

“እንሄድ ነበር።”

“የምስጋና ፀሎት አላስተማሯችሁም?”

“የሚናገሩት አይገባንም ነበር።”

“ቤተክርስትያን ሄዳችሁ ታዲያ ምን ታደርጋላችሁ?”

“በኦሮምኛ እንዘፍናለን።”

“እስኪ ዘፈኑን በይልኝ?”

ቆቦ መድሃኒያለም ሲሄዱ የሚዘፍኑትን ደገመችው፣

Baall’ammii yaa Shamarree, Shamarree
Goota irraa maaf dhechan ree,
Namaa gamtu malee.

“ምን ማለት ነው ይሄ?”

“ዘፈን ነው።”

“ደህና። ላንቺም ለሁላችንም የቃልቻውን ፀሎት ከግቢያችን ማራቅ ይሻላል። ተሳስተሽ ያደረግሽው ነውና አትደንግጪ።” ሲል አሳረገ። ጫልቱ በእሺታ ተቀበለች። በርግጥ የአቴቴው መዝሙር ጥንቆላ አልነበረም። ትርጉሙ እንዲህ ነበር፣

አቴቴ አመቱ ደርሶአል
አመቱ ስለደረሰ ጫጩውን (ዘጋሎን) ፈታነው
አመቱ ስለደረሰ ሙዳዩን ፈታነው
አመቱ ስለደረሰ ሳንዱቁን ፈታነው
አመቱ ስለደረሰ ጋዲውንና ጫጩውን ፈታነው

(አቴቴ በኦሮሞ ጥንታዊ እምነት የእናቶችን ደህንነት የምትጠብቅ፣ ልጅ እንዲያፈሩ የምታግዝ፣ የሴትነትን የእናትነትን ደህንነት የምትጠብቅ መለኮታዊ ሃይል ናት ተብሎ ይታመናል። ሁሉም ሴቶች የየራሳቸው አቴቴ እንዳላቸው ይታመናል። በመላ ኦሮሞ ህዝብ ዘንድ አቴቴ የሚታወቅ ሲሆን፣ የአከባበር ስርአቱ ግን ይለያያል። በቱለማ በአብዛኛው በየሁለት አመቱ የአቴቴ ስርአት ይከበራል። የአቴቴ

ስርአት ሲፈፀም የሚገዛውና የሚለበሰው የልብስ አይነት፣ የሚደረግ ጨሌ፣ የሚታረደው የበግ ወይም የፍየል አይነት ተለይቶ ይታወቃል። ሴቶችን ሲመርቁ፣ Ateeten haadha teetii si waliin haa taatu ይላሉ። "የእናትሽ አቴቴ ትጠብቅሽ" ማለት ነው።)

ጫልቱ ተመሳሳይ ስህተት መፈፀሟ አልቀረም።

አንድ ቀን አክስቷን፣ "እሬቻ በአል የት ነው የሚከበረው?" ብላ ብትጠይቅ ቀንዷን መትታ አሸማቀቀቻት፣

"አንቺ ልጅ! እነዚህን የጥንቆላ ነገሮች ተይ ብትባይ አልሰማ ብለሻል። ዳግመኛ እንዲህ ያለ ነገር ስታነሺ ጌታቸው ቢሰማ እዚህ ቤት አንድም ቀን አያሳድርሽም።"

ሌላ ቀንም እንዲሁ የተመከረችውን በመዘንጋት አክስቷን፣

"የዋሬና የኦኮሌ ስርአት አይደረግም እንዴ?" ስትል ጠይቃ ነበር። አክስቷ ምርር ብላ ገሰፀቻት፣

"ቆፍቱ ሳለሽ የምታውቂውን ሁሉ እንደሌለ እርሺው። እባክሽ! እዚህ እሬቻ አናደርግም። ዋሬ የለም። ኦኮሌ የለም። ኢብሳ ኦሮሞ የለም። አቴቴ የለም። ይገባሻል የምልሽ?"

(Ibsaa Oromoo ክረምት ሲወጣና ብርሃን ሲገባ የሚከበር በአል ነበር። ተለውጦ አሁን ከመስቀል በአል ጋር ተዳምሮ ይከበራል። የኦሮሞ ህዝብ ባህላዊ የአዲስ አመት በአል ሳይሆን አይቀርም። አከባበሩ የሚፈፀመው ደመራ በማብራት ነው።

Waree በመስቀል በአል ማግስት የሚከበር ሲሆን፣ ከብቶችን ግጠው ወደማያውቁት መስክ በመውሰድ ሳር እንዲግጡ ይደረጋል። በነጋታው ደግሞ ደመራው በተቃጠለበት ቦታ እሬቻው ይደረጋል።

Irreecha የክብር ዋጋ ነው። ለምለም ሳር ጥሩ ነገር ስለሆነ ከጨለማ ወደ ብርሃን ላሻገረ አምላክ በምስጋና መልክ የሚቀርብ ዋጋ ማለት ነው። በእሬቻ በአል ቡና ተፈልቶ፣ አዲስ የደረሰ የባቄላና የአተር እሸት ተቆልቶ ለቡና ቁርስ ይቀርባል። ለአዲስ ሰብል መድረስ ምስጋና ይደረጋል።

Sirna okolee dhabbannaa (የኦኮሌ ስርአት) ለመጀመሪያ ጊዜ የወለዱ ከብቶችን ለመመረቅ የሚከበር ስርአት ነው። ጊደሮች ወተታቸው ተጠራቅሞ፣ ግማሹ ተንጦ፣ ቅቤው ወጥቶ፣ ግማሹ እርጎ፣ ግማሹ አይብ ተደርጎ ቅንጬ ተሰርቶ፣ ዘመድአዝማድ ተሰብስቦ ከተመረቀ በሁዋላ ይበላል። በጥንት ዘመን ይህ ስርአት በነሃሴ ወር የሚፈፀም ነበር። ከክርስትና መምጣት በሁዋላ ግን ከመስቀል በአል ጋር ተቀላቅሎ ይከበራል።)

የጫልቱ አክስት ቆፍቱ ተወልዳ ብታድግም አብዛኛውን የህይወቷን ክፍል የኖረችው አዲስአበባ ነው። ቱሉ ዲምቱ ላይ ሰፊ መሬት የነበራቸው ባላባት ክርስትና አንስተዋት ስለነበር ገና የአስር አመት ልጅ ሳለች ነበር ወደ አዲስ አበባ የወሰዷት። ጋዲሴ የነበረ ስሟን ለውጠው ሙሉ እመቤት ብለዋታል።

ጫልቱ በዚያን ሌሊት እንቅልፍ በአይኗ ሳይዞር አደረ። ፍርሃት ወደቀባት። ለምን እንደፈራች ግን አላወቀችም። ቆፍቱ ሳለች አቴቴ እና ኦኮሌን ከክርስትና እምነት ጋር አዋህደው ማስኬድ ችለው ነበር። ስታደንቃቸው የነበሩ የአስተዳደጓ ወጎች እዚህ ነውር መሆናቸው ሳይሆን አልቀረም ፍርሃት የለቀቀባት። መግባት የሌለባት ቦታ በስህተት የገባች ያህል ተሰማት።

ቆፍቱ ሳለች አቴቴ በየሁለት አመቱ ይደገስ ነበር። የወዳጃ ስርአትም ይደረጋል። የአደ ምልኪ ስርአት ላይ ብዙ ጊዜ ተሳትፋለች። ጎዶ እንዳጫወተቻት ከክርስትና በፊት ጀምሮ እነዚህ በአላት ነበሩ።

(Wadaaja ለቤተሰብና ለአካባቢው ሰው ሁሉ የሚደረግ የፀሎት ስርአት ነው። 'ወዳጃ የሃገር ምርቃት ነው' Wadaaja biy-yaaf bulfatu ይባላል። Haadha milki በከብቶች በረት ውስጥ ለከብቶች ደህንነት ተብሎ የሚፈፀም ስርአት ነው። Haadha milki የከብቶችን ደህንነት የምትጠብቅ መለኮታዊ ሃይል ናት ተብሎ ይታመናል።)

እንዲህ ያለ ውስጣዊ ግጭት ሲገጥማት፣ ብዙውን ጊዜ ትንፋሿ ሳይሰማ በደረቷ ተደፍታ በፀጥታ መተኛትን ትመርጥ ነበር።

* * *

በአመቷ መስከረም ላይ የማታ ትምህርት ቤት 4ኛ ክፍል ገባች። በትምህርቷም ጎበዝ ሆነች። በሁለተኛው አመት የስድስተኛ ክፍል ሚኒስትሪ እንድትፈተን ተደርጎ በጥሩ ውጤት ማለፍ ቻለች። በዚህ የተበረታታችው አክስቷ በሶስተኛው አመት መስከረም ላይ የቀን ትምህርት ቤት አስመዘገበቻት።

የጫልቱ መራር ፈተና የጀመረው በዚህ ጊዜ ነበር።

አማርኛ ጥሩ አድርጋ መናገር የቻለች ቢሆንም ምላሷ ላይ የኦሮምኛ ቅላፄዋን ማስወገድ አልቻለችም። ትምህርት ቤትና ገበያ አካባቢ የሚያሳቅቁ ንግግሮችን በተደጋጋሚ መስማቷ ቀጠለ። ሰዎች የተመካከሩ ይመስል ሁሉም የሚናገሩት ተመሳሳይ አባባል ነበራቸው፣

“ቆንጆ ነበርሽ! የሆንሽ ንቂሴ ገላ ሆንሽ እንጂ!”

“የጋላ ነገር! ይሄን የመሰለ ውበት ቸክችከው አበላሹት!”

ይህን የመሰሉ ንግግሮች ከፍተኛ ስቃይ ይፈጥርባት ቀጠለ። ስለ ሰብእናዋ ገንብታው ከኖረችው የገላን ኩራት ጋር ፍፁም እየተጋጨ መንፈሷን አናወጠው። የአዲሱ ስሟ ጉዳይም ሌላው ችግር ነበር።

ስሟን ተጠይቃ፣ “ሄለን” ብላ ስትናገር ይስቁባታል።

ለምን እንደሚስቁ ሊገባት አልቻለም።

አንድ ጊዜ አንድ ተማሪ፣

“ጌጃ ባትሆኚ የቁንጅና ውድድር ታሸንፊ ነበር።” አላት።

በዚህ ንግግር በጣም ተገርማ ነበር። ምክንያቱም ጌጃን (ገጃ) ታውቀዋለች። በራቃ ቦሩ ከተባለ አጎቷ ጋር በፈረስ እየጋለቡ ገጃ ሄደው ነበር። ገጃዎች ሃይለኛ ፈረሰኛ ተዋጊዎች መሆናቸውን ነበር የምታውቀው። የመንግስት ወኪል አጠገባቸው ሳያደርሱ በነፃነት ሸፍተው የኖሩ ናቸው። የገጃዎች ጀግንነትና ኩራት ያስቀናት ነበር። ገና ልጅ ሳለች ጀምሮ ዘመዶቿ ደፋርነቷን እያስተዋሉ፣ “ለገጃ ነው የምንድርሽ” ይሏት እንደነበር ጭምር ታስታውሳለች።

ይኸው አሁን ይህ እንደ ቤተመንግስት ሳር ለስላሳ የሆነ ተማሪ፣ "ጌጃ" ብሎ ሰደባት። በርግጥ በተማሪው ንግግር አልበሸቀችም። ጌጃ መባል ለእሷ የሰጣት ትርጉም በተቃራኒው ነበር።

ሌላ ተማሪ ደ'ሞ ስሟን ጠይቋት ስትነግረው ሳቀባት፣

"ሄለን አትመስይም። ጫልቱ ነገር ነሽ።" አላት።

እዚህ ላይ በጣም ደነገጠች!

ምንም መልስ አልሰጠችውም። ወደ እቤቷ እንደተመለሰች የገጠማትን በችኮላ ለአክስቷ ነገረቻት፣

"ጫልቱ መሆኔን ተማሪዎች አውቀዋል።"

"ተሳስተሽ ተናግረሽ እንዳይሆን?"

"እኔ ለማንም አልተናገርኩም።"

"ምንድነው ያሉሽ? እስኪ በትክክል ንገሪኝ?"

ጫልቱ ገጠመኟን ለአክስቷ በዝርዝር ተናገረች። በዚህ ጊዜ አክስቷ ነገሩ ገባትና እየሳቀች አረጋጋቻት፣

"ጫልቱ መሆንሽን ተማሪው አላወቀም።"

"ጫልቱ ነሽ ብሎኛል'ኮ።"

አብራራችላት፣

"እዚህ አገር ከገጠር የመጣች ኦሮሞ ሲያገኙ ጫልቱ ይሏታል። ወንድ ከሆነ ደግሞ ጫላ ይሉታል። እዚህ ከተማ ጫልቱና ጫላ እንደ ስድብ ይቆጠራል። ተማሪው በምላስሽ እና በንቅሳትሽ ምክንያት ነው ጫልቱ ያለሽ። ንቅሳቱን ምንም ማድረግ አይቻልም። ምላስሽን ግን ለማስተካከል ሞክሪ። ምላስሽን ካስተካከልሽ ከገጠር መሆንሽን እንጂ ከየት እንደሆንሽ ማወቅ አይችሉም። ጎንደሮችም ይነቀሳሉ..."

ይህ የአክስቷ ገለፃ ለጫልቱ በጣም አስገራሚ ነበር የሆነባት። ሊገባት አልቻለም። ጫልቱና ጫላ እንዴት ስድብ ሊሆን ይችላል?

አክስቷ እና የአክስቷ ባል ስለ መልኳ ውበት እያደነቁ፣ የንቅሳቷን ነገር እያነሱ ሲቆጩና አባቷን ሲኮንኑ ደጋግማ ሰምታለች። ሆኖም ይህን ጉዳይ ደጋግማ ብታስብበትም የንቅሳቷ አስቀያሚነት

በፍፁም ሊታያት አልቻለም። መልሳ መላልሳ በመስታወት ብታየውም ያው እንደቀድሞው ውብ ሆኖ ነበር የሚታያት። አባቷ በዚህ ንቅሳት ምክንያት ለምን እንደሚወገዝ መረዳት አቃታት።

ስለንቅሳቷ ያላት አመለካከት ግን በዚያው ፀንቶ አልቀጠለም። በንቅሳቷ ምክንያት በተሰደበች ቁጥር፣ ቀስበቀስ ንቅሳቷን መጥላት ጀመረች። ንቅሳቱ እራሷን እንድትጠላ ጭምር ይገፋፋት ጀመር። ወደ ፋርማሲ ገብታ ንቅሳቱ ሊወገድ የሚችልበት መንገድ ይኖር እንደሆን ጠይቃ ነበር። ምንም ተስፋ እንደሌለው ቁርጡን ሲነግሯት ጥልቅ የመቃብር ጉድጓድ ውስጥ የወደቀች ያህል መንፈሷ ጨለመባት። ብዙውን ጊዜ ሰዎች አይናቸውን ጣል ሲያደርጉባት፣ ስለ ንቅሳቱ የሚያነሱ እየመሰላት ትበረግግ ጀመር...

በንቅሳቷና በኦሮሞነቷ ከገጠሟት ፈተናዎች አንዱ ስሜቷን ክፉኛ ጎድቶት አልፎአል። በስፖርታዊ ልምምድ ወቅት የሆነ ነበር። በጅምናስቲክ ክፍለጊዜ የተሻለ የመገለባበጥ ትርኢት በማሳየቷ መምህሩ እንዲጨበጨብላት አዘዘ።

ተማሪዎቹ ከፉጩት ጋር አጨበጨቡላት።

ጭብጨባው ካለቀ በሁዋላ ከተማሪዎች መካከል፣ “ኒቂሴ ጋላ” የሚል ስድብ ጆሮዋ ቀለበ። ይህን ስድብ የወረወረባት ሳምሶን ዘለቀ የተባለ ተማሪ ነበር። ደስታዋ በአንድ አፍታ ጥሏት ጠፋ። ስቅቅ፣ ሽምቅቅ አለች።

በርግጥ “ጋላ” የሚለውን ቃል ለመጀመሪያ ጊዜ የሰማችው አዲስአበባ ከመጣች በሁዋላ ነበር። ከዚያ ቀደም ቃሉን አታውቀውም። ይህን የስድብ ቃል ለመጀመሪያ ጊዜ እንዴት እንደሰማችው ጭምር በትክክል ታስታውሳለች።

ሽንኩርት እንድትገዛ ተልካ ገበያ ትሄዳለች። ከሽንኩርት ቸርቻሪው ጋር ንግግር ስትጀምር ኦሮሞነቷን በቅላፄዋ ተረድቶ፣

“ጋላ ነሽ እንዴ?” ሲል ይጠይቃታል።

ሽንኩርት ቸርቻሪው፣ “ገላን” ማለት ፈልጎ ተሳስቶ መስሎአት፣

“አዎ! ከገላን ነኝ።” ብላ መልስ ሰጠች።

እቤቷ እንደደረሰች ይህንኑ ለአክስቷ ተናገረች፣

“ሽንኩርት ሻጩ ‘ከገላን ነሽ ወይ?’ ብሎ ጠየቀኝ።”

አክስቷ ጥቂት ካሰበች በሁዋላ፣

“ገላን የሚለውን ሊያውቅ አይችልም። ጋላ ነው ያለሽ።” አለች። አያይዛ አብራራችላት፣ “...በጥንት ዘመን እኛን ጋላ እያሉ ይጠሩን ነበር። ንጉሱ ከወደቀ በሁዋላ እንደዚህ ማለት ተከልክሎ ነበር። አንዳንዶች ግን በግዴለሽነት ይጠቀሙበታል።”

ሜሊቱ ጥያቄዋን አራዘመች፣

“ጋላ ምን ማለት ነው?”

“አላውቅም ሄለን።”

“ገላን ማለት ፈልገው እንዳይሆን?”

“አላውቅም።”

ንቅሳቷን በተመለከተም በተመሳሳይ እንዲሁ በየመንገዱ ስድብ እና ሽሙጥ ይገጥማት ጀመር። “ነቂሴ” አላት አንዱ የማታውቀው ሰው። አሁንም እህቷ በአጭሩ ገለፃ አደረገች። በኦሮምኛ “ቱማ” የሚባለው በአማርኛ “ንቅሳት” እንደሚባል፣ ንቅሳትን ወደ ስድብ አሳጥረው በመለወጥ “ንቂሴ” እንደሚሉ አብራራችላት።

ከዚህ በሁዋላ የማታውቃቸው ሰዎች፣ “ነቂሴ ጋላ” እያሉ ሲቀልዱባት በተደጋጋሚ ሰማች። ሁለቱ ቃላት ሲገጣጠሙ ስድብ መሆናቸውን በትክክል ተረድታለች። “ጋላ” የሚለው ቃል “ገላን” ከሚለው ቃል ጋር የትርጉም ልዩነት እንዳለው በማወቋ ቃሉን ጠልታዋለች። “ገላን” ቢሏት ደስ ይላት ነበር። እሷ ራሷ “ኢጆሌ ወረ ገላን!” እያለች ነው ያደገችው። የማታውቃቸው ሰዎች “ነቂሴ ጋላ” ሲሏት በተደጋጋሚ በመስማቷ፣ ቃሉን ከመጥላት በላይ ትፈራው ጀመር። እነዚህን ሁለት ቃላት በሰማች ቁጥር ከሰውነት አካሏ የሆነ ክፍል ተቦጭቆ የወደቀ ያህል መቆም እንኳ ትቸገራለች። በአስተዳደጓ ስድብ አታውቅም። ቆፍቱ ላይ አንዱ ሌላውን ያለምክንያት በፍፁም አይሰድብም። እዚህ በጣም ግራ ያጋባት ጉዳይ ምንም ሳትበድላቸው ለምን እንደሚሰድቧት አለማወቋ ነበር።

በዚያን እለት በጅምናስቲክ ልዩ የመገለባበጥ ችሎታ አሳይታ ተጨብጭቦላት ነበር። ተጨብጭቦላት እንኳ ሳያበቃ ሳምሶን ዘለቀ ለምን እንደሰደባት ምክንያቱን አልተረዳችም። ቀደም ሲል ፀብ የላቸውም። ከማንም ጋር ተቀያይማ አታውቅም። በቁመናዋ፣ በመልኳ፣

በትምህርት ችሎታዋና በአካል ብቃቷ የተሻለች መሆኗን አውቃለች። መምህራኖቿ ይህን ሲናገሩ ሰምታለች። ይህ ሆኖ ሳለ በሹክሹኩታ የሚሰድቧት ለምንድነው? መልስ ያላገኘችለት ጥያቄ ነበር።

የጅምናስቲክ ልምምዱ እንዳለቀ ገለል ብላ ቁጭ አለች። አዝና ነበር። በጣም አዝና ነበር። ሰዎችን ሁሉ በጅምላ መጥላት ጀምራ ነበር። የመማር ፍላጎቷ እየሞተባት ነበር። አገሯ እየናፈቃት ነበር። ከጉራቻ ጋር የነበራትን የደስታ ዘመናት እያስታወሰችና እየናፈቀች ነበር። በብልቢሎ ጫካ፣ በቱሉ ዲምቱ ኮረብታዎች፣ መጋለብ አስፈልጎአት ነበር።

እንዲህ ባለ ስሜት ተመስጣ ሳለ የስፖርት መምህሩ አጠገቧ መጥቶ ሲቆም በፍፁም አላየችውም ነበር። ጥላ ከብዶአት ቀና ስትል ነበር ያየችው። ደንግጣ ከተቀመጠችበት ብድግ አለች።

በቀጥታ በኦሮምኛ አናገራት፣

"Eechaa dhuftee?" (ከየት ነው የመጣሽው?)

ያልጠበቀችው ስለነበር መላ ሰውነቷ በስሜት ተቃጠለ። ከረጅምጊዜ በሁዋላ ኦሮምኛ በመስማቷ ማመን የማይቻል ሆኖባት መላ አካሏ በስሜት ነደደ። በዚያችው ቅፅበት አይኖቿ በእንባ ተሞሉ። ከልቧ በተፈነቀለ ስሜት ነበር እንባዋ የገነፈለው። መምህሩ ሊያባብላት ሲሞክር፣ ፈጥና እንባዋን በእጅጌዋ ጠራረገች። ለተጠየቀችውም በኦሮምኛ መልስ ሰጠች፣

"Galaan irraa dhufee!" (ከገላን ነው የመጣሁት።)

"Galaan keechatti eechaa?" (ገላን የት?)

"Ganda Qooftuu jedhamuu dha. Ani akaakilee Bantii Dammooti!" (ከቆፍቱ ነኝ። የበንቲ ዳሞ የልጅ ልጅ ነኝ።)

በህይወቷ ሙሉ ስትኮራበት የኖረችውን የማንነቷን መገለጫ፤ ከሶስት አመታት በሁዋላ የመናገር እድል በማግኘቷ እንደገና እንባዋ ገነፈለባት። ጫልቱ ለምን እንደምታለቅስ መምህሩ ሊገባው ስላልቻለ ምክንያቱን ጠየቃት፣

"Maaf bochaa ree?" (ለምንድነው የምታለቅሽው?)

"Hin beeku" (አላውቅም።)

“Dhiyana nyaattee dhuftee?”

(ምሳ በልተሽ ነው የመጣሽው?)

“Eyyeeh” (አዎ!)

“Eenyu waliin jiraattaa?” (ከማን ጋር ነው የምትኖሪው?)

“Adaadaa koo waliin jiraadhaa” (ከአክስቴ ጋር።)

“Si dhaanuu?”(ይደበድቡሻል እንዴ?)

“Lakkii namuu na hin dhaanuu”

(ማንም አይደበድበኝም።)

ግድቡን የጣሰ እንባዋ የገነፈለበትን ምክንያት ባይረዳም መምህሩ ጥቂት አዋራት።

በዚያን እለት ጫልቱ በተማሪዎች ስድብ የተሰማት ጉዳት ተደምስሶ በጣም ተደሰተች። ደስታ የፈጠረላት ኦሮምኛ ማውራቷ ብቻ ነበር። መምህሩ በቁንጅናዋ ተስቦ ሊግባባት በመሞከር ላይ መሆኑን እንኳ አላስተዋለችም። ያበጠ ጭንቀቷና የታመቀ ስቃይዋ ተንፍሶ ልቧ ላይ ቅልል አላት። የአክስቷን ጥብቅ መመሪያ ጥሳ ኦሮምኛ በማውራቷ እንኳ የጥፋተኛነት ስሜት አልተሰማትም።

በዚያን አመት ታህሳስ ላይ ስለት ለማድረስ አክስቷን ተከትላ ወደ ቁልቢ ሄዳ ነበር። ሌሊቱን በድንኳናቸው ውስጥ ጋደም ብለው የባጥ የቆጡን ሲያወጉ አክስቷ በመካከሉ እንዲህ አለቻት፣

“በአማርኛሽና በንቅሳትሽ አሰቃዩሽ አይደለም?”

ከአክስቷ ያልጠበቀችው ስለነበር ትንፏሿን ውጣ ዝም አለች።

“ይቅር በያቸው።” ስትል ቀጠለች፣ “...ስለማያውቁ ነው። እግዚአብሄር የሰውን ልጅ ሁሉ እኩል ሰው አድርጎ ነው የፈጠረው።”

ከጥቂት ዝምታ በሁዋላ፣

“ስቃይሽ የማይሰማኝ ይመስልሻል?” አለች። እና በኦሮምኛ አከለችበት፣ ”....አንጀቴ ውስጥ የእሳት ፍም ቁጭ ብሏል። ግን ሌላ ምንም ምርጫ የለሽም። ለማደግ አማርኛ ማወቅ አለብሽ። አማርኛ

ካልቻልሽ ግርድና እንኳ አታገኚም። እንደዚህ የምጫንሽ ላንቺው ብዬ ነው። ስቃይሽን ለማሳጠር ብዬ ነው!"

ጫልቱ አይኖቿን መሬቱ ላይ እንደተከለች አንዳችም ሳትተነፍስ አክስቷን አዳመጠች፣

በርግጥም 7ኛ ክፍል ስቃይ ሆኖባት ቀጠለ...

ክፍላቸው ውስጥ ቶለሳ መገርሳ የሚባል ተማሪ ነበር። ስሙ በመምህሩ ሲጠራ ወይም እሱ ስሙን ሲናገር ተማሪዎቹ ይስቃሉ። ተማሪዎቹ በሳቁ ቁጥር ጫልቱ ኪሎዋ ይቀንሳል። ሄለን አለመሆኗ፣ ጫልቱ ሚደቅሳ መሆኗ የሚታወቅ እየመሰላት ላብ ያጠምቃታል። ቶለሳ በተመሳሳይ ሲሰቃይ ታየዋለች። ራቁቱን የሆነ ያህል እጁን የሚያስቀምጥበት ቦታ ይቸግረዋል። ጫልቱ አንድም ቀን ግን አዋርታው አታውቅም። በአጋጣሚ እንኳ ሲጠጋጉ ፈጥና ዘወር ትላለች። በስሙና በአማርኛው ቶለሳ ላይ ሲሳቅበት አብራ ስቃ አታውቅም። አቀርቅራ ዝም ትላለች።

በተመሳሳይ ኤልሳ አበበ ጫላ የምትባል ሌላ ተማሪ ነበረች። አዲስ አበባ የተወለደች ናት። አማርኛዋ ችግር አልነበረበትም። ንቅሳትም የለባትም። የአያቷ ስም ጫላ በመሆኑ ብቻ የቀልድ ኢላማ ሆና ነበር። ተማሪዎቹ "ጫላ" እያሉ ይጠሯታል። ይህም ጫልቱን በጣም አስደንቆአት ነበር።

ያልተመለሱ ጥያቄዎች እንደ ቢንቢ ይወሯታል...

ለምን በአያቷ ስም ይጠሯታል? በተጨማሪ ጫላ የወንድ ስም ነው። ሴት እንዴት በወንድ ስም ትጠራለች? ጫላ የሚለው ስም እንደ ስድብ እንደሚቆጠር አክስቷ የነገረቻትን በማስታወስ ደ'ሞ 'ኤልሳ እንድትበሳጭ ለምን ያደርጋሉ? ዝምተኛ እና ጥሩ ልጅ ናት። ማንንም አስቀይማ አታውቅም። ለምን እንዲህ በክፉት ይተባበሩባታል?' ብላ መልስ የሌላቸውን ጥያቄዎች ለራሷ ታቀርባለች።

ሳምሶን ዘለቀ ያለምክንያት ጫልቱን ማጥቃቱን ገፍቶበት ነበር። ለሚወረውርባት አሸማቃቂ ስድብ አንድም ቀን መልስ ሰጥታው አታውቅም። እርሱ ግን ወላጆቹ እንደገዙለት መጫወቻ ጫልቱ ላይ መቀለዱን እንደ መብቱ አድርጎ ያመነ ይመስል ነበር።

አንድ ጊዜ እረፍት ቆይተው ወደ ክፍል ሲመለሱ ሰሌዳው ላይ የአንዲት ሴት ስእል ተስሎ ጠበቃቸው። የሴቷ አንገት እንደ ቀጭኔ ረጅም ሲሆን፣ በንቅሳት ተዥጎርጉሮ በጡብ የተሰራ ግድግዳ ይመስላል። ከስእሉ ስር ፅሁፍ ነበር። "ሄለን - ንቂሴ ጋላ!" ይላል።

ተማሪዎች ስእሉን እያዩ በመሳቅ ላይ ነበሩ። ሄለን በመቀመጫዋ ላይ ተሰፍታ እንደተቀመጠች ደርቃለች። ትምህርቷን ስለማቆም እና በሚቀጥለው ቀን ወደ ቆፍቱ ስለመመለስ ብቻ ነበር ማሰብ የቻለችው። አንዳንድ ተማሪዎች ወደ ሰሌዳው በጣታቸው እየጠቆሙ አፋቸውን ከፍተው እያሽካኩ ነበር። ጫልቱ አንድም ቃል አልተነፈሰችም። ሰሌዳው ላይ ያለውን ስእል ለማጥፋት የሞከረም አልተገኘም።

ይህ በእንዲህ እንዳለ የእንግሊዝኛ መምህሩ ወደ ክፍል ገቡ። መምህር ፅጌ ነበሩ። መምህሩ ሲገቡ ሲንጫጫ የነበረው ተማሪ ሁሉ ባንድ አፍታ በፀጥታ ተመታ። መምህሩ መፃህፍቶቻቸውን አስቀምጠው ሰሌዳውን ለመጥረግ ዘወር ሲሉ ስእሉን አዩት። ከስር የተፃፈውንም አነበቡ። ዳስተሩን አስቀምጠው ወደ ተማሪዎቹ ዞሩ፣

"ማነው ይህን የሳለው?"

ምላሽ የሰጠ ተማሪ አልነበረም።

"የክፍል አለቃ ማነው?" ሲሉ ጠየቁ።

ደረጀ የተባለ ልጅ ከተቀመጠበት ብድግ አለ፣

"ማነው ይህን ስእል የሳለው?" ሲሉ ጠየቁት።

"አላየሁም። ከእረፍት ስንገባ ተስሎ ነው ያገኘነው።"

መምህሩ ፊታቸውን ወደ ሄለን መለሱ፣

"ሄለን! ማን ነው ይህን ስእል የሳለው?"

ግንባሯን ቅጭም እንዳደረገች መልስ ሰጠች፣

"አላየሁም። እንዲህ የሚሰድበኝ ግን ሳምሶን ነው።"

"እኔ አልሳልኩትም!" ሲል ጮኸ ሳምሶን።

"ተነስ! ና ወዲህ!" አሉት።

ተነስቶ ወደ መምህሩ ተጠጋ። ክፍሉ በፀጥታ ተውጦአል።

ትንፋሽ አልነበረም። መምህር ፅጌ የጎማ አለንጋቸውን አነሱ፣

“ማነው ይህን የሳለው?”

“እኔ አይደለሁም።”

በድንገት የፕላስቲክ ጎማውን ጀርባው ላይ ሲያሳርፉበት፤ እንደ አምቡላንስ ጩኸቱን ለቀቀው፣

“ማነው የሳለው ይህን ስእል?” ሲሉ ደግመው ጠየቁት።

“እኔ ነኝ መምህር! ይቅርታ አድርጉልኝ?” እያለ ተነፋረቀ።

ጎማውን እያወዛወዙ ትክዝ ብለው ጥቂት ቆዩ፣

“ስንት ቋንቋ መናገር ትችላለህ?” ሲሉ ጠየቁት።

“አማርኛ ነው የምችለው።” አለ እያለቃቀሰ።

ወደ ሄለን እያመለከቱ ተናገሩ፣

“ሄለን ግን ሁለት ቋንቋ ትችላለች። ኦሮምኛ ትችላለች። ያንተን ቋንቋ አማርኛም ታውቃለች። የእንግሊዝኛ ውጤቷም ካንተ የተሻለ ነው። ለመሆኑ ስንተኛ ነው የወጣኸው በአንደኛ ሴሚስተር?”

“41ኛ።” አለ አቀርቅሮ።

“ሄለን ስንተኛ እንደወጣች ታውቃለህ?”

መልስ ሳይሰጥ በመቅረቱ ደግመው ጠየቁት፣

“መልስልኝ እንጂ!? ሄለን ስንተኛ ነው የወጣችው?”

“3ኛ።” ሲል ተነፈሰ።

“አንተ ከ53 ተማሪ 41ኛ? ልዩነታችሁን አየህ? ነገ ወላጅህን ይዘህ እንድትመጣ። ሂድና ተቀመጥ አሁን! ደደብ!”

መምህር ፅጌ አስተምረው ጨርሰው ከክፍል እንደወጡ ሳምሶን ብድግ ብሎ ሄለን ላይ ደነፋባት፣

“አንቺ ንቂሴ ጋላ! ሰኔ 30 ስትደርስ አሳይሻለሁ።”

የአራዳ ልጆች እንደገና ሳምሶንን አጅበው ጫልቱ ላይ ተሳለቁ!

በርግጥ ጫልቱ አዲስ ማንነቷን መልመድ አልቻለችም። አልፎ አልፎ የለመደችው ቢመስላትም መንፈሷ እንዳልተዋሃደ ትረዳው ነበር። ወደ ሄለን በተጠጋች ቁጥር እየራቀቻት ትሄዳለች። በአንፃሩ ከጫልቱ እየተለያየች ብቻ ሳይሆን እየጠላቻትም ነበር። የጫልቱነት ሰብእናዋ እየሞተ የመሄዱን ያህል፣ የሄለንነት ማንነቷ እየበረታ አልነበረም። ስልጡን የአዲስ አበባ ሰው ለመሆን ባላት ፍላጎት ሄለን መሆኗን የወደደችው መስሎ የሚሰማት ጊዜ ቢኖርም ርግጠኛ ግን አልነበረችም። በተለይ የቀድሞ ሰብእናዋን የሚያስታውስ ሁኔታ ሲገጥማት ሄለን ጥውልግ ብላ ትደበቅባታለች። በዚህ አይነት ውዥንብርና ሽብር ውስጥ ብቻዋን መሰቃየት የህይወቷ አካል ሆነ።

የቆፍቱዋ ጫልቱና የአዲስ አበባዋ ሄለን መንፈሷ ውስጥ ምንጊዜም ጦርነት ይገጥማሉ። በተለይ ወደ ቤተክርስትያን በሄደች ቁጥር ይህ ግጭት ከውስጥ ያስጨንቃታል። በፀሎት ጊዜ የቆፍቱን ዜማ መዝፈን ነበር የሚቀናት፣

Baallammii yaa Shamarree,shamarree
Goota irraa maaf dhechan ree,
Namaa gamtu malee.

“ቢቸግር እንጂ እንዴት ከጀግና ይሸሻል?” የሚል ይዘት ያለው ባህላዊ ዘፈን ነበር።

ርግጥ ነው፣ በሁለተኛ ቋንቋ ስሜትን መግለፅ ያስቸግራል። በመሆኑም ጫልቱ ይህን መሰል ችግር ውስጥ መግባቷ ግድ ነበር። የዘመድ መርዶ መጥቶ በተነገራቸው ጊዜ ይህ ችግር ገጥሞአታል። በኦሮምኛ ማልቀስ በመጀመሯ፣ ከሳሎኑ ተነጥላ ጓዳ ገብታ እንድታለቅስ ተደረገች። አክስቷ፣ “አኒበዴ” የሚለው ቃል በጓደኞቿ እና በጎረቤቶቿ ፊት እንዲሰማ ሳትፈልግ ቀረች።

ጫልቱ ቁጭቷን ወይም ድንጋጤዋን፣ ስጋቷን አሊያም ድንገቴ ደስታዋን በአማርኛ መግለፅ በፍፁም አልሆነላትም። ብሽቀት ሲያተክናት፣ “Bade intala Bantii Dammoo!” ትላለች። (ወይኔ! የበንቲ ዳሞ ልጅ!) ማለት ነው። ስትምል፣ Hayyittii Galaan (የገላን እመቤት!) ትላለች። ስትደነግጥ Ijollee Galaan (የገላን ልጅ!) ማለቱን ማስቀረት አልቻለችም። ተስፋ መቁረጥ እና ስጋት ሲወራት ደግሞ፣ Ateete haadha kootii maalkecha nagalchite ትላለች። (እናቴ

አቴቴ እምን ውስጥ ከተትሽኝ?) ማለቷ ነው።

ደጅ ሆና እነዚህ ቃላት ባመለጧት ቁጥር መሳቀቋ አልቀረም። ቤት ውስጥ ከሆነም የአክስቷን የግሳፄ አይን ትሸሻለች። የአክስቷ ባል ጌታቸው ይሻላል። እየሳቀ፣ "ሄለን! ምን ማለት እንደሆን እስኪ ንገሪኝ?" ይላታል። እንዲያውም አንድ ጊዜ፣ "ጊዜ ቢኖረኝ ኦሮምኛ ታስተምሪኝ ነበር።" ብሎአታል። ኦሮምኛ እንዳታወራ መከልከሏን እያወቀ፣ "ስለ ኦሮምኛ መማር" ማንሳቱ ግራ ቢያጋባትም በልቧ ከማሰብ አልፋ እንዲያ ብላ አልተናገረችም።

በአካባቢዋ፣ በቤት ውስጥ እና በትምህርት ቤት በሚገጥማት አሸባሪ ሁኔታ ምክንያት ትምህርቷ ላይ ያላት ትኩረት በእጅጉ ደከመ። ወደ ስምንተኛ ክፍል ያለፈች ቢሆንም በሁለተኛው ሴሚስተር ውጤቷ በጣም ዝቅተኛ ነበር...

* * *

በዚያን አመት በክረምቱ ወራት ወላጆቿን ለማየት ወደ ቆፍቱ ትሄድ ዘንድ ተፈቀደላት። ልብስና ጫማ ተገዛላት። ጂንስ ሱሪ ለመጀመሪያ ጊዜ መልበሷ ነበር። ጠጉሯን ተተኮሰች። የአክስቷ የነበረ አሮጌ የእጅ ቦርሳም ተሰጣት። ከዚህ ሁሉ በሁዋላ ግን አክስቷ ያስጠነቀቀቻት ጉዳይ ነበር። አጥብቃ መከረቻት፣

"ቆፍቱ ስትሄጅ ኦሮምኛ ካወራሽ አማርኛሽ ድርግም ብሎ ነው የሚጠፋብሽ። ስለዚህ 'ኦሮምኛ ረሳሁ' ብለሽ በአማርኛ ብቻ አዋሪያቸው። ከእናትሽ ጋር ሳይቀር በአማርኛ አውሪ። ጫልቱ የሚለውን ደግሞ መልሰው እንዳያስለምዱሽ፤ ሄለን መሆንሽን ንገሪያቸው። ጫልቱ ብለው ቢጠሩሽ መልስ አትስጪ..."

ይህን ስትመከራት የአክስቷ ባል ሰምቶ ኖሮ በጣም ተቆጣ። ባልና ሚስቱ በዚህ ጉዳይ ተጨቃጨቁ። ጌታቸው አክስቷን፣

"ለምንድነው ይችን ልጅ የምታስጨንቂያት?" ሲላት ሰማች።

ጌታቸው እንዲህ በመናገሩ ልቧ ወደደው። ግን ደግሞ አክስቷን ተሳስታለች ብላ ማሰብ አልቻለችም። አክስቷ እንደመሆኗ ለእርሷ የሚበጅ ነገር እንደምታስብላት አልተጠራጠረችም። በዚህ አይነት የተደበላለቀ ስሜት ውስጥ ሆና ከአራት አመታት በሁዋላ

ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ትውልድ መንደሯ ተጓዘች።

መንፈሷ በጣም ተረብሾባት ነበር። ብዙ ትዝታዎች ወደ አእምሮዋ መጡ። በተለይም የቆፍቱ አድባር ህዳር ላይ ሲከበር፤ ያን ጊዜ ነበር ከጎረምሶች ጋር ታሪክ እንድትወዳደር የተፈቀደላት። አሸንፋ ጉራቻን የተሸለመችበት ውድድር...

አባ ጉታ ነበሩ ጠያቂው።

ከአፋቸው እየቀለበች ስትመልስ ምርቃት ጎረፈላት። ከደርዘን ጥያቄዎች አንድ ብቻ ነበር የሳተችው። አሸንፋ ጉራቻን የግሏ ያደረገችበት ውድድር የህይወቷ ወርቃማ ጊዜ ሆኖ ልቧ እና አእምሮዋ ላይ ትርኢቱ ተቀርፆ ቀርቶአል።

....በዋርካው ስር ንቅል ብሎ ህዝቡ ከቦ ነበር። ጉራቻ ቀይ ሸማ ለብሶ ሎሻው በአንድ ኮበሌ ተይዞአል። አባ ጉታ መከዳቸው ላይ ቁጭ እንዳሉ፣ ጫልቱ እንደ ወታደር ቀጥ ብላ እንደቆመች...

“ጫልቱ! ለጥያቄ ተዘጋጅተሻል?”

“ተዘጋጅቻለሁ አባ ጉታ!”

“ጎዴ ሁሉን አስጠንታሻለች ይባላል። ልናይሽ ነው?”

ሳቀች።

“ይጠይቁኝ አባ ጉታ! በንቲ ዳሞን አላሳፍረውም።”

አባ ጉታ ጭራቸውን ከጢማቸው ዙሪያ እያወናጨፉ ከ1800 አመታት በፊት (223 ገዳዎች) በቱለማ ተፈፀሙ የሚባሉ የታሪክ ሰበዞችን እየመዘዙ እንደ እሩምታ ተኩስ አዘነቡባት፣

“ጫልቱ!”

“አቤት አባ ጉታ!”

“አድአ ማነው?”

“”የገላን አራተኛ ልጅ ነዋ!” አለች።

“የአድአ ሶስቱ ልጆች ማን ይባላሉ?”

ከአፋቸው ቀልባ መልስ ሰጠች፣

“ሃንዳ! ዳኩ! ኢሉ!”

“ጫልቱ! አምስቱ የቱለማ ገዳ እነማን ናቸው?”

“ብርመጂ፣ ቤልባያ፣ ሚችሌ፣ ሃልቻሳ፣ ሮባሌ!”

ከከባድ ጭብጨባ የሚስተካከል ምርቃት ጎረፈላት፣

“በቱለማ የገዳ ስርአት የብርመጂ ተፎካካሪ (Walaannaa) እነማን ናቸው?”

“ሮበሌና ቤልባያ::”

“የብርመጂ ገዳ አጋሮች (Qadaadduu) እነማን ናቸው?”

“ሃልቹሳና ሚችሌ!”

“የበቾ ሶስተኛ ልጅ ማነው?”

“ዋጂቱ!”

“የአሙማ አባት ማን ይባላል?”

“ወረ ጃርሳ!”

“የጂዳ አባት ማን ይባላል?”

ስለቀለላት እየሳቀች መለሰች፣

“ገላን።”

“ጫልቱ ልጄ!”

“አቤት አባ ጉታ”

“ኢጆሌ ወረ ገላን! ስትይ ያልሰማሽ ሰው የለም። በይ እንግዲህ በገላን ውስጥ የሚገኙ ታሪካዊ ቦታዎችን ንገሪኝ?”

“ኡዳ ነቤ፣ ጨፌ ደንጎራ፣ ጨፌ ቱማ፣ ሆራ ፊንፊኔ፣ ሆራ አርሰዲ! እነዚህ ናቸው! ሌላ አለ እንዴ አባ ጉታ?”

“የለም! እነዚሁ ናቸው!”

ጥያቄና መልሱ ቀጠለ...

“በይ መልሺ! የገላን አባት ማነው?”

“ዳጪ ነዋ! እንዴት ይሄ ይጠፋኛል?”

“ማነው ታላቅ? አደአ ወይስ ሊበን?”

“ሊበን ታላቅ ነው አባ ጉታ። የመጨረሻው ልጅ ጋዱላ ነው።”

“ምኒልክ ከፊንፊኔ ያፈናቀላቸው ጎሳዎች ማናቸው?”

“ጉለሌ፣ የካ፣ ገላን ናቸዋ አባ ጉታ!”

“ጫልቱ ልጄ!”

“አቤት አባ ጉታ!’

“ሶዶ ስንት ልጆች ነበሩት?”

“ሶስት ነበሩ።”

“ጉለሌ ላይ እርቅ ሲፈፀምበት የነበረው፣ አሁን የምኒልክ ቤተመንግስት የቆመበት ቦታ ማን ይባል ነበር?”

“ዳካ አራራ!”

“ምኒልክ ሸገርን በጦርነት ሲይዝ ስልጣን ላይ የነበረው የቱለማ ገዳ ለሶስት አመታት በኦዳነቤ ጉባኤውን እንዳያደርግ ተከልክሎ እንደነበር ታውቂያለሽ?”

“አውቃለሁ፤ አባ ጉታ!”

“የትኛው ገዳ ነበር የተከለከለው?”

“ሮበሌ” ስትል መለሰች። ወዲያው ግን ስህተቷን ራሷ አረመች፣ “ይቅርታ አባ ጉታ! ተሳስቼያለሁ። ብርመጂ ነበር።”

ከፍተኛ የምርቃትና የአድናቆት ድምፅ ተሰማ።

ጫልቱ በደስታ ሳቀች። ጥያቄና መልሱ ቀጠለ፣

“ጫልቱ ልጄ!”

“አቤት! አባ ጉታ!”

“ስለ ነቤ ጊደር ሰምተሻል?”

“አውቃለሁ፤ አባ ጉታ!”

“የነቤ ጥጃ የወለደችበት ቦታ ማን ይባላል?”

“ጨፌ ቱማ ነዋ አባ ጉታ!”

እንደገና ከፍተኛ ድምፅ ተሰማ። አባ ጉታ ሳቁ።

"ተሳሳትሽ ጫልቱ። ጨፌ ቱማ እንግዴልጇ የወጣበት ነው። የነቤ ጊደር የወለደችበት ቦታ ጨፌ ደንጎራ ይባላል።"

ከአቃቂ ወደ ቆፍቱ ጉዞዋን ስትቀጥል ከልጅነቷ ጀምሮ በጣም ትወደው የነበረውን እንጉርጉሮ በለሆሳስ እያዘመች ነበር። በሰርግ ጊዜ ከሚዘፈነው ዜማ ጋር የልጅነቷ ትዝታ እንደ ጅረት ወደ አእምሮዋ ጥልቅ ተንቆረቆረ፣

Eemmoo yaa laashoo kooraan cabee
Koopaatti hafee yaa Hiriyyee too.
Eemmoo yaa laashoo,
Alangee alangee
Alangeen mukumaa
Waldhabne waldhabnee
Yaa qe'ee abbaa koo
Waldhabne dhuguma

ድንቡሽቡሽ ቆንጆ እንደ አለንጋ
ተለያየን የአባቴ ቀየ
ተለያየን ወገን ዘመዶቼ

Lammii fi fira koo
Babbareechaa oolii
Eeleen caba hin ooltuu

ምንም ቢያሰማምሩ
ምጣዱ መሰበሩ አይቀርም
ምንም ቢዋደዱ
መለያየቱ አይቀርም

Waljaalachaa olii
Gargar baati hin olltu
Kooraan cabee
Kophaan hafe
Yaa hiryota koo.

ተሰብሮአል ኮርቻ
አብሮ አደጎቼ

ቀርቻለሁ ለብቻ

በተፈነቀለ ስሜት የአቴቴ መዝሙሮች ከአንደበቷ እየገነፈሉ ይወጡ ጀመር። የእናቷ አቴቴ ልቧ ውስጥ ሲጨፍር ተሰማት፣

Faana loonii jalaa Owwaadhu najalaa
Oomii jaalaa faana loonii jalaa---
Owwaadhu najalaa
Garbii jalaa faana Jabbii jalaa
Owwaadhu na jalaa
Ateetiyyoon dhufteettii

የኦሚ ሶሪ አቴቴ - ከከብቶቹ ዱካ ስር
አቤት በይን - ከከብቶቹ ዱካ ስር
አቤት በይን - ከግራር ስር፣ ከጥጆቹ ስር
አቤት በይን!
አቴቴያችን መጥታለች - አሃ!
ትቀመጣ ከቤት፣ ታሽተው ልብሷን
አቴቴያችን መጥታለች - አሃ!
ትሰካ ወሰፌዋን፣ ታሽታ ልጇን፣ ትሰካ ግንዷን፣ ታሽታ ጥጃዋን!

Ihiiree??
Haateessu kaa boroo shii haasuuftukaa Qolooshii
Ateetiyyoon dhufteettii
Ihiiree?
Haasuqxu kaa mutaashii
Haa suuftu kaa mucaashii
Haa suuqxu kaa xarbii shii
Haasuuftu kaa jabbii shii

ወደ ቆፍቱ የተጓዘችው እንዲህ በስሜት፣ እንዲህ በትዝታ ተውጣ፣ በናፍቆት ተቃጥላ ቢሆንም፤ የሁለት ወራት የቆፍቱ ቆይታዋ ግን ባልጠበቀችው መንገድ የተበላሸ ሆነባት።

ገና ከመነሻው ስሟን የመቀየሯ ዜና በመላ ቆፍቱ እና በዘመድአዝማድ መካከል መነጋገሪያ ሆነ። ወላጆቿ አማርኛ መልመዷን ቢወዱትም ስሟን መቀየሯን መቀበል ተቸገሩ። በተጨማሪ፣ “ኦሮምኛ ረስቼአለሁ” በሚል አማርኛ ብቻ መናገሯ መሳቂያ አደረጋት። ጫልቱ

ከልቧ ባታምንበትም በአክስቷ ምክር መሰረት አማርኛዋ እንዳይጠፋባት የኦሮምኛ ቃል ካንደበቷ አራቀች። በዚህም ወላጅ እናቷ ከፉኛ እንደተዋረዱ ተሰማቸው። ብቻዋን ቁጭ አድርገው አነጋገሯት፣

“Caaltuu intala too?“ (ጫልቱ ልጄ!?)

“Ohh ayyooo tiyya” (አቤት እናቴ?)

“Maal intala too maqaa abbee fi haatee sii baasnee maaf jijjirtee?” (እኛ የሰጠንሽ ስም ምን ከፋት ተገኘበት?)

“Shagaritti maqaan kuni hin taúu nan jedhan”

(ለሸገር አይስማማም አሉ።)

“Helen jechuun maal jechuu dhaa?”

(ሄለን የሚለውስ ምን ማለት ይሆን?)

“Ani beeku haadha tiyya” (አላውቅም እናቴ።)

“Abarsaa haa taúu eebbaa maqaa hiikaa isaa hin beekneen akkamiin si waamnaa ree intala too?” (ርግማን ይሁን ምርቃት ሳታውቂ እንዴት ስምሽን ለወጥሽ?)

“Adaadan waanuma godhii nan jette godhee ani. Caaltuu yoo jedhan ni kolfu.” (አክስቴ ያለችኝን አደረግሁ። ጫልቱ ሲባል ሰዎች ይስቃሉ…)

“Maaliif kolfu intala too?” (ለምንድነው የሚስቁት?)

“Ani hin beeku haadha too?” (አላውቅም እናቴ?)

“Inni haa taúu Afaan Oromoo maaf irrafadhee jettee ree?” (እሱስ ይሁን። ኦሮምኛ ረሳሁ ማለትሽ ለምንድነው?)

“Afaan Sidama akka si jalaa hin bannee hin ubbatiin nan jedhan.” (አማርኛው እንዳይጠፋብኝ ብዬ ነው እናቴ?)

የቆፍቱ ቆይታዋ ጨፍጋጋ ሆነባት። ወደ ገበያ መውጣት ጭንቀት የሚጨምር ሆነ። ወሬው ያልደረሰበት ቦታ አልነበረም። ዘመዶቿን ለመጠየቅ በየመንደሩ ስትሄድ በመጀመሪያ የሚጠይቋት ስሟን ስለመለወጧ ጉዳይ ነበር። በኦሮምኛ ሲያናግሯት በአማርኛ

መልስ መስጠት በመቀጠሏ እንዲያ በተወደደችበት፣ እንዲያ በነገሰችበት መንደር ትርፏ መናቅ ሆነ። ይጠይቋት ነበር በቀጥታ፣

“Caaltuu eechatti gattee?”

(ጫልቱን የት ጣልሻት?)

“ጫልቱ ሞታለች።” ስትል በአማርኛ ትመልሳለች።

“Eechatii awwalamtee ree?” (የት ተቀበረች?)

“ቆቦ መድሃኒያለም።”

እንዲህ እያዋዛች በሄለንነቷ ገፋችበት።

ጉራቻን አላገኘችውም። ለአቃቂ በሰቃ ባለጋሪዎች 700 ብር መሸጡን ነገሯት። እናቷ ገንዘቡን ሲሰጧት ግን አልተቀበለችም። ‘ለችግርሽ ይሆንሻል’ ብላ ተወችላቸው። የጉራቻ መሸጥ ቢያሳቅቃትም ይህን ስሜቷን አውጥታ አልተናገረችም። ጉራቻን የጋለበችበትን ዘመን እያስታወሰች ትክዝ አለች።

አሁን ሁሉም ነገር እንዳልነበር ሆኖአል...

“ኢጆሌ ወረ ገላን!” ብላ ባስተጋባችበት ቀየ፣ በከፍተኛ ድምፅ በሳቀችበት ሁዳድ ላይ ታኮ ጫማ አድርጋ፣ አሮጌ ቦርሳ አንጠልጥላ በቁንጥ ለመራመድ ያደረገችው ሙከራ ለክብሯ ሳይሆን ቀረ። የልጅነት ጓደኞቿ ባይናገሩትም ንቀታቸውን ካይኖቻቸው ጉድጓድ ውስጥ ማየት ቻለች። ከሰላምታና ከመሳሳም በመቀጠል በቅድሚያ የሚጠይቋት፣

“የአዲሱ ስምሽ ትርጉም ምንድነው?” የሚለውን ነበር።

መልስ አልነበራትም። ቀጣዩ ጥያቄ ይከተላል፣

“ኦሮምኛ ለምን አትናገሪም?”

የምትሰጠው ምላሽ ራሷንም ስላላሳመናት ያሳፍራት ነበር። በልጅነቷ በነበራት ዝና በጣም ይወዷት የነበሩ ሰዎች፣

“አባቷ ሸገር ልኮ ገደላት። ያቺን የመሰለች ልጅ እንዲህ ሆና ቀረች!” ብለው መቆጨታቸውን ሰማች።

ጉብኝቷን ጨርሳ ከቆፍቱ ወደ አዲስ አበባ ለመጓዝ ስትነሳ፣ በተመሳሳይ ወላጆቹ ዘንድ ለእረፍት ቆይቶ ከሚመለስ መምህር ጋር

መንገድ ላይ ተገናኝተው ነበር።

አቃቂ እስኪደርሱ ድረስ የኦሮሞ ህዝብ ላይ እየተፈፀመ ስላለ በደል ሲናገር ሰምታዋለች። በንግግሩ ውስጥ፣ “Qabsoo Oromoo Cunqursaa dhabamsiisuuf godhu, Afaan aadaa, seenaa keenya (የኦሮሞ ህዝብ የሚያደርገው የፀረ ጭቆና ትግል፤ ቋንቋችን፣ ባህላችን፣ ታሪካችን) የሚሉ አነጋገሮችን ይጠቀም ነበር። አሰልቺ ስለሆነባት ከልቧ አላዳመጠችውም ነበር።

* * *

እነሆ! የጫልቱ ሚደቅሳ ታሪክ እዚሁ ላይ ተፈፀመ።

ርግጥ ነው፣ እስከ ዘጠነኛ ክፍል ተምራለች። ከዚያም አንድ የአውራጃ አስተዳዳሪ ባል አግብታ ነበር። የደርግ ስርአት ሲወድቅ ባሏ በመታሰሩ ጋብቻውም እዚያው ላይ አበቃ። ለባሏ ስንቅ ማቀበያ ቀርቶ ለራሷም የምትመገበው አልነበራትም። ወደ አክስቷ ተመልሳ አልሄደችም። ካፌ ውስጥ እየሰራች በአቅሟ አነስተኛ ቤት ተከራይታ ለመኖር ሞክራ ነበር። የቡና ቤት አስተናጋጅ ሆና ብትሰራ ጥሩ ገቢ እንደምታገኝ የመከሯት ሰዎች ነበሩ። ፈቃደኛ አልሆነችም። እድሜዋ 24 ቢሆንም ረጅም ዘመን በመከራ ያሳለፈች ያህል መንፈሷ ተጎድቶ፣ በአካልም ተዳክማ ነበር።

ደርግ ከወደቀ በሁዋላ ጥቂት ወራት በቴሌቪዥን የሚነገሩትን ተከታትላለች። ቴሌቪዥኑ ላይ ዜና በኦሮምኛ ሲነበብ አዳምጣ በመጀመሪያው ቀን በጣም ተገርማ ነበር። የኦሮሞ ስም ያላቸው ኦሮሞዎች የኦሮሞ ህዝብ ላይ ስለተፈፀመ ጭቆና ሲናገሩም በጥሞና ነበር የተከታተለችው። “የኦሮሞ ህዝብ የነፃነት ጥያቄ” የሚል አባባል ይነገር ነበር። በተለይ ግን “በራስ ቋንቋ መጠቀም” የሚለው አባባል ቀልቧን ስቦት ነበር። “የአማራ ገዢ መደብ” የሚለውን አነጋገር በትክክል አልተረዳችውም። “አማራ ሁሉ ጠላት ነው።” የሚል ስለመሰላት ግራ ተጋባች። መምህር ፅጌን እና የአክስቷን ባል በማስታወስ አባባሉ ሊዋጥላት አልቻለም። እነዚያ የምታከብራቸውን ሰዎች “ጨቋኝ” ማለት ተቸገረች።

በውስጧ የተፈጠረው መምታታት ውስብስብ አለባት። የተወሳሰበው ግራ መጋባት ምን እንደሆነ ልትረዳው አልቻለችም።

በሬድዮ ከሰማችው መካከል፣ "ጭቆና" የሚለውን ቃል ለመረዳት ጥረት አድርጋ ነበር። እሷን በትክክል ማን እንደጨቆናት አላወቀችም። "እኔን የጨቆኑኝ እነማን ናቸው?" ብላ አጥብቃ ራሷን ጠይቃ ነበር። ሳምሶን ዘለቀ፣ ሽንኩርት ነጋዴው ወይስ አክስቷ? መልስ አልነበራትም።

ከደርግ መውደቅ በሁዋላ በስሜቷ ውስጥ የተከሰተ አዲስ ነገር ቢኖር "ሄለን" የሚለውን ስም ከምንም ነገር በላይ አጥብቃ መጥላቷ ነበር። በርግጥ ያስገረማት ሄለንን መጥላቷ አልነበረም። በደምና በነፍሷ ውስጥ ጫልቱን ፈልጋ ማጣቷ የበለጠ አስደነገጣት። ወደ ጫልቱነት የመመለስ ፍላጎት እንደሌላት አወቀች። ጫልቱና ጫላ የሚታፈርባቸው ስድቦች መሆናቸውን አእምሮዋ ተቀብሎ ነበር። አባጫላ የሚባል የኦሮሞ ነፃነት ታጋይ ስለ ኦሮሞ ህዝብ መብት መከበር ሲናገር ከሰማች በሁዋላም እንኳ፤ ጫልቱ የሚል ስም ስትሰማ መሳቀቋ ቀጠለ። "ጫልቱ እንደ ሄለን" በርግጥ ያልተሳካ ተውኔት ነበር።

የሆነችውን አፍርሶ፣ ያልሆነችውን እንድትሆን ያደረጋት ማነው? ይህ ስርአታዊ ሽብር (systemic Violence) ስለመሆኑ ጫልቱ ግንዛቤው አልነበራትም። የተቸገረችበት ሌላ አቢይ ጥያቄ ከፊቷ ተደቅኖባት ነበር። ሄለንነቷ እንዲህ በንኖ ከጠፋ፤ ወደ ጫልቱነትም መመለስ ካልቻለች ማንን ነው የምትሆነው? ወይም ምንድነው የምትሆነው?

* * *

በግዕዝ አቆጣጠር በ1984 በበልጉ ወራት ቀላል ሻንጣ ያንጠለጠለች አንዲት ጎባጣ ሴት ቆፍቱ ደረሰች። እንዳቀረቀረች ከአንድ ግዙፍ ጎጆ ደጃፍ ላይ ተገኘች። እድሜ ቢጫናቸውም ብሩህ ገፅታና ብርቱ መንፈስ ያላቸው እናት ከጎጆው ብቅ ብለው እጃቸውን ዘርግተው ጎባጣዋን ወጣት ተቀበሏት።

> "Caaltuu intala too Baga nagaan naaf galtee."
> (ጫልቱ የኔ ልጅ! እንኳን በደህና መጣሽ?)
> በደከመ ድምፅ መልስ ሰጠች፣
>
> "Ayyoo tiyyaa naaf dhiisii"
>
> (እናቴ ሆይ! ይቅር በይኝ።)

ጫልቱ ጥቂት ወራት ወላጆቿ ቤት ቆየች። ከቤት ብዙም አልወጣች። አልፎ አልፎ ወደ ገበያ ብቅ ማለቷ አልቀረም። “ጫልቱ” በሚለው ስሟ ሲጠሯት አልተቃወመችም። “ሄለን” ብሎ የጠራትም አልነበረም። በኦሮምኛ መናገር መጀመሯ እንደገና መነጋገሪያ ቢሆንም ማንም ቢሆን እሷ ፊት ይህን አልተናገረም። መንፈሷ በጎ አለመሆኑን ዘመዶቿ ተረድተው ስለነበር፣ የልጅነት ጊዜዋን እያስታወሱ፣ ስለ ጉራቻ እያነሳሱ የታመመ መንፈሷን ሊያክሟት ሞከሩ።

በ1984 የክረምቱ ወራት ከዩኒቬርሲቲ ለእረፍት ወደ ወላጆቹ ከተመለሰ አንድ ወጣት ጋር በተደጋጋሚ ታይታ ነበር። ከሰው ርቃ ብቸኛ ሆና ስለሰነበተች፣ ከተማሪው ጋር መታየት ስትጀምር የተሰበረ መንፈሷ ሊጠገን እንደሚችል ተገምቶ ነበር። “ክፉ መንፈስ ተጠናውቷታል።” ሲሉ የነበሩም አሳባቸውን ለውጠው ነበር።

መስከረም ላይ ተማሪው ወደ አዲስ አበባ ከተመለሰ በሁዋላ ግን ጫልቱ እንደገና በብቸኛነቷ ገፋችበት። ምግብ መውሰድ ቀነሰች። ቀን ላይ ቡና ጠጥታ ቂጣ እንደነገሩ ትነክስና ተመልሳ ትተኛለች። ወደ ገበያ መሄድ ጨርሶ ተወች። ከግቢ የምትወጣው አልፎ አልፎ ብቻ ነበር። ጥቂት በእግሯ ተዘዋውራ መልሳ ትገባለች። ከእናቷ በቀር ማንንም ለማነጋገር ፈቃደኛ አልነበረችም።

በዚህ ሁኔታ ጥቂት ወራት ከቆየች በሁዋላ አንድ ቅዳሜ እንደወትሮው ቡና ጠጥታ ተመልሳ ተኛች። በዚያን እለት ምሽት እናቷ ለእራት ሊቀሰቅሷት ሲሞክሩ፤ ጫልቱ በህይወት አልነበረችም።

* * *

(ለዚህ ትረካ መነሻ የሆነኝን ታሪክ ያጫወተኝ ገረሱ ቱፋ ሲሆን፣ የኢራናውያን የተቃውሞ ሰልፍ ላይ ለመገኘት በአውቶብስ ወደ ፓሪስ በመጓዝ ላይ ነበርን። ከመሞቷ በፊት ጫልቱን ቆፍቱ ላይ አጊኝቷት እንደነበር ገረሱ አረጋግጦልኛል። ይህ ታሪክ እውነተኛ ቢሆንም፣ የደራሲ ብእሬን በመጠቀም ምናባዊ ገፀባህርያት ጨምሬበታለሁ።)

- ፰ -

አፀደ አድዋ

ብርቱ ባለፀጎች - ጦርነት አወጁ
ታዛዥ ጭንቅላቶች - ለሞት ተዘጋጁ
ምክንያቱን ሳያውቀው - ሳንጃውን መዥርጦ
ወጣቱ ዘመተ - ገባ ነፍሱን ሸጦ

ፈላስፋው እንዳለው....
ህጉ አፉን ዘጋ - ዝምታን መረጠ
መናገር አልቻለም - ራሱን በራስ ዋጠ

ገጣሚው እንዳለው....
በ20 አመታት - የደረሰ አፍላ
በ20 ደቂቃ - ደቀቀ እንደ ሸክላ

በአይኔም እንዳየሁት....
በፍርስራሹ ላይ - ቀብር ተፈፀመ
የሟች ወገን ዜጋ - ሃዘን ላይ ከረመ

ጆሮአችንም ሰማ....
ልክ እንደ ቴአትር - ልክ እንደ ድራማ
ልብ በሚነካ - ሙዚቃዊ ዜማ
የእልቂቱ ጠንሳሾች
ብርቱ ባለፀጎች
አሸማጋይ ሆነው - ቀርበው እንዲህ አሉ!
"የእልቂቱ ጠንሳሾች - ለፍርድ ይቀርባሉ!"

(ግጥም - ተ. ገ.)

በደብረታቦር ጦርነት ቆስዬ በነበረበት ወቅት በጊዜያዊው የህወሃት የጦርነት ቁስለኞች ማእከል አንድ ሌሊት ለማደር ተገድጄ ነበር። በዚያን ምሽት አፀደ አድዋ የተባለችውን ወጣት ታጋይ ለመተዋወቅ በቃሁ።

አፀደ ጠቆር ያለች፣ ቀጭን መለሎ ነበረች። በሚደንቅ ሁኔታ የጥርሷ ንጣት ከቋዳዋ ተቃራኒ ሆኖ ልዩ የውበት ህብር ፈጥሮአል። ከፊት ጥርሶቿ የግራው ተሸርፎ እንደነበር ትዝ ይለኛል። ጀብጀብ ጠጉሯ ሚዶ ነክቶት የሚያውቅ አይመስልም። AK47 ጠመንጃዋን

አንግታ በንቁ አይኖቿ አካባቢውን በጥንቃቄ ትመረምር ነበር። ግንባሯን የቻለችውን ያህል የቋጠረች ቢሆንም፣ ደግ ፊት እንጂ አስፈሪ ገፅታ አልነበራትም። “ጉባኤ” ተብሎ የሚጠራውን ካኪ ኮትና ሱሪ ለብሳለች። አንገቷ ላይ የጠመጠመችው ቡራቡሬ ክሹፍ ዘንዶ ይመስላል። ሸንቅጥ፣ ጥንቅቅ ያለች ጎደሎ የሌለባት ተዋጊ ኮረዳ ነበረች። የጦርሜዳ የቁንጅና ሞዴል ትመስል ነበር።

ማእከሉ የተቋቋመው በደብረታቦር ምእራብ አግጣጫ የደርግ የእህል ሰብል ገበያ ድርጅት (እሰገድ) አዳራሽ ውስጥ ነበር። በጥይት የተመታ ግራ እጄ እንደፊኛ ተነፍቶ በማበጡና ከፍተኛ ህመም ይሰማኝ ስለነበር፤ ዶክተር ገብረአብ ባርናባስ ቁስለኞችን ለማየት ሌሊት ላይ ደብረታቦር ይደርሳል ስለተባለ እኔንም እንዲመለከተኝ ወደ ጊዜያዊ ማእከሉ የላከኝ እያሱ በርሄ ነበር።

በዚያን ምሽት የተመለከትኩት ትርኢት አዲስና አስገራሚ ስለሆነብኝ ለምንጊዜውም እንደማይረሳ ሆኖ አእምሮዬ ላይ ተቀርፆአል...

በአዳራሹ ውስጥ የህወሃት ከባድ ቁስለኞች ተጠጋግተው ተኝተዋል። የማይታይ የጉዳት አይነት የለም። አይኑ የፈረጠ፣ እግሩ የተጎመደ፣ እጁ የተገነጠለ፣ ከደረቱ ደም የሚፈስ፣ ጭንቅላቷ በካሊበር ጥይት የታረሰ፣ ጡቷን ወይም አይኗን በጥይት የተመታች ወጣት ሴት፣ በመድፍ ፍንጣሪ ብልቱ ላይ የቆሰለ፣ አይነቱን መዘርዘር አይቻልም። በከባዱ ቢቆስሉም ህመማቸውን ዋጥ አድርገው የተጋደሙት እነዚያ ጀግና የገበሬ ልጆች አሁን ድረስ የመንፈስ ብርታታቸው ይታወሰኛል...

* * *

በዚህ ሁኔታ ላይ ሳለን የደብረታቦር አማራ ገበሬዎች ለቁስለኞቹ የሚበላና የሚጠጣ ይዘው መጡ። አምስት ይሆናሉ። ቡይት፣ የወተት ቅል፣ ማሰሮ፣ መሶብ እና የሸክላ ድስቶች ይዘው ነበር።

ገና አልመሸም።

አፀደ አድዋ በአክብሮት ተቀብላ ከአዳራሹ ደጃፍ ላይ አነጋገረቻቸው። ትግርኛ በበዛበት አማርኛ ልታናግራቸው ሞከረችና መግባባት ሳይችሉ ቀሩ። አስተርጓሚ ሆኜ መካከሉ ላይ ገባሁ።

"ምግቡን ስላመጡልን እንዳመሰገንኳቸው ንገርልኝ።"

ቃል በቃል ለገበሬዎቹ ተረጎምኩ።

አማሮቹ ገበሬዎች መሬቱ ላይ ቁጢጥ እንዳሉ፣ አፀደም ጠመንጃዋን ጉልበቶቿ መካከል ሰክታ በርከክ እንዳለች፤ እኔም ከመጋዘኑ ደረጃ ላይ እንደተቀመጥሁ ወግ ቀጠለ። ገበሬዎቹ መናገር ጀመሩ፣

"ይህን ሰውበላ ጭራቅ መንግስት ተዋግታችሁ ከዚህ ስታበሩልን ተደስተናል። እሰገድ እያሉ ያመረትነውን እኩሌታ በብላሽ ወሰዱብነ። እንቁላል አምጡ፣ ዶሮ አምጡ፣ ሙክት አምጡ እያሉነ አራቆቱን። እንደ አውሬ ጨለማ ለብሰው እየመጡ ምሽታችንን፣ እመጫቶችን እንኳ ሳይቀር አረከሱብነ..."

ከስር ከስሩ በጥድፊያ መተርጎሜን ቀጠልኩ፣

"እኛ ከትግሬ ህዝብ ጋር በአጤ ዮሃንስም፣ በደጃች ውቤም ጊዜ ቢሆን ተሳስበን ኖረናል። ለአጨዳም ለስራም ትግሬዎች ሲመጡ እንደ ባዳ ሳይሆን፣ እንደ ባልንጀራ ባንድ ገበታ እየቀረብነ፣ መርቀውን መርቀናቸው ኑረናል። አሁን በይህ ደርግ መጥቶ 'ትግሬዎቹ ወንበዴ ናቸው፤ አገራችንን ለአረብ ሊሸጡ ነው' ቢሉነ ዦሮአችን አልሰማም። 'የዮሃንስ ልጆች፣ የአክሱም ልጆች አይደሉምን? እንዴት አገር ይሸጣሉ? ማተብ ያላቸው፣ ክርስትያኖች፣ ለአላማ አንገታቸውን የሚሰይፉ አይደሉምን?' ...በራዲዮ የሚናገሩትንም ሰማነ፣ በገበሬ ማህበር ደሞ... ኤዲያ! ጠብቶ ያላበቃ ህጣን ልጅ እንኳ የማያምነውን... ደሞ እንደዚህ ወንበዴዎቹ ዦሮአቸው መግላሊት ያክላል የሚሉት ... እንዲያው እንዲህ ያለ ቅጥፈት ምን ያረጋል? የዝሆን ዦሮ? እንዴት የአዳም ልጅ ...አንዱን ዦሮ አንጥፈው፣ በሌላው ዦሮ ተከናንበው ይተኛሉ የሚሉት...ደሞ ባንዴራውን እህል ቋጠሩበት ብለው...አይ! እንዲያ ቢያደርጉ እንኳ በሽማግሌ መምከር ነው'ይ፣ መተላለቁ ምን ሊረባ? ነገ ተመልሰን ጎረቤት ነን...ባንዴራውስ እንደው የሁላችን እንጂ የኛ ብቻ አይደል...እንዲህ ያለውን በሃዘኑም በደስታውም ቦታ ስንጨዋወት አሾከሻኪው ሄዶ እያሳበቀ፣ 'ፀረ ህዝብ' እያሉ ማሰር....መደብደብ...ሸባ የሆኑ አሉ ተደብድበው...እያወቅን እንዳላወቅን ሳለነ እናንተ መጣችሁ። ወንድ ሴት ሳትሉ ታጥቃችሁ ስትመጡ ኸንግዲህ ኸናንተ ጋር ታጥቀን መከተት ነው'ይ ወደሁዋላ የለም። ለሞቱት አምላክ ነፍሳቸውን በገነት ያኑር። የቆሰሉትን ይፈውስ። ይህችን እንጀራና ወጥ ማምጣታችን ወገን

መሆናችንን ለመግለፅ እንጂ ምን አላት? የኛ ናችሁ። የናንተው ነን።”

እነዚህ አዳፋ ልብስ የለበሱ የበጌምድር ገበሬዎች የተናገሩትን በመደነቅ ማዳመጤን አስታውሳለሁ። ገበሬዎቹ የተናገሩትን በቻልኩት መጠን በእድሜ እኩያዬ ለነበረችው የህወሃት ታጋይ ተረጎምኩላት። እሷም ቢሆን ከፊሉን መስማት መቻሏን ተረድቼ ነበር። ሆኖም እኔ ስተረጉምላት ቅጭም ብላ አዳመጠች። በገበሬዎቹ ንግግር አንዳችም የመደነቅ ስሜት ሳታሳይ በመቅረቷ ደጋግማ የሰማችው አባባል ሊሆን ይችላል ብዬ ገምቼ ነበር። በመቀጠል አፀደ መልስ ሰጠች። የእሷን ንግግርም ለገበሬዎቹ ተረጎምኩ፣

“ትግላችን የጭቁኖች ትግል ነው። ጭቆናው ቢበዛብን ጠመንጃ አነሳን። ደርግ ስማችንን እንደሚያጠፋው አገራችንን ለአረብ ለመሸጥ የተነሳን አይደለንም። ዘር ሳንለይ አድሃሪዎችን ሁሉ እንቃወማለን። የኢትዮጵያ ጭቁን ብሄር ብሄረሰቦች ተባብረው ህዝቦቿ ሁሉ በእኩልነት የሚተዳደሩባትን ኢትዮጵያ መመስረት እንፈልጋለን። በአማርኛ ቋንቋ ብቻ እንድንጠቀም ሲያስገድዱን ተቃውመናል። ‘አማራን ይጠላሉ’ ይሉናል። ጭቁኑ አማራ ገበሬ እንደኛው የተጨቆነ ወገናችን ነው። የአማራው ገዢ መደብ በእናንተ ስም ተጠቀመ እንጂ፤ እናንተ የጥቅሙ ተካፋይ አይደላችሁም...”

እንዲህ ከተነጋገሩ በሁዋላ እንጀራና ወጡን ለቁስለኞች ማከፋፈል ተጀመረ። ራሳቸው ገበሬዎቹ፣ “ብሉልን!” እያሉ እንደ ሰርግ ደጋሽ የህወሃትን ቁስለኞች ቆመው መገቡ። እኔም ግማሽ እንጀራ በተፈጨ የቋንጣ ወጥ፣ እንዲሁም ጠላ ደርሶኝ በጣም ደስ ብሎኝ ራት በላሁ። ገበሬዎቹ መግበውን ሲያበቁ ምግብ ያመጡበትን ቁሳቁስ ሰብስበው ለመሄድ ተነሱ። አፀደን ሲሰናበቷት ግንባሯ ላይ ሳሟት።

* * *

ዶክተር ገብረአብ የሚደርስበት ሰአት በትክክል ባለመታወቁ ተኝተን መጠበቅ ነበረብን። አፀደ ከአዳራሹ ደጃፍ ላይ ከራሷ መኝታ አጠገብ አረንጓዴ የፕላስቲክ ምንጣፍ አነጠፈችልኝና አረፍ አልኩ። የኤሌክትሪክ መብራት ስላልነበረ ደብረታቦር በአንድ አፍታ ጨላለመች። አልፎ አልፎ በሩቅ ርቀት የከባድ መሳሪያ ተኩስ ይሰማል። የማያቋርጥ የውሾች ጩኸት ጨለማውን ወሮታል። በዚህ ድምፅ ላይ

የፍርሃት ድባብ ጨለማው ላይ ወድቆ ነበር። አፀደ አድዋ የጥበቃ ስራ ላይ በመሆኗ ትተኛለች ተብሎ አይታሰብም ነበር። እኔም እንቅልፍ አልወሰደኝም። በጨለማው ውስጥ ዝቅ ባለ ድምፅ ከአፀደ ጋር ጥቂት ተጨዋወትን። ወግ የጀመረችው ራሷ ነበረች፣

"አማራ መስለኸኝ ነበር።" አለች።

"አይደለሁም።"

"ትግራዋይ ኢኻ'ሞ።" አለች። (ትግሬ ነህ ማለት ነዋ።) "ትግራዋይ" የሚለው አጠራር ለትግራይ ሰዎች ብቻ የሚያገለግል መሆኑን ስለተረዳሁ አለመሆኔን ነገርኳት።

"አይደለሁም አፀደ። ኤርትራዊ ነኝ።"

የመገረም ድምፅ አሰማች፣

"ኤርትራዊ ሆነህ ነው ከደርግ ጋር የተሰለፍከው?"

እዚያ ለመገኘት የበቃሁት የፖለቲካ አቋም ይዤ አለመሆኑን አስረዳሁዋት። ታሪክ ስለ መፃፍ፣ ስለ ጋዜጠኛነት ሙያ እና ተራ የመንግስት ሰራተኛ ስለ መሆን ላብራራ ሞከሬ ቋንቋ እንዳጠረኝ አስታውሳለሁ። ባጭሩ ግን ደርግ መደምሰስ ያለበት ስርአት መሆኑን እንደማምን፤ በደርግ ስርአት ውስጥ በጄኔራልነት ማእረግ ላይ ተቀምጠው እንኳ ስርአቱን የሚቃወሙ መኖራቸውን አብራራሁ። የደርግ ጦር ሰራዊት እንዲህ በቀላሉ የሚፈራርሰው፣ ተዋጊዎቹም ሆነ አዋጊዎቹ በደሞዝ የተቀጠሩ ሰራተኞች እንጂ፣ ለአላማ የሚሰሩ ባለመሆናቸው መሆኑን አስረዳሁዋት። በፀጥታ አዳመጠችኝ።

አፀደ ግልፅ የፖለቲካ አቋም ነበራት። ለምን እንደምትታገል ታውቅ ነበር። መሰረታዊ በሚባሉት የህወሃት አቋሞች ላይ በማያወላውል መንፈስ የመናገር ችሎታ ነበራት። ለአብነት ስለ ኤርትራ አንስቼ ስጠይቃት፣ "ኤርትራውያን ኢትዮጵያውያን አይደሉም። የሚታገሉት ለነፃነታቸው ነው። ኤርትራ ሉአላዊ አገር መሆኗ የማይቀር ነው።" ብላ ሳታወላውል ነግራኛለች። መሪዎቿ የነገሯትን ሙሉ በሙሉ አምና ለመስዋእትነት የተዘጋጀች ነበረች። ከጀርባ ስለሚኖሩ የፖለቲካ አሻጥሮች አሳቡ ያላት አትመስልም። በንግግሯ መሃል፣ "የህዝቦች እኩልነት" የሚለውን አባባል ትደጋግም ነበር። ይህ አባባሏ እና እምነቷ አፍአዊ አልነበረም። ከልብ የመነጨ መርሃዊ መሰረት የነበረው ነው። "የተጨቆኑ ህዝቦች" ብላ ስትገልፅ ድምፅዋ ሃይል ነበረው። "በራስ ቋንቋ

መጠቀም” የሚለውን መሰረተ አሳብ ስታብራራ፣ እንደ አንድ ያልተማረ የገበሬ ልጅ አልነበረችም።

በወጋችን መሃል፣ “የአንድ አገር ህዝቦች አብረው ለመኖር የሚግባቡበት አንድ የጋራ ቋንቋ ቢኖራቸው ጠቃሚ ነው።” ብዬ ተናገሬ ነበር። ፈጥና መልስ ሰጠች፣

“አማርኛ ቋንቋ ማደጉን አንቃወምም። ለአማርኛ እድገት የኛን ቋንቋ መስዋእት ማድረግ ግን አንፈቅድም። ቋንቋዎች እኩል እድል ማግኘት አለባቸው።” ስትለኝ አፌን ያዝኩ።

ወደ ሌላ ርእስ ከመዝለል ባሻገር አማራጭ አልነበረኝም።

“ጥርስሽ ምን ሆኖ ተሸረፈ?” ስል ጠየቅሁዋት።

“በአላጄ ጦርነት ኮረብታ ስንወጣ ተንሸራትቼ ወድቄ ነበር። ድንጋይ መታኝና ተሸረፈ።” ይህን ብላ ስታበቃ ሳቀች። ያለምንም ማጋነን የጥርሷ መሸረፍ ሳቋን አሳምሮላት ነበር።

“አግብተሻል?”

“አላገባሁም።”

“ቤተሰቦችሽ የት ናቸው?”

“እድዋ አካባቢ ገጠር ነበሩ። ሁለቱም በህይወት የሉም። ታናሽ እህቴ ግን አክስቴ ዘንድ ትኖራለች።”

በዚያን ምሽት የዘፈን ትርኢት እንደሚታይ እየተወራ ነበር። አፀደ የጥበቃ ቦታዋን በሌላ ታጋይ ተክታ ልትሄድ ስትዘጋጅ፣ እኔም አብሬያት እንድሄድ ጠየቀችኝ። በውነቱ ታምሜ ስለነበር ምንም ፍላጎት አልነበረኝም። ደጋግማ ስለጠየቀችኝ ብቻ ደስ እንዲላት ብዬ ተስማማሁ። የዘፈን ትርኢት ወደሚታይበት ቦታ በማዝገም ላይ ሳለን፣

“እድሜሽ ስንት ነው?” ስል ጠየቅሁዋት።

“23። አንተስ?”

“እኔም 23። ምን ወር ተወለድሽ?”

“ሰኔ አንድ። አንተስ?”

“ነሃሴ 28።”

“የሁለት ወር ታላቅህ ነኝ።” ብላ ሳቅ አለች።

ስንደርስ አበበ አርአያ፣ “እምበር ተጋዳላይ” የተባለ ዘፈን እየዘፈነ ነበር። ታጋዩ ሁሉ ጠመንጃውን ወደ ሰማይ ቀስሮ ተኩሱን እያንደቀደቀ ይዘላል። አፀደ “አሽ! አሽ!” ብላ ድምፅዋን እንደ እሩምታ አንጣጣችው። ክላሽንኮቭ ጠመንጃዋን ወደ ሰማይ ቀስራ፣ ጎበጥ ብላ ዳንሱን አስነካችው። በጣም ያምርባት ነበር። ስሜቷን መቆጣጠር አልቻለችም። በጣም ትስቅ ነበር። የሚፈነዳ ርችት መሰለ ሳቋ። በጥበቃ ስራዋ ላይ ሳለች የነበረ ኮስታራነቷ የት እንደገባ አምላክ ይወቅ። በጨለማው ውስጥ ጥርሶቿ ብቻ ታዩኝ። አፀደ! የበረሃውና የጨለማው ንግስት! ጥቁር የሚካ ድመት!

በምሽቱ ቅዝቃዜ ምክንያት የእጄ ህመም ስለተቀሰቀሰብኝ በጥይት የተመታ ግራ እጄን እስከ ክንዴ ድረስ ፊልድ ጃኬቴ ውስጥ ከተትኩት። በቂ ሙቀት ላገኝ ግን አልቻልኩም። መዝናናቱ ቀርቶ በግልባጩ ስቃይ ሆነብኝ። በቆምኩበት አጠገብ የፈረሰ ግንብ ስለነበር እሱ ላይ ኩርምት ብዬ በመቀመጥ፣ ያበጠ እጄን በማሻሸት ሙቀት ለመፍጠር መጣር ቀጠልኩ።

አፀደ ከፊት ለፊቴ እየደነሰች እብደቷን ቀጥላለች። በዘፈኑ ግጥሞች ውስጥ “አላጄ” እና “ግራካህሱ” ሲነሱ ጠመንጃዋን አቀባብላ አንድ ዙር እሩምታ ወደ ሰማይ አንደቀደቀች። አላጄና ግራካህሱ ከባድ ትንቅንቅ የተደረገባቸው ቦታዎች መሆናቸውን ሁዋላ ነበር ያወቅሁት። የባሩዱ ጭስ ስተት ብሎ ባፍንጫዬ ገባ። በተመሳሳይ የሚተኩሱ ነበሩ። የአበበ ዘፈን ሃሺሽ እንደወሰደ ሰው ወይም ዛር እንደወረደበት ባለውቃቢ አቀወሳቸው፡፡ አበበ ሲዘፍን ውጊያ የተደረጉባቸውን ቦታዎች ይጠቅስ ነበር።

> አብቲ ማእከል ዳንሻ - አምሰልካዮም ከሻ
> (ዳንሻ መካከሉ ላይ - ጅንያ አስመሰልካቸው)
> አብቲ ጎልጎል ዛግር - ንክፍለጦር ድከር
> (ዛግር ሁዳድ ላይ - ክፍለጦር ተደመሰሰ)
> አብ ሩባ ተከዘ - ጄኔራል ፈዘዘ
> (ተከዜ ወንዝ ላይ - ጄኔራሉ ፈዘዘ)

ዘፈኑ እንዳለቀ አፀደ እየተጣደፈች ወደ እኔ መጣች። መቅበጥበጧ እና የተፈነቀለ ደስታዋ በቀላሉ ሊበርድላት አልቻለም። በባሩዱ ጭስ ሰክራ ነፍሷን አታውቅም። መኮራመቴን አይታ ነው መሰለኝ፣

“ምን ሆንክ?” ብላ ጠየቀችኝ።

“እጄን አሞኝ ነው።”

“አንድ ዘፈን ሰምተን እንመለሳለን።”

“አንቺ እዚህ ቆዩ። እኔ ልመለስ እችላለሁ።”

“ዱላ ልፈልግልህ? ውሾች መንገድ ላይ እንዳያስቸግሩህ...”

ዱላ ከመፈለጓ በፊት አንገቷ ላይ የጠመጠመችውን ክሹፍ አውልቃ ያበጠውን እጄን እስኪያመኝ ድረስ አጥብቃ ጠመጠመችው። እየጠመጠመችልኝ ሳለ እንደ ሰከረ ሰው ፍልቅልቅ ብላ ትስቅ ነበር። አሁን ትዝ ባይለኝም ብዙ ነገር ትለፈልፍ ነበር። ያነገተችው ጠመንጃ የእጅ ቦምብ የመሰሉ ጡቶቿን አቋርጦ በማለፉ፣ የግራ ጡቷ ጡጫ መስሎ ከዘለበቱ አፈንግጦ እንደነበር በፍፁም አይረሳኝም። በክሹፏ ያበጠ እጄን ስትጠመጥምልኝ፣ እንደተፈለቀቀ ትኩስ እሸት፣ ሙቅ ትንፋሿ በአፍና በአፍንጫዬ በመግባቱ ካለሁበት ቦታና ሁኔታ ጋር ፍፁም ተቃራኒ የሆነ አስገራሚ ስሜት እየተሰማኝ ነበር። በዚያን ምሽት ስለ ሰው ተፈጥሮ አንድ አስገራሚ ነገር ማወቅ ችዬአለሁ። በመከራ እና በከባድ ህመም ጊዜ እንኳ የሴት ልጅን ውበት ማየት ይቻል ኖሮአል።

* * *

ደርግ ከወደቀ በሁዋላ በአጋጣሚ አፀደን አገኘሁዋት። አንድ ሰሞን የታመመ ሰው ለመጠየቅ ጦር ሃይሎች ሆስፒታል እመላለስ ነበር። ፀሃይ በመሞቅ ላይ ከነበሩ ህሙማን መካከል አፀደን ለይቼ አወቅሁዋት። የህሙማን ልብስ ከለበሰች አንዲት ሌላ ሴት ጋር እያወጋች ነበር። ፈገግ ብላ ሽራፋ ጥርሷን ባላየውም ኖሮ እንኳ ባልጠፋችኝ። ፊቷ ላይ ከመከሳቷ በቀር ምንም አልተለወጠችም።

ወደ ነበረችበት ተጠግቼ እንደ ሃውልት ፊትለፊቷ ቆምኩ። ጨዋታዋን አቋርጣ ቀና ብላ አየችኝ። ጥቂት እንኳ አልተጠራጠረችም። በሞቀ ድምፅ ስሜን ጠርታ ከተቀመጠችበት ብድግ አለች። ተቃቅፈን ተሳሳምን።

“እንዴት አስታወስሽኝ?” ስል ጠየቅሁዋት።

“ደርግ ከወደቀ በሁዋላ ቴሌቪዥን ላይ ቃለመጠይቅ

ስታደርግ አይቼህ ነበር። ደብረታቦር ላይ ከተለያየን በሁዋላም ጋዜጠኛ ሆነህ በሬድዮ ስታነብም ሰምቼ ነበር። ስለ ደብረታቦር ጦርነት በተከታታይ የፃፍከውን ከጓዶች ጋር ተሰብስበን ሰምተነዋል። ስለኔ የፃፍከውንም ግጥም ሰምቼዋለሁ። ሲተረጉሙልኝ ስለኔ መሆኑን አወቅሁ። እንደማውቅህ ለብዖት ስነግራቸው ገረማቸው። ከተለያየን በሁዋላ የምትረሳኝ መስሎኝ ነበር።"

ግማሽ ሰአት ያህል ቁጭ ብለን ተጨዋወትን።

ሱሉልታ ማይክሮዌቭ ጥበቃ ክፍል ተመድባ እየሰራች መሆኗን አጫወተችኝ። ከደብረታቦር ውጊያ በሁዋላ ሳሞራ የኑስ ከመራው ሰራዊት ጋር ሰሜን ሸዋ ላይ መዝመቷን፤ በአስቸጋሪ ገደላማ መሬት ላይ ተንጠላጥለው በማለፍ፣ "አንበሳው" የተባለውን የደርግ ሶስተኛ ክፍለጦር ከጀርባው እንዴት እንደገጠሙት፤ በዚያ መራራ ውጊያም በአይሮፕላን የቦንብ ፍንጣሪ መቁሰሏን፤ ጣፊያዋ በመጎዳቱ ተቆርጦ መውጣቱን ነገረችኝ። ሰዎች ያለጣፊያ በህይወት መኖር እንደሚችሉ በዚያን ቀን ነበር ያወቅሁት። ወባ እየተመላለሰችባት እንደምትቸገርም አጫወተችኝ። ህክምና ለማግኘት ወደ አዲስ አበባ መምጣቷን፤ ከሶስት ቀናት በሁዋላ ወደ ስራ ቦታዋ እንደምትመለስ... ይህን መሰል ነገሮች ካወጋን በሁዋላ ማታ ራት ልጋብዛት ተቀጣጥረን ተለያየን።

ከተለያየን በሁዋላ ስለ አፀደ ጥቂት ማሰቤ አልቀረም። በአእምሮዬ ስለ አፀደ የነበረኝ ምስል ጠፍቶብኝ እንደነበር አወቅሁ። እሷ ተለወጠች ወይስ እኔ? ምናልባት እኔ ተለውጫለሁ። እሷ እንደነበረች ናት። እንዲህ ማሰቤንም ሆነ የተሰማኝን ስሜት በእጅጉ ጠላሁት። ከተሰማኝ ስሜት ማምለጥ የሚቻል ግን አልነበረም።

ከስራ እንደወጣሁ በቀጠሯችን መሰረት አፀደን አገኘሁዋት። ለአዲስ አበባ ምሽት ባይመጥንም በተቻላት መጠን ጥሩ ለመልበስ ሞክራ ነበር የመጣችው። ወደ ካራማራ የመዝናኛ ማእከል እየነዳሁ ሳለ ፍዝዝ ማለቷን አስተዋልኩ። እኔ ብቻ እለፈልፋለሁ። በትክክል የደብረታቦሩ ተገላቢጦሽ ነበርን። አሁን እኔ የአዲስ አበባ አንበሳ ሆኛለሁ። እሷ ብርድ እንደ መታት ርግብ ተጨማዳለች። እንዲህ ነበር በትክክል...

"ስላገኘሁሽ በጣም ደስ ብሎኛል አፀደ። ደብረታቦር ላይ ለእነዚያ ገበሬዎች ያደረግሽውን ንግግር መቼም ቢሆን አልረሳውም።

አሁን ጦርነቱ አልቆ ሲናገሩት ግን ተረት ይመስላል። አንዲት አድዋ ገጠር የተወለደች ወጣት ሴት ያን የመሰለ ብስለት ያለው የፖለቲካ ንግግር ስታደርግ መስማት ለኔ ተአምር ሊሆንብኝ እንደሚችል መቼም መገመት አለብሽ። ለዚህ ነው የማልረሳሽ። ለመሆኑ አዲስ አበባን እንዴት አገኘሻት?”

የተናገርኩትን የሰማችም አልመሰለኝ።

“አዲስ አበባ? አዲስ አበባን'ኮ አላውቃትም። ማለቴ በደንብ አላየሁዋትም። ከመራኛ ውጊያ በሁዋላ ብዙም ጤና የለኝ። ሱሉልታ ጥበቃ ስራ ላይ ነው የተመደብኩት።”

ወደ ካራማራ ባህላዊ አዳራሽ ገባን። ብዙ እንግዶች ነበሩ። አፀደ መግባት ፈርታ ነበር። አደፋፈርኳትና እንገቷን ሰብራ ተከትላኝ ገባች። ምቹ ቦታ መርጠን ተቀመጥን። የሚዘፍኑትና የሚደንሱት በቀጥታ ይታዩን ነበር። በርግጥ የአፀደ አለባበስ ከቦታው ጋር እንዳልተስማማ አስተዋልኩ። አጠገባችን የተቀመጡት ዘመናውያን እንግዶች አፀደን በአይናቸው ቂጥ ገላመጧት። ገና ቁጭ ከማለታችን አፀደ ደጋግማ እየሳለች ነበር። ታማለች። አፀደ በጣም ታማ ነበር። ህመሟና አላባበሷ ካለንበት ቦታ ጋር አልተስማማም።

ጫማዋ የደከመ ነበር። ጃኬቷ የወንድ ሲሆን፣ እጅጌው ስለረዘመባት አንድ ዙር ጠቅልላዋለች። ጂንስ ሱሪ አድርጋ ነበር። ጥቁር ፊቷን ባዝሊን ወይም አምበረጭቃ ሳትቀባው አልቀረችም። የደብረታቦር ጦርነት ላይ በካኪ ሸሚዝና በካኪ ሱሪ የማውቃት ያቺ የበረሃ አንበሳ፤ በአዲስ አበባ እምብርት እንዲህ ግራ ተጋብታ ስመለከት እኔም ተምታታብኝ። በኮንጎ ጫማና በጀብጀብ ጠጉር የማውቃትን ታጋይ እዚህች ሴት ውስጥ ፈልጌ አጣሁዋት። ከጠመንጃዋ ጋር የነበራት ልበሙሉነት አሁን አልነበረም። የከተማ ሴት ለመምሰል ያደረገችው ሙከራ አልተሳካም። የአዲስአበባ ስፋትና ውበት ውጦ አኮስምኖአታል።

አጠገባችን የተቀመጡት ዘመናውያን ከውጭ ሃገር የገቡ ይመስላሉ። ምናልባት ከደርግ መውደቅ ጋር ወደ ሃገራቸው የመግባት እድል ማግኘት የቻሉ ሳይሆኑ አልቀሩም። በመተያየት ብቻ የሚደረገውን የአዲሳበቤ መሰዳደብ አፀደ ልትረዳ አለመቻሏ መልካም ነበር። ጎረቤቶቼን ችላ ብዬ ከአፀደ ጋር ወግ ቀጠልኩ፣

“አገባሽ?”

“ከደብረታቦር ውጊያ በሁዋላ ከሃይላችን ኮሚሳር ጋር ተጋብተን ነበር። መራኛ ውጊያ ላይ ተሰዋ።”

“ያሳዝናል አፀደ። ትግል ነው፤ ምን ይደረጋል?”

“አንተስ አገባህ?”

“አላገባሁም። ለመሆኑ እህትሽስ? ተገናኛችሁ?”

“ደብዳቤ ፅፌያለሁ። ስልክ ስለሌለ አልደወልኩም። ጤናዬ ጥሩ ሲሆን ለመሄድ አስቤያለሁ።”

ክትፎ አዝዘን ነበር። አፀደ ቀማምሳ ተወችው። እኔ በደንብ ተመገብኩ። አፀደ ታማ ነበር። በጣም ታማ ነበር። ያልባት ነበር።

“አመመሽ እንዴ አፀደ?”

“ደህና ነኝ። ወባ ተነስታብኝ ነበር። መድሃኒት እየወሰድኩ ነው። አሁን እንኳ ተሽሎኛል...” በግድ ፈገግ አለች።

የሚደንሱትን በዝምታ አየናቸው።

“ሴቶቹ በጣም ያምራሉ።” አለች።

“ጥሩ የተመገበና ጥሩ የለበሰ ሁሉ ያምራል።” አልኩ።

በዝምታ ስትመለከታቸው ቆየች። እሷ ብቻ ሳትሆን እኔም በተመሳሳይ አይኔን ተክዬ ደስተኛ የሚመስሉትን ደማቅ ሰዎች በሩቅ እያየሁ ነበር። በርግጥ ቆይታችንን አስደሳች ለማድረግ ያደረግሁት ጥረት ብዙም አልሰመረልኝም። ህመሟ ከውስጥ እረፍት እየነሳት ስለነበር መረጋጋት ሳትችል ቀረች።

“መሄድ አለብኝ። ቦታዬ አድርሰኝ።” አለች።

“ምነው?”

“መድሃኒት እውጣለሁ። ማረፍም አለብኝ።”

እጇን ይዤያት ተነሳሁ። በሚደንሱት መካከል አቋርጠን አለፍን። እና ጎኑ ከሚገኘው ወታደራዊ ካምፕ አደረስኳት። ጨልሞ ነበር። በመንገዱ ላይ የሚተላለፍ ሰው አይታይም። ከመኪናው ወረድኩና በሩን ከፍቼ አስወጣሁዋት። የሞተ ፈገግታ አሳይታኝ ለስንብት እጇን ዘረጋች። ሳብኩና ደረቴ ላይ ልጥፍ አደረግሁዋት። በዚያው መልክም ጥቂት ቆየን። በመጨረሻ ተሰናበትኳት፣

"ቻው አፀደ!"

"ደሓን ህደር ሐወይ።" (ደህና እደር ወንድሜ።)

በፍጥነት ወደ ካምፑ ተራመደች። ከዚህ በሁዋላ አፀደን በህይወት አላየሁዋትም። መሞቷንም በአስቀያሚ አጋጣሚ ነበር የሰማሁት።

* * *

በግምት ከስድስት ወራት በሁዋላ ይመስለኛል በመኪና ወደ ባህርዳር በመጓዝ ላይ ሳለሁ ሱሉልታ ስንደርስ አፀደን አስታወስኳት። እና የመኪናዋን ልጓም ያዝኩ።

በጥበቃ ላይ ወደነበረው ሰው ተጠግቼ ጠየቅሁ፣

"አፀደ አድዋን ለማየት ፈልጌ ነበር?"

ታጋዩ ፈጥኖ ምላሽ ሰጠኝ፣

"አፀደ የምትባል እዚህ የለችም።"

"ወዴት ተቀይራ ይሆን?"

"አላውቅም። እኔ አዲስ ነኝ። እስኪ ወዲ በርሄን ጠይቀው?"

ሃላፊያቸው ሊሆን ወደሚችለው ታጋይ ሄድኩና ጠየቅሁ።

"አፀደ አድዋን ፈልጌ ነበር?"

በምላሽ ፈንታ አይኔን በዝምታ ሲመረምረኝ ልቤ አወቀ።

"ዘመድ ነህ?"

"አይደለሁም። በአጋጣሚ ነው የማውቃት። እዚህ መመደቧን ነግራኝ ነበር።"

ቋጥኝ የመሰለ ገፅታውን ሳያነቃንቅ አፀደ ማረፏን ነገረኝ። ምንም አላልኩ። ደረጃው ላይ በቁሜ ዘፍ አልኩ። ምን ያህል አቀርቅሬ እንደቆየሁ አላውቅም። አምስት ደቂቃ ሊሆን ይችላል። ወዲ በርሄን ከመሰናበቴ በፊት ግን ለወጉ ያህል አንዳንድ ጥያቄዎች አነሳሁ።

"መቼ አረፈች?"

"ሁለት ወር ሆናት።"

"ታማ ነው?"

"ጤና አልነበራትም። ጠዋት ስንነሳ በህይወት አልነበረችም።"

"የት ተቀበረች?"

በአገጩ አመላከተኝ።

"ማየት እችላለሁ?"

በዝግታ እየተራመደ ወደ መቃብሩ ወሰደኝ። እና እንደ ግመል ወገብ ጎባጣ መሬት አሳየኝ። አረም ውጦታል። አንድ ሹል ድንጋይ በአረሙ መሃል ተተክሎ ይታይ ነበር...

* * *

የአፀደ "የህዝቦች እኩልነት" ምኞት ብዙ ጊዜ አእምሮዬ ላይ ቆይቶ ነበር። ከልቧ ለመነጨውና ላልተፈፀመው ቀና አስተሳሰቧ የሚመጥኑ ስንኞችን ልቋጥርላት ብመኝም ሳይሳካልኝ ቀርቶ ነበር። ርግጥ ነው፣ እንደ አፀደ ያሉ የገበሬ ልጆች ህይወታቸውን የከፈሉለት አላማ አልተፈፀመም። የትግሉ ፍሬ ተጠቃሚ የሆኑት በአንድ ቀለበት ውስጥ ያሉ ጥቂቶች ናቸው። ቀሪው በርግጥ ሃሜቱ ደርሶታል።

ከብዙ ጊዜ በሁዋላ ማለት የፈለግሁትን በትክክል ሊገልፅልኝ የሚችል ስንኞችን ከደበበ ሰይፉ የግጥም መድበል ውስጥ አገኘሁ...

ባንድ ተሰድሮ ሲያምም - ሲታመስና ሲበጠስ
ማነው ለማን ሞት እሚያለቅስ?
እንባስ ምንድነውና - ምንድነውናስ ለቅሶ?
ከእንጉርጉሮ ባለፈ እንጉርጉሮ - የስሜት ዘሃው ተበጥሶ
ህሊና ከዘለለት ልማዱ ተፋልሶ - በራስ ቁስል ጉም ተላብሶ
እንባስ ምንድነውና - ምንድነውናስ ለቅሶ?
....
ተንተርክኮ እሳቱ - ነበልባሉ አብቦ
ኑ ደርቡት ሲለን - ጃዌውን አቅርቦ
የኔና የአንቺ ልብ - ሙቀት ከላ ኖሮ
ይኸው የተረፈን...
ቁርና እንጉርጉሮ - አመድና እሮሮ

– ፱ –

ባልና ሚስት

በቁንጥጫ ድሙጫ - መዳራት ለመደና
የፍቅሩ መስፈሪያ ቁና
ባህላዊ የፍቅር ቃና
ይኸው ልምዱ - አደገበት - ይኸው ልምዱ
እኔ ወንዱ ባይ እኔ ወንዱ

(ግጥም - ሰይፉ መታፈሪያ ፍሬው)

* * *

እንደዚህ ነው እንጂ - ተስማምቶ ማደር
የጎረቤት ልጆች - ተስማምተው በእድር
አብረው ሲያዘጋጁ - ቀጭን ማግ ከድር
እሱ ሲያደራ አየን - እሷ ስትዘውር

(ግጥም - አቤ ጉበኛ)

በዚያን ሰሞን ሮተርዳም ሄጄ ነበር። በዚህች ከተማ በሚገኝ የመኖሪያ ቤታቸው ምሳ የጋበዙኝን ባልና ሚስት ከአዲስ አበባ ጀምሮ አውቃቸው ነበርና በጋራ ስለምናውቃቸው ሰዎች እያነሳን ብዙ አወጋን። ሊጠበቅ እንደሚችለው ስለፃፍኳቸው መፃህፍት መነሳቱ አልቀረም። ሚስትየዋ ቀድማ እንዲህ አለች፣

"...ባለቤቴ መፅሃፎችህን ሁሉ አንብቧል። እኔ እንኳ ምን ጊዜ አለኝ ብለህ ነው? ለነገሩ እኔ ፖለቲካ አልወድም። የፍቅር ታሪክ ከሆነ ግን ትንሽ እሞክራለሁ። ቢሆንም ግን ከፃፍከው ውስጥ አንዳንዶቹን ባለቤቴ አንብቦልኛል። እንደው ካነበበልኝ ውስጥ በጣም የወደድኩት የቱን መሰለህ? ያቺ ቁልቢ ሄደህ ያገኘሃት ሴት... ማን ነበር ስሟ ልጄ?"

ስሟን ከነገርኳት በሁዋላ ወጓን ቀጠለች፣

"እንዲያው የመርፌ መውጋቱ ታሪክ እንዴት ገረመኝ መሰለህ?

በትክክል ደ’ሞ ይሰራል። ስንቶች ቁልቢ ላይ መርፌ እየተወጋባቸው፣ ‘ወጋኝ’ እያሉ ድፍት ብለው ቀርተዋል። ...ስለ እግሯ የገለፅከው ደ’ሞ ሽንቴን እስክለቅ አሳቀኝ...’ተገልብጣ በእጇ የምትሄድ ትመስላለች’ ነው ያልከው? ጉደኛ ነህ። ከየት አመጣኸው ይህን ንግግር? ” ስትስቅ ቆየችና አያይዛ ጠየቀችኝ፣ “... እንዲያው ልጠይቅህና ከዚያ በሁዋላ ከልጅቱ ጋር ተገናኛችሁ ወይስ በዚያው ቀረ?”

“አጊኝቻት ነበር።” ስል መለስኩ።

“ኸረባክህ? እስኪ ንገረኝ?”

“የሚነገር ነገር እንኳ የለውም። ከሶስት አመታት በሁዋላ ነው መሰለኝ ወሎ ሰፈር አካባቢ አገኘሁዋት። ህፃን ልጅ አቅፋ ነበር...”

“አግብታና ወልዳ ማለት ነዋ? እና ምን ተባባላችሁ?”

“ምንም አልተባባልን። ‘እደውላለህ ብለህ ለምንድነው በዚያው የጠፋኸው?’ ብላ ጠየቀችኝና እውነቱን ነገርኳት።”

“ምናልካት?”

“በመርፌው ታሪክ ምክንያት ፈርቼሽ ነው’ አልኳት።”

“ጉድ ነው! ጉድ! ጉድ! እና ምን አለች?”

“ምንም አላለች። ‘ቻው! ቻው!’ ተባብለን ተለያየን።”

በዚህ ጊዜ ባልዋ ጣልቃ ገብቶ ተቆጣ፣

“ወሬ ማዳመቅ ስትወጂ መቼም! አሁን ይሄ ምኑ ይወራል? በተለይ የጥንቆላ ወሬ ካገኘሽ ማቋረጫ የለሽም።” ከዚያም እየሳቀ፣ “... ምን እያልሽ ስታሚው እንደነበር ደ’ሞ እነግርልሻለሁ።” አላት።

“ምን ብላ አማችኝ?”

“ከቆሪጥ ጋር ግንኙነት ሳይኖረው አይቀርም’ ብላሃለች። በይ እንግዲህ ፊት ለፊት ተናገሪ?”

“አላልኩም።” ብላ ሸሽታ ወደ ወጥ ቤት ገባች።

ባልየው እየተገረመ እንዲህ አለ፣

“ካልጠፋ ስንት ጉዳይ አሁን እስኪ ስለ መርፌ መውጋት ማንሳቷ ምን ይባላል? ይልቁን ወደ ቁምነገሩ እንግባና ለመሆኑ ስለአካባቢያችን ፖለቲካ ምን ትላለህ?” ሲል ጠየቀኝ።

“ምን የሚባል አለ ብለህ ነው?” አልኩ ጢሜን እየጎተትኩ፣ “… እንደምታውቀው እኔ የፖለቲካ ሰው አይደለሁም። እንደሚፃፈው ከሆነ ግን የምንመኘው ዘመን በቅርብ ጊዜ የሚመጣ አይመስልም። አለመታደል ነው።”

ሚስትየው ድንገት እየበረረች መጥታ ተቀላቀለች፣

“ሌላ የገረመኝን ደሞ ልንገርህ…” ስትል አቋረጠችኝ፣ “…ስለ መለስ ዜናዊ መላጣ የፃፍከው…በቃ ሽንቴን እስከለቅ…” ወደ ባሏ ጭንቅላት እየጠቆመች ፍርስርስ እስክትል ሳቋን ቀጠለች፣ “…ሌላ መላጣ እዚህ አለልህ። ፃፍበት! መላጣዎች ሁሉ አንድ አይነት ናቸው። አምባገነኖች! ይኸው ደጅ እኩል ሰርተን እየገባን የቤቱን ስራ ግን አንዱንም አያግዘኝ። እንጀራ ካልበላ ሞቶ ያድራል። ‘ሊጥ አቡካልኝ’ ስለው ግን ይሸሻል…”

ሌባ ጣቷን እያወዛወዘች እንዲህ አለችኝ፣

“ስለኔ ትፅፍና ግን ወዮልህ!”

ከዚያም እግሯን አየት አድርጋ አከለች፣

“ለነገሩ እግሬ ምን ይወጣለታል? እየው ከፈለግህ?”

እግሯን እንደዋዛ አየት አደረግሁት። ወደ ባሏ እያየች ቀለደች፣

“ይህን እግር እሳቸው በቀን ሰባት ጊዜ ይሳለሙት ነበር።”

ባሏ እንደገና ተበሳጨ፣

“ገብርኤል ሰባት ቦታ ይቁረጥሽ! ሁልጊዜ ስለ እግር የሚፃፍ መስሎሻል? ስላንቺ የሚፃፍ ከሆነ ስለ እግርሽ ሳይሆን ስለ ሞኝነትሽ ነው። ሌላው ደ’ሞ እንዲህ አብሬሽ የምቃጠለው የእግርሽን ውበት አይቼ ስላገባሁሽ ነው። ጭንቅላት ከሌለ እግር ብቻውን ምን ያደርጋል?”

“19 አመት ሙሉ ማን ያዘህ? ያለኔ ይሆንልሃል? ተናገር?”

“እሱን አውቀሽ አይደል የምትጫወችብኝ?”

የተቀመጥንበት ሶፋ በቆዳ የተለበጠና ለመቀመጥ የሚያሳሳ ነበር። የቤቱ ንፅህናና የእቃዎቹ ጥራት ይማርካል።

“የወያኔ መጫወቻ ሆንን።” አለ።

“ምን ይደረጋል ብለህ ነው...”

“የኢትዮጵያ ህዝብ 80 ሚሊዮን ነው። አንድ ሚሊዮን ተሰውተን 79 ሚሊዮን ህዝብ ነፃ መውጣት መቻል አለበት። ፈሪ መሆን የለብንም። ቆርጠን ሆ! ብለን ድብልቅልቁን ማውጣት አለብን...” ሲል ቅስቀሳ ያካሂድብኝ ጀመር።

አለመሳቅ አልቻልኩም።

ይህን የመሰለ ንግግር አዲስአበባ እያለሁ ኮሎኔል ጎሹ ወልዴ በቪዲዮ ከላከው ንግግሩ ሰምቼ ነበር። ቪዲዮውን የተመለከትኩት አንድ ወዳጄ መኖሪያ ቤት ሆኜ ነበር። ጎሹ በንግግሩ፣

“እያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ አንድ ወያኔ ቢገድል ኢትዮጵያ ነፃ ትወጣለች...” ሲል የመፍትሄ አሳብ አቀረበ።

ጓደኛዬ ኳሌታዬን ጨምድዶ፣

“አንተን ይገፍያለሁ!” አለ።

ይህን ከመሰለ የቀን ቅዥት መውጣት የመጀመሪያው ርምጃ ነበር። ቅስቀሳ ብቻውን ከመሬት ውስጥ እንደሚፈለፈሉ አንበጣዎች ማለት ነው። እነዚህ አንበጣዎች ገና ሁለት ሜትር ሳይበሩ ክንፋቸው እየተገነጠለ ይወድቃሉ። ቅስቀሳ ከተግባር ጎን ለጎን ካልሄደ፣ እፉዬ ገላ የተባሉ ነፍስ አልባ በራሪዎች አየሩን ይሞሉታል።

የሮተርዳሙ ወዳጄ “አንድ ሚሊዮን ተሰውተን፣ 79 ሚሊዮን ህዝብ ነፃ ማውጣት አለብን።” የሚለውን ቃል ካንደበቱ ከማውጣቱ በፊት ስለ ቁጥር እና ስለ መስዋእትነት ረጋ ብሎ ማሰብ ነበረበት።

ማነው አንድ ሚሊዮኑ? ይህ አንድ ሚሊዮን ሰው የት ነው ያለው? ማነው የሚመራው? መቼ? ለምን አላማ?

በርግጥ “አንድ ሚሊዮን መሰዋት!” ለተባለው የወዳጄ ንግግር ምላሽ አልሰጠሁም። በየቃለመጠይቁ እንዲህ ያለ ከተግባር ጋር ያልተገናዘበ ወግ መስማት የተለመደ ነበር...

የወዳጆቼ መስተንግዶ የሃበሻን ባህል ያንፀባረቀ ነበር። እጣኑ፣ ቀጤማው፣ ፈንዲሻው፣ ዳቦው፣ ጤናአዳሙ፣ ስጋ መጥበሻው ሁሉም ይመቻል። ግድግዳው ላይ የተሰቀሉት ጌጦች አብዛኞቹ ባህላዊ ናቸው። ከበሮ፣ አገልግል፣ ማሲንቆና ዋሽንት በአማረ ቅርፅ ተደርድረዋል። በሌላ ወገን ኤርትራን ያካተተ የኢትዮጵያ ካርታ በአረንጓዴ - ቢጫ - ቀይ

ባንዴራ አጊጦ የግድግዳው መካከል ላይ በትልቁ ይታያል። አይኖቼ ካርታው ላይ መተከላቸውን አስተውሎ ነው መሰለኝ፣

“በኤርትራ ጉዳይ ላይ አቋምህ ምንድነው?” ሲል ጠየቀኝ።

ሚስትየው ጣልቃ ገብታ ባሏን ገሰፀች፣

“ፖለቲካ እያነሳህ አትጨቅጭቀው? እንግዳችን መሆኑን ረሳህ? እንዴት እንዲህ ያለ ጥያቄ ታነሳለህ? አንተ ራስህ ስደተኛ! ማን ዜግነት ጠያቂ አደረገህ? ፖለቲካ ካማረህ አገር ቤት መግባት ነው።”

ወደኔ መለስ ብላ እንዲህ አለች፣

“ከተጋባን ጀምሮ ለተቃዋሚዎች አስር ብር እንኳ አዋጥቶ አያውቅም። ሽሙጥ ብቻ! ትረባ ብቻ! ወሬ ብቻ! አስር ብር እንኳ...”

“አስር ጅብ ይብላሽ!” ሲል ተራገመ።

“ኤርትራ ላይ ምን የተለየ አቋም ይኖረኛል? ሉአላዊ አገር ናት።” ስል መለስኩ፣ አያይዤም አከልኩ፣ “...ደቡብ ሱዳንም ሉአላዊ አገር ሆናለች። ሊቀጥል ይችላል። በአፍሪቃ ቀንድ ደረጃ ማሰብ ካልተጀመረ መሰነጣጠቁ ማቆሚያ ሊኖረው አይችልም። የአካባቢው 150 ሚሊዮን ህዝብ HOA የሚል ፅሁፍ ያለበት ፓስፖርትና ገንዘብ እንዲጠቀም በማድረግ የመፍትሄውን በር መክፈት ይቻል ይሆናል። ጎሳ እና ቋንቋ፣ ወደብና ድንበር የግጭት ምክንያት ሆነው መፍትሄ ሊገኝ አይችልም። የአካባቢው ህዝብ በኢኮኖሚው መተሳሰር አለበት። ብሄሮች ወይም አገራቱ በአንድ ዘዴ መያያዝ አለባቸው። አንዱ ሌላውን ለማፈን እየሞከረ ሰላምና እድገት ሊታሰብ አይችልም። መገነጣጠሉ ኦጋዴን፣ ዳርፉር፣ ኦሮሚያ፣ ታላቋ አፋር፣ ፑንት ላንድ፣ ጁባ ላንድ እያለ ከቀጠለ መጨረሻው የት ይሆናል? ጅቡቲን የሚያካክሉ አገራት እስኪፈጠሩ ድረስ ሊቀጥል ይችላል። መፍትሄ ግን አይሆንም። በመሰረታዊ ጥያቄዎችና የአካባቢው ችግር ላይ መግባባት ይገባል። የብሄር ጥያቄን ማፈን አይቻልም። ፈንድቶአል። ለዚህ የአካባቢያችን ችግር የተሟላ መፍትሄ ማግኘት የሚቻለው በአፍሪቃ ቀንድ ማእቀፍ ውስጥ ነው ብዬ አምናለሁ።”

ከወጥ ቤት ተመልሳ እንደገና ከተቀላቀለችን በሁዋላ፣

“አባወራው ርግማን ልማዱ ነው። ቀለቤ ሆኖአል።” አለችኝ።

“ለምን ትረግማታለህ?” ስል ጠየቅሁት።

“ቁጥር ታበዛለች።” ሲል ምርር ብሎ ብሶቱን ነገረኝ፣ “... ብትመከረም አልሰማ አለች። ቁጥር ካልቀላቀለች አንድ አረፍተነገር መናገር አትችልም። ሆን ብላ እኔን ለማበሳጨት...” ከማለቱ፣

“ምሳ አቀርባለሁ። እጃችሁን ታጠቡ!” ስትል አዘዘች።

ምሳ ቀረበ። ባለሙያ መሆኗ ግልፅ ነበር። “የደብረሲና ሰናፍጭ፣ የወልቂጤ አዋዜ፣ የጎሎልቻ በርበሬ” እያለች ቅመማ ቅመሙን አስተዋወቀች። በየስድስት ወሩ ቅመማ ቅመሞችን ከአገርቤት እንደምታስመጣ ስታብራራ፣ ባሏ እንደገና ረገማት።

“ገብርኤል ስድስት ቦታ በገጀራ ይሰንጥቅሽ!”

በርግጥም ርግማኑን እንደተላመደችው ታዘብኩ። እየሳቀች መልሳ ቁጥር እየጠራች ታበሽቀዋለች። በንግግራቸው የሚጣሉ ቢመስሉም ወዲያው ደ’ሞ ድመትና ድመት ይሆናሉ። የርግማን ዶፍ ሲያወርድባት ቆይቶ መልሶ፣ “ሆድዬ” ይላታል። እሷም፣ “አካሌ” ትለዋለች። እንደ ትኩስ ፍቅረኛ ሲሳሳቡ፣ የ14 አመት ኮበሌ ያደረሱ አይመስሉም። እነሱ እንዲህ ሲሞላለጩ ጎረምሳው እየሳቀ ያዳምጣቸዋል።

“ስለ አፍሪቃ ቀንድ ውህደት የገለፅከው ህልም ነው።” አለኝ።

“ህልም ብቻ አይደለም። ሊፈፀም የሚችል ነው። የአካባቢው ህዝቦች በጋራ ሊቀበሉት የሚችሉት የጋራ ጥቅም ላይ ትኩረት ማድረግ የመጨረሻው መፍትሄ ነው። ህይወትም ታሪክም የሚያስተምረን የተከፋፈለ ቤት መቆም አለመቻሉን ብቻ ነው። ከኢትዮጵያዊነት ላቅ ያለ አካባቢያዊ ማንነት የመፍጠር ራእይ ሊኖረን ይገባል...”

ንግግሬን አቋርጦ ጠየቀኝ፣

“ኤርትራውያን ወደ ኢትዮጵያ መመለስ እየፈለጉ ይሆን?”

ይህን መሰል ንግግር ስሰማ የመጀመሪያዬ አልነበረም። መንግስቱ ሃይለማርያምም ለገነት አየለ ተመሳሳዩን ነግሮአታል።

“ኤርትራውያን ‘ነፃ ወጣችሁ’ ተብለው አምስት ወይም ስድስት አመት አሳልፈው ግንዛቤ ካገኙ በሁዋላ እነሱው በፈጠሩት ቀዳዳ ገብቶ ’እህ?’ ቢሏቸው በፀብ ሳይሆን በፍቅር ይመጡ ነበር።”

መንግስቱ ስለ ፍቅር ሲናገር መስማት በርግጥ ኩምክና ቢመስልም የማይጠበቅ አልተናገረም። ይህን መሰል ከእውነታ መራቅ

ከራስ ጋር በሚደረግ እርቅ ሊሻሻል እንደሚችል እገምት ነበር። በርግጥ መስማት የማንፈልገውን ጭምር በጥሞና ማዳመጥ መቻል እንደሚገመተው ቀላል አልነበረም። ወዳጄ እንደገመተው የኤርትራን ሉአላዊነት ጥያቄ ውስጥ የሚያስገባ ኤርትራዊ ማግኘት ይቸግር ይሆናል። እስከማውቀው የኤርትራ ገዢው ፓርቲም ሆነ ተቃዋሚዎቹ በሉአላዊነት አጀንዳ ላይም ሆነ በባንዴራ ቀለም ላይ ልዩነት የላቸውም። በውይይታችን ወቅት ያነሳሁት አሳብ የሻእቢያ ወይም የግሌ አልነበረም። የፖለቲካ ሰዎች ፅፈውበታል። "የአፍሪቃ ቀንድ አገራትን በአንድ ልዩ መንገድ በማቆራኘት ለአካባቢው ዘላቂ መፍትሄ መፈለግ" የሚለው ራእይ በየአገራቱ መሪዎች ጠረጴዛ ላይ ተቀምጦአል። ከጠረጴዛቸው ማንሳት ያልቻሉት፣ በኢጋድ የሰንበቴ ማህበር ስር እንኳ መስማማት አለመቻላቸው ተስፋ አስቆርጧቸው ሊሆን ይችላል። በጥናት ደረጃ ግን ብዙ ተሰርቶበታል። ዞረም ቀረ ለወዳጄ ጥያቄ አጭር መልስ ብቻ ሰጠሁ፣

"ኤርትራን በተዘዋዋሪ የሚጠቅም አሳብ የሰነዘርኩ መስሎህ ከሆነ ተሳስተሃል። አንብበኸው ከሆነ ባህሩ ዘውዴ 'የኢትዮጵያ ታሪክ' በሚለው መፅሃፉ መግቢያ ይህንኑ ገልፆታል። ያለንበት የታሪክ ወቅት የአፍሪቃ ቀንድን ድንበር ደፍረን መናገር የማንችልበት ሆኖአል።"

"አባባሌን አልተረዳኸኝም። ማለት የፈለግሁት..."

ሚስትየው ትእግስቷ ስላለቀ አቋረጠችን፣

"ፖለቲካው ይብቃችሁና እስኪ እኔ አንድ ጥያቄ ልጠይቅህ?"

"ጠይቂኝ?"

"ወያኔዎች አዲስ አበባ ከመግባታቸው በፊት ለቆሪጥ ዘጠኝ ነጫጭ ላሞች አርደውለታል የሚባለው እውነት ነው?"

በቁምነገር መልስ ሰጠሁ፣

"ቁጥሩ ዘጠኝ ስለመሆኑ አላውቅም። ደብረዘይት ላይ ከብቶች ማረዳቸውን ግን ሰምቻለሁ..."

"አላልኩህም?" ብላ ባሏ ላይ ደነፋችበት።

ባልየው ምንም አልተናገረ። እንደገና ወደኔ ዞረች፣

"ላሞቹን ካረዱ በሁዋላ ስጋውን ምን አደረጉት? ሳትደብቅ ንገረኝ? አሁን ውጭ አገር ስለሆንክ የሚያስፈራህ ነገር የለም። በል

እስኪ ንገረኝ? አትፍራ! ለማንም አልነግርም...”

እውነቱን ነገርኳት።

“ሆራ ሃይቅ አጠገብ አንድ የአየር ሃይል ግቢ ውስጥ ከብቶቹን ካረዱ በሁዋላ ስጋውን ጠብሰው እንደበሉት ነው የሰማሁት። ቀሪ ነገሩን ወደ ሃይቁ ጥለውት ይሆናል...”

“እንደሱማ ሊሆን አይችልም። ቆሪጥ ሁለት ሽንጥ ነው የሚወስደው።” ስትል ተቃወመች።

“እንዳልኩሽ ወሬ ነው የሰማሁት።”

“ሰው ሳያያቸው ማታ ላይ ነው ስጋውን የገበሩለት?”

“ሊሆን ይችላል...”

“ጉድ ነው! አይ ኢትዮጵያ! ስንትና ስንት ጉድ የተቀበረብሽ!...” ብላ ስታበቃ፣ እጇን እያጣፋች፣ “ጉድ! ጉድ!” ማለቷን ቀጠለች...

ባልየውም በጨዋታው መሳተፍ ጀመረና እንዲህ አላት፣

“ከቆሪጥ ጋር ተገናኝቶአል ስትይ አልነበር? ጠይቂው በይ?”

“ሲያወሩ ነው የሰማሁት።” አለች።

“ውሸት ነው።” ስል አስተባበልኩ፣ “...እኔ ቆሪጥን በአካል አይቼው አላውቅም። ‘የቢሾፍቱ ቆሪጥ’ የተባለውን መፅሃፍ ስፅፍ ግን ጥናት ቢጤ አደርግ ስለነበር፣ ቆሪጥ ሲናገር ሰምቼዋለሁ።”

“የት አገኘተኸው? በምን ቋንቋ?” የጥያቄ ናዳ ለቀቀችብኝ።

“አማርኛ ይችላል። በርግጥ የራሱ አካል የለውም። ‘ወሰሬ’ ከተባለች አንዲት ባለውቃቢ አካል ውስጥ ገብቶ ነው የሚናገረው። የወሰሬ ድምፅ በተፈጥሮ ቀጭን ነው። ቆሪጥ ሲገባባት ግን ድምፅዋ ጎርናና ይሆናል። ቆሪጥ እንግዶቹን የሚያነጋግረው በዚያ መንገድ ነው...”

“ምን ተባባላችሁ?” በጉጉት ጠየቀችኝ።

“ቀጥታ እኔን አላነጋገረኝም። አዳማጭ ነበርኩ። የሚናገረው ግልፅ አይደለም። ጥላቻ ያለበት ይመስላል። ፈንዛ ፈንዞ ፈንዜ ፈንዚራ እያለ ይፎክር ነበር። የእፅዋትና የእጣን ስሞችን፣ ቀለማትን ደጋግሞ ይጠራል። ‘ክረምት ሲሆን ቀይባህር ሄጄ እተኛለሁ’ ይል ነበር። ‘ህንድና

ቻይና ግዛቴ ነው።' ሲልም ሰምቼዋለሁ። 'እያመኑ የካዱት፣ እየካዱ ያመኑት' እያለ በዜማ ይዘይራል። 'ተዋህዶ ገብቶልኛል፣ ጋራ ጭቋላ ሰግዶልኛል' ሲልም ሰምቼዋለሁ። ጉራና ውሸት አለበት። 'ሁዳዱ በሙሉ ያምነኛል' ብሎም ተናግሮአል። ስለ የትኛው ሁዳድ እንደሚያወራ ግን አልገባኝም። መስማት እንጂ መጠየቅ የሚቻል አልነበረም። ድምፁ የሰከረ አይነት ነበር። በብዛት ይፈርድ ነበር..."

ገበታው ከፍ ካለ ባሁዋላ የቡና እቃ ቀራረበ። እጣኑ የተስገበገበው የእጣን ማጤሻ አፍ ላይ ተዶለ። ማጤሻው ምሱን ሲያገኝ ጢሱ እንደ ጦር ቀጥ ብሎ ተዥመለመለ።

ቡናው እየተቀዳ ሳለ እኔም ስለ ቆሪጥ የጀመርኩትን ወግ ቀጠልኩ። ሚስትየው በተለይ በጨዋታው ከልቧ ተሳተፈች። በርግጥ በየራሳችን መንገድ ብንረዳውም ስለ አንድ የጋራ ጉዳይ እያወጋን ነበር...

- 10 -

ራያን ስንሻገር

አይን ማየት ነውና እሚያቅ
የብርሃን እድሜ አዚሙ እስኪያልቅ
ከአስራ አራት አመት በሁዋላ...
ዳግም አዘቦን አየሁዋት
ዙሪያ ቅርፅዋን አስተዋልኳት

(ግጥም - ሎሬት ፀጋዬ ገብረመድህን)

አላማጣን አልፈን ወደ ማይጨው አግጣጫ እየተጓዝን ነበር። ሆኖም መኪናችን ራያ ላይ ቆመ። የቆምንባት ከተማ መኾኒ ሳትሆን አትቀርም። ከተማዋ እንደ አብዛኞቹ የኢትዮጵያ ጠቅላይ ግዛት ከተሞች የደከመች እንደነበረች ግን አስታውሳለሁ።

ዘልቀን ወደ ከተማዋ መሃል አልገባንም። ዳርቻው ላይ ቆምን። በርግጥ ራያን ሳቋርጥ ይህ የመጀመሪያዬ አልነበረም። ደርግ ከመውደቁ በፊት ከህወሃት የባህል ቡድን ጋር ወደ መቐለ ስጓዝ እዚህችው መንደር ላይ መቆማችንን አስታውሳለሁ። ያኔ ቆይታ ያደረግንባት መንደር በርግጥ ይህች ከሆነች አንድ የማልረሳው ትዝታ ነበረኝ። ፍፁም የማልረሳው...

ባለቅኔው ፀጋዬ ገብረመድህንም ልክ እንደኔ ራያን ሁለት ጊዜ ሲያቋርጥ አንድ ያደረበት የተለየ ስሜት ነበረው። በመጀመሪያ ጉብኝቱ በቋጠረው ስንኝ ላይ የሚያስተክዙ ትእዝብቶቹን አንስቶ ነበር። ምናልባት ራያ በድርቅ በተመታችበት ጊዜ ሊሆን ይችላል። እንዲህ ገለፃት፣

ያኔ ድምፅዋ ከሩቅ ነበር - እንደ ሚች ሳል ስል የሚለው
የልሳን ሲቃ ጥላ ነው...
የከፉ ቀን የቅኙት ጣር - ብኹ እልሙ ነው የሚታየው

የአደባባይዋም ጭጋግ - የጥንብ አንሳ አከናፍ ነው
መሬቷ እንደ ሞረድ ስለት - ጥርሷ ሲፋጭ እንደ ደወል
ሰቆቃ እንጂ እኮ ድምፅ አደል...

በርግጥ ራያ አዘቦ እንዲያ አልነበረችም። በጤፍ ምርት እና በቅቤ ትታወቅ ነበር። በአንድ ወቅት ራያ ሃብታም ጎተራ ነበረች። በደርግ ጊዜ ከዚች ከተማ የሚሰበሰበው ግብር ከጅጅጋ ከተማ ቀጥሎ ትልቅ ገቢ እንደነበር ይነገራል። ይህች የቆንጆዎች መናኸርያ፣ የራያ እምብርት የሆነች ከተማ ለጥ ባለው ሁዳድ ላይ እግሯን ዘርግታ ተነጥፋለች። በስተምእራብ የሚያዋስናት ማይጨው እንደ ጨንቻ ከሰማይ ጥግ በመፈጠሩ መኾኒ አንገቷን ቀና አድርጋ ታየዋለች። አምባላጌ ከሰሜን አግጣጫ ለመኾኒ ቆነጃጅት ይሰግዳል። ዳሩ ምን ያደርጋል? ጦርነት እና ድርቅ እየተፈራረቀ አወደማት። የቀንድ ከብቶቿን ፈጀባት። በኩራታቸው የሚታወቁት የመኾኒ ጦረኞች ቀስበቀስ ደብዛቸው እየጠፋ ሄደ። በርግጥ ፀጋዬ ገብረመድህን ዳግም አዘቦን ሲጎበኝ የታዘበውን እንዲህ ሲል ገልፆ ነበር፣

ዛሬ ግን ጤና ይታያል
ህፃናቱም ይቦርቃል
ከብቱም እንደልብ ይግጣል...
ሰውም ያወጋል ይስቃል...
“ዝኾነ ኮይኑ” እንኳ ይላል

ርግጥ ነው፣ እኔም በመጀመሪያው ጉዞዬ ራያን ሳቋርጥ የታዘብኩትን ፀጋዬ ቀድሞ ገልፆት ነበር። የራያ ምድርና ሰማይ በሞርታርና በባዙቃ በሚታረስበት፣ የስታሊን ኦርጋን ቁምቡላ አእምሮን በሚያስጨንቁበት በዚያን ጊዜ ራያን ስንሻገር፣ መሬቷ እንደ ሞረድ ስለት፣ ጥርሷም እንደ መጋዝ እየተፋጨ ነበር። በዚያ ሰቆቃ እንጂ ሳቅ ባልነበረበት ቀውጢ ጊዜ ልረሳው የማልችለው አንድ ክስተት አዘቦ ላይ ተፈፅሞአል። ትዝ ይለኛል ያን ጊዜ፣ ተጭኖኝ የሚረመጥጥ ትካዜ፣ ተስፋ ርቆ፣ የነበረው እንዳልነበር በሆነበት ጊዜ...

በዚያን ጊዜ ... በዚያን እለት...

ተዋጊው የወያኔ የሙዚቀኞችና የድምፃውያን ጋንታ አዘቦ ላይ እረፍት አደረገ። አብሬያቸው ነበርኩ። ማርቸዲሱ የጭነት መኪና ቆመና ወረድን። ለሽንት፣ ውሃ ለመጠጣት፣ ሲጋራ ለማጤስ ሁሉም

ተበታተነ። ገና ጨርሶ አልመሸም ነበር። በዚያን እለት አዘቦ ላይ አብረውኝ የነበሩት አብዛኞቹ አሁን በህይወት የሉም። ተለያይተው መኖር እንደማይችሉ ጓደኛሞች ተጠራርተው ሄደዋል። እያሱ በርሄ ቀደማቸው፣ የበረሃው የሙዚቃ ጓድ አባላት በመኪና አደጋ ሰበብ የቀድሞ አለቃቸውን ተከተሉት።

መኪናችን አዘቦ ላይ እንደቆመ የማደርገው አልነበረኝም። ከመንገዱ ዳርቻ ወዳለችው ጎጆ ሄድኩ። ከጎጆው በስተግራ በኩል ከአንድ አጭር ግራር ዛፍ ስር የማሽላ አገዳ ክምር ይታያል። ከክምሩ ስር ከአምስት የማይበልጡ ህፃናት ተኮልኩለው ወደ ቆመችው ማርቸዲስ የጭነት መኪና አግጣጫ ይመለከታሉ።

ስጠጋቸው አይናቸው ወደኔ ዞረ።

ሁሉም ህፃናት አልነበሩም። አንዷ ኮረዳ ናት። በግምት 16 ቢሆናት ነው። ከኮረዳዋ ጋር ማውጋት ጀመርኩ፣

“መንዩ ሽምኪ ምቅርቲ?” (ቆንጆ ልጅ፣ ማነው ስምሽ?)

“ሽመይ?” (ስሜ?) ስትል መልሳ ጠየቀችኝ።

“እወ ሽምኪ መንዩ?” (አዎ፣ ስምሽ ማነው?)

“ሉላ።”

ፈገግ ስትል ጉስቁልና የደበቀው የልጅነት ውበቷ ፈንቅሎ ወጣ። አንድ የራያ ገበሬ ይህችን ልጅ አግብቶ፣ ልጆች ወልዶ ስለ መኖር ብቻ ያስባል! እርሻና ልጆች! ከፖለቲካና ከፕሮፓጋንዳ ርቆ መኖር! እንዴት መታደል ነው?

“ፅቡቅ ሽም እዩ።” (ቆንጆ ስም አለሽ።)

እንደገና ሳቀችና የኔን ስም ጠየቀችኝ።

ስሜን ከነገርኳት በሁዋላ ጥያቄዬን አራዘምኩ፣

“ሽም አቦኺ መን ይባሃል?” (የአባትሽ ስም ማን ይባላል?)

“ሽም አቦይ?” (የአባቴ ስም?)

“እወ ሽም አቦኺ።” (አዎ የአባትሽ ስም?)

“አጽብሃ።” እንደገና ሳቀች።

እሷ ደ’ሞ ጠየቀችኝ፣

“ላበይ ዲኹም ትከዱ?” (ወዴት ነው የምትሄዱት?)

“ናብ መቐለ።” (ወደ መቀሌ።)

ሉላ የምትጠቀምባቸው የትግርኛ ቃላት የተለዩ ነበሩ። “ላበይ፣ እምበይ፣ አይፈልጥይ፣ ላውጋዕና፣ ለለ...” አይነት ቃላት በብዛት የተቀላቀሉባቸው ሲሆኑ፣ ቀደም ሲል ወላጆቼ ወይም ዘመዶቼ ሲናገሩ ከምሰማው ትግርኛ፣ ወይም መፃህፍት ላይ ከማነበው ትግርኛ የተለየ መሆኑን ታዘብኩ። ከዚህች የአዘቦ ቆንጆ አንደበት የሚፈልቁት ቃላት ለዛ ያላቸውና ቀደም ሲል ከማውቀው ትግርኛ ይበልጥ ጣፋጭ ሆነው ተሰሙኝ። “ለለ፣ ላበይ፣ ላውጋዕና” የመሳሰሉት ቃላት፣ ከረሜላ እንደመምጠጥ ያለ በፍቅር የተጠቀለሉ ጣፋጭ ሆነው ወደ ልቤ እንደወረደ ዘለቁ...

የማርቸዲሱ የጥሩምባ ድምፅ ተሰማ....

ወዲ ሰቦቃና ለተመስቀል፣ እንዲሁም ሃንደበት እና ሌሎች ታጋዮች አጫጭር ክላሺንኮቭ ጠመንጃቸውን ጀርባቸው ላይ እንዳነገቱ ማርቸዲሱ ላይ ሲንጠላጠሉ በቅርብ ርቀት አየሁዋቸው። ወደእነርሱ ተንቀሳቀስኩ...

“ሉላ ፅብቅቲ ቻዎ!” ስል ጮህኩ።

“አድቦኹም ይትከልኹም!” ስትል ሰማሁዋት።

ወደ ማርቸዲሱ ተጣደፍኩ። ከእያሱ በርሄ ጋር ጋቢናው ላይ ገብቼ ከተቀመጥኩ በሁዋላ አይኔ ወደ ሉላ ዞረ። እጇን በነጠላዋ ስር ደበቅ አድርጋ፣ በትንሹ ባይ ባይ አለችኝ። ጥርሶቿ ብልጭ አሉ። መራራ ነገር ወደ ጉሮሮዬ መጣና ጎመዘዘኝ። ነፋስ ያመጣው የሚጥሚጣ ብናኝ የገባበት ይመስል አይኖቼ ተለበለቡ።

(ይህን ትረካ እየፃፍኩ ሳለ “አድቦኹም ይትከልኹም” ስለሚለው ምርቃት ማብራሪያ ይሰጠኝ ዘንድ ትውልዱ ከራያ ለሆነው ለአብርሃ በላይ ደብዳቤ ፃፍኩለት። እንዲህ ሲል ምላሽ ላከ፣

“በራያ ትልቁ ምርቃት ‘አድቦኹም ይትከልኹም!’ የሚለው ነው። ትርጉሙም ‘ተወልደህ ባደከበት የወላጆችህ ቤት ወይም ስፍራ አንተም እዛው በክብር እንደነሱ ወልደህ፣ ከብደህ ለመኖር ያብቃህ፣ ለስደት አይዳርግህ!’ እንደማለት ነው...”)

በወቅቱ የሉላ “አድቦኹም ይትከልኹም!” የሚለው ምርቃት ትርጉም ምን እንደሆነ አላወቅሁም ነበር። በጎ ምኞት እንደሆነ ግን በደመነፍስ ገምቻለሁ። ርግጥ ነው፣ የሉላን “ለለ” የሚል ቃልና “ለ” የበዛባቸውን የራያ ቃላት ከዚያ ወዲህ ብዙ ጊዜ ከእንደርታ ትግሬዎች ሰምቻቸዋለሁ። ለመጀመሪያ ጊዜ ከሉላ አንደበት የፈለቁት እንደ ከረሜላ የሚጥሙ ቅላፄዎች ግን ከ22 አመታት በሁዋላ እንኳ አሁንም የተለዩ ሆነው ይሰሙኛል።

ማርቸዲሱ ወደ ህንጣሎ አግጣጫ ጉዞውን ሲቀጥል እያሱ የሆነ ነገር እያወራልኝ ነበር። ሆኖም ስለ ሉላ እያሰብኩ በግማሽ ልብ አዳምጠው እንደነበር አስታውሳለሁ።

ይኸው እንግዲህ ደርግ ወድቆ ስምንት አመታት ካለፉ በሁዋላ እንደገና አዘቦ መጣሁ። ሉላ ትዝታዬ ውስጥ ነበረች። ሉላን የማግኘት ፍላጎት አደረብኝ። ያለችበትን ሁኔታ ለማወቅም በጣም ጓጓሁ። ግን ደ’ሞ ልቤ ለሁለት ተከፈለ።

“አይሆንም!” ስል ከራሴ ጋር ተጣላሁ። “...በፍፁም አይሆንም!! ምን አዲስ ነገር ይኖራል? ሉላ ባል አግብታ ልጆች ወልዳ ይሆናል። ወይም ወደ አረብ አገር ለግርድና ተሰዳ ይሆናል። ስለዚህ ስለ ሉላ ማወቅ የለብኝም።”

በርግጥም ፖለቲካ ከማታውቀው ከትንሿ ሉላ ጋር ያለኝ ትዝታ ከነውበቱና ከነሃቀኛ ገፅታው ልቤ ውስጥ ተቀምጦ ነበር። በነጠላዋ ስር ሸፍና ያወዛወዘችልኝ እጇና ቅን የነበረው ምርቃቷ በትዝታዬ ውስጥ እንዲቆዩልኝ አጥብቄ ፈለግሁ። በድጋሚ ሉላን ፈልጌ በማግኘት፤ አሊያም ስለ ሉላ በመስማት ያንን የማይረሳ በጎ ትዝታ ማበላሸት፣ ሊተካ የማይችልን ቅርስ እንደማውደም ሆኖ ተሰማኝ።

እና ራያ አዘቦን ተሻገርኩ...

- 11 -

የህይወት ጥሪ

ረጭ ባለ ሌሊት
በጨረቃ ድምቀት
እግር ጥሎኝ ድንገት
ሁለት ፍቅረኛሞች - አየሁ መናፈሻ
አፍለአፍ ተጋጥመው - አጥተው መተንፈሻ

(ግጥም - ደረጀ መኩሪያ)

የኮንትሮባንድ ነጋዴ ለመሆን የተነሳሁት ከድር በጫረብኝ ሃሳብ በስሜት ተገፋፍቼ እንደሆነ እገምታለሁ። ጊዜው ሩቅ ነበር። ከ23 አመታት በፊት። አንድ ማለዳ ከድር ጫማ እየጠረገልኝ እንዲህ ሲል አማረረ፣

"....የኢትዮጵያ ህዝብ ሰነፍ ህዝብ ነው። ተጎልቶ ስለድህነት ያወራል። 'ማነው ጎበዝ?' ለምን አትለኝም? ጉራጌ! ሌላው ሁሉ ሰነፍ! ለምሳሌ በቀለ ሞላን ውሰድ። እሳቸው ከእንቁላል ንግድ ተነስተው ዛሬ ስንት ሆቴል አላቸው? አበሻ ሲባል ግን ወሬ ብቻ! አንተ አሁን ጤነኛ ወጣት ነህ... ይኸው በጠዋት መጥተህ ጫማ በዱቤ ታስጠርጋለህ..."

"በቀለ ሞላ ጉራጌ ናቸው እንዴ?" ስል ጠየቅሁት።

"አይ! እሳቸው እንኳ ጉራጌ አይደሉም።" ካለ በሁዋላ፣ "...አሁን እሱን ተውና፣ መቼ ነው የምትከፍለኝ?" ሲል ተነጫነጨ።

"ነገ አመጣልሃለሁ።"

"ነገ ትላለህ እንጂ ነገ አትመጣም።"

"በምን አወቅህ ነገ እንደማልመጣ?"

"በዱቤ የሚያስጠርጉ፣ ነገ ይሉና በዚያው ይጠፋሉ።"

“ነገ አመጣልሃለሁ። ሱሪ ስቀይር ረስቼው ነው።”

‘እናያለን።”

“ያንተን አስር ሳንቲም ይዤ የት እንዳልጠፋ ነው?”

“አስር ሳንቲም ተጠራቅሞ አስር ብር ይሆናል።”

“እንደዚህ ጨቅጫቃ ነህ እንዴ፣ ከድር?”

“አብሽር በቃ! ነገ ብለሃል ነገ ታመጣለህ። ደምበኛዬ ነህ። በነፃ ብጠርግልህስ ምን ችግር አለው?”

ከድር እንዳፈቀደው መናገሩ መቼም ግልፅ ነበር። እንዲህ ያሉ የዘፈቀደ አስተያየቶች በየእለቱ የትም ቦታ ተነግረው በዚያው የሚጠፉ ናቸው። የከድር የጠጠረ ትችት ግን በወቅቱ ስሜቴን የኮረኮረ ባሩድ ለመሆን በቅቶ ነበር።

በቀለ ሞላ የተባሉት ሰው ከእንቁላል ንግድ ጀምረው የበርካታ ሪዞርት ሆቴሎች ባለቤት ለመሆን መብቃታቸውን ቀደም ብዬ አውቅ ነበር። ልዩነቱ ምንድነው? እስከዚያች እለት ድረስ ማንኛውም ተራ ሰው በርትቶ መስራት ከቻለ እንደ በቀለ ሞላ የተሳካለት የቢዝነስ ሰው እና ከበርቴ ሊሆን ይችላል ብዬ አስቤ አለማወቄ ነበር።

በዚያን ሰሞን ‘እንዴት እስከዛሬ ይህን ሳላስብ ቀረሁ?’ የሚል ቅሬታ በራሴ ላይ አሳድሬ ነበር። “ከትንሽ ገንዘብ በመነሳት - ታላቅ ገንዘብ ማከማቸት” የሚለውን አሳብ በጥርሴ ነክሼ ወደ ቤቴ ገባሁ። አሳቡን እንደነከስኩት ተኛሁበት። ማለዳ ስነሳ አመነዠኩሁት። በመቀጠል እያብላላሁት ከረምኩ። በጥቂት ሳምንታት ውስጥ የቢዝነስ ሰው የመሆን ሞራሌ በከፍተኛ ሁኔታ አደገ...

* * *

“እጅህ ላይ ያለው ገንዘብ ከኔ የአንድ ወር ደሞዝ ይበልጣል። ነጋዴ ለመሆን መወሰንህ የሚያስደስት ነው። ከበረታህ ራስህን ችለህ ለቤተሰብህ ትተርፋለህ። ሊሸጡ የሚችሉ ጥሩ ጥሩ ልብሶች ግዛ። ዋጋ ላይ መከራከር አለብህ። ካንተ ባላውቅም፣ ዋናው የንግድ ምስጢር ክርክር ነው። ስትገዛ ጠንከር ያለ ጨርቅ እያየህ ምረጥ። ምክንያቱም ሰዎች መናኛ ልብስ መግዛት አይፈልጉም። ሌላው ምንድነው፣ ገንዘብ እንዳታባክን። ርካሽ ሆቴል አጠያይቀህ ተከራይ። በነፃ የሚያሳድርህ

ካገኘህም ጥሩ ነው። ወጪ መቀነስ ሁለተኛው የንግድ ምስጢር ነው። ከሌባ ተጠንቀቅ! ድሬዳዋ ብዙ ሌቦች አሉ ስለሚባል በጣም ተጠንቀቅ። ለኔም ከቻልክ አንድ ነገር አምጣልኝ። የላይ ማላበሻ ቢሆን ይመረጣል...”

እንዲህ ባሉ ደግ ቃላት የሸኘችኝ ታላቅ እህቴ ነበረች።

በርግጥ በእጄ የያዝኩት 500 ብር የራሴው ነበር። ግማሹን ለ10ኛ ክፍል ተማሪዎች የመፅሃፍ ግምገማ ስራ በመስራት ያጠራቀምኩት ሲሆን፣ ቀሪው አንድ ዘመዴ ከአሜሪካ ከላከችልኝ ዶላር የተሞላ ነበር። ሆኖም እህቴ ዘንድ ተጠግቼ የምኖር እንደመሆኔ፣ ሃላፊነት አለባትና በዚህ መንገድ መከራ በባቡር ወደ ድሬዳዋ ላከችኝ።

እነሆ! የቢዝነስ ሰው ሆንኩ!

በባቡር ስጓዝ የመጀመሪያዬ ነበር። ሸከርተፍ - ይገፎ ከተፍ - ሸከርተፍ - ሸከርተፍ - የሚለው የባቡሩ የብረት ጎማ ድምፅ በጣም ተስማምቶኝ እንደነበር ትዝ ይለኛል። ሸከርተፍ... ሸከተፍ የሚለውን ድምፅ የሰማሁት ከ23 አመታት በፊት ቢሆንም ትናንት የሰማሁት ያህል ድምፁ አሁንም ጆሮዬ ላይ አለ።

ወደ ድሬዳዋ በባቡር የሚጓዝ፣ በስነፅሁፍ ፍቅር ያበደ ወጣት መቸም “ሽልንጌ” የተባለችውን የሬድዮ ትረካ ማስታወሱ አይቀርም። ደራሲው ማን ነበር? ተስፋዬ ገሰሰ? ጊዜው መቼ ነበር? የአማርኛ ስነፅሁፍ አፍቃሪያንን ቀልብ የሳበበት ዘመን! ጊዜው ከመራቁ የተነሳ ዘመኑ ራሱ ልቦለድ መስሎአል። ከአዋሽ ወዲያ ማዶ እስከ ድሬዳዋ፣ ደንገጎን ተሻግሮ እስከ ሃረር፣ ከዚያም አልፎ እስከ ጉርሱም፣ እስከ ሂርና፣ እስከ ኤጀርሳ ጎሮ አየሩና አገሩ ልዩ የፍቅር ምትሃት አለው። የሶማሊያውያን ባህርይ የተርከፈከፈበት የሃረራውያን የነፃነት መንፈስ፣ እንዲሁም የኢሳዎች የእምቢተኛነት ሰብእና አካባቢው ላይ የገነነበት አገር።

ባቡሩ ላይ ከፊትለፊቴ የተቀመጠው ሰው ጫቱን እያሻመደ ኮካውን ይጎነጫል። ናዝሬት ላይ ነበር የተሳፈረው። ወለንጪቲን አለፍ እንዳልን ወግ ጀመረኝ፣

“ማን ልበል ስምህን?”

ስሜን ተናግሬ ሳበቃ፣

“እርስዎንስ ማን ልበል?” ስል ጠየቅሁ።

“ከቴ እባላለሁ።”

“ሰምቼው የማላውቀው ስም ነው።” አልኩ።

“ከተማ ነው ስሜ። ሰው ሁሉ ግን ከቴ ይለኛል። ነጋዴ ነህ?”

“ልክ ነው።”

ጫቱን በከባዱ እያደቀቀ፣ እኔም እንድቅም ጋበዘኝ።

“ጫት ቅሜ አላውቅም።” ስል ተቃወምኩ።

“ነጋዴ ሆነህ ጫት አለመቃም አይቻልም። በስሱ ያዝ።”

የሰጠኝን ተቀብዬ ልክ እንደ ከቴ ቅጠሉን ማኘክ ጀመርኩ።

“በምን ንግድ ላይ ነው የምትሰራው?’

“ጨርቅ ላይ ነው።” ስል መለስኩ።

“ብዙ ጊዜ ሰራህ?”

“አይ! የመጀመሪያዬ ነው። የ400 ብር እቃ ለማምጣት ነው ያሰብኩት። ከዚያም ቀስበቀስ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ለመድረስ...”

ቆርኪው በምስማር የተበሳ ኮካ ሰጠኝና ተጎነጨሁ።

“ሰው በጥረቱ የተሳካለት ነጋዴ መሆን ይቻለዋል? እስኪ ይህን ይመልሱልኝ?” ስል ጠየቅሁ።

የቀነጣጠበውን ጫት ጎረሰና ምላሽ ሰጠኝ፣

“በቅድሚያ አንቱ አትበለኝ።” ሲል ጀመረ። አያያዘናም፣ “...በርግጥ በእድሜ እበልጥሃለሁ። እንደማይህ አንተ 20 አትሞላም። እኔ 40 ነኝ። ቢሆንም አንተ ብትለኝ ቅር አይለኝም። ወደ ጠየቅከኝ ጥያቄ ልመለስና... ምን ነበር የጠየቅከኝ?”

“አንድ ሰው በጥረቱ ነጋዴ መሆን ይቻለዋል ወይ?’”

“ምን ማለት ነው ይሄ?”

“ነጋዴነት ተሰጥኦ ነው ወይስ በልምድ የሚገኝ?”

“ገባኝ! ዋናው ምን መሰለህ? መነሻ ካፒታል ነው። ለምሳሌ ያለፈው ህዳር ላይ ሰንደል እና ዘይት ጥሩ ገበያ ነበረው። አሁን አንተ

የጨርቅ ንግድ እሞክራለሁ ብለሃል። ካፒታልህ ይወስነዋል። ለጠየቅኸኝ ጥያቄ...ምላሹ ምን መሰለህ? ንግድ ጥበብ ነው። ገባህ የምልህ? እኔን ውሰድ አሁን? ለምን ተሳካልኝ? ምስጢሩን ልንገርህ? ከፋናንስ ፖሊሶች ጋር ጥሩ ስምምነት አለኝ። ገብቶሃል የምልህ? የፋናንስ ፖሊስ ካልያዝክ ኮንትሮባንድ ንግድ መስራት አይቻልም። የኮንትሮባንድ ንግድ ሎተሪ ማለት ነው። ሎተሪ ቆርጠህ ታውቃለህ?"

"ነጋዴነት ተሰጥኦ ነው ወይ ብዬ ነበር የጠየቅሁህ?"

"ተሰጥኦ ምንድነው?"

"ተሰጥኦ ማለት ሰው ይዞት የሚወለደው ችሎታ ነው። እና ነጋዴነት አብሮህ የሚወለድ ተሰጥኦ ነው ወይስ?..."

"ሰው እንዴት ነጋዴ ሆኖ ይወለዳል?"

"ማለቴ ምን መሰለህ?"

ሊያስቀጥለኝ ግን አልቻለም፣

"ምንድነው የምታወራው? ህፃን ሲወለድ ያው ህፃን ነው። ነጋዴ፣ አስተማሪ ምናምን ሆኖ የሚወለድ የለም። አልሰማኸኝም እንጂ እኮ ነገርኩህ፣ በቅድሚያ ካፒታል ያስፈልግሃል። በመቀጠል የሚሸጥ እቃ ለይተህ ማወቅ አለብህ? አሁን ዝም ብለህ ቃም..."

በእርግጥም ከቀንዱም ከሸኮናውም እያወጋን ቃምን።

ርግጥ ነው፤ ወደዚህ ወደቢዝነስ ስራ ከመግባቴ በፊት ስለንግድ ምስጢር አንዳንድ መፃህፍትን አንብቤ ነበር። ጠቃሚ የሚባሉ ነጥቦችንም መዝገቤ ይዤያለሁ። ለምሳሌ፣ "ሃይቅ ውስጥ አሳ ለመሸጥ አትሞክር።" የሚለው አባባል በጣም ቀልቤን ስቦት እንደነበር አስታውሳለሁ። አሳቡን ለማብላላት ስል አኘክሁት። "አሰብ ላይ ብርድ ልብስ ለመሸጥ መሞከር ኪሳራን ያስከትላል።" በማለት በተመሳሳይ ምሳሌ አጠናከርኩት። በቅድሚያ ሰዎች ምን እንደሚፈልጉ ማወቅ። ገንዘብን ማክበር። ካከበርከው መልሶ ያከብርሃል። ከናቅኸው ያዋርድሃል። ስለ ገንዘብ ሃያልነት የሚገልፁ በርካታ አባባሎች ሰብስቤ ነበር። "ገንዘብን መውደድ የሰይጣን ነው።" የሚለውን የቅዱስ መፅሃፍ ቃል ማስታወስ አልፈለግሁም። "ገንዘብ ሃይል ነው።" በሚለው መንገድ አሰብኩ። ገንዘብ ማጥፋትና ገንዘብ ማጠራቀምን አንድ ላይ መፈፀም አይቻልም። ስለዚህ አንዱን መምረጥ ግዴታ ነበር...

ቢኬ ከመድረሳችን በፊት መመርቀኔ ትዝ ይለኛል፡፡ ልበ ሙሉነት ተሰማኝ፡፡ ሙቀቱና ጫቱ ተቀላቅሎ እንደ ካውያ ጋልኩ፡፡ ምርቃናውን እንደ ወደድኩት አስታውሳለሁ፡፡ አንዳንድ በተስፋ የተሞሉ ህልሞች ወደ አእምሮዬ መከሰታቸውን በፍፁም አልረሳም፡፡ "ከ500 ብር ወደ 500 ሺህ!" የሚል ነገር ሽው ያለብኝ ይመስለኛል፡፡ የታወቅሁ ሃብታም ከሆንኩ በሁዋላ፣ መፅሃፍ ፅፌ ማሳተም እንዳለብኝ አጥብቄ አስቤ ነበር፡፡ መፅሃፉ ሲጀምር ምን መሆን አለበት?

ወረቀት አውጥቼ መጫጫሬን አስታውሳለሁ፡፡ ምን እንደፃፍኩ ቃል በቃል ትዝ አይለኝም፡፡ ብቻ አንዳንድ ነጥቦች...

...ታላቁ የቢዝነስ ሰው በአንድ ወቅት ጫማ በዱቤ አስጠርገአል፡፡ ዋናው ገፀባህሪ ጫማ በዱቤ ኢያስጠረገ ሳለ የቢዝነስ ሰው የመሆን አሳብ ብልጭ አለለት፡፡ ከአስር አመታት በሁዋላ ከድር የተባለውን ጫማ ጠራጊ ፍለጋ ወደ ደብረዘይት መጣ፡፡ ገፀባህሪው መኪና እየነዳ ነበር፡፡ አንዲት ቆንጆ ልጅ ከጎኑ ...

እንደዚያ ያለ ነገር ነበር ያሰፈርኩት፡፡ በርግጥም በዚያች ቅዱስ ቀን ማለዳ ጫማ በዱቤ ባላስጠርግ ኖሮ፣ የጀመርኩት የቢዝነስ ጥንስስ ሊታሰብ አይችልም ነበር፡፡

"እየቃምክ!" አለ ከቴ፡፡

ልምላሜው ልብን የሚማርክ የጫት ቀንበጦችን መዘዘና አስጨበጠኝ፡፡ እየቀነጣጠብኩ አይኖቼን በመስኮቱ ወርውሬ ነበር፡፡ የማየውን ማስታወሻ መያዝ አልዘነጋሁም፡፡ ባቡሩ ነጎደ፡፡ የኤረር ወንዝን ግራና ቀኝ እያፈራረቀ ነጎደ፡፡ አህ! የባቡሩ የብረት ጎማ ድምፅ አሁን ድረስ ጆሮዬ ላይ አለ...ሽከተፍ...ሽከተፍ...ሽከተፍ...

"አንድ ነገር ልምከርህ?"

"ምከረኝ?"

"ኪስህ ውስጥ ስለያዝከው ገንዘብ ለሰው መናገር የለብህም፡፡"

"ተግባብተናል ብዬ ነው፡፡"

"ማለቴ፤ እቃ ስትገዛ አቋምህ መታወቅ የለበትም፡፡"

"አቋም ስትል?"

“ገንዘብ ያለህ መስለህ መታየት ያለብህ ቦታ ሊኖር ይችላል። የሌለህ መምሰል ያለብህ ቦታም አለ። መምሰል አለብህ እንጂ፣ የገንዘብ አቅምህ በትክክል መታወቅ የለበትም። የዚህን ልዩነት ማወቅ አለብህ።”

አባባሉ አልገባኝም። ቢሆንም ርእሰ ጉዳዩ እንዳይረዝም ብዬ የገባኝ መስዬ ራሴን ላይ ታች ነቀነቅሁ።

ከብረቶች መፋጨት የሚፈልቀውን ውብ ዜማ በጆሮዬ እያንቆረቆረ ድሬዳዋ ያደረሰኝን የባቡር ጉዞ እራሴን ለማግኘት እንዳደረግሁት ሰማያዊ ጉዞ እቆጥረዋለሁ። ይህም በዚህች አለም ህይወት ላይ ለእለታዊ ህይወቴ ልዩ ክብር የምሰጥ፣ “ነገ የኔ ነው” ብዬ የማላምን ሰው መሆኔን ለማወቅ እድል ያገኘሁበት ጉዞ ነበር። የራስ ተፈጥሮን በትክክል ለማወቅ የሚደረግ ጥናት እንደሚገመተው ቀላል አይደለም። በአለማችን ላይ የገዛ ተፈጥሮውን ሳይገነዘብ ህይወቱን የሚጨርስ ይበዛል።

ባጭሩ የሆነው እንዲህ ነበር...

ከተማ በጠቆመኝ መሰረት በርካሽ ዋጋ አልጋ ከሚያከራዩ ቤተሰብ ዘንድ ሄጄ አረፍኩ። አልጋ አከራይዋ ደግ ፊት ያላት ሳቂታ ወይዘሮ ነበረች። እንደ ዘመዷ ነበር ያስተናገደችኝ። እኔ ስደርስ ከአንዲት ልጅ እግር ኮረዳ ጋር ራት እየተመገቡ ነበር። አስገድደው በገበታው ዙሪያ እንድቀመጥ አደረጉኝ። የሚጣፍጥ ክክ ወጥ አብሬ በላሁ። ስማቸውን አወቅሁ። ወይዘሮዋ ወይኒቱ ትባላለች። ኮረዳዋ ፀደይ። ወይኒቱ የፀደይ አክስት ናት። እኔም ስሜን ተናግሬ ጥቂት አወጋን፣

“ድሬዳዋ ለምን መጣህ?”

“የጨርቅ ንግድ ለመሞከር ብዬ ነው።”

“ሰንደል ነው አሁን የሚያዋጣው።” አለች።

“በርግጥ?”

“ይላሉ እንግዲህ፤ የሚባለውን ነው...”

ፀደይ ደሞ ጠየቀችኝ፣

“የመጀመሪያህ ነው?”

"ልክ ነው።"

ምስጢራዊ አስተያየት ያየችኝ መሰሎ ተሰማኝ። ርግጠኛ አይደለሁም፤ መስሎኝ ሊሆን ይችላል። እኔም ስለ አየሩ ተናገርኩ፣

"ሙቀቱ ከበድ ይላል።"

"ቀን ላይ ይበረታል። ጠዋትና ማታ እንኳ ምንም አይል።"

በማለዳው ተነስቼ ገበያ ዋልኩ። ምንም አልገዛሁም። ዋጋ እየጠየቅሁ ሳወዳድርና ሰው ሳማክር ዋልኩ። ምሳ ቀማምሼ ወዳረፍኩበት ቤት ስመለስ፣ ቡና ተፈልቶ በርጫ ተዘርግቶ ጠበቀኝ። ፀደይ ቡና እያፈላች ነበር። እስከጋበዝ እንኳ አልጠበቅሁም። ጫማዬን አውልቄ ከፍራሹ ላይ እንደ ስምንት ቁጥር እግሮቼን አቆላልፌ ተሰየምኩ። ጫት ቆንጥረው አስያዙኝ፣

"አልቅምም።" ብዬ ተግደረደርኩ።

አስገደዱኝ።

"ምንም አይልህ። የአገሩ ባህል ነው..."

ተቀብዬ መቀነጣጠብ ጀመርኩ። ፀደይ ቡና እያፈላች ነበር። የሚንሿሿ የጆሮ ጌጥ ያንጠለጠለች ሴት ከወይኒቱ ጋር ያለማቋረጥ እየለፈለፈች ጫቱን ታደቀዋለች። ትኩረቴን ወደ ፀደይ አደረግሁ። እሷም ልቧ ወደኔ ሳይሆን አልቀረም፣

"መቀንጠስ አልቻልክበትም። ልቀንጥስልህ?"

"ቅዱስ ሃሳብ ነው።"

እየቀነጠሰች ትሰጠኝ ጀመረች። ቀንጥሳ በሰጠችኝ ቁጥር ከፈገግታ ጋር ምስጢራዊ የመሰለውን አስተያየት ታካፍለኛለች። እንጃ ብቻ፤ መስሎኝ እንዳይሆን። 17 ቢሆናት ነው። እኔ 19 አልሞላኝም።

"ቅመህ አታውቅም እንዴ?"

"ባቡር ላይ ሞክሬ ነበር።"

"ከዚያ በፊት አልቃምክም?"

"በፍፁም።"

"እናንተ አገር ጫት የለም እንዴ?"

“መኖር አለ። መቃም ግን እንደ ነውር ይታያል...”

ጥሩ ጊዜ አሳለፍኩ። ማታ ላይ ቢራ አስመጥተን ጠጣን። ፀደይ እና አክስቷን ራት ጋበዝኳቸው። ሁለት ምግብ ለሶስት አዘን ነበር። አልጨረስነውም። እኔና ወይኒቱ ቢራ ደጋገምን። ፀደይ ኮካ ጠጣች። ክፍያ የፈፀምኩት በደስታ ነበር።

ከፀደይ ጋር ብዙ አወራን...

እኩለ ሌሊት ካለፈ በሁዋላ ነበር የተኛነው። ደጁ ላይ ቁጭ ብለን ጣፋጩን የድሬዳዋ ወበቅ እየተነፈስን ስንንሾካሾክ ተለያይተው የተገናኙ ፍቅረኛሞች መምሰላችን ይሰማኝ ነበር። በነጋታው እስከ እኩለ ቀን መተኛቴ ትዝ ይለኛል። ስነቃ ፀደይ ደጃፉ ላይ እቃ እያጠበች ነበር። ፊቴን ተጣጥቤ ሳበቃ በርጬማ ላይ ቁጭ ብዬ አዋራት ጀመር፣

“አክስትሽስ?”

“እቃ ልታመጣ ጅጅጋ ሄዳለች።”

“ብቻሽን ነሻ?”

“ጓደኛዬ ትመጣለች። ዛሬ እግሬን ዘርግቼ ነው የምቅመው። ከኛ ጋር አትቅምም?”

“ስራ መስራት አለብኝ።”

“ከሰአት ምን ስራ አለ? ሁሉም ዘግቶ ነው የሚቅመው። ነገ ቅዳሜ ስለሆነ አዳዲስ እቃ ይገባል። ነገ በጠዋት ተነስተህ ትገዛዛለህ። ዛሬ ከኛ ጋር ዋል? እሺ በለኝ በገብርኤል?”

“እሺ።” አልኩ።

በጣም ተደሰተች። የሷ መደሰት ስለራሴ ያለኝን ግምት አሻሻለልኝ። እና ከእሷ በላይ እኔ ተደሰትኩ። ለጫት መግዣ ገንዘብ ስሰጣት አልተቀበለችኝም።

“ጓደኛዬ ይዛ ትመጣለች፤ አንተ እሁድ ትጋብዘናለህ። እኔ ደሞ ነገ ምሳ ኮስተር ያለ እናትና ልጅ እጋብዝሃለሁ።”

“አረቄ!?”

“ዶሮ ወጥ ማለቴ ነው፤ ከእንቁላል ጋር።”

ለስላሳና ቡና ምናምን ግዢበት ብዬ አምስት ብር በግድ

ሰጥቼያት፣ ምሳ ፍለጋ ወጣሁ።

ያቺ የእለተ አርብ ተሲያት ከማልረሳቸው ውብ ቀናት አንዷ ለመሆን በቅታለች። "ደስታ ከቶ ምንድነው?" ቢባል ብዙ የተለያየ ትርጉም ሊሰጠው ይችላል። ያለቀጠሮ በድንገት እጅ ላይ የሚገኙ ልዩ ቀናት ዘልአለማዊ ትዝታ ጥለው ያልፋሉ። እየፈለጉ መተው ልብን ክፉኛ ይጎዳል። ያደረግሁት የፈለግሁትን ማድረግ ነበር። በርግጥ ነጋዴነቱ የልብ ፍላጎቴ ቢሆን ኖሮ አይከሽፍም ነበር።

በዚያች ጠባብ ክፍል ውስጥ ሶስት ሆነን ያወጋነው ወግ ድባቡ ንፁህ ነበር። አለምን የማናውቅ ወጣቶች ነበርን። የራሳችን የሆነ አንዳች ነገር አልነበረንም። እንደ ጫካ እንስሳት በቅንነት ለመደሰት ራሳችንን ለተፈጥሮ አሳልፈን ሰጥተን ነበር። በትክክል የሆነው እንደዚያ ነው። ድሬዳዋ ከደረስኩባት ደቂቃ ጀምሮ፣ "ወጪ መቀነስ፣ ገንዘብ መቆጠብ" የተባሉትን ታጥቂያቸው የመጣሁትን የስራ መመሪያዎች እንደ ተናዳፊ እባብ ጠልቻቸው ነበር። ፍራሹ ላይ ጎን ለጎን ተቀምጠን ስናወጋ ፀደይ ይህንኑ ትእዝብቷን ነገረችኝ፣

"ነጋዴ አትመስልም።"

"እንዴት?"

"እንጃ! ሁኔታህ..."

"ሁኔታ ስትይ?"

"ወሬህ እንደነሱ አይደለም።"

"የነሱ ወሬ ምንድነው?"

"ስለ እቃ ብቻ ነው የሚያወሩት።"

"እኔስ?"

"የተረጋጋህ ነህ።" ብላ በጣም ሳቀች።

"ፍቅር ጀምሮኝ እንዳይሆን?"

እየሳቀች የጎን ስታየኝ ቆየችና፣

"ይህን አባባል ጠዋት ከደገምከው አምንሃለሁ..." አለች።

'   "የቱን አባባል?"

"አሁን ያልከኝን ነዋ!"

“ምናልኩሽ?”

“አውቀህ ነው አይደል?”

የንግድ ልብስ ለመግዛት ይዤው የሄድኩትን ገንዘብ ድሬዳዋ ከፀደይ ጋር በመዝናናት ጨርሼው፣ በአምስተኛው ቀን ደብረዘይት ስደርስ፣ ለእህቴ የላይ ማላበሻና ለኔ ጫማ ከመግዛት በቀር ባዶ እጄን ነበርኩ። አምስት ብር ኪሴ ውስጥ ቀርቶ ነበር መሰለኝ...

* * *

እህቴ በጉጉት ብትቀበለኝም ማብራራት አልቻልኩም።

“ምን ሆነሃል?”

“ሌቦች ገንዘቡን ሰረቁኝ።”

ትክ ብላ ስታየኝ ቆየችና እንዲህ ስትል ተናገረች፣

“እንደሚሰርቁህ አውቅ ነበር። ‘ይሰርቁሃል፣ ተጠንቀቅ!’ አላልኩህም? ብዬሃለሁ አላልኩህም? ይህን ብቻ ንገረኝ?”

“እሱማ ብለሺኛል። ግን... ”

“መስማት አልፈልግም! ገንዘቡ የራስህ ነው...”

ቆየችና በተቃጠለ ድምፅ እንዲህ አለች፣

“ገንዘብ አያያዝ ካልቻልክ ሰው መሆን አትችልም።”

በዚያን ሌሊት መብራት አጥፍቼ አልጋዬ ውስጥ ከገባሁ በሁዋላ በፀጥታ ብዙ ማሰቤ ትዝ ይለኛል። በርግጥ “እያንዳንዱ ሰው የመጪ ህይወቱን አግጣጫ የሚነድፍ የራሱ መሃንዲስ ነው።” ይባላል። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የህይወቴ ወንዝ የሚጓዝበትን ሸለቆ ጠምዝዤበት አላውቅም። የህይወት ጥሪውን ተከትሎ በነፃነት ይጓዝ ዘንድ ሰፊው ሁዳድ ላይ ተውኩት...

- 12 -

የጨለለቃ ዝይ

ክብር ላንቺ ይሁን - ነፍሰ ደስተኛይቱ
እንደ እሳት ደመና - ስትበሪ እቱ
እውነትም አይመስል - ወፍ ነበርሽ ማለቱ
ጥልቁን ሰማያዊ - ትከንፊበታለሽ
ሙሉውን ልብሽን ታንቆረቁሪያለሽ
ባልተጠና ጥበብ - ዜማሽ ተትረፍርፎ...
ድምፅሽ በማለዳ እንደ ደወል ገዝፎ
በምድሩ ተንሳፈሽ - በአየሩ ሮጥሽበት
አካለቢስ ደስታሽ - ሩጫ ጀመረበት
ሃምራዊ ግርጣታው - እሱ እንኳ ሳይቀር
ከበረራሽ ዙሪያ - ይቀልጥ ነበር...

(ግጥም - ፔርሲ ቢሽ ሼሊ)
- ከበደ ዳግማዊ እንደተረጎመው -

ከደብረዘይት ወደ አዲስ አበባ በሚወስደው መንገድ ዳርቻ፤ ጨለለቃ ተብሎ ከሚታወቀው የክረምት ሃይቅ ዳርቻ በፈኒሾች የተገነባ "ቤተልሄም" ተብሎ የሚጠራ የህፃናት ማሳደጊያ ካምፕ ነበር። የታላቅ እህቴ መኖሪያ ቤት ከሃይቁ ዳርቻ በመሆኑ፣ በክረምት ጨለለቃ ሲሞላ እስከ ደጃፋችን ይንጣለል እንደነበር አስታውሳለሁ። በበጋው ወራት እሁድ ተስያት ብዙውን ጊዜ ከሃይቁ ዳርቻ፤ የፈረሰ ግንብ ላይ በመቀመጥ ጊዜዬን አሳልፍ ነበር። ነጫጭ እርግቦች አየሩንና ባህሩን ሲቀዝፉ ማየት፣ የማእበሉን ድምፅ መስማትና እስኪመሽ ድረስ ዳርቻው ላይ ተቀምጬ ማንበብ እወድ ነበር...

እነሆ! ዛሬም እንደተለመደው ተቀምጬአለሁ።

የሃይቁ ነጫጭ ርግቦች ሙዚቃ ተለቅቆአል። በርግጥ ዛሬ በአጋጣሚ ብቻዬን አልነበርኩም። በሰፈራችን የታወቀው ሌባ አብሮኝ ነበር። ቀስቶ ይባላል። በተደባዳቢነቱ የተሰጠው ቅፅል ስም እንጂ

መጠሪያ ስሙ ሌላ ነው። ሌባነቱ መቸም ተብሎ ተብሎ ያለቀለት ነበር። የወላጆቹን አነስተኛ የቤት እቃ ሸጦ ጨርሶታል። ጣሳ አይምርም። ሸጦ ጫት ይቅምበታል፣ ሸጦ ትምባሆ ያጨስበታል። ወላጆቹ ተቸግረው የቀረ እቃቸውን ሲቆልፉበት በጨለማ እያሸመቀ ሌብነቱን በሰፈሩ ሁሉ አዛመተው። አባቱ የአየርወለድ መኮንን በመሆኑ ፖሊሶች ሊጨክኑበት አልቻሉም። “አስራችሁ ግረፉልኝ” እያለ ለፖሊስ ቢያመለክትም ሁለት ቀናት አስረው መልሰው ይፈቱታል።

በዚያን እለት በአጋጣሚ ብንገናኝም እያወጋን ነበር። በመካከሉ ከፊትለፊታችን ሁለት የማሳደጊያው ሴቶች ልጆች ሲመጡ በርቀት አየን። ቀስቶ በተደሰተ መንፈስ፣

“ቅልቦች መጡ።” አለ።

የማሳደጊያው ልጆች፣ “ቅልቦች” በሚል ቅፅል ስም ይጠሩ ነበር። ብዙም ሳይቆይ ልጃገረዶቹ ወደነበርንበት ተቃረቡ። የአንደኛዋ ሴት አንድ እግሯ ለምሶ ስለነበር በጓደኛዋ ተደግፋ ነበር የምትራመድ። ልጅቱን ትምህርት ቤት በአይን አውቃታለሁ። እሷ ግን አታውቀኝም። እግሯ እንዲህ የተበላሸው በፖሊዮ ምክንያት መሆኑን ሁሉም ያውቃል። አብራት የነበረች ጓደኛዋን ግን አላውቃትም።

ልጆቹ አጠገባችን ከመድረሳቸው በፊት ቀስቶ እንዲህ አለኝ፣

“ገንዘብ ይዘው ሊሆን ይችላል። እንፈትሻቸው።”

በጣም ደነገጥሁ። ድምፄን ዝቅ አድርጌ፣

“ተው!” ስል ተማፀንኩት፣ “...እኔ ፊት አትንካቸው፤ እባክህ?”

“ካልፈለግህ ተወው። እኔ እፈትሻቸዋለሁ።”

“በፍፁም አይሆንም!” ብዬ በስሜት ተቃወምኩ።

የኔ መቆጣት ቀስቶን በጣም አናደደው።

“አንተን ምናባክ ያገባሃል?” አለና አንገቴ ላይ አነቀኝ።

በሰከንዶች ልዩነት የታነቀ አንገቴ ቢለቀቅም ሰማይና ምድሩ ጨልሞብኝ ነበር። ከዚያ በሁዋላ ቃል አልተነፈስኩም። እኔ በነበርኩበት ቁጭ እንዳልኩ ቀስቶ ወደ ሁለቱ ኮረዶች አመራ። እድሜአቸው ከ16 አይበልጥም። የምታነክሰው ልጅ ቀይ ናት። ጓደኛዋ ቸኮላት ነበረች። በተቀመጥኩበት ሆኜ የሚሆነውን እየተመለከትኩ

ነበር።

ኮረዶቹ ቀስቶን ሲመለከቱ ፈራ ተባ እያሉ ባሉበት ቆመው ጠበቁት። መሮጥ አይችሉም። በፖሊዮ ምክንያት ግራ እግሯ የለመሰው ልጅ ለመሮጥ ቀርቶ ለመራመድም ትቸገራለች። ሚዛኗን ጠብቃ ለመራመድ የምታደርገው ጥረት አድካሚ መስሎ ይታያል።

ቀስቶ አጠገባቸው እንደደረሰ ቸኮላቷን በካልቾ ጠለዛት። በመቀጠል አካል ጉዳተኛዋን ተመሳሳይ ካልቾ አቀመሳት። ተንገዳግዳ ከመውደቅ ለጥቂት ተረፈች፣

“የምትፈልገውን ተናገር! አትምታን!” ስትለው ሰማሁ።

“ሁለትሽም ያለሽን አውጪ!”

ኪሶቻቸውን መፈተሽ ጀመሩ። ሳንቲሞችና የወረቀት ብር አውጥተው ሲሰጡት አየሁ። ቀስቶ የሰጡትን ከተቀበለ በሁዋላ እራሱ ደ’ሞ የሁለቱንም ኪሶች በጥንቃቄ በረበረ። ተጨማሪ ግን አላገኘም። አካል ጉዳተኛዋን ልጅ እየበረበራት ሳለ፣

“ኮካ! ዛሬም አንድ ብር ብቻ ይዘሽ መጣሽ?” ሲላት ሰማሁ።

በድጋሚ ካልቾ አቅምሶ አሰናበታቸው። ሁለቱ ኮረዶች እኔን እንደዋዛ መልከት ካደረጉ በሁዋላ በተለመደው የዝግታ እርምጃ መንገዳቸውን ቀጠሉ። በእፍረት ሽምቅቅ አልኩ...

ቀስቶ ዘረፋውን ካበቃ በሁዋላ ወደኔ መጥቶ ደነፋብኝ፣

“አንተ ምንድነህና ነው ለነሱ የምትቆረቆረው?”

ተመልክቼው ዝም አልኩ።

ከቀስቶ ጋር ልደባደብ አልችልም። ብደባደብ አይኔን ወይም ጥርሴን እንደምከፍል አውቅ ነበር። ጩቤ ታጣቂ ነበር። ለነገሩ በተፈጥሮዬ የተደባዳቢነት ጠባይ የለኝም። ባንፃሩ ቀስቶ ህይወቱ በአምባጓሮ የተሞላ እንደ መሆኑ ከፊት ጥርሶቹ አንዱን አጥቶአል። ፊቱም ተሞንጭሮ የበረሃ ግራር መስሏል።

ምንም መልስ ሳልሰጠው ስቀር ዛቻውን ቀጠለ፣

“ይሄን አውርተህ ስሜን ብታጠፋ አንተን አያድርገኝ!”

ዝቶ ሲያበቃ ወደ ከተማው አግጣጫ ነጎደ።

ብቻዬን ቀረሁ...

ከቀስቶ ዛቻ ይልቅ ያስጨነቀኝ እኔ ፊት ዝርፊያው መፈፀሙ ነበር። የዝርፊያው ተባባሪ መሆኔ ሊወራ ይችላል። በኪስ አውላቂነት መታወቅም ሊከተል ይችላል። የምችለውን ለማድረግ ብድግ ብዬ ወደ ልጆቹ በረርኩ።

ብዙም አልራቁም ነበር...

የኮቴዬን ድምፅ ሰምተው ነው መሰለኝ ዘወር አሉና ቆሙ። አጠገባቸው ደርሼ፣ ከላይ ከላይ እየተነፈስኩ እመለከታቸው ጀመር። እነሱም አይን አይኔን ያዩኛል። እንደምንም እየተንተባተብኩ ተናገርኩ፣

"ልከለክለው አልቻልኩም፤ ደሞ ጓደኛዬ..."

ቸኮላቷ ልጅ በደግነት አናገረችኝ፣

"አታስብ። ልጁን እናውቀዋለን። ሁሌ ይፈትሸናል..."

"ለፖሊስ ለምን አትነግሩም?"

"ተነግሮ ነበር። አስረው ፈቱት። አባቱም መጥተው አነጋግረውን ነበር። ትንሽ ጊዜ ትቶን ነበር። አሁን ደሞ እንደገና ጀመረ። ከ'ንግዲህ ለፖሊስ ብንነግር ግን እንደሚገድለን ዛተ..."

"ብዙ ገንዘብ ወሰደባችሁ?"

"አንድ ብር ከስሙኒ።"

በዝግታ እርምጃ እየሸኘሁዋቸው ወጋችንን ቀጠልን፣

"11ኛ ክፍል ነህ አይደለም?" ስትል ጠየቀችኝ ቼኮላቷ።

"አዎን። እናንተስ?"

"10ኛ። ግሩም ጓደኛህ ነው?"

"በምን አወቅሽ?"

"እንተዋወቃለን።"

"እድላዊት ማለት አንቺ ነሽ እንዴ?" አልኩ አስታውሼ።

"እኔ ነኝ።" አለች እየሳቀች።

"ግሩም ስላንቺ ነግሮኛል..."

አካል ጉዳተኛዋ ልጅም ስሟን ነገረችኝ።

“ዮዲት...”

እኔም ስሜን ተናግሬ እስከ ግቢያቸው ሸኘሁዋቸው።

* * *

ርግጥ ነው፣ ከእነዚህ ልጆች ጋር ግንኙነታችን እንዴት ቀስበቀስ ሊዳብር እንደቻለ በትክክል አላስታውስም። የተዋወቅነው ግን ልክ እንዲህ ነበር። ከዚያ በሁዋላ መንገድ ላይ ስንገናኝ ሰላምታ መለዋወጥ ጀመርን። ግሩምና እድላዊት ሲገናኙ አልፎ አልፎ እኔም ተገኘሁ። ሌላ ጊዜ እንዲሁ መንገድ ላይ እድላዊትና ዮዲትን አገኘሁዋቸውና ቆመን ትንሽ አወጋን። “የምንጮች መፍለቂያ ተራሮች ናቸው” የተባለ መፅሃፍ ይዤ ነበር። ዮዲት እንዳውሳት እንደጠየቀችኝ አስታውሳለሁ። በመቀጠል ከዮዲት መፅሃፍ ለመውሰድ ወይም ለመስጠት ወደ ማሳደጊያው ግቢ መሄድ ጀመርኩ። ስንገናኝ ቆመን ጥቂት ስለ መፅሃፍ እናወራለን። ዮዲት በሩቅ ከምገምታት የተለየች ነበረች። ከመነሻው መሳቅ በጣም ትወዳለች። ስለ እግሯ ችግር ትዝም አይላት። በራሷ የምትተማመን፣ መፅሃፍ አንብባ በስሜትና በጥልቀት መወያየት የምትወድ ልጅ ሆና አገኘሁዋት።

አንድ ቀን ከዮዲት ጋር እያወጋን ሳለ ቀስቶ ሲመጣ በሩቅ ተመለከትነው። ዮዲት ተረበሸች።

“ቀበሮ መጣ። ወደ ቤት ልግባ።” አለችኝ።

በርግጥም ቀስቶ ጠቦት እንዳየ ቀበሮ ወደኛ አግጣጫ እየገሰገሰ ነበር። ላስቆማት አልቻልኩም። ተሰናብታኝ ወደ ግቢዋ ገባች።

ሌላ ቀን ከግቢው ራቅ ብለን ወደ ሃይቁ በመጠጋት ቁጭ ብለን ብዙ ተጨዋወትን። የምናወጋው ባነበብናቸው መፃህፍት ውስጥ ስለሚገኙ ገፀባህርያት ነበር። ምናልባት ወሬ ተቀላቀለ ከተባለ ስለ ቀስቶ ጨካኝነት ጣልቃ ይገባ ይሆናል። ስለመፅሃፍ ስናወጋ ዮዲት በጣም ስሜታዊ ትሆን ነበር። አካል ጉዳተኛ መሆኗ ይበልጥ የመፃህፍት ወዳጅ እንድትሆን ሳያደርጋት እንዳልቀረ እገምት ነበር።

ብዙውን ጊዜ የምናወጋው የግቢው ደጃፍ ላይ ስለነበር በእግሯ ምክንያት መቆም ስለሚያደክማት ሳሩ ላይ ቁጭ እንላለን። ወደ

ሃይቁ ዳርቻ አንድ ጊዜ ብቻ ነበር የሄድነው። እንድንሄድ ስጠይቃት፣ ቀስቶ ሊመጣ እንደሚችል ምክንያት በመስጠት ፈቃደኛ አትሆንም። ቀስቶ ከማሳደጊያው ካምፕ አካባቢ አይጠፋም። ብቅ ሲሉ እያነቀ ኪሳቸውን ይፈትሻል። ዮዲትን ከቀስቶ ልከላከልላት ባለመቻሌ ሳያበሳጨኝ አልቀረም።

ከዮዲት ጋር ግንኙነታችን ይበልጥ እየጠነከረ ሄደ። ቅዳሜ ወይም እሁድ ፀሃይ ማዘቅዘቅ ስትጀምር ወደ ግቢው በመሄድ አገኛታለሁ። እኔ የምፅፋቸውን አጫጭር ልቦለዶች እየሰጠሁዋት ታነባለች። ፈኒሾች ለተማሪዎች ከሚያቀርቡት ወረቀት እየዛቀች ታመጣልኛለች። ይህ ስጦታ ለኔ ከምንም በላይ የላቀ ነበር። ስለወረቀት ማለቅ ሳልጨነቅ ያለ ሃሳብ እንድፅፍ ያደረገኝ ሲሆን፣ የተበላሸብኝን ገፅ ያለመሳቀቅ ቀድጄ መጣል መቻሌ አስደሳች ነበር። መፃፊያ አልቸገርም። በብእር ነበር የምጠቀም። አንድ ጠርሙስ ከገዛሁ ወራት ያስኬደኛል።

ብዙ ገፆች እፅፍ ነበር። አንዳንድ ጊዜ ቀኑን ሙሉ እውላለሁ። “ከህይወት ወዲያ ማዶ” በሚል ርእስ የፃፍኩት እውነተኛ የፍቅር ታሪክ ደብረዘይት ላይ ከእጅ ወደ እጅ እየተዘዋወረ መነበብ ጀምሮአል። ገፀባህርያቱ አንዳርጌ አባተ እና ህይወት ድንበሩ ይባሉ ነበር። ህይወት የአንድ የአየር ሃይል ኮሎኔል ልጅ ናት። አንዳርጌ ከሸንኮራ የመጣ ድሃ ጎበዝ ተማሪ ነበር። በፍቅር አበደላት። እሷ ደ’ሞ ጠልታው ልትሞት። ይህን ታሪክ ቀባብቼ ፃፍኩት። ምንም አዲስ ነገር አልነበረውም። ገፀባህርያቱ እውነተኛ ስለነበሩ ብቻ በቅብብሎሽ ተነበበ።

በበጋው ወራት ከዮዲት ጋር ግንኙነታችን ይበልጥ ጠበቀ። ሆኖም አሁንም ከደጃፏ ፈቅ ማለት አልተቻለም። አንዳንድ መፃህፍትን ላነብላት ፈልጌ ነበር። የምንቀመጥበት ቦታ ግን አልነበረንም። ወደ ሃይቁ አፋፍ ብንሄድ ምቹ ነበር። ቀስቶ እንቅፋት ሆነ።

ይህን ችግር ለመፍታት ምን ማድረግ እንደሚገባ ለረጅም ጊዜ አስቤበት ነበር። ቢያንስ ጊዜያዊ መፍትሄ ቢገኝ በሚል አንድ ቀን ቀስቶን ፍለጋ ከቤት ወጣሁ። የቀበሌ ሶስት ክበብ ውስጥ ቼዝ ሲጫወት አገኘሁት። ተቀላቅዬ ቁጭ አልኩ። እንደዋዛ አየት ካደረገኝ በሁዋላ፣

“አንተ እባብ!” አለ የጎን እያየኝ፣ “...ኮካን ጠበስካት አይደል?”

ቀስቶን የከበቡት ሁሉ ሳቁ።

“ፈልጌህ ነበር።” አልኩት።

“ምናባክ ነው የምትፈልገኝ?”

“ብቻህን ላነጋግርህ?”

ቼዝ መጫወቱን ትቶ ተነሳ። ጥግ ላይ ሰው የሌለበትን ጠረጴዛ መርጠን ተቀመጥን።

“ለምንድነው የፈለግኸኝ?”

“ስለዮዲት ላናግርህ ነው።”

“አንተን ምንያገባሃል ስለነሱ ሴቶች ጉዳይ?”

ባንድ አፍታ ገንፍሎ ጠብ አማረው።

“ከኔ ጋር እያለች ዮዲትን እንዳትነካት ልጠይቅህ ነው የመጣሁት። እኔ በሌለሁበት እንደፈለግህ። ከኔ ጋር እያለች ግን...”

“ካንተ ጋር እያለች የፈለግሁትን ባደርግ ምናባክ ታመጣለህ?”

“የማትስማማ ከሆነ ምንም ላደርግ አልችልም። ከዮዲት ጋር ያለኝን ግንኙነት አቋርጣለሁ...”

በዚህ ጊዜ ቀዝቀዝ አለ። የጠብ ቆሌው ከአይኖቹ ሲሰወር ተመለከትኩ። ምን ማለት እንዳለበት ግራ የተጋባ መሰለ፣

“ጠብሰሃታል?” ሲል ጠየቀኝ።

“እንደሱ አይደለም። ጓደኛዬ ብቻ ናት።”

“ገንዘብ ትሰጥሃለች?”

“ወረቀት ነው የምትሰጠኝ።”

“ልትቸከችክበት?” አለና ሳቀ።

መልሶ ጠየቀኝ፣

“አሁን ምንድነው ከኔ የምትፈልገው?”

“ከኔ ጋር እያለች እንደማትነካት ቃል ግባ።”

“ካንተ ጋር ብትሆንም ባትሆንም ከንግዷህ አልነካብህም። ከፈለግህ አዝለሃት ዞር።”

ከመለያየታችን በፊት ግን አጥብቆ መከረኝ፣

"...ወረቀት ምናምን ከምትል ገንዘብ ጠይቃት። ሌላው ደ'ሞ አባብለህ አንድ ቦታ ውሰድና አስረግዛት። ከዚያ እሷን ወደ ውጭ አገር ይልኳታል። እሷ ደ'ሞ 'የልጄ አባት' ብላ አንተን ትወስድሃለች። ውጭ ከወጣህ በሁዋላ ምናገባህ? ፈንግለሃት ትሄዳለህ።"

እንዲህ ያሉ የብልግና ቃላት ከሰዎች አንደበት መውጣት የለባቸውም ብዬ የማምን ሰው ነኝ። ቀስቶ ከዮዲት ጋር ያለኝን ግንኙነት ከወሲብ ጋር አያይዞ ሲያላግጥ፣ በውስጤ እየተገነባ ያደገው የግብረገብ ግንብ ላይ ፈንጂ የወደቀ ያህል ነበር የተሰማኝ። ቀስቶ የሰፈራችን ልጅ ነው። እንዲህ ያለውን ክፋትና ጭካኔ ከየት እንዳመጣው በወቅቱ አስቤ መልስ አላገኘሁለትም። ወላጆቹም ሆኑ ወንድሞቹ መልካም ሰዎች ነበሩ። ቀስቶ የአስተዳደግ ችግር የለበትም። እና ይህን ባህርይ እሱ ተለይቶ ከየት አመጣው? ከብዙ ጊዜ በሁዋላ በድጋሚ ይህን ጉዳይ ከመፃህፍት ለማግኘት ሞክሬ እንኳ የሚያጠግብ ምክንያት ሳላገኝለት እንዲሁ ቀረ።

* * *

እነሆ! ከዮዲት ጋር በሃይቁ ዳርቻ በነፃነት መንሸራሸር ጀመርን። ቀስቶ የተናገረውን ስድ ቃላት ለዮዲት አልነገርኳትም። ከቀስቶ ጋር መነጋገሬን፣ ዳግም እንደማይነካት ቃል መግባቱን ብቻ አጫወትኳት። ቀስቶ ቃሉን ይጠብቃል ብላ ማመን ቢቸግራትም ወደ ሃይቁ ዳርቻ ለመሄድ ተስማማች።

ዮዲት ብቻዋን መራመድ ትቸገር ነበር። ስለዚህ ከኔ ጋር ስትሆን ልክ እንደ ፍቅረኛዋ የግድ ክንዴን ትይዛለች። ስትራመድ በግራ እግሯ ማጠር ምክንያት ወደ ግራና ወደ ቀኝ ስለምትወዛወዝ ከዘራ ብትጠቀም ያግዛት ነበር። ሆኖም አልለመደችውም።

በሃይቁ ዳር ስንናፈስ ሌላ ችግር ገጠመን። የአካባቢው ህፃናት አጥር ስር እየተደበቁ፣ "ፍቅረኞች" እያሉ ያሸማቅቁን ጀመር። ይህ የልጆቹ ሁኔታ ሲደጋገም መሳቀቄ አልቀረም። ዮዲት ፊቴን ተመልክታ የተሰማኝን መገንዘብ ቻለች። እየሳቀች እንዲህ አለች፣

"እንዳፅናናህ ትፈልጋለህ?"

"ማለት?"

ከፍ ባለ ድምፅ ሳቀች።

“እጄን የያዝሽኝ በእግርሽ ምክንያት መሆኑን እያወቁ እንዴት እንዲህ ይላሉ? ብልግና ነው።” አልኩ።

“ልጆች ናቸው። መጫወታቸው ነው።” አለች።

“አንቺ ምንም አይሰማሽም?”

እንደገና ሳቀች።

“እግሬ ነው የተበላሸው። ጭንቅላቴ በትክክል ይሰራል።” አያያዘችና ግን እንዲህ አለች፣ “...በርግጥ ህብረተሰቡ በእኛ ላይ ያለው አመለካከት አሳፋሪ ነው። እኛ ስል እንዲህ የአካል ጉዳት የደረሰብን ማለቴ ነው፤ ገባህ? ግን አለማወቅ ነው።”

አያይዛ እንዲህ አለች፣

“መንገድ ላይ ስለኔ ምን ሲሉ እንደምሰማ ልንገርህ?”

“ምን ይላሉ?”

“ከንፈራቸውን እየመጠጡ፣ ‘ይህችን የመሰለች ልጅ እግሯ እንዲህ መሆኑ ሲያሳዝን?’ ሲሉ ስሰማ ግርም ይለኛል።” እየሳቀች ቀጠለች፣ “....አስቀያሚ ብሆንስ ኖር? ‘እንኳን እንዲህ ሆነች! ፖሊዮ ደግ አደረጋት!’ ሊባል ነው?” መሳቋን ቀጠለች።

“የተለመደ አባባል ነው።” አልኩ። እና ሌላ ምሳሌ ነገርኳት፣ “...ለምሳሌ ቆንጆ ሚስት ያላቸው ባሎች ሲባልጉ ሰው ምን ብሎ ያወራል? ’ማርያምን የመሰለች ሚስት እያለችው ምነካው ልጁ?’ የዚህ ተገላቢጦሽ፣ ’ማርያምን የመሰለች ሚስት የሌላችሁ መባለግ ተፈቅዶላችሁዋል’ እንደማለት ነው። አንዳንድ ጊዜ ሰዎች የአባባላቸውን ተገላቢጦሽ አያስተውሉትም። ከመነሻው ስለ ቁንጅና ያለን ግንዛቤ አንካሳ ነው።”

“አንካሳ! እንደ እኔ እግር?” ስትል ቀለደች።

ዮዲት በእግሮቿ ስትቀልድ ይመቸኝ ነበር።

በዚያው ሰሞን፣ “ፀሃይቱን ለማየት በቃሁ” በሚል ርእስ ኖዳር ዱምባድዜ የፃፈውን ድርሰት አነበብኩላት። የመፅሃፉ ዋና ገፀባህርይ አይነስውር ነበረች። ከጎረቤቷ ልጅ ጋር በፍቅር ወደቀች። ልጁም ወደዳት። በእጆቿ እየዳሰሰች የፊቱን ቅርፅ ለማወቅ ትሞክር ነበር። ይህ በእንዲህ እንዳለ በሞራ የተሸፈኑ አይኖች በቀዶ ጥገና ህክምና ማየት

እንደሚችሉ አንድ አስደሳች ዜና ከሞስኮ ተሰማ። እዚህ ላይ ያለው ስሜት የሚነካ ትረካ ልዩ ነበር። አባቷ አይነስውሯን ልጃገረድ ይዟት ከቤት ሲወጣ መላ ቤተሰቡ የነበረው ተስፋ፣ ልጃገረዲቱ ፀሃይቱን ለማየት የነበራት ጉጉት ልብን የሚቦረቡር ነበር። እና በርግጥም በመጨረሻ ፀሃይቱን ለማየት ትበቃለች።

በፍፁም አይረሳኝም። ይህን ሳነብላት ከሃይቁ ዳርቻ ከለመለመው ሳር ላይ ተቀምጠን ነበር። ዝዮች ባህሩን ሞልተውታል። ነጫጭ ርግቦች እንደ ጀልባ ተንሳፈው ይዘምራሉ። አየሩ ጣፋጭና ነፋሻ ነበር። ርግጥ ነው፣ እኛ በነፃ የምንኮመኩመው የአድአ አየር በአለም ላይ ከሚገኙት ምርጡ መሆኑን በዚያን ጊዜ አልተረዳነውም ነበር።

እዚያው ሃይቁ ዳርቻ በርካታ ድርሰቶችን አነበብኩላት። እኔ የምፅፋቸውን ጭምር አነብላታለሁ። አንዳንድ ጊዜ ስለ "ደደብ ሰዎች" እፅፍ ነበር። ዮዲት እንባዋ እስኪወርድ ትስቃለች። የኔ "ደደብ" ገፀባህርያት ባብዛኛው ውሸታም፣ ጉረኛና ጉልበተኛ ሰዎች ነበሩ። አስመሳዮች ላይ አላግጣለሁ። ያልሆኑትን መስለው የሚታዩት ላይ አሽሟጥጣለሁ። "የኛ ሰፈር ድንጋይ" በሚል ርእስ ለቀበሌያችን ሊቀመንበር የፃፍኩትን ግጥም መጀመሪያ ያነበብኩት ለዮዲት ነበር።

የኛ ሰፈር ድንጋይ
ቀለም ፈሰሰለት ከላይ
ወርቅ መስሎ የሚታይ
እና....
"ወርቅ ነኝ" አለ አሉ
መምሰል መሆን ላይሆን ቅሉ።

ይህን ግጥም ሁዋላ "የቡርቃ ዝምታ" ላይ ተጠቅሜበታለሁ። በምፅፋቸው አጫጭር ትረካዎች፣ "የኔ ጀግኖች" የምላቸው ቅን የጉልበት ሰራተኞችን ነበር። የልባቸውን እንደወረደ ይናገራሉ። የቆርቆሮ አገልግል ይዘው፣ እንደ ሞፈር ጎብጠው፣ ከፓስታና መኮረኒ ፋብሪካ ወደ ቤታቸው ሲያዘግሙ በየእለቱ እመለከታቸው ነበር። በዝምታ ነበር ወደ ጎጆአቸው የሚያዘግሙ። ደብረዘይት እንዲህ በአድካሚ ስራ በጎበጠ ማህበረሰብ የተሞላች ነበረች። የሰው ልጅ ከተፈጥሮ ጋር ያለው ጥብቅ ቁርኝት መንፈሴን አንቆ ይይዘዋል። ያንን ጥብቅ ቁርኝት ከሃይቆቹ ዳር ተቀምጬ አስተውለው ነበር።

አንድ ቀን እንዲሁ ስለ ልዩ ገፀባህርያት እያወጋን ስንስቅ፣ አንዲት ዝይ ከባህሩ ወጥታ ወደኛ መጣች፣

"እህቴ መጣች።" አለችኝ የሞቀ ሳቅ እየሳቀች።

"ለምን እንደሱ ትያለሽ?" አልኳት።

"እስኪ ተመልከታት? አረማመዳችን አንድ አይነት ነው። ዘመዴ ሳትሆን አትቀርም።"

ዝይ የዮዲትን ንግግር የሰማች ይመስል አጠገባችን ቆማ በግራና በቀኝ አይኖቿን እያፈራረቀች ታየናለች። አንገቷን ስታወዛውዝ ህንዶችን ትመስል ነበር። በርግጥም አረማመዷ ከዮዲት ጋር ተመሳሳይ መሆኑን ማስተዋል ቻልኩ። የዮዲት በራስ የመተማመን ጠንካራ መንፈስ ቀስ በቀስ እኔም ነፃ እንድሆን አገዘኝ። ዝይ ተሰናብታን ወደ ባህሩ ስትመለስ፣

"ጊብራን ስለ ዝይ የፃፈውን ላጫውትሽ?" ስል ጠየቅሁዋት።

"አጫውተኝ..." አለች በጉጉት።

በራሴው መንገድና ቃላት ተረኩሁላት።

...ከእለታት አንድ ቀን አቶ ፈረስ ከሃይቅ ዳርቻ ሳር እየጋጠ ነበር። ወይዘሪት ዝይ በተለመደው ቄንጠኛ አረማመዷ እየተምናደለች ወደ ፈረስ ተጠጋችና እንዲህ አለችው፣

"ስማ አቶ ፈረስ! አንተ በምድር መጋለብ ብቻ ነው የምታውቀው። እኔ ግን ሶስት ሙያ አለኝ። እዋኛለሁ፣ እበራለሁ፣ እጋልባለሁ።"

አቶ ፈረስ ሳር መንጨቱን በመተው በመገረም እንዲህ አላት፣

"ከሶስቱ አንዱን ባግባቡ ብትፈፅሚው በተሻለሽ። ከበረሩ አይቀር እንደንስር ነበር። ከዋኙ አይቀር እንደአሳ። ከጋለቡ አይቀር እንደኔ። አንቺ አንዱን እንኳ በትክክል አትፈፅሚውም። መጋለብ ማለት ምን እንደሆነ ታውቂያለሽ? ተመልከች እንግዲህ..."

አቶ ፈረስ ይህን ተናግሮ ሁዳዱ ላይ እንደ ጉድ ቢሸመጥጥ ከአድማስ ሆድ ገብቶ ተሰወረ...

ርግጥ ነው፣ "ኮካ" ሲሏት ዮዲት ትናደዳለች። እንደሚያበሳጫት ግን አታሳይም። "ኮካ" ማለት የፊደሎቹ እግሮች አጫጭር በመሆናቸው፣ የእሷን እግር በፊደሎቹ በመመሰል ማብሸቃቸው ነው። በመንገድ ላይ ስታልፍ፣ "ኮካ" እንደሚሏት አንስታ ስታጫውተኝ፣

"እንዲህ የሆንኩት ሃጢአት ሰርቼ አይደለም። እግር አበድሩኝ ብዬም አላስቸገርኩም። ለምን ይሰድቡኛል?" አለች ትክዝ ብላ።

በርግጥ ህብረተሰባችን ጨካኝ ነበር። ያምሆኖ ዮዲት ይህን ተሳዳቢ ህብረተሰብ አትፈራውም። የመጋፈጥ ውስጣዊ ሃይል ነበራት። ጭካኔውን መቋቋም ፈታኝ ቢሆንባትም፤ መፃህፍት ደህና አድርገው ሞርደዋት ነበር። ባይሆን ኖሮ እንደ ብዙዎች አእምሮዋም እንደ እግሯ ለመሰናከል በበቃ ነበር። በዚያ ለጋ እድሜ፣ አጭር የህይወት ልምድ፣ በዚያ ለስላሳ መንፈስ ላይ የሰዎች ጨካኝ ገፅታ ሲደረብበት ፈታኝ ቢሆንም ዮዲት እንደምትሻገረው እርግጠኛ ነበረች። የአሳዳጊዎቿ አስተዋፅኦ ቢኖርበትም በተፈጥሮዋ መንፈስ ጠንካራ ነበረች...

* * *

ቀስቶ ቃሉን ጠብቆ ነበር። ከሃይቁ ዳርቻ ቁጭ ብለን ሳለ ሁለት ጊዜ ያህል አጊኝቶናል። እንደተነፋፈቀ ጓደኛ ለጥቂት ደቂቃዎች አብሮን ቁጭ ለማለትም ደፍሮአል። ትልቅ ውለታ የፈፀመልን ያህል እንድናመሰግነው ፈለገ። የጠበቀውን አልነፈግሁትም። ቀስቶ ስልቹ ስለሆነ ትምህርቱን አቋረጠ እንጂ ቢማር ትልቅ ቦታ ሊደርስ ይችል እንደነበር ተናገርኩ። ዮዲት ፈገግ አለች። በርግጥ በዚህ ንግግሬ እንዳልተደሰተ ሌላ ጊዜ ብቻዬን ባገኘኝ ጊዜ ነግሮኛል፣

"ብማር ባልማር አንተን ምናባክ ያገባሃል?"

"ስላንተ ጥሩ ስለተናገርኩ እንዴት ይከፋሃል?" አልኩ።

"እኔ ተናገርልኝ አልኩህ? ያሞገስከኝ መስለህ በአሽሙር እንደወጋሽኝ ቤት ከገባሁ በሁዋላ አወቅሁ እንጂ፣ ጥርስህን ነበር የማራግፍልህ። እባብ!"

ቀስቶን በተመለከተ ከዮዲት ጋር ብዙ ተነጋግረን ነበር።

"ሌሎቹን የግቢያችንን ልጆች እየፈተሸ ይደበድባል። እኔን

ሲያገኘኝ ግን ተቅለስልሶ ጨብጦኝ ያልፋል። እንዴት ሁለት አይነት ጠባይ ማስተናገድ ቻለ? ሌባ የሆነ ሰው ቃሉን ሊያከብር አይችልም። ሌባ ከሆነ ሌባ ነው። ቃል ማክበርና ሌብነት እንዴት አብረው ይሄዳሉ?" አለች።

በሌቦች እና በነፍሰ ገዳዮች ልብ ውስጥ ሊኖር ስለሚችለው ቃልን ማክበር አሊያም ደግነትና ሩህሩህነት ተወያይተናል። ሆኖም ርእሰ ጉዳዩን ያነሳነው ዘግይተን የማክሲም ጎርኪይን አንድ አጭር ልቦለድ ካነበብን በሁዋላ ነበር። ዮዲት ነበረች አጊኝታ ያመጣችልኝ። "መጠኑ ቢለያይም ቅዱስነትና ርኩስነት በሁሉም ሰዎች ልብ ውስጥ አለ።" የሚለው አሳብ በትረካው ውስጥ ነበረ። ጎርኪይ የፃፈው ስለ አንድ ነፍሰ ገዳይ ነበር። ነፍሰ ገዳዩ ከእስር ቤት አምልጦ ሲሸሽ ጫካ ውስጥ ህፃን ልጅ ተጥሎ ሲያለቅስ ያገኛል። ጨለማና ብርድ ነበር። ህፃኑን ጥሎ መሄድ አልቻለም። ልቡ አልጨከነም። ህፃኑን አንስቶ፣ ብብቱ ስር ወሽቆ ሽሽቱን ቀጠለ። በህፃኑ የለቅሶ ድምፅ ተመርተው ፖሊሶች መልሰው ያዙት። ወንጀለኛው ሰው ቀደም ሲል ብዙ ሰው ገድሎአል። ወድቆ ያገኘውን ህፃን ጥሎ መሄድ ግን ሳይችል ቀረ።

* * *

በዚያው ሰሞን ደብረዘይትን ለቀቅሁ። እድላዊት እና ዮዲትን አንድ ላይ አገኘሁዋቸውና ወደ ጦርነቱ ለመሄድ መወሰኔን ነገርኳቸው። ለጥቂት ሰከንዶች እንደ ሽኮኮ ድርቅ ብለው ቀሩ።

በነጋታው በኤንቬሎፕ ውስጥ ከታሸገ መቶ ብር ጋር ሁለት የሚያምሩ ቲሸርቶችን በስጦታ መልክ አበረከቱልኝ። እነዚህን ቅን ልጃገረዶች ከዚያ በሁዋላ ዳግም አገኛቸዋለሁ ብዬ አላሰብኩም ነበር። ሃረር ሳለሁ ግን አንድ ጊዜ ደብዳቤ ፅፌላቸው ነበር።

እድላዊት በላከችልኝ ምላሽ፣

"ዮዲት አድራሻህን ባለማወቋ አሳብ ይዞአት ነበር። ወደ ፊንላንድ ሄዳለች። የፖስታ አድራሻዋን እንዳገኘሁ ደብዳቤህን እልክላታለሁ..." የሚል ነገር አስፍራ እንደነበር ትዝ ይለኛል...

(ከ24 አመታት በሁዋላ ከዮዲት የኢሜይል ደብዳቤ ደረሰኝ። ላለፉት ረጅም አመታት ከሃበሾች ጋር ያላት ግንኙነት መቋረጡን አስፍራለች። ስለ ኢትዮጵያ ሁኔታ ብዙ እንደማትከታተል ጠቅሳለች።

እንደገለፀችው ከሆነ “የደራሲው ማስታወሻ” የሚለውን መፅሃፍ በአጋጣሚ ነበር ያገኘችው። Google አድርጋ ፎቶግራፉን እስክትመለከት ድረስ ስለመፅሃፉ ደራሲ ርግጠኛ አልነበረችም። ካረጋገጠች በሁዋላ ማመን እንዳቃታት፤ ቀደም ሲል ስላሳተምኳቸው መፃህፍት ምንም መረጃ እንዳልነበራት አብራርታለች። በመጨረሻ በተቻለ ፍጥነት እንድደውልላት በማሳሰብ፤ የስልክ ቁጥሯ ተያያዞ ነበር....)

- 13 -

ደስተኛ ዝይ

እድለኛ ሰው ነው፣ የሱ ምኞት ሆነ፣ የሱ ፍላጎት
ኩርማን በማትሆነው ባባቶች መሬት ላይ የተሟላለት
ተንፍሶ የረካ የአገሩን አየር
በገዛ አገሩ ላይ በራሱ ምድር
ላሞቹ በወተት መስኮቹ በዳቦ ያበለፀጉት
በጎቹም ያፈሩት ልብስ የሚያለብሱት
ዛፎች የከለሉት ከጠራራው በጋ
ለክረምት ማገዶም የሚኖረው ዋጋ

....

ሳልታይ ሳያውቁኝ እንዲህ ሆኜ ልኑር
እንዲህ ሆኜም ልሙት መለቀሱም ይቅር!
ሹልክ ልበልና ከዚች አለም ልብረር
የት እንደተጋደምኩ ድንጋይ! አትናገር!

(ግጥም - አሌክሳንደር ፖፕ)
- ዳዊት ዘኪሮስ እንደተረጎመው -

ከዮዲት መላኩ የኢሜይል መልእክት ሲደርሰኝ ኑረንበርግ ነበርኩ። ከጀርመን ወደ ሆላንድ ለመመለስ የተሰናዳሁበት ጊዜ ነበር። ሆኖም ያቺን ደስተኛ ዝይ በድጋሚ የማየት ከፍተኛ ፍላጎት አደረብኝ። እና መንገዴን ቀየርኩ።

ዮዲት Helsinki - Vantaa Airport መጥታ ተቀበለችኝ። በአመት አስር ሚሊዮን መንገደኞችን እንደሚያስተናግድ የሚነገርለት ይህ አየር ማረፊያ እኔ ስደርስም፤ በቱሪስቶችና በእሩቅ ምስራቅ ትራንዚት መንገደኞች እንደተጨናነቀ ነበር።

ስንሳሳም፣ “እንደገና ተገናኘን? ከ24 አመታት በሁዋላ? ይሄ ህልም ነው፤ ማመን አልችልም።” ከማለት ውጭ ሌላ ቃላት ከአንደበቷ ሊወጣ አልቻለም ነበር...

ዮዲት እግሮቿ በትክክል ስለማይሰሩ በእጅ ብቻ የሚነዳ በትእዛዝ የተሰራላትን የ2008 ቀይ ሲትሮይን መኪና ይዛ ነበር። ወደ ሄልሲንኪ ይዛኝ ከነፈች። እግሯ በመበላሸቱ የጎደለባትን የፍጥነት እልህ፤ በመኪናዋ የምትወጣ ይመስል ሲትሮይን እንደ ንስር ክንፍ እስክታበቅል አከነፈቻት። ከመኪናዋ ፍጥነት የተነሳ በመስኮት የፊንላንድን ሁዳድ ለማየት አእምሮዬን መሰብሰብ አቃተኝ። ደስተኛ ዝይ እየለፈለፈች ነበር..

“ደክሞሃል? ርቦሃል?”

“አልደከመኝም። አልራበኝም።”

“ሄልሲንኪን በደንብ እንድታያት ወደ ከተማው ልግባ?”

“ግቢ! ጥሩ አሳብ ነው።”

አያይዤ ጠየቅሁዋት፣

“እስኪ የ24 አመታት ታሪክሽን በጣም በአጭሩ ንገሪኝ?”

በጣም ሳቀች፣

“በረጅሙ ብትለኝም የሚነገር ረጅም ታሪክ የለኝም። በአጭሩ መጥፎ ጊዜ አላሳለፍኩም። ተምሬያለሁ። ኢሚግሬሽን ውስጥ በአስተርጓሚነት እሰራ ነበር። አሁን የአካል ጉዳተኞችን መብት በሚያስጠብቅ ድርጅት ውስጥ እሰራለሁ። በኢሜይል እንደገለፅኩልህ የአስር አመት ሴት ልጅ አለችኝ። ሻሮን ትባላለች። አባቷ አበሻ ነው። ተፋተናል። አይበቃህም?” እንደገና ሳቀች።

“ይበቃኛል።”

“እስኪ ያንተን ደ’ሞ ንገረኝ።”

“የኔን ምን እነግርሻለሁ? በሙሉ ፅፌዋለሁ።”

የደመቀ ሳቅ ሳቀች፣

“አይኔ እስኪያብጥ አንብቤልሃለሁ። አማርኛ ካነበብኩ ብዙ ጊዜ ሆኖኝ ነበር። ብዙ የሚያስቁ ነገሮች ፅፈሃል። ስለ ገርሎችህ ደሞ... አታፍርም እንደ ጆብዱ ትፅፈዋለህ?”

ዮዲት ከልቧ ስትስቅ እኔም አብሬ እየሳቅሁ ነበር።

“ቆጥሬያቸዋለሁ። ከሌንሳ ጀምሮ፣ ፅጌረዳ፣ ቀጥሎ ዘፋኝ፣

ከዚያ ህይወት፣ ስድስት ይሆናሉ።" አለች።

"ገና ያልፃፍኳቸው ብዙ አሉኝ።" አልኩ ኮራ ብዬ።

ዮዲት ለመሳቅ ትንሽ ነው የሚበቃት።

"ምንድነው እንዲህ የሚያስቅሽ?"

"አላምንህም። ትረካው እንዲጣፍጥልህ ብለህ ነው በራስህ አስመስለህ የምትፅፈው። በደንብ አውቅሃለሁ። ያኔም እንዲህ በትንሽ መነሻ አስፋፍተህ መፃፍ ትወድ ነበር።"

"የገረመኝ ነገር...ያኔ ጨለለቃ ዳርቻ ሳሩ ላይ ቁጭ ብለን ስናወራ ከነበረው ምንም አልተለወጥክ። መፅሃፍህን ሳነብ ልክ እንደድሮው አጠገቤ ቁጭ ብለህ የምታወራልኝ ነበር የመሰለኝ። መፅሃፍ የማነብ መስሎ አልታየኝም። ለመሆኑ ኑረንበርግ ምን እያደረግህ ነበር?"

"ሰው ለማየት። ቱሚም ለገሰን ታውቂያታለሽ?"

"አላውቃትም፣ ማናት?"

"የራሺያ ተማሪ የነበረች። የቀበሌ ስምንት ልጅ..."

በመጨረሻ ከመኖሪያ ቤቷ ደጃፍ ላይ ተገኘን።

የምትኖረው አፓርታማ ላይ ቢሆንም፣ የርሷ መኖሪያ ምድር ላይ ነበር። ከቤቷ ደጃፍ ላይ ጋርደን ነበራት። አበቦቿን እያሳየችኝ በስሜት ተውጣ አብራራች፣

"ትመለከታለህ? ራሴ ነኝ የተከልኳቸው። የበረዶው ጊዜ ሲመጣ መሬቱ ውስጥ ይደበቃሉ። የሚሞቱ መሰለህ? አይሞቱም። አፈሩ ላይ ተለጥፈው የበረዶው ጊዜ እስኪያልፍ ይጠብቃሉ። በረዶው ቀልጦ በጋው ሲመጣ፣ ከፀሃይቱ ጋር መሳቅ ይጀምራሉ። ሁልጊዜ ፀሃይ ስትመጣ፣ 'ፀሃይቱን ለማየት በቃሁ' የሚለውን ያነበብክልኝን ድርሰት እንደማስታውስ ታውቃለህ? ፀሃይ ወጥቶ አበቦቼ መተንፈስ ሲጀምሩ ቅጠላቸው እንዴት እንደሚያምር! ቅባት እንደተቀባ አይነት ያብረቀርቃል። የትእግስትን ዋጋ ስለሚነግሩኝ አብሬአቸው እዘፍናለሁ..."

ወደ ውስጥ ስንገባ፣ አንዲት ክልስ የምትመስል በጣም ቆንጆ ልጅ ሶፋው ላይ ተቀምጣ መፅሃፍ እያነበበች ነበር። አጠገቧ እፉዬ ገላ

የመሰለች ነጭ ድመት አየሁ።

በጣም ንፁህና በዘመናዊ እቃዎች የተዋበ ሳሎን ተቀበለን። በማየት ብቻ ውድ እቃዎች መሆናቸውን ማወቅ የሚቻል ነበር። ወለሉ ጎፈራም ምንጣፍ ለብሶአል። የመጋረጃዎቹ ንጣት ለአእምሮ ሰላም ይመግባል። የእቃ ኮተት አልበዛም። መሶብ፣ ዳንቴል፣ ክራር፣ ባንዴራ፣ ከበሮ፣ የኢትዮጵያ ካርታ፣ የመላእክት ስእል፣ ግድግዳው ላይ አይታይም። ነጩ ግድግዳ ላይ የተሰቀለ አንድ የነጭ አበባ ስእል አየሁ። ፍሬሙ ጥቁር ባይሆን ኖሮ አበባውን ለማየት ያስቸግር ነበር።

በዮዲት አስተርጓሚነት ከሻሮን ጋር ተዋወቅን።

ለሻሮን እጄን ዘረጋሁላት። እና ሶስት ጊዜ ጉንጮቿን ሳምኩ። ሻሮን እናቷን ስለኔ ብዙ ጥያቄዎች ጠየቀቻት። ከጠየቀቻት መካከል፣ “ፍቅረኛሽ ነበር ወይ?” የሚል ይገኝበት ነበር። ግንኙነታችን በዚያ መስመር እንዳልነበር አስረዳቻት። ከዮዲት ጋር ባለማቋረጥ እያወጋን ስንስቅ፣ ሻሮን ሁለታችንንም በመገረምና በየተራ ትመለከተን ነበር። ምን እያሰበች እንዳለች ለመረዳት የምችልበት ዘዴ አልነበረኝም።

* * *

ከወጥ ቤቱ ቁጭ ብለን ማውራት ስንቀጥል ዮዲት፣

“ስለ ቀስቶ ወሬ አለህ?” ብላ ጠየቀችኝ።

“አዎን አለኝ።”

“እንዴት ነው እባክህ?”

“አዲስ አበባ ላይ ጋራዥ ከፍቶ ይሰራል። አግብቶ ሶስት ሴቶች ልጆች ወልዶአል። ቤተሰቡን በጣም የሚወድ፤ ስነስርአት ያለው ሰው ሆኖአል። ቤቱ ጋብዞኝ ነበር። ስላንቺም አንስተን አውርተን ነበር። የናንተ ግቢ ልጆች ላይ በፈፀመው ድርጊት ከመፀፀት አልፎ በጣም ይገርመዋል። በህይወቱ ከሚመኛቸው ነገሮች አንዱ ሁላችሁንም አጊኝቶ ይቅርታ መጠየቅ መሆኑን ነግሮኛል...”

ዮዲት ሁለት እጆቿን አፏ ላይ አድርጋ ማልቀስ ጀመረች። ባንድ አፍታ ፊቷ በእንባ ሲታጠብ እኔ መልሼ ደነገጥኩ። እንባዋን አባብሳ እንዲህ አለች፣

"ቀስቶ በጣም ይናፍቀኛል። ምን መሰለህ፣ በዚያን ጊዜ የአካል ጉዳተኛ መሆኔ ታይቶት አያውቅም ነበር። በፍፁም አዝኖልኝ አያውቅም። ታውቃለህ አይደለም? እኔ የሚያዝንልኝን ሰው አልወድም። እና ቀስቶ እኔ ስለ ራሴ እንደሚሰማኝ ነበር እርሱ ስለኔ የሚሰማው። እና ከደብረዘይት የልጅነት ትዝታዎቼ ውስጥ በጥሩ ሁኔታ ከማስታውሰው አንዱ ቀበሮው ቀስቶ ሆነ።"

ማለት የፈለገችው እንዳልገባኝ ስለሆንኩ ማብራራት ቀጠለች።

"...ልክ እንደ ሌሎች እኩል ይደበድበኝ ነበር። ገባህ? ከጤነኞቹ እኩል በህይወት ውስጥ እንድኖር እድል ሰጠኝ። ቀስቶ 'ኮካ' ብሎ ሲጠራኝ አይከፋኝም ነበር። ግልፅ ሰው ነበር እሱ። ከጀርባ አያማኝም። ስለሰደበኝና ስለደበደበኝ ልደሰት አልችልም። አልገባህም የምልህ?"

መሳቅ ጀመረች።

ማለት የፈለገችው እንደገባኝ ነገርኳት።

በትዝታ ተውጣ እንዲህ አለች፣

"በኔ ህይወት ውስጥ የቀስቶ መኖር ጠቃሚ ነበር። ይኸው ትዝታ ብዬ እያወራሁት ነው። 'ደስተኛ ወይዘሮ ታሪክ አይኖራትም' ይባላል።'" ካለች በሁዋላ እንደገና ደማቅ ሳቅ ሳቀች። "...ስለ ደብረዘይት ካሉኝ ትዝታዎች ቀስቶ ዋነኛው ነው። ቀስቶ ባይኖር ከመብላት፣ ከመጠጣትና ከመማር ሌላ ምን ትዝታ ይኖረኝ ነበር? የምልህ ገብቶሃል? ልንገርህ? ከዚህ ሁሉ አመታት በሁዋላ ኢትዮጵያን የመጎብኘት አሳብ አለኝ። አየህ፤ በርግጠኛነት ቀስቶን አገኘዋለሁ። ይቅርታ እንዲጠይቀኝ ግን አልፈቅድለትም። ምናደረገኝ? ከልጅነት ጓደኞቼ አንዱ ነው። እሱ እኮ የኔ ታሪክ ነው..."

ከተመገብን በሁዋላ በአካባቢው በእግር ተንሸራሸርን። ሻሮን አብራን ነበረች። ዮዲት በእግር ስትራመድ ከዘራ ትጠቀም ነበር። በከዘራው እየተደገፈች በጥሩ ሁኔታ ትራመዳለች።

"በረዶውን በቀላሉ ለመድሽው?"

"ቀላል አይደለም። ግን ይለመዳል።"

"እኔ በረዶ ውስጥ መኖር የምችል አይመስለኝም።"

"ምርጫ ካጣህ ትኖራለህ።"

ፊንላንድ ላይ ቅዝቃዜው እስከ ኔጌቲቭ 25 እንደሚወርድ ነገረችኝ። ሲሞቅ የዚያኑ ያህል ቃጠሎውና ወበቁ አይቻልም። በበጋው ወቅት ወደ ሰሜን ፊንላንድ ጫፍ በአመት ውስጥ 73 ቀንና ሌሊት ሙሉ ፀሃይ አትጠልቅም። ክረምት ላይ በአንፃሩ 51 ቀናት ፀሃይ አትታይም። 24 ሰአት ፀሃይ አልባ ይሆናል። እንዲህም ሆኖ ፊኒሾች በአገራቸው ፍቅር ያበዱ ናቸው። በአለም ላይ ሰዎች መልካም ኑሮ ከሚኖሩባቸው አገሮች በቀዳሚዎቹ ተርታ ላይ አሰልፈዋታል።

ትንሽ ተዘዋውረን ወደ ቤት ተመለስን። ተዳክሜ ስለነበር ማረፍ ፈለግሁ። ወደ ሻሮን መኝታ ክፍል ተወሰድኩ። ሻሮን በእናቷ አስተርጓሚነት እንዲህ አለችኝ።

"የትንሿን ልእልት መኝታ ቤት ላንተ ማረፊያ ፈቅጃለሁ። ዮዲት ስላንተ ጥሩ ነገሮችን ነግራኛለች። ስለተገናኛችሁ ደስ ብሎኛል። የትንሿ ልእልት መኝታ ሌሊት በመላእክት ስለሚጎበኙ የሚያስደስቱ ህልሞች ይሰጥሃል። በመምጣትህ በጣም ደስ ብሎኛል።"

ማለዳ ቁርስ ስንበላ ሻሮን እንደገና ጠየቀችኝ፣

"መላእክቶች ዘፈኑልህ?"

"ዘፈኑልኝ። አበቦችም ሰጡኝ። እንዳንቺ ቆንጆዎች ነበሩ።"

ሻሮን ደስ ብሏት ሳቀች።

* * *

ሄልሲንኪ አምስት ቀናት ቆየሁ።

ሄልሲንኪ ከተማ መሃል Vaakuna የሚባል ሆቴል አለ። የሌሊቱን ህይወት ለማየት በሚል አንድ ቀን አደርኩበት። እዚያ ባደርኩበት ተስያት ደጃፉ ላይ ቁጭ አልኩና የምመለከተውን መፃፍ ጀመርኩ።

ቁጭ ብዬ እያታዘብኩ ነበር። ባልና ሚስት የሚመስሉ ሁለት በእድሜ የገፉ ሰዎች በሩጫ አለፉ። ስፖርት እየሰሩ ነው። ባልና ሚስት ቢመስሉም ደረታቸው ላይ ያለው የሁለቱም ጡት እኩል ነበር። በራሰ በራነቱ ባልየውን ለየሁት። ቀይ ረጅም ታኮ የተጫማች ኮረዳ እየተንሳፈፈች አለፈች። ከጀርመንና ከሆላንዳውያን ጋር ሲነፃፀሩ ፊኒሾች የአውሮፓ ገጠሬዎች መስለው ታዩኝ። አለባበሳቸው ጭምር እንደነገሩ

ነው። ሁለት ወጣት ቆነጃጅት በቀጥታ ወደኔ መጡ። አልፈውኝ አልሄዱም። እኔኑ በቋንቋቸው ሊያናግሩ ሞከሩ። ፊኒሽኛ እንደማልችል ነገርኳቸው። እኩል ፈገግ ካሉ በሁዋላ፣ አንደኛዋ በእንግሊዝኛ አናገረችኝ፣

"ሲጋራ ይዘሃል እባክህ?"

እድሜያቸው 18 ስላልሞላ መግዛት ባለመቻላቸው ነው።

"ይቅርታ፣ አላጨስም።"

ከባቡር ሃዲዱ ዳርቻ በተርታ የተቀመጡ ጥቁሮች ሲጋራ እያቦነኑ በሚያከላላ ድምፅ ይነጋገራሉ። ጀርባው ላይ አኮርዲዮን የተሸከመ ሰው እየተጎተተ አለፈ። እየዘፈነ የሚለምን ጂፕሲ ሳይሆን አይቀርም። የአውሮፓውያንን ንቀት ተሸክመው ስለኖሩት ጂፕሲዎች ወደፊት አንድ ምእራፍ ሳልፅፍ አልቀርም። በዝግታ እየተራመድኩ ወደ ማእከሉ አቀናሁ። ለተለያየ ጉዳይ እርዳታ የሚጠይቁ ወጣቶች መንገዱን ሞልተውታል።

ወጣትና ቆነጃጅት ሴቶች መንገድ ላይ አስቆሙኝና "እየሱስ አዳኝ አምላክ" መሆኑን ነገሩኝ። ይህን ዜና ከሰላሳ አመታት በፊት ስለሰማሁት መንገዴን ቀጠልኩ። ሌሎች ደ'ሞ አጥብቀው ያዙኝ፣

"እርዳታ ለቀይ መስቀል!"

የያዙት ካርቶን ላይ "Puncinen risti" የሚል ፅሁፍ ሰፍሮአል። "ቀይመስቀል" ማለት ሳይሆን አይቀርም። እንደገና ሌሎች አስገድደው አስቆሙኝ፣

"አልችልም የናንተን ቋንቋ።"

በተሰባበረ እንግሊዝኛ ሰበኩኝ፣

"እየሱስ አዳኝ ነው! አንተን ይፈልግሃል!"

"እየሱስ አፍሪቃን ረስቶአታል።" አልኩ።

"ተሳስተሃል።" ብለው ተረባረቡ።

አንዷ ልታስረዳኝ ትከሻዬን ስትይዘኝ፤ ከሰበካው ይልቅ ትከሻዬ ላይ ስላረፉት ጣቶች እያሰብኩ አዳምጣት ጀመር። ጣቶቿን ከትከሻዬ ላይ ስታነሳ የቀረኝ ነገር ስላልነበረ መንገዴን ቀጠልኩ። ብቻ እንዲህ አልኳት፣

"አንቺ ከመወለድሽ በፊት እየሱስን አውቀዋለሁ።"

እልፍ እንዳልኩ ሌሎች ወጣቶች አስቆሙኝ፣

"የአፍሪቃ ዝሆኖች እየተገደሉ ነው። እናድናቸው..."

እዚህ ላይ ግን ስቅስቅ ብዬ ማልቀስ አምሮኝ ነበር። የኛ ዝሆኖች እየተገደሉ ነው? እኛ ስንገድላቸው እነዚህ ፊኒሾች የእርዳታ ገንዘብ ይሰበስቡላቸዋል።

ቀጣዩ ገንዘብ ጠያቂ ቡድን ሊያስቆመኝ ሲል ሸውጄ አለፍኩ።

የሄልሲንኪ ማእከል ላይ ጉሊት (Flea market) ተጎልቶ ነበር። ቶሪ ይሉታል ፊኒሾቹ። ምግብ ነበራቸው። ከአንደኛው ድንኳን ገብቼ ምሳ በላሁ። ደቃቃ አሳዎችን ከካሮትና ከሩዝ ጋር አቀረቡልኝ። ተስማሚ ነበር። የበላሁት ምሳ ስሙ ማን እንደሚባል ጠይቄ ነገሩኝ። Muikku.

ሰማዩ በጉም ተሸፍኖአል። "በጋ ገብቶአል" ቢባልም ይበርዳል። ወጨፎ ነገርም አለው።

"አንተ ሰው! አውሮፓ መኖር በፍፁም አትችልም!" የሚል ቃል ወደ ልቤ መጣ። ይህን ያለኝ ከቶ ማነው? እግዚአብሄር ወይስ ህሊናዬ? ተናጋሪው መንፈስ አያይዞ ቀጠለ፣

"ምርጡ መሬትና አየር እንደተሰጠህ አልገባህም?"

"አውቃለሁ።"

"ምን ታደርጋለህ ታዲያ እዚህ?"

"አህ! ተወኝ ባክህ!"

"እግርና እጅ አለህ። ጭንቅላት ተጨምሮልሃል። ጤና አለህ። ሌላ ምን ትፈልጋለህ? ከንቱ! ኪሳራ! ለማኝ!"

ማእከሉ ላይ ተዘዋወርኩ። የእነዚህ የፊኒሾች ቋንቋ ከኦሮምኛ ጋር ተመሳሰለብኝ። እነዚህ ሰዎች በጥንት ዘመን ከኦሮሚያ ወደዚህ የኮበለሉ ይሆኑ? በራሴ ቀልድ ብቻዬን ሳቅሁ።

ድንገት ዝናብ መውረድ በመጀመሩ ጥግ ያዝኩ። አስር ደቂቃ እንኳ አልዘነመም። ወዲያው ቆመና ፀሃይ ብልጭ አለች። ወኔ ቢስ ፀሃይ። 'የፍሪጅ ውስጥ መብራት' ይሏታል። ሳይናገር መጥቶ ሳይናገር የሚኮበልል ዝናብ። ዝናብ ማለት የአፍሪቃ ዝናብ ነው። ከመምጣቱ

በፊት ያጉረመርማል። አዋጅ ያውጃል። የአበሻ ዶሮ እንቁላል ልትጥል ስትል ታስካካለች። ተመሳሰሉብኝ። የአፍሪቃ ዝናብና የአፍሪቃ ዶሮ የተፈጥሮ ግንኙነት ይኖራቸው ይሆን? ዝናባችን ሲመጣ መብረቅ ያስቀድማል። አጉረምርሞ ሲያበቃ፤ ይረግጠዋል። ከከረዩ እስከ የረር ሊዘንብ ሲያስብ ጋራ ጭቋላ ሊፈነዳ ይደርሳል። መብረቅ ያንቀጠቅጠዋል። አንድ ጊዜ ኤርትራ ላይ ሽኢብ አካባቢ የዘነመ ዝናብ እንደ ተደረመሰ ሰማይ እየተገላበጠ ወደ ቀይ ባህር ሲገሰግስ ተመልክቼ በትርኢቱ ከመደነቅ በላይ ተገርሜያለሁ። የናይሮቢ ዝናብስ ቢሆን? ዝናብ አይደለም፤ ሙዚቃ ነው። ናይሮቢ ማለት ራሱ ዝናብ ማለት ነው። እና ይኸው፣ የሄልሲንኪ ዝናብ አልተመቸኝም። ወይ ዘንቦ አይዘንብ፤ ወይ አይተወው! እዚያው ዘነበች - እዚያው ቆመች። 'እዚያው በላች - እዚያው ሞተች' እንዲሉ...

በነጋታው ከዮዲት ጋር በጀልባ ሄድን።

"ይህ Suomenlinna ይባላል።" ስትል አብራራች፤ በግንብ የተከበበ ደሴት በእጇ አመላክታ እያሳየችኝ።

"ምንድነው እሱ?"

"ፊኒሽ ካስል ማለት ነው። ፊንላንዳውያን ከጎረቤቶቻቸው ጦርነት በገጠማቸው ጊዜ ወደዚህ ደሴት እየሸሹ ይከላከሉ ነበር።" ደሴቱን ለመጎብኘት በጀልባ ስንጓዝ ነጫጭ የባህር ወፎች ጀልባችንን ይከተሉ ነበር፣

"የቢሾፍቱን እርግቦች ይመስላሉ።" አልኩ።

ዮዲት ተረበችኝ፣

"በደብረዘይት ተለክፈሃል መቸም። መፅሃፍህ ላይም ከደብረዘይት ሌላ ወሬ የለህም። ለምን እርግፍ አድርገህ አትተዋትም? ከእንግዲህ ደብረዘይት መመለስ ስለማትችል እርምህን አውጣ። ደሞ ምን እንዳይቀርብህ ነው?"

"ደብረዘይት ማለት እኮ አንቺ ነሽ! አንቺን እርግፍ አድርጌ ልተውሽ? ብሞክርስ ይቻላል? አንቺ ራስሽ 'ቀስቶ ታሪኬ ነው' ስትይ አልነበረም? ልጅነትን እርግፍ አድርጎ መተው እንዴት ይቻላል? ልጅነቴን ትቼ ምን ሊቀረኝ? በምትኩ ምን እሞላዋለሁ? ምን ማለትሽ ነው?"

“ተናጋሪ ሆነሃል።” አለች።

እንደ ዮዲት በዱላ ድጋፍ የሚሄድ ሰው ጀልባችን ላይ ነበር።

“ፖሊዮ ነው?” ስል ጠየቅሁዋት።

“አይደለም። ከ1955 ወዲህ የተወለዱ አውሮፓውያን በፖሊዮ አልተጠቁም። ሌላ አደጋ ሊሆን ይችላል።”

“ፖሊዮ ግን ምንድነው?” ብዬ ጠየቅሁዋት።

“ቫይረስ ነው።” ስትል አብራራች፣ “...ወደ ህፃናት ሰውነት የሚገባው በአፍ በኩል ነበር። አንዳንድ ጊዜ ለከፋ ህመም ያጋልጣል። አልፎ አልፎ ደ’ሞ ልክ እንዲህ እንደኔ ፓራላይዝድ ያደርጋል። የሚገድላቸው በብዛት ነበሩ። ክትባቱ ከመገኘቱ በፊት በ1916 አሜሪካ ላይ ስድስት ሺህ ህፃናት ገድሎአል። 27 ሺህ ፓራላይዝድ አድርጎአል። ክትባቱ እኛ አገር ዘግይቶ ስለገባ ነው ችግሩ እኔ ላይ የደረሰው። በነገራችን ላይ የአሜሪካ ፕሬዚዳንት የነበረው ሩዝቬልት የፖሊዮ ተጠቂ ነበር...”

“ነው’ንዴ? እግሮቹ የተበላሹት በፖሊዮ መሆኑን አላውቅም ነበር።” አያያዝኩና ጠየቅሁዋት፣

“ሻሮንን ስትወልጂ አልተቸገርሽም?”

“አልተቸገርኩም። ማማጥ እንደማልችል ሃኪሞቹ ያውቁ ስለነበር ጊዜው ሲደርስ በኦፕራስዮን እንድገላገል አደረጉ።”

በመንገዳችን ላይ ከበርካታ ጀልባዎች ጋር ተላለፍን። የባህር ታክሲ መሆናቸው ነው። ጀልባዎቹ ወገባቸው ላይ ስማቸው ተፅፎአል። ቅዱስ ፒተር የተባለው ጀልባ ቱሪስቶችን ጭኖ አለፈ። Princess Maria እና Gabriella ተከታትለው መጡ። ጀልባችን Walhalla ላይ ቆመች። በዚህች ደሴት ዙሪያ አራት ያህል ጥንታዊ መድፎች ወደ ሄልሲንኪ አግጣጫ ተጠምደው አየሁ።

ማታ ላይ ዮዲት ለአራት ክትፎ ሰራች። ጠረጴዛው ላይ ቀረብን። ሻሮን እና ድመቷም በጠረጴዛው ዙሪያ ተሰየሙ።

“መኝታ ክፍሌ ምን ጎደለው?” ስትል ጠየቀችኝ ሻሮን።

“በጣም ተስማምቶኛል። ክፍልሽ የተሟላ ነው። መብራቶቹ ይመቻሉ። ኢንተርኔትም ተጠቅሜያለሁ። ሚጢጢ ገነት ናት።”

ዮዲት አብራራች፣

"ኢንተርኔት ማየት በቀን ሁለት ሰአት ብቻ ነው የሚፈቀድላት። ቴሌቭዥንም ብዙ አትጠቀምም። በብዛት መፅሃፍ ማንበብ ነው የለመደችው። የኔን ምክር ትሰማለች። ልጄ ብልህ ናት።"

"ሻሮን! ድመትሽ በጣም ቆንጆ ናት። ማነው ስሟ?"

"ሰፐ።" አለች።

"ምን ማለት ነው?"

"ውቢት።" ስትል መለሰች ዮዲት። አያይዛ ስለ ሰፐ አብራራች፣ "...200 ዩሮ ነው የተገዛች። አሁን አምስት አመቷ ሆኖአል። ሻሮን ከልጅነቷ ጀምሮ ሌሎችን መንከባከብ እንድትለምድ ብዬ ነው ሰፐን የገዛሁላት። ራሷ ትመግባታለች። ታጥባታለች። ታስተኛታለች..."

ምግቡ ከቀረበ በሁዋላ ዮዲት፣

"እናመስግን።" አለች።

"እሺ።" ብዬ አቀረቀርኩ።

"አንተ አመስግን..."

"አልችልበትም። አንቺ አመስግኚ..."

ማመስገን ጀመረች፣

"እህልና ውሃህን ይባርካል፤ ከመካከልህም በሽታን ያስወግዳል፤ የምትጨነግፍ ወይም መካን አትሆንም፤ የዘመንህንም ቁጥር ይሞላል፤ ተብሎ በቃልህ እንደተፃፈው በዚህ ቃል ባርከን ይህን ራት እንመገባለን። አምላክ ሆይ! ይህችን እለት የፈጠርካት አለምክንያት አይደለም...ወንድማችን ያንተን መንግስት ያውቅ ዘንድ ልቡን ክፈትለት... የሰይጣን መጠቀሚያ መሆኑ ያበቃ ዘንድ... አምላክ ሆይ! አንተ አግዘው... ችሎታውን አንተን ለማገልገል ይጠቀምበት ዘንድ..."

በፀጥታ መመገብ ጀመርን...

በፀሎቱ ወቅት እኔን በተመለከተ ስለተነሱት ጉዳዮች እያሰላሰልኩ ነበር። ጴንጤ በሆኑ ወዳጆቼ ቤት በተጋበዝኩ ቁጥር እንዲህ ያሉ ፀሎቶችን ሰምቻለሁ። እንዲህ እንደ ዮዲት ፍርጥርጥ አድርጎ ስለኔ የተናገረ ግን ገጥሞኝ አያውቅም። ይህን በመሰሉ ጉዳዮች

ላይ ውይይት የማድረግ ፍላጎቴም ቀዝቃዛ ነበር...

“ምነው ዝም አልክ?” አለች ዮዲት።

“ስለ ፀሎቱ እያሰብኩ ነበር።”

“ደስ አላለህም?”

“መጥፎ አይደለም...”

እንደገና ዝምታ ሆነ።

“የፀለይኩት እንዲፈፀም ትመኛለህ?”

“ማለት?”

“ሙሉ ጊዜህን አምላክን ማገልገል...”

“አይመስለኝም ዮዲት።”

ዝምተኛ ሳቅ ሳቀችና እንዲህ አለች፣

“ፖለቲካው ይብቃህ። እግዚአብሄርን አገልግል።” ዘግየት ብላ አከለችበት፣ “...በርግጥ እየመከርኩህ አይደለም።”

ህይወትን የምመለከትበት የራሴ መነፅር አለኝ። ያንን የመግለፅ ፍላጎት ግን የለኝም። ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ለኔ ምንድነው? ከእምነትነቱ ይልቅ ባህሉ ከደሜ ጋር የተዋሃደ ሆኖ ይሰማኛል። ወደ ሙስሊምነት ብቀየር እንኳ ኦርቶዶክስ አለመሆን አይቻልም። ርግጥ ነው በእምነት ረገድ ጥሩ ትዝታ ያለኝ አይመስለኝም። እሁድ ዞሮ ሲመጣ እናትና አባቴ በየተራ ወደ ቃጂማው ጊዮርጊስ ይዘውን ይሄዱ ነበር። መንገድ ላይ ከጅቦች ጋር እንተላለፍ ስለነበር በጣም እፈራ እንደነበር አስታውሳለሁ። ገና ወገግ ሳይል በመቃብሮች መካከል መጓዝም በጣም ያሳቅቀኝ ነበር። ይህ ሁኔታ በልጅነት አእምሮ ላይ ሊያሳድር የሚችለውን ተፅእኖ ወላጆቻችን ሊገነዘቡ አይችሉም ነበር።

ነፍስ ካወቅሁ በሁዋላ መፃህፍት ጓደኞቼ ሆኑ። ስለ ሃይማኖቶች የቻልኩትን ያህል ለማወቅ ሞክሬ ነበር። “አንዱ ሃይማኖት ከሌላው በምን ይለያል?” ለሚለው መሰረታዊ ጥያቄ ገና ድሮ መልስ አጊንቼለታለሁ ብዬ አምናለሁ። መልሱ “ምንም ልዩነት የለውም” የሚል ሆነ። በርግጥም በሁሉም እምነቶች በመጨረሻ የሚቀረው ትእዛዝ፣ “በጎ ፈፅሙ፣ ሃጢአት አትስሩ” የሚለው ብቻ ነው። ለኔ ሁሉም ነገር እዚህ ላይ ይቋጠራል። እዚህ መደምደሚያ ላይ ለመድረስ

የሚደረግ ረጅም ሙግት አሰልቺ ነበር የሚሆንብኝ። እስከ መገዳደል የሚደርሰው ልዩነት ደ'ሞ እብደት ሆኖ ይታየኝ ነበር።

ስለ ሃይማኖት መነጋገር እንዳልፈለግሁ ተገንዝባ ነው መሰለኝ፣ ትከሻዋ ላይ ጣል ስላደረገችው ጋቢ ወግ ጀመረች፣

"ይሄ ጋቢ የማን ስጦታ እንደሆነ ልንገርህ?"

"የማን ስጦታ ነው?"

"የዝምታ ጎርፉ።"

ዝምታ ጎርፉ በደብረዘይት በጣም የምንወዳት መምህራችን ነበረች። "የጋዜጠኛው ማስታወሻ" ላይ 'የልጅነት መምህራን' በሚለው ርእስ ስር ስለዚህች ተወዳጅ መምህር ጥቂት ተርኬያለሁ። እኔ ስለ ዝምታ ጎርፉ ምንጊዜም እንደማስታውሰው ሁሉ ዮዲትም በተመሳሳይ ሁኔታ ላይ ኖራለች።

"ያን ያህል ትቀራረቡ ነበር?"

"በጣም!" አለች በስሜት፣ "...ዝምታ የማትረሳ ሰው ናት።"

ዮዲት ወጓን ቀጠለች፣

"ወደ ፊንላንድ እንደምጓዝ ካወቅሁ በሁዋላ በመጀመሪያ የነገርኳት ለዝምታ ነበር። ስነግራት ምን አለችኝ መሰለህ? 'ከዚህ መሄድሽ ጥሩ ነው። ከደብረዘይት የሚቀርብሽ ሰካራም የአየር ሃይል ባል ብቻ ነው።" ከልቧ እየሳቀች ቀጠለች፣ "...ሳስበው የዝምታ አባባል ያስቀኛል።"

የቀረበልኝን ምግብ እያጣጣምኩ፣ ከወጥ ቤቱ ባንድ ጎን ግድግዳው ላይ የተሰቀለውን ፎቶግራፍ በጥሞና አጤንኩት። በእድሜ የገፋ ነጭ ነበር። በዮዲት መኖሪያ ቤት ግድግዳ ላይ ከዚህ ነጭ ሰው በቀር ሌላ ፎቶግራፍ አልነበረም።

"ይሄ ሰው ማነው ዮዲት?"

"የሚረዳኝ፣ የሚመክረኝ ሰው ነበር። አሁን በህይወት የለም።"

"የልጅሽ አባት ነው?"

"የልጄ አባት አበሻ እንደሆነ ነግሬህ ነበር።"

ቆይቼ እንዲህ አልኩ፣

“ስለ ዝምታ አባባል ምን አስተያየት አለሽ?”

“ማንኛውንም generalization እቃወማለሁ።”

በዮዲት አባባል ስለተስማማሁ አጠናከርኩት፣

“ዝምታ ጎርፉ ስለ አበሻ ወንዶች ያላት አመለካከት ምን እንደሆነ በትክክል አላውቅም። ባል ላለማግባት የወሰነችበት አንድ በቂ ምክንያት ግን ይኖራት ይሆናል።”

እና ጥቂት አከልኩ፣

“የሆነው ሆኖ መቸም...አዲሱ ትውልድ ብዙ የተለወጠ ይመስለኛል። ትህትና ያላቸው ባሎች እየተፈጠሩ ነው። የአበሻ ወንድ ብዙ ጉድለት ቢኖርበትም ተስፋ የሚያስቆርጥ አይደለም። አውሮፓውያንም ቢሆኑ ከኛ የባሱ አውሬዎች ነበሩ። ከስልጣኔ፣ ከእውቀት መጨመርና ከሰብአዊ መብቶች መከበር ጋር ተያይዞ ነው ብዙ የተለወጡት። አይመስልሽም?”

“ሊሆን ይችላል።” አለች።

* * *

እነሆ ጉብኝቴ አበቃ። የመመለሻዬ ቀንም ደረሰ።

ወደ አውሮፕላን ማረፊያው ስንጓዝ፣

“ስለ መጪ ህይወትህ አሳብህ ምንድነው?” ስትል ጠየቀችኝ።

“ሆላንድ ላይ የፖለቲካ ጥገኛነት እጠይቃለሁ...”

“ሆላንድ ይሻልሃል?”

“አላውቅም። ብዙ አላሰብኩበትም....”

አውሮፕላን ጣቢያ ደርሰን ተሰነባበትን።

“ዳግም የምትመጣ ይመስልሃል ወደዚህ?” ስትል ጠየቀችኝ።

“ማን ያውቃል ብለሽ ነው? በህይወት ውስጥ ግን ብዙውን ጊዜ ሰዎች ለሶስተኛ ጊዜ አይገናኙም...” ስል ቀለድኩ።

ሳቀች! ቀዝቃዛ ነበር ሳቋ።

“እረፍት ስትፈልግ በፈለግኸው ጊዜ መምጣት ትችላለህ።”

“አመሰግናለሁ ዮዲት...”

አያያዝኩና እንዲህ አልኩ፣

“ሻሮን አገሯን እንድታውቅ አድርጊ። እና በተቻለ መጠን በጎ በጎውን ብቻ አስታውሺ። ጠንካራ ልጅ እንደሆንሽ እንኳ አውቃለሁ። ለምናልባቱ ብዬ ነው... ”

ትክዝ አለች።

“ምን እንደማስብ ልንገርህ?”

በንቃት አዳመጥኳት።

“ቱሪስት ሆኜ ወደ ኢትዮጵያ አልሄድም። አካል ጉዳተኞችን የምረዳበት አጋጣሚ ለማግኘት እየሞከርኩ ነው። ከሆነልኝ ምኞቴ እንደሱ ነው። በተለይ አካል ጉዳተኛ ሆነው የሚወለዱትን ማገዝ ከቻልኩ እርካታ አገኛለሁ። ባህሉ መለወጥ አለበት። ወላጆች አካል ጉዳተኛ የሆኑ ልጆቻቸውን መደበቅ የለባቸውም። የተማርኩት በዚህ ዙሪያ ስለሆነ፤ ቢሳካልኝ ምኞቴ እንደዚያ ነው። ሆቴል ቆይቼ ለመመለስ ስል ብቻ ግን አልሄድም። የተማርነውን ቁምነገር ካልሰራንበት ምን ትርጉም አለው ብለህ ነው?”

ሄልሲንኪን ለቀቅሁ።

አይሮፕላኑ ወደ ሰማይ አሻቀበ። ቁልቁል አየሁዋት ሄልሲንኪን። ፀጥተኛ ከተማ። እንደማልመለስ አውቄ ነበር። እና ጥቂት ቃላት ተነፈስኩ፣

“ደስተኛ ዝይ ሆይ! ዳግም በህይወት ስለማንገናኝ ለዘልአለሙ ደህና ሁኚ። ቤትሽን የሞላው ሰላም በቀሪው የህይወት ዘመንሽ ሁሉ ካንቺ ጋር ይሁን! ብልህና ቆንጆ ልጅ የሰጠሽ አምላክ ምስጋና ይገባዋል...”

- 14 -

የክላራ ፈጣሪ

በክርስቶስ ፈንታ - ፈልጉ ክርታስ
የምንለጥፍበት - የጊዜውን ነፍስ
በስላሴ ፈንታ - ፈልጉ ሰሌዳ
የምንደጉስበት - የጊዜውን ፍዳ

(ግጥም - ዮሃንስ አድማሱ)

ቴር አፕል ካምፕ አስር ቀናት ሞላኝ።

እንደተለመደው ክፍላችን በእንግዶች ስለተጣበበችና ሙቀቱም ስለበረታ፣ ኳስ ጨዋታው ሲጀምር ወጥቼ ሄድኩ። ግቢውን ሰንጥቄ ሳልፍ ማሊክ መንገዱ ላይ ድንጋይ እየደረደረ ሲጫወት አገኘሁት። ልክ ሲያየኝ ጨዋታውን ትቶ ወደ እናቱ ሮጠ። ስሙን እየጠራሁ እንዲጨብጠኝ ለመንኩት። አሻፈረኝ አለ።

“ቻው! ማሊክ” ብዬው አልፌው ሄድኩ።

ከእናቱ ገፅታ ላይ እንደ መጀመሪያው እለት ቁጣ አላየሁም። በየቀኑ መተያየት፣ አብሮ መመገብ፣ በአንድ ግቢ ውስጥ ማደር፣ ማሊክን ባገኘሁት ቁጥር በስሙ እየጠራሁ ማባበሌ... ይሄ ተደማምሮ ልቧን አለስልሶት ሊሆን ይችላል። እኔም እንደርሷው ተራ ስደተኛ መሆኔን ማገናዘቧ ግድ ነው መቼም።

ያን ቀን ከተማ ሄጄ ቢራ ቤት አመሸሁ።

በፀጥታ ጥግ ላይ ተቀምጬ ከሆላንድ ቢራ ጋር ተጫወትኩ። ባሩ በሰው ተሞልቶአል። ነጭ ያልሆንኩ እኔ ብቻ ነኝ። ተስተናጋጆቹ

በሙሉ የሃገሬው ተወላጅ ደቾች ነበሩ። በመካከሉ ከእንግዶቹ አንዷ ወደ መፀዳጃ ቤት በማለፍ ላይ ሳለች ጠጋ ብላ አናገረችኝ፣

“ሃሳብ ገብቶሃል?”

“ደህና ነኝ። ብቻዬን ስለሆንኩ ይሆናል።”

“እኛ ዘንድ ና!”

ተቀምጣበት ወደነበረው ቦታ አመላከተችኝ።

“አመሰግናለሁ። እዚሁ ይሻለኛል።”

ፈገግታዋን አጥግባኝ አለፈች።

ሆላንዳውያን በጣም ትሁት መሆናቸውን ቀደም ብዬ ተረድቼ ነበር። ገፅታቸው ላይ የዘረኛነት ስሜት ማንበብ በፍፁም አይቻልም። ዘረኛነት የለባቸውም ማለት ላይሆን ይችላል። ምናልባት በውስጣቸው ይኖር ይሆናል። አላውቅም። ቢኖር እንኳ ገፅታቸው ላይ አይታይም። ይህ መሆኑ ሰላም የሚሰጥ ነበር። እዚህ አገር የሚኖር አንድ ስደተኛ ከወገን ከዘመዱ መራቁ ሳይበቃው፣ ከአገሬው ዜጋ የንቀት ስሜት ቢጨመርበት ህይወቱ መመሳቀሉ የማይቀር ነበር።

የቢራ ቤት ቆይታዬን ሳበቃ ወደ መደብር ጎራ ብዬ ለህፃናት መጫወቻ የሚሆን ቀላል ኳስ ገዛሁ። ማሊክን በዚህ ስጦታ ለመታረቅ ማሰቤ ነው።

በነጋታው ቁርስ ላይ አገኘሁት። አይቶኝ ከመሸሹ በፊት ኳሷን አሳየሁት። ፊቱ ላይ መንታ ስሜት አነበብኩ። ኳሷን ያያል። መልሶ ደ’ሞ እኔን። ኳሷን ለራሱ ማድረግ እንደፈለገ የህፃን ገፅታው አሳበቀበት። በግራ እጄ ጠጉሩን እያሻሽሁ በቀኝ እጄ ኳሷን ይቀበል ዘንድ ዘረጋሁለት። እናቱ ፀጥ ብላ ልጇን ታስተውላለች። ማሊክ ሲያመነታ ቆየና ምንጭቅ አድርጎ ኳሷን ተቀበለኝ።

ምሳ ላይ ስንገናኝ ኳሷን ይዟት ነበር።

የምሳ ሰልፉ ረጅም ስለነበር እንድንጫወት ጋበዝኩት። እየሳቀ ኳሷን ወረወረልኝ። እኔም መልሼ ወረወርኩለት። ደ’ሞ ወረወረልኝ። ወሰድኩና በእጁ ሰጠሁት። እና ጉንጬ ላይ ሳምኩት። ምንም አላለም። ታረቅን ማለት ነው። ማለትም በኢትዮጵያና በሶማሊያ ህዝቦች መካከል ያለው ቅራኔ እንዲህ በቀላሉ ሊታረቅ የሚችል ነበር።

ከዚያ ወዲህ እናቱም ከልብ የመነጨ ፈገግታ ትቸረኝ ጀመረች። እሷንም ሆነ ልጇን የመጉዳትና የመጥላት ነገር በልቤ አለመኖሩን እንዳወቀች ከገፅታዋ መረዳት ችያለሁ። ምስጢሩ ይኸው ነበር። በርግጥ የሚያግባባን ቋንቋ ባለመኖሩ ቃላት ልንለዋወጥ አልቻልንም። በአይን ግን ተግባባን። ቃል ካንደበቷ ባይወጣም፣ ልጇ እንዲወደኝ ለማድረግ ያደረግሁትን ጥረት በቅንነት እንደተቀበለችው፣ በየዋህ በፈገግታዋ ነገረችኝ…

* * *

በነጋታው የሚያውቀኝ ሰው ወደ ቴር አፕል ካምፕ መጥቶ እጅ ሰጠ። ይህም ሰው “እያደር አዲስ” የተባለ ቀደም ሲል በኢትዮጵያ ሬድዮ ይሰራ የነበረ ጋዜጠኛ ነበር። እኔ ቴር አፕል ካምፕ መግባቴን አምስተርዳም ላይ ከሚያውቁኝ ሃበሾች ሰምቶ ኖሮአል። ሻንጣውን እየጎተተ በቦቆሎና በድንች እርሻ መሃል ሲጓዝ ከብሩክ ጋር መንገድ ላይ ተገናኙ።

መጀመሪያ የጠየቀው ስለኔ ነበር።

ካምፕ መኖሬን ሲነግረው፣ ዝርዝር ነገር እያጫወተው አብረው መጡ። ብሩክ እያደርን ከካምፑ ሃላፊዎች ካገናኘው በሁዋላ በቀጥታ ወደኔ እየበረረ መጣ። ሁለት እጆቹን አጣምሮ እንዲህ አለኝ፣

“በግ ነጋዴው! ጓደኛህ መጥቶአል። እያደር አዲስ ይባላል።”

ከኳስ ጨዋታ ወሬዎች ሊገላግለኝ የሚችል ሰው በማግኘቴ ከአልጋዬ ላይ ነጥሬ ወረድኩ። እንደ ቀልድ የገባሁበት የበግ ነጋዴነቴም በዚሁ እለት ተሰናበተ።

ያን ቀን ከእራት በሁዋላ እኛ ክፍል ውስጥ ተሰብስበን ስናወጋ አመሸን። ዳዊት በመካከሉ ሲመጣ ከእያደር አዲስ ጋር አስተዋወቅነው። በጠረጴዛው ዙሪያ ተቀምጠውም መጨዋወት ጀመሩ። ሁለቱ ሲጨዋወቱ አልጋዬ ላይ ጋደም ብዬ በግማሽ ልብ እየሰማሁዋቸው ነበር።

“የት ሰፈር ነህ?” ሲል ጠየቀው።

“ጨርቆስ።” ሲል መለሰ ዳዊት።

“ጨርቆስ ቤተክርስትያን? አስቀድሰህ ታውቃለህ ታዲያ?”

ዳዊት በመገረም ምላሽ ሰጠው፣

"ቅዳሴ? ጨርቆስ ቢቃጠል ገብቼ መስቀሎቹን እደክል ነበር።"

ቀና ብዬ አየሁዋቸው። እያደር መደንገጡን አስተዋልኩ፣

"መስቀል ምን ያደርግልሃል?"

"በጥሩ ዋጋ ይደወላል።"

እያደር ባልተደሰተ ድምፅ፣

"እንደዚያ ይደረጋል እንዴ?" ሲል ጠየቀ።

"ገንዘብ ካስገኘ ምንም ነገር ቢሆን እሰራለሁ። ድሮ ድራግ እነግድ ነበር፤ ገባሽ? በመካከሉ እንቅፋት ሲገጥም እንቅፋቱን ሰርቼው አልፍ ነበር..."

"መስራት ማለት?"

"መግደል ነዋ!"

እያደር ዝም በማለቱ ዳዊት ይጠይቀው ጀመር፣

"የምን ሰፈር ልጅ ነሽ?"

"ከደብረኤልያስ ነኝ። ጎጃም! ዮፍታሄ ንጉሴ ቅኔ የቆጠሩበት..."

"ማነች ዮፍታሄ?"

"አታውቃቸውም?"

"የት ሰፈር ናት?"

እያደር ርእሰ ወሬውን ለወጠና፣

"ሻይ ላፍላልህ?" ሲል ጠየቀው።

"ያንቺ ነገር! በዚህ ሰአት ሻይ ይጠጣል እንዴ?"

"ቮድካ አለኝ።" አልኩና ወደ ካምፑ ደብቄ ያስገባሁትን የቮድካ ጠርሙስ ከቁምሳጥኑ አውጥቼ ለዳዊት አቀበልኩት።

"የአራዳ ልጅ እንዲህ ነው።" ሲል አዳነቀ።

የሁለቱን ወጣቶች ውይይት በመደነቅ ነበር ያዳመጥኩት። የአንድ ዘመን ሰዎች ነበሩ። አማርኛ ተናጋሪ ናቸው። ሁለቱም ከኦርቶዶክስ አማኞች ቤተሰብ ነው የፈለቁት። በአንድ ዘመንና በአንድ

አገር የተወለዱ ሰዎች በዚህ ደረጃ በተራራቀ አስተሳሰብና ባህርይ ላይ ሊገኙ እንደሚችሉ አስቤ አላውቅም ነበር። አብረው የሚኖሩ ሰዎች ቀስ በቀስ አስተሳሰባቸው እየተቀራረበ ሊሄድ እንደሚችል ግልፅ ነበር። አብሮ መኖር ግን ከግዴታ ባሻገር ሳይሆን አይቀርም። የእያደርና የዳዊት ወጎች እንደማይገናኙ ሁለት መንታ መስመሮች ነበሩ። እያደር የዮፍታሄ ንጉሴን ስም ሲያነሳ በኩራት ነበር። ለሃገሪቱ ባህልና ነባር ቅርስ ያለውን ክብር ከአነጋገሩ መመዘን የሚቻል ነበር። ዳዊት በበኩሉ ከጨርቆስ ቤተክርስትያን መስቀል ሰርቆ ስለመሸጥ ያወጋልን በአራዳነት መንፈስ ነበር። የአንድ አገር ልጆች፣ የአንድ ዘመን ሰዎች፣ በአስተሳሰብ ይቀራረቡ ዘንድ የሚያደርግ፣ በሃገር ደረጃ ትውልድን የሚሞርድ፣ ቀላቅሎና አስተካክሎ፣ ልዩነታቸውን አቀራርቦ ገንቢ ዜጋ ለመፍጠር የሚችል melting pot ሃገሪቱ የላትም።

ከእያደር አዲስ ጋር መፅሃፍ ተለዋወጥን። እሱ የማልኮም ኤክስን 'ግለታሪክ" ሲሰጠኝ እኔ የፓውሎ ኮሊዮን "ብሪዳ" ሰጠሁት። እኔ ያዋስኩትን መፅሃፍ ወዲያው አንብቦ፣ "አይረባም" ብሎ መለሰልኝ። እኔ ግን ማልኮም ኤክስ ለጥቁሮች መብት ያደረገውን የትግል ታሪክ፤ በተለይ አቀራረቡን ስለወደድኩት መፅሃፉን አስቀረሁት።

እያደር አዲስ በመጣ በአራተኛው ቀን አካባቢ ወደ ከተማ ሄደን ቢራ ቤት አመሸን። ወደ ካምፕ የተመለስነው እኩለ ሌሊት አካባቢ ነበር። ስንደርስ ካምፑ ጭር ብሎአል። የጥበቃ ሰራተኞች ግን አልተኙም። ተረኛው ፖሊስ ከክፍሉ ብቅ ብሎ አናገረን፣

"የት አመሻችሁ?"

"ቢራ ቤት።"

"ተዝናናችሁ?"

"በጣም ደስ የሚል ነበር።"

"ምንድነው በፌስታል የያዛችሁት?"

"መፅሃፍ ነው።"

"ማየት እችላለሁ?"

ከፍቶ መፅሃፍ ብቻ መሆኑን ካየ በሁዋላ፣

"መጠጥ ይዞ መግባት ስለማይፈቀድ ነው፤ ይቅርታ።" አለ።

“የጠጣነውን ግን ይዘን መግባት እንችላለን?” እያደር ቀለደ።

ፖሊሱ በጣም ሳቀ።

“መልካም ሌሊት።”

“ላንተም መልካም ሌሊት።”

በነጋታው ምሽት ላይ ዘግይቼ ለራት ደረስኩ።

ስደተኞች ተመግበው ጨርሰው ነበር። ፖሊሶቹና የኢሚግሬሽን ሰራተኞቹ ራታቸውን ለመብላት ምግብ በማንሳት ላይ ነበሩ። ፖሊሱ “ሰአት አልፎአል” ብሎ ከለከለኝ። ልመለስ ስል ክላራ አየችኝና ለፖሊሱ ምልክት ሰጠችው። እንድገባ መንገዱን ለቀቀልኝ። ምግብ አነሳሁና ከክላራ ፊትለፊት ተቀመጥኩ።

የስደተኞችና የካምፑ ሃላፊዎች ምግብ ተመሳሳይ መሆኑን ማወቅ በመቻሌ እየተገረምኩ ነበር። ምን ይደረግ? የአፍሪቃ ልምዴ በአድልዎ የታጨቀ አይደል?

“የት ዘገየህ?” ብላ ጠየቀችኝ።

“ወደ ማሳው ሄጄ ነበር። ሳነብ ሰአቱ ሳይታወቀኝ አለፈ።”

“ምንድነው የምታነበው?”

አየችውና፣

“ማልኮም ኤክስ?”

በዚያን እለት ካነበብኩት ውስጥ አንዲት አረፍተነገር ጭንቅላቴ ውስጥ ቀርታ ነበር። ጥቁር አሜሪካውያኑ ለምን ማልኮም ኤክስን እንደሚከተሉ ሲጠየቁ፣ “ማልኮም ኤክስ ጥሎን አይሄድም።” ሲሉ መለስ ሰጥተው ነበር። በፖለቲካ ትግል ታሪክ ውስጥ ትልቁ ችግር ይኼው ነበር። አብዛኞቹ ህዝቡን “ውረድ እንውረድ” ይሉትና ከአፋፍ ቆመው ያስደበድቡታል። ጥቁር አሜሪካውያኑ ማልኮም ኤክስ ጥሎአቸው እንደማይሄድ ርግጠኞች ነበሩ። እንደ ቀዳሚዎቹ ለምቾት ሲል እንደማይለውጣቸው አወቁ። ቃሉን የማይበላ መሆኑን ተረዱ። “በክፉም ሆነ በመልካሙ ጊዜ ከህዝቡ ጎን መቆም” የሚለው አሳብ አብሮኝ ብዙ ቆየ። “በሬዎቹ ግራና ቀኝ ሊወዛወዙ ይችላሉ። ገበሬው ማረሻውን አጥብቆ ከያዘ ግን መሬቱ በትክክል ይታረሳል።” የሚል ዘፈን

መስማቴ ትዝ ይለኛል። ማን ነበረች ዘፋኟ?

ክላራ ፈገግ ብላ ማልኮም ኤክስ ላይ ተናገረች፣

"መፅሃፉን አላነበብኩትም። ዴንዝል ዋሽንግተን የሰራውን ፊልም ነው ያየሁት። እየሱስን ይሰድበዋል።"

"ክርስትያን ነሽ?"

"አይደለሁም።" አያያዘችና አብራራች፣ "...አያቶቼ ክርስትያኖች ነበሩ። አባትና እናቴ ግን እምነት አልነበራቸውም። እኔም የወላጆቼን ተከተልኩ።"

"በምን ታምኛለሽ?"

በጥርሷ ብቻ ሳይሆን በአይኗም ሳቀች።

"በተፈጥሮና በህግ።"

"ከሞት በሁዋላ መነሳት አይኖርም?"

የመጀመሪያውን ሳቅ ደገመችው።

"የልጆች ተረት ይመስለኛል።"

ዝም በማለቴ፣

"ሙስሊም ነህ?" ብላ ጠየቀችኝ።

"ክርስትያን ነኝ።"

"በሚያምኑ ሰዎች ላይ ተቃውሞ የለኝም።"

"የክርስቶስን ግለ ታሪክ አንብበሽዋል?"

"አንብቤዋለሁ። እየሱስ በወቅቱ የነቃ ፈላስፋ ነበር። ሰላማዊ መርሁን እወድለታለሁ። 'አምላክ ነን' አላሉም እንጂ እነ ጋንዲም ተመሳሳይ አቋም ነበራቸው። እየሱስ ተአምራት እንደሰራ የተገለፀውና ከሞት መነሳቱ ግን አይታመንም።" ዘግየት ብላ አከለችበት፣ "...ማርክስና እየሱስ ለኔ ተመሳሳይ ናቸው። ሁለቱም ለአይሁዳውያን ነው የሰሩት። እየሱስ የአይሁዳውያን ብቻ የነበረውን እምነት አለማቀፍ አደረገው። ማርክስ በተመሳሳይ የአለማቀፍ ሰራተኞች ጥያቄ አድርጎ ያቀረበው በወቅቱ በአውሮፓ አይሁዳውያን ላይ ይደርስ ከነበረው በደል ተነስቶ ነው።"

(አንድ አስቂኝ አባባል ታወሰኝ። በአስተሳሰባቸው አለምን የለወጡት አራት አይሁዳውያን ናቸው ይባላል። ሙሴ የአመራር ጥበብን አመጣ፤ እየሱስ ስለ ፍቅር አስተማረ፤ ሲግመንድ ፍሮይድ ስለ ወሲብ፤ ካርል ማርክስ ስለ ሆድ!)

ክላራ የቀባባችውን ዳቦ እየገመጠች ቀጠለች፣

"...በጨለማው ዘመን የኖሩ ሰዎች ቅዱስ የተባሉትን መፃህፍት አንብበው እውነት ቢመስላቸው አይገርመኝም። በዚህ ዘመን እነዚያን ተአምራት ማመን ግን ያስቸግራል። የሰለጠነ ህግ ከመኖሩ በፊት እምነት አስፈላጊ ነበር። እስኪ ንገረኝ? እዮብ ላይ ያ ሁሉ አሰቃቂ ግፍ የደረሰበትን ምክንያት ለህፃናት እንዴት ብለህ ታስረዳለህ?"

"እየሱስ ላንቺ ምንድነው?"

"እንዳልኩህ ሰላማዊ አስተሳሰቡ ጥሩ ነው። ከዚያም ውስጥ የማልቀበላቸው አባባሎች አሉ..."

"ለምሳሌ?"

"ጠላቶቻችሁን ውደዱ ይላል። እኔ ጓደኞቼንና ቤተሰቤን ነው የምወደው። በርግጥ ጠላት የለኝም። እኔን የሚጎዳ ጠላት ከመጣ ግን ወደ ፖሊስ ነው የምደውለው..."

ዝም በማለቴ ጠየቀችኝ፣

"በአራቱም መፅሃፍ ውስጥ እየሱስ ስለ አዳምና ሄዋን ያልጠቀሰበት ምክንያት ምን ይመስልሃል?"

ጥያቄዋ ድንገተኛና ዱብ እዳ ሆነብኝ። አስቤው የማላውቀው ነበር። ከፍተኛ የመደነቅ ስሜት አደረብኝ፣

"አለመጥቀሱን አላውቅም።" አልኩ።

"ሙሴና አብርሃምን ደጋግሞ ይጠቅሳል። የሌሎቹን ነቢያት ስምም ያነሳል። በዚያ ሁሉ ንግግሩ መሃል አዳምና ሄዋንን አንድም ጊዜ ሳያነሳቸው ቀርቶአል። ለምን?"

"ምን ልትነግሪኝ ነው ያፈለግሽው?"

ቀይ ፅጌረዳ የመሰለ ሳቋን ደገመችው።

"ከመለስክልኝ ብዬ ነው የጠየቅሁህ?"

“የግድ ማንሳት ነበረበት?”

“ይመስለኛል።”

“ለምን ሳይጠቅሳቸው ቀረ?”

“እንጃ! ምናልባት አሪት ዘፍጥረት የተፃፈው እየሱስ ከሞተ በሁዋላ ሊሆን ይችላል። ምናልባት...”

የአባባሏ ስነአመንክዮ ገባኝ።

“እየሱስ አዳምና ሄዋንን አያውቃቸውም ማለትሽ ነው?”

“አንተ አልክ።” ብላ አፈገፈገች።

ሳቅሁ! ከፍ ባለ ድምፅ!

“አታስቢ። ሜታፊዚክስ ወግ ደስ ይለኛል።”

እና በመደነቅ አንድ ጥያቄ ጠየቅሁዋት፣

“ክላራ! እስኪ ልጠይቅሽ? ህይወት ምን ትርጉም ይሰጥሻል?”

ትክዝ አለች።

“ህይወት!? የወጣትነት ዘመን በጣም ጥሩ ነው።”

ዳቦውን ገመጠችው።

“...በርግጥ በወጣትነት እድሜ መደሰት ያስፈልጋል። ወደፊት በጎልማሳነት ዘመን አንድ ልጅ መውለድ እፈልጋለሁ። ባል የማገባ አይመስለኝም።” እያይዛ አከለችበት፣ “...ሌላ ምን አለ? ህይወት ሌላ ልዩ አላማ የላትም። ...except continued existence, now or in the future.”

(በርግጥም ሆላንድን ቀስበቀስ መልመድ ስጀምር ቤተክርስትያናት ወደ ዳንስ ክለብ እና ሬስቶራንት መለወጣቸውን መገንዘብ ቻልኩ። ሃይማኖት አልባነት እንደ እምነት መብት የተከበረ ነው። አንዲት ወጣት አበሻ እንዳጫወተችኝ፣ ትምህርት ቤት ስለ እየሱስ ለመናገር ምክራ ስቀውባታል።

“እግዚአብሄር የት እንደሚኖር ንገሪን?” ብለው ጠየቋት።

“መንግስተ ሰማያት።”

“መንግስተ ሰማያት የት ነው?”

“ሰማይ ላይ...”

ተማሪዎቹ ተገርመው ተያዩ።

እኔም እንዲህ ያለ አባባል በተደጋጋሚ ገጥሞኛል።

“ለአፍሪቃውያን በእርግጥ እግዚአብሄር ያስፈልጋችሁዋል።” አለኝ አንዱ። እንዲህ ሲልም አከለበት፣ “....ምክንያቱም በአገራችሁ ህግ አይከበርም። ህግ ከተከበረና ዴሞክራሲ ካለ እግዚአብሄር አያስፈልግም። በአውሮፓም ቢሆን ህግ በማይከበርበት ዘመን እግዚአብሄር ብዙ አግዞናል። ለዚያም እናመሰግነዋለን።)

ከራት በሁዋላ የአዳራሹ ደጃፍ ላይ ቆመን ሲጋራ አጨስን። ማለትም ከላራ እያጨሰች ስለ መፃህፍት ጥቂት አወጋን፣

“ልጅ እያለሁ ልቦለድ አነብ ነበር... አሁን ትቼዋለሁ... አንተስ ታነባለህ? የቀድሞዎችን?...እኔ እንኳ ብዙ አላውቃቸውም... ባዮግራፊ እና ፍልስፍና ማንበብ ደስ ይለኛል... ግጥም? አው! የተመረጡትን ማንበብ እወዳለሁ... የአፍሪቃውያንን እንኳ አንብቤ አላውቅም?.. አሏችሁ ገጣሚያን? ...አላውቅም ነበር... ብዙውን ጊዜ ማንበብን እንደ መዝናኛ ነው የምጠቀምበት...በል ደህና እደር...”

ከከላራ እንደተለያየን ከግቢው ውጭ ብቻዬን አዘገምኩ። የራት ሰአት ያለፈ ቢሆንም ፀሃይቱ ፏ እንዳለች ነበር። በእግሬ እያዘገምኩ ከእርሻው ዳርቻ ተናፈስኩ።

ዛፎቹ ሳይዛነፉ ቆመዋል።

ግርጌያቸውም በሳርና በአበባ አጊጦአል።

“...እናንት አበቦች ሆይ! ስማችሁ ማን ይባላል? በባቦጋያ፣ በኩሪፍቱ፣ በቢሾፍቱ፣ በሆራ አርሰዲ፣ በጉዳ ሃይቅ፣ በሆራ ኪሎሌ፣ በጨለለቃ ሃይቆች ዳርቻ በልጅነት ዘመን ከተንደባለልንባቸው ወይን ጠጅ አበቦች ጋር ትዛመዱ ይሆን? በየረር፣ በጋራሙለታ፣ በጠንፌለሽ ጋራ፣ በአሞራ ገደል፣ በደንካካ፣ በሶፋጋራ፣ በጉርሜሳ ሸለቆ፣ በዋጂቱ፣ በጋራ ጭቋላ ተራሮችና ሁዳዶች ከቀጠፍናችሁ አበቦች ጋር ምን ይሆን ልዩነታችሁ?”

አንዷን አበባ ቀጥፌ አሸተትኳት። እንደ ናርዶስ ያለ መአዛ ወደ ልቤ ዘለቀ። ከድንቹ እርሻ ባሻገር ጥቅጥቅ ያለ ጫካ ይታየኛል። ከጥቁሩ አስፓልት ግራና ቀኝ መሬቱ ሳር ለብሶአል። አፈሩን ማየት አይቻልም። በርቀት በጫካው የተሸፈኑ ቤቶች ጣራቸው ብቻ ይታያል። የአካባቢው ገበሬዎች መኖሪያ ቤት ሳይሆን አይቀርም። ፍፁም በሆነው ፀጥታ ውስጥ የአእዋፍ ድምፅ ብቻ ይሰማል።

ሶስት ሴቶች ከፊት ለፊቴ መጡ። እና ተላለፍን። ጠፍጣፋ ነበር ፊታቸው። ገመትኩ። የሲሎን ወይም የታይላንድ ስደተኞች ሳይሆኑ አይቀሩም። ፀሃይ ፏ ብላ የወጣች ቢሆንም በርቀት ዝናም አዘለ ጉም ይታየኝ ጀመር። ደመናው ከጥቂት ደቂቃዎች በፊት አልነበረም። ብርቱ ነፋስም በድንገት ይነፍስ ጀመረ። በፀሃይ ስትደምቅ አውሮፓ ያምርባታል። ነፋሷ ብርቱ ነው - ይመቻል። በረዶም ያምርባታል ይላሉ። በረዶውን እንኳ ገና አልደረስኩበትም።

ካናሉ አጠገብ ቁጭ አልኩ።

ጀልባዎች እየተጓዙ ነበር። ዳክዮችና ዝዮች ጀልባዎችን ተከትለው አለፉ። በካናሉ ዳርቻ ባልና ሚስት በዝግታ ተራመዱ። ህፃን ልጁን እንኮኮ ያዘለ አባት፣ ውሻ የታቀፈች ሴት፣ በየተራ አለፉ። የቤተክርስትያን ደወል ተደወለ። ቋቋር...ቋቋር የሚል ድምፅ ተሰማ። የምን አይነት ወፍ ድምፅ እንደሆነ አላውቅም። ከካናሉ ዳርቻ ካለ አረንጓዴ የብረት አግዳሚ ወንበር ላይ የተቀመጡ ወንድና ሴት ወጣቶች በፀጥታ ሃምበርገር ሲገምጡ አየሁ። ሌላ ጀልባ መጣች። ሙዝ ትመስላለች። በእድሜ የገፉ ባልና ሚስት ጀልባዋ ላይ ተቀምጠዋል። ከጀልባዋ ወገብ ላይ Catherina Analya የሚል ፅሁፍ ይነበባል። ባልና ሚስቱ በፀጥታ አይኖቻቸውን ወዲያ ማዶ እንዳሻገሩ አልፈው ሄዱ። ከወንዙ ዳርቻ ካሉት ዛፎች ቅጠሎች ወደቁ። እነርሱም ውሃው ላይ እየተንሳፈፉ ጀልባዎቹን ተከትለው ወደ ምእራብ አግጣጫ ቀዘፉ።

እኩለ ሌሊት ካለፈ በሁዋላ ከማደሪያ ክፍሌ ደረስኩ።

የስደት ባልደረቦቼ ተኝተው ነበር። ሶስቱም ያንኮራፋሉ። አንደኛው የተሰበረ ዋሽንት የሚነፋ ይመስላል። ሌላው እንደ አርዘሊባኖስ ያፏዋጫል። ሶስተኛው ከዛገ ፒያኖ እንደሚወጣ ጆሮ የሚፍቅ ድምፅ እያፈለቀ ነበር። ምንም እንኳ ሶስቱ የማንኮራፋት ድምፆች የተሳካለት ህብረ ዜማ መፍጠር ያልቻሉ ቢሆንም፣ ተለማማጅ

የኦርኬስራ ባንድ መምሰላቸው ግን አልቀረም። በተለይ እዚህ ላይ ቫዮሊን ቢጨመርበት ህብረ ድምፁን ማሟላት በቻለ። ማን ያውቃል? እኔ ስተኛ የጎደለው ይሟላ ይሆናል...

እነሆ! የእኔም ተራ ደረሰ።

በሚቀጥለው ቀን ቴር አፓልን ለቀን የምንሄድ ስደተኞች ስም ዝርዝር ተለጠፈ። ለእራት ስንገባም ደጃፉ ላይ እየለዩ፣ ለጉዞ እንድንዘጋጅ በጥብቅ አሳሰቡን። የስደተኛው ጎርፍ ማለቂያ የለውም። በቀን ቢያንስ 30 ስደተኛ ወደ ቴር አፓል ካምፕ ይገባል። የ15 ቀናት የቴር አፓል ቆይታቸውን የጨረሱ ደ'ሞ በየቀኑ ካምፑን እየለቀቁ ይወጣሉ። ብሩክ ከሶስት ቀናት በፊት ለቆ ሄዶአል። አቤሰሎም ባልታወቀ ምክንያት እዚያው ካምፕ እንዲዘገይ ተደረገ። ንአምን ትናንት ተሰናብቶን ሄደ። እኔም በነገው እለት እያደር አዲስንና አቤሴሎምን ትቼ እሄዳለሁ። አንዱ ይገባል፣ ሌላው ይወጣል።

በሚቀጥለው ቀን ማለዳ ሻንጣዬን ሸካክፌ ለጉዞ ዝግጁ ሆንኩ። ቁርስ እንደነገሩ ቀማመስን። እኛን ለመውሰድ የመጣው አውቶብስ ደጃፉ ላይ ተገትሮአል። ደንገዝገዝ ባለው ማለዳ ክላራ ስማችንን መጥራት ጀመረች። በቅድሚያ ስማቸው የተጠራው ማሊክና እናቱ ነበሩ። በመቀጠል የኔ ስም ተጠራ። ከአፍሪቃ ቀንድ እኛ ብቻ ነበርን። ቀዥቃዣው ኢራናዊና ዘባራቂው ሊቢያዊ የመጨረሻዎቹ ሆነው ወደ አውቶብሱ ገቡ።

ከአውቶብሱ የፊት ወንበሮች በአንደኛው ላይ ነበር የተቀመጥኩት። ከኔ ትይዩ ማሊክና እናቱ ተቀምጠዋል። ክላራ ወረቀት እንደያዘች የቀረ ስደተኛ እንዳይኖር በአይኗ ስታረጋግጥ ቆየች። አረጋግጣ ስትጨርስ፣ ከፍ ባለ ድምፅ ተሰናበተችን!

"መልካም እድል እመኝላችሁዋለሁ!"

ክላራ ወዲያውኑ አውቶብሱን ለቃ አልወጣችም። ማሊክን ማጫወት ጀመረች። ሾፌሩ ሞተሩን ቀሰቀሰ። ክላራ ለመውረድ ወደ በሩ ስትቃረብ ስሟን ጠራሁዋት። መለስ አለች፣

"በጣም ጥሩ ሰው ነሽ።" አልኳት።

"አመሰግናለሁ" ካለች በሁዋላ፣ "...ለስደተኞች ጥሩ መሆን

የስራ ግዴታችን ነው። እንደምታየው ደ’ሞ ሴቶችና ህፃናት ይበዛሉ...”

ይህን ስትናገር ፊቷ ጭፍግግ ብሎ ነበር። እና ክላራ ከአውቶብሱ ወረደች። በተከፈተው መስኮት በኩል አየሁዋት። እሷም አየችኝ። አውቶብሱ በተንቀሳቀሰበት ደቂቃ፣

“ልጁን አጫውተው እባክህ!” ስትል ሰማሁዋት።

በቀጭኑ የወረደ እንባዋን በሌባ ጣቷ ስትጠርግም አየሁ።

ብዙም ርቀን ሳንጓዝ ማሊክ እጭኖቼ መሃል ገብቶ እንቅልፍ ወሰደው። ሆኖም ሶስት ሰአት ያህል ተጉዘን ኺልዚ ከተባለው ካምፕ እስክንደርስ እናትየው አይኖቿን ከልጇ አልነቀለችም ነበር...

(የሆላንድን የመኖሪያ ፈቃድ ካገኘሁ በሁዋላ ሰው ለመጠየቅ ወደ Groningen ክፍለሃገር ሄጄ ነበር። እግረመንገዴን ክላራን ለማየት ወደ ካምፑ ጎራ አልኩ። በአፍሪቃውያን የተፃፈ የግጥም መፅሃፍ በስጦታ ወረቀት ጠቅልዬ ይዤ ነበር። ለመጨረሻ ጊዜ ከቴር አፓል ስወጣ እንባዋን ስትጠርግ ያየሁዋት፣ ምስሉ ደጋግሞ በአይነ ህሊናዬ እየመጣብኝ ወደ ካምፑ አቀናሁ።

ዳሩ ሳይቀናኝ ቀረ።

ቴር አፓል ላይ ክላራን አላገኘሁዋትም። ስራ መቀየሯን ነገሩኝ። ባገኛትና ጥቂት ባወራት በጣም ደስ ይለኝ ነበር። ለደግነቷ፣ “ባለችበት አምላክ ፀጋውን ያብዛላት።” ብዬ ልመርቃት ግን አልቻልኩም። ምክንያቱም ክላራ እግዚአብሄርን ኢታውቀውም። አንዳንድ ጊዜ ስለ ክላራ ባሳብኩ ቁጥር አንድ ጥያቄ አእምሮዬን ከፉኛ ይመታዋል። ፈጣሪ መኖሩን የማያምን ሰው እንዲህ ጥሩ ሰው መሆን ይቻለዋል ማለት ነው?)

- 15 -

የሻምቡ ንጉስ

የአዋሽ ወንዝ አዞ....
ከወንዙ ዳርቻ - ፀሃይ እየሞቀ - ቢያዩት ተዘርግቶ
መሰላቸው ሬሳ - መሰላቸው ዝተት - መሰላቸው ጉቶ
ያረጀ ያለቀ - የደረቀ ቋንጣ - የሞተ ቡቱቶ

(ግጥም - ገቢሳ ሙለታ)
- ተ.ገ. እንደተረጎመው -

ከፊንጫሃ ስኳር ፋብሪካ ስንመለስ የመጣንበትን የጌዴዎ መንገድ በመተው፣ በባኮ - አምቦ መስመር ወደ አዲስ አበባ ተጓዝን። በግምት ስድሳ ኪሎሜትር ያህል እንደነዳን አንዲት የደከመች መንደር አጊኝተን እረፍት ሆነ። ፊንታ ተፈራ ሆቴል ደጃፍ ላይ መኪናችንን አቁመን እስክንወርድ ድረስ ያቺ ደሳሳ ከተማ ማን መሆኗን አላወቅንም። ሻምቡ ኖራለች። የሆሮጉዱሩ ዋና ከተማ። በባህርዛፎች ተከባ ተራራ ላይ ጉብ ብላለች።

እነሆ! ስለ ገቢሳ ሙለታ እናወጋለን!

አይነስውሩ አዝማሪ ገቢሳ ዘውድ ያልደፋ የሻምቡ ንጉስ ነበር። በዚያን እለት ከዚህ ብሩህ ልብ ካለው አዛውንት ጋር ጥቂት ቆይታ ለማድረግ እድል አጊንቼያለሁ። ርግጥ ነው፤ ገቢሳን በተመለከተ ከእለታት አንድ ቀን ቁራጭ ወግ እንደምፅፍ ርግጠኛ ነበርኩ። እንዲህ እዘገያለሁ ብዬ ግን አልገመትኩም።

...በረንዳው ላይ ተቀምጠን ቡና እያጣጣምን ሳለ አባመጋላ ፈረስ ላይ የተቀመጠ፣ ባላባት የመሰለ ሰው ጎዳናውን ይዞ ሲያልፍ

አየን። ጥቁርና ነጭ ነበር ፈረሱ። በእድሜ መግፋት ጥቁሩ እየነጣ ነጩ በዝቶአል። የፈረሱ ልጓም ጠና ባለ መንገድ መሪ ተይዞ ነበር። ገቢሳ ጫፉ የሾለ አስኮ ጫማ አድርጎአል። ረጅም ቀይ መልከመልካም ሲሆን፣ ጠጉሩ ጥጥ ይመስላል። ደንዳና ነው። ጋቢውን ጀርባው ላይ ጣል አድርጎአል። ከጋቢው ስር ቡኒ ጀርሲ ኮት ይታያል። ኮቱ ባለትልልቅ ቁልፍ እና ባለ አራት ኪሶች ነበር። ይህ ሰው ገቢሳ መሆኑን የሆቴሉ አስተናጋጅ አጫወተኝ። አስተናጋጁ ጨምሮ ጥቂት አወጋን...

"...በዘመነ ደርግ ታስሮ ነበር። በሰፈራ ስም ጎጆ ሲያፈርሱ፣ 'ጎጆ የሚያፈርስ ቁራ መንግስት' ብሎ በመዝፈኑ ነበር የታሰረው።"

ገቢሳ ስለ እስርቤቱም እንዲህ አቀነቀነ፣

Waaqnii silaa hin dulloomuu- inni utubaan hoomii
Inni sanqaan badessaa
Silaa daanyaan naa hin hiikuu qataroo fagessaa
Alaan zabituu na eegaa qawwee gonbifatee
Kessaan taffituu na eegaa- mangagaa jallifatee

የግጥሙ አሳብ ወደ አማርኛ ሲመለስ እንደሚከተለው ነበር፣

ጎሬው አያረጅም - ጉድጓድ ወህኒ ቤቱ
ብርቱ ነው ምሰሶው - ጥቁር ነው እንጨቱ
ብሳና ነው ሳንቃው - እሳት ነው መሬቱ
ዳኛው ፍርድ አያውቅም...
ቀጠሮ ያረዝማል - አይፈታም ፊቱ
ኮስታራው ዘበኛ...
ጠመንጃ ደቅኖአል - ቆሞ ከደጃፉ
ትሁዋን ከውስጥ አለ - ተባይ ከነ ክንፉ
ደም መጦ ሊጠጣ - በሹላሹል አፉ

ገቢሳ ሶስቱንም ስርአት እየተቃወመ ዘልቆ ነበር። በታሪኩ ስለተሳብኩ ገቢሳን ቃለመጠይቅ ለማድረግ ፈልጌ ነበር። ለጋዜጠኞች ቃለመጠይቅ መስጠት እንደማይወድ ነገሩኝ። መሰንቆውን ይዞ ከሚያቀነቅንበት "ጥሩ ደበላ ጠጅ ቤት" በመሄድ ሲዘፍን መቅዳት ግን ይቻላል። አሁንም ወደዚያ ማለፉን ጠቆሙኝ...

መንገደኛ እንደመሆኔ ጊዜ አልነበረኝም። ቢሆንም ወደ ጠጅ ቤቱ ጎራ ብዬ ገቢሳ ሲያቀነቅን ሰማሁት። ጋዜጠኛ መሆኔን ሳልናገር ወግ ጀምሬ ገቢሳ ስለራሱ በጨረፍታ አጫወተኝ። እርጅና የድምፁን

ሃይል አልጎዳውም። እንደልቡ የመናገር ችሎታ ያለው ሲሆን፣ ባለወፍራም ድምፅ ነበር።

ወላጆቹ ከበቾ ወደ ወለጋ የመጡ የሸዋ ኦሮሞዎች ነበሩ። ዳዶ ቢርቢርሳ ኮርማ ተወለደ። ቢርቢርሳ ትልቅ የእንጨት ዘር ነው። ዳዶ የሻምቡ ጎረቤት ናት። ማልዶ ከዳዶ በእግሩ መንገድ የጀመረ አረፋፍዶ ሻምቡ መግባት ይችላል።

ገቢሳ ዳዶ ላይ እያደገ ሳለ በሰባት አመት እድሜው አይኖቹን አጣ። የበቆሎ እሸት በልቶ፣ በቆሎ መሃል ስለተኛ አይኖቹን ስለማጣቱ ነግረውት ነበር። ገቢሳ ግን አሁን ይህን አባባል አያምንም። ፈንጣጣ ናት ያጠቃችው። 'ግፍራ' ይባላል በኦሮምኛ። የ70 አመት አዛውንት ሲሆን፣ የሚተዳደረው ዘፍኖ በሚያገኘው ገቢ ነበር። በተጨማሪ የሆሮ ቡልቅ እድር የአመራር አባል፣ እንዲሁም ባለትዳር እና የልጆች አባት ነው። ገቢሳ አንድ ዜማ አዜመልኝ። ከዚያ በላይ ግን አልቆየሁም። ተገቢውን ክፍያ ፈፅሜ መንገዴን ቀጠልኩ። አይነስውሩን አዝማሪ ከመሰናበቴ በፊት፣

"የሻምቡ ንጉስ ይሉሃል።" ብዬው ነበር።

ሞቅ አድርጎ ሳቀ። ሳቁ ሃይል ነበረው።

"ኦሮሞ ንጉስ የለውም። በገዳ ስርአት ነበር የምንተዳደረው።"

ገቢሳ ካዜማቸው መካከል አንዱ እንዲህ ነበር፣

Ganama wuxuu jedhuu -akka saroota isaanii
Galgala gibuu jedhuu- akka ganyoota isaanii
Korokodaan nu yaasuu –akka reóota isaanii
Akka malee nu dhaanuu akka nadhoota isanii

አሳቡን ብቻ በመያዝ እንደሚከተለው ተርጉሜዋለሁ።

ጠዋት ውጡ አሉን - ወጣን በጠዋት
ማታ ግቡ አሉን - ገባን በምሽት
እጃችንን አስረው - እግራችንን አስረው
እንደ ውሾቻቸው፣ እንደ አጋሰሶቹ፣ ልክ እንደ ጠቦት

* * *

ጊዜው 1986 ነበር...

ኦህዴድ አዴት (ትግራይ) ላይ የተመሰረተበትን የመጋቢት 17 በአል በመላ ኦሮሚያ ከተሞች እያከበረ ነበር። ሻምቡ ላይም እንዲሁ። ስለሺ ጎዴ ነበር የክብር እንግዳ ሆኖ በአሉ ላይ የተገኘው።

ገቢሳ ዘፈን እንዲያቀርብ ተጋበዘ።

ታዳሚው ሁሉ ገቢሳ ምን ሊዘፍን እንደሚችል ለማወቅ በጉጉት ነበር የጠበቀው። ገቢሳ ለረጅም ዘመናት የሆሮ ህዝብ አንደበት ሆኖ እንደመኖሩ እሱን አለመጋበዝ የማይሆን ነበር። ገቢሳን በመጋበዝ የሚዘፍነውን ማዳመጥ የሁሉም ፍላጎት ነበር። ስለሺ ጎዴ በውነት ቁም ነገር ሰራ።

"የሚዘፍነውን አትምረጡለት፣ የፈለገውን ይዝፈን።" ብሎ አዘዘ። ይህም በሻምቡ ነዋሪዎች ተሰምቶ ኖሮ ገቢሳ መሰንቆውን ይዞ ብቅ ሲል አዳራሹ በፀጥታ ተመታ። ስለሺ እንኳ የልቡን ሊናገር በማይችልበት ዘመን ገቢሳ ብቸኛው ነፃ ሰው ነበር። በዚያን እለትም በአሉ ላይ ከጠበቁት በላይ የሆሮን ልብ የሚነኩ ሁለት ዜማዎችን ይዞ ቀረበ።

Ya muraa maqasii
Hintaane yaa Mallasii
Deebite roorroon barasii

(ትርጉም)

በመቀስ እኩል እንደተቆረጠ
እንደሌሎቹ...
የመለስ መምራትም አልሆነም
የቀድሞዋ በደል ቀጠለች

Shura Shurshura Kiyya
Ya Shuraa xinumaaf
Gababbatte - na duraa
Shuraa koo shurshuraa koo
WBO ko hukkuraa koo

ቆላሃቸው አሉ - ልክ እንደ ዳጉሳ
አጨድካቸው አሉ - እንደ ሆሮ ጋርሳ
ነዳሃቸው አሉ - ልክ እንደ ኩርቤሳ
ሹራኮ ሹርሹራ - ሹራ ደበናንሳ

(የሹርሹራ ታሪክ ራሱን የቻለ መፅሃፍ ሊወጣው እንደሚችል ይታመናል። ኢህአዴግ ከኦነግ ጋር ካደረጋቸው ከባድ ውጊያዎች አንዱ ሹርሹራ ከሚመራው የኦነግ ሰራዊት ጋር ያደረገው ውጊያ ነው። ወያኔ በቀላሉ የማይገመት መስዋእትነት ከፍሎበታል። ቢሆንም ግን ድል አድርገዋል። በውጊያው ሹርሹራ ተገደለ። ከመሪያቸው መሞት በሁዋላም የኦነግ ተዋጊዎች ከሞት የተረፉት ከፊሉ ሲማረክ፣ ጥቂቶች ግን አምልጠው ተበታትነው አፈግፍገዋል። ሹርሹራ ወሊጋ ጫካ ውስጥ የተገደለው ቶሊና አበራ ከሚመራው የወያኔ ሰራዊት ጋር ሲዋጋ ነበር። ኦሮሞን በኦሮሞ መምታት የቆየ ስልት ነበር። በሃይለስላሴ ዘመን የዋቆ ጉቱን እና የጃራ አባገዳን ንቅናቄ የቀጠቀጠው ጃጋማ ኬሎ ነበር።)

ዘፍኖ ሲጨርስ ስለሺ ገቢሳን አስጠራው።

“ገቢሳ! እንዲህ የምትዘፍንለት ኦነግ በህይወት የለም’ኮ!”

“ስለሺ! ተሳስተሃል። ኦነግ አይሞትም።”

“ባንተ ልብ ውስጥ ነው ያልሞተው።”

“ከልብ በላይ ምን አለ ታዲያ?”

“ገቢሳ! ኦነግን በትክክል ማየት አልቻልክም። ኦነግ ከሻምቡ ከተማ እንኳ ያነሰ ሆኖአል። ኦነግ ህዝቡ ውስጥና መሬት ላይ የለም።”

“ኦነግ በኦሮሞዎች ልብ ውስጥ አለ።”

“ኦነግ ሞቶአል ብለህ ዝፈንና የወር ደሞዝ ልቁረጥልህ?”

“ዋሽቼ እንደማልዘፍን እያወቅህ ለምን ትጠይቀኛለህ?”

“ስለሹርሹራ የምትዘፍነው ውሸት ነው።”

“ሹርሹራ ጀግና መሆኑን ሁሉም ያውቃል።”

“እኔ የማውቀው ሽፍታ እንደነበር ነው...”

“ትግሬዎቹም ወንበዴ ይባሉ ነበር። አሁን ነግሰዋል።”

“ካንተ በቀር ሹርሹራን ጀግና የሚል ሰው አልሰማሁም።”

“ስለሺ! ጫብሬ ስለሆንክ ላንተ አይነግሩህም።”

(ጫብር ሆሮ አውራጃ የሚገኝ የቦታ ስም ሲሆን፣ ነዋሪዎቹ ጫብሬ ይባላሉ። በምኒልክ ጊዜ ወታደር ሆነው ከጎንደር መጥተው የሰፈሩ ናቸው ይባላል። ኢህአዴግ ስልጣን እንደያዘ የኦህዴድ አባል የሚሆን ሰው ማግኘት በመቸገሩ እንደ ጫብር ከመሳሰሉ አካባቢዎች ኦሮሞ ያልሆኑ ኦሮምኛ ተናጋሪዎችን በብዛት መልምሎ የጎደለውን የኦህዴድ አመራር ሞልቶበታል። ስለሺ ጎዴ በዚህ መንገድ ለስልጣን የበቃ ሲሆን፣ ድብልቅ ኢትዮጵያውያን ባሉባቸው እንደ ደብረዘይት እና ናዝሬት የመሳሰሉ ከተሞች በከንቲባነት እየተሾመ አስተዳድሮአል። ስለሺ የአቅም እጥረት ቢኖርበትም በወንጀል አይታማም።)

"ኦነግ መቼ ይነግሳል?" ሲል እየቀለደ ጠየቀው።

ገቢሳ ግን በቁም ነገር ምላሽ ሰጠ።

"ቀኑን እኔ አልደርስበትም ይሆናል። አንተ ግን ታየዋለህ።"

"የሻምቡ ሰዎች ያሳስቱሃል። በባዶ አዋቂ አደረጉህ..."

"መበደልህን ለማወቅ ምን እውቀት ያስፈልጋል?"

በዚያን ቀን ከገቢሳ ጋር የሚደረገው ሙግት እንዳልሆነለት ሲያውቅ ስለሺ ወደ ማስፈራራት ገብቶ ነበር።

"ከንግዲህ ስለ ሹርሹራ መዝፈንህን ብሰማ እገድልሃለሁ።"

ገቢሳ እየሳቀ መለሰለት፣

"እኔን ብትገድል 'አይነስውር ገደለ' ይሉሃል። ይቅርብህ።"

በርግጥ ስለሺ እንደዛተው ገቢሳን ለህወሃት አሳልፎ ባለመስጠቱ ያስመሰግነዋል። ገቢሳ ከስለሺ ዛቻ በሁዋላ እስከ ህይወቱ ፍፃሜ በተመሳሳይ መንገድ ጭቆናን እየተቃወመ በመዝፈን ቀጠለ።

"እነ ጃራ አባገዳ፣ ባሮ ቱምሳ፣ እነ ዋቆ ጉቱ፣ እነ ሌንጮ ለታ፣ እነ ዱጋሳ በከኮ፣ እነ ማሞ መዘምር፣ እነ ታደሰ ብሩ፣ እነ ገለሳ ድልቦ፣ በበቀሉበት አገር ስለሺ ጎዴ ወኪላችን ሆነ።" እያለ ቁጭቱን ያንጎራጉር ነበር።

የገቢሳ ካሴት ባይታተምም ብዙ ሰዎች እጅ ገብቶአል። ዝናውን የሰሙ ኦሮሞዎች አዲስ አበባ ድረስ እያስጠሩ እንዲዘፍን ያደርጉት ነበር። የገቢሳ ግጥሞች አብዛኞቹ ጭቆናን የሚቃወሙ

ናቸው። በደልን በመቃወም የታገሉትን ሰዎች ስም እየጠራ ሰዎች ከፍርሃት እንዲላቀቁ አነሳስቶአል። ህብረተሰቡን አንቅቶአል። በተለይ የአብሼ ገርባ ስም ከአንደበቱ አይለይም ነበር። አብሼ ገርባ በምኒልክ ጊዜ ፀረ ነፍጠኛ ትግል ጀምሮ ሳይሳካለት የተገደለ አርበኛ ነበር። ገቢሳ በማንኛውም ርእሰ ጉዳይ ላይ ግጥም አፍልቆ የማዜም ልዩ ተሰጥኦ ነበረው። በህይወት በኖረበት ረጅም ዘመን ውስጥ አንድም ጊዜ ልጆቹ መንገድ ሲመሩት ያልታየ ሲሆን፤

"አባት እንደመሆኔ እኔ እመራቸዋለሁ እንጂ ልጆቹ መንገድ አይመሩኝም።" ይል ነበር ይባላል። በርግጥም ገቢሳ ከልጆቹ ባሻገር የህብረተሰብ መንገድ መሪ ሆኖ የህይወት ዘመኑን በነፃነት ያጠናቀቀ አርበኛ ነበር...

አቦ ገቢሳ ሙለታ 2009 ላይ እድሜ መግፋት ባስከተለው ህመም ምክንያት አርፎ እዚያው ከነገሰባት ሻምቡ የቀብር ስነስርአቱ ተፈፅሞአል። በቀብሩ እለት በሆሮጉዱሩ ታሪክ ታይቶ የማይታወቅ ህዝብ አስከሬኑን አጅቦት ነበር...

- 16 -

የክብር ዋጋ

የትናንትናውን - ዛሬ ላታገኘው
ብለህ አትናገር "ደሞ ለዛሬ ሰው"
ቀኑን ከተረከብክ - እስከ አሰስ ገሰሱ
የዛሬ ሆነሃል - አንተም ልክ እንደሱ

(ግጥም - ማቴዎስ ከተማ)

በአንድ ወቅት ለስራ ጉዳይ ጎንደር ሰንብቼ ነበር። ከያዝኳቸው ማስታወሻዎች መካከል ጥቂቶቹ ጥንታዊውን የኢትዮጵያ የክብር ፀጋ ጠቁመውኛል። በርግጥ ጎንደር ላይ ያገኘሁት ቅሪት የጎንደር ብቻ ሊባል የሚችል አይደለም። የመላ አገሪቱ ሊሆን ይችላል። ስለ ክብር ያለን የተጋነነ አመለካከት አሉታዊ ጎን ቢኖረውም፤ ወደ አወንታ ከተቃኘና ጥቅም ላይ ከዋለ ፀጋ ይሆናል።

ነገሩ ወዲህ ነው።

ጎንደር ከተማ ላይ ሊስትሮ ፈለግሁና አጣሁ። ፒያሳ ላይ ወዲያ ብል ወዲህ በአይኔ ሊገቡልኝ አልቻሉም። በዚህ መሃል አንድ ጭሎ ጠጋ ብሎ፣

"ሊስትሮ ፈልገው ነው?" ሲል ጠየቀኝ።

ለመገረም ጊዜ ሳላገኝ፣ እንዴት የልቤን ሊያውቅ እንደቻለም ሳልመራመር፣ "አዎን ሊስትሮ ፈልጌ ነበር።" አልኩ።

ምላሽም ሳይሰጠኝ በርሮ ከአጠገቤ ጠፋ። እና በዚያችው ቅፅበት የሊስትሮ ሳጥን ይዞ መጣ። እየጠረገልኝ ሳለ እንደዋዛ ጠየቅሁት፣

"ሳጥንህን የት አስቀምጠህ ነበር?"

"መደበቂያ አለኝ።"

"ተከልክሎአል እንዴ?"

"አልተከለከለም። እየዞርኩ እጠይቃለሁ፣ የሚያስጠርጉ ካሉ.."

"ሳጥንህን ይዘህ መዞር አይሻልህም?"

"እናቴ ከልክላኝ ነው።"

"ምነው?"

"የጀግና ልጅ ነኝ።"

"የጀግና ልጅ? ምን ማለት ነው የጀግና ልጅ?"

እየተቅለሰለሰ ምላሽ ሰጠ፣

"ሳጥኑን ይዘህ አትታይ፤ የጀግና ልጅ ነህ' ብላኝ ነው።"

"አባትህ አሉ?"

"ሞተዋል።"

"ወታደር ነበሩ?"

"አልነበሩም። ታመው ነው የሞቱት።"

"ምን ይሰሩ ነበር?"

"ቤት ይሰሩ ነበር።"

"ግንበኛ ነበሩ ወይስ አናጢ?"

"አላውቅም። ትንሽ እያለሁ ነው የሞቱት።"

እንዲህም ሆኖ ጠይቄ እስከረዳ ድረስ "የጀግና ልጅ" የሚለውን ትርጉም አልተረዳሁም ነበር። ከዚያ ቀደም የጀግና ልጅነት በዘር የሚወረስ ይሆናል ብዬ አልጠረጠርኩም ነበር። እና በመጨረሻ አንድ የተቸገረ ልጅ በእጆቹ ሰርቶ እንዳይኖር "የጀግና ልጅነቱ" እንቅፋት ሆነበት። ይህ "የክብርና ኩራት" አሉታዊ ጎኑ ነው። በርግጥ

ከተግባር ጋር አለመዋሃዱ እንጂ ጠቃሚ ጎንም ነበረው። “የጀግና ልጅ ነኝ” እያለ ለሚያድግ ልጅ ለባህሪ ግንባታው አወንታዊ ጥቅም አለው። ስለራሱ ያለውን በጎ ጎን ጠብቆ ያቆይለታል። የክብርን ፋይዳ ያውቃል። የክብር ውርስን ከስራ ባህል ጋር ማስማማት አለመቻል በርግጥ ከረጅም ምላስ ጋር ባዶ ኩራትን ታቅፎ ይቀር ዘንድ ያደርገዋል።

* * *

አሜሪካ የሚኖሩ የጎንደር ሰዎች ማህበር አላቸው ይባላል። በመለስ ዜናዊ ዘመነ መንግስት አንድ ጊዜ ተሰባስበው ወደ ጎንደር ሄደው ነበር። ከትውልድ አገራቸው ሲደርሱ፤ በጎንደር ከተማ የንፅህና ጉድለት በጣም ደነገጡ። በርግጥ ከአሜሪካ ስለመጡ አይናቸው ሌላ ስለለመደ ይሆናል እንጂ፣ ጎንደር ከሌሎች ከተሞች በተለየ የቆሸሸች አልነበረችም። የሰው እና የውሻ ኩስ፣ የሞተ ድመት፣ የተደፋ እጣቢ፤ የዝንቦች ጫጫታ፣ የጫት ጋራባ፣ ያቆረ ውሃና የማድቤት ጥራጊ ማየት የተለመደ ነው...

እንግዶቹ ተሰብስበው መከሩ። ለጎንደር ከተማ ነዋሪዎች የፅዳት አርአያ ለመሆን አቀዱና ቀን ቆረጡ። ሰንበት ማለዳ አሜሪካውያኑ ጎንደሬዎች መጥረጊያ፣ ባልዲ፣ አካፋ ይዘው ከተማዋ ላይ ዘመቱባት። እነርሱን ያየ ህዝብ ከየቤቱ መጥረጊያውን ይዞ እንደሚወጣ ተስፋ አድርገው ነበር። በርግጥም ሰዎች ከየቤታቸው ብቅ እያሉ ተመልክተዋል። ከቤተክስያን የሚመለሱትም ቆም እያሉ ቆሻሻ እየጠረጉ የሚያቃጥሉትን ሰዎች ተመልክተዋል። የተጠበቀው ግን አልተፈፀመም። ይልቁን አንድ ወግ ተፈጥሮ አደረ።

ሰዎች ሰብሰብ ብለው ስለ ፅዳቱ ተነጋሩ አሉ፣

“እንዴት አፀዱት ጃል? አሜሪካ የሚሰሯት ይቺን ኖሮአል?”

* * *

ጎንደር ፒያሳ ላይ ስዘዋወር አንድ አዛውንት፤ ነጭ ጋቢ ለብሰው፣ ባርኔጣ አድርገው ግንብ ተደግፈው ቆመው ነበር። በመናፈስ ላይ ስለነበርኩ ባጠጋባቸው ሳልፍ፣

“ደህና ነህ?” አሉኝ።

“ደህና ዋሉ?” ስል መለስኩ።

“እስቲ አስር ሳንቲም ወዲህ በል?”

ልመና መሆኑ ስለገባኝ መልስ ሰጠሁ።

“አልያዝኩም። እግዜር ይስጥልኝ።”

እኔ ባደግሁበት ከተማ ወይም በአዲስ አበባ አካባቢ ዝርዝር ሳንቲም ከሌለን ለሚለምኑ ሰዎች፣ “እግዜር ይስጥልኝ።” ብሎ ማሰናበት የተለመደ ነበር። ጎንደር ከዚህ የተለየ ይሆናል ብዬ ልገምት አልቻልኩም ነበር።

ለማኙ ሽማግሌ ኮራ ባለ አነጋገር እንዲህ አሉኝ፣

“አንተን የመሰለ፣ ግርማ የለበሰ፣ ሞገስ የተጎናፀፈ ክቡር ሰው አስር ሳንቲም የለኝም ሲል አያፍርም?”

መለስ ብዬ ቆምኩ።

“ዝርዝር ስለሌለኝ ነው፤ አባት!”

“እዘረዝርልሃለሁ! ምን ችግር አለ? አንድ ብር ወዲህ በል፤ ዘጠና ሳንቲም እመልስልሃለሁ።”

ምንተእፍረቴን ዋሌት አወጣሁና አንድ ብር ሰጠሁ።

ሽማግሌው ከግልገል ከረጢት ሳንቲም ማውጣት ሲጀምሩ፣ “ያዙት ደህና።” ብዬ መንገዴን ልቀጥል ስል፣

“እግዚአብሄር ያክብርህ።” አሉኝ።

“አሜን።”

ለማኝ የምመስለው እኔ ነበርኩ።

* * *

የቀደምት አባቶችን ልማድና ባህል እስካለንበት ዘመን ይዞ መዝለቅ የቻለ አንድ የበጌምድር ባላገር አዲስ አበባ ሰልቫጅ ተራ ይሄድና ልብስ ሊገዛ ይከራከራል። ዋጋ ቀንስልኝ እያለ ሻጩን አጥብቆ

አስጨነቀው። ነጋዴው ለአንድ አሮጌ ኮት ከ20 ብር በግማሽ ወርዶ፣

"በአስር ብር ውሰድ።" ይለዋል።

ባላገሩ ግን ተስፋ አልቆረጠም። ልመናና ሙግቱን ቀጠለ። ሻጩ ጫት እየቃመ፤ እጣን አጭሶ፣ ሺሻውን እየማገ ፏ! ብሎ ነበር። በባላገሩ ሙግት መላ ትእግስቱን በመጨረሱ በመጨረሻ በየእለቱ የለመደውን ስድብ አዘል ልማዳዊ ንግግር ተጠቀመ፣

"እናትክን ምናምን። ትገዛ እንደሁ ግዛ። ካልፈለግህ ጥፋ ከዚህ፣ በርጫዬን አትነጅሰኝ።"

በርግጥ "ምናምን" በሚለው ምትክ የተጠቀመበት ቃል እዚህ በፅሁፍ ላሰፍረው የማልችለው የብልግና ፀያፍ ነበር። የትናንትናው ዘመን ሰው በሰማው ስድብ ጆሮውን ማመን አልቻለም። ስለዚህ ለማረጋገጥ ፈለገ፣

"'እናትክን ምናምን' አልከኝ?" ይለዋል።

"አዎ! ብዬሃለሁ።"

"እናቴን? እምዬን?"

"አዎ! እናትክን።"

"እኮ ወላዲቷን?"

"አዎ! የወለድችህን! ምናባክ ታመጣለህ?"

ባላገሩ እጁን እያጨበጨበ እንዲህ አለ አሉ፤

"አወይጉድ! እዚህ አገር ገዳይ የለምንጂ ሟችስ ሞልቶ ነበር።"

ለሰልቫጅ ልብስ ነጋዴው፣ "እናትክን ምናምን!" የሚለው የብልግና ስድብ፣ "ጤና ይስጥልኝ!" እንደማለት ያህል ቀላል ነበር። በጥንት ዘመን ግን ይህ ስድብ ህይወትን ያስከፍል ነበር። የትናንቱ ዘመን ሰብእናዎች ከተሞች ላይ እየሞቱ ሲሄዱ፤ ፍርስራሻቸው ግን ገጠር ሰዎች ዘንድ ይገኛል። ዘመናዊነት ናቃቸው እንጂ ለባህርይ ግንባታ ግብአት ሊሆኑ የሚችሉ፣ ወርቅ ለማግኘት ከመቆፈር በላይ፣ ህንፃ ከመገንባት በላይ ሃብትና ቅርሶች ነበሩ።

- 17 -

የነገው ነፋስ

ያንን ገለባ ልብ - ከደጅ የወደቀው
"አድራሻህ ወዴት ነው?" - ብለህ አትጠይቀው
የነገው ነፋስ ነው - መንገዱን የሚያውቀው

(ግጥም - በእውቀቱ ስዩም)

ማለዳ ከቴር አፓል የስደተኞች ካምፕ የተነሳው አውቶብስ 180 ደቂቃዎች ከተጓዘ በሁዋላ ኺልዚ ካምፕ ደርሶ ቆመ። እንደተነገረን ከሆነ፣ በዚህ ካምፕ ቆይታችን የመኖሪያ ፈቃድ ጥያቄያችን "ማግኘት" ወይም "ማጣት" የተባለ ምላሽ ያገኛል።

መኖሪያ ፈቃድ ማግኘት ያልቻለ ሰይጣንን እየረገመ፣ እግዚአብሄርን እየተማፀነ እድሉን ለመሞከር አገር እያሳበረ ወደ ሰሜን አሜሪካ ለመሻገር ይጥራል። ወደ ሌላ አውሮፓ አገር ቢሄድ አይሆንም። አውሮፓ አንድ አገር ሆናለች። ከአውሮፓ አገራት አንዱ የመኖሪያ ፈቃድ ከከለከለ አከተመ።

እንዲህ ያለ ችግር የገጠመው ስደተኛ አንዳንድ ምርጫዎች አሉት። አህጉር ለመቀየር ይሞክራል። አህጉር መሻገር ያልቻለ ላልተወሰነ ጊዜ እዚያው እተተከለበት ካምፕ ይቀመጣል። አስር አመታትም ሊሆን ይችላል። መገመት አይቻልም። በአንድ ክፍል ቤት ውስጥ ከማያውቃቸው ከሶስት ወይም ከአራት ስደተኞች ጋር ተዳብሎ ይተኛል። ምግብ ይሰጠዋል። ከታመመ ይታከማል። መስራትና መማር፣ የራሱን ህይወት መኖር ግን አይፈቀድለትም። አስገድዶ መመለስ በርግጥ አልተለመደም። ሊያጋጥም ግን ይችላል። ተዳብሎ ከመኖር በሚል

በፈቃዳቸው ወደ ሃገራቸው የሚመለሱ አሉ። ወደ ሶስተኛ አገር የሚሻገሩ ግን ይበዛሉ። በህገወጥ መንገድ የጉልበት ስራ እየሰሩ፣ ከፖሊስ እየተሸሸጉ የቆቅ ኑሮ የሚገፉ ስደተኞችም በብዛት አሉ።

እነዚህ ስደተኞች፣ "ወደ ሁዋላ ከመመለስ" በሚል የድብብቆሹን ህይወት ይለምዱታል። እና ኪልዚ የመኖሪያ ፈቃድ ለማግኘት ወይም ለማጣት ለሚደረገው ምርመራ ጊዜያዊ የማረፊያ ቦታ ነበረች። ልክ እንደ ኪልዚ በርካታ "እስኪፈረድ የማቆያ ካምፖች" መኖራቸውን ሰምቼያለሁ። የኔ ጉዳይ ግን አከራካሪ እንደማይሆን ማወቅ የሚቻል ነበር። በመሆኑም በካምፕ መቆየቱን በትእግስት ከመልመድ ያለፈ ሌላ አሳሳቢ ጉዳይ አልነበረኝም።

የአውቶብሱ ሾፌር በሞቀ ሁኔታ ተሰናበተን፣

"መልካም እድል እመኝላችሁዋለሁ!"

ደርዘን ያህል ጥርቃሞ ስደተኞች ከአውቶብሱ ወርደን ሻንጣችንን ጎተትን። እድሜዋ ከአምሳ የማይበልጥ አንዲት ሴት ከሾጣጣው ሰቀላ ቤት ብቅ አለችና ተናገረች፣

"እባካችሁ ወደ ጥላው ጠጋ በሉ። ፀሃዩ ሊጎዳችሁ ይችላል። ከአስር ደቂቃ በሁዋላ ምግብ በልታችሁ፣ ሰውነታችሁን ታጥባችሁ መኝታችሁ ላይ እንድታርፉ እናደርጋለን። ህፃናት የያዛችሁ እናቶች እባካችሁ! ልጆቹን ጥላው ስር አሳርፏቸው።"

ትህትናዋ ለአእምሮ ሰላም የሚሰጥ ነበር። የማስመሰል ነገር ገፅታዋ ላይ አላየሁም። ይህን ብላ ስታበቃ ህፃናቱን እጃቸውን እየያዘች ወደ ጥላው አስጠጋቻቸው። በዚህች ሴት ትህትና መደነቁ አልቀረም። በውነቱ መልካም ቃላት ለልብ ፍሰሃን ይመግባሉ።

"ድንባዣም ሁላ! ጠጋ ጠጋ በል! የት የነበርክ ነህ? የአባትህ በረት መሰለህ? ፈልፈላ! ኮሎኮሌ ሁላ! እኔን አማከረሽ ነው የወለድሽው?" አለማለታቸው በጎ ነው። እንዲህ የሚባልበትን ዘመን አልፈውታል። የስልጣኔ ውጤት ነው።

የሰው ክብር ማጣት በአብዛኛው የአፍሪቃ አገራት ላይ ገና እንደነገሰ ነው። ባህል ሊሆን ምንም አልቀረው። ከታች ሹማምንት ጀምሮ እስከ መጨረሻው የአገሪቱ መሪ በንግግራቸው መካከል ስድብ ይጨምራሉ። ስድቦች የንግግር አካል ያህል ሆነዋል። መሰረቱ ላይ ችግር አለ። መምህሩ አስተዳደጉን ለመተው የሚችልበት እድልና

ኢጋጣሚ አልነበረውም። እውቀትን ከስድብ ጋር ቀላቅሎ ለተማሪዎች ይግታል። ስልጣኔ በህንፃና በኤሌክትሮኒክስ መሳሪያዎች ብቻ እየተመዘኑ ጉዞው ቀጥሎአል። የስልጣኔ አንድ አካል ስለሆነው የባህርይ ቀረፃ ትኩረት አልተሰጠም። አውሮፓውያን በባህሪ ግንባታ መጥቀዋል። የኛ ሰው ህንፃቸውን ያያል። መኪናቸውን ሲነዳ እኩል የሆነ ይመስለዋል። የፈረንጆቹን እውቀት ከመቅሰም ጎን ለጎን ባህሪው እንዳልተሞረደ አያስተውልም። ይህን ያስተዋሉ ከእውቀትና ከገንዘብ ባላነሰ ባህሪ ቀረፃው እጅግ አስፈላጊ መሆኑን ይገነዘባሉ።

ዘመናዊነት ሲምታታ እጅግ ያስቀይማል...

ሃያ አመታት አውሮፓ ተቀምጦ እንኳ ሚስቱን ለመደብደብ የሚጋበዝ ባል መመልከት ብርቅ አይደለም። ሚስትን መደብደብ ህገወጥነት ብቻ ሳይሆን ሁዋላ ቀርነት ጭምር መሆኑን በሃያ አመታት ውስጥ ያልተማረ አባወራ፣ በቀሪ እድሜው ከቶ ምን ሊማር ይችላል? ጉዳዩን በባልና ሚስት ገለፅኩት እንጂ በፖለቲካው ደ'ሞ በጣም የከፋ እና አስደንጋጭ ነበር። አንድ የፖለቲካ ፕሮፌሰር ዴሞክራሲን በመተንተን ላይ ሳለ ከደሙ ጋር የተዋሃደ ዘረኛ፣ ትምክህተኛ እና አምባገነን ጠባዩ በንግግሩ እያመለጠ ያስቸግረዋል። እግዚአብሄርን የማያምኑ ባለሙያዎች፤ በመንፈሳዊ ኮሌጅ ውስጥ የመፅሃፍ ቅዱስ ታሪክ አስተማሪ እንደሚሆኑት ማለት ነው።

* * *

ኺልዚ ጥቅጥቅ ባለ ጫካ የተከበበ ነው...

በጫካው ውስጥ ሾጣጣ ጣራ ያላቸው ቤቶች በብዛት ይታያሉ። በአንድ ወገን የበቆሎ ማሳ ይታያል። እንደ እንዝርት የሚሾሩ ማሽኖች የበቆሎ ማሳውን በውሃ ሲያጠምቁ አየሁ። ሁዋላ እንደተረዳሁት የዛፎቹ እድሜ አምሳ አመት ብቻ ነበር። ወፍረው ሲታዩ ግን መቶ አመት ያለፋቸው ነበር የሚመስሉ። ይህ ካምፕ በሁለተኛው የአለም ጦርነት ጀርመኖች ለወታደራዊ ማሰልጠኛ ይሆን ዘንድ የገነቡት ነበር። ይህ በሰሜን ኔዘርላንድስ ግዛት የሚገኘው ካምፕ፣ በመላ ሃገሪቱ ካሉ በመቶዎች የሚቆጠሩ የስደተኛ ካምፖች አንዱ ሲሆን፣ “ኺልዚ ኦሲ አዘስቴ” ተብሎ ይታወቃል። የሁለተኛው አለም ጦርነት ካበቃ በሁዋላ፣ አዲስ የተቋቋመው የኔዘርላንድ መንግስት ካምፑን በማገገሚያ

ጣቢያነት ይጠቀምበት ነበር። አሁን የስደተኞች ማረፊያ ሆኖአል።

ምሳ ከተመገብን በሁዋላ የመኝታ ክፍል ተደለደልን። በአፍሪቃዊነት አቀራርበውን ነው መሰለኝ ከሊቢያዊው ሳሊም ጋር በአንድ ክፍል ውስጥ መደቡኝ። አንዲት አነስተኛ ፍሪጅ በጋራ መጠቀም ነበረብን። አልጋችንን በማንጠፍ ላይ ሳለን ሳሊም ያለማቋረጥ ይለፈልፍ ነበር። አብረን ገና መምጣታችን ሳለ፣

"እዚህ ምን ያህል ጊዜ ነው የምንቆየው?" ብሎ ጨቀጨቀኝ።

"ሶስት ወር።" አልኩት።

"በምን አወቅህ?"

"በግምት።"

"ከሁለት ሳምንት በላይ አንቆይም።" ብሎ ሊያሳምነኝ ጥረቱን ቀጠለ። ድርቅ ብዬ ሶስት ወር በሚለው ፀናሁ።

አልጋዬን አንጥፌ ከጨረስኩ በሁዋላ፣ ከበቆሎ ማሳው ዳርቻ ሳሩ ላይ ቁጭ አልኩ። ወበቁ ከምስራቅ አፍሪቃ ስምጥ ሸለቆ ሙቀት ጋር ተመሳሰለብኝ። አዋሽ ወይም አዳማ ያለሁ መሰለኝ። በአመት ሶስት ወይም አራት ጊዜ በለጨ ይዘን ሶደሬ መንገድ ላይ ስንቀመጥ እንዲህ ያለ ወበቃማ አየር ፊታችንን ይገርፈው ነበር። ይስማማኛል። ስለተወለድኩበት ሳይሆን አይቀርም።

በርቀት ሰማዩ ላይ ብርቱካንማ ቀለም ያለው ባሉን ታየኝ። እሳት እየተፋ ሲጓዝ በሲኒማ የሚታየውን የቻይና ደራጎን ይመስላል። የባሉኑ ጉዞ ከምእራብ ሆላንድ ወደ ምስራቅ አግጣጫ ሲሆን፣ ጉዞው ዝግተኛ ነበር። እየቀረበ ሲመጣ፣ የባሉኑ ሆድ ላይ፣ Virgin balloon flight የሚል ፅሁፍ ማንበብ ቻልኩ። በዚህ ባሉን ተሳፍሮ አየር ላይ ለሰአታት እየተንሳፈፉ ለመዝናናት 130 ዩሮ እንደሚያስከፍሉ ሁዋላ ተረድቼአለሁ።

ትግርኛ ሰምቼ ዘወር ብል ሁለት አበሾች አየሁ። ሰላምታ ሳቀርብላቸው ወደኔ መጡና ጨበጡኝ። ኤርትራውያን ነበሩ። ዛሬ መግባቴን ነገርኳቸው። በካምፑ ውስጥ ከአስር ያላነሱ አበሾች መኖራቸውን መረጃ ሰጡኝ። የክፍላቸውን ቁጥር ነግረውኝ መንገዳቸውን ቀጠሉ። እንደገና ሁለት ሶማሌዎች መጡ። "ወርያ!" አልኩኝ። መጥተው ጨበጡኝ። የኬንያ ጫት ታቅፈው እያሻመዱ

ነበር። ጥቂት ለፍልፈው መንገዳቸውን ቀጠሉ...

ሆላንድ ላይ ሁሉም ነገር የተፈቀደ ነው። ሃሽሽና ጫት ብቻ ሳይሆን፣ እራስን መግደል ጭምር በህግ ተፈቅዶአል። በበሽታ የሚሰቃይ ሰው ሞቱን ማግኘት ከፈለገ፣ ቀንና ሰአት መርጦ ሆስፒታል ውስጥ ሰላማዊ እና የክብር አሟሟት መሞት መብቱ ነው።

በነጋታው ሙቀቱ በጣም በርትቶ ስለነበር ከበቆሎ እርሻው አጠገብ ሳሩ ላይ ተጋደምኩ። የዛፉ ነፋሻ ጥላ ሙቀቱን ቀንሶልኝ፣ እንቅልፍ ሸለብ አደረገኝ። የባነንኩት ድምፅ ሰምቼ ነበር። አይኔን ስከፍት የግቢው ፖሊስ አጠገቤ ቆሞአል። ከተጋደምኩበት ቀና አልኩ፣

"ችግር አለ?" ስል ጠየቅሁ።

"አንተ ተቸግረህ እንዳይሆን ብዬ ነው።"

"አልተቸገርኩም።"

"እዚህ አገር እንደዚህ ሜዳ ላይ መተኛት በህግ አይፈቀድም።"

"ይሄ ሜዳ አይደለም። ጫካ ነው።"

"ማለቴ፣ መተኛት የሚፈቀደው ቤትህ ውስጥ ብቻ ነው።"

"ሙቀት ሆነብኝ። ደ'ሞ ልተኛ አላሰብኩም ነበር።"

"ሙቀቱ እንዳልከው ያስቸግራል።"

"ቁጭ ማለትስ እችላለሁ?"

"መቀመጥ ትችላለህ። ምናልባት ጭንቀት ወይም ብቸኝነት ከተሰማህ ግን አመልክት። የስነልቦና ባለሙያዎች ያነጋግሩሃል።"

"ችግር የለብኝም። አመሰግናለሁ።"

* * *

ሳሊም እንግዳ ድርጊቶች ይፈፅም ነበር።

አንድ ምሽት ስፅፍ ተመለከተኝና ምን እንደምፅፍ ጠየቀኝ። መፅሃፍ መሆኑን ነገርኩት። እሱም የመፃፍ ዝንባሌ እንዳለው ከነገረኝ በሁዋላ ከሻንጣው ውስጥ አራት ያህል ወረቀቶች አውጥቶ አቀበለኝ። የበቆሎ ፍሬ በሚያካክሉ ፊደሎች ወረቀቱን የሞሉ የእንግሊዝኛ ጥቅሶች

ሰፍረውበት ነበር። ከጥቅሶቹ አንዱ እንዲህ ይላል፤ “Home is not where was born, but it is way I find my self.” ከጥቅሱ ስር Prince Leader የሚል ሰፍሮአል። እየመለሰኩለት፣

“ማነው Prince Leader?” ስል ጠየቅሁት።

“የኔ የብእር ስም ነው።”

ሁዋላ ላይ ይህን ጥቅስ ራስጌው ላይ ለጥፎት ነበር። “አልመሽጉል ላዩሽጉል” በሚል ርእስ ያልታተመ በአረቢኛ የተፃፈ መፅሃፍ እንዳለውም ነገረኝ። ትርጉሙ፣ “የምትጠባ ጥጃ አትጮህም” ማለት መሆኑን ካስረዳኝ በሁዋላ፣ “የሊቢያ ህዝብ ጥጃ፤ ላሚቱ ጋዳፊ” መሆናቸውን ነገረኝ። አንድ ክፍል ተጋርተን በቆየንባቸው 12 ቀናት ውስጥ ግን አንድም ቀን ሲያነብ ወይም ሲፅፍ አላየሁትም። አልፎ አልፎ ብቻ ስሙን በድርብ ፅህፈት እየፃፈ ያደማምቅ ነበር።

በሚያስደንቅ ሁኔታ ሻንጣው ቅባት እና የሚረጩ ፈሳሾችን በያዙ ጠርሙሶች የተሞላ ነበር። የብብት፣ የውስጥ እግር፣ የፀጉር፣ የአጠቃላይ የሰውነት፣ የጉንጭ እያለ ሲያብራራልኝ በጥሞና አዳምጬዋለሁ። ከፍተኛ ዋጋ እንዳላቸው የባንክ ሰነዶች ቅባቶቹንና ሽቶዎቹን በጥንቃቄ ቁምሳጥን ውስጥ ደረደራቸው። እንዳይሰረቁበት የሚጠነቀቅ ሲሆን፣ ሽንት ቤት ደርሶ ለመምጣት እንኳ፣ ቁምሳጥኑን ይቆልፋል።

አንድ ፍሪጅ በጋራ የምንጠቀም እንደመሆናችን የሚሰጠንን ምግብ የፍሪጁን ግራ እና ቀኝ ተካፍለን እናስቀምጣለን። እንዲህም ሆኖ የኔና የሱ ፍራፍሬዎች እንዳይቀላቀሉ ስጋት አድሮበት ነበር። የራሱ ሙዝና አፕል ላይ እንደ ኮራል በሚያብረቀርቁ ቁራጭ ወረቀቶች ላይ Prince Leader የሚል የብእር ስሙን ፅፎ ለጠፈባቸው። ነገ ተልጠው የሚበሉ ሙዞች ሳይሆኑ፣ በእልህ አስጨራሽ ተደጋጋሚ ሙከራ የፈለሰፋቸው ማሽኖች ይመስሉ ነበር። ነጫጭባ አፕል በሚሰጠን ጊዜ ወረቀት አይለጥፍበትም። ቆዳው ላይ ይፈርምበታል። ሊበላው ሲፈልግ ደ’ሞ፣ ፊርማውን ፈግፍጎ በማጠብ ያስለቅቀዋል።

* * *

በሶስተኛው ቀን ለቃለመጠይቅ ቀረብኩ።

የጠበቅሁትን ጥያቄ ነበር የተጠየቅሁት። በርግጥ አንዳንድ ያልጠበቅሁዋቸውን ጥያቄዎችም አስተናግጃለሁ።

“ኔዘርላንድ ስትገባ ማን ተቀበለህ?” የሚለው አንዱ ነበር።

“ጓደኞች።” አልኩ።

“ስማቸው ማን ይባላል?”

“መስፍን አማን፣ አለማየሁ መሰለ፣ ክንፉ አሰፋ።”

“እዚህ አገር ምን ይሰራሉ?”

“ክንፉ ጋዜጠኛ ነው። ሁለቱ ተማሪዎች ናቸው።”

“ትውውቃችሁ እንዴት ነው?”

“የኔ ጓደኛ እነርሱን ያውቅ ነበር።”

“ማን ይባላል ጓደኛህ?”

“ስሙን መናገር ግዴታ ነው?”

“ካልፈለግህ መዝለል ትችላለህ።”

ዘለልኩት።

“ምን ያህል ገንዘብ ይዘሃል?”

“700 አካባቢ።”

“በትክክል ቁጥሩን ልትነግረን ትችላለህ?”

ዋሌቴን አውጥቼ ቆጠርኩት።

“645 ዩሮ።”

“ወደ ኔዘርላንድ የመግቢያ ቪዛ እንዴት ማግኘት ቻልክ?”

በዚህ መንገድ እየተጠየቅሁ ስመልስ ሙሉ ቀን ዋልኩ። እውነቱን እናገር ስለነበር አልተቸገርኩም። ጠያቂዎቹ ቡና እና ምሳ እየጋበዙ፣ በፈገግታ፣ በእርጋታ በቀና መንፈስ ስለሚጠይቁ አስጨናቂ አልነበረም። በየመካከሉ መቀለድና መሳቅ ይቻል ነበር። የኢሚግሬሽኑ ባለስልጣን መፅሃፍቶቼን እያገላበጠ ከተመለከተ በሁዋላ በአውሮፓውያን ቋንቋ ተተርጉመው ከሆነ ጠይቆኝ ነበር። እንዳልተተረጎሙ ነገርኩት። እንዳስተረጉማቸው መከረኝ። ይኸው ነበር። ውሳኔ እስኪነገረኝ ወደ ካምፕ ተመልሼ እንድጠብቅ ተነግሮኝ ተሰናበትኩ።

በዚያን ቀን ማታ የመጨረሻው የአለም የእግርኳስ ዋንጫ ጨዋታ ደቡብ አፍሪቃ ላይ እየተካሄደ ነበር። ሳሊም ራሱን መቆጣጠር አልቻለም። በከፍተኛ ሁኔታ የኔዘርላንድ ቡድን ደጋፊ ሆኖ ተገኘ። የስፔይን ቡድን ሲያጠቃ ሽኮኮ ይሆናል። ሆላንዶች ሲበረቱ በመስኮት በጥሶ ሊወጣ ምንም አይቀረው። ከኳስ ጨዋታው ይልቅ የሳሊም እንቅስቃሴ ይበልጥ ያዝናናኝ ጀመር። ለምን እንዲህ ስሜታዊ እንደሆነ እኔ ሳልጠይቀው ራሱ ያብራራልኝ ጀመር፣

"ኔዘርላንድ ካሸነፈች የኢሚግሬሽን ባለስልጣናት ስለሚደሰቱ የመኖሪያ ፈቃድ ሊሰጡን ይችላሉ።"

መቁጠሪያ በጣቶቹ እየነካካ አነበነበ። ለረጅም ደቂቃዎች ከንፈሮቹን እንደ ንብ ክንፎች አርገበገበ። "ክርስትያን ነኝ" ብሎ እንደነገረኝ ረስቶት እንደ ሙስሊም ሰገደ።

ስፔይን አሸንፋ ዋንጫውን ከወሰደች በሁዋላ እንዲህ አለኝ፣

"የኢሚግሬሽን ባለስልጣናት በንዴት ሲጠጡ ስለሚያድሩ ጠዋት ገብተው የኛን ፋይል በትክክል መመርመር ስለማይችሉ፤ የመኖሪያ ፈቃዱን ይሰጡናል።"

በአንድ ቡድን ውስጥ ከነበርነው መካከል በቅድሚያ ውጤቱን የሰማው ሳሊም ሲሆን፣ የፖለቲካ ጥገኝነት ጥያቄውን ሳይቀበሉት ቀሩ።

መርዶውን በሰማበት እለት እስከ ምሽት ድረስ አልጋው ውስጥ ገብቶ ተጠቅልሎ ተኝቶ ዋለ። ለራት ቀሰቀስኩትና እንዲመገብ አስገደድኩት። ፊቱ አብጦ ነበር። ለራት የቀረበውን ሩዝ እየለካከፈ እንዲህ አለኝ፣

"ምሁር አይወዱም። ለዚህ ነው የከለከሉኝ።"

ምንም አስተያየት አልሰጠሁም።

"ዋንጫውን ስፔይን በመውሰዷ ደስ ብሎኛል።" ሲል አከለ።

አልሳቅሁም።

"ምንድነው ያሉህ?" ስል ጠየቅሁት።

"በጠበቃ በኩል መከራከር ትችላለህ አሉኝ..."

"ታገስና በድጋሚ ሞክር..."

“ወደ ሊቢያ እመለሳለሁ።” አለ።

“ችግር አይፈጥሩብህም?”

በግዴለሽነት ትከሻውን ሰበቀ።

ከወራት በሁዋላ የሊቢያ አመፅ ተቀሰቀሰ። በዚያው ሰሞን ሳሊም ደወለልኝ። አምስተርዳም አካባቢ ካለ ካምፕ ውስጥ መሆኑን ከነገረኝ በሁዋላ ረጋ ባለ ድምፅ በግብፅ በኩል አድርጎ ወደ ቤንጋዚ አማፅያን ለመሄድ መወሰኑን ነገረኝ።

“አሁን ሊቢያ ላይ ችግር ስላለ፣ ትንሽ ከታገስክ የመኖሪያ ፈቃድ ይሰጡሃል። ለምን ትቸኩላለህ?” ስል መከርኩት።

ለመሄድ ወስኖ ነበር።

“ቢሰጡኝም አልፈልግም።” ሲል ቁርጡን ነገረኝ፣ “....ጓደኞቼ እየተዋጉ ነው። ጋዳፊ ከተወገደ አገሬ ይሻለኛል...”

ሳምንት ቆይቼ ለማረጋገጥ ያህል ወደ ሳሊም ስልክ ደወልኩ። ስልኩ ተዘግቶ ነበር። አህ! ሳሊም የምር ሄደ ማለት ነው!! ቀናሁ! አልጀዚራ የቤንጋዚ ወጣት ተዋጊዎችን በቲቪ ሲያሳይ፣ ምናልባት ሳሊምን ካየሁት በሚል ብዙ ጊዜ ፈለግሁት። አላጋጠመኝም። ‘በደረሰበት ሁሉ አላህ ይከተለው!’ ስል በጎ ተመኘሁ...

- 18 -

አፅም እና ስጋ

ዶሮዬ ቆቅ ሆነች - ከጇ ውስጥ ሾለከች
ገባች ከጢሻ ውስጥ - ወደ ጉራንጉሩ
"ካንዱ ወደ ሌላው - መሽከርከር ማማሩ?"
አለችኝ ሳገኛት
እኔም ቆቅ መሆኔን - ማንም አልነገራት

(ግጥም - ክብሮም ዮሃንስ)

ምሽቱ ላይ በደሌ ቢራ እየጠጣሁ አላፊ አግዳሚውን ስታዘብ፣ መቀስ የመሰሉ ከንፈሮች ያሉት ችኩል ሰው እኔ ከያዝኩት ጠረጴዛ ዙሪያ ካለ ወንበር ላይ ተቀምጦ ቢራ አዘዘ። ሹል አገጩ ላይ ተሰባጥረው የበቀሉ ጢሞቹ የሽረሪት እግሮች ይመስላሉ። ያለፈቃዴ አጠገቤ መቀመጡ ሳይበቃው ልክ እንደ ጓደኛው ያዋራኝ ጀመር። ድምፁ ጠጉር ከሚከረክም የመቀስ ድምፅ ጋር ተመሳሳይ ነበር፣

"እዚህ ነው አልጋ የያዝከው?" ሲል ጠየቀኝ።

መቀዝቀዜን አየና አቀራረቡን አስተካከለ፣

"ብቻህን ከሆንክ እንድናወራ ብዬ ነው..."

ማውራት ጀመርን።

ወደ አዲስ አበባ በአውቶብስ እየተጓዘ ሳለ አውቶብሱ ባሌስትራ በመስበሩ አምቦ ለማደር መገደዱን ነገረኝ። አጨናንቆ ሲጠይቀኝ እኔም ጋዜጠኛ መሆኔን፣ አምቦ ለስራ መምጣቴን ተናገርኩ። በዚህ መልኩ ከተግባባን በሁዋላ የምሽት ገጠመኙን እንዲህ ሲል አጫወተኝ፣

"አውቶብሳችን ተሰብሮ እዚህ ማደር ግዴታ መሆኑን ስገነዘብ ምን አደረግሁ መሰለህ? ከመንገደኞቹ መካከል ሞላ ያለ ሰውነት ያላትን መረጥኩና፣ 'ለየብቻ አልጋ ከምንይዝ፣ ገንዘብ አዋጥተን አንድ ክፍል

ለሁለት እንያዝ።’ ስል ድመት ሆኜ ጠየቅሁዋት። ሳታቅማማ ተስማማች። እቃችንን ክፍላችን ውስጥ ካስገባን በሁዋላ፣ ‘አብረን ማደራችን ካልቀረ ብንዝናና ምን ይመስልሻል?’ ስል በግ ሆኜ ጠየቅሁዋት። ጥቂት አቅማምታ ነበር። ጉንጯን ነካ ነካ ሳደርጋት፣ ቀጤማ ሆነች፣ እኔ ልክ እንደ አሪቲ ጉዝጓዝ ሆንኩላት። አይደንቅም?”

ይህን ብሎ ሲያበቃ፣ መቀስ የመሰሉ ከንፈሮቹን እንደ ንብ ክንፍ እያርገበገበ ሳቀ። አያያዘናም እንዲህ ሲል አከለበት፣

“ክፍል ውስጥ ትቻት መምጣቴ ነው። ሞክሬያት ነበር። እንዴት ያለች? የሰውነቷ ልስላሴ? ፓፓፓፓ! ደልዳላ ናት። ሚስት ባይኖረኝ በቀጥታ ይዤያት ወደ ቤቴ እሄድ ነበር። ለንግግሬ ይቅርታ አድርግልኝና ባለቤቴ ሰውነት የላትም። ደቃቃ ናት። እኔ ለትዳሬ ሚች ነኝ። በምግብ በኩል ቤቴ ሁሌ ሙሉ ነው። ተፈጥሮዋ ሆኖ ግን የምትበላው አይጠጋትም። አፅም ብቻ! እጇ ሰባራ ታደርጋለች...”

በነጋታው ጠዋት ያደርኩበትን የሆቴል ክፍል ቆልፌ ስወጣ፣ የጭቅጭቅ ድምፅ ሰምቼ ዘወር ብል ከሆቴሉ የጓሮ በረንዳ ላይ ሶስት ሰዎችን አየሁ። አንደኛው አብሮኝ ያመሸው መቀስ አፍ ሲሆን፣ ሁለተኛዋ ሞላ ያለ ሰውነት ያላት ሴት ነበረች። ሁለቱም ጥቁር ዶሮ ይዘዋል። ሶስተኛው ሰው የሆቴሉን የወጥቤት ሸርጥ ያሸረጠ ጎልማሳ ሰው ነበር። ጣት እየተቀሳሰሩ የሚጨቃጨቁትን ሴትና ወንድ የሆቴሉ ሰራተኛ ሊገላግላቸውና ሊያግባባቸው እየሞከረ ነበር። ያደርኩበትን ክፍል ቆልፌ ወደነሱ ሄድኩ። አብሮኝ ያመሸው መቀስ አፍ እንዲህ ሲል ሰማሁት፣

“እግሯ ላይ ቀይ ክር አስሬ ነበር። በጥሳ ጥላው ነው። አንገቷን ሳልበጥስላት ዶሮዬን ትመልስ።”

“ምን ሆናችሁዋል?” ብዬ ጣልቃ ገባሁ።

ታሪኩን ነገሩኝ።

አልጋ ተጋርተው ያደሩት ሁለቱ መንገደኞች ሁለቱም ከመንገድ ላይ የገዟቸውን ዶሮዎች ይዘው ነበር። የሁለቱም ዶሮዎች ጥቁር ነበሩ። የሚለያዩት በክብደታቸው ነበር። አንደኛዋ ስጋዋ ሞላ ያለ ሲሆን፣ ሌላዋ ስጋ የሌላት አፅም ነበረች። ጠዋት ሲነሱ ሴቷ ስጋ ያላትን ዶሮ በማንሳት፣ “የኔ ዶሮ ይቺ ናት!” በማለቷ ውዝግብ በመነሳቱ የሆቴሉ ወጥቤት ለማስታረቅና ለመገላገል እየሞከረ ነበር። በማስታረቁ

ሂደት ገባሁበት፣

“አንተ ዶሮህን ስንት ነው የገዛኸው?” ስል ጠየቅሁት።

“አራት ከሃምሳ።”

“አንቺስ?”

“አራት ከሰባአምስት።”

“ውሸቷን ነው።” ሲል ጮኸ፣ “...እኔ ዶሮዬን አውቃታለሁ። እስኪ ይቺን ተመልከታት?” አለና እጁ ላይ ያለችውን ከሲታ ዶሮ አቀበለኝ፣ “...ስጋ የሌላት አፅም! አንተ ስታስበው ይህችን ሸቦ እንዴት ለልጆቼ እገዛለሁ? ይህችን ቋንጣ ይዤ ብገባ ሚስቴስ ምን ትለኛለች? ይህንኑ ፈርቼ ደ’ሞ የዶሮዬ እግር ላይ ቀይ ክር አስሬ ነበር። እንቅልፍ ሲወስደኝ ጠብቃ ክሩን በጠሰችው። አሁን ንግግር አልፈልግም! ውልብልቢቷን ሳልበጥስላት ዶሮዬን ትመልስ...”

ሴቷም በበኩሏ ተቃወመች፣

“እኔ ምንም የበጠስኩት ክር የለም። አምስት ካምሳ ብለውኝ ተከራክሬ ነው አራት ከሰባምስት የገዛሁዋት። በቅዱስ ገብርኤል ስም እምላለሁ፣ የሰው ሃቅ አልፈልግም...”

ወደ ሰውዬው ዞርኩና ጠየቅሁት፣

“አንተስ ትምላለህ?”

“ማርያም አንገቴን ትበጥሰው! ቆማጣ ታድርገኝ።“

ሰውዬውን ወደ ጎን ወሰድኩና አነጋገርኩት፣

“አብረሃት አድረሃል። የመረጠችውን ትውሰድ ተውላት።”

እሱ ግን ድምፁን ከፍ አድርጎ እጁን እያወናጨፈ ተቃወመኝ፣

“ያ! ሌላ - ይሄ ሌላ! ህግ ቦታ እንሄዳለን፣ አንላቀቃትም...”

እጁን መንጭቆ አስለቀቀኝና ወደ ሴትየዋ ተንደርድሮ ዶሮዋን ሊነጥቃት ሲሞክር የሆቴሉ ሰራተኛ ጣልቃ ገብቶ ገላገለ። ሁለቱም ዶሮዎች የስቃይ ጩኸት በማሰማት ላይ ነበሩ። እንደገና ስለ ቀዩ ክር እና ዶሮዎቹ ስለተገዙበት ዋጋ መጨቃጨቅ ሲጀምሩ፣ እዚያው ትቻቸው ወጣሁ። አዲስ አበባ እስክደርስ የሰውየው መቀሳማ ድምፅ ጆሮዬ ላይ ይንጫጫ ነበር...

- 19 -

የጄኔራሉ ጎረቤት

ጠላቴ ሳይገባው - መልካም ስራን ለመደ
ሊነቅለኝ መጣና - ጭራሽ ተክሎኝ ሄደ

(ግጥም - ዳዊት ፀጋዬ)

* * *

ማሽላና ስንዴ - ባንድ አብረን ስንቆላ
እያረረ ሳቀ - የባህር ማሽላ

(ግጥም - ዮፍታሄ ንጉሴ)

* * *

ወዳጅ ማለት አብሮ - ሲባክን ነው እንጅ
እንደ አይን፣ እንደ ጆሮ - እንደ እግር፣ እንደ እጅ

(ግጥም - ማህተመ ወርቅ እሸቴ)

በ80ዎቹ ማብቂያ በኢትዮጵያ መከላከያ መስሪያ ቤት፤ ከምስጢራዊ መረጃዎች ክፍል የሚገኙ ሰነዶችን ለፕሮፓጋንዳ ስራ እንድጠቀምበት ተፈቅዶልኝ ነበር። በወቅቱ ጄኔራል አባዱላ ገመዳ ነበር የክፍሉ ሃላፊ። በስራ ሂደት ከፕሮፓጋንዳ ስራ ባሻገር ለስነፅሁፍ የሚጠቅሙ መረጃዎች ሲገጥሙኝ ኮፒ እያደረግሁ እይዛቸው ነበር። ከያዝኳቸው መካከል እዮብ ስለተባለ ኤርትራዊ ኮሎኔል የሚተርከው ሰነድ አንዱ ነበር። ደረቁን መረጃ በራሴው መንገድ እተርከዋለሁ...

* * *

ጉዳዩ እንደዋዛ የተጀመረ ነበር...

በግዕዝ አቆጣጠር 1980 የበልግ ወራት የመከት ክፍለጦር አዛዥ ቤተሰቡን ለማየት ከከረን ወደ አዲስ አበባ ተጓዘ። ብርጋዴር ጀኔራል ይርጋአለም ተክለሃይማኖት ይባላል። ፖፖላሬ ከሚገኘው መኖሪያ ቤቱ ደርሶ ሚስቱንና ልጆቹን ሳመ። ይዞላቸው የመጣውንም

ስጦታ አከፋፈለ። የቤት ሰራተኛውንም አልረሳትም። ያመጣላትን የአስመራ ሹራብ በመስጠት አስደሰታት። ያን የመሰለ ቆንጆ ሹራብ ለብሳ የማታውቀው የቤት ሰራተኛ ጄኔራሉን ደጋግማ አመስግናለች።

በነጋታው ሰራተኛዋ ተሰወረች።

ቤተሰቡ ጠዋት ሲነሳ ሰራተኛዋ አልነበረችም። የጄኔራሉ ሚስት ሊሰረቁ የሚችሉ ንብረቶቿን ወዲያውኑ ፈትሻ ነበር። ወርቆቿ በቦታቸው ነበሩ። ጥሬ ገንዘብም አልተነካም። ከፍተኛ ወታደራዊ ሰነዶችን የያዘው የጄኔራሉ ሳምሶናይትም ቢሆን፤ እንደተቆለፈ ቁምሳጥን ውስጥ ተገኝቶአል። ሰራተኛዋ አሮጌ ልብሶቿንና ጄኔራሉ በስጦታ ያመጣላትን የአስመራ ሹራብ ግን ይዛ ሄዳለች።

ጄኔራል ይርጋአለም ጊዜ አላጠፉም። የጎረቤቱን በር ቆረቆረ። ጎረቤቱ እዮብ ገብረአምላክ የተባለ ኤርትራዊ ኮሎኔል ነበር። ጄኔራሉ የገጠመውን ችግር ለኮሎኔሉ አማከረው፣

"ሰራተኛዬ ንብረት ሰርቃ ተሰውራለች። ወደ ሃገሯ ለመሄድ ወደ ክፍለሃገር አውቶብስ ሄዳ ሊሆን ስለሚችል ሄደን እንፈልጋት። የኔን መኪና ስለምታውቃት ያንተን መኪና እንጠቀም።"

ኮሎኔል እዮብ በዚህ ተስማምቶ ተያይዘው ወደ ክፍለሃገር አውቶብስ ጣቢያ ነዱ። በየመንገዱ በአይን እየፈለጓት ከአውቶብስ ጣቢያው ደረሱ። በአውቶብስ ጣቢያው ግቢ ገብተውም አሰሷት። ሊያገኟት ግን አልቻሉም። ስለዚህ ወደ ቤታቸው ተመለሱ።

በርግጥ ሰራተኛዋ ምንም ንብረት እንዳልሰረቀች ጄኔራሉ ልቦናው ያውቅ ነበር። ሰራተኛ ብትሄድ ደ'ሞ ሌላ ሰራተኛ መተካት ይቻላል። ታላቅ ሃላፊነት ያለበት ይህ ጄኔራል ሰራተኛዋ በመጥፋቷ ለምን ለጉዳዩ ልዩ ትኩረት ሰጠ?

ከመከላከያ የመረጃ ቢሮ ያገኘሁት ሰነድ ላይ ስለዚህ ጉዳይ አልተገለፀም። መገመት የሚያስችሉ ፍንጮች ግን ነበሩ።

ጄኔራል ይርጋአለም የተሰወረች የቤት ሰራተኛውን ለማግኘት ያልተሳካ ፍለጋ ካደረገ በሁዋላ ተስፋ አልቆረጠም። የጎረቤት የቤት ሰራተኞችን እየጠራ ማነጋገር ጀመረ። ከምርመራ ብዛትም ያልጠበቀውን መረጃ ማግኘት ቻለ። ካነጋገራቸው የቤት ሰራተኞች አንዷ አንድ ፍንጭ ሰጠች፣

“ኮሎኔል እዮብ ሌላ ሰው ቤት ስራ አጊኝተውልኛል’ ብላ ስትናገር ሰምቻለሁ።” አለች።

እዚህ ላይ ጄኔራል ይርጋአለም ምን ሊሰማው እንደሚችል መገመት የሚቻል ነበር። ከአንድ ቀን በፊት ከኮሎኔል እዮብ ጋር ሰራተኛዋን ፍለጋ አብረው ባዝነዋል። ጨዋታው ሌላ ሆኖ ጠበቀው። ከጀርባው አንድ ድራማ እንደተሰራበት ጠረጠረ። እዮብ ኤርትራዊ ነው። ቀደም ሲል “ከሻእቢያ ጋር ግንኙነት አለው።” በሚል ተጠርጥሮ መታሰሩን ጄኔራሉ ያውቅ ነበር። ከኤርትራ ግንባር ወደ አዲስ አበባ እንዴት ዝውውር ሊያገኝ እንደቻለም ይከነክነው ነበር። ዋና አድራሻውን ለፖሊሱ አዛዥ አድርጎ (በግልባጭ ለምድር ጦር አዛዥ) በፃፈው ማመልከቻ ላይ ጄኔራሉ ይህን መሰል ነጥቦችን ሳይሸሽግ አስፍሮ ነበር።

ኮሎኔል እዮብ አንድ ምስጢራዊ ስራ እየሰራ ሊሆን እንደሚችል ስጋቱን ዘርዝሮ ፅፎአል። ኮሎኔል እዮብ ረዘም ካለ ጊዜ ጀምሮ ከሻእቢያ ጋር በተያያዘ የሚጠረጠር እንደነበር ጠቁሞ፤ ሆኖም የኤርትራ ተወላጅ በመሆኑ ምክንያት ይሆናል የሚታማው በሚል ወሬውን ችላ ብሎ እንደቆየ ያትታል። ኮሎኔል እዮብ ምን እየሰራ እንዳለ ለማወቅና የምስጢሩን ቋጠሮ ለመፍታት የተሰወረችውን የቤት ሰራተኛ ማግኘት ቀዳሚው ተግባር ሊሆን እንደሚገባ አጥብቆ አሳስቦአል።

“ኮሎኔል እዮብ የቤት ሰራተኛዋን ያሸሸበት አንድ የተደበቀ ምክንያት ይኖረዋል።” ሲል ማመልከቻው ላይ አስፍሮ ነበር። ጄኔራሉ ስለራሱ ሲያብራራ የኤርትራ ግንባር ምድብተኛ እንደሆነ ገልፆ፤ “ከጀርባ በመኖሪያ ቤቴ ምን ሲፈፀም እንደሰነበተ አለማወቄ አሳስቦኛል።” ሲል ጠቁሞአል። ሰራተኛዋ የተሰወረችው፤ እርሱ አንድ ምስጢር እንዳያውቅ ለማድረግ ሊሆን እንደሚችልም ግምቱን አኑሮ ነበር። ለዚህ ማስረጃው ከኤርትራ ወደ ቤቱ በተመለሰ በማግስቱ ሰራተኛዋ እንድትኮበልል መደረጉ ነው። በመጨረሻም አስቸኳይ ጥያቄ ያነሳል።

“ይህች የቤት ሰራተኛ አሁን የት ነው ያለችው? ለመሆኑ በህይወት አለች? ይህን የሚያውቀው ኮሎኔል እዮብ ብቻ ነው።” ካለ በሁዋላ ጉዳዩ አሳሳቢ የሃገር ጉዳይ መሆኑን በመግለፅ ማመልከቻውን ይደመድማል።

ጄኔራሉ ይህን ማመልከቻ ያስገባው ለኢትዮጵያ የፖሊስ አዛዥ ቢሆንም፤ ጉዳዩ የምድርጦር አዛዡን ስለሳሰበው መርማሪ ኮሜቴ አቋቋመ። በዚህ ጉዳይ ላይ ፖሊስ ያካሄደውን ምርመራ የሚያብራራ ሰነድ አላገኘሁም። ከመከላከያ ያገኘሁት ሰነድ ግን በተዘዋዋሪም ቢሆን የፖሊስ ምርመራውን ውጤት ይጠቁማል።

ጉዳዩን እንዲመረምሩ የተመደቡት የመከላከያ የመረጃ ባለሙያዎች ስራቸውን የጀመሩት የኮሎኔል እዮብን የህይወት ታሪክ በማጥናት ነበር።

ኮሎኔሉ ቀደም ሲል ከሻእቢያ ጋር በተገናኘ ጉዳይ ተጠርጥሮ ስምንት ወራት ታስሮ ነበር። ኤርትራ ግንባር ከመመደቡ በፊት ነበር የታሰረው። "ከጦር ሃይሎች ሆስፒታል ደም በማውጣት ለሻእቢያ የወንበዴ ቡድን ልኳል።" በሚል ነበር የተወነጀለው። መረጃውን ማረጋገጥ ባለመቻሉ ተፈትቶአል። ከእስር ከተፈታ በሁዋላ በሰራዊቱ ውስጥ መደበኛ ስራውን እንዲቀጥል ተደርጎአል።

የዚህ ኮሎኔል ታላቅ ወንድም የሃማሴን አውራጃ አስተዳዳሪ በመሆን ያገለገሉ ፊታውራሪ ናቸው። መረጃው የተረጋገጠ ባይሆንም፤ የፊታውራሪው ሴት ልጅ ከወንበዴው ቡድን ጋር ተቀላቅላለች።

የኮሎኔል እዮብ የህይወት ታሪክ በአጭሩ ሰፍሮአል። የተወለደበት፣ ያደገበት፣ የተማረበት፣ ስለ ትዳሩ፣ ልጆቹ፣ ቁመቱ፣ ሁሉም ተዘርዝሮአል።

የተባበሩት መንግስታት ድርጅት ወኪሎች፣ የኤርትራን ህዝብ ፍላጎት ለማወቅ በመጡ ጊዜ፣ የኢትዮጵያን ባንዴራ ለብሰው፣ "ኢትዮጵያ ወይም ሞት!" እያሉ ከዘመሩት ወጣቶች አንዱ ነበር።

በአፄ ሃይለስላሴ ዘመን የኤርትራ የትምህርት ቋንቋ ከትግርኛ ወደ አማርኛ ሲለወጥ፣ ያንን በመቃወም አመፅ አካሂደው ከታሰሩት የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች አንዱ እንደነበርም ተጠቅሶአል።

የሃረር የመኮንኖች አካዳሚ የ4ኛ ኮርስ ምሩቅ ሲሆን፤ በ1972 ለተጨማሪ ትምህርት አሜሪካን ሃገር ተልኮ ሰልጥኖአል። በጆርጂያ፣ በፎርት ቤኒንግ፣ በዋሽንግተን፣ በፍሎሪዳና በአላባማ ትምህርታዊ ጉብኝት አካሂዶአል።

ከዚህ ሁሉ በሁዋላ ከቀይ ኮከብ ዘመቻ በፊት አላ ላይ የሻእቢያን ሃይል እንዲያጠቃ ተልእኮ ተሰጥቶት ነበር። ኦፕሬሽኑ ግን

ከሽፎአል። ኮሎኔል እዮብ በሪፖርቱ የገለፀው፣ “ወንበዴው ቀድሞ ሸሽቶ ጠበቀኝ” የሚል ነበር። ኦፕሬሽኑ በምስጢር የተያዘ ስለነበር፣ ሻእቢያ እንዴት መረጃውን ሊያገኝ እንደቻለ ግን አልታወቀም። የስራ ባልደረቦቹ የተረጋገጠ መረጃ ባይኖራቸውም፣ “እዮብ የዘመቻውን ምስጢር አስቀድሞ ለሻእቢያ ልኳል።” ብለው ጠርጥረው ነበር።

ኮሎኔል እዮብ በኤርትራ የሰራዊት አዛዥነት ቆይታው ከሳህል አስተዳዳሪ ከአቶ ይኩኖ አምላክ በላይ ጋር የቀረበ ግንኙነት ነበረው። በተመሳሳይ የናደው እዝ አዛዥ ከነበሩት ከብርጋድየር ጄኔራል ታሪኩ አይኔ እና ከጄኔራል ውበቱ ፀጋዬ ጋርም እንዲሁ የቀረበ ግንኙነት ነበረው።

ከእስር ከተፈታ በሁዋላ ወደ ሰራዊቱ እንዲመለስ ተደርጎ ሹመትም አጊኝቶአል። ርግጥ ነው፤ ኮሎኔል እዮብ ወደ ኤርትራ ሲመደብ ተቃውሞውን በደብዳቤ ገልፆ ነበር። የደብዳቤው ይዘት፣ “ከሻእቢያ ጋር ግንኙነት በማድረግ ወንጀል ተከስሼ ነበር። እንዴት እንደገና ወደ ኤርትራ ግንባር እመደባለሁ?” የሚል ነበር።

ጥያቄው ተቀባይነት ባለማግኘቱ ወደ ኤርትራ ተላከ።

ኮሎኔሉ በቀይ ኮከብ ዘመቻ ተሳትፎ ግዳጁን ተወጥቶአል። ናደው እዝ ከመመታቱ በፊት ግን የናደው እዝ ስፖርተኞችን ይዞ ወደ አዲስ አበባ መጣ። ከዚያ በሁዋላ ወደ ኤርትራ አልተመለሰም። አዲስ አበባ የማእከላዊ እዝ መምሪያ ምክትል አስተዳዳሪና የእዙ ኤንስፔክተር መኮንን ሆኖ ተመድቦ እየሰራ ይገኛል።

የሚሰማውን ፊትለፊት በመናገር ይታወቃል። ባለትዳርና የልጆች አባት ሲሆን፣ ስፖርት አፍቃሪ ነው።

በዘጠኝ ገፆች ከተካተተው ዝርዝር የእዮብ የህይወት ታሪክ በመቀጠል መርማሪው ኮሜቴ እዮብን አስጠርቶ አነጋግሮት ነበር። የቃለመጠይቁ ቃለጉባኤም ከሰነዱ ጋር ተያይዞአል። ኮሎኔል እዮብ በመርማሪው ኮሚቴ ለሚጠየቀው ጥያቄ የሚሰጠው ምላሽ ቀጥተኛና አስቂኝ ሆኖ አገኘሁት፤

“የመከት እዝ አዛዥ የብርጋዲየር ጄኔራል ይርጋአለምን የቤት ሰራተኛ በምስጢር ከምትሰራበት ቦታ በማስወጣት ዘመድዎ ከሆነ ሰው ቤት እንድትቀጠር አድርገዋል። እምነት ክህደት?”

“አድርጌያለሁ።”

“በምስጢር የሚለውን ሰምተውኛል?”

“በምስጢር ነው ልክ ነው። ጄኔራሉና ሚስትየው እንዳያውቁ ገና ሳይነጋ ነው በመኪና የወሰድኳት። ምን አዲስ ነገር ተገኘ?”

“ለምን ይሄን እንደፈፀሙ ሊነግሩን ይችላሉ?”

“ፖሊስ ጠይቆኝ በዝርዝር መልስ ሰጥቼያለሁ። በድጋሚ መጠየቅ ለምን አስፈለገ?”

“ጉዳዩ በተለየ መልክ ወደኛ ደርሶአል። እንድናጣራ ታዘናልና ለጥያቄያችን ቢተባበሩን?”

“መልካም። የሆነውን ባጭሩ ልንገራችሁ። እኔና ጄኔራሉ ጎረቤት ነን። ጄኔራሉ ኤርትራ ግዳጅ ላይ ስለሆነ እዚህ ቤተሰቡ ብቻ ነው ያለው። ሚስትየው በየቀኑ እኩለ ሌሊት ካለፈ በሁዋላ ሰራተኛዋን ትደበድባታለች። እኔ እንቅልፍ አጣሁ። ቤተሰቤ እንቅልፍ አጣ። በጣም ተረበሽን። ስለዚህ ሚስትየዋን አነጋገርኳት፣

‘የሰው ልጅ ናት። ለምን እንዲህ ትደበድቢያታለሽ? ሃጢአት ነው። ወንጀል ነው። ከምትደበድቢያት እሷን አባረሽ ሌላ ሰራተኛ ብትቀይሪ ይሻላል...’ ብዬ መከርኳት።

ሴትየዋ ሳናግራት በጥሞና ነበር የሰማችኝ። እንደገና ግን ባሰባት። ድብደባውና ጩኸቱ ቀጠለ። እንደገና በድጋሚ አነጋገርኳት።

‘ሌሊት ሰራተኛሽ ስትጮህ እንቅልፍ እያጣን ተቸገርን። ባትደበድቢያት ጥሩ ነበር። አይ ካልሽ ግን ቀን ቀን ደብድቢያት’ አልኳት።

ይህን ባልኳት ሌሊትም ሰራተኛዋ ስትጮህ አደረች። የምትደበድባት በዱላ ሲሆን፣ እኩለ ሌሊት ካለፈ በሁዋላ ነው። እኩለ ሌሊት ላይ የሚቀሰቀስባት በሰራተኛዋ ላይ አንድ የሆነ ቂም ያለባት ነው የሚመስለው። በዚህ መሃል ሰራተኛዋ እኔ እንዳዘንኩላት ስላወቀች እመቤቷ ከቤት ስትወጣ ጠብቃ እኔ ዘንድ ትመጣና ታማክረኛለች።

‘የእሜቴ ድብደባ መረረኝ። ልኮበልል ወስኛለሁ። እባክዎ በመድሃኔአለም ስም ይዤዎታለሁና ስራ ይፈልጉልኝ?’

ቃል ገባሁላት።

የወንድሜ ጓደኛ የሆነ ቤትም በግርድና አስቀጠርኳት። አንድ ቀን ቀደም ብሎ ግን በአጋጣሚ ጄኔራል ይርጋአለም ከከረን ተመልሶ አዲስ አበባ መጣ። የሰራተኛዋን መኮብለል ሲረዳ ወደ እኔ መጥቶ ያማከረኛል፣

‘ሰራተኛዬ ንብረት ሰርቃ ኮብልላለች። ወደ ክፍለሃገር አውቶብስ ተራ ነው ልትሄድ የምትችለው። የኔን መኪና ስለምታውቃት፣ ባንተ መኪና ሆነን እንፈልጋት’ ይለኛል።

እዚህ ላይ ችግር ውስጥ ገባሁ። ልጅቱ ምንም አልሰረቀችም። ልብሷን በአንድ ፌስታል ይዛ ነው የወጣች። በኩብለላው ደ’ሞ እኔ ተባባሪ ሆኛለሁ። ምን ላድርግ? ያቺን ምስኪን ሰራተኛ ለጄኔራሉ አሳልፌ ልሰጥ አልችልም። ስለዚህ ምንም እንዳላወቅሁ ሆኜ ከጄኔራሉ ጋር ወደ ክፍለሃገር አውቶብስ ተራ ሄደን ፈለግናት። ይኸው ነው...”

“ጄኔራሉ ለፖሊስ ክስ ማቅረባቸውን አውቀናል። ጉዳዩ ምን ላይ እንደደረሰ ሊያስረዱን ይችላሉ?”

“ፖሊስ ጠርቶ መረመረኝ። አሁን የነገርኳችሁን ተናገርኩ። ሰራተኛዋን እንዳመጣት አዘዙኝ። አመጣሁና ሰጠሁዋቸው። እኔ የተናገርኩትን እያለቀሰች ደገመችላቸው። ሚስትየው ለምን እንደምትደበድባትም ነገረቻቸው። ንብረት ሰረቀች የተባለው ጄኔራሉ በስጦታ ያመጡላት ሹራብ ነበር። ለብሳው ነበር የመጣችው። አውልቂ ተባለች። ከስር ደርባ ስለነበር አልተቸገረችም። ሹራቡን ለፖሊስ አስረከበች። ለባለንብረቱ ይመለሳል ብለው አስቀሩት። አንድ ቀን ፖሊስ ጣቢያ አሳድረዋታል። ሌላ የተሰረቀ እቃ ካለ ለማጣራት ነበር ያሳደሯት። የጄኔራሉ ሚስት፣ ‘ከሹራቡ ሌላ የተሰረቀብኝ እቃ የለም’ ስላለች ፖሊሶች በነጋታው ደውለው ጠሩኝ።

‘መርምረናታል። ከሹራቡ ሌላ ምንም ችግር አልተገኘም። አንተ ያደረከውም ጥሩ ነው። ወደምትሰራበት ቤት መልሳት’ አሉኝ። መለስኳት። በሹራቡ መወሰድ ተበሳጭታ ነበር። አፅናናሁዋት።”

“ሚስትየው ሰራተኛዋን ለምን ነበር የምትደበድባት?”

“ይሄ እኔን የሚመለከት አይደለም።”

“ሰራተኛዋ ትደበደብ እንደነበር ጄኔራሉ ያውቃሉ?”

“እኔ አልነገርኩትም። አላውቅም።”

“በመጨረሻ የሚሰጡት አስተያየት ካለ?”

“ጉዳዩ መጋነኑ አሳዝኖኛል። ይህ ጉዳይ ወደ ፕሬዚዳንቱ ቢሮ እንደደረሰም ሰምቻለሁ። ጓድ ፍሰሃ ደስታ ግን ‘የግል ጉዳይ’ ብለው ዘጉት። ወደ ደህንነት ቢሮም ደርሶአል። እሳቸው ምን እንዳሉ እስካሁን አላወቅሁም። ግን ለምንድነው እንዲህ የተጋነነው? ማንኛውም ሰው ከጎረቤቱ ጋር እንዲህ ያለ ግጭት ሊያጋጥመው ይችላል። እዚህ ላይ ምን የተለየ ነገር ተገኘ? እስኪ ቆም ብላችሁ አስቡት? ለምን ተጠረጠርኩ? የኤርትራ ተወላጅ ስለሆንኩ ብቻ? ቢሆንስ ግን ከጄኔራሉ የቤት ሰራተኛ ምን ምስጢር አገኛለሁ? ጄኔራል ይርጋአለም ዘንድ ሊኖር የሚችለው ወታደራዊ መረጃ እኔም ዘንድ አለ። በቀይ ኮከብ ዘመቻ ተሳትፌያለሁ። በኤርትራ በተደረጉ ዋና ዋና ውጊያዎች ሁሉ ተሳትፌያለሁ። ብዙ ምስጢር አውቃለሁ። ከጄኔራሉ ሰራተኛ ምን ያገኛል ተብሎ ተገመተ? አልገባኝም። አሳዝኖኛል።”

ይህ የምርመራ ውጤት ከአስተያየት ጋር ለመከላከያ የመረጃ ክፍል ሃላፊ ቀርቦለታል። በአስተያየቱ ላይ ኮሎኔል እዮብ ሌላ ልዩ አላማ ላይ የተሳተፈ ነው ለማለት የሚያበቃ ምንም መረጃ አለመኖሩ ሰፍሮአል። በመቀጠል አንድ ሌላ ደብዳቤ ለብቻው ተያይዞ ነበር። ደብዳቤው ኮሎኔል እዮብና ጄኔራል ይርጋአለም ከእንግዲህ በጉርብትና መኖር እንደማይችሉ ጠቅሶ፤ ለኮሎኔል እዮብ ሌላ ቤት ተፈልጎ እንዲሰጣቸው የሚያዝ ነበር። ሰነዱ በዚሁ የተደመደመ ነበር።

* * *

ነሃሴ 2007 ኤርትራ በሄድኩ ጊዜ በወሬ ወሬ ለጓደኞቼ ይህን ታሪክ ሳጫውታቸው፣ ኮሎኔል እዮብን እንደሚያውቁት ገለፁልኝ። በሌላ ጊዜ ደ’ሞ፣ በአንድ የሃዘን ቤት ተቀምጠን ሳለ ኮሎኔሉ በአጋጣሚ ከሃዘን ቤቱ ስለነበር አስተዋወቁኝና ጥቂት ተጨዋወትን። አነጋገሩ እና ጠባዩ ልክ ሰነዱ ላይ እንደሰፈረው ነበር። የማውቀውን ዝርዝር ነገር ስነግረው በጥሞና አዳመጠኝ። ተናግሬ ስጨርስ፣

“ልክ ነው።” አለ።

“አንዳንድ ጥያቄዎች ልጠይቅህ ፈልጌ ነበር።”

“ምን ነበር?” በሚል አስተያየት ቃኘኝ።

“ጄኔራል ይርጋአለም በርግጥ ሌላ ልዩ ተልእኮ ሊኖርህ እንደሚችል ጠርጥሮ ነበር ወይስ ለብቀላ ሲል ያደረገው ይሆን?”

“አላውቅም። ተናዶ ነበር። ከሰራተኛዋ ጋር የተለየ ግንኙነት ስለነበረው በተደራቢ ስሜታዊ ሆኖ ሊሆን ይችላል። በልቡ ምን ያስብ እንደነበር ግን ርግጠኛ ሆኜ ልነግርህ አልችልም። ‘ለሻእቢያ መረጃ ያቀብላል።’ ብለው የሚጠረጥሩኝ ብዙ ስለነበሩ እሱም ከእነርሱ አንዱ ቢሆን አይገርምም።”

“ጄኔራል ታሪኩ ከሻእቢያ ጋር ግንኙነት ነበረው?”

“አላውቅም። አይመስለኝም።”

“ሰራዊቱ ይጠረጥረው እንደነበር መንግስቱ ሃይለማርያም ለጋዜጠኛ ገነት አየለ ነግሮአታል።”

“ጄኔራል ታሪኩ ገበሬውን የሚበድሉ ወታደሮችን አጥብቆ ይቀጣ ነበር። ሴቶችን ለሚደፍሩና ፍየል ለሚነጥቁ ወታደሮች ምህረት አልነበረውም። በዚህ ቂም የያዙበት ይኖራሉ...”

“ጄኔራል ታሪኩ ካንተ ጋር የነበረው ግንኙነት እንዴት ነበር?”

“ከኔ ጋር ብቻ ሳይሆን ከሁሉም የስራ ባልደረቦቹ ጋር ተግባብቶ የሚሰራ አዛዥ ነበር። ማንኛውንም ሰው በኢትዮጵያዊነት ብቻ ነበር የሚለካው። የፖለቲካ ካድሬዎችንና የደህንነት ሰዎችን አይወዳቸውም። ፕሮፌሽናል ወታደራዊ አዛዥ ነበር። ከኔ ጋር የተለየ ግንኙነት አልነበረውም።”

“ጄኔራል ውበቱ ፀጋዬስ፣ ግንኙነት ነበረው ከሻእቢያ ጋር?”

“አላውቅም። አይመስለኝም።”

“ጄኔራል ውበቱ ባለውለታህ መሆኑን ሰምቻለሁ።”

“ዘረኛ አልነበረም። በሻእቢያ ስጠረጠር ተከላክሎልኛል። ተይዤ ልገደል እችል ነበር...”

“ጥርጣሬያቸው ግን እውነት ነበር?”

“የትኛው ጥርጣሬ?”

“አንተን ከሻእቢያ ጋር መጠርጠራቸው ማለቴ ነው።”

ዘግየት ብሎ ምላሽ ሰጠ፣

“እውነት ነበር...”

“ከጦርሃይሎች ሆስፒታል ወደ ሻእቢያ ደም ልከህ ነበር?”

“እሱ እውነት አይደለም። ስምንት ወራት ያሰሩኝ በሃሰት ነው። ከተፈታሁ በሁዋላ ግን ከሻእቢያ ጋር ግንኙነት መፍጠር እንደለብኝ ተረዳሁ። ስለዚህ በቀጥታ ከስብሃት ኤፍሬም ጋር የሚያገናኘኝን መስመር ዘረጋሁ። ያን ጊዜ ለቀይኮከብ ዘመቻ ጦርነት ዝግጅት እየተደረገ ነበር።”

“ለሻእቢያ የላክኸው የመጀመሪያው መልእክት ትዝ ይልሃል?”

እንደገና ዘግየት ብሎ ተናገረ፣

“50ኛ ብርጌድ አላ ላይ የሚገኘውን የሻእቢያ ሃይል እንዲመታ በከፍተኛ ምስጢር ታቅዶ ነበር። ዝርዝሩን ላክሁላቸው። ሁዋላ እንደሰማሁት ወዲ ኤፍሬም መረጃውን ተጠራጥሮት ነበር። ሙሉ በሙሉ ባያምኑበትም በመረጃው መሰረት የነበሩበትን ስፍራ ለቀው አፈገፈጉ። በዚህ ምክንያት የ50ኛ ብርጌድ ተልእኮ ከሸፈ። ከዚያ በሁዋላ ታላቅ ወንድሜ በመረጃ አቀባባይነት ሃብተፅዮን የተባለ ሰው ስላመቻቸልኝ፣ መረጃዎችን በተከታታይ ወደ ሻእቢያ መላክ ቀጠልኩ። በርግጥ ብቻዬን የምሰራው ስራ አልነበረም። መረብ ነበር።”

“የስራ ባልደረቦችህ አልጠረጠሩህም?”

“አንዳንድ የበታች መኮንኖች ይጠረጥሩ ነበር። ጥርጣሬያቸውን ለአለቆች እስከመንገር ድረስም ሄደዋል። ተጨባጭ ማስረጃ ስላልነበራቸው ተቀባይነት አላገኙም። ከፍተኛ አዛዦች ግን የጠረጠሩኝ አይመስለኝም...”

ኮሎኔል እዮብ ሰአቱን ተመለከተ፣

“በዚህ ጉዳይ ላይ ዝርዝር ነገር ለማወቅ ከፈለግህ ቅዳሜ እቤት ብቅ በልና ቡና እንጠጣለን። አሁን መሄድ አለብኝ...”

አመሰግኜ ግብዣውን ተቀበልኩ።

በርግጥ በቀጣዩ ቅዳሜ ከኮሎኔል እዮብ ጋር በሰፊው ተገናኘን። ለረጅም ጊዜ በተደጋጋሚ እየተገናኘን ታሪኩን አጫወተኝ። እዮብ ያወጋኝ ታሪክ በርግጥም አስደናቂ ሊባል የሚችል የኢንተሊጀንስ ታሪክ ሆኖ አገኘሁት።

በቀይ ኮከብ ዘመቻ ወቅት መረጃዎች ወደ ሻእቢያ እንዴት ይተላለፉ እንደነበር በዝርዝር ሲተርክልኝ በመደነቅ ነበር ያዳመጥኩት።

በዚህ ቅፅ ዝርዝር ታሪኩን ልፅፈው ግን አልቻልኩም። በሰማሁት ታሪክ ውስጥ ከደርግና ከሻእቢያ ባለስልጣናት በህይወት ያሉ በርካታ ሰዎች ስማቸው ይነሳል። ስማቸው የሚነሳ ሰዎችን በማነጋገር መረጃዎችን ማዳበር እና ማረጋገጥ እንዳለብኝ ስላወቅሁ፣ ዝርዝሩን ለማዘግየት ተገደድኩ። ወደፊት "የስለላ ስራ" በሚል ርእስ እተርከው ይሆናል...

- 20 -

ናደው እና ታሪኩ

ጥብቅ ማሳሰቢያ - ሸክላን ለምትሰሩ
ከዚህ መቃብር ላይ - አፈር አትዝገኑ
ሲነድ ሲቃጠል - ሲጨስ በመኖሩ
ሲቃጠል ለሚኖር ...
ለጀበና መስሪያ - አይሆንም አፈሩ

(ግጥም - ኑረዲን ኢሳ)

ግር 26፣ 1980 (ግ.አ.) ከሰአት በሁዋላ፣ ኮሎኔል መንግስቱ ሃይለማርያም ከምፅዋ ወደ አሰብ በባህር ሃይል መርከብ በመጓዝ ላይ ነበር። በጉዞ መሃል የሬድዮ መልእክት መጣለት። አጭር ነበር መልእክቱ፣ "ውሳኔው ተግባራዊ ተደርጓል!" የሚል። ተግባራዊ የተደረገው ውሳኔ የጄኔራል ታሪኩ መገደል ነበር።

ኮሎኔል አምሳሉ፣ "የኤርትራ መዘዝ" በተባለ መፅሃፉ እንዳሰፈረው ከሆነ፤ ጄኔራል ታሪኩ መገደሉን ለፕሬዚዳንቱ ሪፖርት ያደረገው ብርጋድየር ጄኔራል ውበቱ ፀጋዬ ነበር። ይህ ጄኔራል በዚያኑ እለት የሁለተኛው አብዮታዊ ሰራዊት ተጠባባቂ አዛዥ ሆኖ ተሾሞአል። አዲስ የተሾመበትን ስራውን የጀመረው ጄኔራል ታሪኩን በመግደል ነበር።

ውበቱ ፀጋዬ እንደማንኛውም የመንግስት ሰራተኛ፣ በጠዋት ወደ ቢሮው ገብቶ መደበኛ ስራውን ነበር የሰራው። አንድ መምህር ተማሪዎቹን በመርሃግብሩ መሰረት በቦታው ተገኝቶ ካላስተማረ ከስራ ይባረራል። ጄኔራል ውበቱ ያን ቀን ማለዳ የስራ ባልደረባውን መግደል የማለዳ ስራው ሆኖ ተገኘ። "በዚያን እለት እኔ በውበቱ ቦታ ብሆን ኖሮ ምን አደርግ ነበር?" ብዬ ራሴን ጠይቄያለሁ። "አላደርገውም! ሄሊኮፕተር አስነስቼ እኮበልል ነበር።" አልኩ። በርግጥ ቁጭ ብሎ ወሬ መቅደድ ቀላል ነው።

በዚያን እለት ውበቱ የታዘዘውን ባይፈፅም ኖሮ ከጄኔራል ታሪኩ ጋር ተደርቦ ይረሸን እንደነበር ግን ግልፅ ነው። በዚያም ተባለ በዚህ ጄኔራል ታሪኩ ከመረሸን የሚያመልጥበት እድል አልነበረም። ጄኔራል ውበቱ ሁዋላ በግንቦት ስምንቱ የመፈንቅለ መንግስት ሙከራ ተጠርጥሮ ታስሮ ነበር። ወያኔ አዲስ አበባን ለመያዝ አምስት ቀናት ሲቀረው ነፃ ወጥቶ ወደ አሜሪካ ሄደ።

የታሪኩን አገዳደል በተመለከተ ኮሎኔል አምሳሉ በመፅሃፉ በጨረፍታ ነካክቶታል። ከአስመራ ወጣ ብላ በምትገኘው አዲጓእዳድ ከተባለች ቀበሌ ወታደሮች እንዲሰበሰቡ ተደረገ። ለወታደሮቹ የተነገራቸው "ጓድ መንግስቱ ያነጋግሯችሁዋል።" የሚል ነበር። ከስብሰባው ቦታ ሲደርሱ ግን "በቆራጡ መሪ" ፈንታ "ቆራጥ ያልሆኑ" ሁለት ጄኔራሎች እጆቻቸው የሁዋሊት ታስሮ ቀረቡ። ሁለተኛው ጄኔራል አልተረሸነም። ከበደ ጋሼ ይባል ነበር። ማእረጉ ተቆርጦ ብቻ ተባረረ። በዚህ የግድያና የማባረር ስነስርአት ላይ ኮሌ አስራት የተባለ መኮንን ወረቀት አወጣና የጄኔራሎቹን ሃጢአት አነበበ። ስለ ጄኔራል ታሪኩ የገለፀው እንዲህ የሚል ነበር፣

"የበላይ መመሪያ አይቀበልም። የክበብ ገንዘብ ለግል ጥቅሙ አውሏል። ከሻእቢያና ከወያኔ ጋር ልዩ ግንኙነት ፈጥሯል..."

ከዚያም የእሩምታ ተኩስ ተሰማ።

ጋዜጠኛ ገነት አየለ ሃራሬ ሄዳ ስለዚሁ ጉዳይ መንግስቱን በጠየቀችው ጊዜ የብልግና ምላሽ ሰጠ፣

"...እንዴት እንዲገደል ነበር የተፈለገው? በጦር ሜዳ ላይ ጥፋት ያጠፋ ሰው የሚሞተው በጥይት ነው እንጂ በገመድ አይሰቀል? ሰራዊቱ ፊት ተረሸኑ የሚባለው...ትምህርት እንዲሆን ተብሎ ነው። አንዳንድ ደካማ ሰው በግፍ እንደተረሸኑ አድርጎ ያወራል። የሰው ዝቃጭ ሞተ ተብሎ ይታዘናል?"

መንግስቱ እንዲህ ያለ ንግግር መናገሩ አይደንቅም። ቃላቶቹ እንደ ጠባዩ ስድ ናቸው። መንግስቱ ወደ ስልጣን ከመምጣቱ በፊት በቡና ቤት አምባጓሮዎች እንደሚታወቅ የሚያውቁት ፅፈዋል። ባንኮኒ ላይ አጠገቡ ካለ ሰው ጋር ሰበብ ፈጥሮ የመደባደብ ልማድ እንደነበረው ይገልፃሉ። በአንፃሩ ጄኔራል ታሪኩ የቤተሰብ ሰው ነበር። ሁለቱ መኮንኖች በእውቀታቸውም ሆነ በጠባያቸው ወዲህና ወዲያ ነበሩ። በሙያቸው መንግስቱ ግምጃቤት አካባቢ ይሰራ የነበረ ሲሆን፤

ታሪኩ ከእግረኛው ሰራዊት ጋር ዘመቻ መኮንን ነበር።

ብርጋድየር ጄኔራል ታሪኩ ሲገደል፤ የናደው እዝ አዛዥ ነበረ። የጄኔራሉ የመገደል ወሬ እንደተሰማ፣ "ድምፂ ሃፋሽ" ተብሎ የሚታወቀው የሻእቢያ ሬድዮ፣ "ደርግ ቀኝ እጁን በግራ እጁ ቀርጥፎ ጣለው!" የሚል ዜና ማወጁ ይነገራል።

አረፈአይኔ ሃጎስ እፎይታ መፅሄት ላይ ባቀረበው መጣጥፉ፣ "እኒህን ስመጥር ጄኔራል ደርግ ስለምን ገደላቸው?" ለሚለው ጥያቄ ያስቀመጠው ምላሽ አጥጋቢ አልነበረም። ርግጥ ነው፤ አረፈአይኔ ወደ ጄኔራሉ መኖሪያ ቤት ሄዶ ሰነዶችን መርምሮ ነበር። የጦር ሜዳ አጀንዳቸውን ጭምር ማግኘቱን ፅፎአል። በጄኔራሉ አጀንዳ ላይ ከሰፈረው መካከልም ቆንጥሮ አስነብቦአል።

ጥር 16፣ 1980 በጄኔራሉ አጀንዳ ላይ እንዲህ ሰፍሮ ነበር፣

"...በአሁኑ ጊዜ ሻእቢያ ሁለት እግረኛ ብርጌድ እና ሜካናይዝድ ብርጌድ በማዘጋጀት የትኛውንም አግጣጫ ለመምታት እየተዘጋጀ ነው። በደጋው እና ከአፍአበት ጀርባ ሁለት ብርጌድ አስቀምጧል። በከረን መንገድ አቆርዳት ላይ ሁለት ብርጌድ አሰልፎአል። በቀይ ባህር ዳርቻ አንድ የጠላት ብርጌድ፣ በምፅዋ መንገድ፣ በደቀምሃሬ ከተማ፣ አስመራ ደቀምሃሬ መንገድ፣ ፆረና፣ ኳቲት፣ ማይናይ አንድ የጠላት ብርጌድ ለማጥቃት ተዘጋጅተዋል..."

የጄኔራሉ ማስታወሻ የሻእቢያ ሃይል የማጥቃት የበላይነት መያዙን የሚጠቁም ነበር። እንደ አረፈአይኔ ዘገባ ከሆነ ጄኔራሉ የተገደለው ከላይ ያለውን ስጋት አዘል ማስታወሻ ባሰፈረ ልክ በሃያ ቀኑ ነው። ጄኔራል ታሪኩ ከመገደሉ ጥቂት ወራት ቀደም ብሎ ከመንግስቱ ሃይለማርያም ጋር ዝግ ውይይት አድርጎ ነበር። የተወያዩትንም ጄኔራል ታሪኩ ከመሞቱ በፊት ከበደ ጋሼ ለተባለው ጄኔራል አጫውቶት ነበር። ጄኔራል ታሪኩ ለመንግስቱ ሃይለማርያም አንድ ግልፅ እውነት ነግሮት ነበር። ቃል በቃል እንዲህ አለው፣

"የኤርትራን ችግር በጦርነት መፍታት የሚያስችል አጥጋቢ ሁኔታ የለም። ሰላማዊ መፍትሄ ቢፈለግ ይሻላል።"

አረፋይኔ እንደገመተው በዚህ አባባሉ ብቻ ኮሎኔሉ ጄኔራሉን ገድሎታል ለማለት አይቻልም። ጄኔራል ታሪኩ ያመነበትን ብቻ እንደሚናገር መንግስቱ ያውቃል። በ1973 ቤተመንግስት ውስጥ

በተደረገ፣ "የኤርትራን ጉዳይ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ መፍታት" በተባለ ርእሰ ጉዳይ ላይ ሲወያዩ ጄኔራል ታሪኩ ልዩነት ፈጥሮ ነበር።

"ዘመቻው ኤርትራ ላይ ያተኩር" በሚለው አሳብ መንግስቱና ሌሎች መኮንኖች ሲስማሙ ታሪኩ አይኔ፣ "በቅድሚያ ህወሃትን ከትግራይ እናፅዳ" የሚል አቋም ይዞ ብቻውን ተነጥሎ መቅረቱን፣ ኮሎኔል አምሳሉ በመፅሃፉ ጠቅሶታል።

"ጄኔራል ታሪኩ ከሻእቢያ ጋር ግንኙነት ነበረው።" የሚለውን መረጃ እራሱ መንግስቱም የሚያምንበት አይደለም። ኮሎኔል መንግስቱ ለገነት አየለ የነገራት፣ "ሰራዊቱ ጥርጣሬ ነበረው።" የሚል ነው። "የደህንነት ክፍሉ" ቢል እንኳ ክብደት ልንሰጠው በቻልን። "ሰራዊት ጠረጠረው" ማለት ምን ማለት ነው? በዚህ ያልተጨበጠ መረጃ ብቻ የአንድ ሃገር ጄኔራል ይረሸናል?

በደፈናው፣ "በውስጣቸው በነበረ ሽኩቻ" ማለትም አይቻልም። ርግጥ ነው የደርግ አለቆች በጦርነቱ ወቅት ሽንፈት በገጠማቸው ቁጥር አንዱን መኮንን በክህደት ወንጅለው በመረሸን ሰራዊቱን ለማረጋጋት ይሞክሩ ነበር። ለአብነት የቀይ ኮከብ ዘመቻን ሽንፈት ምክንያት ውብሸት ማሞ የተባለ ኮሎኔል ጫንቃ ላይ ጭነው ረሽነውታል። የሽንፈቱ መንስኤ ውብሸት እንዳልሆነ ግን ልቦናቸው ያውቀው ነበር። እንዲህ ያለ ማምለጫ ቀዳዳ መፈለግ የተለመደ ነው። በርግጥ የኤርትራ የጦር አዛዦች የጄኔራል ታሪኩን ግድያ ከዚህ አንፃር እንደሚያዩት ከአንዳንድ ቃለመጠይቆቻቸው ተረድቻለሁ። አጥጋቢ ሆኖ ግን አልተሰማኝም።

ጄኔራል ታሪኩ አይኔ ጥር 10፣ 1928 በጨቦና ጉራጌ አውራጃ፣ ጉሮ ወረዳ የተወለደ የገበሬ ልጅ ነበር። በ1949 ከገነት መኮንኖች ትምህርት ቤት በምክትል መቶአለቅነት ተመርቋል። በ52 አመት እድሜው የተረሸነው ጄኔራል የአራት ልጆች አባት ነበር። ይህ ስመጥር ጄኔራል ስለተገደለበት ምክንያት መፃህፍት ብዙ ብለዋል። ሆኖም ሲባሉ ከኖሩት በተለየ፤ መንግስቱ ሃይለማርያም ያልተናገረው አንድ ግላዊ ምክንያት መኖሩ ይሰማኝ ነበር...

* * *

ገነት አየለ መንግስቱ ሃይለማርያምን ቃለመጠይቅ አድርጋ

ያሳተመችው መፅሃፍ ላይ የጄኔራል ታሪኩ አይኔ ጉዳይ የስምንት ገፆች ሽፋን አግኝቶ ነበር። ኮሎኔል መንግስቱ ስለ ጄኔራል ታሪኩ ሲገልፅ ጥላቻውን መሸሸግ እንኳ አልቻለም። ተራ አሉባልታ ነበር የሚናገር። በአንድ በኩል ጄኔራል ታሪኩ ብዙ ጠላቶች እንዳሉት ይገልፃል። መልሶ ደ'ሞ ጠላቶቹ የሚነዙትን አሉባልታ እንደ መረጃ ያቀርባል።

ለአብነት ህወሃት በሃየሎም አርአያ መሪነት የፖለቲካ እስረኞችን ከመቀሌ እስርቤት ሲያስለቅቅ፣ በወቅቱ ጄኔራል ታሪኩ ትግራይ ላይ የሰራዊት አዛዥ ነበር። የመቀሌ ወህኒ ቤት በህወሃት አማፅያን ሲወረር፣ የወህኒ ቤቱ አዛዥ፣

"ወንበዴው ወሮኛል፣ እርዳታ ይደረግልኝ?" ብሎ ሲጠይቅ፤ ጄኔራል ታሪኩ እርዳታ በመላክ ፈንታ አልጋው ላይ ተኝቶ፣

"እኔ የወህኒ ቤት ዘበኛ አይደለሁም' አለ።" ይለናል።

ይህን መረጃ ማመን ይቻላል? ምናልባት ድርጊቱ ከተፈፀመ በሁዋላ በነበሩ የመወነጃጀል ንግግሮች መካከል፣ ታሪኩ በአባባል ደረጃ ቃሉን ተጠቅሞበት ሊሆን ይችላል። የሃየሎም ኦፐሬሽን በመፈፀም ላይ ሳለ ግን፣ ታሪኩ አልጋው ላይ ተኝቶ ያን የመሰለ ምላሽ ይሰጣል ተብሎ እንዴት ማመን ይቻላል? በርግጥ ያንን ብሎ ከነበረ፣ ለፍርድ መቅረብ የነበረበት ያን ጊዜ ነበር። መንግስቱ ግን እንዲህ ያለ ድርጊት የፈፀመን ጄኔራል፣ ያለምንም ቅጣት፣ "የናደው እዝ አዛዥ አድርጌ ሾምኩት።" ብሎ ይነግረናል። ለቅጣት ወደ ናደው እዝ መላኩን የፃፉም አሉ። በርግጥ የናደው እዝ ሹመት ቅጣት ከነበረ፤ ጄኔራል ታሪኩን ወጥመድ ውስጥ አስገብቶ ለማጥፋት ፕሬዚዳንቱ ቀደም ብሎ ወስኖ ነበር ማለት ነው።

መንግስቱ ከደርዘን ገፆች ንግግሩ መካከል ጄኔራል ታሪኩን ለመግደል ያበቃውን ምክንያት ማቅረብ አልቻለም። ለአብነት ታሪኩን፣ "የነጋዴነት ዝንባሌ ነበረው" በማለት ያጣጥለዋል። ይህንንም ከጉራጌነቱ ጋር እንድናያይዝለት ፈለገ። አስረጅ ሲያቀርብ ታሪኩን ልክ እንደ አንድ ሱቅ በደረቴ፣

"ሰላሳ ሳንቲም የሚሸጠውን ለስላሳ መጠጥ ለሰራዊቱ በአንድ ብር እየሸጠ፤ ከአንድ ለስላሳ ሰባ ሳንቲም አትርፎ ወደ ኪሱ ይከት ነበር።" ይለናል።

መንግስቱ ይህን የመሰሉ አሉባልታዎችን በሰፊው ዘርዝሮ

ሲያበቃ፣ ጄኔራል ታሪኩ ከሻእቢያ ጋር ስላደረገው ምስጢራዊ ግንኙነት በጨረፍታ ብቻ ነክቶት አለፈ። አሉባልታውን ትቶ የጄኔራል ታሪኩንና የሻእቢያን ግንኙነት ቢያብራራልን በተሻለ ነበር። በጥቂት ቃላት እንዲህ ሲል ነበር የገለፀው፣

"ታሪኩ ደህንነቱንና የፖለቲካ ድርጅቱን በማፈራረስ፣ የሰራዊቱን ሞራል በማንኮታኮት ከጠላት ጋር በሚያደርገው ስውር ግንኙነት ብዙ ጥፋት አደረሰ።" እያይዞም፣ "ሰራዊቱ 'ይሄ ሰውዬ ከጠላት ጋር ግንኙነት ሊኖረው ይችላል' የሚል ጥርጣሬ አሳድሮአል።" ይላል። የግድያውን ፍትሃዊነት ለማሳመን፣ "ታሪኩ በመረሸኑ ሰራዊቱ ደስታውን ገልፆአል።" ይለናል። የግድያውን ውሳኔ ከራሱ ለማላቀቅ ደ'ሞ፣ "ተስፋዬ ወልደስላሴ፣ መስፍን ገብረቃል፣ እና ስዩም መኮንን 'ታሪኩ መመታት አለበት' ብለውኛል።" ይላል።

(በርግጥ ኮሎኔል መንግስቱ በግላጭ የፈፀመውን ወንጀል እንደሚክድና ሌሎች ላይ እንደሚለጥፍ በተደጋጋሚ ታይቷል። ለአብነት የበአሉ ግርማን መገደል ለተስፋዬ ወልደስላሴ ሸልሞታል። የ60ዎቹን የአፄ ሃይለስላሴ ሹማምንት መረሸን ደ'ሞ ወደ ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያም እና ወደ ዶክተር በረከት ሃብተስላሴ ገፍቶታል። የአጥናፉ አባተን ግድያ የሚያስጠጋበት ቢያጣ "አብዮቱ በላው!" ብሎ ኮመከ። መቸም አገር ሲመራ የቆየ ሰው እንዲህ እንደ ሸውሽዌ ሲወዛወዝ መስማትና ማየት የሚያሳቅቅ ነው።)

ኮሎኔል መንግስቱ ሊነግረን እንደፈለገው፣ "ጄኔራል ታሪኩ ከሻእቢያ ጋር ግንኙነት ነበረው።" ለማለት የሚያበቃ መረጃ የለም። ግድያው የተፈፀመውም መንግስቱ እንደሚለው በወታደራዊ ፍርድ ቤት ውሳኔ አልነበረም። በርግጥ ኮሚቴ ተቋቁሞ ነበር። የኮሚቴው ውሳኔ፣ "ጄኔራል ታሪኩ ሙሉ መብቱ ተጠብቆለት በጡረታ እንዲገለል።" የሚል ነበር። መንግስቱ የኮሚቴውን ውሳኔ በመተው የራሱን ርምጃ ወሰደ። መረጃዎች እንደሚጠቁሙት ጄኔራል ታሪኩ ላይ የተለጠፈበትን የከሃዲነት ክስ የተቀበለና ያመነ የሰራዊት አባል አልነበረም። የጄኔራል ታሪኩን ሰብእና ስንመዝነውም መንግስቱ ስሙን ሊያጠፋው እንደፈለገው አልነበረም። ጄኔራሉን በቅርብ የሚያውቁ እንደሚገልፁት ጄኔራሉ በሰራዊቱ በጣም ተወዳጅ መሪ ነበር። ከነበረው ዝና አንፃር፤ ታሪኩ በመገደሉ የሰራዊቱ ሞራል በከፍተኛ ሁኔታ ተጎድቶ ነበር።

ጄኔራል ታሪኩ ከአስመራ ወጣ ብሎ በሚገኝ፣ አዲጓእዳድ ከተባለ ቦታ ከተረሸነ በሁዋላ፣ ሻእቢያ ናደው እዝ ላይ መብረቁን አወረደበት። ከአርባ በላይ ታንኮችና ከስድሳ በላይ መድፎችን የታጠቀው፣ በተሻለ ሁኔታ የሰለጠነው የናደው እዝ ሰራዊት በሶስት ቀናት ውጊያ ሙሉ በሙሉ ተናደ። በጄኔራል ታሪኩ እግር የተተካው ኮሎኔል ጌታነህ ሃይሌ የሚወርድበትን ቁምቡላ እሳት ተቋቁሞ፣ ሰራዊቱን አስተባብሮ መምራት አልቻለም። ታንኮቹና መድፎቹ ተማረኩ። አዲሽሩም ሽለቆ ውስጥ የነበሩ ከባድ መሳሪያዎችን ደርግ ራሱ አጋያቸው።

ካናዳዊው ፒተር ውርዚንግተን የናደው አወዳደቅን አስመልክቶ እንዳስነበበው በሁለተኛው የአለም ጦርነት የብሪትሽ 8ኛው ክፍለጦር፣ በናዚው ፊልድ ማርሻል ሮሜል የሚመራውን ባታሊዮን ኤልአሜይን ላይ ከደመሰሰው ወዲህ፣ የአፍአበት ውጊያ በአፍሪቃ ውስጥ የተካሄደ ትልቁ ጦርነት ነው’ ብሎታል።

ሩሲያና የናዚ ጦር ኩርስክ ላይ ባደረጉት ውጊያ የሂትለር ታንኮች ድምጥማጣቸው ጠፍቶ የሃይል የበላይነቱ እንደተለወጠው ሁሉ፣ አፍአበት ላይ ተመሳሳዩ ተፈፅሞአል ሲል ውርዚንግተን ይተነትናል። ይህ ተንታኝ እንደፃፈው በርግጥም ናዚ ጀርመን ከአልአሜይን ጦርነት በሁዋላ የአፍሪቃ ይዞታው አክትሞለታል። ደርግም በተመሳሳይ በአፍአበት ውጊያ የሰለጠነ እና እስካፍንጫው የታጠቀ “ናደው” የተባለ እዙን ሙሉ በሙሉ ለሻእቢያ አስረክቦአል።

ፕሮፌሰር ገብሩ ታረቀ በመፅሃፉ እንደገለፀው ከጄኔራል ታሪኩ መገደል በሁዋላ በተደረገው የአፍአበት ጦርነት 18 ሺህ ሙትና ቁስለኛ ተመዝግቦአል። ናደው እዝ በጥቅሉ የነበረው የሰራዊት ብዛት 22 ሺህ ነበር። ናደው እዝ በሶቪየት ወታደራዊ ጠበብት የሚታገዝ፣ “ጓድ” መንግስቱ የሚመካበት የታጠቀና የሰለጠነ ዘመናዊ ጦር ነበር። በውጊያው ሶስት የሶቪየት ወታደራዊ አማካሪዎች ሲማረኩ፣ አንድ ሩስያዊ መኮንን ሞቶ ተገኝቶአል። መጋቢት 17፣ 1988 ማለዳ ህዳይ ሽለቆ አካባቢ በሶስት አግጣጫ ማጥቃቱን የከፈተው የሻእቢያ እግረኛ ጦር፣ በሶስተኛው ቀን አፍአበትን ሙሉ በሙሉ ተቆጣጠራት። ታሪክ ፀሃፊው ባሲል ዴቪድሰን፣ ቬትናማውያን በዲያን ቢያን ፉ ፈረንሳይ ላይ ካስገኙት ድል ጋር አነፃፅሮታል። ገብሩ ታረቀ በባሲል ዴቪድሰን በዚህ አባባል አይስማማም።

(የገብሩ ታረቀ The Ethiopian Revolution: War in the Horn of Africa በኤርትራ ጦርነት ላይ እይታው ሸውራራ፣ የሚዛን ማጣት ችግር ያለበት ቢሆንም፣ የደርግ ወታደራዊ አዛዦች ከፃፏቸው ስሜታዊ መፃህፍት የተሻለ ነው። የኢትዮ- ኤርትራ ጦርነትን አስመልክቶ መፅሃፍ ያሳተሙ መኮንኖች አንድ የወል ችግር ያንፀባርቃሉ። ወሳኝ ውጊያዎችን ሲተርኩ የኤርትራ አማጺያን ላይ ከፍተኛ ጉዳት እንዳደረሱ አጠንክረው ይገልፃሉ። በመጨረሻ ግን 'ተራራ ለቀቅን አፈገፈግን' ሲሉ ይደመድማሉ። ማስታረቅ የሚቻል አይደለም። የሻለቃ ማሞ ለማ ''የወገን ጦር ትዝታ' በሚዛናዊነቱ የተሻለ ይመስለኛል።)

ኮሎኔል አምሳሉ በመፅሃፉ፣ "የኢትዮጵያ ሰራዊት ያንን መራራ ሽንፈት የተቀበለው በጄኔራል ታሪኩ በግፍ መገደል የተሰማውን ጥልቅ ቅሬታ በልቡ ይዞ በሞራል መዋጋት ባለመቻሉ ነው።" ይላል።

ሻእቢያ ናደው እዝ ላይ ማጥቃት መሰንዘሩ እንደተሰማ፣ ተስፋዬ ወልደስላሴና ተስፋዬ ገብረኪዳን አስመራ መጥተው ጦሩን ለመምራት ሞክረው ነበር። መርእድ ንጉሴ፣ ደምሴ ቡልቶ፣ አምሃ ደስታ እና ሃይሉ ገብረሚካኤል የተባሉት ጄኔራል መኮንኖች በሶቪየት የውጊያ ጠበብት ምክር እየታገዙ ሻእቢያን ለማስቆም ቢሞክሩም፣ ሰራዊቱ እየተገለበጠ መፈራረሱ ቀጠለ። ሶስት የኢትዮጵያ ኮሎኔሎች ውጊያው ላይ ተገደሉ። በርካታ ሻለቆችና መስመራዊ መኮንኖች ተማረኩ። አንድ ታንክና አራት ወታደራዊ መኪኖችን ይዞ ከረን ድረስ መሸሽ የቻለው ኮሎኔል ጌታነህ በህይወት በመትረፉ የአፍአበትን የጦርነት መረጃ ለታሪክ ፀሃፊዎች በመስጠት ታሪካዊ አስተዋፅኦ አድርጎአል...

ከአፍአበት ውጊያ መጠናቀቅ በሁዋላ በኢትዮጵያ መከላከያ መስሪያ ቤት በተደረገ ግምገማ፣ ለናደው እዝ ሽንፈትና መደምሰስ ምክንያት ተብለው ከተዘረዘሩት አምስት ነጥቦች፣ በሶስተኛው ተራ ቁጥር ላይ የተቀመጠው፣ "የናደው እዝ ሰራዊት 'ታሪኩ አይኔ በግፍ ተገድሎአል' ብሎ ማመኑ።" የሚል ነበር። በርግጥ የኤርትራ ወታደራዊ አዛዦች በዚህ ግምገማ አይስማሙም።

ከሻእቢያ የዘመቻ መኮንኖች አንዱ እንደገለፀልኝ፣ "ታሪኩ ባይገደልም ናደው ዕዝ መደምሰሱ የማይቀር ነበር። ጄኔራል ታሪኩ

ሊደነቅ የሚገባው ይህ ውጤት ሊመጣ እንደሚችል ተረድቶ፣ ‘ወታደራዊ አማራጭ አያዋጣንም፣ ሰላማዊ መንገድ ብንመርጥ ይሻላል’ በማለቱ ነው።”

ጄኔራል ታሪኩ አይኔ በወቅቱ ከነበሩ ወታደራዊ መሪዎች የተሻሉ ከሚባሉትት መካከል እንደነበረ ጠቁመውኛል። ከወታደራዊ ሳይንስ እውቀቱና ብቃቱ ባሻገር ጄኔራል ታሪኩ በሚመራው ሰራዊት ተወዳጅ መሆኑ የተለየ ያደርገው ነበር’ ይላሉ። በርግጥ በጦርነት ወቅት አንድ ጄኔራል ቀርቶ አንድ ተራ ወታደርም ቢሆን ልዩነት ማስከተል ይችላል። ዞሮ ዞሮ ግን የጦርነት ውጤት የብዙ ግብአቶች ጥርቅም እንደመሆኑ አንድ ምክንያት ብቻ መስጠት ልክ አይሆንም።

* * *

በመጨረሻ “ኮሎኔሉ ጄኔራሉን ስለምን ገደለው?” ለሚለው ጥያቄ የራሴ ግምት አለኝ። ስለ ጄኔራል ታሪኩ የተፃፉትን ሰነዶች ሰብስቤ ሳነብ ትኩረቴን የሳበ መረጃ አጊንቼያለሁ። መንግስቱ ስለ ጄኔራል ታሪኩ ሲገልፅ፣

“ከአብዮቱ በፊት ወጣት መኮንን ሆኜ ኦጋዴን ውስጥ ሳገለግል፣ ጄኔራል ታሪኩ የዘጠነኛ ብርጌድ የዘመቻ መኮንን ከነበረ ጊዜ ጀምሮ አውቀዋለሁ...” ይላል።

በዚያን ወቅት የጄኔራል ታሪኩ ባለቤት ሃረር ላይ የመጠጥ ግሮሰሪ ቢዝነስ ነበራት። መንግስቱ ሃይለማርያም፣ ታሪኩ አይኔና ሌሎችም መኮንኖች ወደዚያች ግሮሰሪ ይመላለሱ ነበር። ቅዳሜ ምሽት ወጣቶቹ መኮንኖች በዚያች ባር ሲሰባሰቡ፣ መንግስቱ ሃይለማርያም ከጓደኞቹ ገለል ብሎ ብቻውን ጥግ ላይ ቁጭ ማለትን ያዘወትር ነበር። የወደፊቱ አጥፊና ጠፊ፣ በአንድ ጣራ ስር ያመሹ በነበረበት ዘመን በቅጡ ይተዋወቁ ዘንድ አጋጣሚ ተፈጥሮአል። አረፋይኔ ሃጎስ ሲያነጋግራት የጄኔራሉ ባለቤት ስለመንግስቱ ሃይለማርያም እንዲህ ስትል መለሰች፣

“መንግስቱ ስልጣን ከያዘ በሁዋላ ታሪኩ ነበር የነገረኝ። ‘እየመጣ እዚያ ጥግ ላይ ቁጭ ይል የነበረው...’ አለኝ። እኔ እንኳ ላስታውሰው አልቻልኩም...”

ጄኔራል ታሪኩ “ለጓድ ሊቀመንበር መንግስቱ” ስልጣን ማነብደድ አለመቻሉን መታዘብ ይቻላል። የጄኔራል ታሪኩ የህይወት ታሪክ ሲፈተሽ የኮሎኔል መንግስቱን የተወላገደ መንገድ እየተቸ ዘልቆአል። “ከጓድ መንግስቱ ሃይለማርያም አብዮታዊ አመራር ጋር ወደፊት!” የሚለውን መፈክር እንደ ሃገሪቱ የህዝብ መዝሙር ከማለዳ እስከ ምሽት እያስጨፈረ አሰርት አመታት የገዛው ኮሎኔል መንግስቱ በጄኔራል ታሪኩ ፊት ድመት ለመሆን በመገደዱ ተቸግሮ ኖሮአል። በጥቅሉ ጄኔራል ታሪኩ በኤርትራ ጦርነት ጉዳይ የሰጠው አስተያየት ለሞት የሚያበቃው አልነበረም። ስለ ኤርትራ ጦርነት ጄኔራሉ የሰጠው አስተያየት በፖለቲካና በወታደራዊ ሙያ ብቁ እንደነበር ነው የሚጠቁመን። በርግጥ ታሪኩ የሰጠው አስተያየት ለመንግስቱ ያስተላለፈለት መልእክት ይኖር ይሆናል። አገሪቱን መምራት እንዳልቻለ አይነት? የጄኔራል ታሪኩ አስተያየት የመንግስቱን ከኦጋዴን ጀምሮ የተቀበረ ቁስል ቀስቅሶበትም ይሆናል። ንቀት አይነት? እናም የኤርትራን ጦርነት በተመለከተ ከጄኔራል ታሪኩ የተሰነዘረው አስተያየት፣ የመጨረሻ ስንጥር ሆኖ የአህያውን ወገብ ሰብሮት ይሆናል።

ሰዎች በተፈጥሮ የሚንቃቸውን ሰው ገድለውት እንኳ ርካታ አያገኙም። ርግጥ ነው፣ በዚህች አለም ላይ ንቀትን በፀጋ የመቀበል ችሎታ ያለው ሰው ሊኖር አይችልም። የሰው ልጅ የሚኖረው ለክብር ነው። ክብር ከሌለ ህይወት የለም። በመሆኑም ኮሎኔል መንግስቱ ታሪኩ አይኔ የተባለውን የወጣትነት ጊዜ የስራ ባልደረባውን በጥይት አስደብድቦ ለምን እንደገደለ በግልፅ መናገር ሳይቻለው ቀረ...

- 21 -

ጥቁር ፅጌረዳ

አንዲት ፅጌረዳ - እንደተጀነነች
በለምለም ቅጠሎች - ስለተሞሸረች
በሞቃት ነፋሶች - ፈራርሶ ድንግልዋ
እጅግም ጠንክሮ - በዝቶ መአዛዋ
ባለ ከባድ ክንፎች - የጣእም ሌቦቹ - ፈዘዙ ከደጂ
የበልግ ካፊያ ዜማው - ሲወርድ በሳሩ ላይ የሚያብለጨልጨው
ያንቀላፉ አበቦች ዝናም ያነቃቸው
ደስታም ሆነ ጥራት ሁሉም የነበረው አዲስ እንደ እሸት
ያንቺን ዜማ ያህል ከየት አገኝቶት?

(ግጥም - ፔርሲ ቢሽ ሼሊ)
- ከበደ ዳግማዊ እንደተረጎመው -

የግብፅ የመንገደኞች አይሮፕላን የኢጎሊን ምድር በመተው ወደ ሰማይ አሻቀበ። በመስኮት ቁልቁል ወደ ታች አየሁ። ጆሃንስበርግ ጧ! ብላ ተዘርግታለች። አህ! ደቡብ አፍሪቃን ከነሙሉ ችግሮቿ እወዳት ነበር። በርግጥም ዝንተአለም ልቤ ውስጥ ትኖራለች።

ከጆሃንስበርግ ወደ ካይሮ የሚደረገው ጉዞ ረጅም ነው። የአፍሪቃ ሙሉ ቁመት ማለት ነበር። ህንድ ውቅያኖስን በጎን ይዘን፤ የሞዛምቢክን ሰማይ የሁዋሊት ስንተው ፊልም ማየት ጀመርኩ። በመካከሉ ጥቂት አነበብኩ መሰለኝ። ኪሊማንጃሮ ተራራ በግራ በኩል መታየት ሲጀምር ከእጅ ቦርሳዬ ብጫቂ ወረቀቶች መዝገቤ ማንበብ ጀመርኩ።

ቀይ ባህርን በጎን ይዘን፤ የኢትዮጵያን ጫካ በሩቅ፤ የኤርትራን ኩራተኛ ተራሮች በቅርብ እያየን ወደ ካይሮ ስንጓዝ ከብጫቂ ማስታወሻዎቼ ጋር እያወጋሁ ነበር። አንዱን እያነሳሁ ሌላውን ስጥል፤ ከ15 አመታት በፊት ከደራሲ መስፍን ሃብተማርያም ጋር ያወጋሁት እጄ

ላይ ገባ...

“ለምንድነው ሚስት የማታገባው?” ሲል ጠየቀኝ።

“በመፈለግ ላይ ነኝ።”

መስፍን አስተያየት ሰጠ፣

“መፈለግ አያስፈልግህም። አጠገብህ ያለችውን ዝም ብለህ አግባት። ከእሷ የተሻለች ቆንጆ በዚህ አለም ላይ የለችም።”

እንደዋዛ የተላለፍኳቸውን የደብረዘይት ውብ ኮረዶች በተመለከተ፣ “ፀፀት ትዝታን ይመስላል” የሚል ትረካ ፅፌ እንደነበር ትዝ አለኝና የእጅ ቦርሳዬን መበርበር ጀመርኩ።

ላገኘው ግን አልቻልኩም።

ይልቁን፣ “ኡካላላ” የሚል ማስታወሻ አገኘሁ።

ዋው! ኡካላላ... የፕሪቶሪያ ፅጌረዳ!

‘ምድሩና ህዝቡ ውብ ቢሆንም፣ ምን ያደርጋል? አገሩ የሽፍታ አገር ሆነ። እስከ መቼ ሰው በስጋት ውስጥ ይኖራል?’ እያሉ ብዙዎች እየወደዱት፣ እንደዋዛ ጥለዋት ሄደዋል - ደቡብ አፍሪቃን።

በአራት አመታት የደቡብ አፍሪቃ ቆይታዬ ጓደኞቼ የነበሩትን የአገሬው ሰዎች በአሳብ ተሰናበትኳቸው። ኡካላላ አሪፍ ጓደኛ ነበረች። ፊልም ልንሰራ ጀምረን ሳይሳካ ተቋረጠ። የዳንስና የሙዚቃ ሰው ነበረች። ጣፋጩ የሳቋ ድምፅ አእምሮዬ ላይ ተቀርፆ ቀርቶአል። ዮናታን ፍቅረኛዋ ነበር። በወር ሁለት ጊዜ ይጣላሉ። የማስታረቁ ስራ በቋሚነት የኔ ነበር። መለያየት አይችሉም። አብረው በሰላም መኖርም ያቅታቸዋል። እኔ በመካከሉ መከራዬን አየሁ።

ብቻችንን ስንሆን የኡካላላን ስም እያነሳ ማበድ ይቀረዋል። “እንደ ኡካ ማንም የለ።” እያለ ይጨቀጭቀኛል። “የራስህ ጉዳይ! አትድገምብኝ!” ብለውም አይሰማም። ለነገሩ ሁላችንም እንወዳታለን። “ኡካ” ነበር የምንላት። ዮናታን አንዳንድ ጊዜ ከኛ ለመለየት “ኡኬ” ይላታል። ተማሪ ናት ኡካ። ዳሩ የኮሌጅ ትምህርቷ አላልቅ ብሎአት ተቸግራለች። እብድ ናት ኡካላላ። ሌሊቱን ሙሉ ስትደንስ ብታድር አይደክማትም። ከመደነስ ውጭ ሌላ አለም ያለ መች ይመስላታል? ሞት ከረከሰበት ሶዌቶ ከሚገኝ ክለብ ውስጥ ጭምር ይዛን ገብታ ነበር።

አንድ ሌሊት ዮናታን ሉካላላን በጥፊ መታት። እኩለ ሌሊት ላይ ደወለችልኝና ተገናኘን። ሳገኛት በለቅሶ ብዛት አይኖቿ አብጠዋል። የግራ ጉንጯ በልዞአል፣

"ለፖሊስ ብደውል ያስሩታል።" አለችኝ።

አረጋጋሁዋት።

"ፍቅራችሁ ካለቀ ዝምብለሽ ብትተይው ይሻላል። ከዚህ ሁሉ በሁዋላ በመካከላችሁ ፖሊስ አታስገቢ።"

ፊቷን በመኪናው መስታወት ስትመለከት ቆየችና፣

"ቤቴ አድርሰኝ።" አለች።

"እንዲህ ሆነሽ ወደ ቤትሽ አትሄጅም። እኔ ዘንድ እደሪ።"

መኪናውን በመንዳት ላይ ሳለሁ፣ ፊቷን በእጇ ሸፍና ተነፋረቀች። የእልህ እንባ ስለሆነ ይውጣላት ብዬ ዝም አልኳት።

እቤት ከገባን በሁዋላ ዮናታን ደወለ...

"ሉካ አንተ ጋር ናት?"

"ምናባክ ፈለክህ?"

"ለማረጋገጥ ብዬ ነው።"

"ያደረከውን ታውቃለህ?"

"ጠጥቼ ነበር። ይቅርታ!"

"ምን እኔን ይቅርታ ትለኛለህ? እሷን ይቅርታ ጠይቅ።"

"ነገ ወደ ቤቷ እንዳትሄድ አሳምናት።"

"ለምንድነው የመታሃት?"

"ሸንት ቤት ብላ ወጥታ ከሌላ ወንድ ጋር ያዝኳት።"

"ነግራኛለች። ምንም አላደረገችም።"

"ተጠምጥማባት ስትስመው ነው የያዝኳት። ማርያምን!"

"ቢሆንስ? አንተ ጨዋ መሆንህ ነው?"

"እሷ ፊት ምንም አድርጌ አላውቅም።"

"አንተ ለምን ተከታተልካት? አርፈህ ቁጭ ብለህ አትጠብቃትም? ለምን ትሰልላታለህ?"

"ስትቆይብኝ አንድነገር ሆና እንዳይሆን ብዬ ነበር የወጣሁት!"

"ሁለታችሁም አንድ ናችሁ። ለማንኛውም ነገ ደውል።"

"አደራ ያዝልኝ፤ ወደ ቤቷ እንዳትሄድ!?"

ስልኩን ዘግቼ ወደ ኡካ ተመለስኩ።

"እሱ ነው የደወለው?" ስትል ጠየቀችኝ።

"አዎ።"

"ምን ፈልጎ ነው?"

"እንደዚህ ሆነሽ እናትሽ እንድታይሽ አልፈለገም።"

ምንም አላለች። ሶፋው ላይ ለመተኛት ተመቻቸች።

"አልጋ ላይ ተኚ። እኔ እዚህ እተኛለሁ።"

አመስግና ወደ መኝታ ቤት ሄደች።

አንድ ቀን ስለዚሁ አስቸጋሪነቷ አንስቼባት ነበር። በአጋጣሚ ከፕሪቶሪያ ወጣ ያለ የህንዶች ክለብ ውስጥ ከጥቁር ደቡብ አፍሪቃዊ ወንድ ጋር አየሁዋት። እሷ አላየችኝም። በነጋታው ስንገናኝ አነሳሁባት። ደነገጠች...

"ለዮናታን ነገርከው?"

"አልነገርኩትም። ማነው አብሮሽ የነበረው?"

"የድሮ ጓደኛዬ ነው። በአጋጣሚ ተገናኝተን ነው። ለዮናታን እንዳትነግረው እባክህ..."

"ስለማይመለከተኝ አልነግረውም። ማወቁ ግን አይቀርም።"

"በምን ያውቃል?"

"አንድ ቀን ይይዝሻል።"

"እሱ ከሌላ ጋር አይሄድም?"

"አላውቅም።"

"እየደበቅህለት ነው?"

"ምንድነው አሳብሽ አንቺ ከዮናታን ጋር?"

"ባሌ ሊሆን አይችልም።"

"ለምን?"

"ወደ ካናዳ ለመሄድ ይፈልጋል።"

አስቸጋሪ ብትሆንም ኡካ ጥሩ ጓደኛ ነበረች።

ጉድባይ ኡካላላ!!

ኡታንዶ ሃምባ ካሃሌ ... ኡኬሌሌ! ኡካላላ!

የጥቁር ቆንጆ ናት! አጭር ብትሆንም፣ ቅርፅዋ፣ ፈገግታዋ፣ ንፅህናዋ ለጉድ ነው። ጠጉር ግን አልሰጣትም። አንገቷ ጋር አይደርስም። እንደ መድፍ ወደሁዋላ እንደተገተረ ነው። በእሳት እየጠበሰች፣ በጄል እየነከረች ልታስተኛው ብትሞክርም፤ አይቆይላትም። ፀሃይ ሲነካው እንደ በቆሎ ተክል ቀና ይላል። እሷም ታንገላታዋለች። አንድ ሰሞን ሰማያዊ ትቀባው ነበር። ምን ለመምሰል እንደፈለገች ሊገባኝ አልቻለም ነበር። አርተፊሻል ጠጉር በቀጠለች ቁጥር ደ'ሞ እየተነቀለ ያስቸግራታል። አይያያዝላትም። ዮናታን የኡካላላን የሚገነጠሉ የጠጉር ዘለላዎች ለማስታወሻ ማጠራቀም ጀምሮ ነበር። እየበዛ ሲሄድ ግን ሰብስቦ እንደጣለው ነግሮኛል...

የፕሪቶሪያ ትዝታ!

አንድ ቀን ከኡካላላ ጋር ስናወጋ፣

"ዊግ አትቀጥይ። የራስሽ ጠጉር ያምርብሻል።" አልኳት።

"ወንድ እንዳልመስል ነው'ኮ።"

"አይኖችሽ የሴት ናቸው። ጡቶችሽም አሉ። ቅርፅሽም የሴት ነው።" አያይዤ ቀለድኩባት፣ "በተጨማሪ ትልቅ የጆሮ ጌጥ ካደረግሽ ሴት መሆንሽ በሩቅ ይታወቃል።"

አፍሪቃዊ ሳቅ ሳቀች። ከፍ ባለ ነፃ ድምፅ።

ለመጀመሪያ ጊዜ እኔና ዮናታንን ወደ እናቷ ቤት የወሰደችን 2006 የበጋው ወር ላይ ነበር። ከፕሪቶሪያ ከተማ ወጣ ብሎ ማሜሎዲ ከተባለ ሰፈር ነበር የምትኖር። ምሳ እየበላን እናቷን እንዲህ አለቻት፣

“Umama! ይህን ሰው ላገባው ነው...” እየቀለደች ነበር።

“Wena Uthando Yena?” አሉ፣ በደግ ድምፅ።

(ወደሃታል?)

ዮናታን ቋንቋቸውን ለምዶአል።

“Kakuhulu, Kahlehle uthando Umama”

(በጣም ወድጄታለሁ እናት)

የተለመደ ጥያቄ ይቀጥላል፣

“Kwazi wena KhoKhela Labola?”

(ጥሎሽ ትከፍላለህ?)

“Akunkinga Umama”

(ችግር የለም እናት)

ከኢሲዙሉ እናቶች ጋር ለመነጋገር የሚያስችሉ ጥቂት ቃላትን ያላጠና ሃበሻ የለም። ቋንቋው ኮረዶችን ለማብሰል ብቻ ሳይሆን፣ እቃ ለመሸጥም ያገለግላል። የጃኮብ ዙማ፣ “ማሽንገኔን አቀብሉኝ” የተባለችውን ዝነኛ ዘፈንም ከዙሉዎች ጋር ስንውል እንደ ቀልድ እናዜማታለን። Awulethu’ Umshini Wami!

ጃኮብ ዙማን አልወደውም። መጥፎ አርአያ ነው ለወጣቶች። ኡካላላ ግን በጣም ትወደዋለች። ይሄ እብድ የሆነ ሰው አንድ ጊዜ HIV ፖዘቲቭ ከሆነች የጓደኛው ሴት ልጅ ጋር ወሲብ ስለመፈፀሙ ጋዜጠኞች ሲጠይቁት የሰጠው መልስ በጣም አስገርሞኝ ነበር፣

“በርግጥ HIV ፖዘቲቭ መሆኗን አውቅ ነበር። ማታ ላይ ግን ስስ ልብስ ለብሳ ወደ ጥናት ክፍሌ ብቅ ስትል አልቻልኩም። ፈፀምኩ። ግን ወዲያው ሄድኩና ሻወር ወሰድኩ።”

ትዝ ይለኛል...

ይህ የዙማ ንግግር ይፋ ሲሆን ፕሪቶሪያ በሳቅ ተንፈራፍራ ነበር። ፕሪቶሪያ ታይምስ በማለዳ እትሙ ጃኮቭ ዙማ ሻወር ሲወስድ የሚያሳይ የካርቱን ምስል ይዞ ወጣ። ጠላቶቹ ዘመቱበት። “ለፕሬዚዳንትነት ከመወዳደሩ በፊት የጤና ምርመራ ማድረግ አለበት!” የሚሉ ፅሁፎች ተነበቡ። የጃኮቭ ዙማ ሚስቶች ከየአግጣጫው

ቅሬታቸውን ገለፁ። መመርመር አለበት ተባለ።

ዙማ ምን ጣጣ አለበት?

"ማሽንገኔን አቀብሉኝ" የተባለች ዝነኛ ዜማውን እየዘፈነ ሄዶ ተመረመረ። እድለኛ ነው። ነፃ ሆኖ ተገኘ። እናም ለፕሬዚዳንትነት ተወዳድሮ አሸነፈ።

(ልቅ ወሲብ የስልጣኔ ውጤት አለመሆኑ እውነት ነው። ወጣቱ ወሲብ ላይ ሲያተኩር ስለ ነፃነቱ ማሰብ ያቆማል። የፈጠራ ክህሎቱ ይሞታል። እንስሳዊ ወሲብ ወደ እንስሳነት ይለውጣል። የደቡብ አፍሪቃ ወጣት ከወሲብ በላይ ለገዘፉ ኢጀንዳዎች እንዳይነሳ ጃኮቭ ዙማ መጥፎ ምሳሌ ሆኖ የሚታይ ነበር። ሳሰበው ደቡብ አፍሪቃ በመጪው ዘመን የምታብብ ሳትሆን፣ መአዛዋ ሳያውድ፣ ውበቷ ሳያበራ የምትረግፍ ጥቁር ፅጌረዳ መስላ ትታየኛለች።)

...ከኮረዶቹ እናቶች ጋር ስለ ጋብቻ በቀላሉ መነጋገር መቻሉ ያስገርመኝ ነበር። ያም ሆኖ፣ እንዲህ ስለ ጋብቻ ንግግር ከተደረገ በሁዋላ በሚቀጥለው ቀን እንደነገሩ መለያየት የተለመደ ነው። በሌላ ቀን የተዳፈነው ፍቅር እንደ አዲስ ይቀሰቀሳል። ወደ ልጅቱ ቤት በድጋሚ ብቅ ማለትም ቢሆን አያሳፍርም። ኡካላላ ይህንኑ ፈፅማዋለች። ከዮናታን ጋር ተራርቀው ጥቂት ወራት ከቆዩ በሁዋላ በድጋሚ ፍቅራቸውን አድሰው ጀመሩ። በዚያው ሰሞን እሁድ እለት "እናቴ ቤቴ ካልወሰድኳችሁ" ብላ አስቸገረች። ሄድን። ስንደርስ እናቷን እንዲህ አለቻት፣

"Umama ላገባው የነበረው ሰው፣ ይኸው ዛሬ ተገኘ።"

"የት ጠፍቶ ነበር?"

"ፆፂ (ሌባ) ስልኩን ነጥቆት ነበር ያልደወለው።"

"አገርህ የሄድክ መስሎን ነበር..." አሉ እናት።

ያን ቀን የመኝታ ክፍሏን አስጎበኘችን።

ፍራሹን ጎትታ መሬቱ ላይ አውርዳዋለች። የእንጨቱ አልጋ ላይ ያለማጋነን ከአርባ በላይ መፃህፍት በተዘባረቀ መልኩ

ተቀምጦአል። ጥጉ ላይ የሲጋራ መተርኮሻ ይታያል። አጠገቡ ተገልጦ በሆዱ የተደፋ መፅሃፍ። ርእሱ በሩቅ ይታያል። Journey to Jo’burg.

ደቡብ አፍሪቃውያን ጆሃንስበርግን በሙሉ ስሟ ጠርተዋት አያውቁም። ጆበርግ ወይም ጆሲ ይሏታል። በቁልምጫ እንደሚጠሯት ግን አይደለችም። የሽጉጥ እና የጩቤ ከተማ ናት።

“የጉዞ ማስታወሻ ነው?” ስል ጠየቅሁዋት።

“ልቦለድ ነው። መፅሃፍ ጀምሬ ማቋረጥ ስለማልወድ ነው እንጂ በመስኮት ብወረውረው ደስ ይለኝ ነበር።”

“አንብቤዋለሁ። ጥሩ መፅሃፍ ነው።” አለ ዮናታን።

“ጥቁሮችን በትክክል አልሳለንም።...”

“የአንቺን ችግር ልንገርሽ?” አለ ትከሻዋን ይዞ።

እንዲህ ከጀመሩ አያቆሙም።

ምሳ በልተን ስንወጣ ኡካላላ እናቷን እንዲህ አለቻት።

“Umama እንዳትጠብቂኝ፣ ዛሬ አልመጣም።”

“Inhlanhla Izithandana” ብለው በደግነት ሸኙን።

(መልካም እድል ፍቅረኞች) ለማለት ነው።

አንዲት የዙሉ ኮረዳ አርብና ቅዳሜ ማታ እመኖሪያ ቤቷ ከታየች፣ እንዳልተፈቀረች ይቆጠራል። በጎረቤቶቿ “ፍቅረኛ የሌላት” መባል አያኮራም። ተገላቢጦሹ ያኮራል፣ ያስከብራል። በአንድ ቀን ተዋዶ፣ በአንድ ቀን መለያየት፣ እና በሌላ ቀን መገናኘት የሚቻልና የተለመደ ነው።

አንዳንድ ጊዜ ተሰብስበን ስናወጋ ሞቅ ባለ መንፈስ፣ “እንደገና ብንወለድ ደቡብ አፍሪቃዊ መሆን በመረጥን።” የሚል አይጠፋም።

ነፃነት ከሚመስለው ልቅ ወሲባዊ ግንኙነት ባሻገር ያለውን የሞራል ውድቀት ማስተዋል በርግጥ ያስቸግራል። እና ምኞቱ እውነት አይደለም። ርግጥ ነው፣ የደቡብ አፍሪቃን ልቅ ህይወት የለመዱ የኛ ሰዎች አባባላቸውን ማለዳ ላይ አይደግሙትም። የሃበሻነት ልማድ በቀላሉ የሚተው መች ሆኖ? እናም እነ ሲፌሌሌ፣ እነ ሲቦንጊሌ፣ እነ

ኡካላላ እነ ኡኩዳላ፣ እነ ሴቦ፣ እነ ምባሊ አበሾችን ተከትለው እንጀራ ለምደዋል። ቅዳሜ ከዙሉዎች፣ ከቆሳዎች፣ ከካማባዎች፣ መንደር ውሎ ያደረ አበሻ፣ እሁድ አረፋፍዶ በርበሬው የጠነከረ ቋንጣ ፍርፍር ፍለጋ ወደ አበሾች መንደር ይገሰግሳል....

ዮናታን እና ኡካላላ የተፋቀሩት እንደዋዛ ነበር። የተዋወቁ ቀን በአጋጣሚ እኔም ነበርኩ። እንዲህ ነበር የሆነው...

ኡካላላ ግራ እግሯ በጀሶ ታሽጎ በክራንች እየተደገፈች ከጓደኞቿ ጋር London Tavern ወደተባለው የዳንስ ክለብ መጣች። እኔና ዮናታን እዚያ ነበርን። ኡካላላ ባልተሰበረው እግሯ ለመደነስ ስትሞክር፣ ጓደኞቿ ከለከሏትና ለመቀመጥ ተገደደች። በዚያው አጋጣሚ ከእኛ ጋር ማውጋት ጀመረች።

ራት ልንበላ ወደ አበሻ ሬስቶራንት ልንሄድ መሆኑን ስንነግራት ከኛ ጋር መሄድ ፈለገች። ጓደኞቿን ተሰናብታ ይዘናት ሄድን። እንደተለመደው በሰፌ ትሪ ዙሪያ ለመመገብ ጠረጴዛ ያዝን። ገና ራቱ እንኳ ሳይቀርብ ከዮናታን ጋር መንሾካሾክ ጀመሩ። ዮናታን ፍጥነቱ አይቻልም። እንደ ወንዴና ሴቴ ቁልፍ ተጣብቆ ያኳሽማት ገባ። ጆሮ ለጆሮ። እሷም የዮናታን ጆሮ ውስጥ ልትገባ ምንም አልቀራት። በመካከሉ ዮናታን አበሻ እንደመሆኑ ይሉኝታ ያዘው መሰለኝ፣ ጠጋ ብሎ እንዲህ አለኝ፣

"ከአንድ አመት በፊት አውቃት ነበር። አስታወሰችኝ።"

"የት ነው የምታውቃት?"

"UNISA ትማር ነበር..."

"ጥሩ አጋጣሚ ነው።"

በጆሮ የነገረችውን ያብራራልኝ ጀመር፣

"እግሯ የተሰበረው በመኪና አደጋ ነው። በሚቀጥለው ሳምንት ጀሶው ይፈታላታል። ለፋሲካ አጎቷ ቤት ለመሄድ ተነጋግረናል። ከፈለግህ ከኛ ጋር መምጣት ትችላለህ..."

"ይሄን ነው ያወራችሁት?"

"ማርያምን! ከኛ ጋር ትሄዳለህ?"

"የት ከተማ?"

“አትረጅቪል…”

“እንሄዳለን…”

የደቡብ አፍሪቃን የጥቁሮች መንደር እና ገጠሮችን እንደ ቤተኛ ኖረንባቸዋል። አጋጣሚ ከተገኘ መሄድ ነው። ድራክንስበርግ የተባለው አረንጓዴ ተራራ!! የቃጅማው ያለህ? ጭቋላ ማለት ነው! አሀ! ደቡብ አፍሪቃ ውብ ነበረች…

ያልረገጥነው የደቡብ አፍሪቃ ምድር የለም! የሃዲያ ልጆች ለንግድ ሲጓዙ ባለማወቅ ድንበር ጥሰው ወደ ዚምባቤ ሊሻገሩ ሲሉ የሽቦ አጥር መልሶአቸዋል። ከጨርቃ ጨርቅ ንግድ ስራ ባሻገር ሰርግ እየተጠራን፣ ለቅሶ እየደረስን በሃዘንና በደስታ ተካፍለናል። ውብ ነበር። በእውነቱ በጣም ውብ ነበር…

….የሻካ ዙሉ አገር! የአለን ፓተን አገር፣ የዊልበር ስሚዝ፣ የዋልተር ሲሱሉ፣ የኦሊቨር ታምቦ፣ የፕሪቶሪየስ፣ የሃኒ ክሪስ፣ የኢሊዛቤት፣ የፒተር አብርሃመስ፣ የማሪያ ማኬባ፣ የብሬንዳ ፋሲ ሃገር። የስቴቭ ቤኮ፣ የፖል ሳይመን፣ የሌዮን ሼስተር፣ የሻባላላ ምሲማንግ አገር። የዙሉ ጦረኞች አገር! የታቦ ምቤኪ፣ የጃኮብ ዙማ፣ የሻርሌዚ ቴሮን አገር፣ የኔልሰን ማንዴላ፣ የዊኒ ማንዴላ አገር። የኡካላላ አገር።

(ፕሪቶሪያን ከለቀቅሁ ከሶስት አመታት በሁዋላ ዮናታን እና ኡካላላ ተጋብተው ሴት ልጅ መውለዳቸውን ሰማሁ። ልጃቸውን “ቅድስት” ሲሉ እንደጠሯት ከሚገልፅ ማስታወሻ ጋር ፎቶግራፍ አያይዘው ኢሜይል ሰደዱልኝ።)

- 22 -

አባት አገር

ከተራሮች ግርጌ፣ በአሳብ ተመስጬ
ከባህሩ አጠገብ፣ ቆሜ እተክዛለሁ፣ በሃዘን ተውጬ
እና! በዚህች ጎጆ! ያመሻሹ ጥላ፣ በላይዋ ሲያጠላ
በጨለማው ቤት ውስጥ፣ ያለችዋ ወጣት፣ ልታይህ ቸኩላ...
ስምክን ነግራኛለች፣ ፈልግልኝ ብላ!

(ግጥም - አሌክሳንድር ፑሽኪን)
- አያልነህ ሙላቱ እንደተረጎመው -

* * *

ያውራ ጎዳናሽ ጠለላ - ሁሉን በአክናፉ እየጠራ
አስር ሰአት ላይ ሲደራ
አደባባይ ሲያነጥፉ
አድባራትና መስጊዱን - ካቴድራሉን በየረድፉ
ገበያውን በየመልኩ - እንደ አውታር እያሰለፉ
በየክፍሉ፣ በየበሩ፣ በየመልኩ፣ በየተራ
ምነው ሁሉ እንዳንቺ አስመራ
እንደ ከተሞች መዲና - አቀያየሱ ቢጠራ

(ግጥም - ሎሬት ፀጋዬ ገብረመድህን)

ከሄኖክ በርሄ ጋር የተዋወቅነው ወደ አስመራ ለመጓዝ ካይሮ ትራንዚት ላይ በተከማቸን ጊዜ ነበር። እኔ ከፕሪቶሪያ እሱ ደ'ሞ ከሲያትል መምጣታችን ሲሆን፣ ቀይ፣ አጭር፣ በራ የጀመረው፣ እንደ ሙሽራ የለበሰ በኔው እድሜ ላይ የሚገኝ፤ ጎልማሳ ነበር። እተቀመጥኩበት ድረስ መጥቶ ተዋወቀኝ፣

"ወደ ኤርትራ ነህ?"

"ልክ ነው..."

“አምቼ ነህ ማለት ነዋ?”

(አምቼ የሚለው ቃል፣ “ከኤርትራውያን ወላጆች ኢትዮጵያ ውስጥ የተወለደ።” የሚል ትርጉም ይሰጣል ይላሉ። አባባሉን አልወደውም። አምቼ የሚባለው ኩባንያ የመኪና ሞተር ከኢጣልያ በማስመጣት አዲስ አበባ ላይ የጭነት መኪኖችን የሚገጣጥም ነው።)

በወሬ መሃል ሄኖክ ሲያትል ታክሲ እንደሚነዳ፣ የታክሲ ንግድ ፈቃድ ከመግዛቱ በፊት ፍራፍሬ የሚያመላልስ የከባድ መኪና ሾፌር እንደነበር አጫወተኝ። ወደ ኤርትራ የሚጓዘው ሚስት ለማግባት ነበር። ጉዞውንም “ታሪካዊ” ሲል ሰይሞታል። አዲስ አበባ ተወልዶ ማደጉን፣ ከዱባይ ወደ አዲስ አበባ የኤሌክትሮኒክስ እቃዎች ንግድ ይሰራ እንደነበር፣ የኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት ሲጀመር በኬንያ በኩል ወደ አሜሪካ እንደኮበለለ የገለፀልኝ በአንድ አረፍተነገር ብቻ ነበር።

“ሙሽርዋ ተገኝታለች?” ስል ጠየቅሁ።

“ገና ለመፈለግ ነው።”

ስለኔ እንድነግረው ሲጠይቀኝ ተመሳሳዩን ነገርኩት።

በርግጥ የጉዞዬ ዋና አላማ በጦርነቱ ወቅት የተፈፀሙ የስለላ ታሪኮችን ለመፈለግ ነበር። ሆኖም “ዘመድ ጥየቃ” እና “ሚስት ፍለጋ” የሚል ምክንያት ለመስጠት ራሴን አዘጋጅቼ ነበር። ያም ሆኖ የሚስት ነገር በእግረመንገድ ከተገኘ ችላ የምለው አልነበረም።

እኔም ሚስት የመፈለግ አሳብ እንዳለኝ ሲረዳ ሄኖክ በጣም ተደሰተ። ትልቅ የቢዝነስ ስምምነት ላይ የደረስን ይመስል እጄን አጥብቆ ጨብጦ ነቀነቀኝ፣

“በጣም ጥሩ አጋጣሚ! አብረን አስመራን እናስሳታለን።”

ሄኖክ ነገሮችን አቅልሎ የማየት ችሎታ እንዳለው ተረዳሁ። ባጭር ጊዜ ውስጥ በጠባይዋም ሆነ በመልኳ የተጨበጨበላት ኮረዳ በእጁ እንደሚያስገባ እየፎከረ ያረጋግጥልኝ ገባ። ሚስት ፈልጎ የማግባቱ ሂደት በጣም ቀላል መሆኑንም እንዲህ ሲል አስረዳኝ፣ “መምረጥ - ሽማግሌ መላክ - ሰርግ መደገስ!”

“በቤተሰብ በኩል የምትመጣ ሚስት አትፈልግም?”

“አይሆንም!” ሲል አረጋገጠልኝ። “...በዚህ ዘመን የማይታሰብ ነው። ራሴ ፈልጌ ምትስማማኝን አገኛለሁ። አባቴ የኔን ፍላጎት ማወቅ

አይችልም...”

ወደ አይሮፕላኑ ገብተን ወደየመቀመጫችን ከመለያየታችን በፊት የኢሜይል አድራሻ ተለዋወጥን።

* * *

አይሮፕላኑ የቀይባህርን መስመር ለቆ ወደ ኤርትራ መሬት ሲገባ አፌ ላይ የመጡልኝን የባህር ልጆች ስም መጥራት ጀመርኩ....

የኢሳይያስ አፍወርቂ አገር! የአብርሃም አፍወርቂ፣ የምንያ አፍወርቂ አገር! የተክሌ ተስፋዝጊ አገር! የተወልደ ረዳ፣ የአልአሚን አብዱልላጢፍ አገር! የእድሪስ አዋተ፣ የዖስማን ሳልህ ሳቤ አገር! የአብደላ እድሪስ አገር! የወልደአብ ወልደማርያም፣ የተድላ ባይሩ፣ የአሊ ሰይድ አብደላ አገር!

እነሆ! ከጥቂት ደቂቃዎች በሁዋላ የግብፅ አየርመንገድ ንብረት የሆነው አይሮፕላን አስመራ ላይ ማንዣበብ ይጀምራል። ይህን ሰማይና ይህን ምድር በደፈናው “አገር!” ብቻ ብሎ መጥራት የሚቻል አልነበረም።

የዘርአይ ደረስ አገር! የአብርሃ ደቦጭ - የሞገስ አስገዶም - የባሻይ አውአሎም - የተሰማ አስበሮም አገር! የመቶአለቃ በላይ ሃብተአብ - የጄኔራል አማንሚካኤል አንዶም - የሎሬንሶ ታእዛዝ - የፀሃይቱ ባራኺ አገር! የዘውዲ አርአያ - የማርታ መብራህቱ - የዘይነብ በሽር - የደሃብ ፋቲንጋ - የዶክተር ላይነሽ - የሄለን መለስ አገር! የትበርህ ተስፋሁነይ አገር!!

በርግጥም “አገር” ብቻ ተብሎ ሊጠራ የሚችል አልነበረም...

ከቃሮራ እስከ ባብኤል መንደብ፣ ከዳህላክ እስከ ዙላ፣ ከአሰብ እስከ አዱሊስ፣ ከምፅዋ እስከ መርሳ ፋጡማ፣ ከባርካ እስከ ከበሳ፣ ከናቅፋ እስከ አራርብ፣ ከመረብ እስከ አንበርበብ የዚህ አገር ምድር፣ የዚህ አገር ባህርና የዚህ አገር ተራሮች ላይ የረጅም ዘመን የሰዎች ታሪክ ተቀብሮአል።

...የአስካሉ መንቆርዮስ - የሃይለ መንቆርዮስ - የሃይለ ቢዘን - የሶፊያ ተስፋማርያም አገር! የየማነ ባርያ - የየማነ ገብረአብ - የልኡል ገብረአብ አገር! - የፕሮፌሰር አስመሮም ለገሰ - የካሪካሪ - የባዱሪ -

የወዲ ትኹል አገር! የወዲ ትካቦ አገር! የአለምሰገድ ተስፋይ - የተክኤ ተስፋይ - የተክኤ በየነ - የበየነ ሃይለ - የሙሳ አሮን - የካሳሁን ቸኮል - የበረከት ሃብተስላሴ - የበረከት መንግስተአብ - የአማረ ተክሌ - የኤልያስ አማረ አገር!!

ኤርትራን በደንብ ኣላውቃትም...

ለመጀመሪያ ጊዜ ያየሁዋት ከአስር አመታት በፊት ጄኔራል ስብሃት ኤፍሬምን ቃለመጠይቅ ለማድረግ ለሶስት ቀናት አስመራ በሄድኩ ጊዜ ነበር። ያን ጊዜ ቸኩዬ ስለነበር በቅጡ ልጎበኛት ሳልችል ቀርቻለሁ።

...በቂ እንቅልፍ ከወሰድኩ በሁዋላ በነጋታው የአስመራ እንብርት ላይ በእግር ተጓዝኩ። አውቶብስ ተሳፍሬ ተመላለስኩ። ጎዳይፍ፣ ማይተመናይ፣ ገዛ ባንዳ፣ ሰምበል፣ አዲኋእዳድ፣ ቁሸት፣ እንዳ ጀርመን፣ እንዳ ኮሪያ፣ እያልኩ ሁሉን አዳረስኩ...

አስመራን አሰስኳት...

አላፊ አግዳሚውን እየታዘብኩ ጎዳና ሃርነት ላይ በዝግታ ተራመድኩ። ይህች ጎዳና በቀድሞ ስሟ ኮምቢሽታቶ ትባል ነበር።

የትምህርት ሚኒስቴርን ህንፃ በቅጡ አስተዋልኩት። በቀድሞ ጊዜ ፓርላማ ነበር። ፌዴሬሽኑ የፈረሰው እዚህ ህንፃ ውስጥ ነበር። በዚያኑ እለት ረጅሙ ጦርነት ታወጀ። ህንፃው በ“F” ፊደል ቅርፅ የተገነባ ሲሆን፣ ትርጉሙ “ፋሺስት” ማለት ነው የሚል ነገር ያነበብኩ ይመስለኛል። የሞሶሎኒ ዘመን ወጣት ኢንጂነሮች ፋሽስት ለተባለው ፓርቲ ማስታወሻ ይሆን ዘንድ ህንፃውን በ“F” ቅርፅ እንደገነቡት ይነገራል።

ውብ ናት አስመራ። ንፁህ ናት፤ የወደቀ ቆሻሻ መንገዱ ላይ አይታይም። አፈር እና አቧራ አይነካካትም። በአረጁ የጎዳናው ዳር ዘምባባዎች ምትክ የተተከሉ ችግኞች የሰው ቁመት ላይ ደርሰዋል። ጫፋቸው ለምልሞ የህፃን ልጅ ከንፈር ይመስላል...

መፅሃፍና ጋዜጣ የሚሸጡ፣ ሲጋራና ሶቾሎኒ የሚቸረችሩ ልጆች ይታያሉ። በቀድሞው ኮምቢሽታቶ፣ በዘመኑ የነፃነት ጎዳና ላይ፣ ከሚገኘው ካቴድራል ደጃፍ በርካታ ወጣቶች ተቀምጠዋል። አብዛኞቹ

ከውጭ ሃገር ለክረምቱ እረፍት የመጡ መሆናቸው በፀጉር አቆራረጣቸውና በሚያብረቀርቅ ወዛቸው ይታወቃሉ። በርግጥ ይህ ወዝ ምቾት የሚመስላቸው አሉ። ጣት እና ጆሮ ከወፈረ ምቾት ሊሆን አይችልም። ምናልባት በሽታ ነው። ጆሮውን ጣል አድርጎ ለሚያዳምጥ የማይሰማ አይነት ቋንቋ የለም። አንዳንዱ ቋንቋ ማን ተብሎ እንደሚጠራ እንኳ ለመለየት አይቻልም።

አስመራ በርግጥም ውብ ነበረች። እንደ እናት ጓዳ ሙቅ። በአሉ ግርማና ሎሬት ፀጋዬ እንደገለፁዋት ምቹ። እምባጋልያኖ አካባቢ ህፃናት ይጫወቱበት ከነበረ ሜዳ አጠገብ ሄጄ ቆምኩ። ህፃናት በዜማ ይበሻሸቃሉ።

ዮሃና መላጣ...
ሰላጣ...
ናይ ቀደም (የድሮ) ጋዜጣ..." እያሉ ነበር።

እልፍ እንዳልኩ ግንቡ ጥግ ስር ቁጭ ያለ መላጣ ልጅ እያለቀሰ አየሁ። ዮሃና መሆን አለበት። ተጠጋሁና አናገርኩት፣

"ዮሃና! ለምንድነው ምታለቅሰው?"

"መላጣ - ሰላጣ - ጋዜጣ' ይሉኛል።"

"ስላለቀስክ ነው የሚሰድቡህ።"

"ፊዮሪ ናት የምታሰድበኝ..." አለ ማልቀሱን በመቀጠል።

"ፊዮሪ ናት? በል አንተ ደ'ሞ እንዲህ በላት..." ብዬ ሁለት መስመር ግጥም ነገርኩት፣

ፊዮሪ ወይዘሮ...
ናይ ቀደም (የድሮ) ከበሮ...

ማልቀሱን አቆመና ከተቀመጠበት ተነስቶ በረረ። ቆሜ ጥቂት አየሁዋቸው። "መላጣ! ሰላጣ!" ሰልችቶአቸው ኖሮ ወዲያውኑ የኔ ግጥም ተቀባይነት አገኘ። ፊዮሪ ላይ ተገለበጡባት። ፊዮሪ በእድሜ ትበልጣቸው ስለነበር ታባርራቸው ጀመር። ስታባርራቸው ጨዋታው ደመቀ።

"ማጥቃትን በማጥቃት መከላከል" የተባለው የፕሮፓጋንዳ ስራ እንዲህ እንደሚሰራ እያስታወስኩ መንገዴን ቀጠልኩ። ማልቀስ

ለዮሃና መፍትሄ አልነበረም። መፍትሄው የጨዋታውን መሪ መምታት ነበር። በትክክል ፊዮሪ ሳታስበው ወደ መከላከል ገባች። ሌላው ተከታይ ነበር። ጉዞዬን ስቀጥል፣ "ፊዮሪ ወይዘሮ! የድሮ ከበሮ!" የሚለው የልጆች ድምፅ ከጀርዬ እየራቀ ሄደ።

በእግሬ እያዘገምኩ "ሹቅ" ደረስኩ። ከአንዱ የገበያ አዳራሽ ጥግ የበቆሎ እሸት ጥብስ አየሁ። ገዛሁና እየፈለቀቅሁ መቃም ጀመርኩ። ከቆምኩበት ግድግዳ ጥግ አንድ ጎልማሳ ቢጤ እንደ ሁኔታው እያየ ልመና ያካሂዳል። ተጠየቅሁና አንድ ናቅፋ ሰጠሁ። እና ግን እዚያው ቆሜ ነበር፣

"ስለ መድሃኒያለም። መድሃኒያለም ይስጥልኝ!"

በተከታታይ መለመኑን አልቀጠለም።

አጠገቡ ከነበረ ሰው ጋር ወግ ቀጠለ፣

"ውሳኔው የተሰጠው መቼ ነው?" ሲል ሰማሁና ለወሬው ትኩረት ሰጠሁ፣ "...ውሳኔው የተሰጠው ሚያዝያ 13 2002፤ ኮሚሽኑ ስራውን ጨርሶ የተበተነው ህዳር 20 2002፤ እስካሁን ታዲያ ድንበሩን ለምን አላካለሉትም? በል መልስልኝ?..."

ደህና የለበሰ አላፊ መንገደኛ ስላየ ንግግሩን አቋርጦ ለመነ፣

"ስለ መድሃኒያለም!?"

የሰማሁትን እየተጠራጠርኩና እያውጠነጠንኩ መንገዴን ቀጠልኩ። እነዚህ ሁለት ለማኞች የመረጃ ሰራተኞች ይሆኑ? የተቸገረ ለማኝ፣ ልመናውን አቋርጦ ስለ ድንበር ማካለል ሊጨዋወት አይችልም። ሆነ ቢባል እንኳ ቀኖቹን በትክክል ማስታወስ የማይታሰብ ነበር...

ከሳምንት በሁዋላ ኢብራሂም ከተባለ የታክሲ ሾፌር ጋር ወደ ምፅዋ በመጓዝ ላይ ሳለንም ከልመና ጋር የተያያዘ እንዲህ ያለ ግር የሚል ሁኔታ ገጥሞኝ ነበር።

ቀዝቃዛ ነገር ለመጠጣት ጋህቴላይ እረፍት አድርገን ነበር። ወበቁ ተመችቶኝ እንደነበር አስታውሳለሁ። የጋህቴላይ ቆይታችን አብቅቶ ወደ መኪናችን ስናመራ አንድ ጠና ያለ ሰው ወደ ኢብራሂም ቀርቦ አናገረው፣

"ከአስመራ ናችሁ?"

“ልክ ነው...”

“ሰው ልጠይቃችሁ ነበር። ኢብራሂም ይባላል...”

“ኢብራሂም? የአባቱ ስም ማን ይባላል?”

“አላውቅም።”

“አስመራ የት አካባቢ ይኖራል?”

“አላውቅም።”

“ዘመድህ ነው?”

“ዘመዴ አይደለም። ወደ ምፅዋ ሲያልፍ ነው የተዋወቅነው።”

“መቼ ነው?”

“አመት ይሆነዋል። ወይም ሁለት አመት ይሆነዋል።”

“አስመራ ላይ ብዙ ኢብራሂም አለ። ማወቅ አይቻልም።”

“ይችን የምትመስል ታክሲ አለችው። ሚስቱ ቀይ ናት።”

ኢብራሂም ግራ ተጋብቶ ጠየቀው፣

“ለምንድነው ኢብራሂምን የፈለግሽው?”

“አይ! ካወቃችሁት ሰላም በሉልኝ ለማለት ነው...”

“ካገኘነው ሰላምታውን እንነግርልሃለን። ያንተ ስም ማነው?”

“ኢብራሂም።”

መንገዳችንን ስንቀጥል እኔ ከአንጀቴ እየሳቅሁ ነበር...

“ኢብራሂም መሆኔን ያወቀ ይመስላል።” አለ ግራ ተጋብቶ፣ “...እርግጠኛ ግን አልሆነም። እንጃ ግን! አላውቅም። ግን በትክክል ስለኔ እያወራ ይመስላል። ሚስቴ ቀይ ናት። ግን አጋጣሚ ሊሆን ይችላል። ምናልባት ወይ ደ’ሞ መለመን አፍሮ ይሆናል...”

በዚያን ቀን የእግር ጉዞዬ ገጀረትን አቋርጬ ሳልፍ ንጉስ ገደረትን አስታወስኩ። በጥንት ዘመን ገደረት የሚባል የአበሻ ንጉስ ነበር ይላሉ። ቀይባህርን ተሻግሮ ከአረብ ነገስታት ጋር ስለ መዋጋቱ አፈ-ታሪክ አለ። በርግጥ ቃላትን መሰረት ያደረጉ የታሪክ ፍተሻዎች ሙሉ ማረጋገጫ አይሆኑም። ለአብነት በኤርትራ ከበሳ ማእረባ የሚባል

“አባት አገር” አለ። ማእራብ ከተባለ ቦታ ከየመን የመጡ ናቸው የሚል አንብቤያለሁ።

(“ዶክተር ፍቅሬ ቶለሳ ‘አፍሪካ’ የሚለውን ቃል ‘ከአፋር’፤ ጋር ያያይዘዋል። ቀደምት ፀሃፍት ግን “Afri” ማለት በላቲን cave man (የዋሻ ሰው) ማለት መሆኑን፣ “Ica” ደ’ሞ Land ማለት ስለመሆኑ ተስማምተውበታል። እንደ ቄስ ጋስፓሪ ትንታኔ ደ’ሞ ‘ኢሮብ’ የተባሉት ሰዎች፣ ከአውሮፓ መጥተው የሰፈሩ ናቸው። እንዲህ እያልን ስንቀጥል፣ ‘እንፍራንዝ’ የተባሉት ጎንደሬዎች ‘ፈረንሳውያን’ ሊባሉ ነው። በቀደምት ታሪክ ፀሃፊዎች የተፃፉ እና እንደ እውነት የተወሰዱ ታሪኮች እንደገና መፈተሽ እንዳለባቸው የሚጠቁሙ በርካታ ፍንጮች ተገኝተዋል። የኛው ተረቶች ቀርቶ፣ ሙያዊ ስራ ሰርተዋል ተብለው ማጣቀሻ ሆነው የኖሩት የኮንቲሮሲኒ እና የሊትማን ትንታኔዎች ሳይቀሩ ችግር ውስጥ ወድቀዋል። የአፍሪቃ ቀንድን ጥንታዊ ስልጣኔ በተመለከተ፣ “ከነባሩ ነዋሪ ተደባለቀ እንጂ ከደቡብ አረብ ወደ አፍሪቃ ቀንድ አልገባም” የሚለው ይበልጥ ተቀባይነት አግኝቷል።)

ከሁለት ሰአታት በላይ በእግር ተጓዝኩ...

“ማራ!ማራ!” ይላል ሰው ሁሉ። አልገባኝም ነበር ትርጉመ ቃሉ። ሰው ስጠይቅ፣ “በጣም!” ማለት ነው አሉ። “ሳክት! ሳክት!” ሲሉ ደ’ሞ ሰማሁ። “ዝምብዬ፣ ዝምብሎ” ማለት መሆኑን ነገሩኝ። “ማራ ሽኮሪና” ይላሉ ህፃን ልጅን ሲያደንቁ።

በዚያን ቀን አውቶብስ ተሳፍሬ ሳክት (ዝምብዬ) ወደ ድባርዋ ሄድኩ። አየሩ ማራ ቆንጆ ነበር። እናቴን የምታውቅ ወይዘሮ አውቶብስ ላይ አገኘሁ። እንባዋን አባበሰች። ‘ደብረዘይት ነበርኩ’ አለች። ምንም ትዝ አላለችኝ፣

“ያኔ ትንሽ ልጅ ነበርክ።” ስትለኝ ጢሜን ነተትኩ።

ያኔ ትንሽ መሆን ጊዜው ነበር። አሁን ግን ትልቅ ሆኛለሁ? ትልቅ መሆን ምን ማለት ነበር? የቁመት ወይስ የአእምሮ? እንደ ዛፍ ረጅም መሆን? ችግኝ የነበረ ዛፍ ይሆናል። ጥጃ ደ’ሞ ለከርሞ በሬ። በበሬና በጥጃ መካከል የኪሎ ካልሆነ የአእምሮ ልዩነት የለም።

“እናታችሁ ከሞተች በሁዋላ ተቸግራችሁ ነበር...” አለች።

'ችግርና ጥይትን አጎንብሶ ማሳለፍ ይገባል።' ያለው ማን ነበረ? ለነገሩ መቸገር ምን ማለት ነው? ፍቅር ከማጣት በላይ ግን ችግር አለ እንዴ? ብዙውን ጊዜ እኛ አበሾች "ችግር" የምንለው የዳቦውን እጥረት ነው። የፍቅር እጥረት እንደ ችግር አልተመዘገበም። በርግጥ ሻይ በዳቦ ከተገኘ ለመኖር በቂ ነው። እሱ ካልተገኘ ችግር ይጀምራል።

መጀመሪያ መፈፀም ያለበት ኢንቨስትመንት ለህፃናት የሚሆን በቂ ወተት ማምረት መቻል ነው ተብሏል። ዳቦ፣ ወተትና ፍቅር ካለ ይበቃል። ደስተኛ ቤተሰብ ያብባል። ቢያንስ ከሶስቱ አንዱ በፍፁም መጉደል የለበትም። ዳቦና ወተት ፍቅር በጎደለው ጎጆ ውስጥ ጎደሎ ነው። የእናታችን በድንገት መሞት ዳቦ ሳይሆን፣ ሙቀት እና ፍቅር ነበር ያጎደለብን። በርግጥ የበረደው ሰው ሳይወድ ይጠነክራል። ሙቀት ፍለጋ አእምሮውን ያሰራዋል። እያንዳንዱ ችግር ይዞት የሚመጣው ጠንካራ ጎን አለው። 'ሚስማር በተመታ ቁጥር ይጠብቃል' እንዲሉ።

ድባርዋ ወረድኩና ከመንገዱ ዳር ካለ የትሩማንትሪ ዛፍ ስር ቁጭ አልኩ። አብርሃም አፍወርቂ የተቀበረበት ቦታ ከፊትለፊቴ ነበር። ከመቃብሩ አጠገብ ፍየሎችና በጎች ሳር ይግጣሉ። እነዚህ በጎች ከአድአ በጎች ተመሳሳይ አልነበሩም። ጆሮአቸው ረጃጅም ነው። የአዳል በግ እንላቸው ነበር።

ምን እያደረግሁ ነው እዚህ?

ወደ ማንነት የመመለስ ጅማሮ ይሆን? እንዲያ ስለመሆኑ ርግጠኛ አልነበርኩም። ማንነት ማለት ከልጅነት ጀምሮ የሚገነባ፣ የብዙ ግብአቶች ውህደት እንጂ ዘር አይደለም። ለዚህ ሳይሆን አይቀርም፤ በአባትና በእናቴ አገር መጤነት የተሰማኝ።

መጤ ምን ማለት ነው?

ከሌላ ቦታ የመጣ? ማን መጤ ያልሆነ አለ? ፍየልና በግም መጤ ናቸው። ሳባውያን በጀልባ ጭነው እስኪያመጧቸው ድረስ አበሻ ምድር ላይ አልነበሩም። መልመድ ይቻል ይሆን? ከነባር ሰዎች አንዱ መሆን ይቻላል? ለምን አይቻልም? ይቻላል! ፈረንጅ አገር እንኳ ሄደው ሰዎች ይዋሃዳሉ። ነጭ አግብተው፣ ነጫጭ ወልደው ይኖራሉ...

ወዲያ ማዶ ሰማዩ ጠቁሮ አየሁ። እየዘነበ ሳይሆን አይቀርም። ወይስ ሊዘንብ ፈልጎአል? በሩቅ ሲታይ እንደ ግድግዳ ቆሞአል ሰማዩ። ከዝናብ የተሰራ ጥቁር መጋረጃ መስሎአል። ከፊት ለፊቴ እንደ ግድግዳ

ቀጥ ብሎ የቆመው ሰማይና ጥቁር ጉም አጤ ቴዎድሮስን አስታወሰኝ።

(ራስ አሊ እና ደጃች ካሳ አይሻል ሜዳ ላይ የመጨረሻውን ጦርነት ከማድረጋቸው በፊት፣ ራስ አሊ በጣም ፈርቶ ስለነበር 30 የጎጃም ካህናትን መልምሎ ለእርቅ ወደ መይሳው ካሳ ላከ። ያን ጊዜ ደብረታቦር ነበር ካሳ። የካህናቱን የእርቅ ቃል ከሰማ በሁዋላ እንዲህ ሲል ምላሽ ላከ፣

"እችላለሁ ስትል የአይሻልን ሜዳ የቀበሮውን ጉድጓድ ደልድለህ አሳምረህ ቆየኝ። አልችልም ስትል ጃበናህንና ብረትምጣድህን ይዘህ፣ ሰማይ ግንባርክን እስቲመታህ ሽሽ!"

ራስ አሊ በጦርነቱ ከተሸነፈ በሁዋላ በርግጥም ሰማይ ግንባሩን መትቶ እስኪያቆመው እስከ አዳል ምድር ነበር የሸሸው።)

እንደ ግድግዳ የቆመው ይህ የድባርዋ ጥቁር ሰማይ በርግጥ የራስ አሊን ግንባር እንደ መስታወት ግድግዳ ገጭቶ ካቆመው ሰማይ ጋር ተመሳሰለብኝ። እና ብቻዬን ሳቅሁ። ምንም የሚያስቅ ነገር አልነበረውም ለነገሩ። ሳከት መሳቅ ፈልጌ ይሆናል...

መዝነብ ሲጀምር በአቅራቢያው ከነበረ ሆቴል በረንዳ ላይ ተጠለልኩ። ዝናቡ እየበረታ መውረድ ቀጠለ። የታቆረ ውሃ ላይ ዝናቡ ሲወርድ፣ ስኒ የሚመስል ቅርፅ ብልጭ እያለ ይጠፋል። "ጮቤ" ይባላሉ በኦሮምኛ። ልጅ እያለን፣ "ጮቤ ረገጠ - አባኮዳ ሰመጠ" እንል ነበር።

(የስሜን አማሮች ጮቤ ምን ማለት እንደሆነ አያውቁም። ምክንያቱም ይህ ቋንቋ አማርኛ አይደለም። ቋንቋ ባለቤት የለውም እንዲሉ፣ የዛሬውን አያድርገውና ይሄን ጠላት የበዛበት ቋንቋ ቀደምት ሰዎች፣ ኢትዮጵያኛ አድርገውት ነበር። በቀለ ሰጉ የተባለ ፀሃፊ፣ በሃይለስላሴ ዘመን፣ "ቀንበርን ሁሉ ትሰብሩ ዘንድ" በተባለ መፅሃፉ አማርኛ ኢትዮጵያኛ እንዲባል ቢጠይቅ በእስራት ቀጡት።)

በዚያን ሌሊት ድባርዋ፣ ሃኒባል ሆቴል አደርኩ። መብረቅና የሚያጉረመርም ድምፅ ሲሰማ አመሸ። ከባዱን ዝናብ ያዘለው ጉም ከደቡብ አግጣጫ የመጣ ነበር። በርግጥ ብቸኛነት እና ባዳነት ተሰምቶኛል። አንድ የናፈቅሁትን ሰው ለማየት የጓጓሁ ያህል ደጃፉ ላይ

ቁጭ ብዬ አይኖቼን ጨለማው ላይ ተክዬ አመሸሁ...

* * *

ከድባርዋ ወደ አስመራ በተመለስኩ በአራተኛው ወይም በአምስተኛው ቀን ይመስለኛል፣ አስመራ ላይ ስንሸራሸር ውዬ ምሽቱን ወደ አረፍኩበት ሆቴል ስመለስ ሄኖክ በረንዳው ላይ ተቀምጦ ቡና እያጣጣመ አገኘሁት። ገፅታው ፈክቶ ነበር። ሳቅ በሳቅ ሆኖአል። ከሰላምታ በፊት እንዲህ ያፍለቀለቀውን ዜና ነገረኝ፣

"ሚስት አገኘሁ!" ስሜትና ኩራት ቀላቅሎ ቀጠለ፣ "...እግዜር በልዩ ሁኔታ የቀረፃት፣ ብርጭቅ የመሰለች ልጅ አገኘሁ። መልክ ብቻ አትምሰልህ። ምንም አይወጣላት። እንዴት እስካሁን ሳትያዝ ቆየች? የሚደንቅ ነው..."

በእግር እያዘገምን ወደ ኒያላ ሆቴል አግጣጫ ስናዘግም ጭምር ሄኖክ እየለፈለፈ ነበር። እንዲህ ባንድ አፍታ ልቡን የሰቀለችውን ልጅ ለማየት እስከጓጓ ድረስ ስለ ልጅቱ ተረከልኝ፣

"...እዚህ አገር ውበት ማየት የሚችል አይን የለም። ስለ ቁንጅና ሲያወሩ ቀይ ረጅም ይሉሃል። ቀይና ረጅም ተብሎ እንዴት ይመረጣል? ሄለን ቸኮላት ናት። አጭር ናት። ከእኔ ማጠሯ ጥሩ ነው። ሚስቴን ተንጠራርቼ መሳም አልፈልግም። የግድ ከኔ ማጠር አለባት። እንዴት እንደተዋወቅን ልንገርህ? አየሁዋት! አየችኝ! እኔ ወዲያውኑ ልቤ ነገረኝ! 'ፍሊጋዬ አበቃ' አልኩ። 'በአሳብ ስቀርፃት የነበረች ቆንጆ በአንድ ሳምንት እጄ ላይ ቁጭ... "

"ከአሜሪካ እንደመጣህ ነግረሃታል?"

"ነግሬያታለሁ።"

"ስለዚህ ረጋ በል። አትቸኩል..."

ማጋነኑን ቀጠለ፣

"ነገ ራት ልጋብዛት ቀጠሮ ይዘናል። የት ብወስዳት ይሻላል? ብሉበርድ ክትፎ ብጋብዛት ምን ይመስልሃል?"

"እዚህ አገር ክትፎ አያውቁም። ፒዛ ወይም ላዛኛ ጋብዛት።"

ኒያላ ሆቴል ገብተን ቢራ አዘዝን። ወሬያችን ስለ ሄለን ውበት

ነበር። ስንለያይ ትከሻዬን ቸብ አድርጎ መከረኝ፣

“እንግዲህ አንተም ይቅናህ! ነቃ ነቃ፣ ፈጠን ፈጠን ማለት ነው። አለባበስህን ደሞ አስተካክል። ጃኬቱን እቤት ተወው። በዚህ ሙቀት አይከብድህም? ሲያዩህ ከውጭ ሃገር የመጣህ አትመስልም። ምንድነው የያዝከው ቦርሳ ደ'ሞ? የፍርድ ቤት ጉዳይ ያለብህ ነው የምትመስል። ሻውር ወስደህ፣ ተቀባብተህ፣ ፏ! ብለህ መውጣት አለብህ። የምትገባበትን ቦታ ደ'ሞ ምረጥ። ካፌዎችን ብትፈትሽ ይሻላል። ኒያላ የወጣቶች ቦታ አይደለም...”

በነጋታው ሄኖክ አምሽቶ መጣ። ገፅታው ልክ እንዳልሆነ አስተዋልኩ። ሲጋራውን ላይ በላይ እየማገ ነበር።

“ምን እንዳለችኝ ታውቃለህ?”

“ማን ሄለን? ራት ነበራችሁ ዛሬ አይደለም?”

“ከውካዋ!' አትለኝም መሰለህ?”

በፈነዳ ድምፅ ሳቅሁ!

በዚያችው ቅፅበት ሄለንን ወድጇያት ነበር።

“ነካክተሃት እንዳይሆን?”

“ብትነካ ምንድነው? አዲስ ነገር ሆኖ ነው?”

ጓደኛዬን አፅናናሁት። እና እውነቱን ነገርኩት፣

“ኢጋነነች እንጂ አልዋሸችም...”

* * *

የወላጆቼን አገር ለማየት ከፍተኛ ጉጉት አድሮብኝ ነበር። መንገድ መሪ እና መኪና ሳፈላልግ ግን ጊዜ ፈጀሁ። በመካከሉ ታላቅ እህቴ ለእረፍት አስመራ በመምጣቷ ጉዞውን በጋራ አዘጋጀነው። ከረን ነዋሪ የሆነ ታናሽ ወንድማችንም በጉዞው አጀበን።

ቤተሰባችን ውስጥ ልጆች ስምንት ነን። ሶስቱ ኤርትራ ውስጥ ሲወለዱ፤ በልጅነቱ ከሞተው አዲስአለም ከተባለው ታላቄ ጀምሮ አምስታችን ደብረዘይት ነበር የተወለድነው። አባታችን ያልተማረ ሰው ከመሆኑም፣ በጠባዩ ዝምተኛ ስለነበር ልጅነታችን ላይ ተፅእኖ ማድረግ ሳይቻለው ቀርቶአል። ኤርትራን ለቆ ለምን ወደ ሸዋ እንደተሰደደ እንኳ

አልነገረንም። ትግርኛ ቋንቋ እንድናውቅ ጥረት አላደረገም። እሱም ራሱ ከዘመዶቹ ተቆርጦ ቀርቶአል። ብዙ ወንድሞች እና እህቶች እንዳሉት ብናውቅም መጥተው ጎብኝተውን አያውቁም። ስማቸውን ይነግረን እንደነበር ብቻ ትዝ ይለኛል።

አጎቶቼ ወልደአብና ሃይለአብ ይባላሉ። ወንድ አያቴ ሃብተፅዮን ይባላል። የአባቴ አጎቶች ደ'ሞ ግርማፅዮንና ደብረፅዮን ይባላሉ። አባቴ የዘመዶቹን ስም ሲዘረዝር፤ የአባቴ ዘመዶች የግጥም ዝንባሌ ሊኖራቸው እንደሚችል ገምቼ ነበር። ሃብተፅዮን፣ ግርማፅዮን፣ ደብረፅዮን፣ የሃብተፅዮን ልጆች ደ'ሞ፣ ገብረአብ፣ ወልደአብ፣ ሃይለአብ። የገብረአብ ልጆች ደ'ሞ፣ አዲስአለም፣ ይርጋአለም፣ እኔ ላይ ሲደርሱ ተስፋአለም ማለት ሲገባቸው በችኮላ ስህተት ፈፀሙ።

የስም አወጣጥ ግጥሞቻቸውን ወድጄላቸው ነበር። አንድ ልጅ - አንድ ስንኝ። ሶስት ልጅ - ሶስት ስንኝ። አራት ትውልድ እንዲህ ሰርተዋል። ስም አወጣጥ ላይ ለምን እንዲህ በግጥም መልክ እንደሚጠቀሙ አባቴን ጠይቄው ነበር።

"ለትውልድ ለማስታወስ እንዳይረሳ ነው።" ሲል ነገረኝ። አስደናቂ የቃል ሰነድ አያያዝ ዘዴ ሆኖ ነበር ያገኘሁት።

ወላጆቼ የድባርዋ እና የመንደፈራ አካባቢ ገበሬዎች ነበሩ። "መንደፈራ' ማለት "ማንም ያልደፈራት" ማለት ነው። ጥንት አካባቢው በጣም ጫካማ ነበር ይላሉ። የመንደፈራን ጫካ ማቋረጥ የአውሬና የሽፍታ ሲሳይ መሆን ማለት ነበር። መንደፈራ ስሟን ያገኘችው በጫካው አስፈሪነት ምክንያት ነበር። የእናቴ አገር ሰምአሰም የተባለው ከአሰብ ጋር በተያያዘ ነው። ሰምአሰም - ሰብ አሰብ - የአሰብ ሰዎች ማለት ነበር። የእናቴ ወገኖች አሰብ የቅድመአያት ግዛታችን ነው ብለው ያምናሉ። በርግጥ ቃላትን መሰረት ያደረገ የታሪክ ፍተሻ እንዲህ ላለ የመዝናኛ ፅሁፍ ካልሆነ በራሱ ታሪክ ለመሆን ብቁ አይሆንም።

አረፋፍደን ከአስመራ ተነሳን....

ከዚያም ድባርዋን አልፈን መንደፈራ ገባን። ከድባርዋ እስከ መንደፈራ የተዘረጋው መሬት ከአድአ መሬት ጋር ይመሳሰላል። ዋልካው ጥቁር ነው። መሬቱ ድንጋይ የሌለበት ቅቤ ሲሆን፤ በጤፍ ምርቱ የታወቀና የኤርትራን ከፊል የጤፍ ፍላጎት መሸፈን የሚችል ነው።

በቅድሚያ ወደ እናቴ አገር ነበር የሄድነው። የሰምአሰም ሁዳድ አንድ ግዙፍ ተራራ ተደግፎ ለጥ ብሎ ተዘርግቶአል። ከመንደሪቷ ስንደርስ አንዲት ትልቅ ዋርካ አየሁ። ገና ሳያት አወቅሁዋት። እናቴ ስለዚህች ዋርካ አውርታ አትጠግብም ነበር። ልጅ እያለች ዋርካዋ ላይ እየወጣች ትጫወት እንደነበር ደጋግማ ነግራኛለች። ይኸው ያቺ ዋርካ በእናቴ ትረካ ላይ እንደተገለፀችው ከመንደሪቱ መካከል ላይ ጉብ ብላለች። ሰዎች ያልፋሉ፣ ዋርካዎች ይኖራሉ...

ግብዣ ተደረገልን...

በኤርትራ ገጠሮች ለእንግዶቻቸው የሚያቀርቡት ትልቁ ግብዣ ዶሮ ወጥ በእንጀራ ነው። በመላ ሃበሻ ልማድና ባህል መሰረት መጀመሪያ ወጡና እንቁላሉ ተበላ። በመቀጠል የዶሮው ብልቶች ተሰጡን።

ግማሽ ቀን ያህል የቤተሰብ ታሪክ እየሰማን፣ እኛም እናታችን የነገረችንን እያስታወስን ተጫወትን። ደጃፉ ላይ ቁጭ ብለን ቡና ተፈላ። በርቀት ምህለላ የሚያደርጉ እናቶች ወደ ተራራው እየወጡ ተመለከትን። የቅዳሴ አይነት ዜማ እያሰሙ ነበር፣

"ምንድነው?" ብዬ ጠየቅሁ።

"ሰሞኑን ዝናብ ስለ ቀነሰ አምላክን እየተለማመኑ ነው..."

ተራራው በቅርብ ርቀት እየታየን ነበር። ሁለት ዶዘሮች ተራራውን እየጎደፈሩ መንገድ በመቅደድ ላይ ነበሩ። አንድ ዙር የመንገድ ቀለበት ተጠምጥመውበታል።

ቡናው ከተጠጣ በሁዋላ ለመሄድ ተነሳን።

ከመሄዳችን በፊት ግን የሰምአሰምን ቤተክርስትያን እንድንጎበኝ ተጋበዝን። እንዳ እየሱስ ቤተክርስትያን ሲሆን፣ ህንፃው ግዙፍ ነበር። የቤተመቅደሱን የብረት በር መግቢያ ተሳለምነው። የብረት በሩ ላይ "ኪ.ወ." የሚል ምህፃረቃል ተቀርፆ ነበር። አስጎብኚያችን ትርጉሙን አብራራ፣

"ኪዳነ ወልደማርያም ማለት ነው።"

ኪዳነ የእናቴ ታላቅ ወንድም መሆኑን ስለማውቅ ጠየቅሁ፣

"ይህን ቤተክርስትያን ያሰራው አጎቴ ነው?"

"አይደለም።" ሲል ገለፃ አደረገ፣ "...ይህ ቤተክርስትያን የተሰራው በመላ የሰምአሰም ህዝብ መዋጮ ነው። አጎትህ አያ ኪዳነ በሬውን ሸጦ የቤተክርስትያኑን በር ብቻ አሰርቶአል። የበር ስራውን የሚከታተለው እራሱ ስለነበር ስሙን አስፃፈበት..."

የሰምአሰም ጉብኝት አበቃ።

እና ጉዞ ወደ አባት አገር ሆነ።

የአባቴ አገር ተራራ ጫፍ ላይ የተቆረቆረ ነበር። ላንድ ክሩዘሩ ያለምንም ማጋነን ወደ ሰማይ ተጓዘ። እህቴ ልቧን ልትተፋት ደረሰች። "ቅድመ አያቶቼ ገና ከመነሻው እዚህ ተራራ ጫፍ ላይ ለመኖር እንዴት ወሰኑ?" ብዬ እየጠየቅሁ ነበር። ቀንዳም የተራራ ጫፎች ወዲያ ማዶ ጉም ውስጥ ገብተው ታዩኝና ልቤ በስሜት ፈነዳ። ተራራ እወዳለሁ። በጣም እወዳለሁ። ተራሮች ኩሩ ይመስሉኛል።

የአባቴ አገር ገዛህድሩ ተብሎ ይታወቃል። የገዛህድሩ ሰዎች ድባርዋ አጠገብ "አዲ ክብሎ" የተባለ ተጨማሪ ግዛት አላቸው። አያቶቼ ለሁለት ተከፍለው ሁለት አገሮችን ይዘው ኖረዋል። አሁንም ሁለቱንም ይዞታቸውን አላስነኩም። በትክክል እንደገለፁልኝ እኔ የገብረአብ ልጅ ስለሆንኩ ከሁለቱ አገሮች በአንደኛው መርጬ ቤት መስሪያ መሬት በነፃ የመውሰድ መብት አለኝ። የአባት አገር መሬት ላይ መንግስት እጁን አያስገባም።

ይህ ነባር የመሬት ህግና ስርአት በጣሊያን፣ በእንግሊዝና በኢትዮጵያ አገዛዝ ዘመን እንኳ አልተሻረም። ያለመንግስት ጣልቃ ገብነት የገብረአብን ዘር በመቁጠር ብቻ እኔን የሚጠብቅ መሬት ቁጭ ብሎ መገኘቱ በጣም አስደንቆኝ ነበር። ርግጥ ነው! መራሩን የሰላሳ አመታት ጦርነት ያካሄዱት ለመሬት ነበር። ነፃነትና መሬትን ነጣጥሎ ማየት አይቻልም። ኤርትራ ውስጥ ሰዎች ሲሞቱ ከአባት አገራቸው ሄደው መቀበር ትልቅ ክብር ሆኖ፤ ባህሉ ዘመን ተሻግሮ ቀጥሎአል።

ስለ ኤርትራ ባህል ያለኝ እውቀት ከገመትኩት በታች ነበር።

ከአባቴ አገር ዘመዶቻችን ጋር ጥቂት ቆየን።

እናትና አባቴ ተጋብተው ሶስት ልጆች ከወለዱበት ቤት ገብተን ቁጭ አልን። የገበሬ ህድሞ ነበር። ጣራው ጢስ በጠገበ የወይራ ግንድ ተደግፎአል። የዶሮ ቆጥ ይታያል። እኛ ስንደርስ የአጎታችን ልጅ ሚስት እሳቱ አልያያዝ ብሎአት በትንፋሿ ልታቀጣጥለው በመታገል

ላይ ነበረች። ተሳስመንና ተላቅሰን ስናበቃ፣ መደቡ ላይ ቁጭ አልን። የአጎታችን ልጅ መሞቱን ሰምተን ስለነበር ጠየቅናት፣

"ምን ሆኖ አረፈ?"

"እባብ ነድፎት..."

ቀስበቀስ የሃዘን ድባቡ ተገፈፈና ወሬያችንም ፈታ እያለ ሄደ።

"የሚወለድበትን ቦታ መምረጥ የሚችል የለም።" አልኩ።

"ምነው?" ጠየቀች እህቴ።

"Identity crisis ገጥሞናል እንዴ?"

"አይመስለኝም።" አለ ወንድሜ።

"ስለራስህ ተናገር! እኔን አትቀላቅል።" አለች እህቴ።

ከእናቴ ዘመዶች አንዱ የሻእቢያ ታጋይ ነበር። አስመራ ላይ ተገናኝተን ስናወጋ፣ "ደርግን እንዴት ማሸነፍ ቻላችሁ?" ስል ጠየቅሁት።

"በዘመናዊ የጦር መሳሪያና በሰው ሃይል ብዛት ይበልጡን ነበር። እኛን ያገዘንና ለድል ያበቃን ፅናት ነው።" አለ።

"በትግሉ ውጤት ረክተሃል?"

አምስት ደቂቃ ያህል አብራራልኝ።

የነገረኝ ሲጨመቅ፣ "የኤርትራን ሉአላዊ አገርነት ማረጋገጥ የመጀመሪያው ግብ ነበር። በድል ተፈፅሞአል። ሁለተኛው ምእራፍ ሙሉ በሙሉ በኢኮኖሚ ራስን መቻል ነው። ገና አልተፈፀመም። እየሰራን ነው። እና ትግሉ አላለቀም።" የሚል ነበር። "...ለሚቀጥለው ትውልድ ጣጣዋ ያለቀላትን ኤርትራ ስለማስረከብ!" ደጋግሞ ተናገረ።

እንዲህ በቀጥታ ሲጠየቁ አብዛኞቹ የግንባሩ አባላት ምላሻቸው ተመሳሳይ ነበር። ያም ሆኖ ከጥቂት በላይ ቅሬታዎችን ያነሳሉ። ጉድለቱን ግን ሻእቢያ ራሱ እንደሚያስተካክለው ተስፋ ያደርጋሉ።

* * *

አስመራ ሰነበትኩ...

ለመጎብኘት ካቀድኳቸው ቦታዎች መካከል አባሻውል የተባለው ጌቶ ሰፈር አንዱ ነበር። ዛሬ ነገ ስል ቆሁና አንድ ቅዳሜ ተነስቼ ሄድኩ።

በ70ዎቹ መጀመሪያ ላይ ከፊል አባሻውል እንዲፈርስ በመወሰኑ፣ በወቅቱ አልአሚን አብዱልላጢፍ የተባለው ታዋቂ ድምፃዊ “ደህና ሁኚ አባሻውል” የተባለ ዘፈን ዘፍኖላት ነበር። የአባ ሻውል ቁራጭ ገፅታ ለማስታወሻ ያህል ቀርታለች። ይስሃቅ ዮሴፍ፣ “የአስመራ ከተማ ታሪክ” በሚል ርእስ ባሳተመው መፅሃፍ “አባሻውል” በመባል ይታወቅ ስለነበረው ሰው አንስቶአል።

“ሻውል” የፈረሱ ስም ነበር። በፈረሱ ስም “አባ ሻውል” ተብሎ የሚጠራው ሰው የኢጣሊያ ቅኝ ገዢዎች ለአካባቢው ፅዳት ተቆጣጣሪ አድርገው የሾሙት ተራ ሰው ነበር። ራሱን አባ ሻውል ብሎ የሚጠራው ለቀልድና ለጉራ ያህል ብቻ ነበር። አንዳንድ ጊዜ ታሪክ እድል ይሆናል። ለአስመራ ብዙ የሰሩ ቀደምት ከንቲባዎች እንኳ የአባሻውልን ያህል ስም አልተከሉም።

ርግጥ ነው፣ አባሻውል እንደ ጁገል ግንብ ታሪካዊ ቅርስ ሊሆን የሚችል ቦታ አይደለም። ጌቶ ነው። የወንጀል መፈልፈያ አስፈሪ ቦታ ሆኖ ግን አላገኘሁትም። ውስጡ ንፁህ ነው። ጠላ ቤቶቹ ዝነኛ ናቸው። ወሲብ የፈለጉ ሹልክ እያሉ ፍላጎታቸውን የሚያሟሉበት ቦታ ሆኖም ይታወቃል። በወሲብ ንግድ ስራ የተሰማሩ ሴቶች ከመዘጋጃ ቤት የመታወቂያ ወረቀት ተሰጥቶአቸዋል። ጤና ጥበቃ በተወሰነ ጊዜ እየጠራ የጤና ምርመራ ያደርግላቸዋል። በርግጥ በዚህ ስራ ላይ የተሰማሩ ሴቶች ብዛት የላቸውም። አባሻውል ገብቶ ቁጭ የሚል ሰው አስመራ መሆኑን ጨርሶ ይረሳዋል።

በቀጫጭን ሹሉክሉክ መንገዶች መካከል እየተጠማዘዝኩ ወደ አባሻውል ዘለቅሁ። የጭርንቁስ ቤቶቹ አናት በሳተላይት ዲሽ ተወሮአል። ዲሽ የሌለበት ጣራ የለም። ደጃፋቸው ላይ የጠላ ቂጣ የሚጋግሩ በብዛት ይታያሉ። አባሻውል በጢስ ታፍናለች። ኮረዶች ከደጃፍ ወደ ደጃፍ ቀልዶች ይወራወራሉ። ሁሉም አይነት እድሜ ይታያል። ጠላ የሚሸጡ ደጃፋቸው ላይ ጣሳ ሰቅለዋል። ወሲብ የሚሸጡ ተቀባብተውና ምርጥ ልብሳቸውን ለባብሰው ኩርሲ ላይ

ተቀምጠዋል። አላፊ አግዳሚውን ድምፅ አውጥተው አይጋብዙም። ጨዋታው በአይን ነው። መንገደኛውን ያባብላሉ በአይናቸው...

አንዲት ልጅ እግር ኮረዳ ብቻዋን ደጃፏ ለይ ቆማ ነበር። በራፏ ላይ የጠላ ኩባያ ተደፍቶአል። ስለዚህ ጠላ ቤት ነው። ሰላምታ አቅርቤላት ገባሁ። አግዳሚው ወንበር ላይ ቁጭ አልኩ። የመላእክት ስእል ግድግዳውን ሞልቶታል። ቅዱስ ሚካኤል ሰይጣኑን በእግሩ ረግጦ በጎራዴ ሊወጋው ሲል የሚያሳይ ምስል። በቅዱስ ሚካኤል እግር ስር የወደቀው "ሰይጣን" መልኩ አበሻ ይመስላል። እንዲያውም የማውቀው ሰው መስሎ ተሰማኝ። ቅዱስ ሚካኤልም እንግሊዛዊ የፊልም አክተር ይመስላል...

(በ80ዎቹ ማብቂያ ኢትዮጵያ ሳለሁ ጭቋላ ገዳም ሄጄ ሰይጣንን በአይናቸው አይተዋል የተባሉ ሰው አነጋግሬ ነበር። "ጥቁር ነው ወይስ ቀይ?" ብዬ ጠየቅሁዋቸው። "ጥቁር ነው'ንጂ። ቅላትን ከየት አባቱ አምጥቶት?" ሲሉ በእርግጠኛነት መልሰውልኛል። እንዲህ ያሉኝ መነኩሴ እሳቸው ራሳቸው ጥቁር ነበሩ።)

ጠላ አዘዝኩ...

"በብርጭቆ ይሻልሃል ወይስ በሚሊሊኽ?" ስትል ጠየቀች።

"በምኒልክ።"

"አረቄ ልጨምርበት?"

"ጨምሪበት።"

"የማንን ዘፈን ልክፈትልህ?"

"ደስ ያለሽን።"

(ሳንዲያጎ የተባለው የኤርትራ ታዋቂ ኮሜድያን በየአመቱ ህፃናትን ቃለመጠይቅ በማድረግ ተወዳጅ ዝግጅት ያቀርባል። በቴሌቪዥን ከሰማሁዋቸውና በጣም ካሳቁኝ የህፃናት ምላሾች አንዱ ትዝ አለኝ፣

ጥያቄ፡ "ጠላ ለማዘጋጀት ከሚያስፈልጉ ሶስቱን ጥቀስ?"

ህፃኑ ልጅ እንዲህ ሲል መለሰ፣

“ሴት - ሚሊሊኽ - እንግዶች”)

ኮረዳዋ ጠላ እየቀዳችልኝ በአስመራ ትግርኛ ታናግረኝ ጀመር፣

“ይቅርታ አድርግልኝና የማውቅህ ይመስለኛል።”

“የት ነው የምታውቂኝ?”

“ትፅፋለህ አይደለም?”

“ምንድነው የምፅፈው?”

“እዚህ የመጣኸው ልትፅፍ ነው?”

“ጠላ ፈልጌ ነው የመጣሁት።”

“በአማርኛ የቴሌቪዥን ፕሮግራም ላይ ፎቶህን ያሳዩ ነበር። መጀመሪያ የሞትክ መስሎኝ ነበር። ሁዋላ ግን ሰዎች መንገድ ላይ አዩህና አለመሞትህን ነገሩኝ።”

“ለምንድነው የሞትኩ የመሰለሽ?”

“ሰዎች ፎቶአቸው ብቻ በቴሌቪዥን የሚታየው ሲሞቱ ነው። ያልሞተ ከሆነ ሲናገር ይታያል።”

ዝም በማለቴ እየሳቀች ቀጠለች፣

“ስለኔ እንዳትፅፍ አደራ።”

“ምን ብዬ እፅፋለሁ ስላንቺ?”

“ሳምኳት ብለህ ብትፅፍስ?”

ከልቤ ሳቅሁ። ምንም አላልኩ።

“ያነበቡ ሰዎች ስለ ሴቶች መፃፍህን ነግረውኛል።”

“ቢፃፍ ምናለበት? መሳሳም ምን ሃጢአት አለው?”

“ምስጢር ሲሆን ነው ጥሩ።”

መሳቋን ቀጠለች።

ያን ቀን ሲጋራ አጨስኩ። ሲጋራ ማጨስ የፈለግሁት ጠላ ብዙ እንዳልጠጣ ጊዜ ለማራዘም ብዬ ነበር። በሲጋራው ጢስ ውስጥ ስለዚህች ሴት ብዙ አሰብኩ። ጨዋታዋ ያልገባኝ ብመስልም፣ የአነጋገር

ዘይቤዋን ወድጄው ነበር።

ብዙም ሳይቆይ ጠላ ፈላጊዎች ተከታትለው ገቡ። አግዳሚ ወንበሮቹ ላይ ተጠጋግተን ለመቀመጥ ተገደድን። ተመችቶኝ ነበር። እንዲህ ከህዝብ መካከል ስሆን ሰላም አገኛለሁ። ተፈጥሮዬ ነው። ፕሮቶኮል በሚጠብቁ ሰዎች መካከል አስር ደቂቃ መቀመጥ አልችልም። ህዝብ የዋህ እርግብ ነው። አጠገቤ የተቀመጠው ወጣት፣ ስሜን እንኳ ሳያውቅ እንደልቡ ትከሻዬ ላይ ሲደገፍ አልተቃወምኩትም። አብዛኞቹ እንዳመጣላቸው የሚናገሩ ነበሩ። ስብስቡ የጎልማሶችና የወጣቶች ቅልቅል ሲሆን፣ ከዚህ ቀደም ባይተዋወቁም፣ እንደሚተዋወቁ ሆነው ነበር የሚያወጉ። በጉልበት ስራ ላይ የዋሉ ላባደሮች ሳይሆኑ አይቀሩም። አንዱ እንዲህ ሲል ተናገረ፣

"ወዲ ተመስገን DVD ደርሶት እንግሊዝ ሄደ።"

ሌላው አረመው፣

"DVD አይደለም። DV ነው። አሜሪካ ነው የሄደው።"

ከፊትለፊታችን ካለው አግዳሚ ወንበር ላይ የተቀመጡ ጎልማሳ ላባደሮች ላባቸው ፊታቸው ላይ ደርቆ ይታያል። ጠላ እየተጎነጩ እንግሊዝኛ ቃላትን በማወቅ ሲፎካከሩ ሰማሁ። አንዱ ሲጠይቅ ሌላው እየመለሰ ነበር፣

"ቀይ ባህር በእንግሊዝኛ ምንድነው?"

"ረይድ ሲይ"

"እስኪ 'ሳሚኝ' በል በእንግሊዝኛ?"

"ከይስ ሚ"

"መርከብ በእንግሊዝኛ ምንድነው?"

"ታይታኒክ።"

"ታይታኒክ" ሲል የመለሰውን እየተረቡ ይስቁበት ጀመር። እዚያው በዚያው ቅፅል ስሙን 'ታይታኒክ' ሲሉ ሰየሙት። የተቀለደበት ሰው በመሳሳቱ በጣም ስለተበሳጨ ከሚተርበው ሰው ጋር ወደ ፀብ ገባ፣ "ሺህ ክፍል የተማርክ አትምሰል።" ሲል በቁጣ መለሰለት። አያያዘናም ጨመረለት፣ "...6ኛው ወረራ ሲደረግ ከደርግ ጋር ምን ስትሰራ እንደነበር እናውቃለን..."

“አታውቅም። ቤቴ እንሂድና የምስክር ወረቀቴን ላሳይህ።”

“የሃፋሽ ውድባት አርበኛ ነበርኩ ልትል ነው?”

“ወሬ ምን ያደርጋል?”

በሚያስደንቅ ሁኔታ ፀቡን በመተው፣ የአርበኛነት ታሪኩን እንዲያወራላቸው ወተወቱት። ወደ መደባደብ ሊገቡ ከተቃረቡ በሁዋላ፣ እንዴት በዚያ ፍጥነት ሰላማዊ ወግ ሊጀምሩ እንደቻሉ ሊገባኝ አልቻለም። ሁሉም እንዳልነበረ ሆነና አርበኛው ታሪኩን ማውራት ጀመረ። እሱም ግን አልቀጠለም። አምስት ደቂቃ እንኳ ሳይተርክ አንዱ አቋረጠው፣

“ተወን ባክህ! ሙዚቃ አድርጉልን።”

“ተስፋይ መንገሻ።”

“ቆርጫጭ።”

“ጣኒቆ።”

“ሄለን መለስ!” አልኩ።

አስተናጋጇ በጨረፍታ ብልጭታ ካየችኝ በሁዋላ የሄለን መለስን ዘፈን ከፈተች። “ሕጂውን ናባኻ እዩ - አብዝባንካ አሎ ሕድሪ“ (አደራው አሁንም አንተው ጫንቃ ላይ ነው) እያለች ያቀነቀነችው ዜማ ከጣራ በላይ ጮኸ።

ዘፈኑም ቢሆን ብዙ አልቀጠለም።

ቴፑ የካሴቱን ክር ጎለጎለውና ዘፈኑ ተቋረጠ። ባለ ጠላ ቤቷ በብስጭት ብድግ ብላ ቴፑን ከፈተችው። እና ካሴቱን ለማውጣት ስትሞክር የተጎለጎለው ክር ተበጠሰ። ብስጭቷ በጣም ጨመረ። ከጠጪዎቹ አንዱ አፅናናት፣

“አትበሳጪ! አሁኑኑ እንደነበረ እቀጥልልሻለሁ። አምጪው ወዲህ፣ ቢላ ደ’ሞ አቀብይኝ... በጣም ጥሩ... አሁኑኑ ይስተካከላል...”

በቢላው ስለት የካሴቱን ብሎኖች መፍታት ጀመረ።

“መአዛ፣ አንድ ስኒ ስጭኝ።”

“ስኒ ምን ያደርግልሃል?”

“ብሎኖቹ እንዳይጠፉ ማስቀመጫ...”

ሰጠችው።

የጠጪው ትኩረት ሁሉ ወደ ካሴት ጠጋኙ ተሳበ።

ሲጋራውን በግራ ከንፈሩ ይዞ፣ ግንባሩን ቋጥሮ ተመስጦ ሲሰራ፣ ውስብስብ የቴክኒክ ችግሮችን በመፍታት ላይ ያለ ባለሙያ ይመስል ነበር።

“የጥፍር ቀለም አለሽ?”

“ከጎረቤት ልጠይቅ።”

ደጃፉ ላይ ከነበሩት ልጆች አንዱ የጥፍር ቀለም እንዲያመጣ ቢላክም ደርሶ ባዶ እጁን ተመለሰ፣

“አልቋል ብላሻለች።”

“ያለቀውን ላኪልኝ፣ ለካሴት ማጣበቂያ ነው’ ብለህ ንገራት።”

ያለቀው የጥፍር ቀለም ብልቃጥ መጣ። ባለሙያው የተበጠሰውን ክር የማጣበቁን ስራ በተሳካ ሁኔታ አጠናቀቀ። የቀረው ካሴቱን መዝጋት ነበር። ብሎኖቹን እያሽከረከረ በመዝጋት ላይ ሳለ አንዷ ብሎን ተፈናጥራ ጠላ ውስጥ ገባች። ብሎኗን ለማውጣት ማገላበጫ ምኒልክ ሲጠየቅ ተነስቼ ወጣሁ...

* * *

ቀጣዩ ጉዞዬ ወደ ናቅፋ ሆነ...

ናቅፋን መጎብኘት የቆየ እና የረጅም ጊዜ ምኞቴ ነበር። ‘ናቅፋ ምን ሊመስል ይችላል?’ የሚለው ጥያቄ ህልም ሆኖብኝ ኖሮአል።

በልጅነቴ ዘመን ቤተሰባችን ውስጥ የናቅፋ ስም፣ ከኢሳይያስ አፍወርቂ ስም ጋር ተዳብሎ በሹክሹክታ ይነሳ እንደነበር አስታውሳለሁ። እሁድ ወይም ቅዳሜ ኤርትራውያን እንግዶች በብዛት ወደቤታችን ይመጡ ነበር። ከአዋቂዎች መካከል መቀመጥ አይፈቀድልንም። በተለያየ አጋጣሚ ገባ ወጣ ማለት ግን አለ። ገባ ባልኩ ቁጥር በረሃ፣ ናቅፋ፣ ተጋዮች፣ ኢሳይያስ የሚሉ ቃላትን እሰማለሁ። እነዚህን ቃላት ሳይጨምሩ አረፍተነገር መስራት የሚችሉ አይመስሉም ነበር።

እንግዶቹ ከሄዱ በሁዋላ እናቴ ትቆጣናለች፣

“አዋቂዎች መካከል ገብቶ መቀመጥ ነውር ነው ተብሎ ስንት ጊዜ ይነገራችሁ?” ወደ ታላቅ ወንድሜ እየጠቆመች፣ “...አንተ በተለይ!” እኔም ላይ ታፈጥብኛለች “...የባለፈው ዱላ ጣፍጦሃል?”

ደብረዘይት ላይ የጦር ጉዳተኞች ካምፕ ነበር። በጦርነቱ ቆስለው ለማገገም የሚመጡ ወታደሮች ስለናቅፋ በብዛት ይናገሩ ነበር። በምሬት ከሚያነሱት መካከል የተራሮቹ ማለቂያ አልባነት ነበር። ወደ ኤርትራ ተመድበው የሚሄዱ ወታደሮች፣ ወደ ሞት እንደሚሄዱ ያምኑ ነበር። ናቅፋ ማለት ሞት ማለት ነበር።

በመቀጠል ዘጠነኛ ክፍል ሳላሁ ይመስለኛል አበራ ለማ፣ “የናቅፋ ማስታወሻ” የሚል ልቦለድ ፅፎ አነበብኩ። ስለ ናቅፋ ይበልጥ ያወቅሁት በአሉ ግርማ “ኦሮማይ” የተባለውን መፅሃፍ ፅፎ ካሳተመ በሁዋላ ነበር። በቀይ ኮከብ ዘመቻ የኢትዮጵያ ጦር ሰራዊት ናቅፋን ለመያዝ ከፍተኛ ጥረት አደረገ። የናቅፋ መያዝ ማለት የኤርትራ ጦርነት ማከተም፤ የኤርትራ የነፃነት ትግል መክሸፍ ተደርጎ ይታሰብ ነበር። በርግጥ ታሪክ ፀሃፊው ፕሮፌሰር ገብሩ ታረቀ በዚህ አይስማማም። በቀይ ኮከብ ዘመቻ ናቅፋ ቢያዝ ኖሮም እንኳ የጦርነቱ ማብቂያ ሊሆን ባልቻለ። ሻእቢያ ከማጥቃት ልምዱ ይልቅ እያፈገፈገ የማዳከም ችሎታው የላቀ ነበር።

አንድ ቀን ናቅፋን መጎብኘቴ የማይቀር ነበር።

ይኸው ቀኑ ዛሬ ሆኖ ተገኘ...

ሰማዩ ወገግ ሲል ከረንን አልፈን ነበር።

የያዝነው ላንድክሩዘር መሬት ለቆ የሚሸመጥጥ አቦሸማኔ ይመስላል። ምቹ ነበር። መነቃነቅ የሚባል ነገር አያውቅም። አረፋፍደን አፍአበት ገባንና እረፍት ሆነ። መንግስቱ ሃይለማርያም የኢሰፓ ጓደኞቹን ሰብስቦ ስለ አፍአበት የተናገረው ታወሰኝ፣

“አፍአበት ምንድነው? በኢትዮጵያ ስታንዳርድ ቀበሌ አይደለም። ቤንዚል አይቆፈርበት፣ አልማዝ አይቆፈርበት፣ ወርቅ አይወጣበት፣ አገር አይደለ፣ ሰው የለበት፣ የዲያን-ቢያን-ፉ ፈረንሳይ በቬትናም ድል ተነሳችበት ነው አሉን...”

የአፍአበትን ገበያ እየተዘዋወርኩ ጎበኘሁ። መንግስቱ አልዋሸም። በርግጥም አፍአበት የአስመራን አንድ ቀበሌ ያህል እንኳ አልነበረችም። መንግስቱ ስለ ወርቅ እና ቤንዚን የተናገረው አፉ ላይ የመጣለትን እንጂ፣ ከአፍአበት ከርሰ ምድር ምን እንዳለ ምንም መረጃ አልነበረውም። የአፍአበት ከርሰምድር ሃብት ቀርቶ ከሉሉልታ መሬት በታች ምን አንዳለ እንኳ መንግስቱ መረጃ አልነበረውም። የስልጣን ዘመን ልምዱ ከአገር አገር እየዞረ የጦር መሳሪያ መለመን ነበር።

አፍአበትን ጉግል ያደረገ ከአስመራ ባላነሰ ዝነኛ መሆኗን ይገነዘባል። በርግጥም ይችን ቁራጭ መንደር ላለመልቀቅ ከ50ሺህ ያላነሰ ህይወት ተከፍሎአል። በሚሊዮናት ገንዘብ ተከስክሶአል። ደርግ አፍአበትን ላለመልቀቅ የተሟሟተው የአፍአበት መያዝ ምፅዋን አደጋ ላይ ስለሚጥል ነበር። ከአፍአበት ድል በሁዋላ የሻእቢያ ዘመቻ ወደ ምፅዋ መሆኑ ግልፅ ነበር።

ከአፍአበት ገበያ ሃብሃብ ገዛሁና ገመጥኩ። ብርጭቅ ይሉታል በአካባቢው ቋንቋ። በመቀጠል ከሰፊው የአፍአበት ዋና ጎዳና ዳርቻ ካለ ቡናቤት የዛፍ ጥላ ስር ተቀምጠን የጀበና ቡና አዘዝን። መቸም ከቡና ስነስርአት ጋር ረጃጅም ወግ የተለመደ ነው። ለነገሩ ለአፍአበት እንግዳ የሆነ ሰው የጀበና ቡና አዝዞ ሲያበቃ፣ ከአፍአበት ጦርነት በቀር ከቶ ምን ሊያወጋ ይችላል? አፍአበት እና “ናደው እዝ” ምንጊዜም አብረው ይነሳሉ። እንደኔ ያለው ደ’ሞ፣ በእግረመንገድ ጄኔራል ታሪኩን ያስታውሳል። የዚያ ያልተሳካለት ጄኔራል፣ “የሰላማዊ አማራጭ” ፍላጎት ለሁለቱም ህዝቦች የሚበጅ ነበር።

* * *

በሚጠማዘዙት መንገዶች ተራሮችን እየተሻገርን ገሰገስን።

ከአፍአበት እስከ ናቅፋ መንገዱ አስፋልት ባይለብስም በኮሮኮንች ደረጃ ተሰርቶአል። ከሁለት ጊዜ በላይ ግን ደረቅ ወንዞች መንገዱን ይቆርጡታል። እና በመጨረሻ ናቅፋ ገባን።

ስለ ናቅፋ ከተማ ምንም ማለት አይቻልም። ከአፍአበት እንኳ ያነሰች ነበረች። ናቅፋ ደርሰን ጥቂት እረፍት ካደረግን በሁዋላ ጉብኝት ተጀመረ። ጦርነት የተደረገባቸውን ቦታዎች እየተዘዋወርን አየን። የሻእቢያ እና የኢትዮጵያ ተዋጊዎች ቅርብ ለቅርብ ምሽግ ውስጥ ሆነው

በድምፅ ጭምር ይነጋገሩበት የነበረውን ግንባር ውስጡ ገብቼ አየሁት። የሻእቢያ ታጋዮች ከነበሩበት ምሽግ ውስጥ ገብቼ የኢትዮጵያ ወታደሮች የነበሩበትን ቦታ ስመለከት ማመን የሚቸግር ሆነብኝ። ቡጢ የሚያክል ድንጋይ አንስቼ ወረወርኩ። በትክክል የኢትዮጵያ ምሽግ ላይ ደረሰ። አስጎብኚያችን እሷ ራሷ የነበረችበትን ጉድጓድ አሳየችኝ።

"ትነጋገሩ ነበር የሚባለው እውነት ነው?"

"ይሰድቡናል፣ እንሰድባቸዋለን። አንዳንድ ጊዜ ደ'ሞ የታሸገ የቆርቆሮ ምግብ ይወረውሩልናል። እኛም ቂጣ እንወረውርላቸዋለን።"

"እነሱ የሚወረውሩትን ትበሉታላችሁ?"

"የታሸገ ስለሆነ ከፍተን እንበላዋለን።"

"እነሱስ የናንተን ቂጣ ይበሉታል?"

"አላውቅም። እነርሱ ደሞዝና ጥሩ ምግብ ነበራቸው። እኛ ደሞዝ የለንም፣ ለነፃነት ነበር የምንታገለው። እንደነርሱ ጥሩ ምግብም አልነበረንም። በፅናት ነበር የምንበልጣቸው።"

በአይኔ አካባቢውን መረመርኩ። የዛጉ ቁራጭ ብረቶች እና ቀለሀ በብዛት ይታይ ነበር። ነጫጭ አጥንቶችም ወድቀው አየሁ። አንዱን ብድግ አደረግሁት። የእግር አጥንት ፍላጭ ነው። ንጣቱ አረፋ ይመስላል። የሰው አጥንት በእጄ ስይዝ ይህ የመጀመሪያዬ ነበር።

በሁዳዱ ላይ ተዘዋወርን።

አልፎ አልፎ ድንጋይ የተቆለለባቸው መቃብሮች ይታያሉ። የስታሊን ኦርጋን ጥይት ቁራጭ በየቦታው ወዳድቆአል። ናቅፋን እየተዘዋወርን ተመለከትናት። አንድ ቀበሌ በማትሞላው በዚህች ከተማ እጅግ አስደናቂ ጦርነቶች ተካሂደዋል። ያቺ ትንሽ ከተማ መሸከም ከምትችለው በላይ በአይሮፕላን ቦምብ ተደብድባለች። የኢትዮጵያ ገንዘብ በቦንብ እየተለወጠ ናቅፋ ላይ ለዘመናት ተራግፎአል። ናቅፋ በሚግ ስትደበደብ ብትውልም የማዘዣ ዋሻው ከተራራው ወገብ ውስጥ ተቦርቡሮ የተሰራ ስለነበር የሚደፈር አልነበረም። የአመራር አባላቱን ዋሻ በስም እየለዩ አስጎበኙን።

በዚያን ዘመን ናቅፋ እንደ ሶደም እንደ ጎመራ ትነድ ነበር። ጨርሳ ግን አልጠፋችም። ይኸው ናቅፋ አለች። በዚህች ከተማ ልጆች እየተወለዱ ነው። ቀይ ዩኒፎርም የለበሱ ተማሪዎች እየዘፈኑና እየሳቁ

ከቤት ወደ ትምህርት ቤት ሲመላለሱ በመንገድ ላይ ተላለፍን። አዲስ የተጀመሩና ያላለቁ ህንፃዎች እዚህም እዚያም ይታያሉ። በኢትዮጵያ ጀቶች ተደብድቦ የፈራረሰው መስጊድ እድሳት አልተደረገለትም። ለማስታወሻ ብለው የተውት ሳይሆን አይቀርም።

ናቅፋ በየአመቱ ጥቂት ጎብኚዎችን ታስተናግዳለች። ነጋሶ ጊዳዳ እዚህ መጥቶ እኔ የጎበኘሁትን እንደጎበኘ በመፅሃፉ ላይ አስፍሮአል። ነጋሶ ወደ ናቅፋ የሄደው ግን በሄሊኮፕተር ነበር። በአንድ ወቅት የኢህአፓ አመራር አባል የነበሩ ግዙፍ ስም ያላቸው ሰዎች እዚህ ናቅፋ መጥተው ነበር። ኤርትራ በኢትዮጵያ ቅኝ ግዛት ስር መሆንዋን እንዲቀበሉ ሲጠየቁ ባለመስማማታቸው ከናቅፋ ተቆራረጡ። ስብሃት ነጋና መለስ ዜናዊም ናቅፋ ጓዳቸው ነበር። አርከበ ኡቅባይ ከሁሉም በላይ ናቅፋን ያውቃታል። ናቅፋ በአንድ ወቅት የኢትዮጵያን ፖለቲካ ለመወሰን ንግግር የሚደረግባት ማእከል ነበረች።

ናቅፋ ብዙ ጀብዱ አይታለች...

ኮሎኔል ማሞ ተምትሜ የተባለ የኢትዮጵያ ኮሎኔል ናቅፋ ላይ ተከቦ በጀግንነት ተዋግቶ ህይወቱን ሰውቶአል። ናቅፋን ለማዳን በጄኔራል ተስፋዬ ሃብተማርያም የሚመሩ የኢትዮጵያ አየር ወለዶች በፓራሹት ዘለውባታል።

ናቅፋ ላይ ቆሜ በርቀት በአሉ ግርማ ከፍታ ነጥብ 1702 ሲል የገለፀውን ጫፍ አየሁት። ሻእቢያ ታንክና መድፎቹን ጠምዶ ይደበድብበት ከነበረው ቦታ ሆኜ ደ'ሞ የኢትዮጵያ ጦር ሰራዊት ወደ ነበረበት አግጣጫ ተመለከትኩ። "የቀይ ኮከብ ዘመቻ እቅድ መረጃ ሙሉ በሙሉ ለሻእቢያ ደርሶ ነበር።" የሚለው የበአሉ ግርማ ምክንያት ቢታመን እንኳ ዞሮ ዞሮ በአንዲት ጠባብ ክልል ላይ አፍንጫ ለአፍንጫ ተናንቀው ተዋግተዋል። ውጊያው በሳንጃና በጩቤ ጭምር ነበር የተካሄደው። በውነቱ እግዚአብሄር ለምን አላማ ያንን አካባቢ እንደሰራው ማሰብ ያስቸግራል። የናቅፋ አይሮፕላን ማረፊያ ላይ ቆመን የኢትዮጵያ ጦር ሰራዊት የነበረበትን ቦታ አሻግሬ ስመለከት በአሉ ግርማ ተጠግቶ ሊመለከት የቻለበትን ቦታ በትክክል ለመገመት የሚቻል ነበር።

ዘመቻ ቀይ ኮከብ ሲከሽፍ፣ የኢትዮጵያ የፕሮፓጋንዳ ሰራተኞች፣ "ሺ! ናቅፋዎች ወደፊት ይጠብቁናል" በማለት አውጀው ነበር። በአሉ አልተስማማም። አሮማይ ላይ ቁርጡን ተናገረ፣

"እኔ አንድ ናቅፋ ካሁኑ በቅቶኛል። ያየሁትን አይቻለሁ። ይበቃል። ዳግመኛ የጦርነትን አሰቃቂና አስቀያሚ ገፅታ ላለማየት ቆርጫለሁ።" ሲል ፃፈ። በርግጥም ከዚያ በሁዋላ በአሉ ግርማ ጦርነትን አልተመለከተም። ገመናችንን ገለጥክ፣ ሰብእናችንን አዋረድክ፣ የኤርትራን መገንጠል ቀድመህ አወጅክ ብለው ገደሉት። በርግጥ በአሉ ግርማ የናቅፋውን ጦርነት በአይኑ ከተመለከተ በሁዋላ የኤርትራ ጉዳይ ያለቀለት መሆኑን ተረድቶና ተስፋ ቆርጦ ነበር።

የእለቱ ጉብኝታችን ማምሻው ላይ አበቃ። ከማረፊያችን ተቀምጠን ሻይ ቡና በማለት ላይ ሳለን ከአስጎብኚያችን አንዱን እንደዋዛ አንድ ጥያቄ ጠየቅሁት፣

"ከኢትዮጵያ የጦር አዛዦች ማንን ታደንቃለህ?"

ሳያመነታ መለሰልኝ፣

"አንድ ወይም ሁለት ብቻ መጥራት አይቻልም። የተማሩ፣ የሰለጠኑ፣ ዲሲፕሊንና የአካል ብቃት የነበራቸው ብዙ ነበሩ።"

"እስኪ ጥቂት ስሞች ጥራልኝ?"

"ረጋሳ ጅማ" ብሎ በመጀመር ከአስር በላይ ስሞች ጠራ። እንደጠበቅሁት የተስፋዬ ሃብተማርያም እና የታሪኩ አይኔ ስሞችም ተጠቅሰው ነበር።

("ኤርትራ አትለወጥም አትሸጥም!" የሚለው መፈክር በሬድዮና በቴሌቪዥን ጆሮ ባቃጠለበት ዘመን አንድ ነጠላ ቀልድ ተለቆ እንደነበር አስታውሳለሁ። ይህን መፈክር የሰማ ጉራጌ እንዲህ አለ አሉ።

"ጥሩ ትርፍ ካስገኘች ኤርትራ ለምን አትሸጥም?"

ተመሳሳይ ቀልድም አብሮ ተለቆ ነበር።

አንድ ሌላ ጉራጌ ወታደርነት ተቀጥሮ ወደ ኤርትራ ዘምቶ ነበር። በአውሮፕላን፣ ቀጥሎ በመኪና፣ ከዚያም በእግር በድምሩ ሶስት ቀን ከፈጀ ጉዞ በሁዋላ እረፍት ሲደረግ ጉራጌው እንዲህ አለ አሉ፣

"ነገር ፍለጋ ካልሆነ፣ እንደው ይሄ ሁሉ የኛ መሬት ነው?"

ጉራጌን እንደ ፈሪ ወይም የሃገር ፍቅር እንደሌለው ዜጋ፣ አይነት መልእክት ያዘሉ ቀልዶች በዘመናችንም አላቋረጡም። ኮሜዲያን

ጉራጌን እንደ ፈሪ በመሳል የቀልድ ሙያ መለማመጃ ሲያደርጉት ይታያሉ። እውነታው ግን ተገላቢጦሽ ነበር። በኤርትራ ጦርነት ከፍተኛውን የጀብዱ ሜዳይ ከተቀበሉትና በኢትዮጵያ ሰራዊት ተወዳጅ ከነበሩት በጣት የሚቆጠሩ የጦር አዛዦች ሁለቱ ጉራጌዎች ነበሩ። ተስፋዬ እና ታሪኩ።)

ናቅፋ አደርን።

ሌሊት ላይ ዝናብ አቸፈቸፈ።

ርግጥ ነው፣ የኤርትራን የነፃነት ትግል ከባድ ሸክም ተሸክማ ካሳለፈች በሁዋላ ዛሬ ናቅፋ የተለያዩ የስልጠና ማእከሎች ያሉባት ከተማ ሆናለች። አሁን ሰላማዊና ፀጥተኛ ናት። የልጆች ሳቅ ይሰማባታል። የተማሪዎች መንደር ሆናለች። ዛፎች በዙሪያዋ ተተክለዋል። ገበሬዎች በክረምት እህል ይዘራሉ። ያጭዳሉ። ህይወት ቀጥላለች። በርግጥ ናቅፋ ለውለታዋ ትልቁን ማስታወሻ ወስዳለች። የኤርትራ ገንዘብ በስሟ ተሰይሞላታል።

በነጋታው የመልስ ጉዞ ሆነ።

መመለሻ መንገዳችንን በሸእብ በኩል አደረግነው። ከባህሩ አግጣጫ በከፍተኛ ፍጥነት ወደ ምእራብ የሚጓዝ ነፋስ ከመኪናችን እየተላተመ ሙዚቃዊ ድምፅ ያሰማ ነበር። ሆኖም ነፋሱን አሸንፎ ሊዘንብ አልቻለም። ሸእቢን እልፍ ስንል መንገዱን እያቋረጠ ወደ ቀይባህር አግጣጫ የሚገላበጥ ጎርፍ ጉዞአችንን ገታ። የት የዘነበ እንደሆነ አላወቅሁም። ብቻ ጎርፉ እስኪጎድል ለሰአታት ያህል ለመቆም ተገደን ነበር።

(ኢትዮጵያ ሳለሁ፣ "ባህሩ አልደረቀም" በሚል ርእስ ሸኢብን የተመለከተ አንድ ፅሁፍ አዘጋጅቼ ሳይታተም ቀርቶአል። ደርግ የሸኢብን ነዋሪ ሙሉ በሙሉ በታንክ ደምስሶታል። የዚህ እልቂት መሪ ጄኔራል መርዳሳ ሌሊሳ ነበር። ጄኔራሉን አዲሳባ እስርቤት ቤት ገብቼ አነጋግሬው ነበር። ሽምጥጥ አድርጎ ካደ።

"ጦርነት ላይ ነበርን። የሚተከሰው የታንክና የመድፍ ቁምቡላ የት እንደሚያርፍ አናውቅም ነበር።" አለኝ።

እውነቱን አይደለም። ነዋሪውን በጅምላ ከፈጁት በሁዋላ

ሬሳዎችን የውሃ ጉድጓድ ውስጥ ነበር የሞሉት። ከእልቂቱ አምልጣ ዜናውን ለሻእቢያ ያደረሰችው አሚና ትባል ነበር። በዚህ ጉዞዬ ሽእብ ላይ ላለቁት ሲቪል ዜጎች የቆመላቸውን ሃውልት ጎብኝቼዋለሁ። የሟቾቹ ስምም በእብነበረድ ላይ ተፅፎአል። በሙሉ ሙስሊሞች ነበሩ።

መንግስቱ ሃይለማርያም፣ "አሳዎቹን ለማጥፋት ባህሩን ማድረቅ" የሚል ሰይጣናዊ ጥቅስ ነበረው። ለአባባል ወይም ለፕሮፓጋንዳ ሳይሆን በትክክል ሊፈፅመው ይፈልግ ነበር። አልተሳካለትም። ባህሩ ከመድረቁ በፊት አሳዎቹ ድል አደረጉ።)

* * *

ሄኖክ ተሳክቶለት ቀለበት አሰረ።

እና ከእጮኛው ጋር ለሁለት ሳምንት እረፍት ወደ ምፅዋ ለመሄድ ማሰቡን ሲነግረኝ፣ እኔም አብሬአቸው ለመሄድ ወሰንኩ።

ጊዜው ምቹ ነበር...

ከምፅዋ አስተርዮ ማርያም እና ከፈንቅል በአል ጋር በተያያዘ መንገዶች ሁሉ ወደ ምፅዋ ያመሩ ነበር። አስቀድመን ጉርጉሱም ላይ አልጋ ያዝን። ወደ ምፅዋ በምናደርገው ጉዞ፣ አንድ ሌሊት ሰለሙና ጫካ ድንኳን ተክለን የማደር ፕሮግራም ተይዞአል። በርግጥም በሰሜናዊ ቀይ ባህር በኩል ወደ ምፅዋ ለመጓዝ የመረጠ፤ የሰለሙና ጫካ መሃል እረፍት ማድረጉ ግድ ነው። እኛ ግን ከእረፍት በላይ ሌሊቱን እዚያው ለማደር ወሰንን።

በየአመቱ በወርሃ የካቲት ምፅዋ ለመጨረሻ ጊዜ ነፃ የወጣችበትን የፈንቅል ጦርነት ለማስታወስ የሚጎርፈው ህዝብ ባንድ በኩል፤ አስተርዮ ማርያምን ለማንገስ የሚጓዘው በሌላ በኩል ተደባልቆ ምፅዋን ትንፋሽ ያሳጣታል። ከመላ ኤርትራ እና ከውጭ ሃገር የሚገባውን በብዙ ሺዎች የሚገመት እንግዳ የማስተናገድ አቅም አጥሮአት ትጨናነቃለች። የግለሰቦችን ቤት መከራየት እና ድንኳን ተክሎ ባህሩ ዳርቻ መሰንበት የተለመደ ነው። ጉርጉሱም ላይ አድሮ ቀይ ባህር ቀይ ሲመስል መመልከት እና ከባህሩ ጋር በፀጥታ መጫወት ለአእምሮ ሰላም የሚሰጥ ነበር። በርግጥም ምፅዋ ባህረ-ገነት ነበረች። ቱርኮች፣ ግብፆች፣ ኢጣሊያውያን፣ እንግሊዞችና ኢትዮጵያውያን ስላስተዳደሯት የተለያዩ ህዝቦችን ባህልና ቅርስ አዋህዳ ይዛለች። ምፅዋ

ከተማ ሳትሆን ታሪክ ነበረች።

ምፅዋ ሰነበትን...

የሄኖክ እጮኛ ዝምተኛ ነበረች። ቤቴል ትባላለች። ለምትጠየቀው ጥያቄ ሁሉ ምላሿ ፈገግታ ብቻ ነው። ክብ ፊቷ የመላእክት ስእል ይመስላል። ከንፈሮቿ ጠባብ ናቸው። እንደ ጉጉት ደግ አይኖች አሏት። ማንም ቢሆን ፊቷን አይቶ የዋህና ጥሩ ልጅ መሆኗን ይረዳል። ሄኖክ ተስማምቶታል። ጥርግርግ አድርጋ ፍቅሯን ሰጥታዋለች። እሱም የሚፈልገው ይህን ነበር። ምሳ ለመብላት፣ ወይም ራት ላይ ካልሆነ ወደ ባህሩ ለመውጣት ብዙ ፍላጎት አልነበራትም። ብዙ ጊዜ ክፍሏ ውስጥ ተቀምጣ አዲስ የተገዛላትን ሞባይል ስልክ መነካካት ወይም ቴሌቪዥን ማየት የምትመርጥ ነበረች። ዛሬ ግን ገፋፍተን እንድትዋኝ አደረግናት። ውሃ ውስጥ ከገባች በሁዋላ ስለወደደችው መውጣት ሳትፈልግ ቀረች...

ከሄኖክ ጋር አሸዋው ላይ ተዘርግተን ጥቂት አወጋን፣

“ከዚህ በሁዋላ ጉዞህ ወዴት ነው?” ሲል ጠየቀኝ።

“ወደ ሆላንድ...”

“ደቡብ አፍሪቃን ጠቅልለህ ተውከው?”

“አደገኛ ሆነብኝ።”

“ስደት ለፀሃፊ ይሆናል ብለህ ነው?”

“አይሆንም። ምን ምርጫ አለኝ ታዲያ?”

“ኤርትራ ይሻልሃል።”

ዝም በማለቴ፣

“መኖር የሰለቸህ ነው የምትመስል?” አለኝ።

ሳቅሁ።

“በርግጥ አንዳንድ ጊዜ ሳስበው በህይወት የምኖረው ለመፃፍ ስል ብቻ ይመስለኛል። ባልፅፍ ኖሮ የህይወት ጣእሟ ምን ሊመስል እንደሚችል ማሰብ እንኳ አልችልም።” አልኩ።

“አግብተህ ልጆች ከወለድክ የህይወት ጣእሙ ይገባሃል።”

“አንተ ለምንድነው በህይወት የምትኖረው?” ስል ጠየቅሁት። ሳያመነታ ነበር ምላሽ የሰጠኝ፣

“እኔ የምኖረው ሴትን ለመውደድ ስል ብቻ ነው።” ከዚያም በመዋኘት ላይ ያለች እጮኛውን ያደንቅ ገባ፣ “...እኔን ለማፍቀር ወደዚህ ምድር የመጣች ወፍ... ልጆች ልትሰጠኝ የተዘጋጀች እርግብ... እስኪ ተመልከታት? እግዜር ለራሱ ሲል የፈጠራት... የበረዶ ስባሪ የመሰለች...መልክህን ጉንጯ ላይ ማየት ትችላለህ። ጉንጯን እንደ መስታወት ተጠቅመህ ጢምህን መላጨት የሚቻል ነው። እንደዚህ ያለ ውበት! እንኳን ሴት አልሆንኩ። ሴት ብሆን ኖሮ ይህን የሴት ውበት ሳልመለከት ያመልጠኝ ነበር። ግን አንድ ምስጢር ልንገርህ? ግማሽ መፅሃፍ እንኳ አንብባ አታውቅም... ትምህርት ደ’ሞ ጠላቷ ነው... ልጆቼ በሷ ከወጡ መቼም አለቀልኝ... የሆነው ይሁን ግን ወድጄያታለሁ ... እንደዚህ ያለ ውበት አይተህ ታውቃለህ? ስስ ብርጭቆ! የሚወለዱት ልጆች መልካቸው በሚስቴ፣ ጭንቅላታቸው በኔ ቢሆን እንዴት መልካም ነበር? ማን ነበር ይህን ያለው?”

አያይዞ ብራዚላዊት ሴት እንደነበረችው አጫወተኝ።

“ተጋብታችሁ ነበር?” ስል ጠየቅሁት።

“አንድ ላይ እንኖር ነበር...”

“ለምን ተለያያችሁ?”

“በመኪና አደጋ ሞተች፣ ከሶስት አመት በፊት።”

“ኦ! አዝናለሁ።” አልኩ።

ጥቂት ተክዞ ቆየና ያወራልኝ ጀመር፣

“...ወሲብ በጣም ትወድ ነበር። በርግጥ ወሲብ የማይወድ ማን አለ? ወሲብ የሚወደድ ባይሆን ኖሮ ህይወት አትቀጥልም ነበር። ሊያ ግን ልዩ ነበረች። ኦ! ሊያ! በጣም ተዋደን ነበር። ገንዘብ ችግር አልነበረም። እኔም እየሰራሁ ነበር። እሷም የውርስ አክሲዮን ነበራት። በተገኘው ትርፍ ጊዜ ማበድ ሆነ። ባህር ላይ፣ በረሃ ላይ፣ አይሮፕላን ላይ፣ ምን የቀረን ቦታ አለ? ፍቅር እንደ ምግብ ሰውን ያለመልማል? እብደት ያለበት ቦታ ሁሉ፣ ፀሃይ ያለበት አገር እየዞርን ዘለልን። ሊያ! እንደዚያች አይነት ልጅ ሊኖር አይችልም...”

ፊቱን በእጆቹ ሸፍኖ ማልቀስ ጀመረ...

ሄኖክ ሲያለቅስ ስለ ሰዎች ተፈጥሮ እያሰላሰልኩ ነበር። የኔን ህይወት መለስ ብዬ ሳየው፣ የፖለቲካ ጉዳዮችን በመከታተል የማጠፋው ጊዜ ይበዛ ነበር። እንደ ሄኖክ አይነት ተፈጥሮ ተመኘሁ። 'ምናገባኝና ነው የፖለቲካ ዜና ሳሳድድ የምውለው?' ብዬ ራሴን ብጠይቅም፤ ተፈጥሮዬን መለወጥ እንደማልችል አውቀው ነበር።

ሄኖክ ወጉን ቀጠለ...

"አባቴ ሂያጅ ነበር። እኔም በአባቴ ነው የወጣሁት። በጎን የተወለዱ አምስት ወንድምና እህት አሉኝ። እንግዲህ እነዚህ አባቴ ያመናቸው ናቸው። የአባቱ ስም በርሄ የሆነ ከሰማህ ንገረኝ። ወንድሜ ሊሆን ይችላል።"

"አስመራ ስላንተ የሚወራውን ሰምተሃል?" ስል ጠየቅሁት።

"ለጋብቻ ጠይቆን ነበር ስለሚሉት ሴቶች ነው?"

"አዎ!"

"ቢጠየቁ ታዲያ ምንድነው? ምን ማውራት ያስፈልጋል?"

"ከተስማሙ በሚቀጥለው ቀን ትጠፋባቸዋለህ። እምቢ ሲሉህ ደ'ሞ ታስቸግራቸዋለህ ሲባል ነው የሰማሁት።"

"ፊሽካ በላቸው።"

"በተዋወቅንበት ቀን ለጋብቻ ጠየቀን የሚሉ አሉ?"

"በፎቶ ብቻ ያዩትን ወንድ ያገቡ የለም እንዴ? ባንድ ቀን ትውውቅ ቢጠየቁ ምን ችግር አለው?"

"እህትማማቾችን ለጋብቻ ጠይቀሃል?"

"እሱ በአጋጣሚ ባለማወቅ የሆነ ነው።"

"እንዴት?"

"ኮምቢሽታቶ ላይ ስዘዋወር ከአንዷ ጋር ተዋወቅሁና ስልክ ሰጠችኝ። ከአሜሪካ እንደመጣሁና ሚስት እንደምፈልግ ነገርኳትና በቀጠሮ ተለያየን። ከሰአት በሁዋላ ደ'ሞ ሌላ ቆንጆ አገኘሁና ለማንኛውም ብዬ ተዋወቅሁዋት። ስልኳን ስጠይቃት የእህቴ ስልክ ነው ብላ ሰጠችኝ። ስመዘግበው ቁጥሩ በሌላ ሴት ስም ስልኬ ላይ ተመዝግቧል። እህቷ ነበረች። ሁለቱንም ይቅርታ ጠይቄ

ተሰናበትኳቸው። አሁን ይሄ ምን ወሬ ተብሎ ይነገራል?”

“ለጋብቻ ከጠየቀን በሁዋላ ስማችንን ረሳ የሚሉም አሉ።”

“አንተ ይህን ሁሉ የት ሰማህ?” አለ በጣም ተገርሞ።

ወሬዎቹን የሰማሁት እራሱ የነገራትን ከገዛ እህቱ ነበር። መረጃዎቹን በተለየ መንገድ ስላቀረብኩ ግን ሄኖክ አልጠረጠረም።

“በአጋጣሚ ሲያወሩ ሰማሁ።” አልኩ።

ረጋ ብሎ ሊያስረዳኝ ሞከረ፣

“ስሟን የረሳሁዋት አንዲት ሴት ብቻ ናት።”

አብራራልኝ፣

“የሆነውን ልንገርህ? ጠጥቼ ነበር። ‘እንጋባ’ አልኳት ‘እሺ’ አለች። ስሟን ስመዘግብ ቸኩዬ የመጀመሪያውን ፊደል ብቻ ፃፍኩ። ‘R’ እፅፋለሁ ብዬ ተሳስቼ ‘S’ ፃፍኩ። ጠዋት ያንን ስም ከየት ላምጣው? ሰሚራ፣ ስምረት፣ ሳምራዊት ተምታታብኝ። ቢቸግረኝ ደውዬ ጠየቅሁዋት...”

“ማን ሆነ ስሟ?”

“ሩታ።”

“ቀባዣሪ ነህ መቸም። ራሷን እንዴት ትጠይቃታለህ?”

“እና ማንን ልጠይቅ?”

ሲስቅ ቆየና እንዲህ አለኝ፣

“ከተዋወቅሁዋቸው ደርዘን ሴቶች መካከል እድሜያቸው ከ25 አመት በላይ የሆነው አብዛኞቹ ስማቸው ‘ሰላም’ ነው። አንድ ቢሮ ውስጥ ገብቼ ስም ስተዋወቅ አራቱም ስማቸው ’ሰላም’ ነበር። በቀውጢው ጦርነት ጊዜ የተወለዱ መሆን አለባቸው። እድሜያቸው 18 የሆነውን ስትጠይቅ ደግሞ ሓበን፣ ዮሃና፣ ነፃነት ይሉሃል። አሁንማ ገና ሳይነግሩኝ ስማቸውን መገመት ጀምሬያለሁ። ከአስር መካከል ሁለቱ ሄለን ወይም ፌበን ናቸው። ሶስቱ ሰላም ናቸው። ቀሪው ነፃነት ነው።”

በራሱ ንግግር ይስቅ ቀጠለ። አለመሳቄን አስተዋለና፣

“ለምን አልሳቅህም?” ሲል ጠየቀኝ።

“ለምን ያልሳቅሁ ይመስልሃል?”

“ምቀኝነት ነው፣ ሌላ ምን ሊሆን ይችላል? የአበሻ ምቀኛነት መቸም የማይገባበት ቦታ የለም። አበሻ ሲባል ሳቁን እንኳ የሚደብቅ እርጉም! አበሻ ባልሆን ይሻለኝ ነበር!”

እዚህ ላይ ግን ሳቄን መሸሸግ ሳልችል ቀረሁ።

* * *

ማታ እስከ እኩለ ሌሊት ባህሩ ዳርቻ በፀጥታ ተቀመጥን። ማእበሉ ከባድ ነበር። የማእበሉ ድምፅና የባህሩ ሽታ ልብን የሚያነሳሳና የሚያስተክዝ አንዳች ሃይል ነበረው። ባህሩ በጣም የምወዳቸውን ወዳጆቼን የነጠቀኝ መስሎ ተሰማኝ። ለምን እንዲህ እንደተሰማኝ ግን አላውቅም...

ሄኖክ በፀጥታው ተመስጦ እንዲህ አለ...

“በአለም ላይ ህይወት ያለው ፍጥረት ባይኖር ኖሮ ምን ይሆን ነበር? ፀጥ ያለ ፀጥታ? ዝም ያለ ዝምታ? እና ማንም የሌለበት? ምንም ነገር የማይኖርበት? ከዚያስ? ከዚያ በሁዋላ የሚባል ነገር ራሱ የሌለበት? መጨረሻ አልባ ዝምታ። ፍፁም ዝምታ። እንደሱስ እንኳን አልሆነ።”

በነጋታው ማለዳ ከባህላዊው ሬስቶራንት ውሃ ገዝቼ ስመለስ አንዲት ጠይም ልጅ ቢጫ ፎጣ ላይ ጋደም ብላ እያነበበች አየሁ። ይችን ልጅ ለሶስተኛ ጊዜ ማየቴ ነበር። ቁምጣ ለብሳ ወዲያ ወዲህ ስትመናቀር ሁለት ጊዜ በቅጡ ተያይተን ነበር። በግምት ከ25 አያልፋትም። እንዲህ ብቻዋን ሳለች ካላናገርኳት ሌላ እድል አይኖርም ብዬ በድፍረት ገባሁበት። እና በርግጥም ጠጋ ብዬ አናገርኳት፣

“ጤና ይስጥልኝ...”

መፅሃፏን አጥፋ ቀና አለች፣

“ምን እያነበብሽ ነው?”

ገልብጣ ርእሱን አሳየችኝ። “ትፅቢት ባህጉ - ከበየነ ሃይለ” ይላል። ትግርኛ ብዙ ስላላነበብኩ ይህን መፅሃፍ አላገኘሁትም ነበር። ደራሲውን ግን በስም አውቀዋለሁ።

“ልቦለድ ነው?”

“ፍልስፍና ነክ ልቦለድ ነው።”

“ወደሽዋል?”

“ይመስለኛል።”

“ሰውን የት አውቀዋለሁ አይባልም። ማን ልበል ስምሽን?”

“ንያት።”

የኔን ስም ተናግሬ ጨበጥኳት፣

“ከውጭ አገር ነው የመጣሽው?”

“ከዚሁ ነኝ።” ሳቀች።

“ምነው ብቻሽን ታዲያ?”

“ብቻዬን አይደለሁም። አባቴ አለ።”

“ቀስ ብለህ አምልጥ በይኛ?”

ሞቅ አድርጋ ሳቀች፣

“ከሚስቱ ጋር እየዋኘ ነው። አታስብ።”

“ከእናትሽ ጋር?”

“አዎ።”

“እኔ ከአንድ ለፍላፊ ጓደኛዬና ከእጮኛው ጋር ነኝ። ከቻልሽ ወደኛ ብቅ በይ።” ብዬ ያለንበትን አመላከትኳት።

“እሞክራለሁ...” አለች እያመነታች።

“እስክርቢቶ ይዘሻል?”

ከቦርሳዋ ፈላልጋ ሰጠችኝ።

“ይቅርታ፤ ቁራጭ ወረቀት ካለሽ?”

አሁንም ተጨናንቃ ፈላልጋ ሰጠችኝ፣

“ስልክ ቁጥርሽን ብትነግሪኝ?”

መነፅሯን አውልቃ በመገረም ተመለከተችኝ። ቢሆንም እየሳቀች ቁጥሮቿን መናገር ጀምራ ነበር። ይህች ልጅ የኔ የመጨረሻ

እጣፈንታ ኖራለች።

* * *

ከምሳ በሁዋላ በባህሩ ዳርቻ ወደ ደቡብ ነዳን።

መንገዱን ይዞ የተጓዘ አሰብ ይደርሳል።

የባህሩ የክረምት አየር በጣም ተመቸኝ። ለብ ያለው ነፋሻ አየር ስሜቱ አይጠገብም። መንገዱ ከባህሩ መራቅ ሲጀምር ወረድንና በውሃው ዳርቻ በእግር አዘገምን። የባህሩ ውሃ በጣም ንፁህ ነው። የደርባን፣ የሞምባሳ፣ የዱባይና የማፑቶን የባህር ዳርቻዎች ዋኝቼባቸዋለሁ። ከዚያ ጋር ሲነፃፀር ይህ የምፅዋ ባህር የተሻለ ንፁህ ነበር። የአሸዋው ንጣት እና የውሃው ጥራት እንደ መስታወት ያንፀባርቃል።

ግመሎች በርቀት አየን...

ወገባቸው ላይ የተቆለለው የተፈጥሮ ኮረብታ ሳይበቃቸው፣ ኮረብታው ላይ የሸቀጥ ኮረብታ ጭነው አንገታቸውን እያወዛወዙ ወደ ሰሜን አግጣጫ ተጓዙ። ራሻይዳ መሆን አለባቸው። እነዚህ ራሻይዳዎች ቋሚ ቤት የላቸውም። ባህሩ ዳርቻ ድንኳን ቀልሰው ይኖራሉ። ከዘልአለም እስከ ዘልአለም ባህሩ ዳርቻ። አንዳንዶቹ ፒካፕ መኪኖች አላቸው። ኮንትሮባንድ ይነግዳሉ። በህገወጥ ጀልባ ባህሩን አቋርጠው ሳኡዲ አረቢያ ይገባሉ። ሌሊት ደ'ሞ እንደገና ኤርትራ ይመለሳሉ። በጀልባ ጭነው ያመጡትን ቁሳቁስ በመኪና ጭነው፣ ህጋዊ ባልሆኑ መንገዶች እየተወነጨፉ፣ የኤርትራን መሬት ለሁለት ሰንጥቀው፣ ሱዳን ይገባሉ። ይህ የራሻይዳ የህይወት ስልት ነው።

“ደወልክላት ለንያት?” ሲል ጠየቀኝ።

“አዎ።”

“ምናለች?”

“እዚህ አልተመቻትም። አስመራ ቀጥራኛለች...”

“ሚስት አገኘህ ማለት ነዋ?”

“እናያለን...”

መልሼ ግን ጠየቅሁት፣

"ንያት ምን ማለት ነው?"

"እንጃ! Dignity ወይም Proud ማለት ይመስለኛል..."

ከነልብሱ ወደ ባህሩ ዘሎ ገባ። ወደ መሃል ጥቂት እንደዋኘ ጮኸ። በጣም ጮኸ። "ውሃው ሙቅ ነው!" ሲል ሰማሁት። ባህሩ ላይ በጀርባው ተንሳፈፈ። ወዲያው የዶልፊን ድምፅ መሰማት ጀመረ። ሁለት ነበሩ ዶልፊኖቹ። ባልና ሚስት ሳይሆኑ አይቀሩም። እንደ ሰብመሪን ብቅ ጥልቅ እያሉ ወደ ሰሜን አግጣጫ ተጓዙ።

በባህሩ ዳርቻ ሮጥኩ።

ዶልፊኖቹ እየራቁ ሄዱ። እየራቁ...እየራቁ... ብቅ ጥልቅ እያሉ... ድምፃቸውም እየጠፋ ሄደ። ልቤ እስኪፈርጥ ከሮጥኩ በሁዋላ ከለስላሳው የባህር አሸዋ ላይ ተዘረጋሁ። ከባህሩ ማእበል በቀር አንዳችም የሚሰማ ድምፅ አልነበረም...

- 23 -

ኦሮማይ - በአሉ

እንባ እንባ ይለኛል - ይተናነቀኛል
ግን እንባ ከየት አባቱ! - ደርቆአል ከረጢቱ
ሳቅ ሳቅም ይለኛል - ስቆ ላይስቅ ጥርሴ
ስቃ እያለቀሰች - መከረኛ ነፍሴ

(ግጥም - በአሉ ግርማ)

በአሉ ግርማ "ኦሮማይ" በሚል ርእስ ባሳተመው መፅሃፉ የሳላቸው ገፀባህርያት እውነተኛ ሰዎች መሆናቸው ይታመናል። አፈንዲ መሃመድ በመጣጥፉ እንዳስነበበን፣ ኮሎኔል በትሩ ተሰማ በደህንነት ምኒስትሩ በተስፋዬ ወልደስላሴ የተመሰለ ነው። በርግጥ ኮሎኔል ተስፋዬ "እኔ አይደለሁም፣ ምክትሌ ነው።" ሲል አስተባብሎአል።

ኮሎኔል ታሪኩ ወልዳይ በሚል ስም የሚታወቀው ገፀባህርይ ደ'ሞ የአንበሳው ሶስተኛ ክፍለጦር አዛዥ ኮሎኔል ተሻገር ይማምን ይወክላል። ይህ ኮሎኔል በ1974 የቀይ ኮከብ ዘመቻ ላይ ተገድሎአል።

መፅሃፈ ዳንኤል የተባለው ገፀባህርይ ፋሲካ ሲደልል የተባለውን ባለስልጣን ሲወክል፣ የሺጥላ ማስረሻ ደ'ሞ ሽመልስ ማዘንጊያን ይወክል ነበር። ፀጋዬ ሃይለማርያም ራሱ በአሉ ግርማ ሲሆን፣ የተድላ ረጋሳ ወኪል ፍስሃ ገዳ፤ የሰለሞን በትረጊዮርጊስ - ዳዊት ወልደጊዮርጊስ መሆናቸውን አፈንዲ አስነብቦናል።

ርግጥ ነው፣ ከስም አሰያየሙ በአሉ ግርማ ማንን መጥቀስ እንደፈለገ በቀላሉ መገመት የሚቻል ነበር። "ፍስሃ" እና "ተድላ" ተመሳሳይ ትርጉም ሲኖራቸው፣ "የሺጥላ ማስረሻ" እና "ሽመልስ

ማዘንጊያ"ም እንዲሁ። በአሉ በእውነተኛ ስማቸው የገለፃቸው ሁለት ብቻ ነበሩ። መንግስቱ ሃይለማርያም እና ኢሳይያስ አፍወርቂ።

ከኤርትራውያን ወገን አቢይ ሚና የነበራቸው ተብለው ሊጠቀሱ ከሚችሉት ገፀባህርያት መካከል ፊያሜታ ጊላይ፣ ቢሮከራሲ እና ስዕላይ ባራኺ ሊጠቀሱ ይችላሉ።

የቢሮክራሲ ማንነት ታውቆአል። "የደራሲው ማስታወሻ" ላይ እንደገለፅኩት አፍወርቂ ተወልደመድህን ነበር ቢሮክራሲ። የደሴ ልጅ ሲሆን፣ ከቀይ ኮከብ ዘመቻ መክሸፍ በሁዋላ ደርግ አሳዶ ድሬዳዋ ላይ ከያዘው በሁዋላ ረሸኖታል። ልጁ ደሴ የተወለደ (አምቼ) ሲሆን፣ እህቱ የየማነ ገብረመስቀል ሚስት መሆኗን ሰምቻለሁ።

አስመራ በሄድኩ ጊዜ በአሉ ግርማ ፊያሜታ ጊላይ ብሎ የገለፃትን ሴት ወይዘሮ አሳይተውኝ ነበር። እርግጥ ነው እድሜዋ ስለገፋ ኦሮማይ ላይ ከማውቃት ጀብደኛ ሴት ጋር ላመሳስላት ተቸግሬያለሁ።

ስትስቅ አይቻታለሁ። ስትናገርም ሰማሁዋት።

እድሜ ውበቷን ቢፈታተነውም የእሳት አይን የምትመስል፤ ደማቅና ስሜትን ቀስቃሽ ወሲባዊ አይኖችና ከንፈሮችን ከተፈጥሮ የታደለች ቆንጆ ነበረች። የሚያውቋት እንዳጫወቱኝ በዚያን ዘመን ፓራዲዞ ላይ ባር ነበራት። በአሉ ግርማ ፓራዲዞ ሲል የገለፀው ቡናቤት የፊያሜታ ነበር። እውነተኛ ስሟ ፊዮሪ ሲሆን፣ በአሉ ግርማ በአስመራ ቆይታው ፓራዲዞ ያመሽ እንደነበር ነግረውኛል።

ፊዮሪን አላነጋገርኳትም።

ብዙ ሰዎች ስለ ፊያሜታ እያነሱ ስለሚያስቸግሯት፣ ምላሽ ለመስጠት ትእግስት እንደሌላትና ሲያነሱባት ልትሳደብ እንደምትችል ሲነግሩኝ አይን አይኗን በማየት ብቻ ታቀብኩ። ከደርግ መውደቅ በሁዋላ ፓራዲዞ ባር በሌሎች ሰዎች መያዙን የተረዳሁ ሲሆን፣ "ፊያሜታ" ባለትዳርና የሁለት ልጆች እናት መሆኗንም አረጋግጫለሁ። በአስመራ የፍራፍሬ መደብር ቢዝነስ በማካሄድ ጥሩ ኑሮ እንደምትኖርም ነግረውኛል።

ሶስተኛው የኦሮማይ ኤርትራዊ ገፀባህርይ ስእላይ ባራኺ ነው። የስእላይ ማንነት አከራካሪ ነው። ጋዜጠኛ ዮሴፍ በርሄ በፅሁፍ እንዳሰፈረው ስእላይ የሁለት ሰዎች ቅልቅል ይመስላል። እነዚህም ሰዎች ተስፋሚካኤል ጆርጆ እና ተክላይ አደን ናቸው። በአሉ ግርማ

ሁለቱን ሰዎች በመጨፍለቅ ስእላይ የተባለ ገፀባህርይ ሰርቶአል። በኦሮማይ የታሪክ ፍፃሜ ላይ ስእላይ እንደገና የሻእቢያ ሰላይ ሆኖ በመያዙ “ኦሮማይ” የተባለውን የሻእቢያ ምስጢራዊ ተልእኮ ማጋለጡን በአሉ ተርኮአል። “ኦሮማይ” የሚለው ተልእኮም ሆነ የስእላይ ፍፃሜ የበአሉ ግርማ ፈጠራ ነው። የሁለቱን ሰዎች ግለ-ታሪክና ሰብእና ግን ለስእላይ አልብሶታል። የኦሮማይ ተልእኮ ፈጠራ ቢሆንም፣ “ቢሮክራሲ” በሚል ኮድ የሚታወቀው የሻእቢያ የስለላ መረብ እውነት ነበር።

በአሉ ግርማ በቀይ ኮከብ ዘመቻ ወቅት ከሁለቱም ኤርትራውያን ጋር በቅርብ ሰርቶአል። በቴሌቪዥንም ቃለመጠይቅ አድርጎአቸዋል። “ኦሮማይ”ን ለመፃፍም መረጃዎችን በማለብ እንደተጠቀመባቸው ይታመናል።

ኦሮማይ ታትሞ እንደወጣ ተክላይ አደን በጣም ተቆጥቶ እንደነበር ዮሴፍ ተርኮአል። በአሉ ግርማን ፊትለፊት ከመስደብ አልፎ፣ ሊደበድበው ጭምር ተጋብዞ ነበር። ተክላይ አደን የሻእቢያ አመራር አባል የነበረ ሲሆን፣ ተስፋሚካኤል ጆርጆ የደቀምሃሬ ወረዳ ገዥ ነበር። ደርግ ሲወድቅ ተክላይ አደን ከአዲስ አበባ ወደ ውጭ አገር መሸሽ ቻለ። በስደት በሚኖርበትም ቦታ በካንሰር በሽታ ህይወቱ አለፈች። ተክላይ አደን ከአዲስአበባ ማምለጥ የቻለው በታናሽ ወንድሙ በሳሙኤል ገብረማርያም እርዳታ ስለመሆኑ ይነገራል። ሳሙኤል በወቅቱ የህወሃት ከፍተኛ ባለስልጣን ነበር።

አከራካሪው የበአሉ ግርማ መፅሃፍ መልእክቱ በጥቅሉ የተለያዩ ትርጉሞች የሚሰጡት ሲሆን፣ መለስ ዜናዊ “ኦሮማይ”ን እንዲህ ሲል ነበር የተነተነው፣

“…የኦሮማይ ዋናው መልእክት ያ ገፀባህርይ፣ (ፀጋዬ ሃይለማርያም) አዲስአበባ የነበረች ባለቤቱንም ሆነ፣ (ሮማን ህለተወርቅ)፣ አስመራ የለመዳትን ፍቅረኛውን (ፊያሜታ ጊላይ) ሁለቱንም እንደሚያጣ ነው። ‘ኦሮማይ’ ማለት በአካባቢው ቋንቋ (በኤርትራ ትግርኛ) ‘አበቃ፣ አለቀ፣ ደቀቀ’ ማለት ነው። ኦሮማይ ‘ሁለቱንም ታጣለህ፣ ከምንም ሳትሆን ትቀራለህ’ ነው መልእክቱ።

ያን ጊዜ በአሉ ግርማ ገብቶታል።

ደርግ ይዞት የነበረው አግጣጫ ኤርትራና ኢትዮጵያ በወዳጅነትና በእኩልነት የሚኖሩበት ሳይሆን፣ ከሁለቱም ሳንሆን

የምንቀርበት፣ ኢትዮጵያም ራሷ በሂደት የምትፈረካከስበት፣ ኤርትራን አመጣለሁ ብለህ ኢትዮጵያንም ታጣለህ' ነው የበአሉ ግርማ መልእክት። በአሉ ግርማ ይህን በመናገሩ ተገደለ። እውነቱን ነበር የነገራቸው...”

በርግጥ ከደርግ ውድቀት በሁዋላ ኢትዮጵያ እና ኤርትራ በጉርብትና በሰላም መኖር አለመቻላቸው ሲጤን የመለስ ትንታኔ ጎደሎ ይሆናል።

መንግስቱ ሃይለማርያም በገነት አየለ መፅሃፍ እንደገለፀው፣ “በአሉ ግርማ ለራሱ ዝናና ስም ለማግኘት ከመነጨ ፍላጎት ካልሆነ በስተቀር ኦሮማይን በመፃፉ የሚመታው የፖለቲካ ግብ አልነበረውም። የደርግ ባለስልጣናት በበአሉ ድርጊት የተቆጡት፣ 'በገፀባህርያት አስመስሎ መልካቸው እና ጠባያቸው ላይ ስለቀለደባቸው ብቻ ነበር።” ብሎአል።

በአሉ ግርማ በዚሁ መፅሃፍ ጠንቅ ህይወቱን ከማጣቱም፣ አሟሟቱ ግልፅ ሳይሆን ቀርቶአል። የበአሉን ግድያ በተመለከተ መንግስቱ ሃይለማርያም ከደሙ ንፁህ ነኝ ብሎ ክዶአል። ተስፋዬ ወልደስላሴም በተመሳሳይ የሚያውቀው ነገር አለመኖሩን ተናግሮአል። በአባቱ ህንድ፣ በእናቱ ኦሮሞ፣ በዜግነቱ ኢትዮጵያዊ የነበረው በአሉ ግርማ በወጣቶች ዘንድ በከፍተኛ ደረጃ ተነባቢ የነበረ ዝነኛ ጋዜጠኛና ደራሲ ነበር።

ኦሮማይ! በአሉ ግርማ...

እነሆ! የመጨረሻ ቃላቱ...በመጨረሻው ገፅ...

....ልቡ የሃዘን እንጉርጉሮ የማያንጎራጉር ሰው አለ ይሆን? ግን ልናዳምጠው አንፈልግም። ለምን? ደስተኞች መሆን እንፈልጋለን። ተስፋ ከመቁረጥ ተስፋ ማድረግ ይሻላልና ባናገኘውም ቅሉ ዘላለም እንሻዋለን። ዘላለማዊ ተስፋ፤ የሃዘንና የእንጉርጉሮ። ሰው ያለተስፋ ምንድነው? ተስፋ በልባችን ማሳደር አለብን፤ ተስፋ በሌለበት ቦታም ቢሆን...

- 24 -

ሊነጋ ሲል ነጎዱ

አንድ ህዝብ ተነስቶ - አለው ገጣሚውን
"ጥፋ ከፊታችን!
እኛ ስንጨነቅ ስለ እለት ኑሮአችን
አንተ የምትዘፍነው ስለ መለኮት
አንዲት ወፍ እኮ አለች - መልኳ ቡናአይነት
ናይቲንጌል ሚሏት
በየአውራጎዳናው የምትቀመጥም
እሷ ትዘፍናለች፣ ካንተ የተሻለ፣ ለጆሮ የሚጥም!"
ገጣሚው ወጣና እያነባ ሄዶ
ባእድ አገር ሞተ ባዶ እጁን ተሰዶ
ወፏም በራ ሄዳ መቃብሩ ላይ ሞተች
በሺ የሚቆጠር ሙሾ እያወረደች
ሳልፍ በዚያ በኩል - ስደርስ ከቦታው - ታዲያ ከዚህ ቀደም
ምዬ እገዘታለሁ - የቀረው ሙዚቃ - የተሰማው ሲዜም
የገጣሚው እንጂ - የወፏ አልነበረም

(ግጥም - ኤሊዛቤት ባሬት ብራውኒ)
- ከበደ ዳግማዊ እንደተረጎመው -

ገብኘነቱ ካበቃ በሁዋላ ለእንግዶች ማረፊያ ተብሎ ከተዘጋጀው የሳር መስከ ላይ አረፍ አልን። የተከረከመው ሳር እንደ ምንጣፍ ይለሰልሳል። የፍራፍሬ እርሻውን መአዛ እየማግን የቀረበልንን ቀላል ምሳ እያጣጣምን ሳለ፣ ከወይኑ የእርሻ ዳርቻ ላይ አንድ የብረት ምሰሶ አየሁ። ምሰሶው አናት ላይ በተለምዶ፣ "ንስር" እያልን በጥቅል ስም የምንጠራውን የአሞራ ዘር ምስል በማየቴ ሳልገረም አልቀረሁም። ከአልሙኒየም የተሰራው የንስር ሃውልት እርሻው መሃል መገተሩ፣ አንዳችም ትርጉም ሊሰጠኝ አልቻለም። አያሌ መንግስታት ንስርን እንደ አርማቸው ይጠቀሙበታል። ምስሉን በየማህተማቸው ላይ የቀረፁም አሉ። በሃይማኖት ነክ ተቋማት ውስጥ ግን የእርግብ እንጂ፣ የንስር ምስል የተለመደ አይደለም።

"ዳፍላ! ምንድነው ይሄ?" ስል እንደዋዛ ጠየቅሁት።

ዳፍላ ምላሽ ከመስጠቱ በፊት በረጅሙ ሳቀ።

"ታሪኩን ላጫውትህ ይሆን?" ብሎ ሲጠይቀኝ የንስሩን ታሪክ የማውጋት ፍላጎት እየታየበት ነበር። ከዚያም ወደ ወንድሜ ዘወር ብሎ፣ "አንተ እንኳን ታሪኩን ከስር መሰረቱ ታውቀዋለህ!" እንደገና በረጅሙ ሳቀና አከለበት፣ "...ታሪኩን ለብዙ ሰዎች አጫውቼዋለሁ። ንስሃ የገባሁበትም ጉዳይ ነው..." ሲል ያወጋኝ ጀመር።

(ይህን አሳዛኝ ታሪክ የሰማሁት ሃጋዝ ከሚገኘው የካቶሊክ ክርስትያን ወንድሞች ማህበር ንብረት ከሆነው፣ ቦታኒካል ጋርደን በሄድኩ ጊዜ ነበር። ታናሽ ወንድሜ የማህበሩ አባል በመሆኑ፣ ኮሌጁን የመጎብኘት እድል ገጠመኝ። የዚያች እለት ጉብኝት ደግሞ ይህን ትረካ መፍጠር ቻለች...)

"ከየት ልጀምርልህ ታሪኩን? የሃጋዝ መሬት ለኢጣሊያ ምርጥ የወይን ዘር ተስማሚ ነበር። እና በእውነቱ ህልም ነበረኝ። ይህ ስራ ቤተሰቤ ማለት ነበር። የበጉን ወንዝ ሙሉ በሙሉ በመቆጣጠር፣ የአካባቢው ገበሬዎች ወይን እንዲያመርቱ በማገዝ፣ 'ሃጋዝን የወይን መንደር ማድረግ ይቻላል' የሚል ራእይ ነበረን። በርግጥም ባቀድነው መሰረት መሄድ እየቻልን ነበር...

"የመጀመሪያውን አመት የወይን ምርት ለማፈስ ስንዘጋጅ ግን አንድ ያልጠበቅነው ችግር ከፊታችን ተደቀነ። ይህም የወንዙን የውሃ መውረጃ ተከትሎ ከሰፈሩት የአእዋፍ ዝርያዎች መካከል የተወሰኑት፣ የበረሃ ፍራፍሬ የሚመገቡ መሆናቸውን ማስተዋል ቻልን። እዚሁ አካባቢ ተወልጄ ያደግሁ እንደመሆኔ አብዛኞቹን አእዋፍ ከልጅነቴ ጀምሮ አውቃቸዋለሁ። ነባር እና በቋሚነት ጎጆ የመሰረቱ ነበሩ። የብሌን ህዝብ እዚህ ከመምጣቱ በፊት የነበሩም ሊሆኑ ይችላሉ። እስከዚያን እለት ግን ስለነዚህ ወፎች ስራዬ ብዬ ያሰብኩበት እለት አልነበረም። በርግጥም የአእዋፍ አጥኚ ወይም አድናቂ ባለመሆኔ ማን ተብለው እንደሚጠሩ ስማቸውን እንኳ በትክክል አላውቀውም ነበር።

"ወፎቹ በፍራፍሬ እርሻችን ዙሪያ ተጠናክረው መሰባበሰባቸውን ያስተዋልነው ዘግይተን ነበር። በግቢው ውስጥ ባሉ ረጃጅም ዛፎች ላይ በርካታ አዳዲስ የወፍ ጎጆዎች መሰራታቸውን አስተዋልኩ። ስማቸው ኦርዮሌ ይባላሉ። መንቆራቸው ጥቁር ሹል፣ ቀለማቸው ቢጫ ሆኖ ጀርባቸው ላይ ጥቁር መስመሮች ያላቸው፣

‘ድምፃውያን’ እየተባሉ ከሚታወቁት መካከል ነበሩ።

“የወይኑን ፍራፍሬ ሊያጠቁ እንደሚችሉ በማሰባችን፣ የመከላከያ ዝግጅት ማድረግ ጀመርን። ኦርዮሌዎች በአካባቢው በጠቅላላ ብዛታቸው እስከ 500 ሊደርስ እንደሚችል ጠቅላላ ግምት ወሰድን። በግምታችን መሰረት ስናሰላው፣ የወይኑ ፍሬ ሲበስል በአንድ ሳምንት ውስጥ፣ ባዶአችንን እንደሚያስቀሩን መገመት ቻልን።

“የፀረ ወይን አእዋፍ መከላከያ መንገዶችን አጠናን። ረከስ ያለውን መንገድ ማየታችን አልቀረም። ለአንሰባ ኦርዮሌ African Hawks የተባለ ንስር ቀንደኛ ጠላታቸው መሆኑን ደረስንበት። ከአዲንፋስ፣ ከዱርፎ፣ እና ከደብረ ቢዘን ከፍተኛ ቦታዎች እየተወረወረ አእዋፍና አይጦችን እያፈነ ይሰለቅጣል። እስከ ቀይባህር እየዘለቀ rock lobster የተባሉ አሳዎችን ያድናል። የቀይባህር ክረምት ሲገባ ኦርዮሌዎች ወደ ባህሩ እየወረዱ፣ ትላትል ይለቅማሉ። በዚህ ጊዜ ንስሮቹ፣ ከዋና ሰፈራቸው እየተወነጨፉ እነዚህን ወፎች አየር ላይ እየቀለቡ ቁርስና እራት ያደርጓቸዋል።

“ይሄን ካጠናን በሁዋላ፣ የብላክ ሃውክስ ምስል ከነድምፁ ተዘጋጅቶ፣ በሪሞት ኮንትሮል ፕሮግራም ተደርጎ እንዲላክልን አዘዝን። የኢጣሊያ ባለሙያዎች በፈለግነው መልኩ ሰርተው በሁለት ሳምንት ጊዜ ውስጥ አምስት ሰው ሰራሽ ንስሮችን ሃጋዝ አደረሱልን። በተጨማሪም በሶስት አግጣጫ መንጠቆ የተሰካበት የሽቦ ወንፊት አስወጠርኩ። ከዚህ በሁዋላ በመጠኑ ተንፈስ አልኩኝ...”

ዳፍላ ዳንኤል ፋታ ወስዶ ትረካውን ቀጠለ፣

“ይሄ ዝግጅት በቂ ነው ብዬ ስለተማመንኩ ሌላ ተጨማሪ መከላከያ አላዘጋጀሁም። የወይን ዘለላዬን ለመከመር ተዘጋጀሁ። ይህን ፕሮጀክት ከፍፃሜው ማድረስ አጓጊ ነበር። የሻልኩ ወይን ታሽጎ የመጀመሪያውን ጠርሙስ እራሴው ከፍቼ ለስራ ባልደረቦቼ በብርጭቆ ቀድቼ የምሰጥበት ቀን በእርግጥም እየናፈቀኝ ነበር።

“ወፎቹ በጠበቅነው ጊዜ የወይኑ እርሻ ላይ ዘመቱበት። ቀደም ብለውም ወደ እርሻው ገባ ወጣ ማለት ጀምረው ነበር። ቀድሞ የበሰለ የወይን ፍሬ ካለ ሲፈታትሹም ሰንብተዋል። ወይኑ መብሰል በጀመረበት የመጀመሪያው ሳምንት ማለዳ፣ ወደ ወይኑ እርሻ ስሄድ የበሰለውን እየመረጡ በመንቆራቸው ሲያደሙት ደረስኩ።

“ጦርነቱ ተጀመረ! የሪሞት ኮንትሮሉን ቁልፍ ተጫንኩት! አምስቱም የንስር ሃውልቶች በአንድ ላይ ድምፃቸውን ሲያስተጋቡ፣ እጅግ አስደናቂ ትርኢት ለማየት በቃሁ። ኦርዮሌዎች የወይኑን እርሻ በብርሃን ፍጥነት ለቀው ሲሸሹ ድብልቅልቅ ሆነ። የሚበሩበትን አግጣጫ እንኳ ለመለየት አልቻሉም። ከዘረጋሁት የሽቦ ወንፊት እየተጋጩ በእርሻው ውስጥ ተፈነገሉ። በእሾካማው መንጠቆ እየተያዙ ተንጠለጠሉ። እወንፊቱ ቀዳዳ ላይ የተወተፉም ጆሮ የሚበሳ ድምፅ እያሰሙ ለማምለጥ ሲንፈራፈሩ ታዩ። እግራቸው እየተሰናከለ፣ ክንፋቸው እየተሰበረ በየወይኑ ግንድ ላይ ተቀርቅረው ጫጫታቸው እርሻውን ቀውጢ አደረገው። ውሻዬ በደስታ እየዘለለ ጣፋጭ የወፍ አጥንት ለመቆርጠም ተራወጠ። የወደቁትን ወፎች እየለቀመ ይጎርስ ገባ። በወፎቹ ድምፅ የተሳቡ ድመቶች ከሃጋዝ መንደር ጎረፉ። ተሰብረው የወደቁትን ወፎች ይማርኳቸው ገቡ። በዚህ መልኩ የማለዳው ጦርነት ተጠናቀቀ።

“ይህ ሁሉ ሲፈፀም ማንም ሰው በአጠገቤ አልነበረም። ይህን ጀብዱ ለማን ልንገር? ውሻዬን አስከትዬ በእርሻው ውስጥ እየተዘዋወርኩ፣ ክንፋቸው ተሰባብሮና በሽቦ ተይዘው የሚንጫጩ ወፎችን አንዳንዶቹን አላቀቅሁዋቸው። ከዚህ ድንጋጤአቸው በሁዋላ ወፎቹ እንደገና ተመልሰው አይመጡም ብዬ ገምቼ ነበር። ግምቴ ግን ስህተት ሆኖ ተገኘ።

“ስህተቴን ተገንዝቤው ነበር። እነዚህን ወፎች በንስሩ ድምፅ ማስደንገጥ የነበረብኝ፣ የወይኑን ፍሬ ከመቅመሳቸው በፊት ነበር። አንድ ጊዜ ከቀመሱት በሁዋላ ግን ወፎቹን ማስቆም አስቸጋሪ ነበር። እነዚህ ወፎች ተዘዋዋሪ ቢሆኑ ኖሮ፣ የንስሩን ድምፅ ሲሰሙ ጠቅልለው ወደ ሌላ አካባቢ በሄዱ ነበር። ኦርዮሌዎች ግን የአካባቢው ነባር ነዋሪዎች ነበሩ። ወደ ቀይባህር የሚቀላቀሉ የክረምት ወንዞችን ተከትለው የኖሩ ናቸው። ከአዲነፋስ የሚመጣውን ንስር በርግጥ አጥብቀው ይፈሩታል። ለሺህዎች አመታት በአንድ አካባቢ አብረው የኖሩ እንደመሆናቸው ግን፣ እየተከላከሉ መኖርን ለምደዋል። ስለ ኦርዮሌዎች ባህርያት እንዳጠናነው የአመጋገብ ልማዳቸው ማለዳና የፀሃይ ግባት ላይ ነው። ማለዳ ላይ በቂ ምግብ ካላገኙ ግን እስከ ረፋዱ ይለቅማሉ። ማለዳ ላይ ከጠገቡ በየመካከሉ ውሃ ለመጠጣት ከመምጣት በቀር በጎጆአቸው ዙሪያ እረፍት ያደርጋሉ።

“በዚያን እለት የንስሩን ድምፅ ስለሰሙ ከአካባቢው ርቀው

ዋሉ። የዋሉበት ውለው ተስያት አምስት ሰአት አካባቢ እንደገና በቡድን መጥተው ወይኑ ላይ ሰፈሩበት። ባጋጣሚ ኤሌክትሪክ አልነበረም። እና ልከላከላቸው ሳልችል ቀረሁ። አይኔ እያየ የቻሉትን ያህል አድምተውና ጠቅጥቀው፣ ሲመሽ ወደየጎጆአቸው ተበታተኑ።

ወይኑን በመመገብ ላይ ሳሉ ተጠግቼ አስተዋልኳቸው። እየዘመሩ ነበር የሚመገቡት። ዝማሬአቸው ልብን የሚሰርቅ ሲምፎኒ ነበር። ሞዛርትና ቤትሆቨን ማለት ናቸው። እዚያው የወይኑ እርሻ ዳር ተቀምጬ በፀጥታ አዳመጥኳቸው። ማለዳ ላይ ጥቂት ወገኖቻቸውን እንደገደልኩባቸው አላወቁም። አሁንም ቢሆን እያንዳንዷን ባለ ሲምፎኒ እያነቅሁ ለውሻ እና ለድመት ልሰጥ እንደምፈልግ አልተረዱም። ይህን ባለመረዳት ጫማዬ ስር ቀርበው ይዘፍኑልኝ ነበር።

“ከልጅነቴ ጀምሮ አውቃቸዋለሁ።

የብሌን ህፃናት ክረምት ሲገባ ወደ ባህር እንሄዳለን። እነርሱም ባህር ውለው እንደሚመለሱ እናውቃለን። በወንጭፍ ልንገድላቸው እንሞክር ነበር። ፈጣን፣ ብልህና ትንሽ ስለሆኑ ብዙውን ጊዜ አይሳካልንም። ሲሳካልን እንይዛቸዋለን። ሲያዙ የተጫረ ክብሪት ይሆናሉ። ይቆጣሉ፣ እልኸኞች ናቸው። ክንፋቸውና እግራቸው ተሰብሮ ሳለ፣ በጥርሳቸው ጣታችንን እየነከሱ ለማምለጥ ይጣጣራሉ። ጥፍራቸው ምላጭ ነው። ቆዳ ይሰነጥቃል። ክንፋቸውን ሲያርገበግቡት በአይን አይታይም። ህር-ሃር የተባሉት ዘመዶቻቸው የግመል ቆዳ የመሰለ ላባ አላቸው። ጭራቸው እና ክንፋቸው ተለይቶ ጥቁር ነው። ክንፋቸውን ሲገልጡት ከስር ሰማያዊ ቀለም ያለው ለስላሳ ላባቸው ከሃር የተሰፋ የውስጥ ልብስ ይመስላል። አብዛኞቹ ልባቸው አካባቢ ብሩህ ቢጫ ቀለም አለው። አርዮሌዎች ክንፋቸውን ሲገልጡ አረንጓዴ ቁምጣ ሱሪ የለበሱ ይመስላሉ። እነዚህ አእዋፍ ቀይ ባህርን በጣም ይወዱታል። አሸዋው ላይ እንደ ብይ የሚንከባለሉ ነፍሳትን ከአሸዋው በጥፍራቸው መንቅረው እያወጡ ይበሏቸዋል። ከዚያም ባህሩ ላይ ተምቦጫርቀውና ዘምረው ማምሻው ላይ ወደ ሃጋዝ ይመለሳሉ።

“ያን ቀን ኤሌክትሪክ በመጥፋቱ ያለችግር ራታቸውን ተመግበው ወደ ጎጆአቸው ገቡ። እኔም ቂም እንደቋጠርኩ ወደ መኝታዬ አመራሁ። በነጋታው ግን ተሳካልኝ። ንጋት ላይ ከእነርሱ እኩል ነቅቼ የንስሩን ድምፅ ሳስተጋባ አረፈድኩ። ቢሆንም እንደ ቀዳሚው ቀን ሟችና ቁስለኛ አላገኘሁም። የሰፈሩ ድመቶች

አሰፍስፍሰው ሲጠብቁ ቢውሉም የቋመጡለትን ትኩስ የወፍ አጥንት ሳያገኙ ቀሩ። በዚህ ቀን አእዋፉ በንስሩ ድምፅ ደንግጠው ከሾሹ በሁዋላ ርቀው ሳይሄዱ ቀሩ። በእሩብ ሰአት ውስጥ እንደገና እየተንጠባጠቡ ወደ እርሻው ተመለሱ። ደጋግሜ የንስሩን ድምፅ አጮህኩ። ድምፁን ሲሰሙ እየተረበሹ ከወይኑ እርሻ መራቃቸው አልቀረም። ቢሆንም አደከሙኝ። ከሰራተኞቹ አንዱ ሪሞት ኮንትሮሉን በየአምስት ደቂቃ እንዲጫን ትእዛዝ ሰጠሁ። በዚህ መንገድ ሶስት ቀናት የወይን እርሻችንን ስንጠብቅ ቆየን።

“በአራተኛው ቀን ማለዳ አንዲት ላም ምጥ ይዞአት እያዋለድኩ ሳለ አትክልተኛው እየበረረ መጥቶ፣

‘ወፎቹ መሸሽ ትተዋል!’ አለኝ።

‘እንዴት? ‘

‘ባጮኸውም አይሸሹም።’

‘ድምፁን ጨምረውና አጩኸው።’

‘እስከ መጨረሻው ጨምሬው ነበር። ይልቁን ንስሩ ላይ እያረፉ ኩሳቸውን እየጣሉበት ነው…’

‘የትኞቹ ናቸው?’

‘አርዮሌዎች! ሌሎቹ ድምፁን ሲሰሙ ይሸሻሉ።’

‘ደጋግመህ አጩህባቸው። መጣሁ።’ አልኩት።

“…ላሟ እንደወለደች እጄን ተለቃልቄ በብስክሌት እየበረርኩ ከእርሻው ቦታ ብደርስ፣ ንስሩ ያለማቋረጥ ያንባርቃል። ወፎቹ ደግሞ ምንም እንዳልተፈጠረ ሁሉ ጠልቆ የሚዘልቅ ዜማቸውን እያንቆረቆሩ የወይኑን ፍሬ ያደሙታል። በርግጥም የንስሩ ፊት በወፍ ኩስ ተጨማልቆ ተመለከትኩ።

“እንደ እብደት አደረገኝ…

ለመጠባበቂያ ያዘጋጀሁትን ጡሩምባ እየነፋሁ ወደ ወይኑ እርሻ ውስጥ ዘለቅሁ። እነዚያ ቢጫ ሰይጣናት ስጠጋቸው ፈንጠር እያሉ ይሸሻሉ። መልሰው ግን ሌላ የወይን ፍሬ ላይ ይሰፍራሉ። የጭንቀት ሆኖ እንጂ ያን ሁሉ የወይን እግር በሰው ሃይል ጥበቃ ማዳን የሚቻል አልነበረም። እንደ ዝንጀሮ እየዘለልኩ ወፎቹን ላባርር

ስሯሯጥ፣ መሬቱ ላይ የተዘረጋው የውሃ ማጠጫ የፕላስቲክ ቧንቧ ጠልፎኝ ወደቅሁ።

“ብዙም አልተጎዳሁ...

የደማ ጉልበቴ ላይ አልኮል ለማድረግ ከእርሻው ወጥቼ እያነከስኩ ሄድኩ። ከወጥ ቤቶቹ አንዷ እግሬን በፋሻ እያሰረችልኝ ሳለ፣ እኔ ከስራ ባልደረቦቼ አንዱን ለማማከር ስልክ ደወልኩ። ተቀያሪ የመከላከያ ዘዴ አላዘጋጀንም ነበርና ዱብእዳ ሆነብን። በደቡብ አፍሪቃና በፈረንሳይ የሚጠቀሙበት አስተማማኝ ዘዴ፣ እያንዳንዱን የወይን ዘለላ በግልገል ከረጢት ውስጥ አስገብቶ መጠቅለል፣ አሊያም ሙሉ እርሻውን በመረብ መሸፈን ነበር። ያን ለማድረግ ግን አቅሙም ጊዜውም አልነበረንም። ከረጢቱ ይዘጋጅ ቢባል አስር ቀናትም አይበቃው። በአስር ቀናት ውስጥ ደግሞ ጠቅላላው የወይን ፍሬ ከጥቅም ውጭ ሊሆን ይችላል። ከፍተኛ ድምፅ ያላቸው ተተኳሾች ወፎቹን ለማባረር አማራጭ መፍትሄ ነበሩ። ወፎቹ ከፍተኛ ድምፅ ስለሚረብሻቸውና ርስበርስ ግንኙነት ከማድረግ ስለሚያግዳቸው ከአካባቢው ገለል ማለትን ይመርጣሉ። እነዚያን ተተኳሾች በቅርቡ ልናገኝ ግን አንችልም። በመሆኑም ችግር ሆነብኝ። የወይኑ እርሻ የዋናው ፕሮጀክት ዋነኛ ደጋፊ አካል በመሆኑ ኪሳራው ቀላል አይሆንም። ምንድነው ማድረግ የሚቻለው?

“በነጋታው እለቱ ቅዳሜ ነበር...

በዚህ ጉዳይ ላይ የተሻለ እውቀት ይኖራቸው ይሆናል ብዬ የገመትኳቸውን ባለሙያዎች በአካል አጊንቼ ምክር ለመጠየቅ ወደ ሃመልማሎ የእርሻ ኮሌጅ ለመጓዝ ወሰንኩ። እስከዚያው ግን ለጊዜው መፍትሄ ቢሆን በሚል፣ አዳሪ ተማሪዎቹን በሁለት ቡድን አዋቀርኳቸው። በመጀመሪያው ቡድን 51 ልጃገረዶች ሽመል ይዘው ማሳው ውስጥ ገብተው ወፎችን እንዲከላከሉ፤ ከነዚህ ውስጥ ስድስቱ የእርሻውን ዙሪያ ከበው ጥሩምባ እንዲነፉ፣ 30 የሚሆኑ ወንዶች ደግሞ ረጃጅም ሽመሎችን ይዘው፣ ከወንዙ ግራና ቀኝ፣ እንዲሁም በኮሌጁ ግቢ ውስጥ የሚገኙ የወፍ ጎጆዎችን ሁሉ እንዲያፈራርሱ ጥብቅ መመሪያ ሰጠሁ። ይህንን የሚያስፈፅም ሃላፊም መድቤ እኩለ ሌሊት ላይ ጋደም አልኩ።

“በነጋታው ወፎች ከመነሳታቸው በፊት ወደ ሃመልማሎ ጉዞዬን ጀመርኩ። ስራዬን በጊዜ ጨራርሼ እንዳቀድኩት በጊዜ መመለስ

ችዬ ነበር። ለተጓዝኩበት ጉዳይ አንዳንድ አሳቦችም አጊንቼ ነበር። የተገኘው ጊዜያዊ መፍትሄ የሰው ሃይል መጠቀም ሲሆን፣ ለዘላቂው ደግሞ ከፍተኛ ድምፅ እና የሚርገበገብ ንዝረት ያላቸውን በኤሌክትሪክ የሚሰሩ ማሽኖችን ማስመጣትና የወይኑ ፍሬ እስኪሰበሰብ የወፎቹን ጥቃት መከላከል የሚል ነበር። ማሽኖቹን ማስመጣት ካልተቻለ ደግሞ እርሻው ውስጥ ገመድ በመዘርጋት፣ ገመዱ ላይ ኮረት ያለባቸውን ጣሳዎች በማንጠልጠል፣ ገመዱን በመሳብ ድምፅ መፍጠርና ወፎቹ ወደ እርሻው እንዳይገቡ መከላከል የሚል ነበር። ቆርቆሮ የማንኳኳቱ ዘዴ ቀላልና በሁለት ቀናት ጊዜ ውስጥ ሊዘጋጅ እንደሚችል እያውጠነጠንኩ ከመጨለሙ በፊት ሃጋዝ ገባሁ።

"ሃጋዝ ስደርስ ፈፅሞ ያልጠበቅሁት ነገር ተከስቶ ጠበቀኝ። ወይኑን ለመጠበቅ በሁለት ቡድን ከፍዬ ሃላፊነት የሰጠሁት ሰራተኛ ፈራ ተባ እያለ ቀርቦ አናገረኝ፣

'ወይኑ ተጠብቆ ውሏል። አስቸግረውን ነበር፤ ቢሆንም ተቋቁመናቸው ውለናል። የወፍ ጎጆዎችን እንዲያፈርሱ የታዘዙት ተማሪዎችም እንደተባሉት አድርገዋል።'

'መልካም ነዋ! ሌላ ችግር አለ?'

'ችግርስ የለም። ብቻ ጫጩቶቻቸው ብዙ ነበሩ። እንቁላሎችም ነበሯቸው። አሁን ደ'ሞ ማደሪያ አጥተው እየተንጫጩ ነው። ከሴቶቹ ተማሪዎች አንዷ የሞቱ ጫጩቶችን አይታ ታማለች። እንደ መሳት አድርጎአት ነበር። አሁን እንኳ ደህና ናት። ማልቀሷን ግን አልተወችም...'

'ማናት?'

'ኤደን መስፍን።'

"ይህ ምን ማለት እንደሆነ ለማሰብ በእውነቱ ጥቂት ጊዜ አስፈልጎኝ ነበር። ወደ እርሻው ስሄድ እግረመንገዴን ወደ ኤደን ክፍል ጎራ አልኩ። በረንዳው ላይ ቁጭ ብላ፣ በሁለት እጆቿ ፊቷን ሸፍና ትነፋረቅ ነበር። ጥቂት ሴት ተማሪዎች ከበዋታል። ከፊሎቹ ያፅናኗታል። ኤደን እኔን ስታየኝ ባሰባት። ከተቀመጠችበት ተነስታ ወደ ክፍሏ ሮጣ ገባች።

"ይህን ሁሉ ድንገተኛ ምስቅልቅል ለመረዳት ማብራሪያ አልፈለግሁም። ይህች ልጅ ወላጅ አልባ ናት። በጦርነቱ ወቅት የመድፍ

ቁምቡላ ጎጆአቸው ላይ አርፎ አባቷ እና እናቷ ከሁለት ወንድሞቿ ጋር ሲገደሉ በአይኗ አይታለች። ከቤተሰቧ ሬሳ መሃል በተአምር ተርፋ መውጣቷን ሰምቻለሁ። ወደ አዳሪ ትምህርት ቤቱ እንድትገባ ቅድሚያ የተሰጣትም በዚሁ ምክንያት ነበር። አልፎ አልፎ በአንዳንድ ምክንያቶችና ሰበቦች እንዲህ አእምሮዋን መሳትና ማልቀስ አያጣትም። በአእዋፉ ጉዳይ እንዲህ መሆኗ ግን የሚጠበቅ አልነበረም። ከዚሁ ጋር በተያያዘ በአእምሮዬ ያደረውን ድንጋጤና ስሜት ለማመን እየጠላሁ ወደ እርሻው ገሰገስኩ።

“ከአንድ ዛፍ ስር የተሰባበሩ እንቁላሎች በብዛት ወድቀዋል። ገና ለጋ እና ክንፍ ያላበቀሉ ጫጩቶች ጭምድድ እንዳሉ ሞተዋል። አብሮኝ ወደነበረው የስራ ባልደረባዬ ተመለከትኩ።

‘ኤደን ይህን አይታ ነው?’

‘ልክ ነው፤ ይሄ ነው የረበሻት።’

“ከወይን እርሻው ባሻገር፣ ከወንዙ ዳርቻ፣ ከአንድ ያረጀ ግራር ዛፍ አግጣጫ የወፎች የጫጫታና የለቅሶ ድምፅ በመስማቴ ወደዚያው አመራሁ። ጉልበት ሲከዳኝ እየተሰማኝ ነበር። ኦርዮሌዎች ቅርንጫፎቹ ላይ ጣታቸውን እንደ ሃረግ ጠምጥመው ይንጫጫሉ።

ባልደረባዬ አብራራልኝ፣

‘ከወንዙ ማዶ ኦርዮሌዎች በብዛት ተሰብስበዋል...’

‘ሌሎቹስ?’

‘ህር-ሃር ከትምህርት ቤቱ ጣራ ስር ሰፍረዋል።’

‘እርግቦቹስ?’

‘እነሱ ጎጆ የላቸውም። ጣራው ስር ነው የሚያድሩ።’

‘እነዚህ ሰይጣኖች! ምንድነው እንዲህ የሚያስጮሃቸው?’

‘እልኸኞች ናቸው...’

“የወፍ እንቁላሎች ፈርጠው አካባቢው ጨረቃ መስሎአል። ገና ክንፍ ያላበቀሉ ጫጩቶች ሬሳ በየዛፉ ስር ይታያል! ገና ድሮ ራሴን መውቀስ ጀምሬ ነበር። ኦርዮሌዎች ከጥንቱ እዚችው መንደር የኖሩ ናቸው። አሁን ጎጆአቸው ፈርሷል። ጫጩቶቻቸው ተገድለዋል። ጎጆና ልጆቻቸውን በድንገት ስላጧቸውም፣ የሚገቡበት ተቸግረው በየዛፉ

ቅርንጫፍ ላይ ተኮልኩለው፣ የለቅሶ አይነት ዜማ ባለው ድምፅ ሑሑታቸውን ያስነኩታል።

“በወንዙ ግራ እና ቀኝ እያዘገምኩ የተሰባበሩ እንቁላሎችን ተመለከትኩ። ለመብረር እና እግር ለመትከል ያልበቁ፣ የሞቱና የተጨፈላለቁ ጫጩቶችንም አየሁ። ይህ ሊሆን እንደሚችል እንዴት ሳላስብ ቀረሁ? ራሴን ለአምላክ አሳልፌ የሰጠሁ ሰው ነኝ። ‘ቁራዎች ነቢዩ ኤልያስን መግበዋል። እግዚአብሄርም እነርሱን ይመግባቸዋል።’ ተብሎ የተፃፈውን እያነበብኩ ያደግኩ ሰው ነኝ። እንዲህ ያለ ሁኔታ ሊፈጠር እንደሚችል ቀደም ብዬ እንዴት ማሰብ ሳልችል ቀረሁ?

“ወደ ማደሪያዬ በመመለስ ላይ ሳለሁ፣

‘ዳፍላ ዳንኤል!’ ሲል ህሊናዬ በስሜ ጠራኝ፣ ‘…እንግዲህ እነዚህ አእዋፍ ከምድር መቼም ፍትህ አያገኙም። አምላክ ዘንድ እየከሰሱህ ነው። ጊዜው ሲደርስ ለፍርድ ትቀርባለህ። አምላክም ይጠይቅሃል፣

‘የዳንኤል ልጅ ሆይ! የተከልከውን ወይን መጠበቅ ተገቢ ነው። ወይን ሊዘርፉህ ሲመጡ ስለሞቱትም አልጠይቅህም። ጎጆአቸውን ማፍረስና ልጆቻቸውን መግደሉ ግን ለምን አስፈለገ?’ አምላክ እንዲህ ብሎ ሲጠይቅህ ምን ትመልስ ይሆን?’

“የእግዚአብሄር ቁጣ ከሰማይ ወርዶ በዚያኑ ሌሊት አጥፍቶኝ የሚያድር መስሎ ሲሰማኝ አደረ። እንዳይነጋ የለም ነጋ። ሌሊቱስ ነጋ። መንፈሴ ግን ገና እንደጨለመ ነበር።

“…ወገግ ከማለቱ ውሻዬን አስከትዬ ወደ ወይን እርሻው ገሰገስኩ። ምን እንደጠበቅሁ ልንገርህ? ‘አእዋፉ ቁርሳቸውን ቀማምሰው ሲያበቁ እንደገና ጎጆአቸውን መስራት ይጀምራሉ።’ ብዬ ገምቼ ነበር። ለቁርስ ወደ ወይን እርሻው ከመጡም ለፈፀምኩት ሃጢአት ማካካሻ ይሆን ዘንድ ዛሬ ሙሉ ቀን ከወይን እርሻው ገብተው እንዲመገቡ ለመፍቀድ ዳድቶኝ ነበር። ዳግም ጎጆአቸውን እንደማልነካባቸው፣ የወይን እርሻዬን በመከላከል ብቻ እንደምወሰንም ለራሴው በመሃላ አረጋገጥኩ። እንደገና እንቁላል ጥለው፣ ጫጩት ለመፈልፈል ይበቁ ዘንድም ከልቤ ተመኘሁ። የጠበቀኝ ግን ተገላቢጦሹ ሆነ።

“አንድም የኦርዮሌ ዘር ባካባቢው አልጠበቀኝም። ወዲያ ብል ወዲህ የትም አልነበሩም። ጥቂት እርግቦች ከቧንቧው ስር

የሚንጠባጠብ ውሃ ሲጠጡ አየሁ። ህር-ሃር እና ሌሎችም አሉ። እዚያው ወይኑ አካባቢ ጉድ ጉድ ይላሉ። አንዳንድ ህር-ሃሮች ሳር እየለቀሙ አዲስ ጎጆ መስራት ጀምረዋል። አርዮሌዎች ግን የሉም። ሁሉ ነገራቸው በህብረት የሚፈፀም እንደመሆኑ፣ ሃጋዝ የቀረ አንድም ቢጫ ወፍ ማየት አልቻልኩም። የማየውን ማመን ግን አልፈለኩም። ለጊዜው ርቀው ሄደው ይሆናል እንጂ፣ ምድር ስትፈጠር ጀምሮ የኖሩበትን መንደር ጥለው የትም አይሄዱም።' ብዬ ራሴን አሳመንኩ።

"...እስከ ረፋዱ ጠበቅሁዋቸው። አልመጡም። ወንዙን ተሻግሬ ሸለቆውን ፈተሸኩት። የጫጩቶቻቸው ሬሳ እና የተሰባበሩ እንቁላሎቻቸው በጉንዳን ተወረው ነበር። ህያው አርዮሌ ግን በአካባቢው አልነበረም። ዝማሬያቸው አይሰማም። እነዚያ ደስተኛና እልኸኛ አእዋፍ በአካባቢው አልነበሩም። ተስፋ ስላልቆረጥኩ የወንዙን ዳርቻ ተከትዬ ርቄ ተጓዝኩ።

'ምናልባት እልፍ ብለው ሌላ ጎጆ መቀለስ ጀምረው ይሆናል።' በሚል የወንዙን ግራና ቀኝ እየፈተሸኩ፣ ከግማሽ ሰአት በላይ ተጓዝኩ። አልነበሩም። የምሳ ሰአት ካለፈ በሁዋላ፣ እንደ ማጭድ ጎብጬ ወደ እርሻዬ ተመለስኩ..."

ዳፍላ ዳንኤል ትረካውን አቋረጠ፣ ከጥቂት ዝምታ በሁዋላ፣

"ምን ያህል ጊዜ ሆናቸው ከዚህ ከተሰደዱ?" ስል ጠየቅሁት።

"አምስት አመታቸው።"

"አልተመለሱም?"

"በፍፁም"

"የት ሄደው ይሆን?"

"አላውቅም..." አለ እየሳቀ።

ቀጠለና ግን እንዲህ አለኝ፣

"ወደ ሰለሙና ጫካ ሄደው ይሆናል ብዬ ገምቼ ነበር። የቆላ አእዋፍ እንደመሆናቸው ግን የሰለሙና የአየር ጠባይ አይሆናቸውም። ምናልባት አናፈርአን አካባቢ ሰፍረው ሊሆን ይችላል። አላውቅም።"

"ኤርትራን ለቀው ሄደው ይሆን?"

እያመነታ መለሰ፣

"የወፎችን መንገድ መረዳት በጣም አስቸጋሪ ነው። ርግጥ ነው ኦርዮሌዎች ብርቱ ተጓዥ ናቸው። በሰአት እስከ ሰባ ኪሎሜትር የመጓዝ ችሎታ አላቸው። የት እንደደረሱ መገመት ግን ያስቸግራል..."

በኦርዮሌዎች ኩስ ተሸፍኖ የተገተረው የንስር ሃውልት ላይ አይኖቼን ተክዬ ለደቂቃዎች ያህል ቆየሁ። ርግጥ ነው፣ በመጪው ዘመን ሰዎች እግር ጥሏቸው ሃጋዝ ብቅ ሲሉ በኩራት የቆመውን ህይወት አልባ የንስር ቀፎ ከፈገግታ ጋር ይጎበኙት ይሆናል...

- 25 -

የሎሚ ተረት

ክቡር ሰው እሳቸው
ፍፁም ቀና ነበር - አጀማመራቸው
በደስታ ሚስቁ - ተሳክቶ ኑሮአቸው
ሰዎችን በማየት - በደስታ ማንባት - ነበር ምኞታቸው

ግልባጩ ሆነ - ነገሩ ተሳክሮ
ስደት በረከተ - ሰቆቃ እና ሮሮ
ክቡር ሰው እሳቸው - የተስፋው ጀማሪ
በሚያለቅሱት ሰዎች - ዋይታና እሪ!
መደሰት ጀመሩ - አቁመው አዝማሪ

(ግጥም - ተ. ገ.)

አንድ ቀን ካምፑ አጠገብ ወዳለች አንዲት ትንሽ ከተማ ሄድኩ። ከተማው መካከል ላይ ካለ አግዳሚ ወንበር ላይ ቁጭ ብዬ ሳለ አንዲት አበሻ የምትመስል ሴት በዝግታ ስትመጣ አየሁ። ግን ተጠራጠርኩ። አንዳንድ የኔዘርላንድ አንቲሌ ዜጎች አበሻ ይመስላሉ። ለማረጋገጥ ግን ቀላል ነው። እኔ ወደ ተቀመጥኩበት አካባቢ ስትቃረብ ጠብቄ ጠንከር ባለ ድምፅ፣

"አበሻ ነሽ?" አልኩ።

ቀንዷን እንደተመታች ላም ወደኔ ዞረች። ተነስቼ ጨበጥኳት። እሷም እጄን አንቃ አልለቅም አለች። የአገሯ ሰው ናፍቆአት ኖሮአል። የደስታ አበባ ፊቷ ላይ ተረጨ። የጥያቄ በረዶ ታወርድብኝ ጀመር። ከአግዳሚው ወንበር ላይ ቁጭ ብለን ማውራት ጀመርን። የጠፋ ዘመዷን ያገኘች ያህል ስፍስፍ ብላ ነበር የምታዋራኝ።

"የኔ እናት!" አለች አይን አይኔን እያየች፣ "....ምስኪን! አዲስ ነህ ማለት ነዋ! ... ወይ ወንድሜን! ወይኔ! ወይኔ! ወይኔ! ለመሆኑ እዚህ አገር የምታውቀው ሰው አለህ? ... ማንም የለ? አይዞህ! አይዞህ! አይዞህ!

ሁላችንም እንዲሁ እያልን ነው የለመድነው...ዳቦ ፈልገን አይደል የተሰደድነው? ...ዳቦ ከተገኘ ሌላው ምናባቱ....መድሃኒአለም ያውቃል...”

“እኔ ለዳቦ አልተሰደድኩም።” አልኩ።

“መስሎህ ነው። ፖለቲካ እንላለን እንጂ ሁላችንም የተሰደድነው ለዳቦ ነው! ልባችንና እግዚአብሄር ይህን ያውቃሉ። አይዞህ ለማንኛውም። ከሆነልህ ደሞ እንዳፍህ ያድርግልህ። ያለምከው ይሁንልህ። ይሁና! ብለዋል እትዬ ባፈና።”

“ስምሽ ማነው...”

“ሎሚ!”

“ሎሚ!? ስምሽ ሎሚ ነው?”

“ምኑ ገረመህ?”

“ለምን ሎሚ አሉሽ?”

“ምናውቃለሁ? ብርቱካን ይባል የለ? ምን ልዩነት አለው ብለህ? ሮማን፣ ትርንጎ፣ ወይኒቱ እያለ ስም ያወጣል ሰው። ሎሚ ቢባል ምን ችግር አለው?”

“እሱስ ችግር የለውም። አልተለመደም ብዬ ነው።”

“የእድል ጉዳይ ሆኖ እንጂ ሎሚ አይበልጥም ብለህ ነው? ሎሚ ስንት በሽታ ይፈውሳል? እድል ነው። አንዳንዷ ገረድ ትሆናለች። ሌላዋ እመቤት ትሆናለች። እድል ነው። ብርቱካን የሚለውም ቢሆን ዛሬ ቀርቶአል። ወርቅነሽ እና አልማዝ እንኳ ተንቀዋል። ብርቱካን ከወርቅ አይበልጥ። የስም ማማር ምን ይበጃል ብለህ ነው? ዋናው እድል ነው። ግንባር ነው። ስንፈጠር እንደ እናታችን እንደ ሄዋን ሁላችን ስንጥቅ ነበርን። እድል ነው ባክህ...”

“እውነት ነው።” አልኩ።

“ወላጆች ድህነት ሲበረታባቸው በልጆቻቸው ተስፋ በማድረግ የምኞት ስም ይሰጧቸዋል። ሃብታሙ፣ ሺበሺ፣ ተስፋዬ እያሉ...”

“እውነት ብለሻል...”

“ለመሆኑ ያንተ ስም ማነው?”

ስነግራት ፈገግ አለች።

“ምነው?” አልኩ።

“ምንም።”

ሎሚ እድሜዋ ከ50 ያልፋል። የእህልን እንጂ የፊደልን ዘር አታውቅም። ሆላንዳውያኑ ራሳቸው ነበሩ ከኬንያ ያመጧት። ወንድ ልጅ ነበራት። “ማሳደግ አልቻልሽበትም” ብለው እንደነጠቋት ስታጫውተኝ እንባዋ ዝርግፍግፍ አለ። አሁን ብቻዋን ትኖራለች። በሳምንት አንድ ጊዜ ልጇን እያመጡላት ታየው ነበር። በቋንቋ ምክንያት ግን መነጋገር አልቻሉም። እሱ አማርኛ ረሳ። እሷ ደ'ሞ የአገሩን ቋንቋ መልመድ እምቢ አላት። መጀመሪያ ላይ ብቸኛነቱ ሊበላት ደርሶ ነበር። አሁን ለምዳዋለች። በኔዘርላንድ መንግስት ድጎማ ነው የምትኖረው። በሳምንት ሁለት ቀናት ግን የፅዳት ስራ ትሰራለች። ስራ ከሌላት ትተኛለች። ሶስት ቀናት ሙሉ በተከታታይ የምትተኛበት ጊዜ አለ። ከሃበሾች ጋር ምንም ግንኙነት የላትም። ኢትዮጵያ ደውላ አታውቅም። የምትደውልበት ዘመድ የላትም። እናትና አባቷ ከሞቱ ቆዩ። ወንድምና እህት የላትም። ገረድ ሆና ነው እድሜ ልኳን የሰራችው - ሃዋሳ ከተማ። ያስረገዛት በግርድና የምትሰራበት ቤት አባወራ ነበር። ሰውየው ጨካኝ ስለነበር ምስጢሩን ለመደበቅ ሲል እንዳይገድላት ሰግታ ተሰደደች - ወደ ኬንያ። ሆላንዶች የተባረኩ ናቸው። አምጥተው ወይዘሮ አደረጓት። ሁሉ ነገራቸው ጥሩ ነበር። ብቻ ልጇን ወሰዱባት።

አያያዘችና ስለ ኢትዮጵያ ጠየቀችኝ። እኔ ራሴ ከአገር ከወጣሁ አስር አመት እንደሆነኝ ነገርኳት። አንዳንድ የሰማቻቸውን ተባራሪ ወሬዎች እያነሳች ግን ጠየቀችኝ፣

“ትግሬዎቹ ሃብታም ሆነዋል የሚባለው እውነት ነው?” “ይባላል እንግዲህ መቸም...”

“ለድሃው መጣንለት ብለው አልነበረም? ምነካቸው ልጄ?”

“ሁሉን ለዝናቸውና ለቤተሰባቸው አደረጉት።”

“ቃላቸውን በሉት ማለት ነው?”

“ቃል አልነበራቸው ይሆናል...”

“እንዲያው ዘይትና ስኳር ጠፋ የሚሉትስ?”

“ኑሮ ተወደደ፤ ልክ ነሽ...”

“አንዲት ሴት ኑሮ መሯት ራሷን ለመግደል የቻይና መርዝ ጠጥታ አልሞተችም አሉ። የቻይና ነገር በቃ ሁሉም ነገር እንዲህ የማይረባ ሆነ አሉኝ...”

“አይ እሱንኳ የኮማኪያን ቀልድ ይሆናል። ራስን ለመግደል ከተፈለገ የቃጫ ገመድ አለ፣ በረኪናም ፍቱን ነው፤ ቻይናን ማማት ምን ያስፈልጋል?”

“እሱስ ልክ ነህ። የሰማሁትን ልንገርህ ብዬ ነው።”

አያይዛ ጠየቀችኝ፣

“ዶሮ መቶ ብር ገባች መባሉስ?”

“ችግሩ መቸ የዶሮዋ ሆነ ብለሽ? መቶ ብር ቀልሎ ነው።”

“በኛ ጊዜ መቶ ብር በግ ይገዛ ነበር’ኮ።”

አይን አይኔን እያየች መጠያየቋን ቀጠለች፣

“አዲስ አበባ እንዴት ናት ለመሆኑ?”

“እንጃ! ቆየሁ ከወጣሁ...”

“ብዙ ፎቅ ተሰርቶአል የሚባለው እውነት ነው?”

“ተሰርቶአል ይባላል...”

“እንዲያው፣ ሽሮ እንኳ ብርቅ ሆኖአል አሉ...”

“ሰምቻለሁ፣ ልክ ነሽ...”

“ሽሮ ከተወደደ ድሃው ምን ይሆናል? ለመሆኑ የሹምቡራ ሽሮ ነው የተወደደው ወይስ የአተር?”

“ምኑን አውቄው ብለሽ?”

“እውነትኽን ነው። ወንዶች አታውቁትም። ምን ይደረግ እንግዲህ? ስደቱ የመጣውስ በችግር አይደል? እኔማ በቃ! ልጄን ከነጠቁኝ ወዲህ ቅንጭላቴ ልክ አይሰራም። ‘አንጎልሽ ታሞአል’ ብለው መድሃኒት ሰጡኝ። ልጄን ቢሰጡኝ በሽታው ይለቀኝ ነበር። ‘ማሳደግ አትችይም’ አሉና ወሰዱት። እናት እንዴት ልጇን ማሳደግ ያቅታታል? ነውር አይደለም እንዴ? ብቻ ምን ይደረግ? ልጄን ሊወስዱ ብለው ነው። ‘ይችን ዘዴ! ብለዋል እትዬ ዘውዴ!’ ...”

ፈገግ ብላ ጠየቀችኝ፣

“ስደት ያለነውን ዲያስቦራ ይሉናል ሰማሁ። ምን ማለት ነው?”

“እንጃላቸው!”

“የገጠር ሰዎችን ደ’ሞ ላሜቦራ ይሏቸዋል አሉ።”

ጧ! ብዬ ሳቅሁ። ስቄ ስጨርስ፣

“የአዲስ አበባ ሰው ቀልድ ይወዳል።” አልኩ።

ረጅም ትንፋሽ አስወጥታ ቀጠለች...

“...በፊት እንኳ ሰንበት ሰንበት እያመጡት ልጄን አየው ነበር። አሁን አይመጣም። ቢመጣስ በምን ቋንቋ ላዋራው? እንደ ዱዳ መተያየት ብቻ። አሁን መተያየቱም ቀረ። ልጁም ችላ አለ መሰለኝ። ምንያርግ? ስንት ጊዜው ካየሁት። ሲናፍቀኝ ተደፍቼ ማልቀስ ነው። ተደፉ! ብለዋል እትዬ ትርፉ!’ ...”

“ለመሆኑ ምን ያህል ሆነሽ እዚህ አገር?”

“አስራ አምስት።”

“ህመምሽ ምንድነው?” ስል ጠየቅሁዋት።

“ደም ማነስ ነው። እያዞረኝ እወድቃለሁ። ቢሻለኝ ብዬ ቀይ ስር እየገዛሁ በላሁ። ቁርሴንም፣ ራቴንም፣ እየቀቀልኩ። ራሴን አመም ሲለኝ ቀይስር መቀቀል ነው! ሁለት ኪሎ ገዝቼ አቀርቅሬ እንደ ዶሮ መጠቅጠቅ ነው። ሃኪሞቹ በአስተርጓሚ ሲጠይቁኝ ነገርኳቸው። ‘ቀይ ስር ደም የላትም’ አሉኝ። ወይ ጉድ! መልኳን ደም አስመስላ፣ አታላይ ኖራለች? ስንት አስመሳይ አለ በዚህ አለም ላይ? አሁን እንኳ የሰጡኝን መድሃኒት እየቃምኩ ተሽሎኛል። ‘እንዳትወፍሪ ተንቀሳቀሺ’ አሉኝ። ‘ከመክሳት መወፈር ይሻላል።’ ብዬ ስራ ከሌለኝ መተኛት ነው። ለዚያውስ ምን የተረፈ አቅም አለኝ ብለህ? ማን ያንጫጫኝ! ብለዋል እትዬ ስመኝ!”

“አይዞሽ አታማርሪ...” ብዬ አፅናናሁዋት።

“የተፃፈ እድል ነው። እኔ እድሌ ጠማማ መሆኑን ከድሮም አውቅ ነበር። ጠማማ እድሌ እንደ ውሻ በሄድኩበት ይከተለኛል...”

“ካንቺ ዝቅ ያሉትን ተመልከች...” ስል መከርኳት።

“እድሌ ነው። ገና ህፃን ሳለሁ አጋንንት ለክፈውኝ ነበር...”

“አጋንንት!?”

“እናቴ ናት ሳታውቅ ያስለከፈችኝ። ገና የስምንት ወር ልጅ ሳለሁ ኮምቦልቻ ነበርን። አጋንንት ሌት እየመጡ በክርስትና ስሜ ይጠሩኝ ነበር። ወለቴ...ወለቴ ይሉ ነበር አሉ። የክርስትና ስሜ ወለተማርያም ነበር። ’ማርያም’ የሚለውን ቢጠሩ ስለሚያንቃቸው ባጭሩ ወለቴ...ወለቴ ይሉ ነበር። እናቴ ዝም ማለት ሲገባት፣ በር ከፍታ ’ማነው?’ አለች። በቃ ያኔ ተለከፍኩ...”

“ለምን ሎሚ ብለው አልጠሩሽም?”

“አጋንንት ሎሚ መች ይወዳሉ? ልጣጩን እንኳ ሲያዩ ድራሻቸው ይጠፋል። ጤናአዳምና ተልባም አይወዱም። ሽታውን አይችሉትም። አምቡላ ነው የሚወዱት...”

ዝም በማለቴ ተሳቀቀች፣

“ለፈለፍኩብህ ይሆን?”

“ደስ ብሎኝ ነው ያዳመጥኩ። እንዲህ የልብ ለመጨዋወት ካልሆነ፣ ያገር ልጅ ጥቅሙ ለመቸ ነው ብለሽ?”

“ይውጣልኝ ብዬ ነው’ኮ። አማርኛ ካወራሁ ስንት ጊዜ ሆነ? በስማም!” ብላ በጣቶቿ አፏን ያዘች።

ነጭ ሸራ ጫማ ተጫምታ ነበር። ረጅም መንጋጋ እና ከግማሽ ግንባሯ ጀምሮ ወደሁዋላ የበቀለ ጠጉር ነበራት። ሽበት ወሮታል። ትምባሆ እንደሚጠጣ ሰው ጥርሶቿ ተበላሽተዋል። እንደ ሞፈር ጎብጣለች። ከእግሩ አጠር ያለ ሰማያዊ ጂንስ እና እስከ ጭኗ የወረደ ቀይ ሹራብ ለብሳ ነበር።

በመጨረሻ፣ “አይዞህ! አይዞሽ!” ተባብለን ተሰነባበትን።

ቆሜ በአይኔ ሸኘሁዋት። ዘወር እንኳ ሳትል ነጎደች...

- 26 -

የጠፉ በጎች

በውዳሴ ከንቱ ተከህኖቴ - አካኪ ዘራፍ ስፎክር
አትንኩኝ ባይ ነኝ እላለሁ - በለፈለፍኩ ቁጥር
እና ዛሬ እኔ ማነኝ ብዬ - ሰብእናዬን ስመዝነው
እኔ ስለ ራሴ ያወቅሁት
አይኑን ተጋርዶ የሚነዳ - የጋሪ ፈረስ መሆኔን ነው
ፈሪና ደካማም ነበርኩ - ጎመን በጤናን የመረጥኩ
ያለ ራእይ ያለ አላማ - በልቶ ለመሞት የተፈጠርኩ
አትንኩኝ ባይነቴ ተሰልቦ - እንደ ቦይ ውሃ የምነዳ
ትውልዴን የበላሁ - ምግባረ ወልጋዳ፣
ምን ይለኝ ይሆን ከቶ - ከኔ የቀደመው ትውልድ
ለቅፅበት ማየት ቢችል - ላንዳፍታ ይህን ሁሉ ጉድ
ቤተሰቦቼ ለማኝ ሆነው - እህቴ የአረብ ገረድ
እኔ ቀፈቱን ለመሙላት - ለፍርፋሪ ምሰግድ
በወገኖቼ ስቃይ የምፎክር - በህዝብ እንባ ምነግድ

(ግጥም - ፀጋዬ በጋሻው)

ኪልዚ ካምፕ ተቀማጭ ከሆኑ አበሾች ማምሻውን በየእለቱ እንገናኛለን። ቢራ ገዝተን ወይም ቡና ተፈልቶ ስናወጋ እኩለ ሌሊት ያልፋል። አንዳንዶቹ የመኖሪያ ፈቃድ አጊኝተው ቤት እስኪሰጣቸው እየጠበቁ ነበር። ጉዳያቸው ተቀባይነት ባለማግኘቱ ገና በሙግት ላይ ያሉም አሉ። በሰው ትውውቅ ወይም በገንዘብ ሃይል የመኖሪያ ፈቃድ ማግኘት አይቻልም። ያን የመሰለ ወሬም የለም። ብቸኛው መንገድ ማሳመን መቻል ነበር።

ማምሻውን ደጁ ላይ ተቀምጠን ስናወጋ የስደት ገጠመኞች መነሳታቸው አልቀረም። ከሰማሁዋቸው አሳዛኝ ታሪኮች መካከል የሰለሞን ወልዱ አሟሟት ከፉኛ ስሜቴን ነካው።

ይህን ልጅ የገደለችው ወላጅ እናቱ ናት ማለት ይቻላል። የሚላን ከተማ ነባር ነዋሪ ናት። ከኤርትራ ወደ ሱዳን እንዲወጣ ብቸኛ ልጇን አስገደደችው። ሰለሞን ትምህርቱ ላይ ጥሩ ስለነበር፣ ኤርትራ ላይ የዩንቬርሲቲ ትምህርቱን ጨርሶ፣ ከዚያ በሁዋላ ወደ ውጭ ሃገር መውጣት እንደሚሻለው ለእናቱ አሳብ አቅርቦአል። እናቱ ሳትስማማ ቀረች። እና ለአሻጋሪዎች ሶስት ሺህ ዶላር ከፈለች። የተከፈላቸው ሰዎች ሰለሞንን አንጠልጥለው ካርቱም አደረሱት። በመቀጠል ከካርቱም ወደ ሊቢያ ጉዞውን እንዲቀጥል ታዘዘ። ሰለሞን የእናቱን ትእዛዝ ፈፀመ። ሊቢያ ግን አልገባም። በረሃው ላይ ህይወቱ አለፈች።

በጉዞው ላይ አብሮ የነበረ የሰለሞንን አሟሟት አጫወተን፣

“...የበረሃውን ሙቀት መቋቋም አቃተው። እናቱን ይረግማት ጀመር። ‘ምናደረግሁሽ እናቴ?’ ይል ነበር። ቆዳው ለስላሳና ሰውነቱም የተስማማው አይነት ስለነበር ረሞጫውና ወበቁ ሲነካው ስጋው መሰንጠቅ ጀመረ። በምላጭ የተቆረጠ ይመስል ስጋው ይተረተር ጀመር። ምንም ልናደርግለት አልቻልንም። ሰው በቁሙ ሲሞት አየሁ። ታፋው ፈነዳዳ። ከንፈሮቹ ተሰነጣጥቀው ደም አመነጩ። ብዙም አልቆየ እጃችን ላይ ሞተ። ልንቀብረው ፈልገን ነበር። አሻጋሪዎቹ አልፈቀዱልንም። ኪሱን ፈትሸው ያገኙትን ገንዘብ ከወሰዱ በሁዋላ፣ ሬሳውን በረሃው ላይ ወርውረውት መንገዳችንን ቀጠልን...”

“እናቱ ጉዱን ሰማች?” ስል ጠየቅሁ።

“እናቱን ለሚያውቁ ሰዎች ደውዬ ነግሬ ነበር። የእብዶች ሆስፒታል ስለ መግባቷ በቅርቡ ሰምቻለሁ።”

ከሊቢያ ወደ ኢጣሊያ በሚደረጉ የባህር መንገድ ላይ ጉዞዎች የሚሞቱት የአፍሪቃ ቀንድ ወጣቶች፣ በአብዛኛው የጦርነት፣ የፖለቲካ እና የስራ ማጣት ሰለባ መሆናቸው ይታመናል። ሁሉም ግን የፖለቲካ ወይም የኢኮኖሚ ስደተኛ ሊባሉ አይችሉም። ለአሻጋሪዎች በአስር ሺዎች ዶላር መክፈል የቻሉ መኖራቸው ያስደምማል። ከፖለቲካውና ከኢኮኖሚው ችግር ባሻገር የኛ ዘመን ትውልድ በስደት ወረርሺኝ የተለከፈ መሆኑን አለማመን አይቻልም። አንድ ትውልድ ከቁጥጥር ውጭ በሆነ የስደት ህልም ተውጦ ይናውዛል። በተወለደበት መንደር ላይ ችግሩን ተጋፍጦ፣ የለውጥ መንገድ ጠራጊ ስለሚሆን ወጣት ትውልድ ማሰብ ተረታዊ አባባል መሆን የጀመረ ይመስላል።

ወጣቱ በምክንያት ብቻ ሳይሆን ያለምክንያት ጭምር

ያለማቋረጥ እየተሰደደ ነው። የተቸገረው ብቻ ሳይሆን ያልተቸገረውና የስርአቱ ተጠቃሚ ተብሎ የሚታሰበው ጭምር ቀዳሚው ኮብላይ ሆኖአል። ኩላሊታቸው ተሰርቆ ስለሚሸጥ ስደተኞች የሚሰማው ዘግናኝ ዜና ገትቶ ሊያቆመው አልቻለም። “ሳትቀደም ቅደም!” እያለ የሚሮጥ ትውልድ...

በዚህ የሩጫ መንገድ ላይ የሻርክ ራት ሆኖ የቀረውን መቁጠር አይቻልም። ሚስቱን ከወንድ ልጁ ጋር በሻርክ አስበልቶ ብቻውን ጣሊያን የደረሰ አባት ገጥሞኛል። ይህንንም “ታሪኬ” ብሎ ሲያወራ ሰማሁት። “ለመሆኑ ምንድነው የዚህች አለም ትርጓ?” ቆም ብሎ ይህን የመሰለ ጥያቄ ለራሱ ለመጠየቅ የሚሻ ያለ አይመስልም። ማቋረጫ የሌለው ሩጫ...ሩጫ...ሩጫ...

ቴር አፐል ካምፕ ሳለሁ አንድ ቀን ራት እየተመገብን ሳለ አጠገቤ ተቀምጣ የነበረች ኢራናዊት ምግቡን ትታ ማልቀስ ጀመረች። እንባዋ ቦዩን ቀዶ ዝም ብሎ ይወርዳል። ስሜቷን ልትቆጣጠረው አልቻለችም። ስቃይና እንባዋን አፍና ለመዋጥ ትሞክርና እንባዋ ግድቡን እየሰበረ ገንፍሎ ይወጣል።

“ለመረጋጋት ሞክሪ።” ስል አፅናናሁዋት።

“አልቻልኩም።”

“አይዞሽ ትለምጂዋለሽ።”

“ባሌ ዘንድ ደውዬ ነበር። ልጆቼ ናፈቁኝ።”

ይሄ ኖሮአል ጉዳዩ?

ወጣት ሴቶች ቪዛ ሲያገኙ አእምሮአቸው የማመዛዘን ችሎታውን ያጣል። የማያውቁት ሃገር በናፍቆት ያሳብዳቸዋል። ትዳሬን፣ ልጄን፣ ባሌን የለም። ተነስተው እልም! ይሉታል። ደርሰው ካዩት በሁዋላ ግን ሁሉም ከንቱ መሆኑን ይረዳሉ። ዛሬ ነገ እያሉ ህይወትን ሳያጣጥሙ እድሜ ያልቃል። ጥቂቶች ተሳክቶላቸው ገንዘብ ይይዛሉ። ከእነዚህም እኩሉ ያከማቹትን ገንዘብ ማን እንደሚበላው አያውቁም...

ከሊቢያ ወደ ኢጣልያ የተደረጉ የዘመናችን ጉዞዎች ተተርከው አያልቁም። ያለቀው አልቆ የተረፈው ኢጣሊያ ቢገባም፣ የችግሮች መደምደሚያ አይሆንም። የኢጣሊያ ፖሊሶች፣ ስደተኞችን ከጀልባ

እየተቀበሉ የእጃቸውን አሻራ ያነሷቸዋል። የአውሮፓ አገራት ደብሊን ላይ ባደረጉት ስምምነት መሰረት፣ አንድ የአውሮፓ አገር ላይ የፖለቲካ ጥገኝነት ጠይቆ ያልተሳካለት ስደተኛ ሌሎች የአውሮፓ ሃገራት ላይ የፖለቲካ ጥገኝነት መጠየቅ አይቻለውም። ይህን የሚቆጣጠሩበት ብቸኛ መንገድ የእጅ አሻራ ነው። ኢጣሊያ ላይ የእጅ አሻራውን የሰጠ ወደ ሌሎች የአውሮፓ ሃገሮች ሄዶ መኖሪያ ፈቃድ የማግኘት እድሉ ይቃጠልበታል። ኢጣልያ ደግሞ ለስደተኛ ምቹ ባለመሆኗ በአፍሪቃ ስደተኞች የማትመረጥ ሃገር ናት። በጀልባ ባህር የሚሰነጥቁ ስደተኞች ደ'ሞ የግድ ኢጣልያን ወይም ማልታን ማለፍ አለባቸው። እንግዲህ ትልቁ ጥረት ማልታ እና ኢጣልያ ላይ አሻራ ላለመስጠት መሟሟት ነው።

አንድ የአዲስ አበባ ልጅ ኢጣልያ የገጠመውን አጫወተኝ፣

"...ጀልባዋ ወደ ምድር እንደቀረበች የድንበር ጠባቂ የኢጣሊያ ፖሊሶች፣ ሃይለኛ መብራት ለቀቁብን። መያዛችንን አወቅን። ምን እናድርግ? እኔ በፍጥነት ወደ ጀልባዋ ሞተር እጄን ከትቼ መዳፌን የጋለው ሞተር ላይ ሳስቀምጠው፣ ቃጠሎው ሲያነደኝ ጩኸቴን ለቀቅሁት። በዚያችው ቅፅበት የኢጣሊያ ፖሊሶች ጀልባችን ላይ ወጥተው ነበር። መዳፌ በመንደዱ ቃጠሎው ቢያሰቃየኝም አላማዬን በማሳካቴ ግን ደስ ብሎኝ ነበር። እያጣደፉ ወስደው አሻራችንን መውሰድ ጀመሩ። እኔ እጄ ቆስሎ ስለነበር አሳደሩኝ። ሌሊቱን ከታሸግንበት አምልጩ ሮማ ገባሁ..."

የኢትዮጵያና የኤርትራ ስደተኞች ይህን ችግር ለማለፍ አንዳንድ አስገራሚ ቴክኒኮችን ፈጥረዋል። ኢጣሊያ ሲገቡ ሲሉ መዳፋቸውን በቮድካ ይዘፈዝፉታል። መዳፋቸው በአልኮል ሲፍረከረክ የመዳፋቸውን መስመሮች ይበጣጥሷቸዋል። ከዚያም አሻራ ይሰጣሉ። በመቀጠል የኢጣልያን ካምፕ በመተው ወደ ሌላ አውሮፓ አገር ይሻገራሉ። በጥቂት ሳምንታት ውስጥ በቮድካ የተበጣጠሰው አሻራ እንደገና ይበቅልና ወደነበረበት ይመለሳል። ሌላ አውሮፓ ሃገር ሄደው በድጋሚ አሻራ ሲሰጡ፣ ኮምፒዩተሩ የኢጣሊያውን አሻራ አያገኘውም።

መዳፋቸውን በእሳት የጠበሱ፣ ለዘልአለሙ የተፈጥሮ አሻራቸውን ያጡታል። መዳፋቸው ልሙጥ ሆኖ አሻራ አልባ ይሆናሉ። "አሻራ ከመኖሪያ ፈቃድ አይበልጥም" በሚል በፍፁም አይፀፀቱም።

የኮምፒዩተሩን አሰራር በቅጡ የተረዱ ሙሉ በሙሉ መዳፋቸውን አያበላሹም። ከእያንዳንዱ ጣት ላይ የተወሰኑ መስመሮችን ይበጣጥሳሉ። ይህ ሲሆን ኮምፒዩተሩ ይምታታበታል።

የስደተኞችን ጉዳይ የሚከታተሉ የአውሮፓ አገራት ባለሙያዎች ይህን ሁሉ ዘዴ ደርሰውበት፣ እነርሱም የራሳቸውን መቆጣጣሪያ መንገድ አበጅተዋል። የተጠራጠሩትን መዳፍ አቆይተው ደጋግመው ያነሱታል። በየጊዜው ልዩነት የሚያመጣ የተጭበረበረ መዳፍ ያለውን ስደተኛ ለብቻ ያቆዩና ይመረምሩታል። በየጊዜው አዳዲስ ዘዴዎች ይፈለሰፋሉ። ለሚፈጠሩት የማምለጫ ዘዴዎች ደ'ሞ የማፍረሻ መፍትሄ እየተዘጋጀ ድብብቆሹ ቀጥሎአል። እዚህ ላይ ታዲያ ሃበሻ ሴቶች አንዳንድ ቀልዶች ፈጥረዋል። በድሮ ጊዜ ሴት ልጅ ድንግልናዋን ጠብቃ ለማቆየት ትጨነቅ ነበር። አሁን ድንግልናን መጠበቅ ብቻውን ዋጋ የለውም። ሴቶች ከድንግልናቸው ባሻገር፣ አሻራቸውም እንዳይደፈር ይተጋሉ...

ከእንዲህ ያለ ፈተና በሁዋላም እንኳ የመኖሪያ ፈቃድ ማግኘት ቀላል አይደለም። አሳማኝ ምክንያት ማግኘት ካልተቻለ ይህ ሁሉ መስዋእትነት በኪሳራ ሊደመደም ይችላል። የመአህድ ሊቀመንበር የነበሩት ፕሮፌሰር አስራት በታሰሩ ጊዜ በሺዎች የሚቆጠሩ ሴቶች "የፕሮፌሰሩ ፀሃፊ ነበርኩ" ብለው አመልክተዋል። ደቡብ አፍሪቃ ሳለሁ የኔን ጉዳይ ይዛ የነበረችው የኢሚግሬሽን ሰራተኛ እንዳጫወተችኝ ከሃያ በላይ ሴቶች ቃላቱ እንኳ ያልተለወጠ፤ ስማቸው ብቻ የተቀየረ ተመሳሳይ ደብዳቤ አስገብተዋል።

የማውቃት አንዲት ልጅ በመአህድ ጉዳይ የፖለቲካ ጥገኝነት ጠይቃ ነበር። ኢሚግሬሽን ለቃለመጠይቅ ቀርባ ችግር እንደገጠማት አስታውሳለሁ። ቀላሉን ጥያቄ ነበር የተሳሳተችው፣

ጥያቄ፡ የመአህድ አባል ነበርኩ ብለሻል?

መልስ፡ ልክ ነው። አባል ነበርኩ።

ጥያቄ፡ የመአህድ ሊቀመንበር ማን ይባላል?

መልስ፡ ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያም።

ቃለመጠይቁ አልቆ ከተሰናበተች በሁዋላ መሳሳቷ ትዝ አላት። ደውላ ለዘመዷ ነገረችው፣

“ፕሮፌሰር አስራት እላለሁ ብዬ፣ ፕሮፌሰር መስፍን አልኩ። ሌላውን ሁሉ ግን በትክክል መልሻለሁ።”

የልጅቱ ዘመድ ይህን አሳዛኝ ዜና ሲሰማ ጆሃንስበርግ አብረን ነበርን። ስልኩን ከዘጋ በሁዋላ በጣም ተበሳጭቶ እንዲህ አለኝ፣

“ፕሮፌሰር አስራት ወልደየስ የሚለውን ሃምሳ ጊዜ አስጠንቼያት ነበር። እዚያ ገብታ ግን መስፍን አለች። ልቧን የነደፈው መስፍን የተባለ ሰው ሳይሆን አይቀርም።”

* * *

ኺልዚ ካምፕ በገባሁ በአስረኛው ቀን ወደ ኢምግሬሽን ቢሮ ተጠራሁ። ግማሽ ሰአት ያህል ማረፊያው ክፍል ቆየሁ። ከዚያም ስሜ ተጠርቶ ወደ አንድ ቢሮ ተወሰድኩ። በራ ጠጉሩን ነካ ያደረገው፣ ቀጭን ረጅም ሆላንዳዊ ባለስልጣን እንድቀመጥ ጠየቀኝ። እና ቀለል አድርጎ አስደሳቹን ዜና ነገረኝ፣

“እዚህ አገር እንድትቆይ ወስነናል። ከዛሬ ጀምሮ አንተን በተመለከተ የኔዘርላንድ መንግስት ሃላፊነቱን ወስዶአል።”

ፈገግ ብሎ አከለበት፣

“የተሰደድክበት ምክንያት ግልፅ ነው። ካምፕ ብዙ ልናቆይህ አይገባም። ፀሃይ ማየት መጀመር አለብህ። በነፃነት እንድትፅፍ እመኛለሁ…”

የኔዘርላንድ መንግስት በስደተኛነት እንደተቀበለኝ የሚገልፀው ሁለት ገፅ ወረቀት ላይ ፈርሞ ሰጠኝ። እለቱ ሃምሌ 16 ነበር፤ 2010።

- 27 -

የሳባ ንግስት

ወንጀለኛ ቢሆን አለም አሸባሪ
አራጅ ቢሆን ኖሮ ቤት ንብረት መዝባሪ
ፑሽኪን አሌክሳንድር
"ባያቱ ሐበሻ ነው" መች እንለው ነበር!!

(ግጥም - በእውቀቱ ስዩም)

የቀዳማዊ ምኒልክን ምስል ለመጀመሪያ ጊዜ ያየሁት፤ ብላቴን ጌታ ህሩይ ወልደስላሴ በፃፉት፣ "የኢትዮጵያ ታሪክ" በተባለው መፅሃፍ ላይ ነበር። ትልልቅ አይኖችና ዘንፋላ ጠጉር ያለው ሲሆን፣ ከለበሰው እጀጠባብ ዙሪያ የዳዊት ኮከብ ምስል ይታያል። ከስእሉ ስር "ቀዳማዊ ምኒልክ" ተብሎ የተፃፈ ሲሆን፣ ታዋቂው ሰአሊ አገኘሁ እንግዳ ኋሌታው ላይ ፈርሞበታል። በርግጥ የእየሱስና የመላእክት ስእልም በዚህ መልክ የተሰሩ በመሆናቸው የአርቲስት አገኘሁ እንግዳ ምናባዊ ምስል ያልተለመደ አይደለም። ወደ ቁምነገሩ ስንገባ ግን፣ "አንጎለላ ከተወለዱት ከምኒልክ ሃይለመለኮት ሌላ 'ቀዳማዊ' ሊባል የሚበቃ ምኒልክ ነግሶ ነበርን?" ብለን እንጠይቃለን።

'አክሱም በዘንዶ ትገዛ ነበር' ይላል ጥንታዊው አፈ-ታሪክ። ዘንዶው አባቱ ሰው ነበር። ዘንዶው ቁመቱ ሰባ ሜትር ሲደርስ፣ ጥርሱም ሰባ ሆነ። በዚህ ጊዜ እያሳደደ ሰው መብላት ጀመረ። ሰው ከሚፈጅ ተባለና ዘንዶውን አነገሱት።

ገብጋቦ? የሚባል አንድ የሃማሴን ሰው መጥቶ፣ "ዘንዶውን ብገድልላችሁ ታነግሱኛላችሁ?" ሲል ጠየቀ። ቃል ገቡለት። የዘንዶውን ማደሪያ በሽምጥ አጥሮ ሲያበቃ እሳት ለቀቀበት። ዘንዶው እየጮኸ

ተቃጥሎ ሞተ። ከዘንዶው ጭንቅላትም ቀይ ደም እና ነጭ እዥ ፈሰሰ። የዘንዶው ቀይ ደምና ነጭ ፈሳሽ በፈሰሰበት ቦታ ለመጀመሪያ ጊዜ ነጭ ጤፍ እና ቀይ ጤፍ በቀለ። ይሄ እንጀራ የሚባል ምግብ እንደ ሃሺሽ እንዲህ ሱስ የሆነብን የዘንዶ ደም ስለሆነ ኖሮአል?

የሆነው ሆኖ ሃማሴናዊው ዘንዶውን ከገደለ በሁዋላ ኩርፋ የተባለችውን የዘንዶውን እህት አግብቶ ነገሰ። መቸም አባቶቻችን እንዲህ ያለውን ተረት አምነው መኖራቸው የጊዜው የፖለቲካ ስልት ነበርና አያስቆጭም። ይህ ተረት በዚህ ዘመን ለህፃናት መዝናኛ ቢተረክም ተገቢ ይሆናል። በዚህ ዘመን "የአያቶቻችሁ ታሪክ" ተብሎ ሲቀርብ ግን "ጤናይስጥልኝ?" ብሎ መቀለድ ይገባል። ከሃማሴን ጎሳ መምጣቷ የሚነገርላት ንግስተ ሳባ የዚህ ወግ መነሻ ናት።

ገና ከመነሻው ሰለሞን የተባለው ንጉስ በርግጥ 800 ሚስቶች ነበሩት? ከነበሩት የት ነበር የሚያስተኛቸው? 800 የአንድ ቀበሌ ህዝብ ቁጥር ማለት ነው። በዚያን ጊዜ መቸም ተደራራቢ አልጋ የተጀመረ አይመስለኝም። እንደ እስረኞች አንድ መጋዘን ውስጥ ሊቆልፍባቸው አይችልም። ፋሲለደስ ያደርግ እንደነበረው ሰለሞንም አብራው ያደረችውን እየገደለ ቀብሮ ይሆን? ወይስ በታይፐ ስህተት 80 ለማለት 800 ብለው ፃፉ? ምናልባት ጠባቂ የሴት ወታደሮችንም እንደ ሚስት ቆጥረዋቸው ሊሆን ይችላል። በመሰረቱ አንድ ወንድ 800 ሴቶችን ያስተናግድ ነበር መባሉ ራሱ ያጠራጥራል። አጤ ቴዎድሮስ እንኳ ከመላ አቢሲኒያ እየመረጠ መቅደላ ላይ የሰቀመጣቸው ውሽሞቹ 28 ብቻ ነበሩ። ሰለሞን በቀን አንድ ሴት እያስተናገደ ቢዘልቅ፣ አንድ ዙር ለመጨረስ ሶስት አመታት ይፈጅበታል። በዚህ ላይ በየጣልቃው እንደ ንግስተ ሳባ ያሉትን አገር አቋርጠው የሚመጡ ቃጠሎዎችን ከነገረዶቻቸው እያስተናገደ ይመልስ ነበር ተብሎአል። የተፃፈው እውነት ከሆነ ሰለሞን "ስራ ይሰራ ነበር" ማለትም ያስቸግራል።

(ማክሲም ጎርኪይ በገፀባህርያቱ በኩል ንግስተ ሳባን "ለወሲብ ስትል በረሃ ያቋረጠች ሴሰኛ" ይላታል። ፕሮፈሰር ገመቹ መገርሳም ከጎርኪይ ጋር ተመሳሳይ አስተያየት ነበረው። ጃፓን ላይ ባቀረበው ጥናታዊ ፅሁፍ፣ "አመንዝራ" ሲል ገልፆአታል።)

በንግስተ ሳባ እና በንጉስ ሰለሞን መካከል የፍቅር ግንኙነት ስለመደረጉ የሚጠቁሙ ፅሁፎች ልቦለድ ይመስላሉ። የሂብሩ ቅዱስ

መፅሃፍ የንግስተ ሳባን ስም ቢያነሳም፣ ከሰለሞን ጋር የወሲብ ግንኙነት ስለመፈፀማቸው ፍንጭ አይሰጥም። ስጦታ መለዋወጣቸው እና የመንግስት ለመንግስት ግንኙነት ብቻ መከናወኑን ይተርካል። በእጅ ያለ መረጃ ንግስተ ሳባ ሰለሞንን ስለመጎብኘቷ እንጂ፣ ፍቅር ስለመፈፀማቸው አያረጋግጥም።

"ደህና! ይህም ይሁን።" ብለን እንቀበል።

"ንግስተ ሳባ ከሰለሞን አርግዛለች።" ወደሚለው ከመግባታችን በፊት "ለመሆኑ ይህቺ ሴት የመጠሪያ ስሟ ማን ነበር?" ብለን እንጠይቅ። "ሳባ" ስሟ አይደለም። እሷ የምታስተዳድረው አገር ስሙ "ሳባ" ይባላል ተባለ እንጂ፤ እሷ ስሟ "ሳባ ነው" ተብሎ አልተፃፈም። "ንግስተ ሳባ" ማለት "የሳባ አገር ንግስት" ማለት ነው። ቅዱስ መፅሃፍ ንግስተ አዜብ ይላል። አዜብ ስሟ አልነበረም። በዚያን ዘመን ይህች ሴት ከአረብ አገር የመን የሚባለውን ትገዛ ነበርና የመን ለእየሩሳሌም አዜብ ስለሆነ ነው። አዜብ ማለትም በምእራብና በደቡብ መካከል ያለ ማእዘነ አለም ማለት ነው። ወደ ክብረነገስት ስንመጣ ደ'ሞ "ሳባ" ወይም "አዜብ" የሚል የለም። "ማከዳ" ይላታል። ማከዳ ማለት "መንገደኛ" ማለት ነው። ስለዚህ ሶስቱም የንግስቲቱ ስም አይደለም። ስሟ "ሳባ" ወይም "ማከዳ" ወይም "አዜብ" ካልነበረ ማን ነበር ስሟ? ሶስት ናት ወይስ አንድ? በእነዚህ ሶስት ስሞች የሚታወቁ ሶስት ንግስቶች ይኖሩ ይሆን? ወይስ አንዱ ከሌላው እየኮረጀ የራሱን አጫጭር ልቦለድ ፅፎ ይሆን?

"ንግስተ ሳባ አገሯ የት ነበር?" የሚለውም እንዲሁ ያከራክራል። የንግስተ ሳባ መቀመጫ ናይጄሪያ እንደነበር በጥናት አረጋገጥን የሚሉ ማስረጃቸውን አቅርበዋል። ቁርአን 34ኛው ምእራፍ ላይ ሱሌይማንን ስለጎበኘች ንግስት ያነሳል። ቢልቂስ (Bilqis) ነው የሚላት። ቢልቂስ የግዛቷ ማእከል ናይጄሪያ መሆኑን የሚጠቅሱ ፅሁፎች አሉ። የካልጋሪ ዩኒቬርሲቲ ፕሮፌሰር ዶክተር ቢል በበኩሉ በጥናቱ እንደገለፀው የንግስተ ሳባ ዋና ከተማ መረብ የመን ላይ ነበር። በኢትዮጵያና በኤርትራ ድንበር ላይ የሚገኘው መረብ ወንዝ ስሙን የወረሰው ከዚህችው ከየመኗ መረብ ነው። የመን የሳባውያን መፍለቂያ እንደመሆኗ የተሻለ ማስረጃ አለኝ ባይ ናት። አክሱም አካባቢ የተገኘው የተቀበረ ቤተመንግስት የንግስተ ሳባ ነበር ብለው የሚሞግቱም አሉ። ንግስቲቷን አጅበው ወደ እየሩሳሌም የተጓዙት ወታደሮች በርበሮች መሆናቸውን መነሻ በማድረግ የንግስቲቱን መቀመጫ በዛሬዎቹ ሊቢያ

እና አልጄሪያ የሚያደርጉ ፀሃፍትም አሉ። ስሟ የማይታወቀው ይህች ንግስት አገሯ የት ነበር? ገና ግልፅ አይደለም። ይህን ሁሉ ሙግት አልፈን "አክሱም አጠገብ" የሚለውን እንቀበልና ወጋችን ይቀጥል።

ንግስተ ሳባ ከአክሱም ወደ ኢየሩሳሌም ሄዳ ከንጉስ ሰለሞን አረገዘች። ንጉሱ ሴት በአጠገቡ ካለፈች ስለማይምር የንግስተ ሳባ ገረድም አብራ አርግዛለች። ከዚያም የመልስ ጉዞ ወደ አገራቸው ሆነ። ንግስተ ሳባ ንጉስ ሰለሞን ዘንድ ደርሳ ለመመለስ በጥቅሉ ሶስት አመታት ፈጅቶባታል። የተረገዘ ልጅ ለመወለድ ዘጠኝ ወራት ይበቃዋል። ንግስተ ሳባ አስመራ አካባቢ ዛሬ ማይበላ ተብሎ ከሚታወቀው ወንዝ አጠገብ ሲደርሱም ወንድ ልጅ ተገላገለች። "ማይበላ" ማለት በትግርኛ "ውሃ አምጪ በሏት" ማለት ነው። ንግስተ ሳባ ወንድ ልጅ ወልዳ ለልጁ ማጠቢያ ውሃ ተፈልጎ ነበር ይባላል። "ውሃ አምጡ" የተባለው በዚህ ምክንያት ነው አሉ።

ንግስተ ሳባ ከእየሩሳሌም ወደ አክሱም ለመሄድ አስመራ የምትገባበት ምንም ምክንያት የላትም። ቤተመንግስቷ አክሱም አጠገብ ከሆነ ነጋዴዎች የሚመላለሱበትን መስመር ተከትላ በመጠራ በኩል አዲቀይህን አቋርጣ ትግራይ ትገባለች እንጂ፣ ወደ አስመራ የሚያስኬድ ምን ጉዳይ አላት? "ማይበላ" የሚለውን ስም በግድ ከንግስተ ሳባ ጋር ለማገናኘት የተጠመዘዘ መንገድ ይመስላል። ክብረነገስት ማይበላን አይጠቅስም። ክብረነገስት ቃል በቃል፣ "አገርዋ ሳትገባ 'በላ ዘዲዛርያ' አጠገብ አንድ ልጅ ወለደች።" ይላል። ፀሃፊዎች 'ዘዲዛሪያ' የሚለውን ሰርዘው 'ማይበላ' አደረጉት። ይህን ለምን እንዳደረጉ ቢገባንም፣ "የሰለሞን ልጅ አስመራ ተወለደ።" እንበልና ወጋችን ይቀጥል። መቸም ባንድ ቀን ያረገዙ እንደመሆናቸው፣ የገረዷ ነገር እምን እንደደረሰ ማወቅ ፈልጌ የተፃፈ ነገር ላገኝ አልቻልኩም...

የተወለደው ልጅ 'በይነ ለሃኪም' (የጠቢብ ልጅ) የሚል ስም ተሰጥቶት ነበር። የሃበሻ ታሪክ ፀሃፊዎች ግን የልጁን ስም ወደ ምኒልክ ለመቀየር እንዲመቻቸው፣ ስሙ "ኢብነ - መለክ" ነበር ይላሉ። ይህን ታሪክ በተመለከተ ጥንታዊ ማጣቀሻ የሚባሉት ሁለት መፃህፍት ናቸው። ክብረነገስትና መፅሃፍ ቅዱስ። ሁለቱም መፃህፍት ላይ "ኢብነ መለክ" የሚል ቃል የለም። ቃሉ ታዲያ ከየት መጣ? እንዲያም ሆኖ ደብተራዎቹ፣ "በይነ ለሃኪም" የሚለውን ወደ "ምኒልክ" ለመቀየር ብዙ ደክመዋል። በን - ልሂክ - በን - ሊክ - "ምኒልክ" ለማለት ነበር የሞከሩት። ያልተሳካ የከተፋ ስራ ሊባል የሚችል ነው።

በአጭሩ “ቀዳማዊ ምኒልክ” የሚባል ንጉስ አልነበረም። ፈጠራ ነው። አክሱም አጠገብ ደብረ ማከዳ ላይ አንዲት ስሟ በትክክል የማይታወቅ ሴት ነግሳ ነበር። ሃብታምና ሃይለኛም ነበረች። ወንድ ልጅ መውለዷም እውነት ሲሆን፤ ልጁም እናቱን ተከቶ ነግሶአል። የእናትና የልጁ ታሪክ ግን በበቂ ሁኔታ ተጠንቶአል ለማለት አይቻልም።

በተቀረ ምኒልክ ስለሚለው ቃል ትርጉምና የቃሉ አመጣጥ ጳውሎስ ኞኞ “አጤ ምኒልክ” በተባለ መፅሃፉ በማያሻማ ሁኔታ እንዲህ ሲል ገልጦታል፣

የምኒልክ እናት ወይዘሮ እጅጋየሁ ገረድ ነበሩ። አንድ ጊዜ ‘ከብልቴ ፀሃይ ሲወጣ በህልሜ አየሁ’ ይላሉ። የንጉሱ ሚስትም ይህችን ገረድ ወደሚወዱት ልጃቸው ወደ ሰይፉ ይልኳታል። ሰይፉ ግን በዚያን ሌሊት አብራው የምታድር ሌላ ሴት ስለነበረችው ገረዷን ለወንድሙ ለሃይለመለኮት አሳልፎ ሰጠ። እጅጋየሁም ከሃይለመለኮት አረገዘች።

ንጉስ ሳህለስላሴ ልጃቸው ሃይለመለኮት ገረድ ማስረገዙን ሲሰሙ በጣም ተናደው እጅጋየሁ ከርስታቸው ከአንጎለላ ሄዳ እንድትቀመጥ አደረጉ። ልጁም ተወለደ። ንጉሱም የልጁ ስም “ምን ይልኽ ሸዋ” እንዲባል አዘዙ። “ምን ይልህ ሸዋ” ያሉበት ምክንያት “የንጉስ ልጅ ከገረድ በመውለዱ ሸዋ ምን ይል ይሆን?” ለማለት ነው። “ምን ይልኽ” የሚለው ቃልም በጊዜ ብዛት ወደ “ምኒልክ” ተለወጠ...

(ምኒልክ ሊደነቁም ሆነ ሊወገዙ የሚገባቸው በዘር ሃረጋቸው ሳይሆን በፈፀሙት ተግባር ነው። ከአንዲት ድሃ የቤት ሰራተኛ መወለዳቸው በዚህ ዘመን ያስከብራቸዋል እንጂ አያዋርዳቸውም። የኛ ዘመን፣ “ከማን ተወለድክ?” ብሎ አይጠይቅም። ራስን ለታላቅ ተግባር መውለድ የበለጠ ያስከብራል...)

- 28 -

የፍስሃፅዮን ፖለቲካ

አንዳንድ ያሰት ቄሶች - አየነ ብላችሁ
ቤተስኪያናችንን - አትንኩ ባካችሁ
አለንና ብዙ - ታላላቅ መምህር
ክርስትያንነትን - ገልጦ ሲያስተምር
"የቄሳር ለቄሳር - የእግዜርም ለእግዜር"
ብሎ የሚያስረዳ - እውነቱን ነገር

(ቅኔ - አቤ ጉበኛ)

* * *

ከከባድ እንቅልፉ - ሰውን ለመቀስቀስ
ቢነሳ ሶቅራጥስ - ቢወለድ እየሱስ
እነ ስም አይጠሩ
ሳይፈሩ ሳያፍሩ
ያንን በጎልጎታ - ያንን በእስር ቤት
በመስቀል ሰቀሉት - በመርዝ ገደሉት

(ግጥም - እጓለ ገብረዮሃንስ)

እናቴ የአቡነ ተክለሃይማኖት አማኝ ነበረች። የእኒህ ቄስ ምስል በቤታችን ግድግዳ ላይ ተሰቅሎ ነበር። በአንድ እግራቸው ቆመውና ክንፎቻቸውን ዘረጋግተው ይታያሉ። እናቴ በአማላጅነት ለምታመልካቸው ለእኒህ ቄስ ያዜምናቸው የልጅነት ዜማዎች ዛሬም ድረስ ይታወሱኛል፣

አቡነ ተክለሃይማኖት - እንደኛ ሰው ናቸው
ሰባት አመት ሙሉ - ቆመው ባንድ እግራቸው
ዲያቢሎስ መጣና - ቢፈነግላቸው
እንደ ሞተ በሬ - ፈሰሰ ደማቸው

እነዚህ ስንኞች ከስጋዬና ከደሜ ጋር ተላቁጠው ተዋህደዋል። በዜማው እንደተመለከተው አቡነ ተክለሃይማኖት ሰው ሲሆኑ፣ ሰባት

አመታት በአንድ እግራቸው ቆመው ፀልየዋል። ዲያቢሎስ መጥቶ ሲመታቸው ደማቸው እንደ ታረደ በሬ ፈሶአል። በርግጥ በልጅነት የሚነገሩ ተረቶች ብዙ ጊዜ እውነት አይደሉም። እውነት አለመሆናቸውን ለልጆች መንገር ግን አያስፈልግም። 'ሲያድጉ ራሳቸው ይለዩታል።' ተብሎ የሚተው ነው። ይህ ግን ተረት አይደለም። እምነት ነው። እምነት ለአማኙ እውነት ነው።

የአቡነ ተክለሃይማኖትን ታሪክ በተለይ ለማወቅ የፈለግሁት የእናቴ አማላጅ ስለነበሩ አይደለም። የቄሱ ታሪክ ከፖለቲካው ጋር በጥብቅ የተቆራኘ በመሆኑ ይመስለኛል።

አባ ዮሃንስ ከማ፣ አለቃ ኪዳነወልድ ክፍሌ፣ ፅጌ ስጦታውና ዳኛቸው ወርቁ አቡነ ተክለሃይማኖትን በተመለከተ የፃፏቸውን አንብቤያለሁ። ኢለይን ሙራይ የተክለሃይማኖትን ታሪክ መሰረት አድርጋ ለልጆች ያዘጋጀችውን የተረት መፅሃፍም አይቻለሁ። ወግዳ የተሸሸገና ለህዝብ የማይገለፅ የተባለውን የተክለሃይማኖት ታሪክ ግን ማግኘት አልቻልኩም። ኢትዮጵያ ሳለሁ፣ አንዳንድ አፈታሪኮችን ሰምቼ ነበር። ማስታወሻዬ ላይ ቆይተዋል። ይህን ምእራፍ ለመፃፍ የወሰንኩት በእነዚህ የመነሻ ሰነዶች ነው።

መሰረታዊው ስህተት ተክለሃይማኖቶች ሶስት እንጂ አንድ አለመሆናቸው ነው። በሰባተኛው መቶ ክፍለዘመን፣ በንጉስ ዳዊት ዘመነ መንግስት ተክለሃይማኖት የተባለ አንድ ቄስ ተነስቶ ነበር። በሃበሻ ምድር እየዞረ ሲሰብክ እግሩ ላይ ወለምታ ነገር ገጥሞት ያነክስ ነበር። በመቀጠል በአስረኛው መቶ ክፍለዘመን፣ የዛጉዌ ስርወ መንግስት መስራች የነበረ መራ ተክለሃይማኖት የተባለ ቄስ ተነሳ። ሶስተኛው ተክለሃይማኖት በ13ኛው ክፍለዘመን ተወለደ። ስልጣንን ከዛጉዌ ወደ ሰለሞናውያን ማዛወር ችሎአል። ይህ ቄስ የይኩኖ አምላክ አጎት ነበር። አማርኛ ቋንቋ የመንግስት ቋንቋ እንዲሆን መሰረቱን የጣለ፣ መላ አዋቂና አንደበተ ርቱእ እንደነበር ይነገርለታል።

ያለፈው ዘመን የሃይማኖት ገድል ፀሃፊዎች እና ሰባኪያን እናቴን ጨምሮ ምእመናኑን አሳስተዋል። በ600 አመታት ጊዜ ውስጥ በተለያየ ጊዜ ተነስተው የየራሳቸው ሰብእና የነበራቸውን የሶስት ቄሶች ታሪክ በአንድ ላይ በመጨፍለቅ ለይኩኖ አምላክ አጎት ሰጡት። በፀሎት ብዛት እግራቸው ተሰናከለ የሚባሉት ተክለሃይማኖት

የሰባተኛው መቶ ክፍለዘመኑ እንጂ፣ እናቴ የምትሰግድላቸው የ13ኛው ክፍለዘመኑ አለመሆናቸውን ጥናቶች ይጠቁማል። ሳልሳዊው ተክለሃይማኖት እግሩን ያጣው በጦርነት መሆኑን ፅጌ ስጦታው የፃፈ ቢሆንም ምንጭ አልጠቀሰም።

የአቡነ ተክለሃይማኖት ታሪክ የተደበላለቀው አባ ዮሃንስ ከማ የተባለው ደብተራ በፃፈው ገድል ምክንያት ሳይሆን አይቀርም። እናቴ እንደ ፍፁም እውነት የምትቀበለው አባ ዮሃንስ ከማ የፃፈውን መሆኑን መረዳት ችያለሁ። በአዲስአበባ ነዋሪ የነበሩ ኤርትራውያን በአብዛኛው የተክለሃይማኖት አማኞች ነበሩ። የእምነት መረጃ ምንጫቸውም አባ ዮሃንስ ከማ ነበር። በተለምዶ አብዛኛው አማኝ የሚያውቀው ይህንኑ ታሪክ ብቻ ነው።

አለቃ ኪዳነወልድ ክፍሌ እና ዳኛቸው ወርቁ የአባ ዮሃንስ ከማ ትረካ ላይ በሰነዘሩት ሂስ ዋጋ ከፍለውበታል። እርግጥ ነው፣ አባ ዮሃንስ ከማ መፅሃፉን የፃፈው ሳልሳዊው ተክለሃይማኖት ከሞተ ከ200 አመታት በሁዋላ በመሆኑ፣ ለተፈጠረው ስህተት ቄሱ ተጠያቂ ሊሆን አይችልም። ያም ሆኖ የአባ ዮሃንስን ትረካ መሰረት ያደረገው ገድል ተቀባይነት ያገኘ በመሆኑ በዛሬው ዘመን አጀንዳውን ማንሳት በራሱ አደገኛ መሆኑን አውቃለሁ። እናቴ በህይወት ብትኖር ኖሮ የሰማያዊ አለም ተስፋዋን እንድነካባት በፍፁም አትፈቅድም ነበር። ቢሆንም ግን መፃፍ አለበት...

* * *

የመጨረሻው የአክሱም ንጉስ ስርአተ መንግስቱ ወድቆ የዛጉዌ መንግስት አካባቢውን ለረጅም ጊዜ ባስተዳደረበት ዘመን፣ በአክሱም የነበሩ ካህናትና ሊቃውንት እጣ ፈንታቸው ስደት ሆኖ ነበር። የስደት አግጣጫቸውም ወደ ሸዋ ሆነ። በቡድን ነበር ጉዞአቸው። መቶ፣ ሁለት መቶ እየሆኑ እንደየዝምድናቸው ተቧድነው ተጓዙ። ከእነዚህ መሃል አባ ይድላ 150 ሰው ያቀፈውን ቡድን እየመሩ ወደ ሸዋ ያቀኑ ካህን ነበሩ።

ከስደት በሁዋላ አባ ይድላ ፀጋዘአብን ወለደ። ፀጋዘአብ እግዚሃሪያ የተባለች ቆንጆ ሴት አግብቶ ለመውለድ ቢሞክርም እግዚአብሄር ልጅ ከለከላቸው። በእድላቸው እያዘኑ ይኖሩ ነበር።

በዚያን ዘመን ኢትዮጵያ የምትባል አገር ነበረች ማለት አይቻልም። የአካባቢ ጉልበተኞች ራሳቸውን ንጉስ ብለው እየጠሩ የቻሉትን ያህል ይገዙ ነበር። በዚህ መሰረት ዳሞት ላይ ዞፋኑን ተክሎ

ከፊል ሸዋን የሚገዛ መቶሎሚ የተባለ የወላይታ (ሃዲያ?) ጀግና ተነስቶ ነበር። "ሽፍታ" የሚሉት ነበሩ። እንደየፀሃፊዎቹ አመለካከት ይለያያል።

ከእለታት አንድ ቀን መቶሎሚ እና ወታደሮቹ እንደተለመደው በየመንደሩ እየዞሩ ባላገሩን ያስገብሩ ነበር። ፍሪዳ ያስጥላሉ። እጅ መንሻ ይቀበላሉ። ቆንጆ ሲያገኙ ይነጥቃሉ። ገበሬውን ያጉላላሉ። የተለመደው ይኸው ነበር። የመቶሎሚ ወታደሮች ዳሞትና ዙሪያውን እየዞሩ ሲያስገብሩ እግር ጥሎአቸው ፀጋዘአብና ሚስቱ ከሚኖሩባት ዞረሬ ከተባለች ቀበሌ ደረሱ።

እንደተለመደው ገበሬውን እየዘረፉ ሲያንገላቱ ፀጋዘአብ ህይወቱን ለማዳን ሚስቱን ጥሎ በመሸሽ ከሚካኤል ቤተክርስትያን ገብቶ ተሸሸገ። የመቶሎሚ ወታደሮች ቆንጆዋን ሴት ብቻዋን ሲያገኟት፣

"ቆንጆይቱ ለንጉስ ትገባለች።" ብለው በምርኮ ይዘዋት ሄዱ።

ንጉስ መቶሎሚም ወይዘሮዋን በደስታ ተቀበለ።

እንደ ንግስት አልብሶ፣ ጌጣጌጥና ወርቅ ሸልሞ፣ ከእልፍኙ በማስገባት ከ12 ሚስቶቹ ሁሉ የበላይ ሚስት አደረጋት። እርግጥ ነው፣ እዚህ ላይ የተለየ አከራካሪ መረጃ አለ።

መቶሎሚ የፀጋዘአብን ሚስት መንጠቁ ላይ ስምምነት አለ። አብራው ረጅም ጊዜም ኖራለች። ከመቶሎሚ አስራሁለት ሚስቶች የበለጠችው ቆንጆ ይህችው ከፀጋዘአብ የተነጠቀችው እግዚሃሪያ ነበረች። እዚህ ድረስ የመረጃ ልዩነት የለም።

የመቶሎሚ አፈታሪክ፣ "እግዚሃሪያን ሚስቱ አደረጋት።" ይላል። አባ ዮሃንስ ከማ ግን፣ "ሰርግ ደግሼ ነው የማገባት ብሎ እስከ ሰርጉ እለት አልነካትም።" ሲል ፅፎአል። አከራካሪ ነው።

አባ ዮሃንስ ከማ ትረካውን ሲቀጥል፣

"...ሰርግ በተደገሰበት እለት፣ ቅዱስ ሚካኤል መጥቶ ከሰርጉ መሃል መንጥቆ በማውጣት ወደ ቀድሞ ባሏ መለሳት።" ይላል።

የፀጋዘአብ ሚስት ወደ ቀድሞ ባሏ መመለሷ ላይም ስምምነት አለ። የመቶሎሚ አፈታሪክ እንደሚለው ግን በቀሳውስት ልመናና ሽምግልና ነበር የተመለሰችው። ስትመለስም ፀንሳ ነበር።

አባ ዮሃንስ ከማ ግን ይህን አይቀበልም።

“ከተመለሰች በሁዋላ ከፀጋዘአብ ፀነሰች።” ብሎ ነበር የፃፈው።

በርግጥ ፀጋዘአብ ለረጅም ጊዜ ሚስቱን ማስወለድ አልቻለም ነበር። “የአብርሃም ሚስት ሳራ በመጨረሻ ልጅ ማግኘት እንደቻለችው የእግዚሃሪያም ተመሳሳይ ሊሆን ይችላል።” ብለው ይሞግታሉ የገድሉ ደጋፊዎች። የተፀነሰው ልጅ አባት ማን መሆኑን ማረጋገጥ ስለማይቻል በእንጥልጥል በመተው ትረካችንን እንቀጥል...

እግዚሃሪያ ከመቶሎሚ ወደ ቀድሞ ባሏ ከተመለሰች በሁዋላ ወንድ ልጅ ከነቃጭሉ ወለደች። ስሙም ፍስሃፅዮን ተባለ።

የፍስሃፅዮን የልጅነት ታሪክ አስገራሚ ነበር። ገና በማህፀን ውስጥ ሳለ ቅዱስ ሚካኤል በህልም ተከስቶ ለእናቱ፣ “ወንድ ልጅ ትወልጃለሽ ብዬ የነገርኩሽ በማህፀንሽ ተፀነሰ።” ብሎአት ነበር።

ይህ የቅዱስ ሚካኤል መልእክት በተመሳሳይ በህልም ለፀጋዘአብም እንደተነገረው ተፅፎአል። በርግጥ ታሪኩ ከእየሱስ ክርስቶስ ታሪክ ጋር ተመሳስሎአል። በኢትዮጵያ ገድልና ታሪኮች ውስጥ በርካታ ተደጋጋሚና የተኮራረጁ ታሪኮች አሉ።

(ለአብነት “ከብልቴ ፀሃይ ሲወጣ አየሁ” እያሉ ተናገሩ የሚባሉ ሴቶች ጥቂት አይደሉም። የፍስሃፅዮን እናት እግዚሃሪያ እና የምኒልክ እናት እጅጋየሁ ይጠቀሳሉ። ግራኝ አህመድና ይሁዲት ጉዲት አባታቸው ዲያቆን እንደነበር ተመሳሳይ አፈ ታሪክ አላቸው።)

እግዚሃሪያ ወደ ቀድሞ ባሏ ስትመለስ መቶሎሚ የሸለማትን ብዙ ወርቆችና ጌጣጌጦችን ይዛ ነበር። ከፊሉን ጌጣጌጥ በመሸጥ ድሆችን አበሉ፣ አጠጡ። በመፀነሷም ከፍተኛ ደስታ ሆነ።

ቀኑን ጠብቆ ፍስሃፅዮን ከተወለደ በሁዋላም ደስታቸው በእጥፍ ጨመረ። “መልኩም እጅግ ድንቅ ነው፤ እንደ ብርሌ፣ እንደ መስታወት የሚያንፀባርቅ ነው። ቅላቱም እንደ ፅጌረዳ ነው።” ተብሎ ተፅፎአል። “ወራእዩኒ መንክር ጥቀ፣ ፀአዳ ከመ አስሃትያ፤ ወቀይህ ከመ ፅጌረዳ።” ይለዋል ግእዙ።

ፍስሃፅዮን ተአምር መስራት የጀመረው እንደ እየሱስ ክርስቶስ 30 አመት ከሆነው በሁዋላ አልነበረም። ገና አንድ አመት ሳይሞላው ማማተብና የፀሎት ቃላት ከአንደበቱ ማፍለቅ ጀምሮ ነበር። እናቱ

እግዚሃሪያ በህፃኑ ድርጊት ተደንቃ አናገረችው፣

"ፍሰሃፅዮን! ዝሰ ቃል ግብረ አቡከ ውእቱ። (ይህ ቃል የአባትህ ስራ ነው።) ወለከሰ ጠቢው አጥባት። (ላንተ የሚገባህ ጡት መጥባት ነው።)"

የፍስሃፅዮን የልጅነት ህይወት እጅግ የሚያስቀና እንደነበር ተፅፎአል። በመላእክት ታጅቦ ይውል ነበር። በልጅነቱ የመላእክቱን ክንፍ እየነካካ ተጫውቷል። በጣም መሳቅ ይወድ ነበር። ቃል በቃል ግእዙ፣ "ወይስህቅ ኩሉ ጊዜ!" ይለዋል። እንደ ተራ ህፃናት አልቅሶ አያውቅም። አርባ ቀናት ሞልቶት ለጥምቀት ቤተክርስትያን በወሰዱት ጊዜም ስሙን "ፍስሃፅዮን" ብለው ጠሩት። በዚያን ሌሊት ግን ቅዱስ ሚካኤል በህልም ተገለልጦ፣ ፀጋ ዘአብን እንዲህ አለው፣

"ስሙ ፍስሃፅዮን አይደለም።"

"ጌታዬ! ስሙ ማነው ታዲያ?" ሲል ጠየቀ ፀጋዘአብ።

"ስሙን ልነግርህ አልተላከሁም።" አያያዘናም ቅዱስ ሚካኤል አከለበት፣ "...ይህ ህፃን በተረገዘ ጊዜ በህልም ያየኸውን ግን ልተረጉምልህ ታዝዣለሁ።"

"በል ጌታዬ! ተርጉምልኝ።"

"ፀሃይ ከቤትህ ሲወጣ ያየኸው ከአብራክህ የተከፈለ ይህ ልጅ ነው። አህዛብ ይገዙለታል። የሁሉም መጠጊያ ይሆናል። ከነገስታቱ በላይ ሆኖ ይኖራል። ተአምራቱ ከዛፍ ፍሬ ይበዛል። ስሙም ለዘልአለም ሲመሰገን ይኖራል።"

* * *

እነሆ! ፍስሃፅዮን አደገ...

አንድ አመት ከሶስት ወር ሆነው። የመጀመሪያውን አስገራሚ ተአምር መስራት የጀመረውም በዚህ እድሜው ነበር። በሸዋ ረሃብ ገብቶ ነበር። የቅዱስ ሚካኤል በአል ደ'ሞ ደረሰ። የፍስሃፅዮን ወላጆች በቤታቸው ምንም የሚቀመስ እህል አልነበራቸውም። ፀጋዘአብ እህል ለማግኘት ቤተክርስትያን ሄዶ መፀለይ ጀመረ። እግዚሃሪያ ደ'ሞ ከቤቷ ደጃፍ ላይ ተቀምጣ፣ "ምን ይሻላል?" እያለች ታለቅስ ነበር። በዚህ ጊዜ ህፃኑ ፍስሃፅዮን በእናቱ እቅፍ ላይ እንዳለ በጣቱ የእናቱን እንባ

ጠረገላት። እናቱ ግን ይህን አላስተዋለችም። ርቦታል ብላ ገምታ ጡቷን አጎረሰችው። ህፃኑ ግን መጥባቱን ትቶ፣ "ወደ ቤት አስገቢኝ" አይነት በምልክት አስቸገራት። እምቢ ስትለው ማልቀስ ጀመረ። "ይሄ ልጅ ምን ፈልጎ ነው?" ብላ ይዛው ወደ ውስጥ ገባች። ጥቂት የስንዴ ዱቄት በእንቅብ ነበር። ህፃኑ ፍስሃፅዮን በእጁ ዱቄቱን አመለከታት። "እንቅቡን ስጪኝ" ማለቱ ነው በሚል አቀረበችለት። ህፃኑ እጁን ዱቄቱ ውስጥ ጨመረው። ወዲያው ዱቄቱ እንቅቡን ሞልቶ ፈሰሰ። በዚሁ መንገድ የቅቤ እቃውን፣ የጨው ቅሉን፣ ጋኑን፣ በጠቅላላ በቤት ውስጥ የሚገኝ እቃ ሁሉ በምግብና በመጠጥ፣ በእህልና በጣፋጭ ተሞላ። በከባዱ ረሃብ ጊዜ የአካባቢው ህዝብ ሁሉ በረሃብ ሲረግፍ የፀጋዘአብ ቤተሰብ ልጃቸው በሰራው ተአምር ምክንያት አንዳችም ችግር ሳይገጥማቸው የረሃቡን ጊዜ ተሻገሩት።

(እርግጥ ነው የመቶሎሚ አፈታሪክ ይህን ትረካ አይቀበልም። መቶሎሚ "ፍስሃፅዮን ልጄ ነው" ብሎ ያምን ስለነበር እህሉን፣ ማሩንና ቅቤውን በድብቅ ይልክላቸው ነበር። ፀጋዘአብ ግን ይህ እንዳይታወቅበት ህፃን ልጁ ተአምር እንደሰራ ለመንደሩ ሰዎች ሁሉ ይናገር ነበር" ይላል።)

የፍስሃፅዮን የልጅነት ገድል መልከ ብዙ ነው። አንድ ጊዜ አገረ ገዢው በፀጋዘአብ ቤት በኩል ሲያልፍ እግዚሃሪያን፣

"ምሳ ካለሽ አብይኝ። ርቦኛል።" ይላታል።

"ምሳ አለኝ። መጠጥ ግን የለኝም።" ትለዋለች።

"ያለሽን አምጪ።"

የፀጋዘአብ ሚስት የሚጠጣ ስላልነበራት እያዘነች የምግብ ገበታ እንዲሰራ ገረዷን አዘዘች። ምግብ እየቀረበ ሳለ እግዚሃሪያ ልጇን አቅፋ ወደ ውሃ እቃው ስትጠጋ በዚያችው ቅፅበት ውሃው ወደ ጠላ ተቀየረ። ይህም እየሱስ ክርስቶስ ውሃውን ወደ ወይን ጠጅ ከመለወጡ ጋር የሚመሳሰል ተአምር ነበር። እግዚሃሪያ ልጇ በፈፀመው በረከት ተደስታ እንግዳውን በምግብ ብቻ ሳይሆን፣ በመጠጥ ጭምር አስተናግዳ ሸኘችው።" ሲል ይተርካል የፍስሃፅዮን ገድል።

ፍስሃፅዮን በሰባት አመት እድሜው ዳዊት ተማረ። ብሉይና

ሃዲስ ኪዳንንም አጠና። በ16 አመቱ ድቁና ተቀበለ። ከዚያም ካህን ሆኖ ተሾመ። Elaine Murray Stone፡ A saint and his Lion, The story of Tekela of Ethiopia በሚለው ለህፃናት ባዘጋጀችው መፅሃፏ የፍስሃፅዮንን ገድል ተርካለች። የኢሌይን ሙራይ ትረካ እንዲህ ይላል፣

ወጣቱ ተክለሃይማኖት ክርስትናን ለማስተማር ከቤቱ ወጥቶ እያነከሰ ወደ ጫካ ተጓዘ። በጉዞ ላይ ሳለ ታዲያ በጫካ ውስጥ አንድ አንበሳ ተሰብሮ ሲያቃስት ያገኘዋል፣

“አዬ! አንተም እንደኔ ተጎድተሃል?” በማለት የአንበሳውን እግር በጨርቅ አሰረለት። የሚጠጣ ውሃ አምጥቶም ሰጠውና መንገዱን ቀጠለ። ይህ ከሆነ ከብዙ አመታት በሁዋላ አንበሳውና ተክለሃይማኖት ተገናኙ። አንበሳውም የረዳውን ጓደኛውን ስላገኘ ደስ ብሎት፣

“ባንተ ደግነት የዳነ እግሬ አንተን ያገለግላል።” አለውና ለፍስሃፅዮን ፈረስ ሆነለት። ፍስሃፅዮንም መስቀሉን ይዞ አንበሳ እየጋለበ በሸዋ ምድር ሰበካውን ቀጠለ። የሸዋ ሰዎችም አንበሳውን በመፍራት ክርስትያን ለመሆን ፈቀዱ።

(ይህ ትረካ በአንድ በኩል በካሊጉላ ዘመን ከተፃፈው፣ “አንድሮክለስና አንበሳው” ከተባለው የሮማ ተረት የተቀዳ ሲመስል፣ በሌላ በኩል የኢሌይን ይህ ተረት ፍስሃፅዮን ሰባት አመት በአንድ እግሩ ቆሞ ከመፀለዩ በፊት አንካሳ እንደነበር የሚጠቁምና ከገድሉ ጋር የሚጋጭ ነው።)

* * *

ፍስሃፅዮን ለአቅመ አዳም እንደደረሰ ሚስት አግብቶ መኖር ጀምሮ ነበር። ሚስቱ ከመውለዷ በፊት ግን ሞተች። ወግዳ ተደብቆ የሚገኘው ሰነድ፣ ‘ለአይኑ እንቅፋት ሆናበት ስለነበር በመሞቷ ደስ አለው።’ ሲል መተረኩን ያነበቡት ፅፈዋል። እናትና አባቱም ተከታትለው ሞቱበት። ከዚህ በሁዋላ ፍስሃፅዮን ስሙን ቀየረ። ተክለሃይማኖት ተብሎ ሙሉ ጊዜውን በሃይማኖት ጉዳይ ላይ አዋለ። እዚህ ላይ የሙቶሎሚና የአቡነ ተክለሃይማኖት የዝምድናና የግንኙነት ምስጢር ተሸፋፍኖ ቀርቶአል። ከአፈ ታሪክ በቀር የተፃፈ መረጃ የለም።

በርግጥ ሙቶሎሚ አቡነ ተክለሃይማኖትን በቆዳ ጠቅልሎ በንብ ቀፎ ውስጥ ከትቶ ወደ ገደል ወርውሮት እንደነበር በገድሉ ላይ

ተፅፎአል። ፍስሃፅዮን ግን ምንም ሳይሆን በተአምር ከገደል ወጥቶ እንደገና ንጉሱ ፊት ቀረበ። መቶሎሚ መልሶ ከነተከታዮቹ ወደ ገደል አስወረወረው። እንደገና ፍስሃፅዮን ምንም ሳይሆን ተመልሶ ወደ ንጉሱ መጣ። መቶሎሚ በዚህ ተበሳጭቶ ፍስሃፅዮንን ለመግደል ጦሩን ሲወረውርበት፣ ጦሩ የመቶሎሚ እጅ ላይ ተጣብቆ ቀረ። የተጣበቀውን ጦር ለማስለቀቅ የተቻለው ፍስሃፅዮን ከፀለየለት በሁዋላ ነበር። በዚህ ተአምር ምክንያትም መቶሎሚ ክርስትናን ተቀበለ።

* * *

የዳኛቸው ወርቁ "አደፍርስ" የተባለ ልቦለድ ከጊዜው ቀድሞ የፈነዳ አብዮት ነበር ብዬ አስባለሁ። አቡነ ተክለሃይማኖትን በመቃወም ጠንካራ ሂስ የሰነዘረ መፅሃፍ በመሆኑ "አደፍርስ" ገበያ ላይ ብዙ አልቆየም። በንጉሳዊው ስርአት ስላልተወደደለት ዳኛቸው እራሱ ኮፒውን ከየሱቁ ሰብስቦ ዘጋበት። በመሆኑም የዳኛቸው ወርቁ፣ "አደፍርስ" በቅጡ የመነበብ እድል አላገኘም። በትረካው ውስጥ ዋናው ገፀባህርይ አደፍርስ እና አባ ዮሃንስ የተባሉ ቄስ እንዲህ ሲያወጉ ይነበባሉ። ዳኛቸው ወርቁ የተክለሃይማኖት ገድል ፀሃፊ የነበሩትን አባ ዮሃንስን በገፀባህርይነት የተጠቀመባቸው ይመስላል።

አደፍርስ ቄሱን ጠየቀ፣

"...አቡነ ተክለሃይማኖትን ፃድቅ ሊያሰኛቸው የቻለው ምንድነው? ደብረሊባኖስን አቅንተው ገዳም ስላደረጉ?"

"ተክለሃይማኖት የፃድቅ ፃድቅ ናቸው። መቶሎሚን የመሰለ የወላሞ አረመኔ ንጉስ ወደ በጎ ምግባር መልሰው አጥምቀው ክርስትያን ያደረጉ። ሰባት አመት ሙሉ በአንድ እግራቸው ቆመው ስለ ሃገር ስለ ህዝብ ሲፀልዩ የቆሙበት እግራቸው እስከ መቆረጥ የደረሰ፤ ስድስት ክንፎች እስከ ማብቀል ድረስ ክብር የተሰጣቸው፤ ፃድቅ ናቸው..."

"እኔ የምለው ስለ ክርስቶስ ሲሉ አልተሰቃዩም ነው..."

"በቆዳ እየተጠቀለሉ እገደል እስከመወርወር፤ እባህር ውስጥ ከመጣል የበለጠ መሰቃየት አለ?"

"እገደል ተወርውረዋል? እባህር ተጥለዋል ነው የሚሉኝ?"

"እንዴታ! ምንም ሳይሆኑ ወጥተዋል።"

"ስድስት ክንፎች አውጥተው ነበር ነው የሚሉኝ?"

"እንዴታ! እቁርጭምጭሚታቸው ላይ ያለው ሳይቆጠር..."

"እስከሱ ስምንት መሆኑ ነው?"

"አይ ገድላቸው ስምንት አይልም። ስድስት ነው። ምስላቸው ላይ በግልፅ ልታየው ትችላለህ። እግራቸው ክንፍ አጎጥጉጦ ይታያል።"

(ርግጥ ነው፤ ፍስሃፅዮን ከደብረዳሞ ገዳም በገመድ በመውረድ ላይ ሳለ ገመዱ ተበጥሶበት፣ በተአምር ስድስት ክንፍ አብቅሎ፣ አንድ ኪሎሜትር ያህል እንደ አሞራ በመብረር ሜዳው ላይ ማረፉ መወራት የጀመረው ገና በህይወት ሳለ ነበር። "ይህን ተአምር በአይናችን አይተናል።" የሚሉት የደብረዳሞ ቄሶች ናቸው። ፍስሃፅዮን ግን ይህን እንዳልተቀበለ ተፅፎአል። ከዚህ ወሬ በሁዋላ፣ ወሬውን በመጥላቱና በሙገሳው ባለመደሰቱ፣ በተደጋጋሚ ጥሪ ቢያደርጉለትም እንኳ ወደ ደብረዳሞ ተመልሶ ለመሄድ ሳይፈቅድ ቀርቶአል።)

የዳኛቸው ወርቁ የአደፍርስ ትረካ እንዲህ ሲል ይቀጥላል፣

"አቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስስ? ግብፃዊ ናቸው መባሉ?"

"ግብፃዊስ ግብፃዊ ናቸው። ብቻ ቢሆንም በመላ ኢትዮጵያ የታወቁ ፃድቅ ናቸው።"

(አቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስም (አቡዬ) አከራካሪ ሰብእና ያለው ቄስ ነው። ከግብፅ ተነስቶ፣ አባይን ተከትሎ ኢትዮጵያ ከገባ በሁዋላ ጉዞውን ወደ ሸዋ ሲቀጥል ጎጃሞች ኢዲጋ ጥለውበት ነበር። በዚያ ቂም በመያዙ 'ጎጃም ቡዳ ነው' የሚል ፕሮፓጋንዳ ለቀቀባቸው። ይህ ግብፃዊ ቄስ ጎጃም ላይ የለጠፈው ስድብ ተፅእኖው ዛሬም ድረስ አልተወገደም። ጎጃም የምር ቡዳ የሚመስላቸው የዋሃን አሉ።)

የአደፍርስና የቄሱ ወግ ይቀጥላል፣

"የአገራችን ፃድቃን መች አነሱንና ነው ታዲያ ...ካሉ ማለቴ ነው...በሰው አገር ፃድቃን የምናምነው?"

"ካሉ አትበል ወዳጄ! ሞልተዋል። እነ አቡነ ዜና ማርቆስ፣ እነ አቡነ መልከፀዴቅ፣ እነ ወለተ ጴጥሮስ፣ እነ ዘርአብሩክ፣ እነ ተክለ

አልፋ፣ እነ ሃራ ድንግል፣ እነ መብአ ፅዮን፣ እነ አቡነ ፊሊጶስ፣ እነ አቡነ ተክለሃዋርያት....”

“ሸዋዎች መሆን አለባቸው መቼም እነዚህ ሁሉ ቅዱሳን?”

“ሸዋዎች? ሸዋ፣ ግብፅ፣ ቁስጥንጥንያ፣ ሮም አይልም ቅድስና። እንደ እንጉዳይ ነው የእግዚአብሄር ፀጋ በወረደበት ቦታ ሁሉ የሚወርዱት።”

“ከወሎ፣ ከአርሲ፣ ከባሌ የሉባቸውም ብዬ ነው...”

(ዳኛቸው በገፀባህርያቱ በኩል የሰላ ሂስ ከሰነዘረ በሁዋላ በህይወት መቆየት የቻለው መፅሃፉ ስላልተነበበ፣ አሊያም ዳኛቸው የሸዋ አማራና ኦርቶዶክስ በመሆኑ “የኛው ልጅ ተሳሳተ” በሚል ችላ ብለውት ሊሆን ይችላል። መፅሃፉን የፃፈው ላፒሶ ድሌቦ ቢሆን ኖሮ ጉዳዩ ፖለቲካዊ መልክ መያዙ የማይቀር ነበር። ርግጥ ነው፣ ዳኛቸው አደፍርስን የዘመኑ ጥራዝነጠቅ ወጣት አድርጎ ነው ያቀረበው። ባህልና ቅርስ ለአገር ግንባታ ያለውን ፋይዳ ማሳየት ነው የመፅሃፉ አላማ። በቁንፅል ያቀረብኩት ይህ ምልልስ የመፅሃፉን አጠቃላይ ይዘት የሚወክል አይደለም።)

* * *

የአቡነ ተክለሃይማኖት የህይወት ታሪክ አከራካሪ እንደሆነ እስከዘመናችን ዘልቆአል። የእኒህ ካህን ታሪክ አከራካሪ ለመሆን የበቃው ከይኩኖ አምላክ ሰለሞናዊ ስርወ መንግስት መነሳት ጋር ተያያዞ ፖለቲካዊ መልክ በመያዙ ሳይሆን አይቀርም።

(ተክለሃይማኖት አባ እየሱስ ሞአ ከሚባሉ ሰው ጋር ተመካክሮ የዛጉዌ ዘር ወደሆነው ንጉስ ሄዶ መንግስቱን ለሸዋ እንዲለቅ ተደራድሮታል። ስልጣን ወደ ሰለሞናውያን እንዲዛወር፣ አማርኛ ቋንቋ ብሄራዊ ቋንቋ እንዲሆን በማድረጉ፣ ስልጣን ከይኩኖ አምላክ ዘር እንዳይወጣ የይኩኖ አምላክን የትውልድ ሃረግ ከሰለሞን ሃረግ ጋር በማያያዝ ተመዝግቦ እንዲቀመጥ በማድረጉ፣ ለዚህ ፖለቲካዊ ውለታው የአክሱም ሊቀ ካህናት ይዞታ የነበረው ሁሉ ለተክለሃይማኖት እንዲሰጥ ተደርጎአል። በስሙ ታቦት እንዲቀረፅለትም በአፄ ይስሃቅ ዘመን ተወሰነ።

ፍስሃፅዮን ወይም አቡነ ተክለሃይማኖት በ99 አመታቸው 1274 ላይ ማረፋቸውን ገድላቸው ይጠቁማል። አስከሬናቸው ደብረሊባኖስ ያረፈ ሲሆን፤ ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው አማኞች ዛሬም ድረስ ስማቸውና ቅድስናቸው ተአምራት መሰራት መቀጠሉን ያምናሉ።)

ከዳኛቸው ወርቁ በመቀጠል አቡነ ተክለሃይማኖትን የተቹ ሁለት ብእረኞች ብቅ ብለው ነበር። ፅጌ ስጦታው እና በእውቀቱ ስዩም። በአጋጣሚ አሁንም ሁለቱም ብእረኞች አማራና ኦርቶዶክስ በመሆናቸው አጃንዳው እንዳይጋነን አድርጎታል። በርግጥ ከዳኛቸው ወርቁ "አደፍርስ" በሁዋላ አቡነ ተክለሃይማኖትን የተመለከተ ፅሁፍ ያስነበቡን እነዚህ ሁለቱ ብእረኞች ለፈፀሙት ድፍረት ዋጋ ከፍለውበታል። ፅጌ ስጦታው ለህይወቱ ሰግቶ እስከመሸሸግ ደርሶአል። በእውቀቱ ስዩም "አዲስ ጉዳይ" በተባለው መፅሄት ላይ በፃፈው መጣጥፉ ሰበብ በቡጢ ተደብድቦ የከንፈር መሰንጠቅ እና የጥርስ መነቃነቅ ጉዳት ደርሶበታል።

* * *

እምነትን በተመለከተ ለህዝብ የማይገለፁ በርካታ እውነቶች መኖራቸውን መካድ አይቻልም። እውነቱ የማይገለፀው ህዝብ ከእምነቱ እንዳይሰናከልና ሃይማኖት ፈርሶ ስርአት አልበኛነት እንዳይነግስ በማሰብ ነው። ዴሞክራሲ ባልሰፈነበት እና የህግ የበላይነት ባልተከበረበት አገር በርግጥም ስጋቱ ተገቢ ስጋት ነው። የክርስትና እምነትን በኮሌጅ ደረጃ የተማሩ ሰዎች ዲግሪያቸውን በሚቀበሉበት ደረጃ ላይ ሲደርሱ ብዙውን ጊዜ እምነታቸውን እንደሚያጡ ይሰማል። ይህ ሁኔታ፣ "እምነት በየዋህነት እንጂ በምርምር አይሆንም።" የሚለውን አባባል እውነትነት ያጠናክረዋል። የእምነት ጉዳይ መንገዱ አንድ ብቻ ነው - ማመን።

በመጨረሻ አቡነ ተክለሃይማኖትን በተመለከተ አንድ መሰረታዊ ጥያቄ መነሳቱ አይቀርም። እየሱስ ክርስቶስ በውሃ ላይ መራመዱን ካመንን፣ ተክለሃይማኖት ስድስት ክንፍ ማብቀሉን የማናምንበት ምን ምክንያት አለ? የአቡነ ተክለሃይማኖትን የፃድቅነት

ገድልና ተአምራት ተጠራጥረን፤ የእየሱስ ክርስቶስን ማመን ይቻላል? መልሱ "አይቻልም" የሚል ነው። ምክንያቱም ተአምራትን በጠቅላላ ሳይንስ አይቀበላቸውም። ሰው በውሃ ላይ ሊራመድ አይችልም። በተመሳሳይ ሰው በተፈጥሮው ክንፍ ሊያበቅል አይችልም። ሳይንስ ተጨባጭ ነው። እምነት ላይ ግን አይናችንን ጨፍነን የመቀበል ግዴታ አለብን፤ ወደድንም ጠላንም።

አቡነ ተክለሃይማኖት ስድስት ክንፍ ማብቀሉን መጠራጠር ከጀመርን ጥርጣሬያችን ማቆሚያ አይኖረውም። ሙሴ ከግብፅ ወደ እስራኤል የተጓዘበት መንገድ በየት በኩል ነው? መፅሃፍ ቅዱስ "ባህሩን በዱላ ሰንጥቆ ወደ ሲናይ በረሃ ተሻገረ።" ብሎናል። የመፅሃፍ ቅዱስ ታሪክ ተመራማሪዎች ደ'ሞ "ታሪኩ የተፈፀመው ስዊዝ ካናል ከመከፈቱ በፊት እንደመሆኑ መሬት ለመሬት ተጉዞ ከግብፅ ወደ እስራኤል መሻገሩን ስብርባሪ ሸክላዎችን በመመርመር በጥናት አረጋግጠናል።" ይላሉ። የትኛውን እንመን? አማኝ የሆነ ሰው ፈላስፎች ወይም ታሪክ ተማራማሪዎች የፃፉትን ለመስማት አይችልም። የተክለሃይማኖት ክንፍ ማብቀል ከዚህ የተለየ አይደለም።

የጭቋላው አቡየ ፃድቁ ለተጠማች እርግብ (ቁራ?)አይናቸውን አፍስሰው ውሃ አጠጥተዋታል። ልጅ እያለን፣ "አቡየ ፃድቁ፣ በዘንጋቸው ወግተው ውሃ የሚያፈልቁ!" እያልን እንዘምር ነበር። አቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ የጭቋላ ነዋሪ በነበሩበት ዘመን ግን አድአ ላይ የውሃ ችግር አልነበረም። ጋራ ጭቋላ ላይ የማይደርቅ ሃይቅ አለ። ስለዚህ ያቺ እርግብ ክንፍ ስላላት ውሃ ሊጠማት አይችልም። የውሃ ችግር ተከስቶ ነበር ቢባል እንኳ፣ "አቡየ አይናቸውን ከሚያፈሱ፣ በዘንጋቸው መሬቱን በመውጋት ውሃ ለምን አላፈለቁም?" ብለን አልጠየቅንም። ምክንያቱም እምነትና ጥያቄ አብረው አይሄዱም። መጠየቅ የጀመረ መጨረሻው እምነቱን በማጣት ይጠናቀቃል። ምርጫው ሁለት ነው። ሶስተኛ የለውም። ማመን ወይም አለማመን።

ሼክስፒር፣ "መኖር አለመኖር - ይሄ ነው ጥያቄው" ብሎ ነበር። በዚህ አባባል ላይ መንግስቱ ለማ የቋጠሩትን አንድ ግጥም ገልብጠን እናዚማት ይሆን?

"ማመን አለማመን" ብሏል ሼክስፒር
ምነው ባገኘሁት - እነግረው ነበር
ካለማመን ማመን - ሳይሻል አይቀርም
በማመን ተስፋ አለ - ባለማመን ምንም

- 29 -

የማዕበሉ ወግ

Bolshaia doroga priamaia doroga
Prostora ne malo beresh twi ou Boga
Tebia ne rovniali topor ee lopata
Miagka twi kopitou ee pwiliu bogata

(ዘፈን - ጥንታዊ ስሎቫንያ)

* * *

እረጅም ጎዳና - ጠመዝማዛ መንገድ
መንደር መስከ አቋርጦ - ተሻግሮ እሚሄድ
አካፋ ወይ ዶማ - አልነካውም ከቶ
ኮቴ ነው የሰራው - መንገዱን አስፋፍቶ

- በካፋ ሃይለየሱስ እንደተረጎመው -

የንግስተ-ሳባ እና የአቡነ ተክለሃይማኖትን ትረካዎች የፃፍኳቸው ምፅዋ ሆኜ ነበር። የፃፍኩትን መልሼ በእርጋታ ለማንበብ ወደ ባህሩ ሄጄ አሸዋው ላይ ቁጭ አልኩ። ገና ባይመሽም ጭር ብሎአል። ማእበሉ ተከታትሎ እየተገማሸረ አሸዋው ላይ ይዘረጋል። ጠጉሩና ቅንድቡ ላይ ሽበት የወረረው ጎልማሳ የሚመስል ብርቱ ማዕበል መጥቶ ልክ እንደ ጆፌ አሞራ አጠገቤ አረፈ።

"ጤና ይስጥልኝ ወንድም ማዕበል!" አልኩ።

"ሰላም ላንተ ይሁን።"

"ከየት መምጣትህ ነው?"

"ከየት መምጣቴ ነው?" ትክዝ ብሎ ቆየ፣ "....ከጣና ሃይቅ ነበር የተነሳሁት። በረሃውን አቋርጬ፣ ከዳቡስ ልጆች ጋር የጉሙዝ ሜዳ ላይ ጋልቤ የኢትዮጵያን ድንበር ተሻገርኩ። ካርቱም ጥቂት ቆይቼ ነበር። እና

በአሌክሳንድርያ በኩል ሜዲትራንያን ገባሁ። ከዚያማ ምኑን እነግርሃለሁ፣ ካስፒያን አልቀረኝ ካሪቢያን።”

“ምን ያህል ጊዜ ወሰደብህ፣ እዚህ ለመድረስ?”

“ሰላሳ አምስት አመታት...”

“የቃጅማው ያለህ! አንተ ከጣና ስትነሳ እኔ የአስር አመት ልጅ ነበርኩ። ይኸው እዚህ ተገናኘን። ምን አይነት ጉዞ ነው ጃል?”

“የውሃ እና የንስርን መንገድ ከቶ ማንም አያውቀው።”

ከሰከንዶች ዝምታ በሁዋላ፣

“የሆነው ሆኖ እርስዎንስ ማን ልበል?” ሲል ጠየቀኝ።

የፃፍኩትን አነበብኩለት። ሳይደሰት ቀረ።

* * *

“ጊዜ የለኝም እንጂ ብዙ ማለት በቻልኩ። ጓደኞቼ እስኪመጡና፤ ይዘውኝ እስኪሄዱ ግን ጥቂት ልንገርህ።”

“ንገረኝ...”

“...አንድ መሰረታዊ ነገር ስተሃል። ማህበረሰብ የሚሰለጥነው ባህሉንና ወጉን ለማስከበር፣ ማንነቱ በሌሎች የሰለጠኑ ጉልበተኞች እንዳይገፈፍ ነው። ጃፓን መሰልጠን አለብኝ ብላ ስትነሳ የሰጠችው ምክንያት፣ ‘ካልሰለጠንኩ ባህሌንና ልማዴን ማስከበር አልችልም፤ በቅኝ ገዥዎች መጤ ባህል እጠፋለሁ’ ከሚል ስጋት ነበር። የመርከብ፣ የአይሮፕላን፣ የታንክ ፍቅሯ ዝም ብሎ አልነበረም። ትውፊትን ለመከላከል ሆን ተብሎ የተገባበት ነው።”

“በዚህ እስማማለሁ...”

“ጊዜ የለኝም፤ ዝም ብለህ አዳምጠኝ...”

“ቀጥል እሺ...”

“...ጃፓን ዘመናዊ ሃገር ናት - ከማንም የማታንስ። ነገር ግን ማንንም የምእራብ ሃገር አትመስልም። ስልጣኔ ማለት የቆየ ባህልህን፣ ወግህን፣ እምነትህን ማጥፋት ሳይሆን እሱን ይዘህ በስልጣኔ መገስገስ

ማለት ነው። ለፋብሪካዎች፣ ለሙብራት፣ ለውሃ፣ ለስልክ አለመኖር ምክንያቶቹ ጥንታዊ ባህላችን፣ ወጋችን፣ እምነታችን አይደለም። እንዲያውም ስልጣኔን በነዚህ ወጎች ባህሎችና እምነቶች ዙሪያ መገንባት አለመቻላችን ነው። በአለም ላይ የሰለጠኑትን ትልልቅ ሃገሮች በሙሉ ከተመለከትክ ባህላቸውን፣ ወጋቸውን፣ ታሪካቸውን፣ እምነታቸውን አክረው አጥብቀው የያዙት ናቸው። ከዚህ ውጭ እናድጋለን ብለው የተነሱ በሙሉ አንድም የተሳካላቸው ሃገሮች አታገኝም። የአፍሪቃ ችግርም ይህ ነው። በነጭ ትራዲሽን ስልጣኔን መፈለጉ ነው ሽባ አድርጎ ያስቀረው...”

“አባባልህ ተስማምቶኛል። ግን ከኔ ትረካ ጋር...”

“አታቋርጠኝ ብዬህ ነበር...”

“መልካም ጨርስ...”

“...ጥንታዊ የሚባሉ ሃገሮች መዘመን ወይም በቅኝ ገዥዎች እጅ መውደቅ ነበር እጣቸው። ኢትዮጵያም ከዘመናዊነት እርቃ በልዩነቷ መቀጠል የሚቻላት አልነበረም። እስካሁንም መቀጠሏ የሚገርም ነው። ስልጣኔ እንደ ጃፓኖቹ ካልሆነ፣ ማንነታችንን ለመከላከል ካልቻለ፣ ነጮችን ለመኮረጅ ብቻ ከሆነ፣ ከስልጣኔውም ከማንነታችንም ያጣን አሳዛኝ ጉዶች እንሆናለን። በዚህ ርእሰ ጉዳይ ላይ መሳይ ከበደ የፃፈውን መፅሃፍ አንብብ...”

“አባባልህ እንደገባኝ ከሆነ...”

“አታቋርጠኝ። ጊዜ የለኝም...”

“ደህና ቀጥል...”

“እዚህ ላይ ‘የትኛው ማንነት? የትኛው ትውፊት?’ የሚል ጥያቄ ታነሳ ይሆናል። መልሱ ቀላል ነው። የአማራና የትግሬውን፣ የኦሮሞውን፣ የወላይታውን፣ የከንባታውን ወዘተርፈ ነው መሆን የሚችለው። ይህ ደግሞ አማራውና ትግሬው ለሺህ አመታት ያመኑበትን ታሪክ፣ እምነት፣ ባህል በማፍረስ የሚሰራ አይደለም። የስልጣኔ ዋናው አላማ ይህን ታሪክና ከዚህ ታሪክ ጋር የተገነባን ማንነት ለመከላከል መሆኑን አትርሳ።”

“እውነቱን መነጋገር አይጎዳንም ብዬ ነው።”

“የትኛው ነው እውነተኛው የአለም ታሪክ? የብሪትሽ

ኪንግደም ወይስ የእስራኤል ነገስታት? ምንድነው የምታወራው?”

“ቢሆንም እነርሱ የሚፃፉ አሳቦችን አይቃወሙም።”

“ጠንካራ መሰረት ላይ ስለቆሙ ላይሰጉ ይችላሉ። ወዳንተ ፅሁፍ ስንመጣ... ለኦሮሞች ሲባል የአማራውንና የትግሬውን እውንና እውን ያልሆነ ታሪክ፣ ትውፊትና ተረት መናድ የለብህም። ከአቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ፣ ከተክለሃይማኖት፣ ከጊዮርጊስ፣ ከሳባ፣ ከሰሎሞን ውጭ አማራና ትግሬውን ሌላ ምን ልታላብሰው ነው? የኦሮሞውን ኤሬቻና ገዳ ለማድነቅ ሳባና ሰሎሞንን መምታት ለምን ያስፈልጋል? ያን ለማድረግ መሞከር ሁሉን ይዞ ነው ገደል የሚገባው። ሰዎች ታሪካቸውን እምነታቸውን ስትነካ ለምን ከሚገባው በላይ ይቆጣሉ? መልሱ ቀላል ነው። ከዚያ ሌላ ምን አላቸውና? ምንድንስ ናቸውና? በሳባ፣ በሰለሞን፣ በምኒልክ፣ በፃድቃኖቹ፣ በጨሌው መቀለድ በማንነታቸው መቀለድ ነውና ቱግ ቢሉ አይግረምህ።”

አስተያየቴን ጣል አደረግሁ፣

“ታሪክ ተደጋግሞና ተስተካክሎ ሊፃፍ እንደሚገባ አስባለሁ። ከምኒልክ ይልቅ አህመድ ግራኝን ሊመርጡ የሚችሉ ኢትዮጵያውያን አሉ። እነዚህ ሰዎች ምን ይደረጉ? ተጠርገው ይጥፉ? በአንድ ወገን እውነት ብቻ የሰከነ አገር መገንባት ይቻላል?”

“የአንድ ወገን ታሪክ ብቻ አይደለም። ከአረቡና ከጣልያኑ ጋር የተደረጉ ቅድመ አድዋ ግብግቦችን ወደ ጎን የገፋ ኢትዮጵያዊ ማንነት ሊኖር አይችልም። አፋሮች ‘እንኳን እኛ ግመሎቻችንም የኢትዮጵያን ባንዴራ ያውቃሉ’ ሲሉ ምክንያታቸው በሙዚንገር ይመራ የነበረውን 2000 የግብፅ ጦር ለወሬ ነጋሪ ሳይቀር ፈጅተው ለኢትዮጵያ ከቅኝ ነፃ ሆኖ መገኘት የድርሻችንን ከፍለናል ከሚል ትምክህት ተነስተው እንደሆነ መታወቅ አለበት። የነባልቻ አባነፍሶ፣ የነአቢቹ፣ የነአበበ አረጋይ፣ የነገረሱ ዱኪ፣ የነጃጋማ ኬሎ፣ የነሃይለማሪያም ማሞ የአርበኝነት ታሪክ ከእውነታው በላይ ተጋኖ ቢቀርብ የጋራ ማንነት ፈጣሪ ስለሆነ ሊነካ አይገባውም። ለኦሮሞም ሆነ ለሌላው የሚበጀው የጋራ የሆኑትን በማጋነን ላይ የተመሰረተ፣ ባንድ በኩል ሁሉንም ኢትዮጵያዊ ሊያስተሳስር የሚችል አንድ የታሪክ አንጓ ላይ መስራት እንጂ ልዩነትን በሚያሰፋ ሌላ የታሪክ አንጓ ላይ መስራት አይደለም።”

“ያልከውን አምንበታለሁ። በተጨማሪ ግን ምኒልክ የደቡብና የኦሮሞ ህዝቦች ላይ ወረራ ፈፅሞአል። በብረት እና በእሳት ቀጥቅጦ

አስገብሯል። ይሄ በትክክል መነገር አለበት...”

“በዚያን ዘመን ምን እንዲያደርግ ትጠብቃለህ? የምርጫ ሳጥን ይዞ እየዞረ ሬፈረንደም ሊያካሂድ ኖሯል?”

“መነገር ግን አለበት...”

“....በምኒልክ ፈንታ ጉልበቱ በአንድ ኦሮሞ እጅ ገብቶ ቢሆን የማስገበሩ ሂደት ሌላ መልክ ይኖረው ነበር? አይመስለኝም። ትግሬውም፣ አማራውም፣ ኦሮሞውም አንዱ ሌላውን ማስገበር ባይችል ማናችንም ከፈረንሳዮች ከጣሊያኖች ወይም ከእንግሊዞች ባርነት አንተርፍም ነበር...”

“የታሪኩ መነገር...’”

“ጊዜ የለኝም አስጨርሰኝ።”

“እሺ ቀጥል...”

“የወቅቱ ታሪክ ከዚህ ሌላ አማራጮች ይዞ ባልመጣበት ወቅት፣ ምኒልክ አንድ ህዝብና ሃብት ያለው ሃገር በአንድ መንግስት ስር አሰባስቦ ከነጮች ባርነት መዳናችንን፣ ምኒልክ ባስገበራቸው ህዝቦች ላይ በደረሰው ስቃይ አይን አሳንሰን ልናየው አንችልም። ‘ኋላቀሮቹ አቢሲኒያውያን ከሚገዙን ነጮች ቢገዙን ይሻል ነበር’ የሚለውን የኦሮሞ ልሂቆች ክርክር አውቀዋለሁ። ነጮች ገዝተውን ቢሆን ኖሮ ግን ኦሮሞነት ጭራሹን ይጠፋ ነበር። ኦሮሞነትን ያቆየው የአቢሲኒያውያን ሁዋላ ቀርነት ነው...”

“ከድክመት ለተገኘ በጎነት ምስጋና ይጠበቃል?”

“እባክህ አስጨርሰኝ...”

እና ቀጠለ፣

“በነጮች ተቀጥቅጦ የተገዛ አንድ ጥቁር በማንነቱና በስነልቦናው ላይ ነጮቹ የጣሉበትን ጠባሳ የሚያውቅ፣ ኦሮሞች በአቢሲኒያ ሰዎች ስለተገዙ ተመሳሳይ የስነልቦና ችግር ገጥሞአቸዋል የሚል ካለ የሚገርም ነው። የትኛው የነጭ ገዥ ነው ልጁን ለሃገሬው እየዳረ የሃገሩን የጦር አዛዥ በቅኝ ከያዘው መሃል እየመረጠ፣ እየሾመ የሰፋፊ መሬትና የሃብት ተጋሪ አድርጎ ሲገዛ የታየው? ሌላው ቢቀር በቆዳ ቀለም ብቻ ከሚደረግ ዘረኛነት በራስ ቀለም ላይ ከተፈጠረ የጥቁሮች ኮምፕሌክስ ነፃ ሆኖ መገኘት ያስገኘውን ጥቅም የኦሮሞ

ኤሊት ያውቀዋል። እንዲህ እንዳንሆን የተከፈለው ብዙ ነው። የኦሮሞ ኤሊት እንደማንኛውም አበሻ በነጮች ፊት የበታችነት የማይሰማው፣ አያትና ቅድመ አያቶቹ ነጭን አርበድበው የገረፉ ጀግኖች እንደሆኑ ስለሚያውቅ ነው። የምኒልክ የስራ ውጤት ይህንንም ያጠቃልላል። ፈረንጆቹ እንደሚሉት ይህ የተከናወነው under his watch ነውና።"

ከባድ ማእበል ሲመጣ በሩቅ አየሁ።

"በል ደህና ሁን ወንድሜ! መሄዴ ነው።" አለኝ እየተጣደፈ።

"መንገድህ ወዴት ነው?"

"የእሩቅ ቅርብ ነው። የት ልበልህ?..."

"ለመሆኑ ይህ ሁሉ አድካሚ ጉዞ ለማነው?"

"ለሷ ነዋ!" ሲል በገነፈለ ድምፅ መለሰ፣ "...ሌላ ታዲያ ለማን ይሆናል? ብንሞት ለሷ ነው፤ ብናነባ፣ ብንደማ፣ ብንሳቀቅ፣ ብንቃጠል ለእስዋ ነው። ወንድሜ! ለሌላ ለማንም አይደለም፤ ለሷ ነው!!"

"ማናት እሷ!?"

"ኢትዮጵያ!" አለ ፀጥ ባለ ድምፅ፣ "...እናት አገራችን!"

ቀስተደመና የለበሰ ማእበል አጠገቤ ያረፈውን ጆፌ አንስቶት ነጎደ። ወርሃ ግንቦት ነበር...

- ፴ -

ፓሪስ እና ፖለቲካ

ሰው ፍቅርና ቅናትን ችሎ ይኖራል
እኔ ግን ፍቅርና ፍርሃትን ችዬ ኖርኩ
ያውም ፍርሃቴ ምክንያት የለውም
"ፈሪ ውሃ ውስጥ ያልበዋል" እንዲሉ...
እየፈራሁ አለሁልሽ - ያንቺው ስብሃት ለአብ

(*መወድስ - ስብሃት ገብረእግዚአብሄር*)

የዣን ዣክ ሩሶ አገር፣ የሊዊስ ፓስተር፣ የሜሪ ኩሪ፣ የጁሌስ ቬርኔ፣ የአልበርት ካሙስ የትውልድ አገር! የነ አሌክሳንደር ዱማስ፣ የነኢሚል ዞላ አገር፣ የነቪክቶር ሁጎ፣ የነ ጉስታፍ ፍላውበርት፣ የነሳሙኤል በኪት፣ የነፓልሳክ፣ የነባልዛክ አገር! የእያሱ አለማየሁ፣ የገነት ግርማ፣ የፍቅሩ ኪዳኔ የስደት አገር! ስብሃትለአብ ገብረእግዚአብሄር ያፈቀረበት፣ የጨሰበት አገር። ወይዘሮ ገነት አየለ ላብበላብ እስክትሆን የደነሰችበት አገር...

* * *

ወደ ፓሪስ ለመጓዝ የወሰንኩት ለሁለት አላማ ነበር። የመጀመሪያው ፓሪስ የተባለችውን የእብዶች ከተማ መጎብኘት ሲሆን፣ ሁለተኛው ደ'ሞ ኢራናውያን አፋኝ መንግስታቸውን በምን አይነት ዘዴ እንደሚቃወሙት ለማወቅ ነበር።

በአውቶብስ ከአምስተርዳም ተነስተን ወደ ፈረንሳይ ስንጓዝ ቤልጅየምን ሰንጥቀን አለፍን። ጉዞ የጀመርነው ገና በማለዳው ነበር። እኔ በምጓዝበት አውቶብስ ላይ በርከት ያሉ "አበሾች" ነበሩ። ከእነዚህ አንዱ የቀድሞው የሰራተኛ ማህበር ሊቀመንበር ዳዊ ኢብራሂም ነበር። ጠጉሩ ገብስማ ከመሆኑ በቀር አላረጀም። እንደ ከረዩ አባወሮች ገፅታው

አለታማ ነበር። ስንጨባበጥ፣ "አመፀኛው!" አልኩት፤ በዚያን ሰሞን ታምራትና መለስን እንዴት እንዳንጸረጸራቸው እያስታወስኩ።

ኢራናውያን የአህመዲነጃድን መንግስት ለመቃወም በየአመቱ ፓሪስ ላይ ስብሰባ ያካሂዳሉ። በዚህ ጉባኤ ላይ ለመገኘት በየአመቱ በብዙ ሺህዎች የሚገመቱ ኢራናውያን ከመላ አውሮፓ ወደ ፓሪስ ይጎርፋሉ። ይህን ጉባኤ በየአመቱ የሚያዘጋጀው በማርያም ራጃቪ (Maryam Rajavi) የሚመራው National Council of Resistance of Iran (NCRI) ነበር። ሰኔ 23 2012 የተዘጋጀው ይህ ጉባኤ ለአምስተኛ ጊዜ መሆኑ ነው።

በየአመቱ "የኢራን ወዳጅ ነኝ" የሚል ማንኛውም የአውሮፓ ነዋሪ ወደዚህ ጉባኤ ይጋበዛል። ከሁለት ሺህ በላይ አውቶብሶች ተዘጋጅተዋል። ከመቶ ሺህ በላይ የሆቴል አልጋዎች ተይዘዋል። ቀላል ምግቦች በየአውቶቡሱ ላይ ታሽገው ተቀምጠዋል።

ገንዘቡ ግን ከየት መጣ?

NCRI 'ከደጋፊዎቼ በመዋጮ ያገኘሁት ነው' ብሏል። በርግጥ ኢራን ብዙ ወዳጆች አላት። አንዳንዶቹ የጠላት ወዳጆች ናቸው። ዞረም ቀረ ኢራን ትኩረት የሳበችበት ዘመን ነበር። ኢራን ሃብታም ናት። ጥንታዊ የስልጣኔ ታሪክ አላት። ዜጎቿ የተማሩ ናቸው። ከሁሉም በላይ ግን አሁን ኢራን ከሃያላኑ ጋር ጥርስ ተናከሳለች። እና በርግጥም ኢራን ወዳጆች አላት።

...እኔ በተመደብኩበት በዚህ አውቶብስ ላይ ጥቂት ኤርትራውያን ሴቶች እና በርከት ያሉ ኦሮሞዎች ነበሩ። ሾፌራችን ኔዘርላንዳዊ ነው። በጉዞ ወቅት የማብራሪያ ቋንቋዎች ደች እና ኦሮምኛ ሆነዋል። የኢራን ተቃዋሚዎች አስተባባሪ፣ የኛን ቡድን ጉዞ የማስተባባሩን ሃላፊነት ለገረሱ ቱፋ ሰጥቶት ነበር።

ገረሱን በአካል ስተዋወቀው የመጀመሪያ ጊዜዬ ነበር። ቀደም ሲል በፖለቲካ ጉዳዮች ላይ የፃፋቸውን ጥቂት መጣጥፎች አንብቤያለሁ። ወደ ሆላንድ ከመምጣቱ በፊት አስመራ አራት አመታት መቆየቱንም ሰምቼ ነበር። በጉዞ ላይ ታዲያ በየመካከሉ ከገረሱ ጋር ማውጋታችን አልቀረም።

አውቶብሳችን ለቁርስ ሲቆም፣ ደች ቋንቋ አስቸጋሪ ስለመሆኑ እያወጋን ነበር። ተያይዞ በቋንቋ አለማወቅ ምክንያት አስመራ ላይ

የገጠመውን አስቂኝ ወግ አጫወተኝ፣

...ከተማ ውስጥ ባቢሎን በተባለው አካባቢ በእግር እየተጓዘ ነበር። አንዲት ሴት መኪናዋ አጠገብ ቆማለች። ህፃን ልጇ አብሮአት ነበረ። ገረሱ አጠገባቸው ሲደርስ ሴትየዋ በትግርኛ አናገረችው። ገረሱ አንዳንድ የትግርኛ ቃላት መስማት ጀምሮ ነበርና "መኪናውን ግፋልኝ።" ያለችው መሰለው። በንግግሯ ውስጥ በርግጥ፣ "መኪና" ብላለች። ለማንኛውም ገረሱ ከሁዋላ ሄዶ ጡንቻውን አፈርጥሞ፣ እግሮቹን ወጣጥሮ፣ መኪናዋን ለመግፋት ይዘጋጃል። በዚህ ጊዜ ሴትዮዋ እየጮኸች ዘልላ መኪና ውስጥ ስትገባ ህፃኑም በመሪው በኩል አብሯት ገባ።

ገረሱ ግራ ተጋብቶ ወደ ሴትዮዋ ሄዶ ያናግራታል። አማርኛ ትችል ኖሮአል። ገረሱ ትግርኛ እንደማይችል ነገራት። ወይዘሮዋ ሁኔታው ሲገባት እየሳቀች አስረዳችው፣

"ልጁ ኬክ ካልተገዛልኝ መኪና ውስጥ አልገባም ብሎ አስቸግሮኝ ነበር። ፖሊስ ነኝ ብለህ አስፈራራልኝ ነበር ያልኩህ።" አለችው። በርግጥ ገረሱ መኪናዋን ለመግፋት ሲዘጋጅ እብድ መስሏት ነበር የጮኸችው። ገረሱ እየሳቀ እንዲህ አለ፣

"ዋናው ነገር ልጁ ወደ መኪናው እንዲገባ አድርጌያለሁ።"

የአስመራ ወግ ሲቀጥል የተክለሚካኤል አበበ ስም ተነሳ። ተክለሚካኤል "ልጅ ተክሌ" በሚል የብእር ስም አፈንጋጭ አሳቦችን በመፃፍ የሚታወቅ ሲሆን፣ በ90ዎቹ መጀመሪያ ላይ በአዲስ አበባ ዩኒቬርሲቲ የተማሪዎች ካውንስል ፕሬዚዳንት ነበር። "ልጅ ተክሌ" በሚል የብእር ስም መፃፍ የጀመረው ከወያኔ የደህንነት ሰዎች ክትትል አምልጦ በኬንያ በኩል ካናዳ ከገባ በሁዋላ ነበር። ስለ ፅሁፎቹ አንስተን ስናወጋ፣ አስመራ ሳለ ልጅ ተክሌ ከካናዳ ገንዘብ ልኮለት እንደነበር አጫወተኝ፣

"ከገንዘቡ ጋር አያይዞ የፃፈልኝን ኢሜይል ልንገርህ?"

"ምን ብሎ ፃፈ?"

"እኛ ነፍጠኞች ለመቶ አመታት የዘረፍነውን የኦሮሞ ሃብት እኔ እየሰራሁ መመለስ ጀምሬያለሁና የመጀመሪያውን መቶ ዶላር ሄደህ ውሰድ..."

በልጅ ተክሌ ቀልድ ስንስቅ ቆየንና ጠየቅሁት፣

“እንዴት ግን ጓደኛህ ሊሆን ቻለ?”

“የፖለቲካ ልዩነት አለን። ቢሆንም በቀጥታ ነው የምንነጋገረው። የተክሌ ጥሩ ነገሩ ማስመሰል አይችልበትም። ያመነበትን ፊት ለፊት ይናገራል። የአካባቢያችን ፖለቲከኞች እንደ ተክሌ በቀጥታ መናገር ቢለምዱ የችግሩ ግማሽ ይቃለል ነበር...”

“እነዚህ ወጣቶች ደም ያልተቃባውን አዲስ ትውልድ መወከል ይችሉ ይሆን?” የሚል ጥያቄ አእምሮዬን አቋርጦ አለፈ።

ከዚያ በሁዋላ ለሰአታት ያህል ርእሰ ጉዳያችን ስለ ስድሳዎቹ ፖለቲከኞች አስቀያሚ የፖለቲካ ባህል ጉዳይ ሆነ። አለመታደል ሆኖ እነዚህ ቀደምት የፖለቲካ ሰዎች በአመለካከት ሲለያዩ የእግዚአብሄር ሰላምታ እንኳ ያቆማሉ። ከዚያም አልፈው አንዱ ሌላውን መቃብሩ እስኪገባ ድረስ ያሳድደዋል። ቀብሮት ሚስማር ከመታበት በሁዋላ እንኳ፣ ጭቃና ጥላሸት ቀላቅሎ በማቡካት ስሙን ይለቀልቀዋል።

ለጥ ያለውን የፈረንሳይ ሁዳድ እየታዘብን፣ ጉዞአችን ወደ ፓሪስ ቀጠለ። የፈረንሳይ ለጥ ያለው የእርሻ መሬት ሄዶ ሄዶ ከሰማዩ ጋር ይዋሃዳል። መሬት ክብ መሆኗን እዚህ አካባቢ በአይን ማየት ይቻል ነበር።

* * *

እነሆ! ፓሪስ እምብርቷ ላይ ቆሜያለሁ።

ከፊት ለፊቴ ኤፌል ታወር (La Tour Eiffel) በኩራት ቆሞአል። 320 ሜትር ወደ ሰማይ ተመንጥቆአል። ከተገነባ 122 አመታት ሞላው። ይህን ሃውልት የቀረፀው ኢንጂኒየር ጉስታፍ ኤፌል እድለኛ ነው። ሃውልቱ በስሙ ተሰይሞለታል። በየአመቱ በሚሊዮናት የሚገመቱ ሰዎች ከሃውልቱ ጫፍ ላይ ለመገኘት ወደ ፓሪስ ይጎርፋሉ።

ገረሱ እንደ ሃውልቱ አጠገቤ ቆሞ ነበር፣

“የሰፍኡመር ዋሻን አይተሃል?” ስል ጠየቅሁት።

በጣም ሳቀ፣

“ከአዲስ አበባ ወጥቼ እስከ ሙከጡሪ ሄጃለሁ። በምስራቅና በምእራብ እስከ ሶደሬ፣ ወሊሶ፣ አምቦ ሄጃለሁ፤ በቃ! ስኮበልል የማራቶን ያህል አዋሳን ስንጥቄ በሞያሌ በኩል አለፍኩ። ሶፍኡመር፣ አክሱም፣ ላሊበላ፣ መዳወላቡ፣ ጎንደር፣ ነቀምት፣ አሞ፣ ላንጋኖ፣ ጮመን፣ አባይ፣ ዳንካሊያ፣ አንዱንም አላየሁ።”

ኤፌል ታወር አጠገብ ቆመን ባህላችን ላይ አላገጥን።

እውነት ነው....

አንድ የመቐለ ልጅ የአክሱም ሃውልትን ሳያይ የአዲስ አበባን ጓዳ ያውቃል። የባህርዳር ልጅ የፋሲል ግንብን ሳይጎበኝ ኒውዮርክን ይናፍቃል። አንድ የአዲስ አበባ ልጅ ዘርአያእቆብን ሳያነብ የፈረንጅ ጥቅስ ያንበለብላል። ራስን የመናቅ በሽታ! በገሃዱ አለም ሌላውን ለመምሰል የመሞከር አሳፋሪ ተውኔት። ራስን ማታለል። አዋቂ መምሰል። ማንነትን ማጣት። እና በመጨረሻ አንዱንም ሳይሆኑ መሞት...

በሃውልቱ አጠገብ Seine ወንዝ ያልፋል። 776 ኪሎሜትር ርዝመት አለው። ጀልባዎች በወንዙ ላይ ውርውር ሲሉ ይታያሉ። በርግጥ Seine ወንዝ ሲጓዝ አይታይም። ‘ወንዝ ነው’ ስለተባለ ግን እየተጓዘ ሊሆን ይችላል።

በመፅሃፍ ትረካ የማውቃቸው በርካታ ታሪካዊና ስመጥር ወንዞች አሉ። የለንደኑ ቴምስ፣ እንዲሁም የሩስያ ዶን እና ቮልጋ ሊጠቀሱ ይችላሉ። ሾሎከሆቭ ዶን ወንዝ እና የካዛክ ፈረሰኞችን የገለፀበት የጥበብ ስራ ወደር አይገኝለትም። Rhine (ራይን) ወንዝም እንዲሁ ታዋቂ ነው። ከስዊስ አልፐስ ተራሮች ተነስቶ በኔዘርላንድ በኩል ወደ ሰሜን ባህር ይቀላቀላል። እሁድ ምንም የምሰራው ካጣሁ ኡትሬክት ብቅ ብዬ ራይን ወንዝ ወደ ሰሜን ባህር ሲጓዝ አየዋለሁ። ደሜ ከላይ ወደታች ሲራሯጥ ይሰማኛል። ዳርቻው ላይ ቁጭ ብዬ ከተጓዡ ወንዝ ጋር በስሜት ማውጋት ለምጃለሁ።

ስለ ወንዞች ስናወጋ እንደ አዋሽ የሚሆንልኝ የለም። እና የፀጋዬ ስንኞች...

> አዋሽ ቡርቃው፣ መጫ ምንጩ፣ ዳዳ ፅንሱ፣ ሸዋ ፍንጩ
> ውጠህ ተውጠህ እርጩ
> የንዳድ የበረሃ እጩ
> ንግርትህ ምንድነው አዋሽ? አባ ብቻ አባ እንቅጩ

ሌላው ልቤን የሚነካው ቡርቃ ወንዝ ነው። ቡርቃ ያሳዝነኛል። በአፍሪቃ ቀንድ ውስጥ ግዙፍ ወንዝ ሆኖ ሳለ ድምፁና ነፃነቱ ታፍኖአል። እንደ ጋሞው ኩርፓዬ ከተራራ ወደ ገደል እየተፈጠፈጠ የወንዞችን ወግ ማእረግ ለማየት አልበቃም። እንደ አባይ፣ እንደ አዳባይ አልተዘመረለትም። ተከዜ እንኳ ቀንቶት በአቅሙ አገሩን ማገልገል ሲጀምር ቡርቃ ጨለማ ውስጥ እንደተቀበረ ዝም ብሎአል...

ይኸው አሁን Seine ወንዝ ዳርቻ ላይ ቁጭ ብያለሁ። ከመላው አለም ወደ ፓሪስ የመጡ ቱሪስቶች ከሃውልቱና ከወንዙ ድልድይ ላይ ፎቶ ይነሳሉ።

"ሴን ወንዝ ፓሪስን ለሁለት ቆርጦ ያልፋል።" የሚል አባባል በበርካታ መፃህፍት ላይ ተፅፎ አንብቤያለሁ።

አባባሉ ስህተት ነበር።

ከፓሪስ በፊት ሴን ወንዝ ነበረ። ስለዚህ "ፓሪስ መጥታ ከሴን ወንዝ ግራና ቀኝ ሰፈረች።" ቢባል እውነት ይሆናል። በእውነቱ ሴን ወንዝ የፈረንሳውያን ታሪክ ነው። ወንዙ የፈረንሳይን የድልና የሽንፈት ታሪክ ሲተርክ ውሎ ያድራል። ፈረንሳውያን በድል አድራጊነት ሲያብዱ ሴን ወንዝ አብሯቸው አብዷል። ተሸንፈው በደም ሲታጠቡ፣ ሴን እንባ አውጥቶ አልቅሷል። በወንዙ አናት ላይ የተሰሩ ድልድዮችና ሃውልቶች ይህንኑ ሃዘንና ደስታ ይተርካሉ።

* * *

ማምሻውን ከሆቴላችን ደጃፍ ቆመን የኢትዮጵያን ፖለቲካ አንስተን አወራን። ገረሱ አንዳንድ ትእዝብቶቹን አነሳ፣

"አብዛኛው ክርክሮች በተቃርኖ የተሞሉ ናቸው።"

"እንዴት ማለት?"

ቀስ በቀስ እየጋለ በሚሄድ ድምፅ ተናገረ...

"...የኦሮሞ ህዝብ ትግል ምንም የህዝብ ድጋፍ እንደሌለውና የስልጣን ፈላጊ ምሁራን ሴራ መሆኑን በአንድ በኩል እየተከራከሩ፣ በሌላ በኩል ደግሞ የራሱን እድል በራሱ ይወስን ቢባል ህዝቡ ይሳሳታል' ይላሉ። እነዚህ ነገሮች ርስበርስ ይቃረናሉ። ርስበርስ

የሚቃረኑ ነገሮች በአንድ ጊዜ ትክክል ሊሆኑ አይችሉም። ለምሳሌ 'አነግ አርባ አመታት ታግሎ አንዲት ወረዳ እንኳ መያዝ ያልቻለው የህዝብ ድጋፍ ስለሌለው ነው' የሚሉ አሉ። ይህ ከሆነ ወያኔ መላ አገሪቱን የተቆጣጠረው የህዝብ ድጋፍ ስላገኘ ነው ማለት ነው? የአንድነት ሃይሎች የሚባሉትም አርባ አመታት አልተሳካላቸውም። አላማቸው ተቀባይነት ስለሌለው ነው? አርባ አመታትን መለኪያ ያደረገውስ ማነው? አርባ አመታት ያልተሳካለት ድርጅት ትግሉን ማቆም አለበት? ምን ማለት ነው? የደቡብ አፍሪቃው ANC 82 አመታት ታግሎ ነው አላማውን ከግብ ያደረሰው..."

ዳዊ ኢብራሂም መጥቶ ተቀላቀለን።

ሲጋራውን እየለኮሰ፣

"መቀላቀል ይቻላል?" ሲል በቀልድ መልክ ጠየቀ።

ገረሱ ጥቂት ቀላልዶ የጀመረውን ቀጠለ...

"....ትግል ቅብብሎሽ ነው። የጊዜ መራዘም የአላማውን ደካማነት አያመለክትም። ትልቅ የምትለው የፖለቲካ ሰው፣ 'ኦሮሞዎች እርስበርስ የተከፋፈሉ ስለሆኑ ህብረት ፈጥረው አገር ሊመሰርቱ አይችሉም' ሲል ትሰማዋለህ። ኦሮሞ አንድ ባህል፣ አንድ ታሪክ፣ አንድ ቋንቋ ኖሮት አንድ መሆን አይችልም' የሚል ክርክር የሚነሳ ከሆነ፤ በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉ የተለያየ ታሪክ፣ ቋንቋ እና ባህል ያላቸው ህዝቦች እንዴት አንድ መሆን ይችላሉ?' ተብሎ ይታሰባል? ርስበርሱ የሚቃረን ነው። በግዴለሽነት፣ 'ትግራይ ብትገነጠል አንነዳም፤ ድንጋይ ነው የሚቀርብን' ብለው የሚናገሩ አሉ። የኦሮሞ ነፃነት ጥያቄ ተቀባይነት የሚያጣው ቡና እና ወርቅ ስላለው ነው? ምን ማለት ነው ይሄ?"

ዳዊ ሲጋራውን እየማገ ሰማይ ሰማዩን ያያል።

ገረሱ የጋለ ድምፁን ቀነሰ....

"...ኢትዮጵያዊ ማንነት የሚባለው ራሱ ታሪካዊ፣ ባህላዊና ትውፊታዊ ይዘቱ በመሰረቱ የአማራውና የትግሬው ብሄራዊ ማንነት ነው። ሆኖም ኢትዮጵያ በሚባለው የጂኦግራፊ ክልል ውስጥ ያለ ሁሉ አንድ ወጥ ማንነትና ስሜት አላቸው ብለው ይከራከራሉ። ኢትዮጵያዊነት ሲተች ግን አንደኛው ወገን ብቻውን ቀድሞ ይቆጣል። ኢትዮጵያዊነት የጋራ ማንነት ከሆነ አንደኛው ይበልጥ ተቆርቋሪ ሊሆን

አይችልም። አንደኛው ወገን ብቻውን ከተቆረቆረ አንድ የሚዛን መዛባት አለ ማለት ነው። ያንን መዛባት፣ ያንን ችግር መፈለግ ይገባል። የፖለቲካ ችግሩ በትክክል ከታወቀ፣ መፍትሄው ግማሹ እንደተገኘ ይቆጠራል’ ይባላል። በቋንቋ፣ በባህል፣ በወግ አንድ አይነት አለመሆናችንን ሳያምኑ ስለአንድነት መነጋገር አይቻልም። ’እንደ ቀድሞአችን በአንድነት፣ በፍቅርና በሰላም መኖር አለብን’ የሚል አባባል በተደጋጋሚ ይሰማል። እነሱ እንደ ቀድሞአችን የሚሉት የወርቃማ ዘመናቸውን ትዝታ ነው። ያ ዘመን ለኦሮሞ ህዝብ የፍቅርና የእኩልነት ዘመን አልነበረም። ይህን እውነት መረዳት ይገባል።”

“መቸም ህዝቡ አብሮ ኖሮአል። ለተፈፀሙ ታሪካዊ በደሎች እርቅ ተደርጎ አብሮ ከመቀጠል ውጭ ምን የተሻለ አማራጭ አለ?”

“ስለተፈፀመው በደል መቸ መተማመን ላይ ተደረሰ? ስለ ምኒልክ ሲነሳ፣ ‘በዚያን ዘመን ለተፈፀመው ጥፋት እኛ ወኪል አይደለንም፤ ተጠያቂ አንሆንም፤ መቃብር ቆፍራችሁ ጠይቁ...’ የሚሉ አባባሎች ነው የሚሰሙት። መልካም ድርጊቶቹን ብቻ ለይቶ ውርስ ማለት ግን አይቻልም። መጥፎውንም መቀበልና መረዳት ይገባል። በሰለጠኑ አገራት ወራሾች ይቅርታ እስከ መጠየቅ ይሄዳሉ። ለነገሩ ’የአንድነት ሃይል ነን’ ይላሉ እንጂ የአንድነት ሃይል አይደሉም። ባህርያቸው የአንድነት ሃይል አያሰኛቸውም።...”

“የግለሰቦች መብት ከተከበረ የኦሮሞ ህዝብ ጥያቄም በዚያው ማእቀፍ ውስጥ ይፈታል።’ የሚል መከራከሪያ አለ። በተጨማሪ ከምኒልክ ዘመን ጀምሮ ኦሮሞዎች ስልጣን ላይ ነበሩ...” አልኩ።

ለዳዊ እድል ሳይሰጥ ገረሱ ንግግሩን ቀጠለ፣

“የግለሰብ መብት እንዲከበር መከራከር በራሱ ጥፋት አይደለም። አእምሮአቸው ውስጥ ያለው ግን ሌላውን የመቆጣጠር አላማ ነው። የነባሩን ነዋሪ መብት ግምት ውስጥ ሳያስገቡ፣ ለሰፋሪዎች ጥቅም ብቻ ወገናዊ ሆነው ነው ስለግለሰቦች መብት የሚሞግቱት...”

“አእምሮአቸው ውስጥ ያለው?” አልኩ ባለመስማማት።

“...ከሙግታቸው ጀርባ ያለ እምነታቸውን ለማወቅ ታምራት ገለታን መሆን አያስፈልግም። የሙብት ጥያቄ ሲነሳ ‘በምኒልክም ሆነ በተከታዮቹ አስተደዳደሮች ዘመን ኦሮሞዎች ስልጣን ላይ ነበሩ’ ብለው ይሞግታሉ። እውነት ነው። ግለሰቦች ስልጣን ላይ ነበሩ። ጎበና ዳጪ፣

ጃጋማ ኬሎ፣ ቡልቻ ደመቅሳ፣ ደበላ ዲንሳ ኦሮሞዎች ነበሩ። በረከት ስምኦን ኤርትራዊ ነው። የኤርትራን ህዝብ ወክሎ ነው ስልጣን ላይ የተቀመጠው? ባራክ አባማ ኬንያን ወክሎ አይደለም የአሜሪካ ፕሬዚዳንት የሆነው። የምንነጋገረው ስለ ስርአቱ፣ ስለ ሲስተሙ እንጂ ስለ ግለሰቦች አገልጋይነት አይደለም። በቀዳሚዎቹ ስርአት የኦሮሞን ህዝብ ጥቅም ወክሎ ስልጣን የያዘ ኦሮሞ አልነበረም።"

የሆቴሉ ማናጀር ገረሱን ጠራው። ከዳዊ ጋር ብቻችንን ቀረን። ፖለቲካውን አልቀጠልንበትም። ዳዊ ይናገር እንደሆን በሚል ጠበቅሁት። ርእስ ለወጠ፣

"ፓሪስን ከዚህ ቀደም መጥተህባታል?" ሲል ጠየቀኝ።

"የመጀመሪያዬ ነው። አንተስ?"

"አንድ ጊዜ ከቤተሰቤ ጋር መጥቼ ነበር። ከሴት ልጄ ጋር ታወሩ ጫፍ ላይ ወጣን። በምሽት በጣም ያምራል። ወረፋው ግን አይቻልም። ከሁለት ሰአታት በላይ ጠብቀን ነው የደረስን..."

* * *

በነጋታው ማለዳ የፓሪስ ጉብኝታችን ቀጠለ።

በሴን ወንዝ ላይ ተንሳፈፍን። በፈረንሳይ አብዮት ወቅት ንጉሳዊ ቤተሰቦች በጊሎቲን የተሰየፉበትን ቦታ አየሁት። Place de la Concorde ይሉታል። ንጉስ ሉዊስ እና ማሪያ አንቶኔቴ እዚህ ቦታ ላይ አንገታቸው ተቀንጥሶአል። አካባቢው በደም የጨቀየበትን የቁጣ ጊዜ በምናብ ለማየት ሞከርኩ።

የፈረንሳይ ወታደሮችን የድል ሃውልት ጎበኘነው። ናፖሊዮንን ከነወታደሮቹ ማሰብ ይቻል ነበር። Notre Dame Cathedralን ጀልባ ላይ ሆኜ አየሁት። በአስራአንደኛው ክፍለዘመን መገንባቱን አንብቤያለሁ። የዳይቪንቼ ሞናሊዛ ኦሪጅናል ስእልም ፓሪስ ይገኛል።

ፓሪስን እንዲህ በጨረፍታ ከጎበኘን በሁዋላ ወደ ኢራናውያን ፕሮግራም ተጓዝን። Villepinte በተባለች ከፓሪስ ወጣ ብላ በምትገኝ ቀበሌ ላይ ነበር ዝግጅቱ። የአዳራሹ ዙሪያ በሰው ተጥለቅልቆአል። ሶሪያውያን በዜማ የአገራቸውን መሪ ያወግዛሉ። የቆርቆሮ ቦርሳ የያዙ ወጣቶች፣ "ለትግሉ እርዱን" እያሉ እንግዶችን ይጠይቃሉ። አንዲት

ወጣት ሶሪያዊት ከፊቴ ተደቀነች፣

"ሶርያን መርዳት ትፈልጋለህ?"

ከፉም ደግም ሳልናገር አልፌያት ሄድኩ። ወንዶቹ ወጣቶች ሞላላ ከበሮ እየደለቁ በቋንቋቸው ይዘፍናሉ።

ወደ አዳራሹ ስቃረብ ረጃጅም ሰልፎች አየሁ። ፍተሻ ነው። ከገረሱ ቱፋ ጋር ወደ አዳራሹ ስንገባ የአታሞ የሚመስል ከባድ የከበሮ ድምፅ ይሰማ ነበር። የከበሮው ድምፅ፣ አጤ ምኒልክ የኢጣሊያን ወረራ ለመመከት ከአዲስአበባ ሲነሱ የነበረውን ሆታ ያስታውሳል። ኢራናውያን አዳራሹን ቀውጢ አድርገውታል። ወይን ጠጅ ባንዴራ እየተውለበለበ ነበር።

በሰው መካከል እየተጋፋሁ ወደፊት ሄድኩ። ማርያም ራጃቪ መናገር ጀምራ ነበር። የማስተርጎሚያ ማዳመጫውን ጆሮዬ ላይ ተክዬ የንግግሯን ትርጉም ግማሽ ድረስ አዳመጥኩና ሰለቸኝ። ርግጥ ነው፣ Iran's spring is still alive and the situation in Iran is explosive. ብላ ተናግራለች። …people are looking for change and there is no future for the current regime. የሚለው አባባሏ በየአመቱ የሚደገም ይመስላል። ይህ ንግግር ያለምንም ማስተካከያ ጭቆና ላለበት አገር ሁሉ የሚያገለግል ነበር። ማርያም ስለ ኢራን የኒዩክሌር ፕሮግራም ንግግር ጀምራ ማቋረጥ አቃታት። ንግግሯን እስከትጨርስ የምጠብቅበት ፍላጎትና ትእግስት አጣሁ። እና ማዳመጫውን ከጆሮዬ ነቅዬ ከአዳራሹ ወጣሁ። ወደ ሆላንድ የመልስ ጉዞ የምንጀምረው እኩለ ሌሊት ላይ በመሆኑ ስድስት ሰአታት ያህል ትርፍ ጊዜ ነበረኝ። አላመነታሁም። በባቡር ወደ ፓሪስ እምብርት ተመለስኩ።

እንደ ለንደን ድብልቅልቅ ያለች ናት።

ሁሉም አይነት ዜጋና ቀለም ይታይባታል። አስፓልቱ ዳርቻ ላይ ተቀምጠው የቆርቆሮ ቢራ እየቀመቀሙ፣ ዲብዲብ የተባለውን ቁማር የሚጫወቱ ወጣቶችን አየሁ። ዘወር ስል አጠገቤ የቆሙ ወንድና ሴት ትንፋሽ አጥተው ከንፈር ለከንፈር ይሳሳማሉ። መሳሳም የሚለው አይገልፀውም። ጎረሳት፣ ጎረሰችው ማለት ይሻላል። ሴቷ አእምሮዋን የሳተች ነበር የምትመስለው። ተጠቅልላ አፉ ውስጥ ልትገባ ምንም አልቀራት። "ፍሬንች ኪስ" የሚባለው ይሄ ይሆን?

ግንቡ ስር አንድ ሽማግሌ ቢራውን እየቀነደበ፣ ተጋድሞአል።

ጎዳና ተዳዳሪ መሆን አለበት። ኮተቱን ሁሉ ሸክፎአል። የተጠቀለለ ፍራሽ አልቀረውም። ለራሱ ቤት የለው፣ ደ'ሞ ውሻ ይዟል።

አንዲት የተቆጣች ወጣት ሴት በከባድ እርምጃ ባጠገቤ አለፈች። ወዲያው አንድ ወጣት ወንድ ተንደርድሮ ደረሰባትና እጇን ይዞ ቢለምናትም መንጭቃው ሄደች። አንዲት ጥቁር ሴት (ሴኒጋላዊ ሳትሆን አትቀርም) ብልቷ አካባቢ የተንጠለጠለ ትልቅ ቀለበት እያወዛወዘች ተንሳፈፈች።

በጣም ሳቅሁ።

እንዲህ ያሉ እብዶችን ለመጨረሻ ጊዜ ያየሁት ፕሪቶሪያ ላይ ነበር። ሆላንዶች እንዲህ አይደሉም። አምስተርዳም ሃሺሽ እና የወሲብ ሙያተኞች ስራ የተፈቀደባት ያበደች ከተማ ብትሆንም፣ ሁሉም ነገር በህግ የታረቀ ነው። ህዝቡም ስርአት ይወዳል።

ከአንድ የደመቀ ባር ደጃፍ ላይ ተቀምጬ ቢራ አዘዝኩ።

የፓሪስን ሰማይ ቀና ብዬ አየሁት። ከደብረዘይት ሰማይ ጋር አንድ አይነት ነው። ጠቆርቆር ብሎአል ሰማዩ። ሊዘንብ ፈልጎ ይሆን? “ሲሜሶ! ሲሜሶ!” ማለት አማረኝ። ቁጭ ባልኩበት ደጃፍ ጉራማይሌ የሰው አይነት ይተላለፋል። የአለም ህዝብ ሁሉ ወኪሉን ወደ ፓሪስ የላከ ይመስላል። ፓሪስ ህይወት ያላት የእብዶች ከተማ። ፓሪስ ላይ ተወልዶ፣ ፓሪስ ላይ ማደግና ፓሪስ ላይ መሞት አስደሳች ሊሆን ይችላል። ላልተወለድንባት ግን ፓሪስ ዞሮ ዞሮ ባዳ እና ባእድ ናት።

* * *

ከሱቅ በደረቴዎች የገዛነውን የፈረንሳይ ቢራ ይዘን ነበር...

ከገረሱ ጋር ብቻችንን ከሆንን ከፖለቲካ ሌላ ማውራት የሚቻል አልነበረም። ጥቂት ለኮስ ሳደርገው በሸርታቴ ይገባል።

የትጥቅ ትግል እና ሰላማዊ ትግል ጉዳዮችን አንስተን አወጋን። ሰላማዊ አማራጭ ሁልጊዜ ሊሰራ እንደማይችል ተግባባን። ጋንዲ ቢሳካለትም ዳላይላማ አልሆነለትም። ባንፃሩ የትጥቅ ትግልም ላይሳካ ይችላል። ሻእቢያና ወያኔ ቢሳካላቸውም፣ ታሚል ታይገርስ ከነመሪያቸው ጥርግርግ ብለው ከምድረገፅ ጠፍተዋል። በአገሩ ውስጥ ያለው ተጨባጭ ሁኔታ ነው የትግል ስልቱን የሚወስነው። ታክቲክና

ስትራቴጂው ከሁኔታዎች ጋር ሊለዋወጥ እንደሚችል ተግባብተን ነበር።

ወጋችን ሲቀጥል ስለ ኦነግ አነሳሁበት፣

“ሌሎች የሚሉትን እርሳው። ኦነግ አልተዳከመም እያልክ ነው? ሲከፋፈል እያየነው ነው። ምንድነው መሰረታዊው ችግር?”

“ችግሩ ኦነግ ህዝቡ ውስጥ አለመግባቱ ነው።” ሲል ባለማመንታት መለሰ። እና ቀጠለ፣ “...ህዝቡ ውስጥ መግባት ሲባል በህቡእም ሆነ በገሃድ መሰረትህን ህዝቡ ውስጥ መትከል ለማለት ነው። በተቀረ ውጭ ሃገር ያለው ሃይል ድጋፍ ሰጪ ብቻ ነው መሆን የሚችል። ኦነግ ተጨባጭ ድርጅታዊ አቅም መፍጠር ያልቻለው ስደት ላይ ስላለ ብቻ ነው። ኦነግ ህዝቡ ውስጥ ሆኖ መስራት አለበት። ርግጥ ወያኔ አፋኝ ስርአት ነው። አምባገነኖች ግን ምርጫ ሰጥተው አያውቁም። አፈና ሁልጊዜ ይኖራል። ከታሪክ እንደምናየውም አፈናውን ተቋቁሞ መደራጀት ይቻላል። ሲሳካ ታይቶአል። መንገዱ ይኸው ብቻ ነው። መፍትሄውን ማግኘት የሚችለው ከችግሩ ጋር ያለ ብቻ ነው። ውጭ ሃገር ሆነህ አገር ውስጥ ላለ ህዝብ መፍትሄ ማቅረብ አትችልም።”

“ከአንድነት ሃይሎች ጋር መተባበር ለምን አይቻልም?”

“ለመተባበር የጋራ ራእይ ሊኖርህ ይገባል።”

“ሰላምና ዴምክራሲ የጋራ ራእይ ሊሆን አይችልም?”

“ስለ ሰላምና ስለ ዴሞክራሲ ማሰብ የምትችለው ማንነትህ እውቅና ሲያገኝ ነው። ማንነትህ እውቅና ሳያገኝ ሰላምና ዴሞክራሲ የጋራ ራእይ ሆኖ ማገልገል አይችልም። አሁን ባለው ተጨባጭ ሁኔታ እኛና እነሱ የወያኔን ስርአት ስንቃወም አንዳንድ ጊዜ በሚቃረኑ ምክንያቶች ነው። ለአብነት እኛ ‘የፌደራል ስርአቱ የተሟላ አይደለም። የኦሮሞ ህዝብ ራሱን በራሱ እያስተዳደረ አይደለም።’ ስንል እነርሱ ደግሞ ያለችውንም ጭላንጭል ተስፋ በመድፈን፣ ‘ፌደራሊዝም አገር ያፈርሳል’ በሚል ምክንያት ወደ ቀድሞው አይነት አስተዳደር ለመመለስ ይፈልጋሉ። በተለያየ አቅጣጫ እየተጓዝን እንዴት የጋራ ራእይ ሊኖረን ይችላል? ለነገሩ በአንድነት ላይ የተመሰረተ የጋራ ራእይ አለን የሚሉት ርስበርሳቸው እንኳ መስማማት አልቻሉም...”

“አሉታዊ ስሜት ይጫንሃል። ተረጋጋ!” አልኩት።

እየሳቀ ጨመረበት፣

"...እስኪ መለስ ብለህ የሃያ አመታት የፖለቲካ ታሪካቸውን ተመልከት? 'አንድነት' የሚለውን ለመግለፅ የሚያገለግሉ ቃላትን ሁሉ ጨርሰዋቸዋል። ቅንጅት፣ ጥምረት፣ ትብብር፣ አንድነት፣ መድረክ፣ መላው ኢትዮጵያ ... ለውጥ የሚያመጣ ታክቲክና ስትራቴጂ ነድፈው ተጨባጭ ውጤት ስለማያመጡ ጥምረቶቹ በአጭር ጊዜ ውስጥ ይከስማሉ። እንደገና ሌላ የአንድነት ቃል። መልሰው ይተናሉ።"

"እና መፍትሄው ምንድነው?"

"በአገሪቱ ውስጥ ያሉ ታሪካዊ ችግሮችና ቅራኔዎችን በግልፅ ለይቶ ለመፍታት የፖለቲካ ቁርጠኛነት ማሳየት ያስፈልጋል። በቅራኔው ላይ የጋራ ግንዛቤ በሌለበት ሁኔታ...."

የአውቶብሳችን ጥሩንባ ሲሰማ ወጋችን ተቋረጠ።

* * *

እነሆ! ወደ ሆላንድ የመልስ ጉዞ ሆነ።

ሾፌራችን በደች ቋንቋ መናገር ጀመረ።

"Wij missen Parijs" ሲል ጀመረ፣ 'ፓሪስን እንናፍቃታለን' ማለቱ ነው Wij nemen niets mee uit Parijs. 'ከፓሪስ ግን ምንም ነገር ይዘን መሄድ አንችልም።' Maar de herinnering blijft tussen ons voor altijd. ያየነው ትዝታው ግን ለዘልአለሙ ከኛ ጋር ይኖራል...

- 31 -

የኢሃባ ስደት

እናንት ቡችላዎች - እንደምን አላችሁ

እኔን ተከተሉኝ - አንድ ላይ ሆናችሁ
እሰጣችሁዋለሁ - ኬክ ለያንዳንዳችሁ
እናንት ደደቦች!
አእምሮ ግን መስጠት - አልችልም ይግባችሁ!

(ግጥም - አሌክሳንድር ፑሽኪን)
- አያልነህ ሙላቱ እንደተረጎመው -

ዋና ስሙ ማን እንደሆነ ማንም አያውቅም።

በመሰረቱ ባለቤት የሌለው ውሻ በጥቅሉ "ውሻ" ተብሎ ይጠራል እንጂ ስም ሊኖረው አይችልም። የዚህ ምእራፍ ባለታሪክ የሆነው ውሻ "ኢሃባ" የሚል ቅፅል ስም ለማግኘት የቻለው የወቅቱን የፖለቲካ ፋሽን ተከትሎ ሳይሆን አይቀርም።

በዚያን የልጅነታችን ዘመን የደርግ መንግስት የኢህአፓ አባላትን እያሳደደ ይገድል ነበር። እና ታዲያ ስለ ኢህአፓ ምንነት የማያውቁ የሰፈራችን አረጋውያን ኢህአፓ የሚለውን ምህፃረ ቃል እንደ ስድብ ጭምር ይጠቀሙበት ጀምረው ነበር። ቃሉን በትክክል መጥራት ስለማይችሉ "ኢሃባ" ይሉ ነበር። በዚህ ምክንያት በሰፈራችን በድንገት መታየት የጀመረው ባለቤት አልባ ውሻ እንደ ቀልድ "ኢሃባ" የሚል ቅፅል ስም ያዘ።

ኢሃባ ቀለሙ ምን እንደሚመስል ለመናገር በጣም ያስቸግራል። በጭቃና በአቧራ የተለወሰ ስለነበር የጠጉሩን ቀለም መግለፅ አይቻልም። ምናልባት ግን ቡኒ ሳይሆን አይቀርም። የጠጉሩን ቀለም በትክክል ለማወቅ ኢሃባን በውሃ ማጠብ ያስፈልግ ነበር። ልዩ ምልክት ነበረው ኢሃባ። የቀኝ ጆሮው ቆራጣ ናት። ምናልባት ጅብ

ይሆናል የቀነጠሰለት።

ኢሃባን ለመጀመሪያ ጊዜ እንዴት እንዳየሁት በትክክል አላስታውስም። ከጋራቦሩ አቅጣጫ እየመጣ የኛን ሰፈር አቋርጦ ማለፍ የጀመረው በድንገት ነበር። አመጣጡ ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ ወርዶ ውሃ ለመጠጣት እንደነበር ሁዋላ ተረድተናል። ውሃ ጠጥቶ ሲያበቃ እንደአመጣጡ ወደ መጣበት አቅጣጫ ይመለሳል። የአካባቢያችን ባለቤት የሌላቸው ውሾች፣ እንደ ጅብ ገደል ውስጥ ራሳቸውን ችለው ይኖራሉ። ኢሃባ ከእነዚህ አፈንጋጭ ውሾች አንዱ ነበር።

ኢሃባ ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ ለመውረድ እኛ ኳስ የምንጫወትበትን ጎዳና አቋርጦ ማለፍ ግዴታው ነበር። ሌላ መንገድ የለም። የመንገዱ ግራና ቀኝ በመኖሪያ ቤቶች አጥር የተገጠገጠ ነው። በክረምቱ ወራት እኛ ኳስ የምንጫወትባትን አምሳ ሜትር መንገድ ማቋረጥ ለመንገደኞች ጭንቅ ነው። ጭቃ በጠገበ የጨርቅ ኳስ መበላሸት ያጋጥማል። እንኳን ባለቤት የሌለው ውሻ የተከበረ መንገደኛ ያቺን መንገድ በቀላሉ አያልፋትም።

አንድ ጊዜ ነጭ በነጭ የለበሰ እንግዳ ወደ ጋራቦሩ ሲጓዝ ጉድ ሆኖአል። ያቺን የጎዳና ኳስ ሜዳ በማቋረጥ ላይ ሳለ፣ በረኛው የለጋት እርጥብ ኳስ ጀርባው ላይ አረፈች። የጭቃ ማህተም ታተመለት። እንግዳው በደረሰበት ጥቃት ተቆጥቶ ሊደበድበን በመጋበዙ ግርግር ሆነ። በዚህ መሃል የጓደኛችን እናት በእንግዳው የቁጣ ድምፅ ተስባ ብቅ አለችና አናገረችው። እንግዳው የተበላሸ ልብሱን እያሳየ ብሶቱን ተናገረ፣

"በመንገድ እያለፍኩ ሳለ በኳስ ልብሴን አበላሹብኝ።"

የጓደኛችን እናት ተገቢውን መልስ ሰጠችው፣

"ልብስህ በጭቃ በመበላሸቱ እናዝናለን። ልጆቹ ግን ከግቢያቸው ውጭ የት ሄደው እንዲጫወቱ ትፈልጋለህ?"

በርግጥም ጎዳናው ግቢያችን ማለት ነበር። ባለነጭ ልብሱ ከሌላ ሰፈር እንደመጣ ውሻ ምንም ሳይናገር ጭራውን ቆልፎ ሄደ።

ከእለታት አንድ ቅዳሜ እንደተለመደው ኳስ እየተጫወትን ሳለ ኢሃባ መሃል ሜዳችን ላይ ተገኘ። ድፍረቱ የሚደንቅ ነው። ሰዎች እንኳ ጥግጥጉን እየተጣደፉ ሲራመዱ አጅሬ መሃልለመሃል እየተጀነነ

ለማለፍ ሞከረ።

ቢራቱ ጉርሙ ደህና ካልቾ አቀመሰው።

ሊሸሽ ነው? ጥርሱን አግጥጦ ቢራቱን ሊነክስ ተመኘ። መጋዝ ጥርሱን እየገዘገዘ፣ ትኩስ የተሰነጠቀ ስጋ የመሰለ ድዱን እያብለጨለጨ ቢራቱ ላይ አፈጠጠ። ከግራና ከቀኝ በዱላና በድንጋይ ስናጣድፈው ግን ፈትለክ አለና ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ አግጣጫ ሸሸ። በዚያን ቀን ኢሃባ ውሃ ጠጥቶ ሲመለስ አላየነውም። ከገበያ ከሚመለሱ ባላገሮች ጋር ተቀላቅሎ ሾልኮ ይሆናል።

ከዚያ በሁዋላ ግን ይህ አፈንጋጭ ውሻ በተደጋጋሚ ያጋጥመን ጀመር። ምንጊዜም ቀትር ላይ ከጋራቦሩ ይመጣል። ውሃ ጠጥቶ እንደገና ወደ ጋራቦሩ ይመለሳል። ሲመጣም ሆነ ሲመለስ የኛን ኳስ ሜዳ ማቋረጥ ግዴታው ስለሆነ ከኢሃባ ጋር በቅጡ ተላመድን። ድንጋይ ስንወረውርበት መጋዝ ጥርሱን ማግጠጥ አልተወም። ጫጫታ ሲበዛበት ግን መልሶ ይሸሻል። ከሰፈራችው የራቁ ውሾች ጭራቸውን መቆለፍ ልማዳቸው ነው። ኢሃባ ጭራ መቆለፍ አያውቅም። ግቢው የገባንበት ይመስል ያፈጥብናል።

አንድ ቀን እላፊ ድርጊት ፈፀመ።

እንደተለመደው ውሃ ጠጥቶ ከቢሾፍቱ ሲመለስ በረኛ ሆኖ በመጫወት ላይ የነበረ ለማ የተባለ ጓደኛችንን እግሩ ላይ ነከሰው። አሳዶ ነበር የነከሰው። ኳስ ጨዋታው ተቋርጦ፣ ድንጋይ እና ዱላ ይዘን ኢሃባን እስከ ጋራቦሩ መግቢያ ድረስ አሳደድነው። ወዴት እንደገባ ግን ማወቅ አልቻልንም። እንደ ከሳቱ ሳይሆን ጥሩ ሯጭ ነበር።

የለማ ቁስል ከባድ አልነበረም። የደማ እግሩ ላይ ደቃቃ አፈር ደምድሞ በጨርቅ ካሰረው በሁዋላ ጨዋታችን ቀጠለ። በርግጥ እንዴት ሊነክሰው እንደቻለ ለማ እንዲህ ሲል አብራርቶ ነበር፣

“በጎሉ ውስጥ ሊያልፍ ሲል፣ ‘ዞርበል!’ ብዬ እግሬን ስሰነዝርበት ተቆጥቶ ነከሰኝ።”

በውነቱ እዚህ ላይ ለማ ምንም አላጠፋም። በረኛ እንደመሆኑ ጎሉን መጠበቅ አለበት። ነቅቶ ካልጠበቀ የተለጋ ኳስ ሊገባበት ይችላል። ኢሃባ ጥግጥጉን መሄድ ይችል ነበር። በጎሉ መሃል እየተጀነነ ማለፍ ነገር ፍለጋ ካልሆነ ምን ይባላል? የለማ ስህተት እግሩን መሰንዘሩ ብቻ ነበር። የኢሃባን እብሪተኛነት እያወቀ ሊንቀው አይገባም ነበር።

ኢሃባ ወደ ቢሾፍቱ የሚመላለሰው በየቀኑ ሊሆን ይችላል። እኛ ግን ጎዳናው ላይ በየቀኑ ኳስ አንጫወትም። እንደተመቸን ነው። ቅዳሜ እና እሁድ የማይቀር ሲሆን፣ አንዳንድ ጊዜ እሮብም ሃሙስም እንጫወታለን።

ለማ ከተነከሰ በሁዋላ ኢሃባን ለመግደል ተነጋገርን። ኢሃባን የመግደል አሳብ የተነሳው በርግጥ በአዋቂዎች ይመስለኛል። የለማ አባት በጣም ተቆጥተው ነበር። ኢሃባ እብድ ውሻ ሊሆን እንደሚችል ጭምር ተናግረዋል።

ኢሃባ ምናልባት ጋራቡሩ ቆዳ የማልፋት ስራ ከሚሰሩ የቆዳ ባለሙያዎች መንደር የቆዳ ፍቅፋቂ እየተመገበ እንደ ጅብ ጉድጓድ ውስጥ እንደሚያድር ጠርጥረናል። እማደሪያው ድረስ ሄደን ልንገድለው ግን የሚቻል አልነበረም። ጎሬውን ማግኘት አይቻልም።

ለማ ከተነከሰ በሁዋላ በመጀመሪያው ቅዳሜ ኢሃባን ለመግደል ተዘጋጅተን ጠበቅን። በቂ ዱላና ድንጋይ አከማቸን። እናም ኢሃባ ሲመጣ የሚነግረንን ልጅ አስቀምጠን እኛ ኳስ ጨዋታውን ቀጠልን።

እቅዳችን የተዋጣለት ነበር።

ኢሃባ እየተጀነነ መሃል ሜዳው ላይ ሲገባ ከሁዋላና ከፊት መንገዱን በመዝጋት በዱላና በድንጋይ በመቀጥቀጥ መግደል። ከዚያም ሬሳውን ጎትተን ወደ ቢሾፍቱ ገደል መወርወር። ይሄ ነበር አሳባችን።

በዚያን ቀን ግን ያቀድነው ሳይሳካ ቀረ።

በርግጥ ኢሃባ ሲመጣ ጀምሮ አይተነው ተዘጋጅተናል። መዘጋጀታችንን ጠርጥሮ እንዳይመለስም ኳስ የምንጫወት መስለን ቀጠልን። እርሱም በርግጥ አልጠረጠረም። እንደለመደው መሃል ሜዳው ላይ ገባ።

"በለው!" የሚል ድምፅ እንደተሰማ ቀለበት ውስጥ አስገብተን ወረድንበት። ኢሃባ ከፍተኛ የጩኸት ድምፅ አሰምቶ እንደ ሚዳቋ ዘልሎ አመለጠ። ከወረወርነው ድንጋይ እና ከሰነዘርነው ዱላ ምን ያህሉ እንዳረፈበት እርግጠኛ መሆን የሚቻል አልነበረም። ብቻ ድንጋይም ዱላም አጊኝቶታል።

ማምለጡ በጣም አበሳጨን።

በዚያው ሊቀር ስለማይችል ግን ሲመለስ ነቅተን ጠበቅነው። በርግጥም ኢሃባ ውሃ ጠጥቶ ተመልሶ መጥቶአል። ብቻውን ግን አልነበረም። ቢሾፍቱ ሃይቅ ውለው ከሚመለሱ የቆዳ ባለሙያዎች ጋር ተቀላቅሎ አለፈ። የቆዳ ማልፋት ባለሙያዎቹ ብዙ ውሾች ነበሯቸው። ኢሃባ ከእነርሱ መካከል እያነከሰ ሲጓዝ አይተነዋል። ለይተን ልንመታው ስለማንችል ግን አሳለፍነው። 'ለምጣዱ ሲባል አይጧ ትንሽራሸር' እንዲሉ።

ከዚያ በሁዋላ ኢሃባ ሁለት ሳምንት ያህል አልታየም። በእልህ የበለጠ ተዘጋጅተን ብንጠብቀውም ብቅ ሳይል ቀረ። የበልግ ዝናብ ዘንቦ ስለነበር በየቦታው ያቆረውን የጎርፍ ውሃ እየጠጣ ሰንብቶ ሊሆን እንደሚችል ገምተን ነበር።

በሶስተኛው ሳምንት አካባቢ ይመስለኛል ኢሃባ ከጋራቦሩ ቁልቁል ሲመጣ አየነው።

ከፍተኛ ጫጫታ ሆነ።

ከሁዋላና ከፊት በረኞች አካባቢ በቂ ዱላና ድንጋይ ተዘጋጅቶ ነበር። የኳስ ጨዋታው ተመልካች መስለው የቆሙ በተጨማሪ ከብረት የማይተናነስ ዱላቸውን ጀርባቸው ውስጥ ደብቀዋል። የኢሃባ አመጣጥ ከወትሮው የተለየ አልነበረም።

ያቺን ቀን በፍፁም አልረሳትም።

ቀልዶብን አለፈ።

አንገቱን አቀርቅሮ በዝግታ እመንዳልመጣ፣ ልክ የኳስ ሜዳችን የመጀመሪያው በረኛ ጋር ሲደርስ በከፍተኛ የሩጫ ፍጥነት በእባብ የዚግዛግ ስልት ሜዳዋን አቋርጧት አለፈ። በሰከንዶች ልዩነት ውስጥ የመግደያ ቦታዋን አለፋት። አንድም ድንጋይ፣ አንድም ዱላ አላረፈበትም።

ብሽቀታችን ሰማይ ነካ።

"የኢሃባ ቀብር ከዛሬ ማለፍ የለበትም!" በሚል እልህ ሲመለስ ልንገድለው ጠበቅነው። ለአይን ያዝ እስኪያደርግ ጠበቅነው። ኢሃባ አልመጣም። ሆኖም ከዚያ በላይ ማምሸት ስለማይፈቀድልን እኛም ወደየቤታችን ተበታተንን። ያ የመጨረሻው ቀን ነበር። ከዚያ በሁዋላ ኢሃባ በሰፈራችን አልታየም።

ብዙ ጊዜ ዱላና ድንጋይ፣ መረብና ገመድ ጭምር አዘጋጅተን በጉጉት ጠበቅነው። በታማኝ የቤት ውሾች አሳደን ልንይዘው ጭምር ዝተን ነበር። ኢሃባ ግን ተመልሶ አልመጣም። አለመምጣቱ ብዙዎቻችንን ቅር አሰኘን። ልንገድለው ማሰባችንን ረስተን፣ "ምን ሆኖ ይሆን?" በሚል ተጨነቅን። ጊዜው እየረዘመ ሲሄድ ግን "ሞቶ ይሆናል" ብለን ደመደምን።

በክረምቱ ወራት ማብቂያ ላይ የአህያ ጆሮ የተባለውን የችቦ መስሪያ ተክል ለመሰብሰብ ወደ ጋራቦሩ ተራሮች የሄዱ የኛ ሰፈር ልጆች ግን ኢሃባን እንዳዩት ተናገሩ። በጉጉት ጠየቅን፣

"የት አያችሁት?"

"ከአረንጓዴ ሃይቅ ውሃ ጠጥቶ ሲመለስ..."

"ተሳስታችሁ እንዳይሆን?"

"እራሱ ነው። ቆራጣ ናት ጆሮው። ወፍሮአል። ታጥቦ ንፁህ ሆኖአል። እያደነ መብላት ሳይጀምር አልቀረም። ተስማምቶታል።"

ሊሆን የሚችል ነበር። ኢሃባ ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ ለመሄድ መንገዱ ሲዘጋበት ውሃ የሚያገኝበትን ሌላ አማራጭ መፈለጉ ሊሆን የሚችል ነበር። በኢሃባ ዜና ህይወት እንደተደሰትን አስታውሳለሁ። ርግጥ ነው፣ ልንገድለው ሞክረናል። ዳሩ ልጆች ነበርንና የኢሃባ ሰቆቃ ለኛ እንደ ጨዋታ ብቻ ነበር...

- ፲፪ -

የአንድ አባት ልጆች

በሕይወት እያላችሁ... ላለመዋደድ ተፋቅዳችሁ
የኋላ ኋላ ኋላ... ባንዲት ጉድጓድ ታድማችሁ
የኋላ ኋላ ኋላ... ምስጥና አፈር ላስማማችሁ
የኋላ ኋላ ኋላ... ማንም ምንም ላይለያችሁ
የኋላ ኋላ ኋላ... ተቃቅፋችሁ
የኋላ ኋላ ኋላ... ላሸለባችሁ...

ለናንተ... ላምበሎቼ ለጋሼ ኃይሌ ፊዳ
ለጋሼ ብርሃነ መስቀል ረዳ
እነሆኝ እላለሁ... ይህን ያገር እዳ፡፡

(ግጥም - አበራ ለማ)
"ጥሎ ማለፍ" ለተባለ መፅሃፉ መታሰቢያነት ከቋጠረው

* * *

በዚያ መጅ እግራቸው
ረግጠው አውራ ጣቴን...
በሰፌድ እጃቸው ለግተውት ፊቴን
ቀድመውኝ "እሪ" አሉ ነጠቁኝ ጩኸቴን...

(ግጥም - ዘውዳለም ታደሰ)

አቶ አዳነ በርካታ ብርቅዬ ልጆች ነበሯቸው። ከእነዚህ ልጆቻቸው መካከል ሶስቱን የ66ቱ አብዮት በልቶአቸዋል። ቢንያም፣ ዮሴፍ እና ንግስት ይባላሉ።

"የኮሎኔል መንግስቱ ትዝታዎች" በሚል ርእስ ገነት አየለ ባሳተመችው መፅሃፍ መንግስቱ እንዲህ ሲል ተናግሮ ነበር።

"...(ንግስት) የለየላት እብድ ናት። ቢንያም አዳነ የሚባለውን የኢህአፓ አባል ወንድሟን ከቢሮው ጎትታ አውጥታ ያስገደለች እኮ ነች። ልጁ ግብርና ሚኒስቴር ነበር የሚሰራው። እኔንም ልትገድለኝ

ነበር። 'መንግስቱን ቢሮው ገብቼ አጥፍቼው እጠፋለሁ።' ብላ ተናግራ ነበር። ታዲያ ይቺ ጤነኛ ነች?"

ይህ መረጃ ገነት አየለ ባሳተመችው መፅሃፍ ላይ ሰፍሮ ይገኛል። አስታውሳለሁ፣ ሳነበው ተሳቅቄ ነበር። ዶክተር ንግስት አዳነ ጭራቅ ሆና ታየችኝ። በዚያን ጊዜ "አብዮት ልጆቿን ትበላለች!" ይባል ስለነበር ንግስት ድርጊቱን ፈፅማው ሊሆን እንደሚችል ወደ ማመኑ ነበርኩ።

ዶክተር ንግስት በህይወት የለችምና የቢንያም ገዳይ ወይም አስገዳይ አለመሆኗን ልታስተባብል አትችልም። መንግስቱ ሃይለማርያም ንግሰትን በወንድሟ ገዳይነት የወነጀላት ገድሎ ከቀበራት በሁዋላ መሆኑ ደግሞ የሚያሳቅቅ ነበር። ይህ ቁራጭ ምእራፍ ለንግስት አዳነ አንደበት ይሆንላት ዘንድ እመኛለሁ።

አስማማው ሃይሉ፣ "ኢህአሰ" በሚል ርእስ ባሳተመው መፅሃፍ ስለ ቢንያም አዳነ አሟሟት በጨረፍታ ተርኮ ነበር። ሲጨመቅ እንዲህ ይነበባል...

....ብዙ ሲጠበቅ የቆየው የባህር ሞገድ ሊበርድ ባለመቻሉ ወደ ኤርትራ ለመጓዝ ቁርጥ ሆነ። ከመካከላችን አራት አባላት የጤና ችግር ነበረባቸው። ቢንያም አዳነ ከልጅነቱ ጀምሮ የሚያሰቃየው የአስም በሽታ አለው...

...ቢንያም አዳነ ከጤና ችግሩ አንፃር የመን እንዲቆይ ተጠይቆ ከጓዶቹ ተነጥሎ ወደ ሁዋላ ለመቅረት ፍፁም ፈቃደኛ ባለመሆኑ ወደ ኤርትራ ተጉዞአል...

...ወደ ኤርትራ ለመጓዝ ቀይ ባህርን ማቋረጥ ግድ ነበር። በሻእቢያ ባለቤትነት በሚንቀሳቀሱ ሁለት የሞተር ጀልባዎች ተሳፍረን የቀይ ባህርን ማእበላማ መንገድ ተያያዝነው...

...በአንድ አጋጣሚ በሌሊት ባህር ቀዘፋችን ወቅት ከአንድ ትልቅ መርከብ ጋር በድንገት ተቃረብን። ከመርከቡ የአማርኛ ዘፈን በመስማታችን ፍጥነታችንን ቀንሰን አሳለፍነው። እለቱ የኢትዮጵያ የዘመን መለወጫ ምሽት ስለነበር በዚያች ደቂቃ መርከበኞቹ በሬድዮ በሚተላለፈው ዘፈን በመዝናናት ላይ እንደነበሩ ገምተናል...

...ወደ መሬት ከመድረሳችን በፊት በአንዲት ደሴት ላይ አርፈን ነበር። ሁሉም እንደየችሎታው ዋኘ። የቢንያም አዳነ የዋና ችሎታ ግን በፍፁም የሚረሳ አልነበረም...

....በኢሳይያስ አፍወርቂ የሚመራው የሻእቢያ ሰራዊት ወዳለበት ለመድረስ የግድ የቃሮራን በረሃ መቋረጥ ነበረብን። የቃሮራ በረሃ ኤርትራና ሱዳንን ስለሚነካካ ጠረፉ በኢትዮጵያና በሱዳን ወታደሮች ይጠበቃል...

...በነፍስ ወከፍ ከኡስማን ሳልህ ሳበ የተለገሰንን ክላሽንኮቭ እና ሶስት መቶ ጥይቶችን እያንዳንዳችን ታጥቀናል። በጉዞው ወቅት የአሸዋማ በረሃውን ጉዞና ሙቀት መቋቋም ባለመቻላችን የተጠየቀውን ፍጥነት ማሟላት አልቻልንም ነበር። ወደ ሁዋላ መቅረት እየበዛ በሄደ ቁጥር በተበሳጩት የሻእቢያ መንገድ መሪዎችና በቡድኑ አባላት መካከል ቅራኔ ተፈጥሮ ግልፅ ውዝግብ ተጀምሮ ነበር...

...አብዛኞቻችን የመዳከም ስሜት በማሳየታችን ለጥቂት ሰአታት ያህል እረፍት ተደርጎ እንደገና ጉዞ ተጀመረ። የሌሊቱና የቀኑ አየር ጠባይ በመቀያየሩ ምክንያት የቢንያም አዳነ አስም ማፈን ጀመረው። መሃመድ ማህፉዝም የምድረ በዳውን የአየር ፀባይ መቋቋም ሲቸግረው ቀሪዎቻችንንም ፈጣኑ ጉዞ ተፈታተነን...

...ያም ሆኖ ብርሃነ መስቀል ረዳ ጉዞው መቀጠል አለበት ብሎን ማዝገማችንን ቀጠልን። በመጨረሻ ግን ቢንያም እና መሃመድን ከጓድ ሮብሌ ጋር ትተን ወደፊት ተጓዝን። ከጥቂት ርቀት ጉዞ በሁዋላ እረፍት ተደረገ። ከመንገድ መሪዎቻችን አንዱ ኢጣሊያኖች የቆፈሩት የጉድጓድ ውሃ እንደሚያውቅ ጠቁሞን 45 ደቂቃዎች ያህል ተጉዘን የውሃውን ጉድጓድ አገኘነው...

...ውሃውን ይዘን ስንመለስ የብርሃነ መስቀል ፊት ፍፁም ተቀይሮ ነበር። የሳጅግም ፊት ጥላሸት ለብሶአል። መንገድ ለመቀጠል ሲዳዳን ለሁለቱ ጓዶችና አብሯቸው ለቀረው ሮብሌ ውሃ ማቀበል አለብኝ ብዬ ስነሳ ብርሃነ መስቀል “እኛ እናደርስላቸዋለን” ብሎ ችክ በማለቱ ነገሩን ችላ አልኩት...

...ወደሁዋላ እንደሰማሁት ቢንያም አዳነ ጭንቅላቱን ብቻ በምትከልል ትንሽ ቁጥቋጦ እራሱን ቀብሮ በአስም በሽታ ይሰቃያል። መሃመድ ማህፉዝም እንዲሁ በአጠገቡ ከሌላው ቁጥቋጦ ተጠልሎ

አረፋ ይደፍቃል። ሮብሌ ሁለቱን በየተራ ለማፅናናት ይሞክራል...

...መሃመድ ማህፉዝ በቅዠት ሃይል ተነስቶ ለመራመድ ሞክሮ ሲወድቅ ሮብሌ ሊረዳው ወደ እሱ ይዞራል። ሮብሌ መሃመድ ማህፉዝን በመርዳት ላይ እንዳለ ከበስተሁዋላ ተኩስ ሰምቶ ሲዞር በቢንያም ደረትና አፍ ደም ሲፈስ ተመለከተ። ቢንያም አዳነ ራሱን ሰውቶ ነበር...

በርግጥ መንግስቱ የመረጃ ስህተት ፈፅሞአል። ንግስት አዳነ የታማችው በዮሴፍ እንጂ በቢንያም አልነበረም።

ዮሴፍንስ ቢሆን ማን ገደለው?

ዮሴፍ ተገድሎ “የፍየል ወጠጤ” ከተዘፈነባቸው ወጣቶች አንዱ ነው። በእህቱ በዶክተር ንግስት ስለመገደሉ ግን ማንም ቢሆን ማረጋገጫ የለውም። የተረጋገጠው አሟሟት የቢንያምና የንግስት ነው።

ዶክተር ንግስት አዳነ በመንግስቱ ሃይለማርያም ትእዛዝ በአሰቃቂ ሁኔታ መገደሏን “ደም ያዘለ ዶሴ” የተባለው መፅሃፍ ያወጋል። ንግስት በመጨረሻ ከታሰሩት 33 የመኢሶን አባላት አንዷ ነበረች። ከመገደሏ በፊት ታማ ነበር። የፅንስ መከላከያ ሉፕ ማህፀኗ ውስጥ ነበር። በዚያ ምክንያት በተፈጠረባት ህመም ሃኪም ለማየት ጠይቃ ነበር። የህክምና እድል አልተሰጣትም። ከሌሎች በርካታ ታዋቂ ሰዎች ጋር ወደ አስራተ ካሳ ግቢ ወስደው አንገቷን በሰማያዊ የፕላስቲክ ገመድ በማነቅ ገደሏት። ከንግስት አዳነ ጋር ቄስ ጉዲና ቱምሳ፣ ሃይሌ ፊዳ፣ ሃረጎት አባይ፣ አባ ቴዎፍሎስ፣ እና ሌሎችም በተመሳሳይ መንገድ በሰማያዊው የፕላስቲክ ገመድ ታንቀው ተገድለው ነበር።

ሶስት ልጆችን በአንድ ጊዜ ማጣት ለአንድ አባት ምን ያህል መራር ሊሆንበት እንደሚችል መገመት ይቻላል። በተለይም ልጆቻቸው ህይወታቸውን የከፈሉበት አላማ የከሸፈ መሆኑ ሞታቸውን ይበልጥ አሳዛኝ ያደርገዋል። አዳነ የተባሉት አባት በግልፅ ባልታወቀ የፖለቲካ ልዩነት ልጆቻቸውን በተከታታይ ሲያጡ ሊሰማቸው የሚችለውን ቅዠት እና እብደት በምናብ ለመረዳት ስሞክር በርግጥ አቶ አዳነ የኢትዮጵያ ትክክለኛ ምሳሌ ሆነው ታዩኝ።

- ፴፫ -

ፍቅር በለጠ

እንደ ተንጣለለ - እንደ ውብ ከተማ
ባንድ ጎንህ ብርሃን - በሌላው ጨለማ
ግማሽህን ገልጠህ - ግማሽህን ግጠም
ልክ እንደ ጨረቃ - ተደበቅ ግድየለም
ይበቃኛል በርግጥ - ግማሽህን ማየት
ግማሽ በመሆኑ - ሰው የመሆን እውነት

(ግጥም - ማረፊያ በቀለ)

በግእዝ አቆጣጠር 1987 አሜሪካ በሄድኩ ጊዜ ዋሽንግተን ዲሲ አንድ ሳምንት ተቀምጬ ነበር። በኢትዮጵያ ውጭ ጉዳይ መስሪያ ቤት የምትሰራ አንዲት ሴት ለዘመዷ የታሸገ ፖስታ እንዳደርስላት ልካኝ ነበር። ዋሽንግተን ዲሲ በደረስኩ በነጋታው ደወልኩላት። የቤቷን አድራሻ ጠቆመችኝ። በነገረችኝ አድራሻ መሰረት በራፏ ላይ ደርሼ የመጥሪያ ደወሉን ስነካ አንዲት ወይዘሮ በሩን ከፈተች። ማመን አልቻልኩም። የማውቃት ሴት ነበረች። ፍቅር በለጠ ትባላለች።

አዲስአበባ ቦሌ ከሳይ ኬክ ቤት ጀርባ ከሚገኙ አፓርታማዎች ነዋሪ በነበርኩ ጊዜ ይህች ሴት ጎረቤቴ ነበረች። የጴንጤ ሃይማኖት ተከታይ ስለነበረች፣ እሷ ወደምትሄድበት ቤተክርስትያን ልትወስደኝ ደጋግማ ትጠይቀኝ ነበር።

በእምነት ጉዳይ ላይ አክራሪ አይደለሁም። ካቶሊክ፣ ፕሮቴስታንት፣ ጆሆቫ እና ኦርቶዶክስ ለኔ ተመሳሳይ ነበሩ። በርግጥ ኦርቶዶክስ ሆኜ ስላደግሁና ባህሉ ከማንነቴ ጋር የተዋሃደ በመሆኑ ወደ ተዋህዶ ማድላቴ ግድ ነው። ያም ሆኖ በማንኛውም የእምነት ቦታ ገብቼ

ፀሎት ለማድረስ የሚያስችል ችሎታና ሚዛናዊ ስሜት ነበረኝ።

ጎረቤቴ ከነበረችው ከዚህች ሴት ጋር ከአንድ ጊዜ በላይ ወደ ሙሉወንጌል አማኞች ዘንድ ሄጄ መሳተፌንም አስታውሳለሁ። ብዙም ሳይቆይ ግን ይህችን ሴት ለረጅም ጊዜ ሳላያት ቆየሁ። ሁዋላ ከሁለት ልጆቿ ጋር ወደ አሜሪካ መሄዷን ሰምቼ ነበር።

ይኸው! በዚህ መንገድ በድጋሚ ተገናኘን። ስታየኝ እሷም በመገረም ጮኸች። እየተሳሳምን ሳለ በሃይለኛ ስሜትና መንፈስ ተሞልታ እየተናገረች ነበር፣

"ይሄ የጌታ እየሱስ ተአምር መሆን አለበት። አንተን ይህን ፖስታ አስይዞ ወደዚህ ቤት የላከበት ምክንያትና አላማ ይኖረዋል።"

በርግጥ እኔም ብሆን በአጋጣሚው ተደንቄ ነበር።

የተላጠ ሙዝ የመሰለ ፈገግታ እየመገበችኝ ወደ ሳሎን መራችኝ። እኔ ያጣሁትን መንፈሳዊ ሰላም ይህች ሴት ብቻዋን ጠቅልላ እንደያዘችው አልተጠራጠርኩም።

የቤት አያያዟ፣ የቤቷ ንፅህናና የቤት እቃዎቿ ጥራት ታይተው የማይጠገቡ ነበሩ። በማሰሮ የታቀፉ ቀይና ቢጫ አበቦች በግድግዳው ጥግ ላይ ቆመዋል። በግማሽ ጨረቃ ቅርፅ ውሃ ሰማያዊ ሶፋ ሳሎኑን ከቦታል። የተዘረጋው ቤዥ ምንጣፍ ለመርገጥ ያሳሳል። ምንጣፍ ያላረፈበት የወለሉ ክፍል ነጭ የሚያብረቀርቅ እንጨት ተሸፍኖአል። እንደ ቤቷ ሁሉ የፍቅር ውበት በጥንቃቄ እንደተጠበቀ ቆዳዋ አፍ አውጥቶ ይናገራል። ገና ኮረዳ እንደመሰለች ነበር። ይህንኑ ትእዝብቴን ነገርኳት።

"ደስተኛ እንደሆንሽ ርግጠኛ ነኝ።"

ሞቅ ያለ ሳቅ እየሳቀች፣

"ጌታ የሚሳነው የለም። አዎ! ደስተኛ ነኝ!"

"ቤትሽ ደ'ሞ በጣም ያምራል።"

"አምላክ ይመስገን። ጥሩ እቃ እወዳለሁ።"

በዚሁ ተገፋፍታ ስለ ቤት እቃዎቿ ታብራራልኝ ጀመር።

"...ሶፋው ከንፁህ ቆዳ የተሰራ ነው። ቅናሽ ላይ አጊንቼው በ700 ዶላር ነው የገዛሁት። ትክክለኛ ዋጋው 1500 ነው። ወለሉ ሙሉ

በሙሉ ከብራዚል በመጣ እንጨት የተነጠፈ ነው። ጌታ የተመሰገነ ይሁን፤ ሰልቫጅ እቃ ቤቴ አላስገባሁም።”

ከቴሌቪዥኑ ግራና ቀኝ በመስታወት ውስጥ የተቀመጡትን የሸክላ እቃዎች እያነሳች አሳየችኝ።

“በውድ ነው የተገዙት። ከካርቶን ከወጡ በሁዋላ አልተጠቀምኩባቸውም። ክብደታቸውን ተመልከት? እነዚህ ሹካና ማንኪያዎች ከማይዝጉ ብረቶች ህንድ ተሰርተው የመጡ ናቸው። ሳህኖቹ የፖርቱጋል ናቸው። ዋይት ሃውስ ያሉ የመመገቢያ ሳህኖች ከእነዚህ ጋር ተመሳሳይ ናቸው። ለወጥ መቀነሻ እቃዎቹ ያለኝን ፍቅር ልነግርህ አልችልም። እዚህ ተጨናንቀው ስለተቀመጡ ሰፋ ያለ ሼልፍ ልገዛላቸው አስቤያለሁ።”

ከመመገቢያ ሳህኖቹ አንዱን አንስታ አስያዘችኝ። ከባድ ነበር። ዙሪያው በወርቅ ቅብ በቀጫጭን መስመሮች አጊጦአል። ሳህኑን መልሳ ተቀበለችኝና በጥንቃቄ ወደነበረበት መለሰችው።

እየመራችኝ ወደ መኝታ ቤቷ ገባን፣

“....ተመልከት ይህን አልጋ። 900 ዶላር ከፍዬበታለሁ። ፍራሹን ንካው። በአለም ላይ ካሉት ምርጥ ፍራሾች ይሄ ሁለተኛ ደረጃ ላይ የሚገኝ ነው። ብርድልብሱ ከግብፅ ጥጥ የተሰራ ነው። በነገራችን ላይ የአልጋው ዋጋ ያልኩህ ፍራሹን አይጨምርም። ፍራሹን በስጦታ የገዛልኝ አንድ አገልጋይ ወንድማችን ነው። የአልጋውን የራስጌ መብራት አየኸው? ከአልጋው ጋር አብሮ የተሰራ ነው...”

አልጋው እንዴት እንደተገዛ አብራራችልኝ፣

“ቀኑ ቅዳሜ ነበር። ‘ተነሺና ውጪ’ የሚል ትእዛዝ ከጌታ ወደ ልቤ መጣ። ብድግ ብዬ ወጣሁ። ’የት ልሂድ?’ ብዬ ስጠይቀው፣ አሽሌይ (Ashley) ሲል ጌታ ነገረኝ። አውቶብስ እየጠበቅሁ ሳለ አንድ የቤተክርስትያናችን ወንድም መጥቶ መኪናውን አጠገቤ አያቆምም? ‘የአምላክ ስራ’ እያልኩ ተሳፈርኩ። አሽሌይ ደርሼ ቅናሽ ላይ ያሉትን እቃዎች ስመለከት ይህን አልጋ አየሁት። አንድ ብቻ ነበር የቀረው። ተመሳሳይ አልጋዎች በሙሉ በእጥፍ ዋጋ ነበር የተሸጡት። ሳላመነታ ገዛሁት። ክፍያ እየፈፀምኩ ሳለ ሁለት ሰዎች ደርሰው አልጋውን ለመግዛት ጠየቁ። የጌታን ስራ ታያለህ? በአውቶብስ ብመጣ ኖሮ ስለምዘገይ አልጋው ለሌላ ሰው ይሸጥ ነበር። ጌታ ይህን አውቆ መኪና

ጭምር አመቻቸልኝ። የኔ ጌታ! የተመሰገነ ይሁን!! ይህን ድንቅ ተአምር በተደጋጋሚ ምስክርነት ሰጥቼበታለሁ።”

የመኝታ ቤቱ ጉብኝት በዚህ መልኩ ካበቃ በሁዋላ ወደ ወጥቤት ወሰደችኝ። በርግጥ ሳሎኑና ወጥቤቱ የተያያዘና ክፍት ሲሆን፣ በባንኮኒው ዙሪያ ካለው አንዱ ባለጌ ወንበር ላይ ቁጭ ብዬ ፍቅር ስትናገር ማዳመጤን ቀጠልኩ።

መሳቢያዎቹን ከፈተቻቸው። በመልክ በመልኩ የተደረደሩትን ሽሮና በርበሬ እንዲሁም ቅመማ ቅመሞች እያሳየችኝ አብራራች።

“ሽሮው ቤት ውስጥ የተዘጋጀ ምጥን ሲሆን፣ ጨውና በርበሬ አብሮት ተፈጭቶአል...”

የቅመማ ቅመሙን ጠርሙሶች አንድ ባንድ እያነሳች አሳየችኝ። ድንብላል፣ ጦስኝ፣ ቀረፋ፣ ከሙን፣ እንስላል፣ ክበብስኒ፣ ቅርንፉድ፣ እርድ፣ ኮረሪማ፣ ዝንጅብል...

ማብራሪያው ሲያበቃ፣

“ምን አይነት ምግብ ልስራልህ?” ስትል ጠየቀችኝ።

ቦዘና ሽሮ መረጥኩ።

በባንኮኒው ዙሪያ ቁጭ እንዳልኩ ፍቅርን ማዳመጤን ቀጠልኩ። ንፅህናዋ የሚደንቅ ነበር። ጠብታ ቆሻሻ ማለፍ አትችልም። ለይታ ታፀዳታለች። በርግጥ እንዲህ ያለ ገደብ ያጣ ጥንቃቄ እንደ በሽታ እንደተመዘገበና ህክምና እንደሚያስፈልገው አንብቤ ነበር።

ሽሮው በመሰራት ላይ ሳለ ወጋችን ቀጥሎ ነበር። ስለ ቁሳቁሶቹና ስለ ቅመማቅመሞቹ የምትነግረኝ ሊያልቅ ስላልቻለ የወሬ ማርሽ ቀየርኩ፣

“ጠጉርሽ በጣም ያምራል።”

እስከ ወገቧ ወርዶ ነበር።

“አመሰግናለሁ።”

“ዊግ ነው የሚመስለው።”

“የራሴ ፀጉር ነው።”

“አይመስልም።”

“ማረጋገጥ ከፈለግህ ንካው።” አለች።

“ቁጭ ከማለት መነካካት ይሻላል” በሚል ተነስቼ ፀጉሯን በመንካትና በመሳብ ዊግ መሆን አለመሆኑን ለማረጋገጥ ጥረት አደረግሁ። ጠጉሯን በመንካት ላይ ሳለሁ ጥያቄዎች ጠየቅሁዋት፣

“ትርፍ ጊዜሽን በምን ታሳልፊያለሽ?”

“እንዴት እንደሚያልፍ እንኳ አላውቀውም። ሰኞ ብሎ አርብ ነው። በጋ እያልክ በረዶ ይመጣል።”

“ታነቢያለሽ?”

“መፅሃፍ ቅዱስ አነባለሁ።”

“ሌላስ?”

“አላነብም። መቀላቀል ምን ያደርጋል? ከጌታ ቃል በላይ ሌላ ምን እውቀት አለ? ሌላው ሁሉ ፉርሽካ ነው።”

“ሚዲያስ ትከታተያለሽ?”

“የክርስትያን ቻነሎችን አያለሁ።”

እሷ በተራዋ ጠየቀችኝ።

“መፅሃፍ ቅዱስ ታነባለህ?”

“ድሮ አንብቤዋለሁ። አንዳንዱን ክፍል ደግሜዋለሁ።”

“ማታ ማታ ከመተኛትህ በፊት ማንበብ አለብህ!”

“ብዙውን ጊዜ ያላነበብኳቸውን መፃህፍት ነው የማነበው።”

“የጌታ ቃል ተደጋግሞ መነበብ አለበት። በየቀኑ ስታነበው መልሶ አዲስ ይሆናል። አያልቅም። ‘አንብቤዋለሁ’ ተብሎ የሚቀመጥ መፅሃፍ አይደለም። ገብቶሃል ያልኩህ?”

“ገብቶኛል። ግን ምን መሰለሽ? የማመን ሃይሌ ደከመ። እና ወደ ነበርኩበት መመለስ አቃተኝ። ገብቶሻል ያልኩሽ?”

“ገብቶኛል።”

የተወላገደ ሸሚዜን እያቃናች በደግነት መከረችኝ።

“ደውልልኝና ወደ ቸርች እወስድሃለሁ። አይዞህ።

እንፀልይልሃለን። ዋናው ልብህን ክፍት ማድረግ ነው። ፖለቲካ ምን ያረጋል? ከጌታ ቃል የላቀ ምንም የለም…”

አጥብቃ መከረችኝ፣

“ብዙ አታንብብ። እምነትህን ገድሎ ለሰይጣን ይሰጥሃል።”

ፍቅር በሰፊው መከራኝ ካበቃች በሁዋላ፣

“ጌታ ተአምር እያሳየኝ ነው። ይኸው በጌታ ፈቃድ የውርስ ገንዘብ እየጠበቅሁ ነው።” አለችኝ።

“ከማን?”

“ከማን እንደሆነ አላውቅም። ጌታ ነው የነገረኝ። በማገኘው የውርስ ገንዘብ ወላጅ አልባ ልጆችን በማሳደግ የጌታ አገልጋይ እንዳደርጋቸው መልእክት ደርሶኛል።”

ዝም በማለቴ ፍቅር መናገሯን ቀጠለች፣

“ውሻና ድመት የሚጋባበት ሃገር ላይ ነው ያለነው። ይህ አገር በሚሊዮኖች ዶላር ለውሻና ለድመት የገንዘብ ውርስ የሚሰጥበት አገር ነው። በርትቼ እየፀለይኩ ስለሆነ አንዱ ያወርሰኛል።”

“ሰርተሽ ከምታገኚው ላይ መርዳት አይሻልም?”

“ከምሰራውም እየረዳሁ ነው። ለሶስት የተቸገሩ ቤተሰቦች በየወሩ የአቅሜን እየረዳሁ ነው።” ስትል አብራራች፣ “…ሆኖም የተቸገሩ ብዙ ሰዎችን መርዳት አቅሜ አይፈቅድም። በውርስ በማገኘው ግን ብዙ የተቸገሩ ህፃናትን ልረዳ እችላለሁ። ብዙ ስልህ የህፃናት ማሳደጊያ ድርጅት ከፍቼ ማለት ነው። ይህ ደ’ሞ የኔ አሳብ አይደለም። ጌታ የፈቀደው ነው…”

“ያወርሰኛል ብለሽ የምትገምችው የታመመ ሰው አለ?”

“ማንም የለም። ጌታ ግን በግልፅ ነግሮኛል።”

“አምላክ እንዴት ነገረሽ? እስኪ ንገሪኝ?”

“ፀሎት ላይ ሳለሁ ቃሉ ወደ ልቤ መጣ።”

“ይቅርታ አድርጊልኝና ቃል በቃል ምን አለሽ?”

“በቀጥታ ነው ጌታ የሚነግረኝ። የህልም ተሰጥኦም አለኝ። የውርሱን የነገረኝ ግን በፀሎት ጊዜ ነው። ‘ውርስ እንደማገኝ የሚገልፅ

መልእክት ወደ ልቤ መጣ። 'ገንዘቡ እጅሽ ላይ ሲገባ የምነገርሽ ቦታ ሄደሽ የወደቁ ልጆችን ታነሺያለሽ' ብሎ ነገረኝ።"

"እነዚያን የተቸገሩ ልጆች አምላክ በሌላ ቀላል መንገድ ሊረዳቸው አይችልም ነበር?"

"ቀላልና ከባድ የሚባል ልዩነት ጌታ ዘንድ የለም። ዮሴፍ በባርነት እንዲሸጥ ያደረገው፣ ሊያነሳው ስለፈለገ ነው። በቀጥታ ዮሴፍን ንጉስ ሊያደርገው እየቻለ ለምን በባርነት እንዲሸጥ ያደረገው ይመስልሃል? እየሱስ ክርስቶስ ጌታ በመረጣቸው ሰዎች በኩል ማድረግ የሚፈልገውን ይፈፅማል። የጌታ መንገድ በሰዎች ሊመረመር አይችልም።"

በመመገብ ላይ ሳለን፣

"ጎጃሜ ነሽ እንዴ?" ስል ጠየቅሁዋት።

"ለምን ጠየቅሽኝ?"

"ስምሽ ትርጉም አለው ብዬ ነው..."

ሳቀች፣

"ትርጉም ያለው ስም ማውጣቱን ማን ለጎጃም ብቻ ሰጠው?" አያይዛ ስለ ስሟ አብራራችልኝ፣ "...እንዲህ ያለ ስም ማግኘት የቻልኩበት ራሱን የቻለ አስገራሚ ታሪክ አለው። አያቶቼ እናቴን ለአንድ ሃብታም ነጋዴ ሊድሯት አስበው ነበር። እናቴ ግን ከአባቴ ጋር የጦፈ ፍቅር ላይ ነበረች። የታቀደውን ጋብቻ ለማፍረስ ተስማምተው እኔ ተረገዝኩ። አያቶቼ ምርጫ ስላልነበራቸው ለአባቴ ዳሯት። ፍቅር በለጠ የተባልኩት ለዚህ ነው።"

"አጭር ልቦለድ የሚወጣው ታሪክ ነው።" አልኩ።

"ስለ ወላጆቼ ፍቅር ባወራልህ ሙሉ መፅሃፍ ይወጣዋል።"

ሲያቀብጠኝ በለኮስኩት መንደርደሪያ ተነስታ የተደበላለቁ አሰልቺ ታሪኮችን አወጋችኝ። ምን እንዳጫወተችኝ አሁን ትዝ አይለኝም። "እናቴ ወንድ ነበረች" የሚል አባባል ግን ትደጋግም ነበር። ስለ አባቷ ስትናገርም፣ "የወንዶች ወንድ ነበር" ብላ ገለፀች። ወንድ እና የወንዶች ወንድ የሚለውን አገላለፅ ንጉስ እና ንጉሰነገስት ከሚለው ጋር ማመሳሰሌን ግን አስታውሳለሁ።

በጣም ጣፋጭ ሽሮ በላን።

ምግቡ የቀረበው በፕላስቲክ ሳህን ስለነበር ቀለድኩባት፣

“የሸክላ ሳህኖቹ መቼ ነው የሚወጡት?”

“ትልቅ ግብዣ ሳደርግ እጠቀምባቸዋለሁ...”

አያይዛ አብራራችልኝ።

“ሳህኖቹን በትንሹም በትልቁም ላወጣቸው አልፈልግም። ማጠቡም ያሰለቻል። የፕላስቲክ ሳህን ተጠቅመህ ስለምትጥለው ቀላል ነው። ዋናው ግን የእቃ ማጠቢያው ኬሚካል በጊዜ ብዛት ጣቶቼን እንዳያበላሽ ብዬ ነው።”

ስለግብዣው አመስግኜ ለመሄድ ተነሳሁ። ተደዋውለን በድጋሚ ለመገናኘት ተነጋግረን ነበር። በዚያው ሰሞን ወደ አዲስአበባ ስለተመለስኩ ከዚያ ወዲያ አጊኝቼያት አላውቅም። በህይወት ካለን አንድ ቀን አገኛት ይሆናል። በተለይም ካልታወቀ ሰው የምትጠብቀው ውርስ ምን ላይ እንደደረሰ ለማወቅ በጣም ጉጉት አለኝ።

* * *

“ጌታ ነገረኝ” የሚለውን አባባል ለረጅም ጊዜ ሳስብበት ቆይቼ ነበር። በተለይ ጎረምሳ ሳለሁ፣ ፀሎት አደርግ ስለነበር፣ “ለኔ ለምንድነው አምላክ የሆነ ነገር የማይነግረኝ?” እያልኩ እጨነቅ ነበር። ሁዋላ ግን ሰዎች “አምላክ ነገረኝ” የሚሉት ከህሊናቸው ጋር የሚያደርጉትን የርስበርስ ንግግር መሆኑን ደረስኩበት። ይህን የደረስኩበት፣ “ጌታ ነገረኝ” የሚል አባባል የሚጠቀሙትን ሰዎች በማነጋገር ነበር። በርግጥም የማወቅ ፍላጎት ነበረኝ። በመጨረሻ የደረስኩበት መደምደሚያ የአምላክ ድምፅ የሚባለው፣ “ህሊና” መሆኑን ነበር። “መንፈሳችን ከመንፈሱ ጋር አንድ ላይ ሆነ” የሚለው የቅዱስ መፅሃፍ አባባል ይህንኑ ያጠናክራል።

በጀርመን አገር ከሚገኙ የጴንጤ ፓስተሮች አንዱን በዚሁ ጉዳይ ላይ አነጋግሬው ነበር። በግልፅ ነገረኝ፣

“ክርስትያኖች ‘ጌታ ነገረኝ’ የሚሉት እውነት እንዳልሆነ እናውቃለን። ስህተት መሆኑን መግለፅ ግን አንችልም። ምክንያቱም ሰፊ

ቁጥር ያላቸው አማኞቻችን በዚሁ መንገድ ቀጥለዋል። ስህቱትን ማስተካከል ወይም ለማረም መሞከር መጠራጠርን ስለሚያስከትል ዝም ማለቱን መርጠናል...”

“አማኞች በፀሎት ላይ ሳሉ ልክ እኔና አንተ እንደምናወራው ከጌታ ጋር ተነጋግረናል ነው የሚሉት። እየሱስ ክርስቶስ አንተን በቀጥታ አነጋግሮህ አያውቅም? ‘የእየሱስ ቃል ወደ ልቤ መጣ’ የሚል አባባል በተደጋጋሚ ይሰማል። ምን ማለት ነው?”

ፓስተሩ ለያይቶ አብራራልኝ።

እንደ ፓስተሩ ማብራሪያ፣ “ከእግዚአብሄር ጋር መነጋገር” የሚለውን አባባል በራሳቸው መንገድ የሚገነዘቡ አሉ። አንድ ሰባኪ መድረክ ላይ ቆሞ ሲሰብክ፣ “ይህን እግዚአብሄር ለኔ የላከልኝ መልእክት ነው።” ብለው የሚያምኑ አሉ።

ከአዲስአበባ ወደ ክፍለሃገር ሲጓዙ እየሱስ፣ “እኔ እከፍልልሃለሁ ዝምብለህ ተሳፈር።” ብሎኛል በሚል የፀና እምነት ገንዘብ ሳይዙ ወደ አውቶብስ የሚገቡ አሉ። አውቶብሱ ውስጥ በሚፈጥሩት ውዝግብ አንዱ በድንገት ሲከፍልላቸው፣ “በእየሱስ ትእዛዝ ተከፈለ” ብለው ያምናሉ።

አንዳንድ ሴቶች ለጋብቻ ሲጠየቁ፣

“ልፀልይበት፣ ጌታን ልጠይቀው።” ይላሉ።

በርግጥም ይፀልዩበታል። እየሱስ በመንፈስ መጥቶ ግን፣ “አግቢው” ወይም “አታግቢው” ሊላቸው አይችልም። በፀሎት ጊዜ የሚነጋገሩት ከራሳቸው ጋር ነው። ከራሳቸው ጋር ወይም ከህሊናቸው ጋር የሚያደርጉትን ንግግርም “ጌታ ነገረኝ” ይሉታል።

በርግጥ የአምላክ መቀመጫ ህሊና ከሆነ፣ ወይም ህሊና ራሱ አምላክ ከሆነ ከአምላክ ጋር መነጋገር የሚቻል ነበር። በዚህ አስተሳሰብ ቀመር መሰረት ‘ህሊና የሌለው’ ሰው ‘አምላክ የሌለው’ ሰው ይሆናል። አመነም አላመነ፣ ሃይማኖት ኖረውም አልኖረውም፣ ‘ህሊና ያለው’ ሰው ‘አምላክ ያለው’ ሰው መሆኑን አወቅሁ። መለስ ብዬ ሳስተውል በአካባቢያችን ‘ህሊና ቢስ’ አማኞች በብዛት ነበሩ።

ህሊና የአምላክ የመከሰቻ ቦታ ከሆነ አምላካችን እንደየአስተሳሰባችን፣ እንደየዝንባሌያችን፣ እንደየአቅማችን ይለያያል

ማለት ነው። ህሊናችን ሊቆጣጠረን የሚችለው እኛ በፈቀድንለትና በችሎታችን መጠን ብቻ ነው። "ህሊና ቢስ" ማለት ህሊናውን ማዳመጥ ያልፈለገ ማለት ነው። ካላዳመጥነው ህሊናችን እስከ መሞት ይደርሳል። ባዳመጥነው መጠን እድገት ያሳያል። ለአብነት ጅብ ህሊና የለውም። ህሊናውን የገደለ ሰው ከጅብ ይመሳሰላል። ህሊና እውቀት ነው። ህሊና ልቦና ነው። የድንቁርና ቅፅል ስም ሰይጣን ይባላል። ድንቁርና ህሊናን ረግጦ እንደፈለገ ሲጫወትበት፣ "የእግዚአብሄር መንፈስ ራቀን" እንላለን።

በህሊናችን በኩል የሚያነጋግረን "አምላክ" የምንሳሳተውን ሁሉ ይነግረናል። መስማት አለመስማት የኛ ፈንታ ነው። ህሊና አይዋሽም። ለአምላክ የተለያየ ስም ብንሰጠውም ዞሮ ዞሮ ያው ህሊና ነው። ህሊናችን ባዳመጥነው ቁጥር እውነቱን ይነግረናል። ጉራችንን፣ ውሸታችንን፣ አድርባይነታችንን፣ ፈሪነታችንን፣ አስመሳይነታችንን ዝክዝክ አድርጎ ይነግረናል። ካዳመጥነው ብቸኛው ታማኛችን እሱ ህሊና ብቻ ነው። በሰማነው መጠን ሃይል ያገኛል። ባልሰማነው መጠን እየደከመ ቦታውን ለድንቁርና - ሰይጣን ይተውለታል። በዚህ ቀመር መሰረት ከብዙ ጊዜያት በፊት ከህሊናዊው አምላክ ጋር በሰፊው ማውጋቱን መለማመድ እንደጀመርኩ አስታውሳለሁ።

በርግጥ የሚያነጋግረኝ መንፈስ የእየሱስ ነው ለማለት ማረጋገጫ አልነበረኝም። ከመነሻው ግን የመጠሪያ ስሙ አላስጨነቀኝም። ሰዎች በመሰላቸው መንገድ ለአምላክ የተለያዩ ስሞችን ሰጥተዋል። አበሾች "እግዚአብሄር" ሲሉ ጠሩት። ኦሮሞዎች "ዋቄፈታ" አሉት። እስራኤላውያን፣ "ይሆዋ' ይሉታል። አረቦች፣ "አላህ" ብለውታል። በመጨረሻ ግን ዞሮ ዞሮ 'ፈጣሪ' ወይም 'አምላክ' ሲሆን፣ መቀመጫ ቦታው ሰማይ ላይ ሳይሆን ህሊናችን ውስጥ ነው። ወይም አምላክ ራሱ ህሊና ነው።

አንዳንድ የማውቃቸው ጴንጤዎች እየሱስን ከአምላክነት ወደ ሎሌነት ዝቅ እንዳደረጉት ታዝቤ ነበር። "እየሱስ አገልጋይ ነው" የሚለውን አባባል በትክክል ባለመገንዘብ ተላላኪያቸው አድርገውታል። ስለ ቁሳቁሶች ዋጋ ለአማኞቹ ለመንገር የሚሯሯጥ አምላክ በርግጥም የንግድ ወኪል እንጂ አምላክ ሊባል አይችልም። ስለሆነም እኔ በምናብ የምስለው አምላክ ከዚህ አይነቱ አምላክ ፍፁም የተለየ ነበር።

- 34 -

ህሊና እንደ አምላክ

አንድ አዲስ ተገኝቶ - ሌላው ግን ካረጀ
የሚናደው ነገር - ላዲሱ ከበጀ
በዘመን መለወጥ - እየተነወረ
ይቅር ከተባለ - ልማድ የነበረ
ጠቃሚ ከሆነ - ሲነቀል ሲጠፋ
ማፍረስም መስራት ነው - ይለናል ፈላስፋ

(ግጥም - ከበደ ሚካኤል)

ታናሽ ወንድሜ ወደ ሃይማኖት ያዘነበለ ነበር። የአስር አመት ልጅ ሳለ ከአባቴ ጋር ያደረገው አንድ ወግ ይታወሰኛል። በርግጥ ትውስታዬ ቃል በቃል ሊባል የሚችል አልነበረም። አሳቡ ግን በጥቅሉ ትዝ ይለኛል።

ወንድሜ በአማርኛ ሲጠይቅ አባቴ በትግርኛ ነበር የሚመልስ፣

“እግዚአብሄር መጀመሪያ ምድርን ፈጠረ። ከዚያም አዳምና ሄዋንን ፈጠረ። ልክ ነኝ አይደለም?”

“ልክ ነው የኔ ልጅ።”

“አዳምና ሄዋን ደ’ሞ አቤልና ቃየንን ወለዱ።”

“ጎበዝ ሆነሃል፣ የኔ ልጅ።”

“ከዚያም ቃየን አቤልን ገደለው?”

ገብረአብ ሃብተፅዮን እዚህ ላይ ርግጠኛ ስላልሆነ ነው መሰለኝ ቀጥተኛ ጥያቄውን ያስወገደ ምላሽ ሰጠ።

“መግደል የሰይጣን ስራ ነው። ፀሎት ማድረግ ጥሩ ነው።”

ወንድሜ የአባቴን ምክር ዘልሎ ጥያቄውን ቀጠለ፣

"ልጠይቅህ የፈለግሁት፣ የቃየን ሚስት ከየት መጣች?"

ገብረአብ እያመነታ መልስ ሰጠ።

"መቼም ለአምላክ የሚሳነው ነገር የለም። የሰው ሁሉ ጋብቻ በአምላክ የተዘጋጀ ነው። ልጆች ሲያድጉ በአምላክ ፈቃድ ጋብቻ ይመሰርታሉ። እንደዚያ ነው..."

"አዳምና ሄዋን ሴት ልጅ ነበራቸው እንዴ?"

"ይኖራቸው ይሆናል።"

"ለምን አልተፃፈም ታዲያ?"

"ካልተፃፈ አይኖራቸው ይሆናል።"

"እንግዲያው የቃየን ሚስት ከየት መጣች?"

አቦይ ገብረአብ ደግ ነበር።

እንዲህ ሲል አሳረገ፣

"ዋናው ነገር 'ሃጢአት አትፈፅሙ' የሚለው ነው። 'አባትና እናትህን አክብር' የሚልም ተፅፎአል፤ አይደለም እንዴ? በል ሂድና አሁን ከልጆቹ ጋር ተጫወት..."

ለሃይማኖት ያለኝ ፍላጎት ቀዝቃዛ ሆኖ ኖሮአል።

ሆላንድ ከገባሁ በሁዋላ ግን በተለይ በበጋው ወራት የሳምንቱ ማብቂያ ላይ በራሴ መንገድ ፀሎት ማድረስ ጀመርኩ። በምእራብ ዞይስ መውጫ ከወንዙ ዳርቻ አንዲት ሰው ሰራሽ ኮረብታ አለች። አልፎ አልፎ ወደ ኮረብታዋ ሄጄ ጫፉ ላይ ቁጭ በማለት ፀሎት አደርሳለሁ። ቀስበቀስ ያዳበርኩት የፀሎት ዘዴ ካደግሁበት የፀሎት ልማድ የተለየ ቢሆንም ስለለመድኩት እወደዋለሁ።

አምላክ ሰማያዊ አገርና ቤተ - አምላክ ይኖረዋል ብዬ አላምንም። ስለ ነቢያት ያለኝ አመለካከትም ቢሆን ቀዝቃዛ ነው። የፈጠረኝ አንድ እውቀት ያለው ሃያል አምላክ መኖሩን ግን አምናለሁ። እንዲህ ያለ እምነት እንዲኖረኝ ተፅእኖ ያደረጉብኝ በርካታ መፃህፍት አሉ።

ስፀልይ አላቀረቅርም። አይኖቼንም አልጨፍንም። ፊቴን አላጨፈግግም። ዘና ብዬ፣ ትክ ብዬ በርቀት አድማሱን ስመለከት

አይኖቼ ያለገደብ ተጉዘው ከፈጣሪ ጋር የምገናኝ ይመስለኛል። እናም ፈጣሪን ፊትለፊት እያየሁት እፀልያለሁ። አምላክ በእውቀት የሚበልጠኝ የልብ ጓደኛ ሆኖ ይሰማኛል። ስለዚህ ስፀልይ በልበ ሙሉነት ልክ እንደ ጓደኛዬ አነጋግረዋለሁ። አምላክ ልቤ ውስጥ መልእክት እየላከ በምናብ ያዋራኛል። ቀስበቀስ ያዳበርኩትን ይሄን የተለየ የፀሎት ልምምድ በጣም ወድጄው ነበር...

ባለፈው አርብ ምሽት፣

“ጌታ ሆይ! ይኸው መጣሁ?” ብዬ ፀሎቴን ጀመርኩ።

አምላክ ምናባዊ መልስ ሰጠኝ፣

“ሰውዬው! እንዴት ሰነበትክ?”

“መሰንበቻዬ መች ጠፍቶህ? ያው በር ዘግቶ መፃፍ ነው፤ ማንበብ ነው፤ ሲደብረኝ ወጣ እላለሁ፤ እንዲሁ እያለ ቀኑ ያልፋል።”

“ፈተና መውደቅ እያበዛህ ነው፤ ምን ይሻልሃል?”

“ማን ፈተናህን ያልፋል? እንኳን ያንተን የሰዎችን ፈተናም ማለፍ ከብዶኛል።”

“ምን ልርዳህ ታዲያ ለዛሬ?”

“አይ! እንድናወጋ ብዬ ነው የመጣሁት። ጊዜ ካለህ ስላንተ የተነገረ አንድ ነገር ላጫውትህ።”

“እኔ ያልሰማሁት?”

“ሰምተኸው ይሆናል። የቆየ ስለሆነ ግን ምናልባት...”

“በል ቀጥል...”

“የጥንት የእንግሊዝ ወታደሮች ወደ ዘመቻ ሲሄዱ ላንተ ያቀርቡት የነበረውን ፀሎት ትናንት አነበብኩና ብቻዬን ስስቅ ነበር። እስከነግርህም ቸኮልኩ...”

“ምን ብለው ፀለዩ ልጄ?”

የወታደሮቹን ፀሎት በዜማ አዜምኩለት፣

“አምላክ ሆይ! - በርግጥ አምላክ ከሆንክ።
ነፍሴን ተቀበላት! - በርግጥም ነፍስ ካለኝ።”

ፈጣሪ በጣም ሳቀ።

"አልሰማሁዋትም ይችን ብሶት..."

"ስንቱን ትሰማለህ? ሁሉ ወዳንተ ሲጮህ..." አያያዝኩና ጠየቅሁት፣ "ባንተ ላይ መቀለድ ሃጢአት ነው እንዴ?"

"አይ! ዋናው የዲያቢሎስ መጠቀሚያ አለመሆን ነው..."

"ብዙ ሰዎች ግን ቀልድ የምታውቅ አይመስላቸውም።"

አምላክ እንደገና ሳቀ።

"በአምሳሌ አይደል እንዴ የፈጠርኳችሁ? ቀልዱም ቢሆን ከኔው ነው። ከራሳችሁ ምንም ነገር የለም..."

"አንዱ ደ'ሞ ስላንተ ምን ብሎ ተናገረ መሰለህ?"

"ምን አለ?"

"እግዚአብሄር የተመሰገነ ይሁን - አማኝ አይደለሁም።"

አምላክ እንደገና በጣም ሳቀ፣

"እንዲህ ያሉ ነገሮች ለምን ቀልብህን ይስቡታል?"

"አላውቅም፤ ጌታ ሆይ!"

"በል ይብቃህ ለዛሬ!"

ፀሎቴን እንዳበቃሁ ተነስቼ በወንዙ ዳርቻ አዘገምኩ። በርግጥ ሁልጊዜ የአምላክን ምናባዊ ምላሽ አላገኝም። አንዳንድ ጊዜ ዝም ብዬ ፀሎት ብቻ አሰማለሁ። የፀለይኩትንም አምላክ ጊዜ ሲያገኝ ከፍቶ የሚሰማው ይመስለኛል። ትናንት የፀሎት መልእክት ብቻ ነበር የተውኩት።

"አምላክ ሆይ!

እኔ ደህና ነኝ!

'እናንተ ታወራላችሁ፣ እኔ አዳምጣለሁ' ባልከው መሰረት ይኸው እያወጋሁህ ነው። የአፍሪቃ ቀንድ ፖለቲካ ቅጣምባሩ ጠፋ። ማመን እና መተማመን አልተቻለም። መያዣ መጨበጫ የሌለው ሆነ። አግዘን አንልህም። ስራችንን መስራት ያለብን እኛው ነን። ፅናቱን ብቻ

ስጠን። ወሸከሬና ልፍስፍስ ሆነናል!”

ሌላ ቀን ደ’ሞ በባቡር እየሄድኩ ሳለ ጥቂት አወጋን፣

“ጠይቁ! ብለሃል። ምን እንድንጠይቅህ ትጠብቃለህ?”

“ጠይቁ ማለቴ ዳቦ አይደለም። አዳምና ሄዋን ከገነት ሲባረሩ ዳቦ በነፃ የማግኘቱ ነገር አብቅቶለታል። የሰው ልጅ ጥረህ ግረህ ብላ ተብሎአል። ጠይቁ ያልኩት (ብዬ ከሆነ) ያልገባችሁን ነው።”

“አንኳኩ ያልከውስ?”

“አንኳኩ ያልኩት (ብዬ ከሆነ) የብረት በር አይደለም። እየሱስ በር ሲያንኳኳ የሚያሳይ ስእል እየሳሉ ሰው የሚያሳስቱ አሉ። አንኳኩ ማለት ጥበብን ፈልጉ፣ እውቀትን እሹ ማለት ነው።”

ሌላ ቀን ደ’ሞ ሰፊ ጊዜ ነበረኝና በሰፊው አወጋን።

“ሶመርሴት የፃፈብህን መቸም አይተኸው ይሆናል?”

“common sense የለውም ያለኝን ነው?”

“ልክ ነው...”

“አንተ ምን አስተያየት አለህ?”

“ሰዎች አንተን በጣም ስለሚፈሩህ ሶመርሴት በዚያ መነሻ የፃፈ ይመስለኛል። ለምን ታስፈራራናለህ?”

“ተሳሳትክ! ሰዎች እኔን አይፈሩኝም። ሞትን ነው የሚፈሩ...”

“በርግጥ?...”

“እኔን ለምን ይፈሩኛል? ሰዎች ፍላጎታቸው እና ጥረታቸው እንዲሳካ ፈቅጃለሁ። ልታገኘኝ ከጣርክ ታገኘኛለህ። አለመኖሬን ለማረጋገጥ በርትተህ ከሰራህም በተመሳሳይ ይሳካልሃል። ምርጫው ያንተ ነው። የሶመርሴት ችግር አንዱን መምረጥ አለመቻሉ ነው...”

“የማያሻማ ምልክት ሰጥተህ ለምን አትገላግለንም?”

“ምን አይነት ምልክት ትፈልጋለህ?”

“በርካታ ጋዜጠኞች ባሉበት እንደ ኒውዮርክና ለንደን አይነት ከተሞች ሰማዩ ላይ ብቅ ብለህ አጭር ንግግር። በቃ! ሰው ሁሉ ያምንሃል። ይሰግድልሃል። አለምም ትለወጣለች። ማለቴ ምንድነው?

በርግጥ እንድንሰግድልህ ከፈለግህ ላንተ በጣም ቀላል ነው።”

‘ “በዚህች ደቂቃ ከማን ጋር እየተነጋገርክ ነው?”

“ምናቃለሁ? በህሊናዬ በኩል ካንተ ጋር ይመስለኛል። ርግጠኛ ግን አይደለሁም። ያንተን ህላዌ ለመረዳት አልቻልኩም። ውስብስብ ነህ። አባት ልጁ ላይ እንዲህ አያደርግም፣ ይቅርታ አድርግልኝና...”

“ማመኑን ለምን አትተወውም?”

“መኖርህን ደ’ሞ አውቄያለሁ።”

“በምን አወቅህ?”

“ተፈጥሮ እውቀት ነው። የሰው ልጅ እሳትን ከማግኘቱ በፊት ጀምሮ የረቀቀ እውቀት ነበረ። ያንን እውቀት የፈጠረ አንድ ሌላ አዋቂ የግድ መኖር አለበት። አይኔና ፀሃይ ተባብረው ማየት ችለዋል። ይሄ አጋጣሚ ሊሆን እንደማይችል አውቄያለሁ። የረቀቀ እውቀት ነው። ብዙዎች እንደፃፉት በርግጥም አንድ ሃያል መሃንዲስ አለ። ያ ሃያል የተፈጥሮና የህይወት መሃንዲስ ማነው? ይሄ አዋቂ ማን መሆኑን ግን ማረጋገጥ አልቻልኩም። ስታዋራኝ እሰማሃለሁ። ማን እንደሚያዋራኝ ግን አላውቅም። ማረጋገጥ እፈልጋለሁ...”

“መቼም ቢሆን ማረጋገጥ አይቻልህም።”

“ለምን?”

“በጫማህ ላይ እየተጓዘች ያለችው ቁጫጭ፤ ጫማው ውስጥ ያንተ እግር ስለመኖሩ ሰምታ ከማመን ውጭ ማየትና ማረጋገጥ አይቻላትም። አንተ ቁጫጭ ነህ።”

“ለምን እንዲህ ታከብደዋለህ? በርግጥ የምትወደን ከሆነ ፈተና ውስጥ ለምን ትጨምረናለህ? እንዲህ መሆኑ ደስታ ይሰጥሃል? ቁጫጭ አልከኝ። ከዚህ በፊት ደ’ሞ ጀበና ብለኸኛል። ‘ሸክላ ሰሪ ጀበናውን እንደ ፈለገው ማድረግ ይችላል... ’ ብለሃል። እኛ ላንተ ቁጫጭና ጀበና ነን? ማጣፈጫ ቃሪያና ቲማቲም ነን?”

“የነፃነት መብት ተሰጥቶሃል።”

“ከሞት በሁዋላ ቅጣቱስ?”

“ምንም ቅጣት የለም።”

“እንግዲያው ሞት ምን ይመስላል?”

“ከመወለድህ በፊት የኖርከውን ህይወት ይመስላል።”

“እንደሱ ከሆነ ይስማማኛል። ግን ደ’ሞ ሌላ ማወቅ የምፈልገው ነገር አለ። ያመኑህ ሰዎች ከሞቱ በሁዋላ የተለየ ጥቅም ያገኛሉ?”

“ምን ያገባሃል ስለነሱ?”

“አመዛዝኜ ለመምረጥ ነዋ። ለምሳሌ ያመኑህ ሰዎች ከሞቱ በሁዋላ ከሞት ተነስተው እንደሚባለው ገነት ውስጥ ከአንበሳ ጋር እየተላፉ፣ ወተትና ሙዝ እየበሉ በተድላ የሚኖሩ ከሆነ ማመን ይሻለኛል። ያመነም ያላመነም እጣው ለዘልአለም መሞት ከሆነ ግን ... መቸም...”

አምላክ በጣም ሳቀ።

“ምናሳቀህ?”

“እስኪ ረጋ ብለህ አስብበት።”

“ዶስቶዮቪስኪ የሚለው ደ’ሞ አለ...”

“ምን ይላል?”

“አምላክን እኛ ፈጠርነው እንጂ እሱ አልፈጠረንም’ ይልሃል።”

“አንተስ ምን ትላለህ?”

“እስካሁን ምንም! ሌሎች የሚሉትን ብቻ እያዳመጥኩ ነው።”

“ሌሎች ምን ይላሉ?”

“ብዙ ይላሉ። ‘እንደርሱ የተፈጥሮ ባለቅኔና ደራሲ ማንም የለ።’ ይሉሃል። ‘በርግጥ ተፈጥሮን በሰባት ቀናት ብቻ ነድፎና ገንብቶ ጨርሶ ከሆነ በርግጥም እንደርሱ ያለ መሃንዲስ ከቶ የለም።’ ይላሉ። በርግጥ ቀናተኛ አምላክ መሆንህን የማይወዱልህ አሉ። ‘ሰይጣንን አትስሙ፤ እኔን ብቻ ስሙ!’ ማለትህን አንድ ታዋቂ የህግ ሰው ተችቶታል። ‘የሁለቱንም ወገን መስማት ይገባል’ ባይ ነው። መቸም ሰይጣን የክፋት አባት መሆኑን የማያውቅ የለም። ጠበቆች ግን እንደምታውቀው የስራ ጠባያቸው ሆኖ ሚዛን ለመጠበቅ ይጥራሉ። አንድ ፈላስፋ ደግሞ ‘ሰይጣን ባይኖር እግዚአብሄርም ባልኖረ ነበር።

ስለዚህ እግዚአብሄር የሰይጣንን መኖር የሚፈልገው ለራሱ ሲል ነው።' ሲል ፅፎአል። ለነገሩ ብዙ ፈላስፎች ትንሽ ነካ ያደርጋቸዋል። ዜግነትህን አሜሪካዊ የሚያደርጉህም አሉ። ለእነርሱ አድልተሃል ብለው ስላመኑ ሊሆን ይችላል። 'የሰው ልጅ ባዶነቱን ለመሙላት ሲል እግዚአብሄርን ፈጠረ' ብለው የሰበኩም ተደምጠዋል። 'እግዚአብሄር በርግጥ ነበረ፣ ግን አርጅቶ ሞቶአል' ያሉም አሉ። ዋናው ሞጋችህ መቸም ያው Nietzsche ነው። 'እግዚአብሄርን ወደ ምድር ያመጣው ፍርሃት ነው' የሚለውን አባባል አንተም የምታምንበት ይመስለኛል። ሰው አምላኩን የሚያስታውሰው ብዙ ጊዜ ሲታመም ነው። ሲጠግብና ሃይል ሲሰማው ይረሳሃል። ብቻ ብዙ ይባላል። እና መቸም..."

ዘግየት ብሎ እንዲህ አለኝ፣

"እንዳልከው ብዙዎች ብዙ ብለዋል። ወደፊትም ሌሎች ሌላ ብዙ ይላሉ። አንተ ሙሉ ሰው ነህ። የነገሩህን ብቻ አትቀበል። የልብህን ድምፅ አዳምጥ። ከውስጥህ የምትሰማው እሱ እውነት ነው..."

- ፫፭ -

የፎቶ አልበም ትዝታ

መገን ያራዳ ልጅ - እነ ድንጋይ ኳሱ
ምንጊዜ ተጩሆ - ምንጊዜ ደረሱ
መገን ያራዳ ልጅ - ጠመንጃም የላቸው
መገን ያራዳ ልጅ - ሽጉጥም የላቸው
በየደረሱበት - ብርጭቆ ቦምባቸው
መገን ያራዳ ልጅ - አይጠጣም ቅራሪ
ቶሎ ቶሎ ብለሽ - ጠጅሽን አጣሪ

(ዘፈን - አስናቀች ወርቁ)

የፎቶ አልበም እንደዋዛ መዝዤ ሳገላብጥ፣ ከክራር ንግስት ከአስናቀች ወርቁ ጋር የተነሳሁት ፎቶ እጄ ላይ ገባ። ከፎቶው ጋር ተያይዞ ብዙ ትዝታዎች ወደ አእምሮዬ መጡ።

አስታውሳለሁ!

ኢትዮጵያ እና ኤርትራ ጦርነት ላይ ነበሩ። የጆሃንስበርግ ስታር ጋዜጣ ከኢትዮጵያ ሁለት ጋዜጠኞችን ጋበዘ። ከመንግስት በኩል እኔ፣ ከግል ጋዜጦች ደ'ሞ የፎርቹን ጋዜጣ ባለቤት ታምራት ገብረጊዮርጊስ ወደ ጆሃንስበርግ ሄድን። እኔ ዘግይቼ ስለተነሳሁ ውይይቱ አምልጦኝ ጉብኝቱ ላይ ነበር የደረስኩት።

የሄድኩበት ጉዳይ ካለቀ በሁዋላ ከመላ አፍሪቃ የተሰባሰቡት ጋዜጠኞች ወዲያውኑ ወደየሃገራቸው ተመለሱ። እኔ ግን ደቡብ አፍሪቃን መጎብኘት ስለፈለግሁ ጥቂት ቀናት ለመቆየት ወሰንኩ። የማነ ኪዳነ (ጃማይካ) ከውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ደውሎ ነግሮ ስለነበር፣ የኢትዮጵያ ኤምባሲ በጥሩ ሁኔታ ነበር የተቀበለኝ። ካውንስለሩ አልያስ አሸብር በወዳጅነት መንፈስ አስተናገደኝ።

በሁለተኛው ቀን በወግ መሃል ኤልያስ፣

"አስናቀች ወርቁ እዚህ ነው ያለችው።" አለኝ።

"ዋው! ላገኛት እፈልጋለሁ።"

በነጋታው አስናቀች ወዳረፈችበት ሆቴል ስንጓዝ መንገድ ላይ ነዳጅ ልንሞላ ቆምን። በዚያችው ቅፅበት የኤርትራ ኤምባሲ መኪና መጥቶ አጠገባችን ቆመ። እንዳልኩት ኢትዮጵያ እና ኤርትራ ከባዱን ውጊያ በማድረግ ላይ ነበሩ። ኤልያስ ድምፁን ዝቅ አድርጎ፣

"ተመልከት! እነሱ ናቸው።" አለኝ።

አባባሉ ስላልገባኝ ዘወር ብዬ አጠገባችን የቆመችውን መኪና አየሁዋት። መሪው ላይ የተቀመጠውን ሰው ወዲያውኑ አወቅሁት። ተከስተ ገብረመድህን ነበር። የኤርትራ ዲፕሎማት ነው። ከተከስተ ጋር እንተዋወቃለን። በኤርትራ ሪፈረንደም ወቅት ከሃይለ መንቆርዮስ ጋር አዲስ አበባ ተመድቦ ነበር። በወቅቱ ኢትዮጵያ የሚኖሩ ኤርትራውያን ስለ አዲሲቷ አገራቸው ወቅታዊ ሁኔታ እንዲያውቁ፣ አዲስ አበባ ላይ በአማርኛ ትዘጋጅ የነበረችው ጋዜጣ ስራ ስትጀምር ፎቶግራፎችን ፈልጎ እኔ ዘንድ መጥቶ ነበር። በወቅቱ የፕሬስ መምሪያ ሃላፊ ስለነበርኩ፣ ለጋዜጣዋ የሚያስፈልጉ ፎቶግራፎች ኮፒ ተደርገው እንዲሰጡ ማዘዜ ትዝ ይለኛል። እና ይኸው አሁን አጠገባችን መጥቶ መኪናውን ያቆመው ተከስተ ነበር። ወደ ኤልያስ ዞሬ ተናገርኩ፣

"ተከስተ እኮ ነው። አታውቀውም እንዴ?"

"አውቀዋለሁ። ከጦርነቱ ወዲህ ግን ንግግር አቁመናል።"

"መነጋገር ምን ችግር አለው?" አልኩና የመኪናውን በር ከፍቼ ወጣሁና ድምፄን ከፍ አድርጌ ሰላምታ አቀረብኩ፣

"ጤና ይስጥልኝ አቶ ተከስተ!"

ተከስተ ሲያየኝ የተገረመ መሰለ። ፈጥኖ ከመኪናው ወረደ እና ተቃቀፍን። የሞቀ ሰላምታ ከተለዋወጥን በሁዋላ፣ እጁን ይዤው ወደ ኤልያስ አመጣሁት። የተኮራረፉትን ሁለት ዲፕሎማቶች በግድ አጨባበጥኳቸው። በተለይ ኤልያስ ግንባሩን እንደከሰከሰ የሃሰት ፈገግታ እያሳየ ተከስተን ጨበጠው። ሁለቱም እንደ ካንጋሮ እጃቸውን አሳጥረው ሲጨባበጡ፣ እኔ ስላልቻልኩ በሳቅ ፈነዳሁ። በጣም እየገረመኝም፣ እንዲህ አልኳቸው፣

"የእግዜር ሰላምታም ቀርቶአል ማለት ነው?"

ተከስተ ቀለደ፣

"በእኛ በኩል ለእግዜር ሰላምታ ችግር የለብንም። እነርሱ ግን ይፈራሉ መሰለኝ ይሸሻሉ።"

አልያስ አሽብር እየተግደረደረ፣

"መቼ ተገናኘንና ያው በሩቁ ነው።" አለ።

ከዚህ በላይ ብዙም አላወራንም። በቅርቡ እንደተፋቱ ባልና ሚስት ሌላ ሌላውን ተጨዋውተን ተሰነባበትን።

ወደ አስናቀች ወርቁ ጉዞ ስንቀጥል ኤልያስ እንዲህ አለኝ፣

"መነጋገሩ እኮ ችግር አልነበረውም። ግን በሩቁ ይሻላል።"

"እንዳትጠረጠር ሰግተህ ነው?"

"ሳይሆን፣ ለማንኛውም አያስፈልግም።"

አስናቀች ወርቁን አገኘሁዋት። ሁለት ቀናትም ያህል አብረን ቆየን። በየገበያው እየዞረች አንዳንድ ነገር ስትገዛዛ፣ የገዛችውን በመሸከም አገዝኳት። ብርድ ስለምትፈራ ወፍራም የከቡር ዘበኞች ካፖርት ከእጇ አትለይም ነበር። ሲበርዳት ትለብሰዋለች። ሲሞቃት ደ'ሞ ታወልቀውና፣

"ጎረምሳው! በል ተሸከም።" ትለኛለች።

ያንን ደበሎ ተሸክሜ "መገን ያራዳ ልጅ" የሚለውን የራሷን ዘፈን ስዘፍንላት እየሳቀች እንዲህ አለች፣

"የአሁኖቹ ምን መላ አላችሁ?"

አስናቀች ስትስቅ መግነጢሳዊ ውበት አላት። እድሜዋ ገፍቶ እንኳ፣ አይኖቿ እና ከንፈሮቿን እንደ ልጃገረድ ማድነቅ የሚቻል ነበር። ወደ ደቡብ አፍሪቃ የመጣችው ለአፍሪቃ የባህላዊ ሙዚቃ ውድድር ነበር። ቢሆንም አልቀናትም። እንደነገረችኝ በሽቃ ስለነበር ጥሩ አልተጫወተችም። ያናደዳት ጉዳይ ቀላል ቢሆንም፣ ቀልቧን ለመስረቅ በቅቷል። አምስተኛ ደረጃ ላይ መሰለኝ የሰጧት። አስናቀች ጋዜጠኛ መሆኔን ካወቀች በሁዋላ ስለሙዚቃው ውድድር እና ስለተሰማት ቅሬታ አንዳንድ ነገሮችን አንስታ አጫውታኝ ነበር። ወደ አዲስ አበባ ከተመለስኩ በሁዋላ፣ እፎይታ መፅሄት ላይ፣ "ጉዞ ወደ ሰንሲቲ" በሚል ርእስ ባቀረብኩት ፅሁፍ አስናቀች የነገረችኝን አንዳንድ ነገሮች መነካካቴ ትዝ ይለኛል። ዋና ቅሬታዋን ግን አልፃፍኩትም። ያልፃፍኩት ጉዳይ

ተከስተ ገብረመድህን ከተባለው የኤርትራ ዲፕሎማት ጋር በቀጥታ የተገናኘ ስለነበር ነው።

ተወዳዳሪዎቹ ድምፃውያን የሙዚቃ ስራቸውን ከማቅረባቸው በፊት፣ የህይወት ታሪካቸውን የሚናገሩበት ጊዜ ተሰጥቷቸው ነበር። አስናቀች ወርቁ ተራዋ ደረሰ። የኢትዮጵያ ኤምባሲ የመደበው አስተርጓሚ ግን በቦታው ሳይገኝ ቀረ። አዘጋጆቹ ግራ ተጋቡ። በዚህ ውጥረት መካከል ተከስተ ገብረመድህን ከተቀመጠበት ተነስቶ፣

"አማርኛ ስለማውቅ ላስተረጉም እችላለሁ።" ሲል አሳወቀ።

በውድድሩ አዳራሽ አንድም ኢትዮጵያዊ አልነበረም። በደቡብ አፍሪቃ የሚኖሩ አበሾች የአስናቀችን መምጣት እንኳ አልሰሙም። አስናቀች በግሏ የመጣች እንደመሆኑ፣ ኤምባሲው ብዙም ሃላፊነት አልተሰማውም። የአገር ስም የማስጠራት ጉዳይ ነበርና ግን እንዲህ ችላ ይላሉ ብላ አልገመተችም ነበር። አስናቀች ስታጫውተኝ፣

"አበስኩ ገበርኩ! የላይኞቹ...የትግሬዎቹ...ተከስተ የሚባል... እግዚሃር ይባርከው...'እኔ አለሁ፣ አማርኛ እችላለሁ' ብሎ ነብሴን መለሳት።" አለችኝ።

ተከስተ መድረክ ላይ ቆሞ የአስናቀችን የህይወት ታሪክ ተረጎመ። የትርጉም ስራው ማለቂ ላይ ግን አንድ ሰው በሩጫ እያለከለከ ደረሰ። እና "የትራፊክ መጨናነቅ ገጥሞኝ ነው፣ ይቅርታ" ካለ በሁዋላ የመተርጎሙን ስራ ተረከበ።

አስናቀች በህይወት የለችም። አምላክ ነፍሷን በገነት ያኑር። ስራዎቿ ግን ከሺህዎች አመታት በሁዋላም ይኖራሉ...

...ይህ ከሆነ ከስድስት አመታት በሁዋላ ከተከስተ ጋር አስመራ ተገናንተን ነበር። ኮምቢሽታቶ ላይ ጫማውን እያስጠረገ ነበር። በዝግታ እየተራመድኩ በመናፈስ ላይ ሳለሁ፣ በድንገት አይን ለአይን ግጥምጥም አልን። ከተከስተ ገፅታ ላይ ያየሁት የመገረም ስሜት የማይረሳ ነበር። ስጨብጠው የሚናገረው ጠፋው።

"ምን ታደርጋለህ እዚህ? አንተ ቆይ... እንዴት ነው ነገሩ? ማለቴ ...አልገባኝም?"

ምን እንዳሰበና ምን እንዳደናገረው ስለገባኝ በረጅሙ ሳቅሁ። በርግጥ ከመሳቅ በቀር ማለት የምችለው አልነበረም...

- ፴፮ -

ስጦታው ሲከፈት

ማጭድ ይሆነን ዘንድ - ምኒሽር ቀለጠ
ዳሩ ብረት እንጂ - ልብ አልተለወጠ
ለሳር ያልነው ስለት - እልፍ አንገት ቆረጠ

(ግጥም - በእውቀቱ ስዩም)

በሁለት ቀናት የፍራንክፈርት ቆይታዬ፣ በእንግድነት ያስተናገደኝ ወዳጄ ወደ አንድ የልደት በአል ግብዣ ይዞኝ ሄዶ ነበር። ከጥሪው ቦታ ስንደርስ የሞቀ ድግስ ጠበቀን። በውነቱ በጣም አሪፍ ነበር። ሙዚቃውም መጠጡም ተመቸኝ። ማዲንጎ አፍወርቅ ስለ አፋር ቆንጆ እያዜመ ቀልባችንን ያዘው።

ጠጥታ ያደገች - የግመል ወተት
አይናፋርዋ ቆንጆ - የአፋርዋ ወጣት
አይቼ ማልጠግባት - ሁሌ ማልረሳት
ያቺን የአፋር ቆንጆ - ወዴት ላግኛት?
የሃገሯን ቋንቋ - ባልችል አፋርኛ
ፍቅር ያግባባናል - ከተዋደድን እኛ

በጥሩ ሁኔታ እየተዝናናን ሳለ ጋባዣችን ንግግር ለማድረግ ሙዚቃውን አቋረጠው፣

“ጥሪያችንን አክብራችሁ ስለመጣችሁ በጣም አመሰግናለሁ። ዛሬ የልጄ ልደት በአል ብቻ አይደለም። እናቴ እኔን የወለደችኝም በዚህችው እለት ነበር። ማለትም የዛሬዋ እለት የኔም የልደት ቀን ናት።”

ታዳሚው ከአድናቆት ድምፅ ጋር አጨበጨበለት።

ጋባዣችን መቶ ሺህ ሰው ፊት የቀረበ ይመስል በዚያችው ደቂቃ ላብ በላብ ሆኖ ታየ። እንዲህ እንደሚሆን ቀድሞ ሳይረዳ አልቀረም። ነጭ መሃረም ከኪሱ አወጣና ያቸፈቸፈ ላቡን አደራረቀ። እናም ቀጠለ ንግግሩን፣

"ይቅርታ! ንግግር አይሆንልኝም። የስራ ሰው ነኝ። መቸም ጉራ እንዳይመስልብኝ እንጂ እጅግ ተወዳጅ የሆነች ጀግና እናት አለችኝ። በዚህም በጣም እድለኛ ነኝ። እናቴ ያለ አባት ነበር ያሳደገችኝ። አባቴ ሲሞት እኔ ገና የሶስት አመት ልጅ ነበርኩ።"

አይኖቹን በመሃረም ጨማመቀና ንግግሩን ቀጠለ፣

"በርግጥ የዛሬው ግብዣ ለልጄ ለሜሪ የተዘጋጀ ነው። ሆኖም እለቱ ድርብ የደስታ ቀን ስለሆነ ለእናቴም ስጦታ አዘጋጅቼያለሁ።"

ንግግሩን አቋረጠና ወደ ባለቤቱ ዞሮ ተቆጣ፣

"እንግዶቹን አስተናግዱ እንጂ። የጎደለ እያያችሁ አሟሉ..."

ከዚያም ወደ ንግግሩ ተመለሰ፣

"የመጨረሻ ልጅ እንደመሆኔ እናቴ ትልቅ ቦታ እንድደርስላት ትመኝ ነበር። ከሁሉም ልጆቿ አብልጣ የምትወደው እኔን ነበር። የኔ ነገር አይሆንላትም። እኔም የእናቴ ነገር አይሆንልኝም። እግዚአብሄር የተመሰገነ ይሁን እናቴን አላሳፈርኳትም። ቢያንስ ተምሬያለሁ። እዚህ ስደት ላይ በተማርንበት ሙያ መስራት ባንችልም፣ አንድ ቀን ህልማችን እውን ሆኖ አገራችን ገብተን ተከብረን የምንሰራበት ቀን ይመጣል። ባያድለን እንጂ ታላቅ ሃገር ያለን ታላቅ ህዝብ ነን። ዛሬ በአገራችን ማጅራት መቺ ወንበዴዎች ስልጣን ላይ ተቀምጠው አገራችንን እየሸጧት ነው። የጊዜ ጀግና እንጂ የሰው... "

ልደቷ የሚከበርላት ሴት ልጁ እየተንደረደረች መጥታ በጆሮ የሆነ ነገር ሹክ አለችው። እሱም መልሶ ሹክ አላት። እና ንግግሩ ቀጠለ፣

"...የጊዜ እንጂ የሰው ጀግና የለውም። በአስራሰባት መርፌ የተሰፋ ቁምጣ ለብሰው መጥተው፣ ዛሬ አምስት ሺህ ዶላር የሚያወጣ መነፅር ሲገዙ እያየን ነው። ከየት አመጡት? የኛው ገንዘብ ነው። እነዚህ የደደቢት ሽፍቶች ከድንጋይ በቀር ምን ነበራቸው? ምንም! ወንበዴዎቹ 'ዋና ጠላቶቻችን' የሚሏቸው ሶስት ናቸው። 'እነዚህ እነማን ናቸው?' ካላችሁ - አማርኛ፣ ኦርቶዶክስና አማራ ናቸው። ይሄ ምስጢር

አይደለም። መቼም ያው ስሜታዊ በመሆኔ ይቅርታ እጠይቃለሁ። ሳላስበው ገባሁበት እንጂ እዚህ የተሰበሰብነው ፖለቲካ ለመነጋገር አይደለም። ለማንኛውም ግን ከዚህ በላይ ባላሰለቻችሁ ይሻላል። ስላዳመጣችሁኝ... ከማጠቃለሌ በፊት ግን ለእናቴ የገዛሁትን ስጦታ መርቁልኝ።”

ግድግዳ ተደግፎ የቆመውን ካርቶን እያመለከተ አብራራ፣

“Samsung flat TV ሲሆን፣ 1999 ዩሮ ከፍዬበታለሁ። 2000 ዩሮ ማለት ነው። ቀለሙ ጥቁር ሲሆን፣ 55 ኢንች ነው። መቼም ለተከበረችው እናት ከዚህ የላቀ ስጦታ ይገባት ነበር። ለዛሬው ግን በአቅሜ ይሄን አድርጌላታለሁ።”

ቴሌቪዥኑን ካስተዋወቀ በሁዋላ ንግግሩን አሳረገ፣

“እዚህ መካከላችን እናቴን የሚያውቅ አንድ ሰው አለ። እና ምን ያህል ተወዳጅ እናት እንዳለችኝ በጎደለ እሱ ይጨምርበታል... አቶ ሰለሞን...”

አንድ ጎልማሳ ሰው ብድግ አለ።

ለመናገር ድምፁን አስተካከለ...

“እውነት ነው፣ እትዬ ሮማን የሁላችንም እናት ነበሩ። በተለይ ከእኔ እናት ጋር በጣም ወዳጅ ነበሩ። ቡና አብረው ነበር የሚጠጡት። ገበያ ሲሄዱም፤ አይለያዩም። ወደ ዋናው ነጥብ ለመግባት ስጦታው በውነቱ መልካም ነው። ባለፈው የፋሲካ ጊዜ እኔም ለእናቴ ተመሳሳይ ቲቪ ልኬያለሁ። እዚህ ላይ ማለት የምፈልገው ግን በጉዞ ወቅት እንዳይሰበር ጥንቃቄ እንዲደረግ ነው። ብዙ ገንዘብ የወጣበት እቃ እንደመሆኑ ከቦታው ሳይደርስ ቢሰበር ፀፀት ይሆናል። ስለዚህ አገር ቤት እቃውን ለሚቀበሉትም ከወዲሁ በጥብቅ መንገር ያስፈልጋል። ስለ ስደት የተገለፀው እውነት ነው። ተምረን እንዳልተማርን፤ አገር እያለን እንደ አገር አልባ፤ ተዋርደን እየተሰደብን እንኖራለን። ፖለቲካ ማለት ስድብ ሆኖአል። እና ምን ለማለት ፈልጌ ነው? ቅድም ወንድማችን ሲናገር ‘የጊዜ ጉዳይ’ ማለቱ በጣም ልክ ነው። የአገራችን አዝማሪ ሲያቀነቅን ምን ይላል መሰላችሁ?

አምባሰል ተንዶ - ግሼን ገድፎታል
የቆመውን አውሬ - የተኛው ገድሎታል
የቆመውን አውሬ - የተኛው መግደሉ

ስፍራ በመያዝ ነው - በመደላደሉ።

ይህ ዜማ ሁሉን የሚናገር ይመስለኛል። መቸም የኢትዮጵያ ህዝብ እነዚህን መኸገሮች ተሸክሞ ለምን ዝም እንዳለ እንቆቅልሽ ሆኖብናል። ባንዴራው ላይ የሱዳን መተት አስደግመውበት ሊሆን ይችላል። ህዝቡ አናቱ ላይ በባንዴራ ስም መተት ሲወዛወዝበት ፈዘዘ፤ ደነዘዘ። እና 'ነገር ቢበዛ በአህያ አይጫንም' እንደሚባለው እንግዲህ ያው ለንግግር ስለተጋበዝኩ አመሰግናለሁ።"

ሊቀመጥ ካለ በሁዋላ እንደገና ንግግሩን ቀጠለ፣

"...በተረፈ የቀረበልን ግብዣ በጣም ጥሩ ነው። ክትፎው፣ ዱለቱ ሁሉም ጣፋጭ ነበር። መጠጡም በያይነቱ መሆኑ ..."

ከንግግሮች ማለቅ በሁዋላ ከYoutube ዘፈን ተከፈተ። ሻምበል በላይነህ፣ "የዲሲ ልጆች ቀጫጭኖቹ - ይናደፋሉ እንደ ንቦቹ" እያለ ነበር። ዘፈኑ አልጣመኝም። ንብ የኢህአዴግ አርማ ነው። የዲሲ ልጆች ቀጫጭንነትም ሊታየኝ አልቻለም።

* * *

በነጋታው ጉዞዬን ወደ ኑረንበርግ ቀጠልኩ። ባቡር ላይ ሆኜ ሁለት ሺህ ዩሮ ስለተከፈለበት የስጦታ ቴሌቪዥን እያሰላሰልኩ ነበር። ቴሌቪዥኑ ወደ አገርቤት ሲጓዝ አሰብኩት። አብሬውም በአሳብ ተጓዝኩ። ሁሉን አወቅ ብእረኛ እንደመሆኔ፤ በምናብ ሁሉን አየሁ፤ ሁሉን ሰማሁ።

...በዘመናዊነቱ የመጨረሻው ስለሆነው ቴሌቪዥን ወሬው በጎረቤቶች ዘንድ ጭምር የተሰማው ከሳምንት በፊት ቀድሞ ነበር። እናም በናፍቆት ተጠበቀ። በተሰጠው ማስጠንቀቂያ መሰረትም፣ በአያያዝ ጉድለት እክል እንዳይገጥመው ጥንቃቄ ተደርጎአል። ገና አዲስ የመጣ ዘመናዊ ቴሌቪዥን ስለነበር፣ የዘመናዊ ኤለክትሮኒክስ እቃዎች እውቀት ሊኖረው ይችላል ተብሎ የተገመተ ወጣት ቴሌቪዥኑን ለመገጣጠም መሳሪያዎቹን ይዞ ቀረበ። የቅርብ የተባሉ ጎረቤቶችም ቴሌቪዥኑን ለማየት ቤቱን ሞሉት...

የታሸገው እቃ ከተዘጋጀለት ቦታ እንዳረፈ ባለሙያው ቀረበ፣

"ቢላ ስጡኝ።"

አቶ ሺበሺ የተባሉ ዘመድ ለባለሙያው ቢላ አቀረቡለት።

ካርቶኑን መሰንጠቅ ሲጀምር ወይዘሮ ሮማን በስጋት ተናገሩ፣

"የዛሬ እቃዎች እንደ ብስኩት በቀላሉ ይፈረካከሳሉ ተብሎአልና ተጠንቀቅ። በቢላው መስታወቱን እንዳትወጋው..."

"አያስቡ እትዬ ሮማን። ስራዬ ነው..."

በዚህ መካከል ግን ከዘመዶች አንዱ ቅሬታውን ገለፀ፣

"ምን ማካበድ ያስፈልጋል? መሰካት ብቻ ነው።"

ባለሙያው ስራውን አቋርጦ ቀና አለ፣

"መሰካት? ና በል ሰካው?"

አቶ ሺበሺ ጣልቃ ገቡ፣

"ዝም ብለህ ስራ ወንድሜ? እሱን አትስማው፤ አመሉ ነው።"

ሌሎችም አስተያየት ሰጡ፣

"ሁለት ሺ ዩሮ የተገዛ ንብረት ነው። ንትርክ አያስፈልግም። ሲመነዘር አርባ ሺ ብር ማለት ነው።"

"አርባ ሺ? ተሳስተሃል። አምሳ ሺ ነው።"

አቶ ሺበሺ ተቆጡ፣

"እባካችሁ አትለፍልፉ አቦ!?"

ባለሙያው እያልጎመጎመ ስራውን ቀጠለ።

ካርቶኑን ቀዳዶ ሲገላልጠው የከበበው ሰው ሁሉ ባየው ነገር መደነቁ አልቀረም። አንዳንዶቹ "የኤሌክትሮኒክስ እቃዎች እድገት ፈጣን ሆኖአል!" ሲሉ አዳነቁ።

የመገጣጠሙ ስራ ግማሽ ሰአት ያህል ወሰደ። ያለምንም ችግር በተሳካ ሁኔታ ተፈፀመ። የቀረ ነገር ቢኖር ቴሊቪዥኑ መስራት አለመስራቱን መሞከር ብቻ ነበር። እና ሲከፈት ብርሃን ታየ። ድምፅ እንጂ ምስል ግን አልመጣም።

ባለሙያው በፈጣን ጣቶቹ ሲነካካ የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን

ወለል ብሎ መጣ። በዚያች ጠባብ ክፍል ውስጥ የነበሩት የጎረቤት እንግዶች ሁሉ የአድናቆት ድምፅ አሰሙ። ድምፁ፣ የቀለሙ ጥራት፣ የምስሉ ግዝፈት፣ የቴሌቪዥኑ ውበት ሁሉም ድንቅ ነበር።

በአጋጣሚ በአዲሱ ቴሌቪዥን መለስ ዜናዊ እየተናገረ ነበር። በዛቻ ድምፅ፣ "...ደጋፊዎች የነበሩ ናቸው።" ሲል ሰሙት። ቤቱ በፀጥታ ተዋጠና መስማት ቀጠሉ፣

"...ከደርግ አመለካከትና አስተሳሰብ ያልወጡ ናቸው። ዛሬ የሚሳደቡበት አፍ እንጂ የሚናከሱበት ጥርስ የላቸውም። ጥርሳቸውን አውልቀንላቸዋል። ማነው ያወለቀላቸው ከተባለ እኛ ነን ያወለቅንላቸው። የትግራይ ህዝብ፣ የኢትዮጵያ ህዝብ ታግሎ ነው ይህን ያደረገው። እንደ ድሮው ቢሆንማ በየአደባባዩ እየሄዱ መሳደብ አልነበረም ስራቸው። ሃውዜን ላይ ሄዶ መጨፍጨፍና ማረድ ነበር ስራቸው። አሁን ግን ጥርሳቸውንና ጥፍራቸውን ቀምተናቸዋል። ያረጀ ውሻ ጥርሶቹን አጥቶ ቢያላዝን ምናልባት ለውሻው ይታዘንለት ይሆን እንደሆን እንጂ አላፊ አግዳሚውን የሚያሳስብ አይሆንም..."

ወይዘሮ ሮማን ከተቀመጡበት ብድግ ብለው ወደ ጓዳ ገቡ። ቴሌቪዥኑን ለማድነቅ የተሰበሰበ ጎረቤትም ቀስበቀስ ወደየቤቱ ተበታተነ። መለስ ግን ንግግሩን ቀጥሎ ነበር፣

"....ይሳደቡ! እኛን ግን አይጎረብጠንም። ...እነዚህ ሰዎች አንደበታቸው ለከት ቢኖረው ግን ጥሩ ነበር። ለከት ከሌላቸውና ንግግራቸው ከጠነዛ ግን እነሱን ይጭነቃቸው..."

- 37 -

የመለስ እረፍት

ባለቅኔ ነበር - የድንቅ ግጥሞች
የቅኔ ጥራቱ የተደነቀለት - በብዙ ሰዎች
እንዲህ ሲል ወቀሰው - መናኛ ገበሬ - የሆነው አባት
"ክንድህን አባክንክ - ለማይሆን ጥፋት"

ቅዳሜ ምሽቶች - እጮኛው ዘንድ ሄዶ
እንደሷ ያማረ - አያውቅም ተወልዶ
እዚያም የሽሜን ክስ - አረጋገጠለት
"የክንዶቹን ብርታት - አረገው ለእቅፋት"

(ግጥም - ፓውል ሎውሬንስ ደንባር)
- ዳዊት ዘኪሮስ እንደተረጎመው -

ሹክሹክታዎች እውነት መሆናቸው የሚታወቀው ድርጊቱ ከተፈፀመ በኋላ ነው። ሹክሹክታዎች ሁሉ የእውነት መሰረት አላቸው ማለት ግን አይደለም። ይህም በመሆኑ ነው፣ "መለስ በጠና ታሞአል!" እየተባለ ከመሞቱ ከሁለትና ከሶስት አመታት አስቀድሞ ሲወራ ለማመንም ሆነ ላለማመን ስንቸገር የከረምነው።

ለነገሩ እኛ በርቀት ያለነው ቀርቶ የቅርቦቹ እንኳ ዱብእዳ ሆኖባቸዋል። መለስ እንደ ሰው ሊታመም እንደሚችል፣ እንደ ሰው እንደሚሞት፣ ማመን የሚቸግራቸው ታማኞቹም ዜናውን ከእሩቆቹ እኩል የሰሙ ነበር የሚመስሉ።

ገና ከመነሻው "መተካካት" የተባለው መርሃ ግብር የተነደፈው ከመለስ መታመም ጋር ተያይዞ ነበር። የመተካካቱ ፕሮግራም አቅጣጫ ቢስ ለመሆን የበቃውም ድብቅ አጀንዳ ስለነበረው ነው። በጥንት ዘመን

መሪዎች ሲሞቱ፣ አሽከሮቻቸው አብረው ከነህይወታቸው ይቀበሩ ነበር። መለስ ጓደኞቹን ወደ መቃብር ይዞ ባይወርድም በመተካካት ስም ያልፈለጋቸውን ገለል ለማድረግ ሞክሮ ነበር።

የመተካካት ወሬውን ተከትሎ የመለስ ጤንነት በፍጥነት እያሽቆለቆለ ሄደ። የጤንነቱ መበላሸት በውጭ ሃገራት ሜድያዎች መነገር በጀመረ ሰሞን መለስ፣ የፖለቲካ ቢሮ አባላቱን ሰብስቦ፣ “ታምሜያለሁ፤ ደክሞኛል፤ አሳርፉኝ!” ሲል ጠየቀ። “ሌላ ሰው ይተካኝ!” የሚል ንግግር ከአንደበቱ ሲሰማ የመጀመሪያው ነበር። መለስ በህይወት እያለ፣ “ስልጣን ያስረክባል” ተብሎ የሚገመት ስላልነበር የፖለቲካ ቢሮ አባላቱ ግራመጋባታቸውን ለታማኝ ወዳጆቻቸው አጫውተዋል። ለነገሩ ከህወሃት መከፋፈል ወዲያ የኢህአዴግ የፖለቲካ ቢሮ ምስጢሮች ቀዳዳ በዝቶባቸው ነበር።

እድሜው አጭር መሆኑን ለመለስ እቅጩን የነገሩት የቻይና ሐኪሞች ናቸው ይባላል። የያዘው በሽታ ካንሰር መሆኑንና በሕክምናም ቢሆን ዘለግ ያለ ጊዜ የመቆየት ዕድሉ በጣም ጠባብ መሆኑን እርግጠኛ ሆነው ነገሩት። ይህን ካወቀም በሁዋላ እንኳ መለስ፣ የቀረው እድሜ በቀናት እስኪቆጠሩ ድረስ እንደ ጤነኛ ሰው ስራው ላይ ነበረ። የውጭ ጉዞዎችን ሲያደርግ፣ በስብሰባ ሲገኝና ተረጋግቶ እንግዶችን ሲቀበል፣ ምድርን ሊሰናበት ቀጠሮ የተቆረጠለት ሰው አልመሰለም። ከኖረበት መስሪያ ቤት የዝውውር ደብዳቤ የደረሰው እንኳ አይመስልም ነበር።

ከመሞቱ ከሶስት አመታት በፊት ስለ እድሜው ማለቅ የተነገረው ቢሆንም ለባለቤቱ ለአዜብ እንኳ ይህን ምስጢር ነግሮአታል ተብሎ አይገመትም። የቅርብ ሰዎቻቸው ሲናገሩ እንደሰማሁት አዜብ ጉዲ የተነገራት ባልተለመደ ሁኔታ አልፎ አልፎ አልጋ ላይ መዋል ሲጀምር ነበር። ለመሞት አንድ አመት ሲቀረው በግልፅ በሚታይ መጠን ክብደት ቀንሶ ታየ።

በርግጥ አዜብ ከባሏ ርቃ ነበር።

ከባድ የስኳር በሽታ እያለበት ኮካኮላ ሲጠጣና ሲጋራ ሲያቦን፣ የምግብ ጥንቃቄ እንደማይወስድ፣ የቆየ የጉበት ካንሰር እንዳለው፣ ደሙን እያስቀየረ እንደሚኖር፣ ሌሎች ደባል አመሎችም እንዳሉት በሚገባ ብታውቅም፤ “እንደደጋጎቹ ሚስቶች የባሏን ጤና ለመንከባከብ ጊዜ አልነበራትም።” ተብላ ትታማለች። በርግጥ የጊዜ እጥረት ነበረባት። በማይመለከታት የመንግስት መስሪያ ቤቶች እጇን እያስገባች ስታምስ

መዋል ለራሷ የሰጠችው አለታዊ ስራ ነበር። ከሃገር ውስጥና ከውጭ የተጨናነቀ የንግድ መረቧንም ማጣደፍ ነበረባት። ሃሜቱ እንኳ ከዚያም በላይ ከፍ ያለ ነው። “ከጉበቱ እና ከስኳሩ በከፋ የሰውዬው ዋና በሽታ እሷው ነበረች።” የሚሉ አሉ። ደረጀ ደስታ ዋሽንግተን ዲሲ በሚታተም ወርሃዊ ጋዜጣው እንዳሰፈረው፤ ሴትየዋ እንደ መሪ ሚስት ለክብሩ አልሆነችለትም። በእንግዶች ፊት ጭምር ታሸማቅቀውና ታሳፍረው ነበር።

እንደገለፅኩት መለስ ለመሞት አንድ አመት ሲቀረው በስራ አስፈፃሚ ስብሰባ ላይ ያልተጠበቀ አጀንዳ አነሳ። ስልጣን መልቀቅ እንደሚፈልግና የቀረውን እድሜውን በመፃፍና በማስተማር፣ በተለይም በኢሕአዴግ የትምህርትና የምርምር ማእከል ውስጥ ማገልገል እንደሚፈልግ ሃሳብ አቀረበ። ከተፈራ ዋልዋ፣ ከህላዌ ዮሴፍና ከታደሰ ጥንቅሹ በቀር ሌሎቹ የፖለቲካው ቢሮ አባላት የመለስን አሳብ አጥብቀው ተቃወሙ። መለስ ተቃውሞውን በዝምታ አዳምጦ ሲያበቃ ብዙም ሳይከራከር እንደተቀበለው ሰምቻለሁ።

“መልካም! ውሳኔያችሁን እቀበላለሁ። ባዮሎጂ ግን ስራዋን ትስራለች። ጊዜው ሲደርስ ሁሉንም እናየዋለን።” አለ አሉ።

ይህን ስሰማ አንዳንድ ነገሮች አሰብኩ...

አንድም መለስ በዚያን ወቅት ከነተፈራ ዋልዋ ቡድን ባልተለመደ ሁኔታ ከፍተኛ ግፊትና መዳፈር ሲሰነዘርበት ስለነበረ በሥራ አስፈፃሚ ውስጥ ያለውን ድጋፍ ለመፈተን፤ ወዳጅና ጠላቱን ለመለየት፣ ሊሆን ይችላል ብዬ አሰብኩ። በሌላ በኩል መለስ የሚለው እውነት ከሆነ ከበድ ያለ የጤና ችግር አጋጥሞታል ማለት ነው የሚል ብዥታ ውስጥ ገባሁ። ምናልባት እንደተለመደው ተቃዋሚዎችን ለማዘናጋትና ለማጃጃል የለቀቁት ወሬ ሊሆን እንደሚችል መጠርጠሬም አልቀረ። በዚያም ተባለ በዚህ በ18 ወራት ጊዜ ውስጥ እውነቱን አወቅነው። መለስ የምር ታሞ ኖሮአል። እንደ ፀጉራም ውሻ አለ እየተባለ ወደማይቀረው ጥቁር አገር ነጎደ።

ዛሬ “የመለስ ውርሶች” እየተባሉ ከሚጠቀሱት መካከል አንዱ የመንግሥት መሥሪያ ቤቶች የአሰራር ማሻሻያ ፕሮግራም (Civil Service Reform Program) በመባል የሚታወቀው ነው። በርግጥ ፕሮግራሙ እንደተወራለት የተሳካ አልነበረም። በጥቅሉ ሲመዘን በስልጣን ላይ ያሉት ሰዎች ደሞዝ የሚከፍላቸው ህዝብ ላይ ራሳቸውን

የቆለሉ ናቸው። የሚናገሩትን ሆነው አያውቁም። እነዚህ የአመራር አባላት ለተጠያቂነት ራሳቸውን ሳያዘጋጁ፣ ስለ ሪፎርም ፕሮግራም ሊሰብኩ መሞከራቸው ስላቅ ነበር። ወረቀት ላይ ያሰፈሩት ፅሁፍ፣ “ከሕዝብ በላይ አትሁኑ” ሲል ይጠይቃል። “ከህዝብ በላይ አለመሆን” እንደማይችሉ እያወቁ ፕሮግራሙን መንደፋቸው ለማስመሰል ሊሆን ይችላል።

ከፍተኛ የሃገሪቱ ሃብት የፈሰሰበትና የፕሮፓጋንዳ እምቢልታ የተነፋለት የማሻሻያ ፕሮግራም ውሃ በልቶት ቀርቶአል። በምርቃና የተፃፈውን ፅሁፍ ለመፈፀም የሚፈልግ አልተገኘም። በየአመቱ በሚያደርጉት ግምገማ፣ “ኋላቀር የአገልግሎት አሰጣጥና የመልካም አስተዳደር እጦት ቁልፍ ችግራችን ነው።” የሚል ንስሃ መግባቱን ልማድ አደረጉት። በየአመቱ፣ “ቁልፍ” የሚል ቆብ የሚጭኑለትን ችግር ለማስወገድ ግን ብቃቱም ሆነ ፍላጎቱ አልነበራቸውም። ያልፈለጓቸውን አመራር አባላት ለማባረርና ለማሰር ግን ረድቷቸዋል።

መለስ እድሜው አጭር መሆኑን ለፖለቲካ ቢሮው አባላት ከተናገረ በሁዋላ ለህክምና ብራስልስ መመላለሱ በረከተ። ደረቅ ዳቦ በውሃ እያራሰ ብቻ እንደሚመገብ ተሰማ። ገፅታው በማዲያት ተዥጎረጎረ። ቆዳው ነጥቶ አልቢኖ አስመሰለው። ይህም የሚወስደው መድሃኒት ውጤት መሆኑን የህክምና ባለሙያዎች ጠቆሙ። መለስ ዜናዊ በመጨረሻዎቹ ወራት መራመድ እንኳ ይቸገር እንደነበር መረጃዎች ይጠቁማሉ። አንዳንድ ጊዜ በመራመድ ላይ ሳለ ሲንገዳገድ ይታይ ነበር። እንዲህ ሲገጥመው በአካባቢው የሚገኘውን ማንኛውንም ነገር እየያዘ ለጥቂት ደቂቃዎች አቀርቅሮ ይቆይ ነበር።

በካምፕ ዴቪድ ከተካሄደው የG-8 ስብሰባ ቀደም ብሎ መለስ በኡጋንዳው ፕሬዚዳንት በዩዌሪ ሙሴቪኒ በኩል ወደ ኢሳይያስ አፍወርቂ መልእክት ስለመላኩም ወሬዎች ሾልከው ወጥተዋል። መለስ ወደ ኢሳይያስ ከላካቸው ወደ ሰባ የሚጠጉ “የእንነጋገር” መልእክቶች የመጨረሻው ህመሙ በበረታበት ወቅት በሙሴቪኒ በኩል የላከው መልእክት ነበር። ኢሳይያስ አልተቀበለውም። በአልጀርስ ስምምነትና በኮሚሽኑ ውሳኔ መሰረት ድንበሩን ከማካለል ባሻገር ንግግር ሊኖር እንደማይችል እንደገለፀለት ተሰማ።

የኢትዮጵያ መንግስት መለስ ዜናዊ መሞቱን አምኖ ዜናውን ይፋ ያደረገው ነሃሴ 21 2012 ቢሆንም፣ በትክክል የሞተው ግን

ከአራት ወይም ከአምስት ሳምንታት ቀደም ብሎ መሆኑ ይታመናል። ጓዶቹ የመሪያቸውን መሞት የደበቁበት በቂ ምክንያት እንዳላቸው ይታሰባል። ከጠበቁት ጊዜ ቀደም ብሎ ድንገት ስለሞተ "ግርግር እንዳይነሳ ዝግጅት ማድረግ ነበረባቸው።" ይባላል። ኢሳት ቴሌቪዥን፣ ኢትዮ ሜዲያ፣ ኢትዮጵያን ሪቪው እንዲሁም ዶክተር ፍስሃ እሸቱ የመለስን መሞት ቀድመው ሲገልፁ ሰንብተው ነበር። በረከት ስምኦን እና ስብሃት ነጋ ወደ ሚዲያዎች እየቀረቡ አስተባበሉ። ደጋግመው በርግጠኛነት መለስ በጥሩ ጤንነት ላይ ስለመሆኑ ይናገሩ ስለነበር ህዝቡን ውዥንብር ውስጥ ጨመሩት። የሴንጋሉ ፕሬዚዳንት ማኪ ሳል በአፍሪቃ አንድነት ስብሰባ ላይ የመለስን መታመም ይፋ እስኪያደርግ ድረስ እንኳ መታመሙን ጭምር ክደው ነበር።

በዚህ ጊዜ ውስጥ አዲስአበባ ላይ ሰባት አባላት ያሉት የኢህአዴግ አመራር አባላት ኮሚቴ ተቋቁሞ በህቡእ ለቀብሩ ስነስርአት ዝግጅት እያደረገ ነበር። ቀብሩን ለማዘግየት ከተገደዱበት ምክንያቶች መካከል የስልጣን ሽግግሩ ጉዳይ ላይ መግባባት መድረስ አለመቻል አንዱ ሲሆን፣ "ቀብሩ የት ይፈፀም?" የሚለው ጥያቄም አከራካሪ ከነበሩ አጀንዳዎች መካከል ነበር። መቀሌ፣ አድዋ እና አዲስ አበባ በአማራጭነት ቀርበው ነበር። ቀብሩ ለጊዜው አዲስ አበባ እንዲሆን ወሰኑ። አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ አስከሬኑ ወደ አድዋ ወይም ወደ መቀሌ ሊዛወር እንደሚችል ስምምነት ላይ ደረሱ።

(ይህን ትረካ እየፃፍኩ ሳለ በመለስ ፋውንዴሽን መመስረቻ ጉባኤ ላይ፣ 'አስከሬኑ ወደፊት በሚቋቋመው የፋውንዴሽኑ የጥናትና የምርምር ማዕከል ሙዚዬም ውስጥ ይቀመጣል' ብለው ወሰኑ። ታላቁ ሌኒን ሲሞት አስከሬኑ እንደዚሁ በሞስኮ ሙዚዬም ውስጥ ለአንድ ምእተ አመት ያህል ለህዝብ በሚታይ ሁኔታ ተቀምጦ ነበር። የኮሚኒስቱ ስርአት ሲፈርስ የራሽያ መንግስት ሌኒን እንዲቀበር ወሰነ። ወያኔ አንድ ምእተ አመት ወደሁዋላ ተመልሶ ኢያሰበ ነበር።)

የመለስ አሟሟት አነጋጋሪ ሆኖ አልፎአል።

በቡድን 8 ሃገሮች የመሪዎች ስብሰባ ላይ ሲአይኤ በጨረር መትቶ ገድሎታል የሚሉ አሉ። ለማስረጃም የሚያቀርቡት በካምፕ ዴቪድ ስብሰባ ወቅት አጠገቡ የነበረው የጋናው ፕሬዚዳንት ዶክተር አታ ሚልስ ከመለስ ጥቂት ቀደም ብሎ በመሞቱ ነበር። ለመለስ

የተረጨው ጉዳይ ጨረር አታ ሚልስንም ነክቶ ገድሎታል ብለው ይጠረጥራሉ። ዳሩ ግን ሲአይኤ መለስን ለምን ይገድለዋል? መለስ የአሜሪካ ታማኝ ተባባሪ ነው። ብብቱን ከፍቶ ሰጥቶአቸዋል። ይልቁን "ያለጊዜው ተቀጨባቸው" ቢባል እውነት ይሆናል። ከራሳቸው ተምሮ የሚያውጠነጥናት የፀረ ኒዮ ሊብራሊዝም አቋምም ብትሆን እዚያው ኮሎምቢያ ዩኒቬርሲቲ ቁጭ ብለው ከሚያስተምሩና ከሚፅፉ ምጡቃን በላይ ጠላታቸው አታደርገውም። እንዲህ ያሉ ወሬዎች ተስፋፍተው የተነገሩት በተለይ ትግራይ አካባቢ ሲሆን፤ አንዳንዶቹ ይህን አሉባልታ ያመኑት ለመለስ ዜናዊ ካላቸው የተሳሳተ ግምት የተነሳ ሊሆን ይችላል። አድናቂዎቹ በድፍረት፣ "የአፍሪቃ - ቻይናን ግንኙነት ለማቋረጥ እና አፍሪቃን ለመቆጣጠር እንዲመቻቸው መለስን ገድለውታል።" ሲሉ ፅፈዋል። በርግጥ መለስ በምን አይነት ህመም ምክንያት እንደሞተ የወያኔ መንግስት ይፋ ባለማድረጉ አሟሟቱ ወሬ በዝቶበት ነበር።

"መለስን የገደለው የአበበ ገላው ድምፅ ነው።" ብለው የሚከራከሩም ተደምጠዋል። በርግጥ አበበ ገላው በካምፕ ዴቪድ ስብሰባ ላይ በከፍተኛ የተቃውሞ ድምፅ መለስን ማስደንገጡ ትኩረት የሳበ ዜና ለመሆን በቅቶ ነበር። መለስን ለሞት አብቅቶታል ተብሎ ግን አይታመንም። የመለስ አደነጋገጥ አስቂኝ ቢሆንም፣ የአበበ ገላው መብረቃዊ ድምፅ ደ'ሞ ማንንም ቢሆን ሊያስደነግጥ የሚችል ነበር። በርግጥ ከመለስ ሞት ጋር በተያያዘ የጋዜጠኛ አበበ ገላው ስም በታሪክ ውስጥ መወሳቱ የማይቀር ይሆናል። አበበ ገላው መለስን በካምፕ ዴቪድ ስብሰባ ላይ ካስደነገጠው ወዲያ መለስ ድምፁ አልተሰማም። እንዳቀረቀረ በዚያው ነጎደ። በስብሰባው ላይ አበበ መለስን ተቃውሞ በከፍተኛ ድምፅ ሲጮህ፣ ከአበበ ገላው ጀብዱ ይልቅ የመለስ ድንጋጤ ብዙ አስገርሞ ነበር።

በመለስ የቀብር ስነስርአት ላይ በርካታ እንግዶች ተገኝተው ነበር። ኤርትራን በመወከል ቤተመንግስት ገብቶ ሃዘኑን የገለፀው በአፍሪቃ ህብረት የኤርትራ የፖለቲካ አታሼ ቢንያም በርሄ ነበር። የኤርትራ መንግስት ሜድያዎች ስለ መለስ ዜናዊ መሞት ልዩ ዘገባ አላቀረቡም። ኤርትራ የሚገኙ የመለስ ዜናዊ የእናቱ ወገን ዘመዶች ግን በዱባይ በኩል አድርገው ለቀብር ወደ አዲስአበባ መሄዳቸው ተሰምቶአል። የመለስ ወላጅ እናት ወይዘሮ አለማሽ ገብረልኡል ከደጃዝማች ገብረልኡል የሚወለዱ፣ በአዲኳላ ታዋቂ ቤተሰብ መሆናቸው ይነገራል።

ከመለስ ቀብር በሁዋላ፣ “በኢትዮጵያ የመሪዎች ታሪክ የመለስ ዜናዊን ያህል አሟሟቱና ቀብሩ ያማረለት መሪ አልነበረም።” የሚል አነጋገር ተደምጦአል። ይህ አባባል ተጋኗል። መለስ ሞቶ ሳለ ቤተሰቡ ከአንድ ወር በላይ ሃዘኑን ደብቆና ውጦ እንዲቆይ መደረጉ አሟሟቱን ከፉ ያደርገዋል። በወግ በማእረግ መታመሙ ለህዝብ ቢገለፅ አሟሟቱም ያማረ በሆነ ነበር። ህመሙ ምን እንደነበርና አሟሟቱ ለህዝብ አለመገለፁ፣ ሁሉ ነገር በድብቅ መፈፀሙ ሲታሰብ አማረለት ሳይሆን ጎደለበት ማለት እውነት ይሆናል። ስለ አሟሟቱና ህመሙ በርካታ መላምቶች እንዲነገሩም አድርጎአል።

የመለስ አስከሬን ቦሌ አየር ማረፊያ ደርሶ ሃዘን ሲደረግ አዜብ፣ “አልጋው ባዶ ሆነ!” እያለች ስታለቅስ ተሰምታለች። የባልና የሚስቱን አልጋ ይሁን ወይም ዙፋኑን፣ የቱን ማለቷ እንደሆነ ግን አልታወቀም።

የመለስ አሟሟት ጉዳይ ሲነሳ ሊነገር የሚገባው አገሪቱንም ገድሎ መሞቱ ነው። መለስ በስልጣን ላይ በቆየባቸው ሁለት አስርት አመታት ራሱን ተኪ የለሽ አድርጎ ቆይቶአል። የአይናቸው ቀለም ያላማረውን ከዙሪያው መንጥሮአል። እና በራሱ ደረጃ እንኳ ተተኪ ለመፍጠር ጊዜ አልነበረውም። “ጥሩ መሪ ማለት ራሱን በብቃት መተካት የቻለ መሪ ነው።” የሚለውን ብሂል መለስ አያውቀውም አይባልም። ደካሞችን በዙሪያው የሰበሰበው ስላላወቀ ሳይሆን ስላልፈለገ ሊሆን ይችላል። ተቃዋሚዎቹን ለማዳከም ካባከነው ጊዜ እሩቡን እንኳ ብቁ ሰዎች ለመፍጠር ተጠቅሞበት ቢሆን በርግጥ ውርስና ቅርስ በተሰኘለት።

“ውሃ የሚወስደው ሰው አረፋ ይዞ ለመትረፍ ይሞክራል።” እንዲሉ በመለስ ትከሻ ላይ በቅለው፣ በመለስ ሳንባ እየተነፈሱ፣ በመለስ ጭንቅላት እያሰቡ የኖሩ ጥገኞች ከህልፈቱ በሁዋላ መንገዱ ጠፍቶአቸው ሲደናበሩ ታዩ። አንዳንዱ መምሸቱን ተረድቶ ያገኘውን እየቦጨቀ በስንብትና በትምህርት እያሳበበ እግሩን አወጣ። ባለቤቱ መንገድ ላይ እንደሞተበት ታማኝ ፈረስ የመለስን መመለስ የሚጠብቅም አልጠፋ። ሚስትና ልጅን የአሜሪካ ወይም የካናዳ ዜግነት ማስያዝ እንደ ብልህነት ታየ። “መጨረሻው ስደት ከሆነ ትግሉ ለምን አስፈለገ?” የሚል ጥያቄ የሚያነሳ አልነበረም።

የመለስን መታመምና እረፍት ተከትሎ በርካታ ባለስልጣናት መሸሺያቸውን ሲያዘጋጁ ታይቶአል። በድብቅ የአሜሪካ ዜግነት ይዞ

ከፍተኛ የፖለቲካ ስልጣን ላይ የኖረ ሰው አሜሪካን አገር ላይ አምባሳደርነት ሲሾም ተጋልጦአል። አሜሪካኖች፣ “እንዴት የኛን ዜጋ ትሾሙብናላችሁ?” ብለው ቢጠይቁም ሹመቱን ግን ተቀብለውታል። ይህ የአንድ ሰው ታሪክ አይደለም። የኢትዮጵያ መሪዎች ስብስብ ናሙና ነው። ከመለስ አሉታዊ ውርሶች መካከል የሚመደብ ነው።

የመለስ አስከሬን በኢትዮጵያ ባንዴራ ተሸፍኖ መታየቱ የተቃዋሚ ጋዜጠኞችን ትኩረት ስቦ ነበር። “መለስ በአንድ ወቅት ‘ጨርቅ’ ብሎ ያጥላላው ባንዴራ በመጨረሻ ለክብሩ ሆነለት።” ሲሉ አብጠለጠሉት። መለስ የተናገራት፣ “ባንዴራ ጨርቅ ነው” ንግግር እስከመቃብሩ ተከትላው ወረደች። አስታውሳለሁ፣ በወቅቱ ጳውሎስ ኞኞ፣ “ረጋ በሉ። ባንዴራ በርግጥም ጨርቅ ነው።” የሚል መጣጥፍ አዲስዘመን ጋዜጣ ላይ ቢያስነብብም እንኳ ጩኸቱ ሊረግብ አልቻለም ነበር። መቸም ለፕሮፓጋንዳ ተመቸችና ተጋነነች እንጂ፣ ባንዴራ ጨርቅ መሆኑ እውነት ነው። ደርግ ቀደም ብሎ፣ “ወያኔ በባንዴራችን ማሽላ ቋጠረበት።” ብሎ ቀስቅሶበት ስለነበር ተገጣጠመ።

በርግጥ በትግሉ ወቅት የህወሃት ታጋዮች በባንዴራው የማሽላ ዱቄት መቋጠራቸው ውሸት አይደለም። በህወሃት አመራር ትእዛዝ የተደረገ ግን አይመስለኝም። የህወሃት የገበሬ ሰራዊት ከተሞችን ሲቆጣጠር በየቀበሌው የተከመረ ባንዴራ አገኘ። ቀለባቸውን የሚይዙበት የከረጢት ችግር ስለነበረባቸው ተጠቀሙበት። ‘ባንዴራዬ’ የሚሉት የህወሃትን ባንዴራ ስለነበር የኢትዮጵያው ባንዴራ ጨርቅ ቢመስላቸው የሚያስደንቅ አልነበረም።

የሆነው ሆኖ “ባንዴራ ጨርቅ ነው።” የሚለውን አባባል ለመጀመሪያ ጊዜ የተናገረው መለስ ዜናዊ አይደለም። መለስ እንደ አገር መሪ ባንዴራን ማጥላላቱ ከፋ እንጂ፣ እንግሊዛዊው ባለቅኔ ስቴፈን ቪንሴንት ባንድ ወቅት እንዲህ ብሎ ነበር፣

> ባንዴራ ጨርቅ ነው - ገንዘብ ወረቀት
> ቃል ማለት ድምፅ ነው - ነፋስ ነው ህይወት
> ተስማምተን ደንግገን - አጽድቀን በአዋጅ
> ማንነታቸውን - ለወጥናቸው እንጅ

የመለስ የቀብር ስነስርአት ከሰሜን ኮርያ የተኮረጀ ነበር። የኪም ጆንግ ኢል የቀብር ስነስርአት ሲፈፀም የሰሜን ኮሪያ ቴሌቪዥን፣

“ወፎች ሳይቀሩ በታላቁ መሪ ሞት አዝነዋል።” ሲል ገልፆ ነበር። CNN ታዲያ በቀዝቃዛ አየር ምክንያት ተኮራምተው የተቆራመዱ ወፎችን በቴሌቭዥን እያሳየ አላገጠ። በመለስ ቀብር ተመሳሳይ ነበር የተፈፀመው። ጎዳና ተዳዳሪዎችን ሳይቀር በቴሌቪዥን እያቀረቡ “አባታችን!” እያሉ እንዲያለቅሱ አስገደዷቸው። የመለስ ቀብር ብዙ ሽሙጦችን ለመውለድ በቅቶአል። አቤ ቶኪቻው በአሽሟጣጭ ብእሩ አላገጠ። አንዱ የጎዳና ተዳዳሪ...

“ወደ ጎዳና የወጣነው አባታችን መለስ ዜናዊን ተማምነን ነበር። እሳቸው ከሞቱ እንግዲህ ምን ይደረጋል? ወደቤታችን እንመለሳለን።”

ታማኝ በየነ ኢሳት ሬድዮ ላይ ከመሳይ መኮንን ጋር ባደረገው ቆይታ፤ የመለስን ሞት አስመልክቶ ሲናገር፣ “የተደበላለቀ ስሜት ነበር የተሰማኝ!” አለ። አያይዞም አከለበት። “... ደንግጫለሁ። አዝኛለሁ። ሁዋላ ግን በአቶ መለስ አገዛዝ የተገደሉትን አሰብኩ። አቶ መለስ 57 አመታቸው ነበር። ነብዩ ግን በ14 አመቱ ተገድሎ እናቱ አገር ጥላ ወጥታለች። የአሰፋ ማሩ ልጆች አባታቸውን አልቅሰው የመቅበር እድል አጥተው ተሰደዋል።”

ስዬ አብርሃና ብርሃኑ ነጋ በተመሳሳይ ለአውራምባ ታይምስ አዘጋጅ ለዳዊት ከበደ በሰጡት ቃለመጠይቅ የተሰማቸውን ገለፁ።

ብርሃኑ ነጋ፣ “በጣም አዝንለታለሁ” አለ። እና አብራራ፣ “...ፍፁም ሁዋላ ቀር የሆነ የአምባገነንነትን ግርሻ ተሸክሞ፣ የጊዜውን ዘመናዊ አስተሳሰብ ሳይቀበል የሞተ አሳዛኝ መሪ አድርጌ ነው የማየው።”

ስዬ በበኩሉ፣ “...የመለስን ህልፈት ስሰማ በጣም ነበር ፀጥ ያልኩት...” ሲል ለዳዊት ነገረው። “...አብሮ ካንተ ጋር ያደገና የቆየ ሰው ሲያልፍ፣ የፖለቲካ ልዩነት ስለተፈጠረ ተብሎ ያንን በሙሉ ማጥፋት፣ መርሳት አይቻልም። ሰዎች ነን። የተሰማኝ ስሜት መረበሽ ነው።”

አዲስአበባ ላይ ሆነው ቃለመጠይቅ የሰጡ ምንያህል የልባቸውን አውጥተው እንደተናገሩ በርግጥ ማወቅ አይቻልም። ጋዜጠኛ ሳምሶን ማሞ እንዲህ ሲል ተሰምቶአል፣

“አገራችንን በአለም ደረጃ እንድትታወቅ ያደረገ መሪ አጣን። ጠረጴዛ ላይ እየተኛ የሚመራ መሪ ኢትዮጵያ ውስጥ አላየንም ነበር...”

መሃመድ አላሙዲ፣ "ቀኝ እጄን እንዳጣሁ ነው የምቆጥረው።" ብሎ ሲናገር፣ ብርቱካን ሚደቅሳ የአሜሪካ ሬድዮ ላይ ቀርባ፣

"ተስፋ ሰጪ መሪ አልነበሩም ማለት አልችልም። ግን ደግሞ ያንን ተስፋ ከዳር ያደረሱ መሪ አልሆኑም። በመሆኑም ያሳዝናል።" አለች።

ጋዜጠኛ ኤልያስ ክፍሌ የመለስን ሞት አስመልክቶ ድረገፁ ላይ ባሰፈረው ፅሁፍ፣ "አምባገነኑ የጫት ሱሰኛ መለስ ዜናዊ!" ሲል ገለፀው። በተመሳሳይ ክንፉ አሰፋ በድረገፁ ላይ ባሰፈረው ፅሁፍ፣ "አቶ መለስ የሚቃወሟቸው ወገኖች ላይ ከህገወጥ ግድያ ባሻገር የሞት ቅጣት ሲያስወስኑ ሰንብተው፣ ሞት ከፈረዱባቸው ሰዎች ቀድመው ነጎዱ..." ሲል ተቸ።

አርቲስት ትእግስት ወይሶ ጥቁር ለብሳ እያለቀሰች በቴሌቪዥን የተናገረችው ግን መለስን የአገር መሪ ሳይሆን የጎዳና ተዳዳሪ አስመስሎት ነበር። እንዲህ አለች፣

"የመለስ ነገር ተወርቶ የሚያልቅ አይደለም። ብዙ መከራ ነው የተሸከመው። ለመልኩ አይጨነቅም፤ ለነፍሱ አይጨነቅም፤ በቀን ውስጥ ምን ያህል ጥሩ ምግብ ያገኝ እንደነበር እንኳ አይታወቅም። ፀጉሩ ተንጨባሮ ታየዋለህ። ቀበቶውን ሳያስር እንኳ አይቼዋለሁ...."

ርግጥ ነው፣ የኢትዮጵያ ህዝብ በባህሉ ሙት ወቃሽ ባለመሆኑ ከልቡም ሆነ ካንገቱ ማዘኑ እውነት ነው። በዚያው መጠን በለቅሶ መድረስ ሰበብ የቤተመንግስቱን ግቢ ለመጎብኘት የፈለገም ጥቁር ለብሶ ቤተመንግስቱን ሲያጨናንቅ ታይቷል። አለቆቹ ከስራ እንዳያባርሩት ፈርቶ ጥቁር ሸሚዝ እየገዛ የለበሰውም ጥቂት አይደለም። ደርግ እጅግ ፈሪና ሸምቃቃ ትውልድ ማፍራቱን ከሃዘን ጋር መታዘብ ተችሎአል።

በዚያን ሰሞን ግጥምና ዜማዎች ተዘጋጅተው የቆዩ እስኪመስል ድረስ የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን በሃዘን እንጉርጉሮ ተሞላ። ከቆዩ የኦርቶዶክስ ተዋህዶ ዜማና ግጥሞች ጋር የሚመሳሰሉ እንጉርጉሮዎችን አዜሙለት። ከእነዚህ አንዱ "ሞት ዛሬ ተሞኘ" የሚለው ይጠቀሳል። ነባሩ ዜማ እንዲህ ነበር...

ስማኝ ሞት - እዜኑክ ዜና
ገብረማርያምን ትነካብኝና

አስካለ ማርያምን ትነካብኝና
ማዘኔ ነው በጠና በጠና

በመጨረሻ መለስ እንዲህ ይሰናበታችሁዋል...

"...አንዳችም የሚፀፅተኝ ነገር የለም። ስህተት ስላልሰራን አይደለም። ብናስተካክለውም ሊሻሻል የማይችል ስላልነበረ አይደለም። የማልቆጭበት ምክንያት በወቅቱ ስንወስን በነበረን እውቀት፣ በነበረን መረጃ ላይ ተመስርተን ስለነበር ነው። ስለዚህ በመቆጨት ደረጃ የማስታውሰው ውሳኔ የለም። ብዙ የተሳሳተ ውሳኔ ግን አስተላልፈናል። ይህም ግን አይቆጨኝም። ምክንያቱም ስንሳሳት ሆን ብለን በደል ለመፈፀም አልተነሳንም። የጠቀምን መስሎን ነው የተሳሳትነው..."

ሳያውቅ ለፈፀመው ሃጢአት አምላክ ነፍሱን ይቅር ይበላት!

- 38 -

የመሪዎች አሟሟት

ህይወቴን በሙሉ አልጋ ላይ ታስሬ
ታምሜ ስማቅቅ ስንገላታ ኖሬ
ስቃዬን ጨርሼ ይኸው ዛሬ ገና
እንቅልፌን አግኝቼ ማረፌ ነውና
የምትሄዱ በዚህ በመቃብር ቦታ
እንዳትቀሰቅሱኝ እለፉ በእርጋታ

(ግጥም - ስካሮን)
- ከበደ ሚካኤል እንደተረጎመው -

ይህ ትረካ ሃይለማርያም በነገሰ በሁለተኛው ወር ተፃፈ....

መለስ ዜናዊን ለሞት ያበቃው በሽታ ምን እንደሆነ አይታወቅም። ጉበት ይባላል። የደም ካንሰር ይባላል። የአንጎል እጢ ይባላል። የማይባል የለም። በአንድ ነገር ግን እርግጠኛ ሆነናል። መለስ ዜናዊ ባደረበት ህመም በህክምና ሲረዳ ቆይቶ፤ ከዚህ አለም በሞት ተለይቶአል። አባ ጳውሎስም መለስን ተከትለው አርፈዋል። የኢትዮጵያ መሪዎች ፓትሪያርክ አስከትለው ሲሞቱ ይህ ሶስተኛው መሆኑ ነው። በሰርፀድንግልና በያዕቆብ ዘመነ መንግስታትም እንዲህ ያለ አጋጥሞአል።

* * *

ኢትዮጵያ ላይ አስራአምስት አመታት የነገሰው ግራኝ አህመድ የካቲት 21 ቀን፣ 1543 ፎገራ አካባቢ ዘንተራ በተባለው ተራራ አጠገብ በተደረገ ውጊያ ነበር የተገደለ።

አፄ ገላውዴዎስ፣ "የግራኝን ጭንቅላት ቆርጦ ላመጣ እህቴን እድርለታለሁ።" ብሎ አውጆ ነበር። ይማም አህመድን የገደለው

ፔድሮስ ሌዎን የተባለ ፖርቱጋላዊ ነበር። ከገደለው በሁዋላ፣ የግራኝን ጆሮ ቆርጦ ለማስታወሻ በኪሱ ያዘ። ሌላ ወታደር ደ'ሞ፣ ጭንቅላቱን ቆረጠና ለንጉሱ ወስዶ፣

"ይኸው የግራኝ ጭንቅላት! ይበሉ እህትዎን ይዳሩልኝ?" ሲል አመለከተ። ጭንቅላቱ ሲታይ ጆሮው የለም። ገላውዴዎስ እህቱን ለተራ ባላገር ላለመስጠት ዘዴ አገኘ።

"ጆሮው የታለ?"

ፔድሮስ ሌዎን የግራኝን ጆሮ ከኪሱ አውጥቶ አሳየ። ንጉሱ ተገላገለ። "ጭንቅላቱን ላመጣ ማለቴ ለገደለ ማለቴ ነበር።" ሲል ባላገሩን አሰናበተው። የንጉሱ እህት የባላገር ሚስት ከመሆን ለጥቂት አመለጠች...

* * *

የአፄ ገላውዴዎስ አሟሟትም ልክ እንደ አህመድ ግራኝ ሆነ። ከግራኝ አህመድ ሚስት ከባቲ ድል ወንበራ ጦር ጋር ፈጠጋር ላይ በተደረገ ውጊያ ንጉሱ በጦር ተወግቶ ተገደለ። ጭንቅላቱንም ቆርጠው ሃረር በር ደጃፍ ላይ ሰቀሉት። ከፋሲካ በፊት አርብ ነበር ገላውዴዎስ የሞተው። ወገኖቹ ሙገሳ ተቀኙለት፣

አፄ ገላውዴዎስ - ጌታን ተከተለ
ፋሲካውን ሳይውል - አርብ ተሰቀለ
ጌታውም ሳይረሳው - የፋሲካ ለታ
አስጠርቶ አበላው - ከጧት እስከ ማታ

አፄ ገላውዴዎስን የተካው፣ ሚናስ የተባለ ወንድሙ ነበር። ወባ ገደለችው። በክብር ተለቅሶሎት ጎዣም ተድባበ ማርያም አረፈ። ሚናስን ተክቶ የነገሰው ልጁ ሰርፀድንግልም በምግብ መመረዝ ነበር የሞተው። ሰርፀድንግል 34 አመታት የንግስና ዘመኑን በጦርነት ነበር ያሳለፈ። ከጎራዴና ከአንካሴ አምልጦ ከዘጌ ሃይቅ የተያዘ የተበላሸ አሳ ለሞት አበቃው።

* * *

ሰርፀድንግልን ተክቶ የነገሰው የሚናስ የልጅ ልጅ ዘድንግል ነበር። አሟሟቱ አሰቃቂ ነበር። ሃይማኖቱን ወደ ካቶሊክ ለመለወጥ

አስቦ ነበርና የተዋህዶ ካህናት ተነሱበት። በውጊያ ላይ በጦር ወግተው ጣሉት። ከዚያም በጥይት ግንባሩ ላይ መትተው ገደሉት። በዚህ ቢበቃ ደህና። ጣቱ ላይ የወርቅ ቀለበት ነበረው። ቀለበቱን ለመውሰድ ጣቱን በሳንጃ ቆረጡት። ጥላቻቸውን ለማገለፅም የሬሳውን አይን እንደገና በዘንግ ወጉት። ከዚያም ሬሳውን እየጎተቱ ሜዳ ላይ ካጋደሙ በሁዋላ በፈረስ እየጋለቡ እየረጋገጡ ተሳለቁበት። በመጨረሻ ሬሳውን አንድ ዛፍ ስር ጥለውት ሄዱ። ባላገሮች አንስተው ቀበሩት።

የአፄ ልብነድንግል የልጅ ልጅ ያዕቆብ ተተካ። ከሱስንዮስ ጋር ሲዋጋ ሱስንዮስ ራሱ ተኩሶ ገደለው። እዚህ ላይ ከመለስ ዜናዊ ጋር ተመሳሰለ። ያዕቆብን ተከትለው ፓትርያርኩ አቡነ ጴጥሮስ በዚያኑ እለት ሞቱ። በጦርነቱ በጥይት ነበር የተገደሉት።

* * *

ያዕቆብን ገድሎ ሱስንዮስ ነገሰ። ሱስንዮስ በ28ኛው አመት ታሞ ሲሞት ልጁ ፋሲል ተተካ። ፋሲለደስ 36 አመት ገዝቶ ሽመገለና በህመም አረፈ። በምትኩ ልጁ ዮሃንስ ነገሰ። የፋሲል ልጅ ፃድቁ ዮሃንስ ተብሎ ይታወቃል። በርግጥም ፃድቅ ነበር። የንስሃ አባቱ ሚስቱን እንደሚያባልጋት እያወቀ እንኳ ሳይቀጣው ቀርቶአል። አለምን ንቆ ወደ ፀሎት ያዘነበለ፣ ደግና የዋህ ንጉስ ነበር። አጤ ቴዎድሮስ ሚስቶቹን የደፈረ ቀርቶ ቀና ብሎ ያየውን እንኳ ሞት ይፈርድበት ነበር። ፃድቁ ዮሃንስ ታሞ ሲሞት በክብር የመቀበር እድል አጊኝቶአል። ልጁ እያሱ ነገሰ። የእያሱ አሟሟት አሰቃቂ ነበር። የገዛ የበኩር ልጁ አመፀበትና ወታደሮቹን ልኮ በጦር ካስወጋው በሁዋላ በእሳት አቃጥሎ ገደለው።

* * *

ከፋሲል በሁዋላ እስከ አፄ ቴዎድሮስ ድረስ በአበሻ ወይም በአቢሲኒያ ምድር 27 ባላባቶች ነግሰዋል። አብዛኞቹ በታሪክ ውስጥ ደማቅ ቦታ አልነበራቸውም። ከአፄ እያሱ በቀር ቀሪዎቹ ነገሱ ተባለ እንጂ የጉልበተኞች አሻንጉሊት ነበሩ። እንደ ሃይለማርያም ደሳለኝ የመወሰን አቅማቸው ደካማ ነበር። ከጀርባ ያሉት አንጋሾች እያወረዱ፣

ከፈለጉም እያሰሩና እየገደሉ ያንገላቷቸው ነበር።

* * *

በኢትዮጵያ የመሪዎች ታሪክ “ዝነኛ” አሟሟት ተብሎ ሊጠቀስ የሚችለው የአፄ ቴዎድሮስና የጄኔራል አማንሚካኤል አንዶም አሟሟቶች ናቸው። ከመነሻው ሁለቱም ቆፍጣና ወታደሮች ነበሩ። ቴዎድሮስ ሽጉጡን ጠጥቶ አቢሲኒያን ተሰናበተ። ለቴዎድሮስ አሟሟት በርካታ ቅኔዎች ከባላገሩ ፈልቀዋል።

ዳር እስከ ዳር ይዞ - የገዛው ንጉስ
እንዲህ ስሱ ኖሮአል - ጠመንጃ እሚጎርስ?

ጠላቶቹን ሁሉ አጭዶ እንደ ገብስ
መቅደላ ተጣላው እራሱን በራስ

አያችሁት ቢያ ያንበሳውን ሞት
በሰው እጅ መሞትን ነውር አድርጎት
እርሳሱን እንደ ጠጅ ጎርሶ ሲጠጣት!

አጤ ቴዎድሮስ ራሱን ሲገድል አስተካክሎ ባለመተኮሱ ነፍሱ ሳትወጣ ጥቂት ተሰቃይቶአል። እንግሊዞች ደርሰው፣ መሬት ለመሬት እየጎተቱ ሲያንገላቱት ጭምር ቴዎድሮስ ህይወቱ ነበረች። ልብሱን አውልቀው ራቁቱን አድርገው፣ በሚጠሉት ወገኖች ሲያስደበድቡት ግን የቋረኛው ንጉስ ህይወት አለፈች።

እንግሊዞች ጥሩወርቅ እና አለማየሁ የተባሉትን የንጉሱን ሚስትና ልጅ ይዘው ወደ አገራቸው ጉዞ ሲጀምሩ እናቱ መንገድ ላይ በህመም አረፈች ተባለ። እናትየው እንግሊዞች አለማየሁን ወደ አገራቸው እንዲወስዱት መጠየቋ ተፅፎአል። “‘አባቱ እንዲማርለት ይፈልግ ነበር።” ብላ አሳመነቻቸው። ዛሬ ህዝበ አበሻ አለማየሁ ተገዶ በቀደደው የስደት መንገድ በፈቃዱ እየነጎደ ነው።

* * *

ከቴዎድሮስ ቀጥሎ ጎበዜ የተባለ ሰው ነግሶ ነበር። አፄ ተክለጊዮርጊስ ነበር የንግስና ስሙ። ላስታን፣ በለሳን በዋግ ስዩምነት

ይገዛ ነበር። የዛጉዌ ዘር ነው። እንግሊዞች ከቴዎድሮስ የማረኩትን መሳሪያ አስታጥቀውት ቢሄዱም አልቻለበትም። ሶስት አመት ብቻ ነገሰ። ካሳ ምርጫ የተባለው የተንቤን ወጣት አመፀበት። ጦርነት ተደርጎም ጎበዜ ተማረከ። አምባ ሰላማ በተባለ ቦታ ታስሮ ሳለ፣ እዚያው እስር ቤት ሞተ።

* * *

ካሳ ምርጫ (አፄ ዮሃንስ) ከ18 አመታት ንግስና በሁዋላ በጦርነት ቆስሎ ነበር የሞተው። ደርቡሾች ሬሳውን በእጅ ካደረጉ በሁዋላ የንጉሱን አንገት ቆርጠው ወሰዱ። የአሸናፊው ጦር መሪ ከሊፋ አብዱላሂ ኡምዱርማን ላይ የአፄ ዮሃንስን ጭንቅላት እንጨት ላይ ሰክቶ ሸለለበት። ህዝብ እንዲያየው ገበያ ላይ እያዞረ፣ “የጀግናው ኢትዮጵያዊ ንጉስ ጭንቅላት ይኸውና!” እያለ ፎከረበት። የንጉሱ ጭንቅላት በኡምዱርማን ገበያ መዘዋወሩ ሲሰማ የጎንደር አዝማሪ እንዲህ ተቀኘ፣

አፄ ዮሃንስ ምነው ይዋሻሉ
መጠጥ አልጠጣም ሲሉ ይኖራሉ
መጠጥ ሲጠጡ አየናቸው በርግጥ
ራስ የሚያዞር የከሊፋ መጠጥ

በርግጥ አፄ ዮሃንስ በመገደላቸው በተለይ ጎንደሮች ከልብ አዝነውና ተደናግጠው ነበር። በደርቡሽ ቀጥተኛው ተጠቂ ነበሩና መደናገጣቸው ተገቢ ነበር። የማይረሱ ዝነኛ ስንኞችን ትተውልን አልፈዋል።

ወገራ አሳላፊ - ደምቢያ እንጀራ ጣይ
ተበላህ ጎንደሬ - አትነሳም ወይ?

* * *

ዮሃንስን ተክቶ ምኒልክ ነገሰ። ከ24 አመታት ንግስና በሁዋላ ታመው ነበር የሞቱት። ራስ ሙሉጌታ ቡና ውስጥ መርዝ ጨምረው እንደገደሏቸው ሃሜት አለ። ንጉሰነገስቱ አርጅተውና ታመው ስለነበር በታሪክ ላይ ያመጣው ለውጥ የለም።

አፄ ምኒልክን የተካው ልጅ እያሱ እስር ቤት ነበር የሞተው። በተፈሪ መኮንን መፈንቅለ መንግስት ከተደረገበት በሁዋላ እስከ እለተ ሞቱ በእስር ኖረ። ምናልባትም እዚያው እስርቤት ውስጥ እንዲገደል እንደተደረገ ያልተጨበጠ ወግ አለ። የዘውዲቱ አሟሟት እንደ መለስ ዜናዊ ህመም በምስጢር የተያዘ ነበር።

ቀጥለው ዙፋኑን የያዙት አፄ ሃይለስላሴ አሟሟታቸው ግልፅ አይደለም። ኮሎኔል መንግስቱ ሃይለማርያም በትራስ አፍኖ እንደገደላቸው ይበልጥ ይታመናል። መንግስቱ ግን ይህን ያስተባብላል።

* * *

ሃይለስላሴን የተካው ጄኔራል አማንሚካኤል አንዶም ስልጣኑን ያገኘው በስጦታ ስለነበር አልዘለቀለትም። ተገደለ። ጄኔራሉ የጀግና አሟሟት መሞቱ ይወሳለታል። መኖሪያ ቤቱን እንደ ጦር ሜዳ ምሽግ አድርጎ እጁን ለመያዝ ከመጡት ጋር ውጊያ ከፈተ። በመጨረሻ በታንክ ደፈጠጡት። ተኩስ ከቆመ በሁዋላ ወደ ውስጥ ሲገቡ፤ አማንሚካኤል ሙሉ የጄኔራልነት ልብሱን እንደለበሰ ሞቶ አገኙት።

* * *

ተፈሪ በንቲ አማን አንዶምን መተካቱ በዜና ተነግሮ ነበር። መንግስቱ አሳቡን ለወጠና በራሱ አባባል አዛውንቱን ጄኔራል ምሳ አደረጋቸው። የኦሮሞ አዝማሪዎች ግን አስቀድመው በግጥም አስጠንቅቀውት ነበር፣

Hoolaa Dhaltii
Of-eegi Tafarii Bantii
Xoophiyaan naama gantii

ተፈሪ በንቲ!
ካልተጠነቀቅህ ካልበረታህ
ትሞታለህ...
ኢትዮጵያ ሰውን ትከዳለች!

መንግስቱ ሃይለማርያም ጓደኞቹን እንደ ሃረርጌ ጫት

ቀረጣጥፎ ቅሞ ሲያበቃ ዙፋኑን ወረሰ። ኮሎኔል መንግስቱ በእናቱ በኩል ከአፄ ምኒልክ እንደሚወለድ ተፅፎ አንብቤያለሁ። የደህንንት መስሪያ ቤት ባልደረባ የነበረው ሻምበል ተስፋዬ ርስቴ፣ "ምስክርነት" በሚል ርእስ ባሳተመው መፅሃፍ እንዳብራራው፤ "ከበደ ተሰማ ከገረድ የተወለዱ የምኒልክ ልጅ ናቸው። የመንግስቱ እናት ደ'ሞ የከበደ ተሰማ ልጅ - በተመሳሳይ ከገረድ የተወለዱ።" ይላል። መንግስቱ ይህን አስተባብሎአል። ይህን ትረካ ስፅፍ ኮሎኔል መንግስቱ ገና አልሞተም። የሻእቢያ ፈዳይን ሃራሬ ላይ ሊገድለው ሙከራ ካደረገበት ወዲህ ግን በመኖሪያ ቤቱ የቁም እስር ላይ ነው ማለት ይቻላል።

* * *

በኢትዮጵያ የመሪዎች ታሪክ በጣም ለአጭር ጊዜ የነገሰው ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን ነው። ሰባት ቀናት ብቻ። በዚህች ሰባት ቀናት ውስጥ ሊጠቀስ የሚችል አንድ አቢይ ተግባር ፈፅሞአል።

የሌኒንን ሃውልት አፈረሰ።

ተስፋዬ የሌኒንን ሃውልት በማፍረሱ መለስ ዜናዊን በእጅጉ አግዞታል። ምክንያቱም መለስ በወቅቱ የሌኒን መርህ ተከታይ ነበር። አዲሳባ ከተያዘች በሁዋላ የሌኒንን ሃውልት ማፍረስም ሆነ እንደነበረ መተው በጣም ያስቸግረው ነበር። ተስፋዬ ገላገለው። በአሜሪካኖች በኩል ተመካክረው ያስፈፀሙት ይሆን?

ከኢትዮጵያ መሪዎች የአሟሟት ታሪክ "አስገራሚ አሟሟት" ተብሎ ሊጠቀስ የሚችለው የጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን አሟሟት ነው። ጉዳዩ እንዲህ ነው።

በጣሊያን ኤምባሲ በጥገኝነት ተሸሽጎ ይኖር ነበር። የኢትዮጵያ ባለስልጣናት ወደ ጣሊያን ኤምባሲ በሚመጡበት ጊዜ ታዲያ እነ ተስፋዬ በማደሪያ ቤታቸው አካባቢ ብቻ እንዲወሰኑ ይታዘዛሉ። እንዲህ ያለ ሁኔታ ሲያጋጥም ማምሻውን ይነገራቸዋል።

አንድ ቀን ማምሻው ላይ ተመሳሳይ ነገር ተነገራቸው። መልእክተኛው ትእዛዙን ለብርሃኑ ባይህ ነበር የነገረው። ብርሃኑ ባይህ ለተስፋዬ መንገር ሲገባው ረስቶት ሳይነግረው ቀረ። ተስፋዬ በነጋታው ከማደሪያው ወጥቶ በግቢው ሊዘዋወር ሲል ይከለከላል። ለምን ቀደም ተብሎ እንዳልተነገራቸው ሲጠይቅ፣

“ለብርሃኑ ነግረናል።” ይሉታል።

ብርሃኑን ሲጠይቀው፣

“ነግረውኛል። ያልነገርኩህ ረስቼው ነው።” ይለዋል።

ቀደም ሲልም ቁርሾ ነበራቸው መሰል አንድ ሁለት ሲባባሉ ቆይተው ወደ ድብድብ ይገባሉ። ተስፋዬ ወንበር አነስቶ ብርሃኑን ለመምታት ሲሰነዝርበት ስቶት በጭንቅላቱ ከመስታወት ጋር ይላተማል። መስታወቱ ተሰባብሮ በጭንቅላቱ ተጠቀጠቀበት። የህክምና እርዳታ ሊደረግለት ቢሞከርም አልሆነም። በዚሁ ሰበብ አረፈ...

- ፴፱ -

በረዶ ውስጥ

ሰው ፖለቲካ ቢያስጨንቀው - ካገሩ ተሰደደ
ሆድ ይፍጀው ብሎ ሄዶ - አይለምዱትን ለመደ
በሰው አገር ላይ ሆኖ - ወርቅ እንኳን ቢታፈስ
ደርሶ የህሊና እዳ ነው - ትልቅ ሆኖ ማነስ

(ግጥም - ያልታወቀ፣ ከፌስቡክ)

የዞይስ ውበትና ቁንጅና ማቋረጫ የለውም። የማርና የወተት አገር ናት። ዞይስ ከንቦችና ከላሞች ባሻገር የፈረሶችም አገር ናት። የሆላንድ ግዙፍ ፈረሶች ሲጋልቡባት ይውላሉ። ዞይስ በጥንት ዘመን የደች ንግስት መኖሪያ ነበረች ይባላል። እነሆ! የዚህች ዝምተኛ እና ውብ ከተማ ነዋሪ ለመሆን ታጭቼያለሁ። ቢሆንም መኖሪያ ቤት በቀላሉ አላገኘሁም ነበር...

የአውሮፓ ክረምት ቆፈኑን ጭኖ በገባበት የመጀመሪያዎቹ ቀናት በብጫቂ ወረቀቶች የተሞላች ቦርሳዬን አንግቼ ባር ዞይስ ስመላለስ ነባር ተስተናጋጆቹ ለካስ ተጠራጥረውኝ ኖሮአል።

እኔ መች ገብቶኝ?

ዛሬም ይኸው አገር ሰላም ነው ብዬ፣ ባለጌ ወንበር ላይ ተሰይሜ እንደተለመደው መፅሃፍ ይዤ ነበር።

እንደ አብርሃም ሊንኮለን ሁለት ረጃጅም እግሮች ያሉት፣ ሽምገል ያለ ነጭ ጠጋ ብሎ ወግ ጀመረኝ። የአገሬውን የመነጋገሪያ ደች ቋንቋ እንደማልችል ስነግረው በፍጥነት ጣቢያውን ለውጦ በእንግሊዝኛ ገባበት። ለጠየቀኝ ጥያቄ አጭር መልስ ሰጠሁት፣

“አየሩ? አዎ! ዛሬ ጥሩ ነው፡፡”

“የዚህ ከተማ ነዋሪ ነህ?”

“ልክ ነው፡፡”

ከቀንዱም ከሸኮናውም እያነሳን ጥቂት እንዳወጋን ሽማግሌው ወደ ዋናው ጉዳዩ ሰተት ብሎ ገባ፣

“ሙስሊም ነህ?”

“የለም! ክርስትያን ነኝ፡፡” እሱንም ጠየቅሁት፣ “...አንተስ?”

እሱም ክርስትያን መሆኑን ከነገረኝ በሁዋላ፣

“አንድ ቀላል ጥያቄ ልጠይቅህ?” አለ፡፡

“ቀጥል፡፡”

“What is Trinity?”

የጥያቄውን ምክንያት ለመረዳት ሰከንድ እንኳ አልፈጀብኝም፡፡ ይሄ ሰው በፖሊሳዊ ጥያቄ እየመረመረኝ ኖሮአል? በምርመራ ስር መግባቴን እንደተረዳሁ፤ በዚያው ቅፅበት በብሽቀት ብው ብዬ ነደድኩ፡፡ የቀረኝ ምርጫ ከዚህ ሰውዬ ጋር መጣላት ብቻ ነበር፡፡ እናም እንዴት አድርጌ ወደ ፀብ እንደምገባ ቃላት ሳማርጥ፣ ሽማግሌው ቀድሞ መንገድ ከፈተልኝ፣

“ክርስትያን የሆነ ሁሉ ስለ Trinity ያውቃል፡፡” አለ፡፡

“ስማኝ አቶ!” የድምፄን ግለት ለመቆጣጠር ብሞክርም አልሆነልኝም፣ “...መስቀለኛ ጥያቄ በመጠየቅ ከኔ ምስጢር ያገኘህ መስሎህ ከሆነ ተሳስተሃል፡፡ እዚህ ቦርሳዬ ውስጥ ተቀጣጣይ ፈንጂ እንደያዝኩ ገምተህ ከሆነም በድጋሚ ተሳስተሃል፡፡ ፖሊስ ከሆንክ መታወቂያህን አሳየኝና ለጥያቄ ልተባበርህ፡፡ እንደኔ ልትዝናና የመጣህ ከሆንክ ደ’ሞ እባክህ ብቻዬን ተወኝ!”

በባንኮኒው ዙሪያ የነበሩ የባሩ ደንበኞች በኔ የጋለ ድምፅ ምክንያት አይናቸውም ቀልባቸውም ወደኛ ዞረ፡፡ ሽማግሌው እጁን ትከሻዬ ላይ አሳርፎ ሲያበቃ፣ በእርጋታና በፈገግታ፣

“ወጣት ሰው! አትቆጣ” አለ፡፡ አያያዘና አከለበት፣ “... የማናውቃቸው እንግዶች ድንገት እንዲህ መካከላችን ሲገቡ ጠጋ ብለን ማነጋገር ለምደናል፡፡ ይህ ለሁላችንም ጠቃሚ ነው፡፡ ምክንያቴን

ተረዳልኝና እባክህ እንተዋወቅ?”

እጁን ዘርግቶ አጥብቆ እየጨበጠኝ ስሙን ነገረኝ።

“ሄንድሪክ ቶም!”

መልሼ ራሴኑ ታዘብኩት። የሽማግሌውን ጥርጣሬ በቀና መንገድ ተገንዝቤ ላግዘው አልችልም ነበር? ምን ሆኜ ነው እንዲህ ደሜ ሮጦ አናቴ ላይ የወጣው? በቁጣ የተናገርኩትን በእርጋታ ለማስረዳት ምን ነበር ችግሩ? በርግጥ ሽማግሌው ሊመረምረኝ የሞከረበት መንገድ ያናድዳል። ያም ሆኖ ብርዱን ለመከላከል የለበስኩት እንደ ድንኳን የተወጠረ ጃኬት ካጎፈረው ጢሜ እና ካነገትኩት ቦርሳ ጋር ሲደማመር አጥፍቶ ጠፊ ሽብርተኛ ሊያስመስለኝ የሚችል ነበር።

ከዚያን ቀን ጀምሮ ሄንድሪክ ቶም እስከተገደለበት እለት ድረስ ጥሩ የባንኮኒ ጓደኛዬ ለመሆን በቅቶ ነበር።

* * *

የሚለቀቅ ቤት እስኪገኝና ወረፋ እስኪደርሰኝ ካምፑን ለቅቄ ወዳጆቼ ቤት አርፌ በመጠባበቅ ላይ ነበርኩ። ቀኑ ሲሰለቸኝ ወደ ባር ዞይስ ብቅ እላለሁ።

ይህች ሚጢጢ ባር በርካታ ደምበኞች ነበሯት። አብዛኞቹ በኮንስትራክሽን ስራ ላይ የተሰማሩ ናቸው። በቦርሳዬ የምይዘው ወረቀትና መፅሃፍ ብቻ መሆኑን እነዚህ የባሩ ደምበኞች በእግረመንገድ እንዲያውቁ ማድረግ ችያለሁ። ሙያዬ መፅሃፍ መፃፍ መሆኑን ስናገር በርከት ያሉ ጥያቄዎች ተከተሉ። ምን እንደምፅፍም ጠይቀውኝ አብራራሁ። አንዳንዶቹ ስሜን ወረቀት ላይ እንድፅፍላቸው ጠየቁኝ። ጉግል አድርገው ማየታቸውንም በሚቀጥለው የባንኮኒ ግንኙነት አወጉኝ። ስለኔ የተፃፉትን ገረፍ ገረፍ ሳያደርጉ አልቀሩም። በዚህ መልኩ ጥብቅ ሆላንዳዊ ልማድ ካላቸው ደቾች የባንኮኒ ማህበር ሰብሬ ገባሁ። መገባበዝ ጀመርን። ሄንድሪክ ቶም ቀድሞ በፀብ ቢተዋወቀኝም፤ ከሌሎች ይልቅ ይበልጥ ተግባባን። ፖለቲካ ለማውጋት ፍላጎት ማሳደሩ ይበልጥ ሳያቀራርበን አልቀረም። ቅፅል ስም ቢጤ የለጠፈልኝም ቶም ነበር። Schrijver (ስክራይቨር) ሲል ሰየመኝ። “ፀሃፊው” ማለት ነበር።

እለታዊ አዋዋሌ ግልፅ ሆኖአል።

ከሰኞ እስከ እሮብ ማለዳ ላይ ነቅቼ ሳበቃ፣ ከአገሬው ሰው ጋር ተደባልቄ በባቡር ወደ አምስተርዳም እጓዛለሁ።

በመጀመሪያው ሰሞን አምስተርዳም አስደንግጦኝ ነበር።

ሰው ጤና ያለው አይመስልም። ሴቱም ወንዱም እንደ ጭራ ረጅሜ ወፍ ላባውን እየበተነ ይፈተለካል። እየገፈተሩኝ ይሮጣሉ። ምክንያቱን ጠይቄ ነበር። የሚሮጡት ባቡር እንዳያመልጣቸው ነው። የት ለመሄድ? ወደቤታቸው ወይም ወደ ስራ።

አምስተርዳም ቪክቶሪያ ሆቴል በረንዳ ላይ ቁጭ ብዬ ደጁን በዝምታ ታዘብኩ። የብረት ጎርፍ ከፊትለፊቴ ይንጋጋል። ባቡር፣ ሜትሮ፣ አውቶብስ፣ ብስክሌት፣ መኪና ማቋረጫ የለውም። ብረትና ሩጫ። እዚህ የብረትና የሩጫ ጎርፍ ውስጥ ዘልዬ ገብቼ እኩል መሮጥ ስለመቻሌ ተጠራጠርኩ። ለመሆኑ እንዲህ በችኮላ የሚኖር ሰው ረጋ ብሎ ማሰብ ይችላል?

አምስተርዳም ባህሩ ላይ የተገነባው የመስተዳድሩ ቤተመፃህፍት ተስማምቶኛል። ቤተመፃህፍቱ እስኪከፈት ከተማዋን በሰነጣጠቃት ባህር ዳርቻ ቁጭ ብዬ ለቁርስ የሚንጫጩትን የመዘጋጃ ቤት ርግቦች በዝምታ አስተውላለሁ።

አርብ እና ቅዳሜ ማምሻውን ባር ዞይስ አልጠፋም።

በዚያው ሰሞን በባንኮኒው ዙሪያ ተደርድረን እየጠጣን ነበር። እንደ ወትሮው የተደባለቀ ነበር ወጋችን። የሙዚቃ መምህሩ ክሪስ ለእረፍት ከሄደበት መመለሱ ነበር፣

“የሜክሲኮ ሴቶች ውበት!” ሲል አዳንቆ ነገረኝ፣ “...አንዷን ላገባት ነበር። አህ! ምን ያደርጋል?”

“ለምን አላገባሃትም?”

“የያዝኩት ገንዘብ አለቀ...”

በዚያው አያይዞ ስለአባቱ ወሬ ቀጠለ። አባቱ በሁለተኛው የአለም ጦርነት መካፈሉን ካጫወተኝ በሁዋላ፣

“ጀርመኖች ማርከው ወሰዱት። አንድ አመት ከታሰረ በሁዋላ

ከእስር ቤት አምልጦ ወጣ። የአካባቢው የጀርመን ገበሬዎች ከቤታቸው አራት ወራት ደብቀው ካቆዩት በሁዋላ ወደ ሆላንድ አሻገሩት...”

“ወደፊት ከጀርመኖች የምትዋጉበት ነገር ሊመጣ ይችላል?”

“በፍፁም! ውጊያ አይደገምም። የማሸነፍ ተፈጥሮአዊ ፍላጎት በእግር ኳስ በኩል ይተነፍሳል።”

ከአንዱ ርእስ ወደ ሌላው እንዴት እንደምንዘል አይታወቅም። የጦርነቱ ወሬ ተቋርጦ ስለ ጥርስ እያወራን ነበር። ከመካከላችን አንዱ የጥርስ ሃኪሙን ማየት እንደሚፈልግ በመናገሩ መሰለኝ ርእሱ የተለወጠው። አናጢው፣

“አገራችሁ የጥርስ ብሩሽ አላችሁ?” ሲል ጠየቀኝ።

“ከተማ ውስጥ አለ። ወደ ገጠር የለም።”

“አንተ ገጠር ነበርክ ከተማ?”

“መካከሉ ላይ ነበርኩ። ለምን ጠየቅኸኝ ግን?”

“የአፍሪቃውያን ጥርሶች ብዙ ጊዜ በጣም ነጫጭ ናቸው። ምን አይነት ኬሚካል እየተጠቀሙ ነው ብዬ አስብ ነበር።”

“የኔ አገር ገበሬ በእንጨት ነው ጥርሱን የሚያፀዳው።”

“ማን ይባላል እንጨቱ?”

“ክትክታ!”

እንድፅፍለት ወረቀትና እስኪርቢቶ ሰጠኝ። ከፃፍኩለት በሁዋላ፣ “ምን ያደርግልሃል?” ስል ጠየቅሁት።

“ጉግል አደርገዋለሁ።”

“የምታገኘው አይመስለኝም።”

“ጉግል ላይ የማይገኝ ነገር የለም። የጥርስ ሃኪም አላችሁ?”

“እኛ እንደናንተ የተለየ ሃኪም የለንም። ስንታመም እንደ ገንዘብ አቅማችን ወደ ሃኪሞች እንሄዳለን...”

(በሌላ ቀን ስንገናኝ ስለ ክትክታ ማወቁን ነግሮኛል። ዶክተር አበራ ሞላ የተባለ ሰው ስለ እፅዋት ስሞች መፃፉንም አጫወተኝ።

እነዚህ ደቾች ማንኛውንም ነገር በጥንቃቄ የሚመረምሩ፣ ለማወቅ የሚጥሩ፣ ጥቃቅን የሚመስሉ ጉዳዮችን በቁምነገር የሚያዳምጡ መሆናቸውን ተገንዝቤ ነበር። ምናልባትም የእድገታቸው ምስጢር ይኸው ሊሆን ይችላል። እኔ ስለ ክትክታ ደንታ አልነበረኝም። እሱ ግን ደንታ ኖረው።)

ቀለም ቀቢውን፣

"ስለ አፍሪቃ ምን ታውቃለህ?" ስል ጠየቅሁት።

"እንጃ! ብዙ አላውቅም። ሞሮኮ አፍሪቃ ናቸው? አይደሉም፤ እነሱ አረብ ናቸው። አፍሪቃውያን ጠመንጃ የሚይዙ ረጃጅም ሰዎች ናቸው። በቀላል ጉዳይ ወደ ውጊያ ይገባሉ። ልክ ነኝ? ብዙዎቹ ልብስ የላቸውም። Lion King የተባለውን ፊልም የሰሩት ግን አፍሪቃውያን ናቸው? እንዴት ፊልሙን ሊሰሩ ቻሉ?"

እንዲህ ባሉ ወጎች ደስተኛ ነበርኩ። በፖለቲካ ዜና እና በፅሁፍ ተጨናንቆ የከረመ አእምሮዬ ዘና ለማለት ይበቃል። ስለ አፍሪቃ ማውጋታችን ቀጠለና ስለ አፍሪቃ ሴቶች የፍቅርና የወሲብ ባህርያት ተጠየቅሁ። እና የቻልኩትን ያህል አብራራሁ። የኔ ማብራሪያ ሳያበቃ፣ በመካከሉ መሴንጀር ጣልቃ ገባ። እንግሊዛዊ ግንበኛ ነው።

"ስለ አፍሪቃ ሴቶች እኔን ለምን አትጠይቁኝም? ኬንያ ብዙ ተቀምጬያለሁ። በደንብ ነው የማውቃቸው..."

"እኔም ኬንያ ነበርኩ።" አልኩ።

መሴንጀር ይህን ሲሰማ በጣም ስሜታዊ ሆነ።

"ኬንያ ነበርክ?"

ከሸክላ የተሰራ በሚመስል ከባድ እጁ ጀርባዬን እየደበደበ በኪስዋሂሊ ያናግረኝ ጀመር፣

"Oh, Kenya wewe ni mizuri" (አ! ኬንያ ቆንጆ::)

"wewe" አልኩ።

"Kutafuna mira?" (ጫት ቅመህ ታውቃለህ?)

"I kweda lawa" (ብዙ ጊዜ።)

"Na fizi or Njugu?"(በማስቲካ ወይስ በኦቾሎኒ?)

"Njugu" (በኦቾሎኒ)

"U kama Ugali?" (ኡጋሊ በልተሃል?)

"Na Kachumbari" (ከካቹምባሪ ጋር ነዋ!)

በርግጥ የተወያየንባቸው ቃላት ከቋንቋ እውቀት ተርታ የሚገቡ አልነበሩም። ኬንያ ሁለት ወር የተቀመጠ ማንኛውም መንገደኛ ሊያውቃቸው የሚችሉ ቃላት ነበሩ። የባንኮኒው ማህበር አባላት ግን በአፍሪቃዊ ቋንቋ ስንነጋር በአድናቆት ነበር ያዳመጡን። የተረፉንን የኪስዋሂሊ ቃላት እስከመጨረሻው አንጠፍጥፈን ተጠቅመንባቸው ስናበቃ ወደ መደበኛው ቋንቋ ተመለስን።

መሴንጀር የረጅም ጊዜ የኬንያ ህይወቱን እንዳመጣለት ባጭሩ አወጋኝ። አሳ አጥማጅ ነበር። ለሞምባሳ ጭምር አሳ ያቀርብ ነበር። ላሙ ከተባለችው የወደብ ከተማ ላይ ባለአንድ ፎቅ ቤት መስራቱን ነገረኝ። ቤቱ ግን አላለቀም። ወደ ኔዘርላንድ የመጣው፣ አስር ሺህ ዩሮ አጠራቅሞ ለመሄድና የጀመረውን ቤት ለመጨረስ ነው። ትንሽም ብትሆን ኪሱሙ ላይ የእርሻ መሬት ገዝቶአል።

"የአፍሪቃ መሬት ጡት ነው።" ሲል በስሜት ነገረኝ፣ "...የእናት ጡት ማለት ነው። ትጠባዋለህ። ወተቱ አያልቅም።"

ወደፊት የሽምግልናውን ዘመን ኬንያ-ላሙ ለማድረግ ያስባል። አሳ የመግፈፍ ቢዝነሱን በተጠናከረ ሁኔታ መቀጠልም ይመኛል። ካንዱ ርእስ ወደ ሌላው እንደ ካንጋሮ እየዘለለ እንዲህ ያሉ ብጥስጣሽ ታሪኩን ካጫወተኝ በሁዋላ፣

"ኬንያ አልናፈቀህም?" ሲል እንደገና በስሜት ጠየቀኝ።

"ኬንያ ውብ ነበረች።" አልኩ።

መሴንጀር ቲኪላ ከደጋገመ በሁዋላ በኬንያ ቤተክርስትያን የሚዘመረውን ታዋቂ መንፈሳዊ መዝሙር ማዜም ጀመረ። እኔም "ዌዌ" እና "ኮቴ-ኮቴ" እያልኩ አጀብኩት።

Hakuna mungu kama wewe!

ጌታ ሆይ! እንዳንተ ያለ ማንም የለም

Hakuna na hata kuwepo

ለዘልአለምም ፍፁም ሊኖር አይችልም
Nimetembea kote kote
የትም ቦታ ተጓዝኩ
Nimeta futu kote kote
(የትም ቦታ አሰስኩ)
Nimezunguka kote kote
የትም ቦታ ርቄ ሄድኩ
Hakuna na hata kuwepo
እንዳንተ ግን ዘልአለም ሊኖር አይችልም

ዘምሮ ሲያበቃ መሴንጀር አውሮፓን በሃሜት ይቦጭቃት ጀመር። ደሞዝ ክፍያ በኢንተርኔት በኩል የሚፈፀም መሆኑ እንዳበሳጨው ምርር ብሎ አጫወተኝ።

“ካሽ መቀበልና ቦርሳዬ ውስጥ ጠቅጥቄ ወደ መጠጥ ቤት መሄድ ነው የምወደው።” ብሎኝ ሲያበቃ የጣቶቹን ጫፎች አሳየኝ።

እንደ ድንች ሞላላና ትልልቅ ነበሩ። በስራው ጠባይ ምክንያት ነው መሰል፣ ተፈላልጠዋል። እንደተሰባበረ የአለት ቁራጭ ናቸው። አርጅቶ የተጣለ የሸራ ጓንት ይመስላሉ። የዘመኑን ቴክኖሎጂ እያነሳ ማማረሩን ቀጠለ፣

“Password ስነካ ሁለት ፊደል ባንድ ላይ እየነካሁ ተቸገርኩ።” ካለ በሁዋላ፣ ክሬዲት ካርድ የሚባለውን ይዞ እንደማያውቅ፤ እንዲኖረው እንኳ እንደማይፈልግ፣ ጓደኛ እንደሌለው፣ አባቱ ብልህ ሰው እንደነበር ደበላልቆ ተረከ።

“...በምድራችን ላይ ያለው አብዛኛው ሰው ጅል መሆኑን አባቴ ይናገር ነበር። እውነቱን ነው።” ሲል በቁምነገር አጫወተኝ። “....ህዝብ ማለት ምን ማለት እንደሆነ ልንገርህ? አንድን ሰው ተከትለው የሚሄዱ በጎች። ጅሎች ተሰብስበው የሚጎዳቸውን ይፈፅማሉ። ህዝብ ችግር ያወራል። መፍትሄውን አያውቅም። እኔ ችግር ገጥሞኝ ወደ አባቴ ስሄድ፣ ‘ችግር ብቻ ይዘህ መጣህ? መፍትሄው የታለ?’ ብሎ ይጠይቀኛል። መፍትሄ የለህም? ቡጢ አቅምሶ ያባርረኛል። ችግርን ብቻ ከማሰብ ደካማነት በዚህ መንገድ ተላቀቅሁ። ችግር ብቻ

የሚያወራ፣ እራሱ የችግሩ አካል ነው። መፍትሄውን ራስህ ማሰብ አለብህ። አንተ ለገጠመህ ችግር ካንተ የተሻለ መፍትሄውን የሚያውቅ የለም። ችግርህን በቦርሳ አዝለህ ከዞርክ፣ አንተ የሞተ ሰው ነህ።”

ሴቶችን ወደ ማውገዝ ተሻገረ፣

“ሴቶች!” በመረረ ድምፅ ትከሻዬን ይዞ ወዘወዘኝ፤ “...ከሴቶች ጋር መኖር አይቻልም።” ቢራውን ከተጎነጨ በሁዋላ ራሱን ይቃወም ጀመር፣ “...ያለሴቶች ደሞ ህይወት ብርድ ናት። ሴት ልጅ የመጀመሪያ ቀን ስታገኛት አይኗ ውስጥ የሚታይ ውብ ብርሃን አለ። በሚቀጥለው ቀን ያንን ብርሃን ፈልገህ አታገኘውም። የሴት ዋና ችግር ምን መሰለህ? ያደረግህላትን ወዲያው ረስታ ያላደረግህላትን ማሰብ ትጀምራለች...”

የመሴንጀር ይህ አባባል አንዲት እንግሊዛዊት ገጣሚ የቋጠረቻቸውን ስንኞች አስታወሰኝ። ቃል በቃል ትዝ አይለኝም። አሳቡ ግን እንዲህ የሚል ነበር፣ “...ወንዶች እንዴት ነፃ ሆነው እንደተወለዱ የምታምኑ፤ እስኪ ደ’ሞ ሴቶች እንዴት ከባርነት ጋር ሊወለዱ እንደቻሉ አሳምኑን?”

ቦብ የፅዳት ብርጌድ ሰራተኛ ነው። የፈታችው ሚስቱ በቅርቡ ስላገባችው አዲስ ባል በአድናቆት አጫወተኝ፣

“የባንክ ሰራተኛ ነው። ጥሩ አድርጎ ተንከባክቦአታል። አይጠጣም። አያጨስም። አነጋገሩ ግን እንደ ጀርመኖች ነው። ብቻ ከኔ እሱ ሳይሻላት አይቀርም።”

በዚያን ቀን እስቃለሁ የሚል ግምት በፍፁም አልነበረኝም። ቦብ ስለ ቀድሞ ሚስቱ ባል በአድናቆት ሲያጫውተኝ ግን በጥቁር ብርድልብስ ተሸፋፍኖ ተኝቶ የነበረ ሳቄ ፈንድቶ ወጣ። የሳቅሁት በራሴ ወልጋዳ አስተዳደግና አስተሳሰብ ላይ ሳይሆን አይቀርም።

ቀለም ቀቢው መዝፈን ጀመረ።

ሌሎቹም አጀቡት። ከእንግሊዛዊው እና ከኔ በቀር ሁሉም በህብረት ዘፈኑ። በዘፈናቸው መካከል ከልባቸው ይስቁ ነበር። “ኔደርላንድ” የሚል ቃል ዘፈኑ ውስጥ ቀላቅለዋል። ስለ ግጥሙ አልጠየቅሁም። ንፁህ አየር ለመውሰድ ወደ ደጅ ወጣ አልኩ። ሰማዩ ላይ የተዘሩ፣ ከልጅነቴ ጀምሬ የማውቃቸውን ከዋክብት ለማየት ተመኝቼ ነበር። በኪስ የምትያዝ መጫወቻ ምትመስል ቢጫ ጨረቃ ለማየት በጣም ፈልጌ ነበር። አልታደልኩም። ድቅድቅ ያለ ጥቁር ነበር

ሰማዩ። ስመለስ ዘፈኑ ቆሞ መሴንጀር እየለፈለፈ ነበር…

* * *

አንድ ቅዳሜ ቀን እንዲህ ተሰብስበን እየተጫወትን እየጠጣን ሳለ፤ ሄንድሪክ ቶም በጥይት እንደተመታ ሰው ተጠቅልሎ መሴንጀር እግር ስር ወደቀ። መነፅሩ ተሰብሮ የአይነስቡን ቆዳ ስለሰነጠቀው በአንድ አፍታ ፊቱ በደም ታጠበ። አፋፍሰን አንስተን ወንበር ላይ ልናስቀምጠው ሞከርን። ለስላሳ ወረቀት አርጥበን የደማውን ቦታ ያዝንለት።

ከመካከላችን አንዱ ሳይደውል አልቀረም።

ወጣት ሞተረኛ ቀድሞ ደርሶ የመጀመሪያ እርዳታ ለመስጠት በሽተኛውን ተረከበን። ወዲያው የአምቡላንስ ጩኸት በሩቅ መስማት ጀመርን። የሞተረኛው አስፈላጊነት ምናልባት አምቡላንሱ፣ የትራፊክ መጨናነቅ እክል ገጥሞት ቢዘገይ በዚያች የደቂቃዎች ልዩነት በሽተኛው እንዳይጎዳ ኖሯል?

አምቡላንሱ ባር ዞይስ ደርሶ ከመቆሙ ሁለት ወጣት ወንድና ሴት ወጣቶች የሚገፉ አልጋ ይዘው እስከ ባንኮኒው ተጠጉ። አምስት ደቂቃም የፈጀባቸው አይመስለኝም። እንደ እንቁላል ተንከባክበው አልጋቸው ላይ ካሰሩት በሁዋላ፣ ይዘውት ነጎዱ። ይህ ሁሉ የተከናወነበትን ጊዜ ሳሰላው ህልም መስሎ ተሰማኝ። እጄና ልብሴን ያጨማለቀውን ደም ስታጠብ ስለ ሰው ልጅ ክብር በማሰብ ላይ ነበርኩ። በእስተርጅና እንክብካቤና ህክምና ስለ ማግኘት ነበር የማስበው። ወጣቶች ጉልበታቸውን ሳይቆጥቡ ለአገራቸው ይሰራሉ። ሽማግሎች እግራቸውን ዘረጋግተው ይጦራሉ። ልጆች ወደ ትምህርት ቤት ይሄዳሉ። “ይህን ያለማዛነፍ መፈፀምና በተሟላ ደረጃ ማከናወን መቻል በውነቱ ስልጣኔ ነው።” የሚል አሳቤን እያኘክሁ ወደ ባንኮኒው ስመለስ ሄንድሪክ ቶም ተረስቶ አጀንዳው ተቀይሮ ጠበቀኝ። ለማወቅ ፈልጌ መጠየቄ አልቀረም። ብዙ ጊዜ እንደሚታመም ብቻ ነገሩኝ።

ይህ ሁሉ ሲሆን የሙዚቃ መምህሩ ከተቀመጠበት ሳይነቃነቅ ተክዞአል። አያወራም። የምናወራውንም አያዳምጥም። በባንኮኒው ላይ የተደረደሩ የመጠጥ ጠርሙሶችን በፅጥታ እያስተዋለ ሳይነቃነቅ ተቀምጦአል። ቀሰቀስኩት፣

"ምን ሆነሃል?"

ከቀን ህልም ባነነ። እና የሆነውን ያጫውተኝ ጀመር፣

"Niki ታማለች። በጣም ታማለች!" ካለ በሁዋላ ቀጠለ፣ "...ስለ Niki አጫውቼሃለሁ? ድመቴ ናት። ሙዚቃ ሰርቼላታለሁ። የሙሉ ህይወቴ ጓደኛዬ ነበረች..."

"ምን ሆና ታመመች?"

"እድሜ ነው። 18 አመቷ ሆነ። ትናንት ሆስፒታል ወስጄያት ነበር። አይኗ ላይ ነው ችግሯ። እርጅና ነው ብለው ነገሩኝ። ከዚህ በሁዋላ ብዙ ልትቆይ አትችልም። ትሞታለች።"

ዝም በማለቴ እሱም ጠየቀኝ፣

"ድመት ወይ ውሻ የለህም?"

"እዚህ የለኝም።"

"አገርህስ?"

"ውሻ ነበረን። ግቢያችንን ከሌባ የሚጠብቅ..."

"ማን ይባላል?"

ማን ነበር ስሙ? አፌ ላይ የመጣልኝን የውሻ ስም ነገርኩት።

"ሞት እምቢ ይባል ነበር።"

ወረቀት ላይ እንድፅፍለት ጠየቀኝና ፃፍኩለት።

"ድመት አልነበረህም?" ሲል መልሶ ጠየቀኝ።

"አይጥ ጠባቂ ድመት ነበረች።"

"ማንነበር ስሟ?"

"ሞት እሺ።" ስል ቀለድኩ።

ለራስ ብቻ መቀለድ፣ ብቻውን ከሚያወራ እብድ ጋር ሊመሳሰል እንደሚችል እያሰብኩ ነበር።

አንዳንድ ጊዜ ያለሁበት አገር የቅዠት አለም መስሎ ይሰማኛል። ማን እንደተሳሳተ አላውቅም። በደፈናው ግን አንድ ስህተት እንዳለ ርግጠኛ ነበርኩ። ለመዋሃድ እንደምቸገር ተረድቼዋለሁ።

ማስመሰል አልነበረም። ለአእምሮዬ የሚከብድ ጉዳይ ነበር። ሆላንድ ላይ ጥቂት ወራት ስቀመጥ መንፈሴ የጎደለው ነገር ነበር። ከጎደሉኝ ነገሮች አንዱን በትክክል የተገነዘብኩት ለአንድ ሳምንት ሮማ በሄድኩ ጊዜ ነበር።

...ባቡሩ ከፉቺሚኒ አየር ማረፊያ ተነስቶ ወደ ሮማ እምብርት በመጓዝ ላይ ሳለ ለመጀመሪያ ጊዜ ተክሎች፣ እፅዋትና ዛፎች የማንነቴ አካል መሆናቸውን ደረስኩበት። በትውልድ አገርና በባእድ አገር መካከል ያለው ልዩነት ብዙውን ጊዜ ሲያምታታኝ ኖሮአል። ያለማቋረጥ ወደ ትውልድ ቀየ የሚስበኝ ብርቱ ውስጣዊ ሃይል አለ። ቤተሰብና ጓደኞች ብቻ አይደሉም። የስበቱ የሃይል ምንጭ ከዚያ የላቀ ነበር። ተራራ፣ ወንዞች፣ ህብረተሰብ፣ ባህል፣ ቋንቋ እና አገር ሊባል ይችል ይሆናል በደፈናው። ከዚህ ባሻገር ልብ ያላልኳቸው እፅዋት የማንነቴ ዋና አካል መሆናቸውን አስተዋልኩ። እነዚህ ተክሎች ከደሜ ጋር የተዋሃዱ መሆናቸውን ያስተዋልኩት ወደ ሮማ በባቡር ባደረግሁት ጉዞ ላይ ነበር። በፈጣን የባቡር መንገድ ላይ ያየሁዋቸው ዛፎች የጎደለኝን ነገር በትክክል ጠቆሙኝ።

ባቡሩ ፉቺሚኒን ለቆ ጉዞ ሲጀምር አይኖቼ ግራና ቀኙን አሰሱ። በፈጣን ባቡር ላይ አንድ እድሜ ጠገብ ባህርዛፍ ብልጭ ብሎ ድርግም አለ። ባህርዛፍ በማየቴ ስሜቴና መንፈሴ ተናወጠ። ምን ሆንኩ? ባህርዛፍ ስላየሁ? ርግጥ ነው፤ ሆላንድ ላይ ባህርዛፍ የለም። የሆላንድን ዛፎችና እፅዋት አላውቃቸውም። ከልጅነቴ ጋር አንዳችም ቁርኝት አልነበራቸውም።

ባህርዛፍ ለኔ ምኔ ኖሮአል? ይህን ለመመርመር በቀጥታ ወደተወለድኩበት ግቢ በአሳብ ተመለስኩ። አንድ ግዙፍ ባህርዛፍ ግቢያችን ውስጥ ነበር። ባህርዛፉ በነፋስ ሲነካ የሚያሰማው ድምፅ በዚህችው ደቂቃ ከአእምሮዬ የድምፅ ማከማቻ ጓዳ፣ ወደ ጆሮዬ ተንቆረቆረ። ድምፁ ጥርት ብሎ ተሰማኝ። የባህርዛፍ ፍሬዎች እየወደቁ ነበር። ፍሬዎቹን የሚሸፍነው የጃንጥላ ቅርፅ ያለውን ቆብ አገጣጥመን በመርፌ እየሰፋን የአንገት ጌጥ ሰራን። እና ለልጅነት ከንፈር ወዳጆቻችን ሸለምን።

ባቡሩ እየገሰገሰ ነበር...

Murattela የተባለችውን መንደር አቋርጠን ስናልፍ ረጅም

የዘንባባ ዛፍ ከአይኖቼ ገፅ ተከሰተ። ኢጣሊያ በዛፎችና በአበቦች ለምን ልትዛመደን እንደቻለች ግልፅ ነው። እንግዳ ለሆኑብኝ ሆላንዳውያን ተክሎች ምንም ስሜት አልነበረኝም። ሆላንድ ላይ ለምመለከታቸው እፅዋት ምንም ስሜትና ፍቅር ለምን ሳይኖረኝ እንደቀረ አሁን ገባኝ። አንተዋወቅም ለካ። ከደሜ ጋር የተዋሃዱ አይደሉም ለካ! ከዛፎቹ ጋር አብሮ የማደግ ትዝታ የለኝም። ከዛፍ ጋር አብሮ ማደግ ይቻል ኖሮአል? ዛፎች ለኔ ምኔ ናቸው? እነማን ናቸው ያሳደጉኝና የሳደግሁዋቸው?

ትምህርት ቤት ሲዘጋ፣ “ሰኔ 30 - የሴቶች አበሳ” እያልን ልጃገረዶችን በአለብላቢት ለስላሳ እግራቸውን ገርፈናል። አለብላቢት ካየሁ ስንት ጊዜዬ? ስናጠፋ በቀጨሞ እንገረፍ ነበር። አ! ቀጨሞ እንዴት ይረሳል? ያሞራምሳ የተባለውን ሃረግ ገምደን ለቡሄ ጅራፍ አጬኸናል። ግቢያችን ውስጥ የዋንዛ ዛፍ ነበረ። በልጅነት ዘመን በየአመቱ ጣፋጭ ፍሬውን መግቦናል። አሁን ዋንዛ ካየሁ 12 አመታት አለፈ። ሆላንድ ዋንዛ የላትም። ሾላ ትዝ አለኝ። ከሾላ ዛፍ ዳይቭ ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ! ትዝ አሉኝ እነ ወይራ፣ እነ ዶቅማ፣ እነ ዋርካ፣ እነ ገባ፣ እነ ቁርቁራ እነዚህ ሁሉ አብሮ አደጎቼ ናቸው። አህ! ለካስ ዛፎችም ወገን ኖረዋል። ግራዋ ታወሰኝ። ጠላ ሊጠመቅ ሲል፣ እንስራ በግራዋ ቅጠል ይታጠባል።

ኮሶ፣ ብሳና፣ ግራር፣ ደሬ (የደሬ ፍልጥ እንዲሉ።) ሸውሸዌ በተለይ፣ እንጀራ ሲጋገር ለመሶቡ ጉዝጓዝ ይሆናል። ሸውሸዌ ሆላንድ የለም። አይቼ አላውቅም። በሶቢላ እና ጤናአዳም አምስተርዳም አሉ ይባላል። ወሬ ነው የሰማሁት እንጂ በአይን አላየሁም። ጤናአዳም ዩራኒየም ሆነ። እነ እንጆሪ ናፈቁኝ። እነ ጠንበለል፣ እነ ቅንጭብ! የግመል ምግብ ቅንጭብ፣ ደብተር ሲገነጠል ማጣበቂያ ሆኖ ያገለግለን ነበር።

ቀጋ፣ አጋም፣ ሰንሰል፣ ኮሽም፣ ወንዝ አድምቅ፣ የእረኛ ዳቦ፣ መቃ፣ ቀርከሃ፣ ሸምበቆ፣ ጥንጁት፣ እነዚህን ሁሉ ካየሁዋቸው ረጅም ጊዜ ሆነኝ። የአፍሪቃ ብቻ ኖረዋል? እነ ዳማከሴ፣ እነ እንቧይ፣ እነ ኮሸሽላ፣ እነ ጉሎ፣ እነ እንዶድ እዚህ አገር የሉም። ከኔ ተፈጥሮ ጋር ከቶ ምን ግንኙነት ነበራቸው?

በፈጣን የባቡር መንገድ ላይ ባህርዛፍና ዘንባባ ስላየሁ በበረዶ ደንዝዞ የተኛ አእምሮዬ እንደ እሳት ነበልባል ተምበለበለ። ቋንቋ፣ ዘመድ፣ ጓደኛ፣ መሬት፣ ብቻ አልነበሩም ማንነት ሲባል። ውሃና

ተራሮች ብቻ አይደሉም። ጨጎጊት (ቅፅል ስሙ የሰይጣን መርፌ) እንኳ የሚናፈቅ ኖሮአል። ፍቅሩጠና! ሹራባችን ላይ እየተጣበቀ ለማላቀቅ መከራ ነበር። ኩርንችት! ኮቴያችንን እየወጋ ሲያስለቅሰን። ማልቀስ አይረሳም። የህይወት አንድ አካል ነው።

እና ባቡሩ ተርሚኒ ደርሶ ሲቆም ቁራጭ ወረቀት አወጣሁና፣ “በባቡር ወደ ሮማ” በሚል ርእስ ጥቂት ነጥቦችን አሰፈርኩ። በስደት ምድር መንፈሴን ጎደሎ ካደረጉት አንዱን ዛሬ ደረስኩበት። አብሮ አደጎቼ ዛፎች እና ተክሎች ናፍቀውኛል። እነዚህ እፅዋት በረዶ ውስጥ መኖር አይችሉምና እዚህ አውሮፓ የሉም። እና እኔ ከአፍሪቃ ፍጡራን አንዱ አይደለሁምን? እንዴት ከእነርሱ ተለይቼ እኖራለሁ?

* * *

አንድ ቀን በሄንድሪክ ቶም መኖሪያ ቤት በኩል ሳልፍ፣ ከቤቱ ደጃፍ ካለው ጋርደን ሲቆፍር አየሁትና ብስክሌቴን አቁሜ ወደሱ ቀረብኩ።

“Goed middag meneer” (ጤናይስጥልኝ ጌታው።)

“Goed middag vriend. Vandaag is het weer erg mooi” (ጤናይስጥልኝ ጓደኛ። የዛሬው አየር በጣም ጥሩ ነው።)

“Voor mij alle is moeilijk”

(ለኔ እንኳ ሁሉም አስቸጋሪ ነው።)

“መናገር ጀምረሃላ! አመት ከጨመርክ መፃፍ ትጀምራለህ።”

ሳቅሁ።

“አይታሰብም፤ ቶም!”

“እዚህ መኖርህ ካልቀረ ከልብህ ያዘው።”

“ልቤ ገና መች ተሰደደ ብለህ...”

“ወደ አገርህ የመመለስ አሳብ አለህ?”

“ይመስለኛል ቶም!” አካፋውን አንስቼ፣ “...ላግዝህ!?”

ቶም የቆፈረውን አፈር በአካፋው እየዛቅሁ አወጣሁት። አምስት ደቂቃ ስለ ሰራሁ ልቤ ልትፈርጥ ደረሰች። ሄንድሪክ ቶም

በተቆፈረው ጉድጓድ ውስጥ ግማሽ ሜትር ቁመት ያለው ሆላንዳዊ ዛፍ ተከለበት። ከዚያም ውሃ በባልዲ አምጥቶ አጠጣው።

"በክረምት ጊዜ ዛፍ ይተከላል እንዴ?" ስል ጠየቅሁት።

"ቢተከልም አይሞትም። ጊዜ ካለህ ቡና ልጋብዝህ?"

ወደ ውስጥ ገባን። ቡና ካዘጋጀ በሁዋላ ጠረጴዛው ላይ ተቀምጠን ማውጋት ጀመርን። ስለ መኖሪያ ቤት ጠየቀኝና፣ በያዝነው ወር መጨረሻ ላይ ቤት የማግኘት ተስፋ እንዳለኝ ነገርኩት። በመቀጠል ስለ አፍሪቃ ቀንድ የፖለቲካ ችግር አንስተን ጥቂት ተጨዋወትን።

ለአፍሪቃ ቀንድ አካባቢያዊ የፖለቲካ መረጋጋት የኢትዮጵያ ሚና አቢይ መሆኑን ነገርኩት። በስልጣን ላይ ያለው መንግስት የሚያራምደው የጥላቻ ፖለቲካ አገሪቱን ሊበታትናት እንደሚችልም ስጋቴን ገለፅኩ። የመገንጠል ጥያቄዎች አሉ። የአንድነት ጥያቄዎችም አሉ። አፋሮች ስለ አፋር አንድነት ያነሳሉ። ስለ ታላቋ ሶማሊያ የሚያልሙም አሉ። ብዙ አይነት የአንድነት እና ብዙ አይነት የመገንጠል ጥያቄዎች መኖራቸውን ተናገርኩ። በአካባቢያችን ግዙፍ የሆነው የኦሮሞ ህዝብ ጥያቄ ሳይፈታ የጥገና ለውጥ በማድረግ ብቻ የነበረውን እንደነበረ ማስቀጠል እንደማይቻል ጠቀስኩ። የማስገደድ ኢትዮጵያዊነት ችግር እንደገጠመው ተናገርኩ።

አብዛኛውን የአካባቢውን ህዝብ ሊያግባባ የሚችል አዲስ መንገድ እንደሚያስፈልግ ጠቀስኩ። ምናልባት "ቀንድ አፍሪቃዊ" ማንነት መገንባት ቢቻል እንደሚሻል አነሳሁ። በርግጥ ይህን ለመሞከር የሚፈልጉ መኖራቸውና ብዙም ሊገፉበት ግን እንዳልቻሉ አብራራሁ።

ቶም በግዴለሽነት ተስማማ።

የአውሮፓ ህብረትንም በምሳሌ አነሳ። በ19ኛው ክፍለዘመን አውሮፓ ላይ አንዱ ሌላውን ለማስገበር በተደረገ ሙከራ የተገኘው ውጤት የሚሊዮናትን ሬሳ ማፈስና ቅርሶችን ማውደም ብቻ ነበር። በመጨረሻ መፍትሄ ሆኖ የተገኘው ለጋራ ጥቅም ድንበሮችን ማፍረስ ሆኖአል። ዛሬ ከሆላንድ ወደ ጀርመን የሚጓዝ ሰው ድንበሩ የት ላይ እንደሆነ ለይቶ ለማወቅ ይቸገራል።

በመቀጠል ስለ ጤንነቱ ጠየቅሁት።

እጁን ብድግ አድርጎ፣ "ዋጋ የለውም" አለኝ። አያይዞ አብራራ፣

"...ሌሊት መተኛት አይቻልም። የመተንፈስ ችግር አለብኝ። ጠዋት ላይ ጥቂት አሽልባለሁ። ምላሴና አፍንጫዬ ስድስት አመታቸው፤ ስራ አቁመዋል። ጨውና ሎሚ ትንሽ ይታወቀኛል። ቢራ እንደ ውሃ ሆኖአል። ስኳር ምንም። ማር ምንም። ፒዛ ምንም።"

"ትበሳጫለህ?"

"የመተንፈስ ችግር ባይኖርብኝ ሌላው ተስፋ አስቆራጭ ባልሆነ ነበር። አየር ማጣትን መቋቋም ግን አይቻልም..."

"ሳንባህ የመሻሻል ተስፋ የለውም?"

"ዘግይቻለሁ፤ ተጎድቷል።"

ጥቂት በዝምታ እንደቆየን፣

"አንድ መጥፎ ዜና ልንገርህ?" አለ።

በዝምታ አይን አይኑን አየሁት፣

"ታህሳስ 5 ከሰአት በሁዋላ ለመገደል ፈርሜያለሁ።"

ትንፋሼ ከአፍንጫዬ ተቆርጦ ጠፋ። ደረቴ እንደ ኳስ ተወጠረ። እና ረጅም አየር አስወጣሁ። ሄንድሪክ ቶም ምን እንዳለኝ በትክክል ተረድቼ ነበር። በኔዘርላንድ ህግ ራስን መግደል ይቻላል። ዝነኛው የኢህአፓ ታጋይ ዘርኡ ክህሽን ይህን መብቱን ተጠቅሞ ሆስፒታል ውስጥ እንደተገደለ ሰምቼ ነበር። መስማትና ማየት ግን አንድ ስላልነበሩ ሄንድሪክ ቶም አጠገቤ ቁጭ ብሎ የሚሞትበትን ቀንና ሰአት ሲነግረኝ ልቋቋመው አልቻልኩም።

"ብዙ አስቤበት ነበር።" ሲል ቀጠለ፣ "....መቆየት ስቃይ ብቻ ነው። ተስፋ የለውም። መሄድ ይሻላል። አንድ ቀን ቀደም ብሎ እዚህ ቤት አንድ የመሸኛ ፕሮግራም እናዘጋጃለን። ከተመቸህ ብቅ በል።"

ቁራጭ ወረቀት ላይ ቀኑንና ሰአቱን ፅፎ ሰጠኝ።

ተሰናብቼው ስወጣ ደመነፍሴን ነበር። ስለ ህይወት እያሰብኩ ነበር መሰለኝ። በርግጥ ወደሁዋላ የቀረ ነገር የለም። ከፊት ያለውን ማንም አያውቀውም። በዛሬው እለት ለመደሰት አለመቻል ግን ተስፋ አስቆራጭ ነበር። ያለፈውና መጪው ጨለማ መሆኑ ሳያንስ፤ ዛሬን በጭጋጋማ በረዶ ውስጥ ማሳለፍ፤ ዛሬን ከትናንት ወይም ከነገ ያልተሻለ እንዳደረገው እየተሰማኝ ነበር።

* * *

ታህሳስ 4 ሄንድሪክ ቶም ቤት ተገኘሁ። ከ20 ያልበለጡ ሰዎች ነበሩ። ከኔ በቀር አፍሪቃዊ አልነበረም። ሁለት ሴቶች በመሃረም አይኖቻቸውን እያባበሱ ያለቅሱ ነበር። የሚስቁና የሚጨዋወቱም ነበሩ። ጠረጴዛው ላይ ምግብና መጠጥ ነበረ። ቮድካ ስላየሁ ቀዳሁና ተጎነጨሁ። ለብርዱና ለተሰማኝ የተምታታ ስሜት ጥሩ ማረጋጊያ ሆኖ ስላገኘሁት፣ በቁም ደገምኩት። እና ወደ ሄንድሪክ ቶም ሄድኩ፣

"ቤት ሰጡህ?" ሲል ጠየቀኝ።

ቁልፉን ከኪሴ አውጥቼ አሳየሁት።

በደስታ ፈገግ አለ፣

"የቤት እቃ መግዣ ገንዘብ ሰጡህ?"

"ሰጥተውኛል።"

"የእዚህ አገር ህይወት ቤትህ ውስጥ ነው። ምቾት የሚሰጡህን እቃዎች ግዛና ደጁን እርሳው። ፀሃይ ስትወጣ ብቻ ብቅ በል። በተረፈ ከአሮጌ ተራ መፃህፍት በብዛት ግዛ። ቤትህ ውስጥ ሙቀትና መፅሃፍ ካለ ሌላ ምንም አያስፈልግህም። ቤት ማግኘትህ አስደሳች ዜና ነው።"

"እውነት ብለሃል ቶም!"

ራሱን ላይ ታች ነቀነቀ።

"አሁን መፃፍ ትችላለህ። ስለ ሞት አታስብ። ቀስ ብሎ ራሱ ይመጣል። አስታዋሽ አይፈልግም። እንዳንተ ያሉ ፀሃፊዎች ሞትን ምን ነበር የሚሉት? ደጃፍህ ላይ የተኛ ውሻ! አንድ ማለዳ በርህን ስትከፍት እንደዋዛ ዘው ብሎ ይገባል። የሚጠጣ ያዝ እንጂ.....?"

ባእድነት ስለተሰማኝ ብዙ መቆየት አልቻልኩም። የባንኮኒ ጓደኛዬን ተሰናበትኩት። በእርግጥም ሽማግሌውን ለዘልአለሙ መሰናበት ነበረብኝ። በሁለት እጆቼ አጥብቄ ጨበጥኩት። ፈገግ አለ፣

"ገነት ላይ ዳግም እንገናኛለን።" አልኩት።

"ቪዛ ካገኘህ ነዋ።"

ከልቤ ሳቅሁ።

እጆቼን ከእጆቹ ላይ አንስቼ ሳበቃ፤ ትከሻውን ጨመቅ

አደረግሁት። እናም ወጥቼ ሄድኩ።

ደጁ ገና አልጨለመም ነበር...

ብስክሌቴ በተጋገረው በረዶ ላይ በጥንቃቄ ሰገረች። ከአዲሱ ቤቴ ለመድረስ ግማሽ ሰአት ወሰደብኝ። በረዶው ብን ብን እያለ በመውረድ ላይ ነበር። ምሽቱ ለአይን መያዝ ጀመረ። ብስክሌቴን ከመጋዘኑ ቆልፌ ወደ አፓርታማዬ ተጣደፍኩ።

ባዶ ቤት ተቀበለኝ።

በርግጥ ጥጉ ላይ ለማደሪያ ካዘጋጀሁት ፍራሽና ብርድ ልብስ ሌላ አንድ ወንበር ነበረኝ። ቤቱ በጣም ስለቀዘቀዘኝ ማሞቂያውን ለኮስኩት። ቤቱ እስኪሞቅ በብርድ ልብስ ተጠቀለልኩና ወንበር ላይ ቁጭ አልኩ። ሰፊው የመስታወት ግድግዳ መጋረጃ ስላልነበረው በበረንዳው በኩል ደጁ ይታየኛል። ዛፎቹ አፅማቸው ገጦአል።

ስለ ቶም እያሰብኩ ብዙ ደቂቃዎች በፀጥታ ቁጭ አልኩ።

ልቤ ላይ የሚጫነኝ አንድ ከባድ ስሜት ነበረ።

ቤቴ ባዶ ቢሆንም እሩብ ሌትር ቮድካ ግን ነበረኝ። ብርጭቆ አልነበረምና በብልቃጡ ተጎነጨሁት። የደጁን ብርድ የሚቋቋም እሳት በመላ አካሌ ውስጥ ተቀጣጠለ። በአሳቤ ይሆን? “ዮም ተወልደ - ቤዛ ኩሉ አለም” የሚል መዝሙር የሰማሁ መሰለኝ። የለም! የለም! እዚህ አካባቢ የግእዝ ዜማ ሊሰማ አይችልም። በአሳቤ መሆን አለበት።

በረዶው እየበረታ መውረድ ጀመረ። ዛፎቹ በፀጥታ ተገትረዋል። አይኖቼ ደጁ ላይ እንደተተከሉ ናቸው። እና ብዙም ሳይቆይ ጨርሶ ጨለመ...

ድህረ - ታሪክ (Epilogue)

የነበረው ሁሉ - እንዳልነበር ሆኖአል
ያለፈውም ጊዜ - በፍፁም ተረስቶአል
ደስታና ሃዘን - እያቀላቀሉ
ህልሜና ምኞቴ - ጠፍተዋል በሙሉ
ቢሆንም ዳግመኛ - ተቀስቅሼ ልንቃ
ለጥበብ ሰግጄ - ለክብር እንድበቃ

(ግጥም - አሌክሳንድር ፑሽኪን)
- ታደለ ገድሌ ፀጋዬ እንደተረጎመው -

እነሆ! ደች የተባለውን ኔዘርላንዳዊ ቋንቋ እየተማርኩ ነው። መምህራችን ክሪስቲና ለተማሪዎች የሰጠችን ጥራዝ ላይ አፍጥጬያለሁ። የመጀመሪያው ምእራፍ ላይ አንድ ምላሱን የጎለጎለ ሰውዬ ቆሞአል። የሰውነት አካሉ ላይ በቀስት ስማቸው ተፅፎአል። ክርስቲና ከፍ ባለ ድምፅ ቀላቶቹን አንድ ባንድ እያስተማረችን ነበር።

Haar (ሃር) - ጠጉር
Tong (ቶንግ) - ምላስ
Oog (ኦኽ) - አይን
Mond (ሞንድ) - አፍ

እንዲህ እያስተማረችን፣ ጉልበት ላይ ስትደርስ መምህሯ Knie "ክኒ" አለች። እጄን አወጣሁና ጥያቄ ጠየቅሁ፣

"በእንግሊዝኛ ስንማር 'k' አትነበብም ብለውን ነበር?"

"ልክ ነህ። በእንግሊዝኛ 'ኒ' ይሉታል። በደች ግን 'ክኒ' ነው።"

"ለምን?"

“አዝናለሁ! ይሄ ደች ነው።”

ላለፉት ሰላሳ አምስት አመታት ‘K’ ለምን እንደማትነበብ ባለማወቄ ተቸግሬ ነበር። የፊደሏ አለመነበብ ጉዳይ ጫማ ውስጥ እንደ ገባ ጠጠር የሚቆረቁር ነበር የሆነብኝ። አምላክ የተመሰገነ ይሁን! በመጨረሻ ይኸው “K” ለመነበብ በቃች። ስለዚህ “ጉልበት” ማለት “ክኒ” ነው። በርግጥም የተፃፈ ነገር መነበብ አለበት። የማትነበብ ከሆነ ለምን ትፃፋለች? እስከዛሬዋ እለት ድረስ “K” ትርፍ አንጀት መስላ ትታየኝ ነበር።

ክርስቲና ማስተማሩን ቀጠለች...

Wei is kleiner? Een mug of een paard?

(ትንሹ ማነው? ትንኝ ወይስ ፈረስ?)

Wat is korter? Een jaar of een dag?

(አጭሩ የትኛው ነው? አንድ አመት ወይስ አንድ ቀን?)

Kun je met een neus ruiken of zien?

(በአፍንጫህ ታሸታለህ ወይስ ታያለህ?)

አንድ ጊዜ፣ “ውሻው ነጭ ነው” ማለት ፈልጌ፣ “አፉ ነጭ ነው።” አልኩ። መምህሯ ግራ ገባት። ስህተቴን ግን ወዲያው ደረሰችበትና አረመችኝ። “ሆንድ” ውሻ ነው። “ሞንድ” አፍ ነበር። “ሆንድ” እና “ሞንድ” የተባሉትን ቃላት እንዴት መለየት እንዳለብኝ ማሰብ ነበረብኝ። የፀጋዬ ገብረመድህን የቃላት ጨዋታ ታውሶኝ በዚያ መንገድ ለማጥናት ሞከርኩ። ሙከራዬ አሳቀኝ። ፀጋዬ የኢትዮጵያን አንድነት ለማሳየት፣ “ሃም - አብራ ሃም። ሃማሴን - ሃም ሴን፤ ሃም። አማራ፣ አም ሃራ፣ ሃም ሃራ። ሁሉም ሃም። የሃም ምንጭ!” ይል ነበር።

አንድ ቀን ላይብረሪ ቁጭ ብዬ ቃላት ሳጠና በመሰላቸት ብዛት ብስጭት ስላልኩ ማልቀስ ፈለግሁ። ሆኖም ላይብረሪ ውስጥ ማልቀስም ሆነ መሳቅ ስለማይፈቀድ ማታ ቤት ከገባሁ በሁዋላ አለቅሳለሁ ብዬ ወስኜ ነበር። ረሳሁትና ሳላለቅስ ቀረሁ።

እነሆ! በዚህ መልኩ ቋንቋ መማሩን ቀጠልኩ...

እርግጥ ነው አሁን ከመዘጋጃ ቤት የሚላኩልኝን ደብዳቤዎች

አንብቤ መረዳት ችያለሁ። ብዙ ስህተት ቢኖርበትም መፃፍ እሞክራለሁ። መስማትና መናገር ብዙ ይቀረኛል። እርግጥ ነው ዋናው ትምህርቱ ቋንቋ ላይ ያተኮረ አይደለም። የኔዘርላንድን ታሪክ ተምረናል። በኢንተርኔት በኩል እንዴት የገንዘብ ክፍያ እንደምንፈፅም አሳይተውናል። እያንዳንዱ ዜጋ ሊያውቃቸው የሚገባ የሚባሉትን ያገሪቱን ደንብና ህጎች ተምረናል። እነዚህ የመዋሃዱ (Inburgering) አካል ነበሩ።

ሆላንዳውያን እንግሊዝኛ ይናገራሉ። በቋንቋው ላይ ጥላቻም የላቸውም። ቢሆንም ዜግነት የሚወስድ ስደተኛ ለመግባቢያ ያህል ቋንቋቸውን እንዲማር ይፈልጋሉ። ለዚህም ብዙ ገንዘብ ወጪ ያደርጋሉ። ስምንት ወራት ከተማርኩ በሁዋላ መምህሬ ምክር ሰጠችኝ፣

"ንግግር ላይ ብዙ ልምምድ ማድረግ አለብህ።"

"እየሞከርኩ ነው። ግን ከበደኝ..."

"ወደ ገበያ እየወጣህ ከሰው ጋር ተነጋገር።"

"ሰዎች ሁሉ እንግሊዝኛ ስለሚችሉ ደች መልመድ ከበደኝ..."

"በደች አዋሩኝ በላቸው። ቀስበቀስ ትለምደዋለህ..."

"በርግጥ?"

"ከጊዜ ጋር እየቻልከው ትሄዳለህ። ስራ መስራት ስትጀምር ደ'ሞ የበለጠ ቀላል ይሆንልሃል..."

ብስክሌቴን አስነስቼ ወደ ከተማ ጋለብሁ። ደማቅ ፀሃይ አብርታ ነበር። ሜዳው ላይ ህፃናት ተሰብስበው ይጫወቱ ነበር።

"Goed middag kindren"

(ልጆች እንደምን ዋላችሁ?)

"Goed middag Meneer?"

(እንደምን ዋልክ አቶ?)

"Sprekend nederlands is erg moeilijk."

(ደች መናገር በጣም አስቸገረኝ።)

"Meneer, het is heel makkelijk, praten, praten"

(ጌታው! በጣም ቀላል ነው፤ ዝምብለህ ተናገር)

ርግጥ ነው፣ አልተረጋጋሁም። ያለሁበት ሁኔታ ለመኖር ከሚደረግ ትግል የተለየ ሆኖ አልታይህ እያለኝ መቸገሬ አልቀረም። መጥፎ ህልሞችን በተደጋጋሚ እመለከት ነበር። ደጋግሜ ለመብረር እሞክራለሁ። ቆዳ ያገለደሙ፣ እንደ ጅብ ጪሂ የሆኑ ሰዎች እየተከተሉ ሲያደነቁሩኝ በተደጋጋሚ ከእንቅልፌ እነቃለሁ። ብቻ መጪውን ወይም ቀሪውን የህይወት ዘመን ከአገሬ ገበሬዎች መካከል በፀጥታ ለመኖር መመኘቴ ህልም ሆኖ የቀረ ይመስላል። ምኞትን መፈፀም አለመቻል መንፈስን ጎዶሎ ያደርገዋል። የጎደለኝን ለማሟላት መልሼ መላልሼ ማሰቤ አልቀረም። የኔን ጉዳይ የሚከታተሉት ኔዘርላንዳውያን መልመድ እንደከበደኝ ተገንዝበዋል። ጠርተውም አነጋግረውኛል። ችግሬ ከስር መነቀል እንጂ ሌላ አልነበረም። ዛፍ እንደ እፉዬ ገላ አየር ላይ ሊኖር አይችልም። እና መሄድ እንዳለብኝ ልቤ አጥብቆ እየነገረኝ ነበር። ባህሩ እየጠራኝ ነበር...

በፀደይ ወራት መግቢያ ላይ አንድ ቀን፣ ከመዘጋጃ ቤቱ ፈቃደኛ የአገልግሎት ሰራተኛ ጋር ስናወጋ እንዲህ አለችኝ፣

"እዚህ እስካለህ ይህን አገር እንደ ሃገርህ መልመድ ይሻልሃል። አዳዲስ ጓደኞች አፍራ። 'የትውልድ አገርህን እርሳ' እያልኩህ አይደለም። እዚህ አገር እስካለህ ድረስ ግን በሙሉ ልብህ መኖር ጀምር። ደስተኛ ህይወት ይኖርህ ዘንድ እዚህ ብዙ ልታደርጋቸው የምትችላቸው ነገሮች አሉ።"

በርግጥም ለጊዜው ህይወት ቀጠለ...

መሸ... ነጋ...እንደገና መሸ...

ባለፈው እሁድ Utrecht ሄጄ ነበር። ወደ ሰሜን ባህር አግጣጫ ከሚጓዙ ጀልባዎች ላይ ተሳፍሬ ተጓዝኩ። ከአልፕስ ተራሮች ተነስቶ፣ ዝንተአለም ወደ ሰሜን ባህር የሚገሰግሰው ራይን ወንዝ ዘልአለማዊ የጉዞ ምስጢሩን ይነግረኝ ዘንድ ደግሜ ደጋግሜ፣ መልሼ መላልሼ ለመንኩት። ብእሬን ቀስሬ ጠበቅሁ። የሚነግረኝን ለማስፈር ጓጓሁ። ጠብ ያለ ነገር አልነበረም። ቢሆንም ተስፋ አልቆርጥም። ሌላ ቀን ተመልሼ እመጣለሁ። ማን ያውቃል? ከመጪዎቹ በአንዱ ቀን ልቤና ወንዙ ተገናኝተው በአንድ ቋንቋ ይዘምሩ ይሆናል...

አንባብያን ሆይ!

ስለዚህ መፅሃፍ ያላችሁን አስተያየት ብትልኩ
ደራሲው በደስታ ይቀበላል።

ኢሜይል፥ ttgebreab@gmail.com
www.tgindex.blogspot.com